

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES



ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στην εκπαίδευση την περίοδο
1830-2007: Στατιστική προσέγγιση με γενικευμένα μοντέλα ανάπτυξης
σιγμοειδούς καμπύλης.

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Γεώργιος Δ. Μπελογιάννης

Αθήνα, 2019

Τριμελής Επιτροπή:

Αγλαΐα Καλαματιανού Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Χρήστος Μπάκαβος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Καντζάρα Βασιλική Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου



Copyright © Γεώργιος Δ. Μπελογιάννης, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διδακτορικής διατριβής εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διδακτορικής διατριβής για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς το συγγραφέα.

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Από αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου στην Επιβλέπουσα Καθηγήτρια μου κ. Αγλαΐα Καλαματιανού για την αμέριστη συμπαράσταση της καθ' όλη τη διάρκεια της διατριβής μου και την ουσιαστική βοήθεια που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια της συγγραφής της. Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω τον Καθηγητή κ. Χρήστο Μπάκαβο και την Καθηγήτρια κ. Καντζάρα Βασιλική του Παντείου Πανεπιστημίου, καθώς και την Καθηγήτρια κ. Ειρήνη Μουστάκη του London School of Economics για τις πολύτιμες παρατηρήσεις τους.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω για την βοήθεια τους, τις κόρες μου Βασιλική και Στέλλα, καθώς και την σύζυγο μου Ευρυδίκη για την κατανόηση που μου έδειξε καθ' όλη την διάρκεια της διατριβής.

Περίληψη

Στη παρούσα διατριβή μελετάται εμπειρικά και θεωρητικά το θέμα της εξέλιξης της συμμετοχής του φύλου στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια, από την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους το 1830 έως το 2007. Δύο είναι οι βασικοί στόχοι της έρευνας: Η αποτύπωση της εμπειρικής εικόνας που παρουσιάζει η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης, με βάση στατιστικά στοιχεία από επίσημες πηγές και ο προσδιορισμός ενός μαθηματικού μοντέλου κατάλληλου για την περιγραφή και πρόβλεψη της εν λόγω συμμετοχής στη διάρκεια του χρόνου.

Αρχικά στο πρώτο κεφάλαιο, όπου οριοθετείται πλήρως το αντικείμενο της διατριβής και περιγράφονται επαρκώς τα στατιστικά δεδομένα στα οποία βασίζεται η διερεύνηση μαζί με τις πηγές τους, ορίζεται επακριβώς το πώς, σε αυτή τη διατριβή, νοείται η συμμετοχή του φύλου στις διάφορες βαθμίδες ή κλάδους της εκπαίδευσης (ορολογία και συμβολισμός) και πώς μεθοδολογικά μελετάται ακολούθως η συμμετοχή του φύλου στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Επίσης επιχειρείται μια επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας.

Ακολούθως η διατριβή διαρθρώνεται σε δυο μέρη. Το Μέρος Α' επικεντρώνεται στην εμπειρική διερεύνηση της εξέλιξης της συμμετοχής του φύλου σε κάθε μια από τις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης, στη βάση στατιστικών στοιχείων από επίσημες πηγές, ενώ περιγράφεται το οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της κάθε βαθμίδας, μέσα στο οποίο εξελίχθηκε η αντίστοιχη συμμετοχή του φύλου. Τα αποτελέσματα της εμπειρικής διερεύνησης αποτυπώνονται σε μορφή πινάκων (ποσοστιαίες κατανομές) και διαγραμμάτων που παρουσιάζουν αντιστοίχως σε αριθμούς/ποσοστά (%) και σχηματικά την πραγματική εικόνα της εξέλιξης της συμμετοχής του φύλου στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης στη διάρκεια του χρόνου. Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν και αξιοποιούνται στο δεύτερο μέρος είναι ότι α) οι ποσοστιαίες κατανομές που περιγράφουν αντιστοίχως την συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι συμπληρωματικές (κατά έτος αθροίζουν στο 100%). Συνεπώς η μελέτη της συμμετοχής του φύλου που επικεντρώνεται στο δεύτερο μέρος της διατριβής στην συμμετοχή των γυναικών, εύκολα αντιστρεφόμενη, απηχεί και την συμμετοχή των ανδρών β) ο τρόπος εξέλιξης της συμμετοχής των γυναικών (ομοίως των ανδρών) στη διάρκεια του χρόνου, παρουσιάζει όμοια χαρακτηριστικά, εξεταζόμενος για τις τρεις

βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ειδικότερα, τα σχετικά (εμπειρικά) γραφήματα προσιδιάζουν ότι η εν λόγω εξέλιξη ακολουθεί ένα πρότυπο σιγμοειδούς καμπύλης.

Στο Μέρος Β', αξιοποιώντας τα συμπεράσματα του πρώτου μέρους, προτείνεται ένα γενικό μαθηματικό μοντέλο (τεσσάρων παραμέτρων) της κατηγορίας των παραμετρικών μοντέλων ανάπτυξης που περιγράφονται από σιγμοειδείς καμπύλες, για την περιγραφή και πρόβλεψη της εξέλιξης της συμμετοχής των γυναικών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Συζητείται ακόμα το θέμα της εκτίμησης των τιμών των παραμέτρων και του ελέγχου καλής προσαρμογής του μοντέλου στα δεδομένα. Ακολούθως, γίνεται εξειδίκευση του προτεινόμενου γενικού μοντέλου για τις περιπτώσεις συμμετοχής των γυναικών στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης και ανάλογα με τον ειδικότερο ορισμό της συμμετοχής των γυναικών ως προς τον μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό που αναφέρεται. Τα επιμέρους αυτά μοντέλα ελέγχονται για την καλή προσαρμογή τους στα δεδομένα και κρίνεται ότι μπορούν επαρκώς και ικανοποιητικά να περιγράψουν και να προβλέψουν την συμμετοχή των γυναικών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Τα κυριότερα συμπεράσματα που πρόεκυψαν τόσο από την εμπειρική όσο και από τη θεωρητική εξέταση του φαινομένου της εξέλιξης της συμμετοχής των γυναικών στην εκπαίδευση, συνοψίζονται ως εξής: Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών παρουσιάζει γενικά όμοια χαρακτηριστικά, εξεταζόμενη στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης, καθώς και στους επιμέρους κλάδους των. Οι ομοιότητες αυτές, οι οποίες ωστόσο εμφανίζονται με χρονική υστέρηση από την πρωτοβάθμια προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση, αφορούν στο ότι η συμμετοχή των γυναικών ξεκινώντας από ένα πολύ χαμηλό ή και μηδενικό επίπεδο, αυξάνεται σταδιακά στο πρότυπο σιγμοειδούς καμπύλης και ανάλογα με τη βαθμίδα της εκπαίδευσης φθάνει στο φυσικό της όριο (πχ. υποχρεωτική εκπαίδευση) ή τείνει σε ένα άλλο όριο ισορροπίας, όπου κατά κανόνα η συμμετοχή των γυναικών είναι μεγαλύτερη εκείνης των ανδρών. Ειδικότερα: Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η αρχικά μικρή συμμετοχή των κοριτσιών, ακολουθώντας ανοδική πορεία, γίνεται ισότιμη με εκείνη των αγοριών (δεκαετία του 1970) και τελικά σταθεροποιείται στο φυσικό όριο που είναι 48,5%. Στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η συμμετοχή των γυναικών ήταν αρχικά πολύ μικρή: συμμετείχαν μόνο στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και αργότερα, το 1890, ξεκίνησε και η συμμετοχή τους στη γενική. Ακολούθως, η εν λόγω συμμετοχή εμφανίζει ανοδική πορεία με αποτέλεσμα στα τέλη της δεκαετίας του 1980 να εξισωθεί με την αντίστοιχη συμμετοχή των αγοριών και να φθάσει στο

φυσικό της όριο που είναι το ποσοστό των κοριτσιών στις αντίστοιχες ηλικιακές ομάδες. Ωστόσο, η εικόνα που παρουσιάζει η δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν είναι ενιαία, λαμβάνοντας υπόψη τους δυο κλάδους της, τη γενική και την επαγγελματική εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, ενώ στη γενική εκπαίδευση, στις αρχές της δεκαετίας του 1970, η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών γίνεται ίση, στη συνέχεια η μέχρι τότε κυρίαρχη εικόνα αντιστρέφεται με τα κορίτσια πλέον να πλειοψηφούν, ενώ στην επαγγελματική εκπαίδευση εξακολουθούν να υπερτερούν τα αγόρια.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αρχικά η συμμετοχή των γυναικών είναι μηδενική. Τα πρώτα δείγματα συμμετοχής των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εμφανίζονται το 1890 και έκτοτε αυξάνονται. Το 1990 η συμμετοχή των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά εξισώνεται με εκείνη των ανδρών και στη συνέχεια την υπερβαίνει. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι και στη δευτεροβάθμια η εικόνα δεν είναι ενιαία και υπάρχουν διαφοροποιήσεις, λαμβάνοντας υπόψη τους επιμέρους επιστημονικούς κλάδους, σε μερικούς από τους οποίους εξακολουθούν να υπερτερούν οι άνδρες, όπως για παράδειγμα οι κλάδοι των μηχανικών και της πληροφορικής.

Λέξεις κλειδιά: Φύλο και εκπαίδευση, συμμετοχή του φύλου στην εκπαίδευση, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τριτοβάθμια εκπαίδευση γενικευμένο λογιστικό μοντέλο

Abstract

This dissertation studies both theoretically and empirically the subject of the evolution of gender participation in each one of the three levels of Greek education, primary, secondary and tertiary, from the foundation of the Greek State in 1830 until 2007. The two main objectives of the study are: the empirical statistic analysis of the three levels of Greek education and based on the data that came from the study, the design of a mathematical model suitable for the description and the prediction of the evolution of the aforementioned participation.

In the first chapter the aim of the study is being analyzed and the statistical data used are presented along with their sources. In this chapter is also defined how this dissertation approaches the gender participation in the different levels or fields of education (terminology and symbolism) and consequently how the participation of the different educational levels is methodologically studied. A literature overview is also presented in this chapter.

Then the dissertation is structured in two parts. Part A focuses on the empirical study of the evolution of gender participation in each of the three levels of education, based on statistics from official sources, while describing the organizational and institutional framework of each grade within which the corresponding gender participation has evolved. The results of the empirical survey are depicted in the form of tables (percentage distributions) and diagrams showing both in numbers / percentages (%) and schematically the real picture of the evolution of gender participation in the different levels of education over time. The main conclusions drawn from the study in the first part of the dissertation and are exploited in the second part are that a) the percentage distributions describing respectively the participation of women and men at the different levels of education are complementary (they add up to 100% per year), therefore the study of the gender participation, which is presented on the second part, focuses on the participation of women but can easily be reversed to show the participation of men b) the way in which the participation of women (and also of men) evolves in the course of time shows similar features when studied for the three levels of education. In particular, empirical graphs suggest that this development follows a sigmoid curve pattern.

In Part B, utilizing the conclusions drawn in the first part, a general mathematical model (with four parameters), from the category of parametric growth models

described by sigmoid curves, is proposed in order to describe and predict the evolution of women's participation in all levels of education. The subject of estimating the parameter values and controlling the model's suitability in fitting the data, is also studied. Subsequently, the proposed general model is specified to describe the participation of women in the three levels of education, according to the specific definition of their participation given separately for each level of education. These individual models are tested for their good fitting to the data and their ability to adequately and satisfactorily describe and predict the participation of women at the various levels of education is proven.

The main conclusions drawn both from the empirical and the theoretical study of the phenomenon of the evolution of women's participation in education can be summarized as follows: The evolution of the participation of women in the three levels of education as well as in its individual branches, presents similar characteristics. These similarities, however, which appear to have a time lag from primary to higher education, are related to the fact that the participation of women starting at a very low or zero level is gradually increasing, in the model of a sigmoid curve and according to the level of education reaches (e.g. compulsory education) or tends to another equilibrium limit, where women's participation is generally higher than that of men. In particular: In primary education, the initial small participation of girls followed an upward course until it became equal to that of boys (1970s) and finally stabilized at the physical limit (48.5%) which is the percentage of girls in the respective age groups. In secondary education the participation of women was initially very small. Women initially participated only in the vocational field of secondary education and later (1890) they started participating in general education. Their participation followed an upward trend and as a result in the late 1980s the participation of boys and girls in secondary education reached its natural limit. However, the image of participation of women and men in the two field of secondary education (general and vocational), is not uniform. While in general education, in the early 1970s, the dominant picture of educational participation was reversed; after achieving gender parity, girls became the majority of the children participating in secondary general education, in the vocational field boys are still more than the girls. Women were initially excluded from higher/tertiary education. The first women started participating in tertiary education in 1890 and their participation has increased ever since. In 1990 the number of women participating in tertiary education became

equal to that of men and after that their participation is greater than that on men. However, it should be stressed that, as in the secondary education, the picture of higher education is also not uniform, and the participation percentages differ between the individual disciplines, in some of them such as that of computer engineering men still are the majority.

Περιεχόμενα

Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	11
Κατάλογος Πινάκων	23
Κατάλογος Συντομεύσεων.....	35
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή – Επισκόπηση της Βιβλιογραφίας	39
1.1 Οριοθέτηση του αντικειμένου της διατριβής.....	39
1.2 Οργάνωση της Διατριβής.....	44
1.3 Πηγές εμπειρικών δεδομένων, Ορολογία και συμβολισμός, και μεθοδολογία.....	48
1.4 Επισκόπηση της βιβλιογραφίας	67
Μέρος Α΄	88
Κεφάλαιο 2. Η συμμετοχή του φύλου στην Πρωτοβάθμια (Δημοτική) εκπαίδευση.....	89
2.1 Εισαγωγικά	89
2.2. 1830-1833: Περίοδος Ελπίδας.....	90
2.3 1833-1880: Περίοδος στασιμότητας	99
2.4. 1880-1955: Περίοδος ανάπτυξης	117
2.5. 1955-2007: Περίοδος ισοροπίας	136
Κεφάλαιο 3. Η συμμετοχή του φύλου στη Δευτεροβάθμια (Μέση) εκπαίδευση.....	146
3.1 Εισαγωγικά	146
3.2. 1830-1833: Περίοδος της Ελπίδας.....	150
3.3. Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, 1833-2007 - θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας.	152
3.3-1. 1833-1890: Περίοδος αποκλεισμού.....	152
3.3-2. 1890-1929: Περίοδος διεκδικήσεων.....	159
3.3-3. 1929-1981: Περίοδος ανάπτυξης.....	170
3.3-4. 1981-2007: Περίοδος σταθερότητας	174

3.4. Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στη Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση, 1833-1960 - θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας.	196
3.4-1. Διδασκαλεία	196
3.4-2. Αστικές σχολές θηλέων (1914-1929) - Ανώτερα Παρθεναγωγεία (1929-1936) - Αστικά σχολεία (1936-1938)	234
3.4-3. Εμπορικές σχολές.....	240
3.5. Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, 1960-2007- θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας.....	246
3.6. Η συμμετοχή του φύλου στην Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, 1985-2007.....	250
Κεφάλαιο 4. Η συμμετοχή του φύλου στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.	258
4.1 Εισαγωγικά	258
4.2. Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση: Θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας - Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου.	262
4.2-1. 1830-1890: Περίοδος αποκλεισμού.....	262
4.2-2. 1890-1926: Περίοδος διεκδικήσεων.....	279
4.2-3. 1926 – 2007: Περίοδος ανάπτυξης.....	291
4.3. Μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση: Θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας - Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου.	313
4.3-1. Τριτοβάθμιες σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού (1937-1992).....	313
4.3-2 Τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση (1972-2007).....	321
4.4. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση – συνολικά πανεπιστημιακή και μη πανεπιστημιακή – (1983-2007): Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου.	327
Μέρος Β΄	329
Κεφάλαιο 5. Παραμετρικά μοντέλα ανάπτυξης σιγμοειδούς καμπύλης: Επισκόπηση της βιβλιογραφίας.....	330

Κεφάλαιο 6. Ένα παραμετρικό μοντέλο ανάπτυξης τεσσάρων παραμέτρων που περιγράφεται από σιγμοειδή καμπύλη για την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην εκπαίδευση.	343
6.1. Εισαγωγικά	343
6.2. Συνόψιση εμπειρικών αποτελεσμάτων για την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης.....	343
6.3 Ένα παραμετρικό μοντέλο ανάπτυξης, τεσσάρων παραμέτρων που περιγράφεται από σιγμοειδή καμπύλη για την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην εκπαίδευση.....	345
6.4. Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.....	352
6.5. Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.	363
6.5-1. Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση	363
6.5-2. Δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση (1966-2007) ...	388
6.6. Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	389
6.6-1. Πανεπιστημιακή εκπαίδευση.....	390
6.6-2. Τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση.....	394
Κεφάλαιο 7.	397
7.1. Σύνοψη αποτελεσμάτων, συμπεράσματα και συγκρίσεις.....	397
7.2. Περιορισμοί της έρευνας- σκέψεις και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	414
Βιβλιογραφία	415
Παράρτημα.....	461
Παράρτημα 1.Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.....	465
Παράρτημα 2. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	542
Παράρτημα 3. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.....	613
Παράρτημα 4.....	683

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1: Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη.	71
Διάγραμμα 1.2: Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Αφρική.	73
Διάγραμμα 1.3 : Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ασία.	74
Διάγραμμα 1.4: Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Βόρεια Αμερική.	75
Διάγραμμα 1.5: Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Κεντρική και Νότια Αμερική.....	76
Διάγραμμα 1.6: Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ωκεανία.	77
Διάγραμμα 2.1: Αριθμός Σχολείων Αρρένων-Θηλέων που λειτούργησαν την περίοδο 1833-1880 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση	112
Διάγραμμα 2.2: Ποσοστιαία κατανομή των δημοσίων σχολείων Αρρένων-Θηλέων που λειτούργησαν την περίοδο 1833-1928 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.	113
Διάγραμμα 2.3: Αριθμός μαθητών και μαθητριών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης την περίοδο 1837-2005.....	114
Διάγραμμα 2.4: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από το 1830 έως το 2007	115
Διάγραμμα 2.5: Στατιστική της Δημοτικής Εκπαίδευσης το 1879.....	116
Διάγραμμα 2.6: Στατιστική της Δημοτικής Εκπαίδευσης στην Αθήνα το 1879	117
Διάγραμμα 2.7: Τύποι σχολείων που λειτούργησαν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από το 1833 έως το 2007	120
Διάγραμμα 2.8: Αριθμός σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που λειτούργησαν την περίοδο 1880-1954 (περίοδος ανάπτυξης)	132
Διάγραμμα 2.9: Αριθμός δημοσίων σχολείων αρρένων θηλέων και μεικτών που λειτούργησαν την περίοδο 1880-1926.....	134
Διάγραμμα 2.10: Αριθμός ημερήσιων σχολείων και μαθητών (σε εκατοντάδες) της δημόσιας δημοτικής εκπαίδευσης την περίοδο 1954-2007	139
Διάγραμμα 2.11: Αριθμός νυχτερινών δημοτικών σχολείων που λειτούργησαν την περίοδο 1954-1984.....	140

Διάγραμμα 2.12: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων των προαχθέντων αγοριών και κοριτσιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την περίοδο 1926-2007	142
Διάγραμμα 2.13: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων των προαχθέντων και των αποφοίτων κοριτσιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την περίοδο 1926-2007.....	143
Διάγραμμα 2.14: Ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων, των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων αγοριών και κοριτσιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την περίοδο 1926-2007	144
Διάγραμμα 3.1: Η Δομή της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.....	149
Διάγραμμα 3.2: Το εκπαιδευτικό σύστημα του ελληνικού κράτους όπως διαμορφώθηκε την περίοδο 1834-1837	153
Διάγραμμα 3.3: Η Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση όπως διαμορφώθηκε το 1886 και το 1920.....	155
Διάγραμμα 3.4: Η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στις «νέες χώρες» την περίοδο 1914-1929.....	161
Διάγραμμα 3.5: Αριθμός μαθητών των Ελληνικών Σχολείων και των Γυμνασίων από το 1830 έως το 1913.	163
Διάγραμμα 3.6 : Ποσοστιαία κατανομή εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση την περίοδο 1929-2007.....	178
Διάγραμμα 3.7: Ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση την περίοδο 1929-2007.....	179
Διάγραμμα 3.8: Ποσοστιαία κατανομή των προαχθέντων αγοριών και κοριτσιών της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης την περίοδο 1929-2007.....	180
Διάγραμμα 3.9: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης την περίοδο 1929-2007	181
Διάγραμμα 3.10: Ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων αγοριών και κοριτσιών της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (Λυκείων) την περίοδο 1929-2007	182
Διάγραμμα 3.11: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στα γυμνάσια την περίοδο 1929-2007	185
Διάγραμμα 3.12: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών, των γυμνασίων την περίοδο 1929-2007.....	189

Διάγραμμα 3.13: Ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων αγοριών και κοριτσιών των Γυμνασίων την περίοδο 1929-2007	191
Διάγραμμα 3.14: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στα Λύκεια την περίοδο 1929-2007	192
Διάγραμμα 3.15: Ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων κοριτσιών των Γυμνασίων και των εγγεγραμμένων στην Α΄ Λυκείου.....	193
Διάγραμμα 3.16: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών, των Λυκείων την περίοδο 1929-2007	194
Διάγραμμα 3.17: Τύποι Διδασκαλείων δημοτικής εκπαίδευσης που λειτούργησαν την περίοδο 1834-1936.....	197
Διάγραμμα 3.18: Πρόσβαση στο διδασκαλείο την περίοδο 1834-1864 (φοιτούσαν μόνο άνδρες).....	199
Διάγραμμα 3.19: Πρόσβαση στα διδασκαλεία την περίοδο 1878-1905 (φοιτούσαν μόνο άνδρες).....	201
Διάγραμμα 3.20: Πρόσβαση στο Μαράσλειο διδασκαλείο την περίοδο 1905-1914 (φοιτούσαν μόνο άνδρες).....	203
Διάγραμμα 3.21: Πρόσβαση στα υποδιδακαλεία τα οποία λειτούργησαν την περίοδο 1892-1914	204
Διάγραμμα 3.22: Πρόσβαση των μαθητριών στο διδασκαλείο (ανώτερο τμήμα του παρθεναγωγείου) την περίοδο 1851-1914	208
Διάγραμμα 3.23: Πρόσβαση στα Μονοτάξια Διδασκαλεία τα οποία λειτούργησαν από το 1913 έως το 1929 και στα οποία φοιτούσαν μόνο άνδρες.	216
Διάγραμμα 3.24: Πρόσβαση στα τριτάξια διδασκαλεία, τα οποία λειτούργησαν από το 1914 έως το 1929, στα οποία φοιτούσαν άνδρες και γυναίκες.....	218
Διάγραμμα 3.25: Διδασκαλεία που λειτούργησαν την περίοδο 1924-1929	220
Διάγραμμα 3.26: Πρόσβαση στα πεντατάξια διδασκαλεία τα οποία λειτούργησαν από το 1929 έως το 1933 ως αρρένων θηλέων ή μεικτά.	222
Διάγραμμα 3.27: Πρόσβαση στις Παιδαγωγικές ακαδημίες (λειτούργησαν ως σχολεία μέσης εκπαίδευσης, αρρένων, θηλέων ή μεικτές από το 1934 έως το 1937)	225
Διάγραμμα 3.28: Πρόσβαση στο Διδασκαλείο Νηπιαγωγών την περίοδο 1904-1959	228
Διάγραμμα 3.29: Θέση του Διδασκαλείου Γυμναστικής στο εκπαιδευτικό σύστημα την περίοδο 1929-1939	231

Διάγραμμα 3.30: Θέση των αστικών σχολών θηλέων (1914- 1929) στο εκπαιδευτικό σύστημα την περίοδο 1914-1929.....	235
Διάγραμμα 3.31: Θέση των ανώτερων Παρθεναγωγείων (1929-1936) στο εκπαιδευτικό σύστημα	237
Διάγραμμα 3.32: Θέση των Αστικών σχολείων στο εκπαιδευτικό σύστημα	239
Διάγραμμα 3.33: Θέση των εμπορικών σχολών στο εκπαιδευτικό σύστημα.....	241
Διάγραμμα 3.34: Αριθμός αγοριών και κοριτσιών που φοίτησαν στις Εμπορικές Σχολές την περίοδο 1910-1960.....	243
Διάγραμμα 3.35: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στις Δημόσιες Εμπορικές Σχολές την περίοδο 1910-1960	243
Διάγραμμα 3.36: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση την περίοδο 1966-2007	249
Διάγραμμα 3.37: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική και στην τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση την περίοδο 1966-2007	250
Διάγραμμα 3.38: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στην Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (γενική και τεχνική -επαγγελματική αθροιστικά) την περίοδο 1985-2007.....	251
Διάγραμμα 3.39: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στη τεχνική -επαγγελματική εκπαίδευση και στη γενική εκπαίδευση ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	253
Διάγραμμα 3.40: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων αγοριών και των κοριτσιών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε γενική και τεχνική επαγγελματική.....	255
Διάγραμμα 4.1: Η δομή της τρίτης βαθμίδας της εκπαίδευσης την περίοδο 1837-2007	261
Διάγραμμα 4.2: Αριθμός των νεοεισαχθέντων φοιτητών στο πανεπιστήμιο Αθηνών (περίοδος αποκλεισμού).....	271
Διάγραμμα 4.3: Νεοεισαχθέντες στην ανώτατη εκπαίδευση ως προς τον τόπο καταγωγής τους (εσωτερικό- εξωτερικό)	272
Διάγραμμα 4.4: Νεοεισαχθέντες φοιτητές στο πανεπιστήμιο Αθηνών κατά σχολή προτίμησης.....	273

Διάγραμμα 4.5: Αριθμός των εγγεγραμμένων στην ανώτατη εκπαίδευση (περίοδος αποκλεισμού).....	274
Διάγραμμα 4.6: Αριθμός νεοεισαχθέντων φοιτητών στο πανεπιστήμιο Αθηνών την περίοδο 1890-1925 (Περίοδος Διεκδικήσεων)	287
Διάγραμμα 4.7: Ποσοστιαία κατανομή των νεοεισαχθέντων φοιτητών και φοιτητριών στο πανεπιστήμιο της Αθήνας (1912-1925)	288
Διάγραμμα 4.8: Αριθμός νεοεισαχθέντων στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση την περίοδο 1958-2004.....	299
Διάγραμμα 4.9: Ποσοστιαία κατανομή (%) των νεοεισαχθέντων ανδρών και γυναικών στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση την περίοδο 1958-2004.....	300
Διάγραμμα 4.10: Ποσοστιαία Κατανομή (%) των εγγεγραμμένων φοιτητών και φοιτητριών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση την περίοδο 1926-2007 (περίοδος ανάπτυξης)	301
Διάγραμμα 4.11: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης την περίοδο 1926-2007 (περίοδος ανάπτυξης).....	302
Διάγραμμα 4.12: Αριθμός των εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών στις Σχολές Γενικής Εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού την περίοδο 1937-1985	317
Διάγραμμα 4.13: Ποσοστιαία κατανομή (%) των εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών στις Σχολές Γενικής Εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού την περίοδο 1937-1985	318
Διάγραμμα 4.14: Αριθμός των πτυχιούχων ανδρών και γυναικών των Σχολών Γενικής Εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού την περίοδο 1937-1985	320
Διάγραμμα 4.15: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των πτυχιούχων των Σχολών Γενικής Εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού την περίοδο 1937-1985.....	320
Διάγραμμα 4.16: Αριθμός εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών στην Ανώτερη Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση την περίοδο 1966-2007.....	324
Διάγραμμα 4.17: Ποσοστιαία κατανομή (%) των εγγεγραμμένων κατά φύλο της Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης την περίοδο 1966-2007.....	324
Διάγραμμα 4.18: Αριθμός των αποφοίτων ανδρών και γυναικών της Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης την περίοδο 1971-2007.....	325
Διάγραμμα 4.19: Ποσοστιαία κατανομή (%) των αποφοίτων ανδρών και γυναικών της Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης την περίοδο 1971-2007.....	326

Διάγραμμα 4.20: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών στην τριτοβάθμια (πανεπιστημιακή και μη πανεπιστημιακή) εκπαίδευση την περίοδο 1981-2007	327
Διάγραμμα 5.1: Λογιστική καμπύλη	332
Διάγραμμα 5.2: Η καμπύλη του Gompertz.....	335
Διάγραμμα 5.3: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών Gompertz, που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής α όταν οι μεταβλητές Y_{∞} και β παραμένουν σταθερές....	336
Διάγραμμα 5.4: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών Gompertz, που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής β όταν οι μεταβλητές Y_{∞} και α παραμένουν σταθερές...	336
Διάγραμμα 5.5: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών Gompertz, που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής Y_{∞} όταν οι μεταβλητές α και β παραμένουν σταθερές....	337
Διάγραμμα 5.6: Η καμπύλη του Von Bertalanffy	338
Διάγραμμα 5.7: Η καμπύλη του Richards	340
Διάγραμμα 6.1: Η καμπύλη του Γενικευμένου λογιστικού μοντέλου.....	349
Διάγραμμα 6.2: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής m όταν οι μεταβλητές M , r και t_0 παραμένουν σταθερές.....	350
Διάγραμμα 6.3: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής M όταν οι μεταβλητές m , r και t_0 παραμένουν σταθερές.....	350
Διάγραμμα 6.4: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής r όταν οι μεταβλητές m , M και t_0 παραμένουν σταθερές.....	351
Διάγραμμα 6.5: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής t_0 όταν οι μεταβλητές m , M και r παραμένουν σταθερές.....	351
Διάγραμμα 6.6: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ΠΕ και εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\varepsilon_{\delta}(t)$	354
Διάγραμμα 6.7: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων της ΠΕ και εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\varphi_{\delta}(t)$	356

Διάγραμμα 6.8: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στην ΠΕ από το λογιστικό μοντέλο $\varepsilon_{\delta}(t)$ με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων για τις χρονικές περιόδους 1910-2007 και 1830-2007	357
Διάγραμμα 6.9: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων και των φοιτησάντων στην ΠΕ από τα γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varepsilon_{\delta}(t)$ και $\varphi_{\delta}(t)$ αντίστοιχα.....	358
Διάγραμμα 6.10: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των αποφοίτων της ΠΕ και εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\alpha_{\delta\delta}(t)$	359
Διάγραμμα 6.11: Οι εκτιμήσεις της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των αποφοίτων.....	360
Διάγραμμα 6.12: Οι τιμές της μεταβλητής r για τα $\alpha_{\delta 1}(t)$, έως και $\alpha_{\delta\delta}(t)$ που εκφράζουν τις εκτιμήσεις της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό προαχθέντων της ΠΕ κατά τάξη.	361
Διάγραμμα 6.13: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους προαχθέντες της ΠΕ κατά τάξη.....	362
Διάγραμμα 6.14: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varepsilon_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\varepsilon_{\delta\gamma 2}(t)$	365
Διάγραμμα 6.15: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varphi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\delta\gamma 2}(t)$	367
Διάγραμμα 6.16: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των προαχθέντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\pi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\pi_{\delta\gamma 2}(t)$	369
Διάγραμμα 6.17: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων των γυμνασίων και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varepsilon_{\gamma 1}(t)$ και $\varepsilon_{\gamma 2}(t)$	372
Διάγραμμα 6.18: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων των γυμνασίων και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varphi_{\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\gamma 2}(t)$	374

Διάγραμμα 6.19: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των προαχθέντων των γυμνασίων και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\pi_{\gamma 1}(t)$ και $\pi_{\gamma 2}(t)$	376
Διάγραμμα 6.20: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των αποφοίτων των γυμνασίων και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\alpha_{\gamma 1}(t)$ και $\alpha_{\gamma 2}(t)$	377
Διάγραμμα 6.21: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στα γυμνάσια από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων.	378
Διάγραμμα 6.22: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων των λυκείων και εκτίμηση από τα γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varepsilon_{\lambda 1}(t)$ και $\varepsilon_{\lambda 2}(t)$	380
Διάγραμμα 6.23: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων των λυκείων και εκτίμηση από τα γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varphi_{\lambda 1}(t)$ και $\varphi_{\lambda 2}(t)$	382
Διάγραμμα 6.24: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των προαχθέντων των λυκείων και εκτίμηση από τα γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\pi_{\lambda 1}(t)$ και $\pi_{\lambda 2}(t)$	384
Διάγραμμα 6.25: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των αποφοίτων των λυκείων και εκτίμηση από τα γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\alpha_{\lambda 1}(t)$ και $\alpha_{\lambda 2}(t)$	386
Διάγραμμα 6.26: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στα λύκεια από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων.	387
Διάγραμμα 6.27: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\varepsilon_{\pi\epsilon}(t)$	389
Διάγραμμα 6.28: Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον φοιτητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και η εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $E_{\pi}(t)$	391
Διάγραμμα 6.29: Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και η εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\Pi_{\pi}(t)$	393

Διάγραμμα 6.30: Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $E_{\pi}(t)$ και $\Pi_{\pi}(t)$	394
Διάγραμμα 6.31: Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της τριτοβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής και η εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $E_{TE}(t)$	396
Διάγραμμα Π.Π.Δ'1: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από την Α' τάξη, την περίοδο 1926-2007.....	538
Διάγραμμα Π.Π.Δ'2: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από την Β' τάξη, την περίοδο 1926-2007.....	538
Διάγραμμα Π.Π.Δ'3: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από την Γ' τάξη, την χρονική περίοδο 1926-2007.....	539
Διάγραμμα Π.Π.Δ'4: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από τη Δ' τάξη, την περίοδο 1926-2007.....	539
Διάγραμμα Π.Π.Δ'5: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από τη Ε' τάξη, την περίοδο 1926-2007.....	540
Διάγραμμα Π.Π.Δ'6: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από τη ΣΤ' τάξη, την περίοδο 1926-2007.....	540
Διάγραμμα Π.Π.Δ'7: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων κατά τάξη, των εγγεγραμμένων συνολικά στη δημοτική εκπαίδευση και των αποφοίτων κοριτσιών τη χρονική περίοδο 1926-2007.....	541
Διάγραμμα Π.Π.Δ'8: Αριθμός εγγεγραμμένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση κατά τάξη την περίοδο 1926-2007.....	541
Διάγραμμα Π.Τ.Β'1 : Αριθμός εγγεγραμμένων φοιτητριών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κατά σχολή εγγραφής την περίοδο 1912-1926.....	626
Διάγραμμα Π.Τ.Β'2: Αριθμός εγγεγραμμένων φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κατά σχολή εγγραφής την περίοδο 1912-1925.....	626

Διάγραμμα Π.Τ.Γ'1: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{1ε}(t)$ και $q_{1π}(t)$ των φιλολογικών επιστημών ως προς τα σύνολα του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα	651
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'2: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{2ε}(t)$ και $q_{2π}(t)$ των καλών τεχνών ως προς τα σύνολα του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα	652
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'3: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{3ε}(t)$ και $q_{3π}(t)$ των νομικών επιστημών ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα	652
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'4: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{4ε}(t)$ και $q_{4π}(t)$ των κοινωνικών επιστημών ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα	653
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'5: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{5ε}(t)$ και $q_{5π}(t)$ των θετικών επιστημών ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα	653
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'6: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{6ε}(t)$ και $q_{6π}(t)$ των επιστημών μηχανικού και τεχνολογίας ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα	654
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'7: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{7ε}(t)$ και $q_{7π}(t)$ των ιατρικών επιστημών ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα	654
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'8: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{8ε}(t)$ και $q_{8π}(t)$ των γεωπονοδασολογικών επιστημών ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα.	655
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'9: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Φιλολογικές επιστήμες	656
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'10: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Καλές Τέχνες	657
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'11: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Νομικές επιστήμες.....	657
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'12: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Κοινωνικές επιστήμες.....	658

Διάγραμμα Π.Τ.Γ'13: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Θετικές επιστήμες.....	658
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'14: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Επιστήμες Μηχανικού και Τεχνολογίας.....	659
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'15: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Ιατρικές επιστήμες.....	659
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'16: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Γεωπονοδασολογικές επιστήμες.....	660
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'17: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες εκπαίδευσης και κατάρτισης των διδασκόντων.....	661
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'18: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Καλές και Εφαρμοσμένες τέχνες.....	661
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'19: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις ανθρωπιστικές επιστήμες.....	662
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'20: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Κοινωνικές επιστήμες & επιστήμες της Συμπεριφοράς	662
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'21: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης	663
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'22: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες Κατάρτισης στο εμπόριο και στη Διοίκηση επιχειρήσεων.....	663
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'23: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στο δίκαιο	664
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'24: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στη βιολογία και το περιβάλλον.....	664
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'25: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις φυσικές επιστήμες.....	665
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'26: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Εφαρμοσμένες επιστήμες (Μαθηματικά- Στατιστική)	665
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'27: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες Πληροφορικής	666
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'28: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες Μηχανικού	666

Διάγραμμα Π.Τ.Γ'29: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στην Αρχιτεκτονική Χωροταξία και τους Μηχανικούς Κτιρίων	667
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'30: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στη Γεωργία, Δασονομία, Αλιευτική (Τεχνολογία-Γεωπονία).....	667
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'31: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στην κτηνιατρική.....	668
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'32: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες Υγείας και Υγιεινής	668
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'33: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων φοιτητών και φοιτητριών πέραν των κανονικών εξαμήνων	670
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'34: Εγγεγραμμένοι φοιτητές και φοιτήτριες (%) κατά τη διάρκεια των κανονικών τους σπουδών, πέραν των κανονικών εξαμήνων και συνολικά στην ανώτατη εκπαίδευση.....	670

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1: Αριθμός αλληλοδιδακτικών σχολείων που λειτούργησαν την περίοδο 1829-1832 και αριθμός μαθητών	99
Πίνακας 2.2: Αριθμός εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση την περίοδο 1833-1880.....	113
Πίνακας 2.3: Αριθμός δημοσίων σχολείων αρρένων θηλέων και μεικτών που λειτούργησαν την περίοδο 1880-1926.....	133
Πίνακας 2.4: Αριθμός των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και η συμμετοχή τους στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων την περίοδο 1880-1955	135
Πίνακας 3.1: Αριθμός σχολείων και μαθητών της δευτεροβάθμιας (δημόσιας) γενικής εκπαίδευσης (Περίοδος αποκλεισμού)	158
Πίνακας 3.2: Αριθμός μαθητών και μαθητριών της δημόσιας και ιδιωτικής δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης	159
Πίνακας 3.3: Αριθμός σχολείων γενικής παιδείας και μαθητών της δευτεροβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης (Περίοδος διεκδικήσεων)	165
Πίνακας 3.4: Αριθμός μαθητών και μαθητριών της δημόσιας και ιδιωτικής δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης	166
Πίνακας 3.5: Μαθητικό δυναμικό της Δευτεροβάθμιας Γενικής Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 1919-20	168
Πίνακας 3.6: Αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών και μαθητριών δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης κατά φύλο	169
Πίνακας 3.7: Ποσοστά (%) αγοριών και κοριτσιών στο σύνολο των μαθητών που διέρρευσαν από Γυμνάσιο	186
Πίνακας 3.8: Αριθμός μαθητών και μαθητριών των Γυμνασίων που έχουν εγγραφεί για δυο ή περισσότερες φορές στην ίδια τάξη	188
Πίνακας 3.9: Μαθητικό δυναμικό των γυμνασίων ως προς την ηλικία φοίτησης	188
Πίνακας 3.10: Μαθητικό δυναμικό των Διδασκαλείων 1883-1890	202
Πίνακας 3.11: Δάσκαλοι διορισμένοι σε δημόσια σχολεία το σχολικό έτος 1926-27 με πτυχίο Υποδιδασκαλείου	205
Πίνακας 3.12: Αριθμός των παρθεναγωγείων και των μαθητριών που φοιτούσαν σε αυτά, από το κράτος και από την Φ.Ε.....	210
Πίνακας 3.13: Αριθμός μαθητριών των παρθεναγωγείων της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και πτυχιούχων Διδασκαλισσών	212

Πίνακας 3.14: Αριθμός διδασκαλισσών που αποφοίτησαν από τα παρθεναγωγεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας	213
Πίνακας 3.15: Δημόσια και Ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης. Αριθμός σχολείων μαθητών και μαθητριών.	214
Πίνακας 3.16: Αριθμός μαθητών και μαθητριών του Μαράσλειου Διδασκαλείου την πενταετία 1920-25.....	219
Πίνακας 3.17: Μαθητικό δυναμικό των διδασκαλείων δημοτικής εκπαίδευσης το σχολικό έτος 1927-28	221
Πίνακας 3.18: Εγγεγραμμένοι στα Διδασκαλεία Δημοτικής Εκπαίδευσης (1926-1937)	224
Πίνακας 3.19: Μαθητικό δυναμικό των παιδαγωγικών ακαδημιών την περίοδο 1934-36 που ανήκαν στη μέση εκπαίδευση	226
Πίνακας 3.20: Μαθήτριες των διδασκαλείων Νηπιαγωγών	229
Πίνακας 3.21: Αριθμός Εγγεγραμμένων μαθητών και μαθητριών του Διδασκαλείου γυμναστικής και της Γυμναστικής Ακαδημίας	232
Πίνακας 3.22: Εγγεγραμμένες μαθήτριες στις αστικές σχολές	236
Πίνακας 3.23: Αριθμός εγγεγραμμένων μαθητριών των Ανώτερων παρθεναγωγείων ανά τάξη.....	238
Πίνακας 3.24: Εγγραφέντες μαθητές και μαθήτριες στα Αστικά σχολεία	240
Πίνακας 3.25: Μαθητικό δυναμικό των Δημόσιων Εμπορικών σχολών	245
Πίνακας 3.26: Εγγεγραμμένοι μαθητές και μαθήτριες στη μέση τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση την περίοδο 1966-2007	248
Πίνακας 4.1: Αριθμός νεοεισαχθέντων φοιτητών στην ανώτατη εκπαίδευση	276
Πίνακας 4.2: Αριθμός εγγεγραμμένων φοιτητών στην ανώτατη εκπαίδευση.	277
Πίνακας 4.3: Αριθμός αποφοίτων της ανώτατης εκπαίδευσης.....	278
Πίνακας 4.4: Πτυχιούχοι (άνδρες και γυναίκες) πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (1922-1925)	289
Πίνακας 4.5: Πτυχιούχοι του ΕΜΠ ανά δεκαετία (1890-1930)	289
Πίνακας 4.6: Νεοεισαχθέντες φοιτητές και φοιτήτριες στο πανεπιστήμιο Αθηνών την περίοδο 1912-1926.....	290
Πίνακας 4.7: Αριθμός νεοεισαχθέντων κατά φύλο στην Πανεπιστημιακή εκπαίδευση	310
Πίνακας 4.8: Αριθμός των εγγεγραμμένων φοιτητών και φοιτητριών στην Πανεπιστημιακή εκπαίδευση	311

Πίνακας 4.9: Αριθμός των πτυχιούχων ανδρών και γυναικών της Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης	312
Πίνακας 6.1: Οι εκτιμήσεις των παραμέτρων των μοντέλων που χρησιμοποιήθηκαν για την προσέγγιση των ποσοστιαίων κατανομών των προαχθέντων κοριτσιών της ΠΕ κατά τάξη και το χ^2 test	361
Πίνακας Π.Π.Α'1: Διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία του 1829 για την κατά φύλο συμμετοχή στη στοιχειώδη εκπαίδευση στη Νησιωτική Ελλάδα.....	465
Πίνακας Π.Π.Α'2: Διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία του 1829 για την κατά φύλο συμμετοχή στη στοιχειώδη εκπαίδευση στη Ηπειρωτική Ελλάδα	466
Πίνακας Π.Π.Α'3: Αριθμός σχολείων και μαθητών στην Πελοπόννησο το 1830	466
Πίνακας Π.Π.Α'4: Πρωτοβάθμια εκπαίδευση 1830.....	467
Πίνακας Π.Π.Α'5: Έτος θεσμοθέτησης του υποχρεωτικού χαρακτήρα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε χώρες της Ευρώπης	467
Πίνακας Π.Π.Β'1: Δημοτική εκπαίδευση 1830-1879	472
Πίνακας Π.Π.Β'2: Στατιστική της δημοτικής εκπαίδευσης του έτους 1867.....	477
Πίνακας Π.Π.Β'3: Ποσοστιαία κατανομή κατά φύλο του μαθητικού δυναμικού της δημοτικής εκπαίδευσης το σχολικό έτος 1878-79 κατά επαρχία	481
Πίνακας Π.Π.Β'4: Στατιστική της δημοτικής εκπαίδευσης κατά επαρχία του σχολικού έτους 1878-79	482
Πίνακας Π.Π.Β'5: Αριθμός μαθητών και σχολείων της Δημοτικής εκπαίδευσης (δημόσιας και ιδιωτικής) σε σχέση με τον πληθυσμό	487
Πίνακας Π.Π.Β'6: Μαθητές που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους στην Ευρώπη το 1870.....	487
Πίνακας Π.Π.Β'7: Μαθητές που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους σε Ευρώπη και ΗΠΑ το 1873.....	488
Πίνακας Π.Π.Β'8: Μαθητές που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους σε Ευρώπη και ΗΠΑ το 1908.....	488
Πίνακας Π.Π.Γ'1: Σχολεία της δημοτικής εκπαίδευσης (περίοδος ανάπτυξης 1880-1954).....	489
Πίνακας Π.Π.Γ'2: Οικισμοί και σχολεία που λειτουργούσαν στον νομό Αρκαδίας το 1889-90	490

Πίνακας Π.Π.Γ'3: Δημόσια σχολεία που λειτουργούσαν το 1894.....	490
Πίνακας Π.Π.Γ'4: Δημοτικά σχολεία και γραμματοδιδασκαλεία κατά νομό που λειτουργούσαν το σχολικό έτος 1889-90.....	491
Πίνακας Π.Π.Γ'5: Δημόσια δημοτικά σχολεία κατά νομό που λειτουργούσαν το σχολικό έτος 1910-11	492
Πίνακας Π.Π.Γ' 6: Δημόσια δημοτικά σχολεία που λειτουργούσαν το 1926-27 κατανεμημένα κατά το έτος συστάσεως τους.....	493
Πίνακας Π.Π.Γ'7: Κρατικά δημοτικά σχολεία που λειτούργησαν το σχολικό έτος 1926-27 κατά φύλο και αριθμό τάξεων	493
Πίνακας Π.Π.Γ'8: Κρατικά δημοτικά σχολεία που λειτούργησαν το σχολικό έτος 1926-27 κατά δήμους και κοινότητες αναλόγως του πληθυσμού	494
Πίνακας Π.Π.Γ'9: Αριθμός δημοσίων δημοτικών σχολείων που λειτούργησαν το σχολικό έτος 1954-55	494
Πίνακας Π.Π.Γ'10: Αριθμός δημοτικών σχολείων δημοσίων και ιδιωτικών που λειτουργούσαν την περίοδο 1890-1954.....	495
Πίνακας Π.Π.Γ'11: Ο σχολικός πληθυσμός δημοτικής εκπαίδευσης στις πρωτεύουσες των νομών και άλλων μεγάλων πόλεων κατά το σχολικό έτος 1889-90.....	496
Πίνακας Π.Π.Γ'12: Σχολικός πληθυσμός της δημοτικής εκπαίδευσης σε ημιαστικές περιοχές για το σχολικό έτος 1889-90	497
Πίνακας Π.Π.Γ'13: Συνεκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών το σχολικό έτος 1889-90	498
Πίνακας Π.Π.Γ'14: Σχολικός πληθυσμός των δημόσιων δημοτικών σχολείων κατά νομό που λειτουργούσαν το σχολικό έτος 1910-11.....	499
Πίνακας Π.Π.Γ'15: Σχολικός πληθυσμός των ιδιωτικών σχολείων κατά νομό που λειτουργούσαν το σχολικό έτος 1910-11.....	500
Πίνακας Π.Π.Γ'16: Σχολικός πληθυσμός της δημοτικής εκπαίδευσης στις πρωτεύουσες των νομών και άλλων μεγάλων πόλεων κατά το σχολικό έτος 1910-11.....	501
Πίνακας Π.Π.Γ'17: Σχολεία και μαθητικό δυναμικό κατά νομούς Δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση αθροιστικά	502
Πίνακας Π.Π.Δ'1: Μαθητικό δυναμικό της Α' τάξης του Δημοτικού σχολείου	504
Πίνακας Π.Π.Δ'2: Μαθητικό δυναμικό της Β' τάξης του Δημοτικού σχολείου.....	506
Πίνακας Π.Π.Δ'3: Μαθητικό δυναμικό της Γ' τάξης του Δημοτικού σχολείου.....	508

Πίνακας Π.Π.Δ'4: Μαθητικό δυναμικό της Δ' τάξης του Δημοτικού σχολείου.....	510
Πίνακας Π.Π.Δ'5: Μαθητικό δυναμικό της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου.....	512
Πίνακας Π.Π.Δ'6: Μαθητικό δυναμικό της ΣΤ' τάξης του Δημοτικού σχολείου.....	514
Πίνακας Π.Π.Δ'7: Μαθητικό δυναμικό της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης 1926-1939.....	516
Πίνακας Π.Π.Δ'8: Μαθητικό δυναμικό της Δημοτικής Εκπαίδευσης	517
Πίνακας Π.Π.Δ'9: Ποσοστιαίες κατανομές των φοιτησάντων αγοριών της ΠΕ ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων, των προαχθέντων ως προς το σύνολο των φοιτησάντων και οι αντίστοιχες των κοριτσιών	519
Πίνακας Π.Π.Δ'10: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κατά φύλο στην Ιδιωτική, τη Δημόσια και συνολικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση την περίοδο 1926-1939.....	521
Πίνακας Π.Π.Δ'11: Σχολεία της δημοτικής εκπαίδευσης (1955-2007)	522
Πίνακας Π.Π.Δ'12: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησαντων και των προαχθεντων της Α' τάξης του Δημοτικού σχολείου.....	523
Πίνακας Π.Π.Δ'13: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησαντων και των προαχθεντων της Β' τάξης του Δημοτικού σχολείου.....	525
Πίνακας Π.Π.Δ'14: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησαντων και των προαχθεντων της Γ' τάξης του Δημοτικού σχολείου	527
Πίνακας Π.Π.Δ'15: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησαντων και των προαχθεντων της Δ' τάξης του Δημοτικού σχολείου.....	529
Πίνακας Π.Π.Δ'16: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησαντων και των προαχθεντων της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου	531
Πίνακας Π.Π.Δ'17: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησαντων και των προαχθεντων της ΣΤ' τάξης του Δημοτικού σχολείου.....	533
Πίνακας Π.Π.Δ'18: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων της της ιδιωτικής εκπαίδευση 1926-1939	535
Πίνακας Π.Π.Δ'19: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	536
Πίνακας Π.Δ.Γ'1: Αριθμός σχολείων Μέσης Δημόσιας Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 1926-27	543
Πίνακας Π.Δ.Γ'2: Αντιστοιχία τάξεων των τύπων των σχολείων που λειτουργούσαν στο Ελληνικό κράτος την περίοδο 1913-1929.....	544

Πίνακας Π.Δ.Γ'3: Αριθμός των εγγραμμένων και φοιτησάντων μαθητών και μαθητριών το σχολικό έτος 1910-11 στα ελληνικά σχολεία κατά νομό.	544
Πίνακας Π.Δ.Γ'4: Αριθμός των εγγραμμένων και φοιτησάντων μαθητών και μαθητριών το σχολικό έτος 1910-11 στα γυμνάσια κατά νομό.....	545
Πίνακας Π.Δ.Γ'5: Αριθμός των εγγραμμένων μαθητών και μαθητριών και αυτών που φοίτησαν κανονικά το σχολικό έτος 1910-11 στα ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά νομό.	546
Πίνακας Π.Δ.Γ'6: Αριθμός σχολείων και εγγεγραμμένων μαθητών και μαθητριών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση το σχολικό έτος 1926-27	546
Πίνακας Π.Δ.Γ'7: Ιδιωτική εκπαίδευση σχολικό έτος 1926-27	547
Πίνακας Π.Δ.Γ'8: Η εξέλιξη της διάρκειας σπουδών στα γυμνάσια την περίοδο 1937-1960.....	548
Πίνακας Π.Δ.Γ'9: Τύποι σχολείων που λειτούργησαν την περίοδο 1929-2007 και η αντιστοιχία των τάξεων τους	549
Πίνακας Π.Δ.Γ'10: Μαθητές και μαθήτριες των ελληνικών σχολείων κατά το σχολικό έτος 1855-56	550
Πίνακας Π.Δ.Γ'11: Μαθητές των γυμνασίων κατά το σχολικό έτος 1855-56.....	550
Πίνακας Π.Δ.Γ'12: Ιδιωτική εκπαίδευση σχολικό έτος 1926-27	551
Πίνακας Π.Δ.Δ'1: Μαθητικό δυναμικό της Α' Γυμνασίου".....	552
Πίνακας Π.Δ.Δ'2: Μαθητικό δυναμικό της Β' Γυμνασίου	554
Πίνακας Π.Δ.Δ'3: Μαθητικό δυναμικό της Γ' Γυμνασίου.....	556
Πίνακας Π.Δ.Δ'4: Μαθητικό δυναμικό των Γυμνασίων	558
Πίνακας Π.Δ.Δ'5: Μαθητικό δυναμικό της Α' Λυκείου	560
Πίνακας Π.Δ.Δ'6: Μαθητικό δυναμικό της Β' Λυκείου	562
Πίνακας Π.Δ.Δ'7: Μαθητικό δυναμικό της Γ' Λυκείου.....	564
Πίνακας Π.Δ.Δ'8: Μαθητικό δυναμικό της Δ' Λυκείου	566
Πίνακας Π.Δ.Δ'9: Μαθητικό δυναμικό των Λυκείων	568
Πίνακας Π.Δ.Δ'10: Μαθητικό δυναμικό της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (δημόσιας και ιδιωτικής).....	570
Πίνακας Π.Δ.Δ'11: Μαθητικό δυναμικό των σχολείων της δευτεροβάθμιας ιδιωτικής γενικής εκπαίδευσης για την περίοδο 1929-1939.....	572

Πίνακας Π.Δ.Δ'12: Ποσοστιαίες κατανομές, κατά τάξη, των φοιτησάντων αγοριών των Γυμνασίων, ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων αγοριών και οι αντίστοιχες των κοριτσιών	573
Πίνακας Π.Δ.Δ'13: Ποσοστιαίες κατανομές, κατά τάξη, των εγγεγραμμένων αγοριών των λυκείων, ως προς το σύνολο των φοιτησάντων αγοριών και οι αντίστοιχες των κοριτσιών	575
Πίνακας Π.Δ.Δ'14: Ποσοστά των Προαχθέντων αγοριών, ως προς το σύνολο των φοιτησάντων αγοριών στα γυμνάσια κατά τάξη και αντίστοιχα των κοριτσιών.....	577
Πίνακας Π.Δ.Δ'15: Ποσοστά των Προαχθέντων αγοριών, ως προς το σύνολο των αγοριών που φοίτησαν ανελλιπώς, στα Λύκεια, κατά τάξη και αντίστοιχα των κοριτσιών	579
Πίνακας Π.Δ.Δ'16: Ποσοστιαίες κατανομές των φοιτησάντων αγοριών ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων αγοριών στην δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, στην κατώτερη βαθμίδα της τα γυμνάσια, στην ανώτερη τα λυκεία και οι αντίστοιχες ποσοστιαίες κατανομές των κοριτσιών.....	581
Πίνακας Π.Δ.Δ'17: Ποσοστιαίες κατανομές, των προαχθέντων αγοριών ως προς το συνολο των φοιτησαντων στην δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, στην κατώτερη βαθμίδα της τα γυμνάσια, στην ανώτερη τα λυκεία και οι αντίστοιχες ποσοστιαίες κατανομές των κοριτσιών	583
Πίνακας Π.Δ.Δ'18: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Α' τάξης του Γυμνασίου	585
Πίνακας Π.Δ.Δ'19: Ποσοστιαίες κατανομες των εγγεγραμμένων των φοιτησαντων και των προαχθεντων της Β' τάξης του Γυμνασίου	587
Πίνακας Π.Δ.Δ'20: Ποσοστιαίες κατανομες των εγγεγραμμένων των φοιτησαντων και των προαχθεντων της Γ' τάξης του Γυμνασίου.....	589
Πίνακας Π.Δ.Δ'21: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων των Γυμνασίων	591
Πίνακας Π.Δ.Δ'22: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Α' Λυκείου.....	593
Πίνακας Π.Δ.Δ'23: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Β' Λυκείου	595
Πίνακας Π.Δ.Δ'24: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Γ' Λυκείου	597

Πίνακας Π.Δ.Δ'25: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων του Λυκείου.....	599
Πίνακας Π.Δ.Δ'26: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση.....	601
Πίνακας Π.Δ.Τ'1: Αριθμός μαθητριών των παρθεναγωγείων της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας που φοίτησαν ανελλιπώς, που προσήλθαν στις εξετάσεις και αυτών που προήχθησαν ανά τάξη.....	604
Πίνακας Π.Δ.Τ'2: Αριθμός μαθητριών των παρθεναγωγείων το 1854.....	605
Πίνακας Π.Δ.Τ'3: Στατιστική της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το 1955-56.....	605
Πίνακας Π.Δ.Τ'4: Δημόσιες εμπορικές σχολές που λειτουργούσαν μέχρι το 1920-21.....	606
Πίνακας Π.Δ.Τ. 5: Ιδιωτικές εμπορικές σχολές το σχολικό έτος 1920-21.....	606
Πίνακας Π.Δ.Τ'6: Μαθητικό δυναμικό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά φύλο, κλάδο (γενική και τεχνική-επαγγελματική) και συνολικά για την περίοδο 1985-2006.....	607
Πίνακας Π.Δ.Τ'7: Η κατανομή του μαθητικού δυναμικού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε τεχνική-επαγγελματική και σε γενική εκπαίδευση.....	609
Πίνακας Π.Δ.Τ'8: Ποσοστιαία κατανομή των μαθητών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3) ανά πρόγραμμα προσανατολισμού (γενικό ή επαγγελματικό) κατά φύλο και συνολικά στην Ευρωπαϊκή ένωση το σχολικό έτος 2001-02.....	610
Πίνακας Π.Δ.Τ'9: Η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατα κλάδο και συνολικά για την περίοδο 1985-2006 (Συχνότητες του πίνακα Π.Δ.Τ'6)......	611
Πίνακας Π.Δ.Τ'10: Ποσοστιαία κατανομή (%) των εγγεγραμμένων αγοριών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε γενική και τεχνική εκπαίδευση και αντίστοιχα των κοριτσιών.....	612
Πίνακας Π.Τ.Α'1: Νεοεισαχθέντες στο πανεπιστήμιο Αθηνών κατά ακαδημαϊκό έτος από της ιδρύσεως του πανεπιστημίου το 1837 μέχρι το 1890.....	613

Πίνακας Π.Τ.Α'2: Πτυχιούχοι φοιτητές στο πανεπιστήμιο Αθηνών μέχρι το 1910-11	616
Πίνακας Π.Τ.Α'3: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1837-38 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησης τους.....	619
Πίνακας Π.Τ.Α'4: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1849-50 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησης τους.....	619
Πίνακας Π.Τ.Α'5: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1854-55 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησης τους.....	619
Πίνακας Π.Τ.Α'6: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1855-56 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησης τους.....	620
Πίνακας Π.Τ.Α'7: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1857-58 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησης τους.....	620
Πίνακας Π.Τ.Α'8: Η συμμετοχή (%) των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό στις χώρες.....	620
Πίνακας Π.Τ.Α'9: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1861-62 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησης τους.....	621
Πίνακας Π.Τ.Α'10: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1867-68 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησης τους.....	621
Πίνακας Π.Τ.Α'11: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1868-69 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησης τους.....	622
Πίνακας Π.Τ.Α'12: Κατανομή φοιτητών το ακαδημαϊκό έτος 1886-87 ως προς το τόπο καταγωγής τους.....	622
Πίνακας Π.Τ.Α'13: Γυμνάσια της αλλοδαπής αναγνωρισμένα ως ισοβάθμια με αυτά του ελληνικού κράτους.....	623
Πίνακας Π.Τ.Α'14: Εγγραφέντες στο πανεπιστήμιο Αθηνών κατά γεωγραφική περιοχή συνολικά για τα ακαδημαϊκά έτη 1837-1876.....	623
Πίνακας Π.Τ.Β'1: Εισαχθέντες φοιτητές και φοιτήτριες του πανεπιστημίου Αθηνών κατά σχολή (1892-1926).....	625
Πίνακας Π.Τ.Β'2: Αριθμός νεοεισαχθέντων φοιτητών και φοιτητριών στο πανεπιστήμιο Αθηνών (1890-1911).....	627
Πίνακας Π.Τ.Γ'1: Εγγεγραμμένοι φοιτητές και φοιτήτριες στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση κατά επιστημονική κατεύθυνση και συνολικά.....	629

Πίνακας Π.Τ.Γ'2: Πτυχιούχοι άνδρες και γυναίκες πανεπιστημιακής εκπαίδευσης κατά επιστημονική κατεύθυνση και συνολικά	632
Πίνακας Π.Τ.Γ'3: Εγγεγραμμένοι φοιτητές και φοιτητριες κατά κατεύθυνση σπουδών σύμφωνα με τον κώδικα ISCED-1997 της UNESCO	635
Πίνακας Π.Τ.Γ'4: Πτυχιούχοι άνδρες και γυναίκες πανεπιστημιακής εκπαίδευσης κατά κατεύθυνση σπουδών σύμφωνα με τον κώδικα ISCED-1997 της UNESCO...	636
Πίνακας Π.Τ.Γ'5: Ποσοστιαία κατανομή των νεοεισαχθέντων κατα φύλο στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση.....	638
Πίνακας Π.Τ.Γ'6: Ποσοστιαία (%) κατανομή των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.....	639
Πίνακας Π.Τ.Γ'7: Ποσοστιαία (%) κατανομή των πτυχιούχων ανδρών της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.....	640
Πίνακας Π.Τ.Γ'8: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων φοιτητών και φοιτητριών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση κατά επιστημονική κατεύθυνση και συνολικά	641
Πίνακας Π.Τ.Γ'9: Ποσοστιαίες κατανομές που αντιστοιχούν στις κατανομές του πίνακα Π.Τ.Γ'.2	644
Πίνακας Π.Τ.Γ'10: Ποσοστιαίες κατανομές που αντιστοιχούν στις κατανομές του πίνακα Π.Π.Γ'.3	647
Πίνακας Π.Τ.Γ'11: Ποσοστιαία κατανομή του πίνακα Π.Π.Γ'.4.....	649
Πίνακας Π.Τ.Γ'12: Υποψήφιοι, διαθέσιμες θέσεις και νεοεγγραφέντες σε ΑΕΙ και ΚΑΤΕΕ (1974-1979)	651
Πίνακας Π.Τ.Γ'13: Εγγεγραμμένοι φοιτητές (1998-2008).....	669
Πίνακας Π.Τ.Γ'14: Ποσοστιαία κατανομή του πίνακα Π.Τ.Γ'.13 και ο δείκτης ER ₃	669
Πίνακας Π.Τ.Δ'1: Αριθμός εγγεγραμμένων κατά φύλο στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες (1937-1939).....	672
Πίνακας Π.Τ.Δ'2: Αριθμός εγγεγραμμένων κατά φύλο στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού το ακαδημαϊκό έτος 1955-56	673
Πίνακας Π.Τ.Δ'3: Αριθμός των εγγεγραμμένων κατά φύλο και γεωγραφικό διαμέρισμα στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες το σχολικό έτος 1936-37	673
Πίνακας Π.Τ.Δ'4: Αριθμός εγγεγραμμένων κατά φύλο στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού το ακαδημαϊκό έτος 1982-83	674

Πίνακας Π.Τ.Δ'5: Εγγεγραμμένοι κατά σχολή και φύλο στις σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού	675
Πίνακας Π.Τ.Δ'6: Αριθμός των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων κατά φύλο στην Ανώτερη Γενική Εκπαίδευση Διδακτικού Προσωπικού	677
Πίνακας Π.Τ.Δ'7: Αριθμός των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων κατά φύλο της Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης	678
Πίνακας Π.Τ.Ε'1: Εγγεγραμμένοι κατά φύλο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά την περίοδο 1981-2007	679
Πίνακας Π.Τ.Ε'2: Η συμμετοχή (%) των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	680
Πίνακας Π.Τ.Ε'3: Η συμμετοχή (%) των πτυχιούχων γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2000.....	681
Πίνακας Π.Τ.Ε'4: Η συμμετοχή (%) των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό των χωρών του ΟΟΣΑ	682
Πίνακας Π.Κ.6-1. 1: Η ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $\varepsilon_{\delta}(t)$	683
Πίνακας Π.Κ.6-1. 2: Η ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $\varphi_{\delta}(t)$	686
Πίνακας Π.Κ.6-1. 3: Η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων κοριτσιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $\alpha_{\delta}(t)$	688
Πίνακας Π.Κ.6-2. 1: Η ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κοριτσιών στην δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\varepsilon_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\varepsilon_{\delta\gamma 2}(t)$	689
Πίνακας Π.Κ.6-2. 2: Η ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων κοριτσιών στην δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\varphi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\delta\gamma 2}(t)$	690

Πίνακας Π.Κ.6-2. 3: Η ποσοστιαία κατανομή των προαχθέντων κοριτσιών στην δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\pi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\pi_{\delta\gamma 2}(t)$	691
Πίνακας Π.Κ.6-2. 4: Η ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κοριτσιών στα γυμνάσια και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\varepsilon_{\gamma 1}(t)$ και $\varepsilon_{\gamma 2}(t)$	692
Πίνακας Π.Κ.6-2. 5: Η ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων κοριτσιών στα γυμνάσια και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\varphi_{\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\gamma 2}(t)$	693
Πίνακας Π.Κ.6-2. 6: Η ποσοστιαία κατανομή των προαχθέντων κοριτσιών στα γυμνάσια και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\pi_{\gamma 1}(t)$ και $\pi_{\gamma 2}(t)$	694
Πίνακας Π.Κ.6-2. 7: Ποσοστά των αποφοίτων κοριτσιών των γυμνασίων και εκτιμώμενα ποσοστά από τα μοντέλα $\alpha_{\gamma 1}(t)$ και $\alpha_{\gamma 2}(t)$	695
Πίνακας Π.Κ.6-2. 8: Ποσοστά των εγγεγραμμένων κοριτσιών στα λύκεια και εκτιμώμενα ποσοστά από τα μοντέλα $\varepsilon_{\lambda 1}(t)$ και $\varepsilon_{\lambda 2}(t)$	696
Πίνακας Π.Κ.6-2. 9: Ποσοστά των κοριτσιών που φοιτούσαν στα λύκεια και εκτιμώμενα ποσοστά από τα μοντέλα $\varphi_{\lambda 1}(t)$ και $\varphi_{\lambda 2}(t)$	697
Πίνακας Π.Κ.6-2. 10: Ποσοστά των προαχθέντων κοριτσιών στα λύκεια και εκτιμώμενα ποσοστά από τα μοντέλα $\pi_{\lambda 1}(t)$ και $\pi_{\lambda 2}(t)$	698
Πίνακας Π.Κ.6-2. 11: Ποσοστά των αποφοίτων κοριτσιών των λυκείων και εκτιμώμενα ποσοστά από τα μοντέλα $\alpha_{\lambda 1}(t)$ και $\alpha_{\lambda 2}(t)$	699
Πίνακας Π.Κ.6-2. 12: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κοριτσιών στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $\varepsilon_{\tau\epsilon}(t)$	700
Πίνακας Π.Κ.6-3 1: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων φοιτητριών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση και εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $E_{\pi}(t)$	701
Πίνακας Π.Κ.6-3 2: Ποσοστιαία κατανομή των πτυχιούχων γυναικών της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $P_{\pi}(t)$	702
Πίνακας Π.Κ.6-3 3: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων φοιτητριών στην τριτοβάθμια επαγγελματική τεχνική και εκκλησιαστική εκπαίδευση και εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μαθηματικό μοντέλο $E_{TE}(t)$	703

Κατάλογος Συντομεύσεων

ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική υπηρεσία
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΦΕΚ	Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
Ν	Νόμος
ΑΝ	Αναγκαστικός Νόμος
ΒΔ	Βασιλικό Διάταγμα
Δ	Διάταγμα
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
Π.Δ	Προεδρικό Διάταγμα
ΤΕΛ	Τεχνικά και Επαγγελματικά Λύκεια
ΤΕΣ	Τεχνικές και Επαγγελματικές Σχολές
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΕΠΑΣ	Επαγγελματικές Σχολές
ΕΠΑΛ	Επαγγελματικά Λύκεια
ΚΕΤΕ	Κέντρο Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης
ΚΑΤΕ	Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής Εκπαίδευσης
ΚΑΤΕΕ	Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
ΤΕΙ	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΑΕΙ	Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΕΜΠ	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
ΑΣΟΕΕ	Ανωτάτη σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών
Α.Σ.Κ.Τ.	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΔΙ.ΠΑ.Ε	Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος
ΕΑΣΑ	Εθνική Ακαδημία Σωματικής Αγωγής
Τ.Ε.Φ.Α.Α	Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
ΣΕΛΕΤΕ	Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαιδεύσεως
ΑΣΠΑΙΤΕ	Ανωτάτη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ISCED	International Standard Classification of Education

Π.Ε	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση
ΕΑΠ	Εγγεγραμμένοι Άρρενες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
ΕΘΠ	Εγγεγραμμένες Θήλεις στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
ΕΠ	Εγγεγραμμένοι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Άρρενες & Θήλεις)
ΦΑΠ	Φοιτήσαντες Άρρενες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

ΦΘΠ	Φοιτήσασες Θήλεις στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
ΦΠ	Φοιτήσαντες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Άρρενες & Θήλεις)
ΠΑΠ	Προαχθέντες Άρρενες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
ΠΘΠ	Προαχθείσες Θήλεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
ΠΠ	Προαχθέντες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Άρρενες & Θήλεις)
ΑΑΠ	Απόφοιτοι Άρρενες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
ΑΘΠ	Απόφοιτες Θήλεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
ΑΠ	Απόφοιτοι της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Άρρενες & Θήλεις)
Δ.Ε	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.
ΕΑΔ-ΓΓ	Εγγεγραμμένοι Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση - Γυμνάσια
ΕΑΔ-ΓΛ	Εγγεγραμμένοι Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση - Λύκεια
ΕΑΔ-Γ	Εγγεγραμμένοι Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση
ΕΑΔ-ΤΕ	Εγγεγραμμένοι Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση
ΕΑΔ-ΓΤΕ,Λ	Εγγεγραμμένοι Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση, Λύκεια
ΕΘΔ-ΓΓ	Εγγεγραμμένες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση -Γυμνάσια
ΕΘΔ-ΓΛ	Εγγεγραμμένες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση - Λύκεια
ΕΘΔ-Γ	Εγγεγραμμένες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση
ΕΘΔ-ΤΕ	Εγγεγραμμένες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση
ΕΘΔ-ΓΤΕ,Λ	Εγγεγραμμένες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση, Λύκεια
ΕΔ-ΓΓ	Εγγεγραμμένοι στην Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση - Γυμνάσια (Άρρενες & Θήλεις)
ΕΔ-ΓΛ	Εγγεγραμμένοι στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση – Λύκεια (Άρρενες & Θήλεις)
ΕΔ-Γ	Εγγεγραμμένοι στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση (Άρρενες & Θήλεις)
ΕΔ-ΤΕ	Εγγεγραμμένοι στη Δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση (Άρρενες & Θήλεις)
ΕΔ-ΓΤΕ,Λ	Εγγεγραμμένοι στη Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση (Άρρενες & Θήλεις)
ΦΑΔ-ΓΓ	Φοιτήσαντες Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση - Γυμνάσια
ΦΑΔ-ΓΛ	Φοιτήσαντες Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση – Λύκεια
ΦΑΔ-Γ	Φοιτήσαντες Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση
ΦΑΔ-ΤΕ	Φοιτήσαντες Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση
ΦΑΔ-ΓΤΕ,Λ	Φοιτήσαντες Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση, Λύκεια
ΦΘΔ-ΓΓ	Φοιτήσασες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση -Γυμνάσια
ΦΘΔ-ΓΛ	Φοιτήσασες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση -Λύκεια

ΦΘΔ-Γ	Φοιτήσασες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση
ΦΘΔ-ΤΕ	Φοιτήσασες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση
ΦΘΔ-ΓΤΕ,Λ	Φοιτήσασες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση, Λύκεια
ΦΔ-ΓΓ	Φοιτήσαντες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση - Γυμνάσια
ΦΔ-ΓΛ	Φοιτήσαντες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση – Λύκεια
ΦΔ-Γ	Φοιτήσαντες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση
ΦΔ-ΤΕ	Φοιτήσαντες στη Δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση
ΦΔ-ΓΤΕ,Λ	Φοιτήσαντες στη Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση, Λύκεια
ΠΑΔ-ΓΓ	Προαχθέντες Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση - Γυμνάσια
ΠΑΔ-ΓΛ	Προαχθέντες Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση – Λύκεια
ΠΑΔ-Γ	Προαχθέντες Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση
ΠΑΔ-ΤΕ	Προαχθέντες Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση
ΠΑΔ-ΓΤΕ,Λ	Προαχθέντες Άρρενες στη Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση, Λύκεια
ΠΘΔ-ΓΓ	Προαχθείσες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση -Γυμνάσια
ΠΘΔ-ΓΛ	Προαχθείσες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση -Λύκεια
ΠΘΔ-Γ	Προαχθείσες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση
ΠΘΔ-ΤΕ	Προαχθείσες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση
ΠΘΔ-ΓΤΕ,Λ	Προαχθείσες Θήλεις στη Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση, Λύκεια
ΠΔ-ΓΓ	Προαχθέντες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση - Γυμνάσια
ΠΔ-ΓΛ	Προαχθέντες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση – Λύκεια
ΠΔ-Γ	Προαχθέντες στη Δευτεροβάθμια Γενική εκπαίδευση
ΠΔ-ΤΕ	Προαχθέντες στη Δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση
ΠΔ-ΓΤΕ,Λ	Προαχθέντες στη Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση, Λύκεια
ΑΑΔ-ΓΓ	Απόφοιτοι Άρρενες της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης - Γυμνάσια
ΑΑΔ-ΓΛ	Απόφοιτοι Άρρενες της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης – Λύκεια
ΑΑΔ-Γ	Απόφοιτοι Προαχθέντες Άρρενες της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης
ΑΑΔ-ΤΕ	Απόφοιτοι Άρρενες της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης
ΑΑΔ-ΓΤΕ,Λ	Απόφοιτοι Άρρενες της Δευτεροβάθμιας Γενικής και Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης, Λύκεια
ΑΘΔ-ΓΓ	Απόφοιτες Θήλεις της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης -Γυμνάσια
ΑΘΔ-ΓΛ	Απόφοιτες Θήλεις της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης -Λύκεια
ΑΘΔ-Γ	Απόφοιτες Θήλεις της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης
ΑΘΔ-ΤΕ	Απόφοιτες Θήλεις της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης
ΑΘΔ-ΓΤΕ,Λ	Απόφοιτες Θήλεις της Δευτεροβάθμιας Γενικής και Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης, Λύκεια
ΑΔ-ΓΓ	Απόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης - Γυμνάσια
ΑΔ-ΓΛ	Απόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης – Λύκεια
ΑΔ-Γ	Απόφοιτοι Προαχθέντες της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης

ΑΔ-ΤΕ	Απόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης
ΑΔ-ΓΤΕ,Λ	Απόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας Γενικής και Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης, Λύκεια
ΕΑΤ	Εγγεγραμμένοι Άρρενες στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση
ΕΑΤ-Π	Εγγεγραμμένοι Άρρενες στην Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή εκπαίδευση
ΕΑΤ-ΜΠ,ΔΠ	Εγγεγραμμένοι Άρρενες στην Τριτοβάθμια Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση, σχολές Διδακτικού Προσωπικού
ΕΑΤ-ΜΠ,ΤΕ	Εγγεγραμμένοι Άρρενες στην Τριτοβάθμια Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση, σχολές Τεχνικής-Επαγγελματικής και Εκκλησιαστικής
ΕΘΤ	Εγγεγραμμένες Θήλεις στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση
ΕΘΤ-Π	Εγγεγραμμένες Θήλεις στην Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή εκπαίδευση
ΕΘΤ-ΜΠ,ΔΠ	Εγγεγραμμένες Θήλεις στην Τριτοβάθμια Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση, σχολές Διδακτικού Προσωπικού
ΕΘΤ-ΜΠ,ΤΕ	Εγγεγραμμένες Θήλεις στην Τριτοβάθμια Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση, σχολές Τεχνικής-Επαγγελματικής και Εκκλησιαστικής
ΕΤ	Εγγεγραμμένοι στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση
ΕΤ-Π	Εγγεγραμμένοι στην Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή εκπαίδευση
ΕΤ-ΜΠ,ΔΠ	Εγγεγραμμένοι στην Τριτοβάθμια Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση, σχολές Διδακτικού Προσωπικού
ΕΤ-ΜΠ,ΤΕ	Εγγεγραμμένοι στην Τριτοβάθμια Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση, σχολές Τεχνικής-Επαγγελματικής και Εκκλησιαστικής
ΠΑΤ-Π	Πτυχιούχοι Άρρενες της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
ΠΑΤ-ΜΠ,ΔΠ	Πτυχιούχοι Άρρενες της Τριτοβάθμιας Μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, σχολές Διδακτικού Προσωπικού
ΠΑΤ-ΜΠ,ΤΕ	Πτυχιούχοι Άρρενες της Τριτοβάθμιας Μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, σχολές Τεχνικής- Επαγγελματικής και Εκκλησιαστικής εκπαίδευσης
ΠΘΤ-Π	Πτυχιούχοι Θήλεις της Τριτοβάθμιας Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης
ΠΘΤ-ΜΠ,ΔΠ	Πτυχιούχοι Θήλεις της Τριτοβάθμιας Μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, σχολές Διδακτικού Προσωπικού
ΠΘΤ-ΜΠ,ΤΕ	Πτυχιούχοι Θήλεις της Τριτοβάθμιας Μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, σχολές Τεχνικής- Επαγγελματικής και Εκκλησιαστικής εκπαίδευσης
ΠΤ-Π	Πτυχιούχοι της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
ΠΤ-ΜΠ,ΔΠ	Πτυχιούχοι της Τριτοβάθμιας Μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, σχολές Διδακτικού Προσωπικού
ΠΤ-ΜΠ,ΤΕ	Πτυχιούχοι της Τριτοβάθμιας Μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, σχολές Τεχνικής- Επαγγελματικής και Εκκλησιαστικής εκπαίδευσης

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή – Επισκόπηση της Βιβλιογραφίας

1.1 Οριοθέτηση του αντικειμένου της διατριβής.

Η εκπαίδευση αποτελεί πλέον δικαίωμα κατοχυρωμένο¹ (Χρυσόγονος & Βλαχόπουλος, 2006) για τους πολίτες των ευρωπαϊκών αλλά και γενικότερα όλων των αναπτυγμένων χωρών. Καθώς το κεκτημένο αυτό έχει πρωταρχική σημασία στην εξέλιξη της ανάπτυξης του ατόμου και κατά συνέπεια στην κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, προβλέπεται να επεκταθεί σε παγκόσμιο επίπεδο μέσα από μια σειρά διεθνών συνθηκών, όπως: ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2000)², η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1990)³, ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (1961)⁴, και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα του ΟΗΕ (1966)⁵. Ωστόσο κατά

¹ Στο άρθρο 16 του Συντάγματος (1975) αναφέρεται ότι: Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους [...] Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Οι Χρυσόγονος και Βλαχόπουλος (2006) σχετικά με το δικαίωμα στην εκπαίδευση αναφέρει: Το δικαίωμα στην εκπαίδευση είναι το αρχαιότερο κοινωνικό δικαίωμα στο ελληνικό συνταγματικό δίκαιο.

² Ο Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που υπογράφηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια στις 1-12-2000 στο άρθρο 14 προβλέπει: Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση στην επαγγελματική και συνεχή κατάρτιση. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ευχέρεια δωρεάν παρακολούθηση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 18-12-2000 C364/11 και Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2001)

³ Η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού που υπογράφηκε στη Ν. Υόρκη στις 26 Ιανουαρίου του 1990 και επικυρώθηκε στην Ελλάδα το 1992 (ΦΕΚ 192/1992) στο άρθρο 28 ορίζει: « Τα συμβαλλόμενα κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση και ιδιαίτερα για να επιτευχθεί η άσκηση του δικαιώματος αυτού προοδευτικά και στη βάση της ισότητας των ευκαιριών: Καθιστούν την υποχρεωτική εκπαίδευση δωρεάν για όλους.»

Βλέπε επίσης: «Το δικαίωμα δωρεάν παιδείας μεταξύ (συνταγματικού) δικαίου και (νομοθετικής) πολιτικής.»

⁴ Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης που υπογράφηκε στο Τορίνο το 1961 και επικυρώθηκε από την Ελλάδα το 1984 (ΦΕΚ 32/1984) στο άρθρο 10 ορίζει: για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος για επαγγελματική εκπαίδευση τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εξασφαλίζουν, ή να ευνοούν, εφόσον υπάρχει ανάγκη, την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση όλων των προσώπων [...] και να παρέχουν τα μέσα που θα επιτρέπουν την είσοδο τους στην ανώτερη τεχνική εκπαίδευση και την πανεπιστημιακή εκπαίδευση με μοναδικό κριτήριο την ατομική ικανότητα. Να εξασφαλίζουν ή να ευνοούν σύστημα μαθητείας καθώς και άλλα συστήματα εκπαίδευσης των νεαρών αγοριών και κοριτσιών στις διαφορές απασχολήσεις τους.

⁵ Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα του ΟΗΕ που υπογράφηκε στη Ν. Υόρκη στις 19-12-1966 και επικυρώθηκε από την Ελλάδα το 1985 (ΦΕΚ 45/1985) στο άρθρο 13 προβλέπει: τα συμβαλλόμενα κράτη αναγνωρίζουν ότι: α) η βασική εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική και να παρέχεται σε όλους δωρεάν. β) Η μέση εκπαίδευση με τις διαφορές μορφές της στην οποία περιλαμβάνεται και η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να γενικεύεται, ώστε να καθίσταται ευχερής σε όλους με όλα τα κατάλληλα μέσα και μάλιστα με την προοδευτική θέσπιση της δωρεάν παιδείας. γ) η ανώτερη παιδεία πρέπει να παρέχεται σε όλους

το παρελθόν τόσο στην Ελλάδα όσο και στις υπόλοιπες χώρες υπήρξαν, και σε πολλές εξακολουθούν να υπάρχουν και σήμερα, μεγάλες διαφοροποιήσεις αναφορικά με την πρόσβαση και ολοκλήρωση των σπουδών των πολιτών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Οι διαφοροποιήσεις αυτές γίνονται εντονότερες λαμβάνοντας υπόψη το φύλο.

Η εκπαίδευση, σχεδόν μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, στόχευε στην κοινωνικοποίηση και την εκπαίδευση των αγοριών και των κοριτσιών ώστε να αναλάβουν τους «φυσικούς» τους ρόλους, όπως αυτοί προέκυπταν από τα στερεότυπα της εποχής. Τα αγόρια ως άνδρες, να εργάζονται, να κερδίζουν τα προς το ζην, να ηγούνται της οικογένειας και τα κορίτσια ως γυναίκες, να είναι προσανατολισμένες στην ανατροφή των παιδιών και στη φροντίδα της οικογένειας γενικότερα. Οι αντιλήψεις αυτές ενισχύθηκαν από μια ευρεία βιβλιογραφία, που εστίαζε στη γυναικεία κατωτερότητα, αναδεικνύοντας ότι οι διαφορές στη συμπεριφορά των φύλων πήγαιναν από τις εγγενείς βιολογικές διαφορές κοριτσιών και αγοριών (Vicinus, 1972· Delamont & Duffin, 1978· Hutt, 1972). Με βάση τις στερεοτυπικές αυτές αντιλήψεις, μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, η στοιχειώδης εκπαίδευση θεωρούνταν επαρκής για τις γυναίκες και συνεπώς ο αποκλεισμός τους από τις επόμενες βαθμίδες της εκπαίδευσης δεδομένος. Κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου} ξεκίνησαν σημαντικές προσπάθειες για την ανατροπή αυτού του στερεότυπου από γυναίκες προερχόμενες ως επί το πλείστον, αν όχι αποκλειστικά, από την αστική τάξη και από μερικούς προοδευτικούς παιδαγωγούς που υποστήριζαν ότι: *«οι κοινωνικοί ρόλοι αντρών και γυναικών διαμορφώθηκαν σε μεγάλο βαθμό από επιρροές που εκπορεύονται μέσα από την ιστορία, τον πολιτισμό και την κοινωνία, και επομένως βρίσκονται σε μια διαρκή διαδικασία αλλαγής, όπως άλλωστε, και η ίδια η κοινωνία»* και θεωρούσαν ότι η εκπαίδευση αποτελούσε εργαλείο για την επίτευξη μεγαλύτερης έμφυλης ισότητας (De Beauvoir, 1949· Harding, 1986· Riley, 1988· Scott, 1988· Hill-Collins, 1990). Οι προσπάθειες αυτές απέδωσαν και οδήγησαν σε σημαντικά αποτελέσματα, όπως το να αποκτήσουν κατ' αρχήν και οι γυναίκες δυνατότητα πρόσβασης στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

ανάλογα με τις ικανότητες του καθενός με όλα τα κατάλληλα μέσα και μάλιστα με την προοδευτική θέσπιση της δωρεάν παιδείας.

Όσον αφορά το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, ως δημόσιος θεσμός, διαμορφώθηκε ιστορικά σε άμεση σχέση με την συγκρότηση του νεοελληνικού κράτους (Βιτσιλάκη- Σορωνιάτη, Μαράτου- Αλιπραντή & Καπέλλα., 2001). Το νεοσύστατο ελληνικό κράτος ακολούθησε την πρακτική στην οποία προχώρησαν η μια μετά την άλλη οι ευρωπαϊκές χώρες, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}, την ίδρυση δημόσιων συστημάτων εκπαίδευσης⁶. Συγκεκριμένα, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα οργανώθηκε την τετραετία 1834-1837 σε τρία επίπεδα: την πρωτοβάθμια (στοιχειώδη ή δημοτική), τη δευτεροβάθμια (μέση) και την τριτοβάθμια (ανώτατη) εκπαίδευση, όπως άλλωστε και η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών συστημάτων των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Αρχικά, και για μισό περίπου αιώνα (1834-1890) οι γυναίκες είχαν πρόσβαση μόνο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ αποκλείονταν από τα ανώτερα επίπεδα, δηλαδή τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, την περίοδο αυτή, οι γυναίκες αντιμετώπιζαν, συγκριτικά με τους άνδρες, περισσότερα προβλήματα όσον αφορά την δυνατότητα πρόσβασης, επειδή το εκπαιδευτικό σύστημα έδινε προτεραιότητα στην εκπαίδευση των ανδρών. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την επιφυλακτικότητα με την οποία η κοινωνία αντιμετώπιζε την περίοδο αυτή την εκπαίδευση των κοριτσιών, είχε αποτέλεσμα ο αριθμός των κοριτσιών που συμμετείχαν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση να είναι πολύ μικρότερος από εκείνον των αγοριών. Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα μια μερίδα γυναικών της αστικής τάξης πίεζε την πολιτική ηγεσία να επιτραπεί και στις γυναίκες η πρόσβαση στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης, πράγμα που επιτεύχθηκε το 1890. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με ευρύτερες πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές της εποχής και με σταδιακές βελτιώσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα, έδωσαν τη δυνατότητα η αρχικά μικρή συμμετοχή των γυναικών στην εκπαίδευση να αποκτήσει ανοδική τάση. Το γεγονός αυτό οδήγησε, όσον αφορά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 και μέχρι σήμερα, να υπάρχει ισότιμη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ισότιμη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών επιτεύχθηκε τη δεκαετία 1980 και εξακολουθεί να υφίσταται, ωστόσο παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στους δυο κλάδους που

⁶ Ματθαίου, 2011: «τον 19^ο αιώνα, όταν η μια μετά την άλλη οι χώρες, κυρίως της Ευρώπης και των ΗΠΑ, προχώρησαν στη δημιουργία δημόσιων συστημάτων εκπαίδευσης. Μέχρι τότε, στις περισσότερες περιπτώσεις, η εκπαίδευση βρισκόταν υπό τον έλεγχο της εκκλησίας, που καθόριζε τους σκοπούς και το περιεχόμενο της, ασκούσε τη διοίκηση και την εποπτεία της και την τροφοδοτούσε με δασκάλους.»

περιλαμβάνει, τη γενική και την τεχνική - επαγγελματική. Όσον αφορά τη γενική εκπαίδευση μετά το 1980, την πλειοψηφία των αποφοίτων της, που μέχρι τότε κατείχαν τα αγόρια, την αποτελούν πλέον τα κορίτσια, ενώ στην τεχνική και επαγγελματική εξακολουθούν να την έχουν τα αγόρια. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών οδήγησε στο να επιτευχθεί, στις αρχές τις δεκαετίας του 1990, ισότιμη συμμετοχή. Έκτοτε οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία στο φοιτητικό πληθυσμό.

Το θέμα της εκπαίδευσης των ανδρών και των γυναικών στην Ελλάδα αποτελεί αντικείμενο μελέτης πολλών ερευνητών τις τελευταίες δεκαετίες. Οι ερευνητές συνήθως εστιάζουν σε κάποια από τις βαθμίδες της εκπαίδευσης μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, ωστόσο υπάρχουν μελέτες που αναφέρονται και στις τρεις βαθμίδες, αλλά περιορίζονται κυρίως σε πρόσφατες χρονικές περιόδους που τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία είναι συστηματικά και επαρκή. Επίσης, αρκετοί ερευνητές επικεντρώνονται στη μελέτη της πρωτοβάθμιας ή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε επιμέρους γεωγραφικές περιοχές. Ενδεικτικά: Η Ζιώγου-Καραστεργίου (1986) αναφέρεται στη μέση εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα την περίοδο 1830-1893. Η Λαμπράκη-Παγανού (1988), εστιάζει στην εκπαίδευση των Ελληνίδων κατά την Οθωνική περίοδο. Ο Γκλάβας (2000), μελετά την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση για την περίοδο 1830-1930. Ο Κυρίδης (1997) μελετά τις ανισότητες στην ελληνική εκπαίδευση και την πρόσβαση στο πανεπιστήμιο για την περίοδο 1955-1985. Ο Μούρτζης (2008), εξετάζει την βασική εκπαίδευση στο Αίγιο την περίοδο 1895-1913. Η Δαλακούρα (2013), μελετά την εκπαίδευση των γυναικών στις Σέρρες τον 19^ο αιώνα. Ο Καλτσάς (2008), αναφέρεται στη θέση της τεχνικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και αναλύει στατιστικά τα στοιχεία του σχολικού έτους 2004-2005. Η Ηλιού (1990), αναφέρεται στις ανισότητες των φύλων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η Κογκίδου (1997), αναφέρεται στη θεσμοθέτηση γυναικείων σπουδών στα ελληνικά πανεπιστήμια. Ο Ζαχαράκης (2009), αναφέρεται στη βασική εκπαίδευση στο Δήμο Ερμούπολης την περίοδο 1829-1862. Ο Μιχελής (1998), μελετά την εξέλιξη του μαθητικού δυναμικού της μέσης εκπαίδευσης του νομού Φθιώτιδας την περίοδο 1930-1980.

Η ποσοτική διερεύνηση της συμμετοχής αγοριών και κοριτσιών στην εκπαίδευση γίνεται κυρίως εμπειρικά ή δημογραφικά. Οι εμπειρικές προσεγγίσεις συνήθως στηρίζονται στους απόλυτους αριθμούς ή στα ποσοστά αγοριών και κοριτσιών στο σχολικό πληθυσμό μιας βαθμίδας της εκπαίδευσης. Οι δημογραφικές

προσεγγίσεις της εξέλιξης της συμμετοχής στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ως προς το φύλο, στηρίζονται σε μια δέσμη δεικτών που συσχετίζουν υπολογιστικά το σχολικό πληθυσμό με το συνολικό πληθυσμό της χώρας και τα ποικίλα χαρακτηριστικά του. Το σύνολο σχεδόν των μελετών αναφέρονται σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους, ενώ δεν υπάρχουν μελέτες που να δίνουν μια ολοκληρωμένη εικόνα της εξέλιξης της συμμετοχής ως προς το φύλο στην Ελλάδα.

Η παρούσα διατριβή εξετάζει την εξέλιξη της συμμετοχής, ως προς το φύλο, στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια) από την ίδρυση του ελληνικού κράτους το 1930 έως το 2007, και στηρίζεται σε δείκτες που εκφράζουν τα ποσοστά αγοριών και κοριτσιών στο σχολικό πληθυσμό κάθε βαθμίδας εκπαίδευσης ή επιμέρους κλάδους που αυτή χωρίζεται. Σημειώνεται ότι η ακριβής σημασία με την οποία χρησιμοποιείται ο όρος συμμετοχή του φύλου στην εκπαίδευση (αντιστοίχως σε κάθε μια από τις βαθμίδες της), ορίζεται παρακάτω.

Πιο συγκεκριμένα, σκοπός της διατριβής είναι:

A) Η κατά το δυνατό εκτενέστερη διαχρονικά αποτύπωση της εμπειρικής εικόνας που παρουσιάζει η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου σε κάθε μια από τις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Δηλαδή, της εικόνας που προκύπτει με βάση στατιστικά στοιχεία, προερχόμενα από την επεξεργασία ποσοτικών δεδομένων, παρεχόμενων κυρίως από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) και άλλες επίσημες πηγές που δίνονται παρακάτω.

Στο επίπεδο αυτό και χάριν της κατανόησης ή και ερμηνείας ως ένα βαθμό των στατιστικών στοιχείων, εξετάζεται και περιγράφεται συνοπτικά, κατά το δυνατό, η εξέλιξη του θεσμικού και οργανωτικού πλαισίου παράλληλα με το οποίο, ή ως αποτέλεσμα αυτού, εξελίχθηκε και η συμμετοχή του φύλου στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Αυτό κρίθηκε απαραίτητο, διότι διαπιστώθηκε, ότι οι σταδιακές αλλαγές που εφαρμόστηκαν στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας στη διάρκεια του χρόνου, έδωσαν στις γυναίκες κυρίως, αρχικά τη δυνατότητα πρόσβασης και ακολούθως την αύξηση της συμμετοχής των στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης, συμβάλλοντας έτσι στη μαζικοποίηση της εκπαίδευσης και στην άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων.

B) Με βάση τη γνώση από το A, ο προσδιορισμός ενός θεωρητικού μαθηματικού προτύπου (μοντέλου), που θα περιγράφει επαρκώς και θα προβλέπει κατά το δυνατό την ως άνω εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης στη διάρκεια του χρόνου.

1.2 Οργάνωση της Διατριβής

Η διατριβή αποτελείται από το παρόν εισαγωγικό Κεφάλαιο 1 και ακολούθως οργανώνεται σε δυο μέρη, Μέρος Α΄ και Μέρος Β΄, που περιλαμβάνουν αντιστοίχως τα κεφάλαια 2-4 και 5-7, την βιβλιογραφία και το Παράρτημα.

Το παρόν Κεφάλαιο 1 περιλαμβάνει τέσσερις ενότητες εκ των οποίων στην πρώτη έγινε η οριοθέτηση του αντικειμένου της διατριβής, στη δεύτερη, την παρούσα, περιγράφεται η οργάνωση της, στην τρίτη αναφέρονται οι πηγές από τις οποίες αντλήθηκαν τα απαραίτητα δεδομένα για τη διεξαγωγή της έρευνα και γίνεται ο συμβολισμός και ο ορισμός των βασικών δεικτών αναφορικά με τη συμμετοχή του φύλου στην εκπαίδευση και στις διάφορες βαθμίδες, στη βάση των οποίων μελετάται ακολούθως διαχρονικά η συμμετοχή του φύλου στην εκπαίδευση και τέλος, στην τελευταία ενότητα, γίνεται μια εκτενής επισκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με τη συμμετοχή του φύλου στην εκπαίδευση παγκοσμίως.

Στη συνέχεια, τα κεφάλαια 2 έως 7 εντάσσονται στα δυο προαναφερθέντα μέρη ως εξής: Το Μέρος Α΄ με τίτλο «Η συμμετοχή του φύλου στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης: Εμπειρική διερεύνηση» αποτελείται από τα κεφάλαια 2, 3 και 4 και γενικά αφορά στην εμπειρική διερεύνηση της συμμετοχής του φύλου στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Πιο αναλυτικά, στο Κεφάλαιο 2 γίνεται η εμπειρική διερεύνηση της συμμετοχής του φύλου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε πέντε ενότητες. Στην ενότητα 2.1 περιγράφεται ο διαχωρισμός της μελέτης της εξέλιξης της συμμετοχής του φύλου στην ΠΕ σε επιμέρους χρονικές περιόδους, βάση κυρίως ποσοτικών χαρακτηριστικών, και παρουσιάζονται οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτόν και οι επιμέρους περίοδοι που προέκυψαν. Οι χρονικές περίοδοι αυτές μελετώνται σε κάθε μια από τις τέσσερις ενότητες, 2.2 έως 2.5, που ακολουθούν.

Στο Κεφάλαιο 3, γίνεται η εμπειρική διερεύνηση της συμμετοχής του φύλου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε έξι ενότητες. Στην πρώτη ενότητα (3.1) γίνεται μια σύντομη αναφορά στη δομή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προκειμένου να αιτιολογηθεί ο τρόπος που εξελίσσεται η μελέτη στις επόμενες ενότητες. Στη δεύτερη ενότητα (3.2), εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου κατά τη χρονική περίοδο όπου η δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν είχε ακόμη θεσμοθετηθεί από το νεοσύστατο ελληνικό κράτος, ενώ στην ενότητα 3.3 εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση μετά τη θεσμοθέτησή της. Στη συνέχεια εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση,

σε δύο ενότητες (3.4 και 3.5), που αντιστοιχούν σε διαφορετικούς τύπους σχολείων. Τέλος, στην ενότητα 3.6 εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (λύκεια) αθροιστικά, δηλαδή από κοινού, για την ανώτερη γενική και την επαγγελματική εκπαίδευση. Η κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γυμνάσια), για την ίδια χρονική περίοδο, περιλαμβάνει μόνο τη γενική εκπαίδευση και εξετάζεται στην ενότητα 3.3 που παρουσιάστηκε προηγουμένως.

Στο Κεφάλαιο 4, γίνεται η εμπειρική διερεύνηση της συμμετοχής του φύλου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε τέσσερις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα (4.1), γίνεται μια σύντομη αναφορά στη δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να αιτιολογηθεί ο τρόπος που εξελίσσεται η μελέτη στις επόμενες ενότητες. Στη δεύτερη ενότητα (4.2), εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση από την ίδρυση του πρώτου Ελληνικού πανεπιστημίου (1837) έως το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, δηλαδή το έτος 2007, ενώ στην τρίτη (4.3), εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου στην τριτοβάθμια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Μια συνολική εξέταση της συμμετοχής του φύλου, αθροιστικά, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (πανεπιστημιακή και μη) γίνεται στην ενότητα 4.4. Η μελέτη των δύο βασικών κλάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, πανεπιστημιακή και μη, γίνεται μετά από κατάλληλο διαχωρισμό σε επιμέρους ενότητες. Αναλυτικότερα, η συμμετοχή του φύλου στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ενότητα 4.2) εξετάζεται σε τρεις επιμέρους χρονικές περιόδους· με βάση κυρίως ποσοτικά χαρακτηριστικά. Οι χρονικές περίοδοι αυτές μελετώνται σε κάθε μια από τις τρεις ενότητες, 4.2-1 έως 4.2-3. Η συμμετοχή του φύλου στην τριτοβάθμια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση εξετάζεται για τις σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού στην ενότητα 4.3-1, ενώ για την τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση στην ενότητα 4.3-2.

Το Μέρος Β' με τίτλο «Η συμμετοχή του φύλου στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης: Θεωρητική διερεύνηση - Ένα παραμετρικό μοντέλο ανάπτυξης σιγμοειδούς καμπύλης για την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην εκπαίδευση.» αποτελείται από τα κεφάλαια 5, 6 και 7.

Στο Κεφάλαιο 5, γίνεται μια επισκόπηση των κυριοτέρων παραμετρικών μοντέλων ανάπτυξης, τα οποία περιγράφονται γραφικά από σιγμοειδείς καμπύλες και των κλάδων εφαρμογής τους. Η επισκόπηση αυτή εξυπηρετεί στη σύνδεση αυτών των μοντέλων με εκείνου που προτείνεται ακολούθως, για την περιγραφή και

πρόβλεψη της συμμετοχής του φύλου στις διάφορες βαθμίδες της ελληνικής εκπαίδευσης.

Το Κεφάλαιο 6 περιλαμβάνει έξι ενότητες. Στην πρώτη ενότητα (6.1) γίνεται αναφορά στους λόγους για τους οποίους η θεωρητική μελέτη επικεντρώνεται στη συμμετοχή των γυναικών. Στη δεύτερη ενότητα (6.2), γίνεται μια σύντομη επισκόπηση των εμπειρικών αποτελεσμάτων αναφορικά με την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης, στη διάρκεια του χρόνου και επισημαίνονται σχετικές ομοιότητες του πρότυπου που φαίνεται να ακολουθείται. Στην τρίτη ενότητα (6.3), παρουσιάζεται ένα γενικευμένο λογιστικό μοντέλο με τέσσερεις παραμέτρους, που προτείνεται για την περιγραφή και πρόβλεψη της εξέλιξης της συμμετοχής των γυναικών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης στη διάρκεια του χρόνου. Επίσης συζητείται το θέμα της εκτίμησης των παραμέτρων του μοντέλου, με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων και την κατασκευή ενός ειδικού αλγορίθμου που δίνεται στο παράρτημα (ΠΚ1), καθώς και το θέμα του ελέγχου καλής προσαρμογής στα δεδομένα. Στη συνέχεια, το μοντέλο αυτό εξειδικεύεται στις ενότητες 6.4, 6.5 και 6.6 για τη συμμετοχή στην πρωτοβάθμια, την δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση αντίστοιχα. Συγκεκριμένα σε κάθε μια από τις ενότητες αυτές (6.4, 6.5, 6.6) γίνεται ο προσδιορισμός των παραμέτρων του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου και ο έλεγχος καλής προσαρμογής αυτού στα δεδομένα, χρησιμοποιώντας το χ^2 test. Τέλος, δίνεται και μια πρόβλεψη της εξέλιξης της συμμετοχής των γυναικών σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης.

Το Κεφάλαιο 7 αποτελείται από δυο ενότητες. Στην πρώτη ενότητα (7.1), παρουσιάζονται τα συμπεράσματα από την εμπειρική και τη θεωρητική (με βάση το προτεινόμενο γενικευμένο μοντέλο) προσέγγιση του φαινομένου της εξέλιξης του φύλου, για τις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης και γίνονται συγκρίσεις με ανάλογα στοιχεία άλλων χωρών. Τέλος, η δεύτερη (7.2) αναφέρεται στους περιορισμούς της έρευνας καθώς και σε σκέψεις – προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Η αρίθμηση των πινάκων διαγραμμάτων και σχέσεων, εκτός αυτών που περιέχονται στο παράρτημα, γίνεται με δυο αριθμούς που ο πρώτος δείχνει το κεφάλαιο στο οποίο βρίσκονται και ο δεύτερος την αύξουσα σειρά τους.

Η βιβλιογραφία περιλαμβάνει όλες τις αναφορές που γίνονται στη διάρκεια του κειμένου και χωρίζεται στην ελληνόφωνη, την ξενόγλωσση και νομολογία.

Τέλος στο Παράρτημα, αρχικά γίνονται παρατηρήσεις που διευκολύνουν τις ανάγκες συγκρίσεων, τόσο στην εμπειρική όσο και στη θεωρητική μελέτη, στη

συνέχεια χωρίζεται σε τέσσερα μέρη: τα τρία πρώτα *Παράρτημα 1. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*, *Παράρτημα 2. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, και *Παράρτημα 3. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*, περιλαμβάνουν αντίστοιχα στατιστικά στοιχεία για την πρωτοβάθμια, την δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τέλος το *Παράρτημα 4. ΠΚ6.*, που περιλαμβάνει πίνακες οι οποίοι αναφέρονται στο Κεφάλαιο 6, καθώς και τον λογάριθμο που χρησιμοποιήθηκε για την εκτίμηση των παραμέτρων του μοντέλου.

Ειδικότερα, στο Παράρτημα 1. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, οι Πίνακες με στατιστικά στοιχεία που αναφέρονται στην περίοδο 1830-1833 αριθμούνται με πρόθεμα Π.Π.Α'. Οι πίνακες που αναφέρονται στην περίοδο 1833-1890 με πρόθεμα Π.Π.Β'. Για την περίοδο 1890-1955 αριθμούνται με πρόθεμα Π.Π.Γ', οι πίνακες που αναφέρονται σε στατιστικά στοιχεία που αφορούν τον αριθμό των σχολείων και το μαθητικό δυναμικό από το 1890 έως το 1925, τα στοιχεία που αναφέρονται στο μαθητικό δυναμικό την υπόλοιπη περίοδο 1926-1955, δίνονται από κοινού με εκείνα της επόμενης περιόδου. Τέλος, για την περίοδο 1955-2007, οι πίνακες αλλά και τα διαγράμματα, με τα στατιστικά στοιχεία αυτής της περιόδου, καθώς και στοιχεία που αναφέρονται στο μαθητικό δυναμικό της περιόδου 1926-1955, παρατίθενται στο εν λόγω παράρτημα, με πρόθεμα Π.Π.Δ'.

Στο Παράρτημα 2. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, οι πίνακες με στατιστικά στοιχεία για την γενική εκπαίδευση που αναφέρονται στην περίοδο 1834-1926 αριθμούνται με πρόθεμα Π.Δ.Γ' και στην περίοδο 1926-2007 με Π.Π.Δ'. Οι πίνακες με στατιστικά στοιχεία για την επαγγελματική εκπαίδευση της περιόδου 1960-2007 αριθμούνται με πρόθεμα Π.Δ.Τ'.

Στο Παράρτημα 3. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, οι πίνακες καθώς και τα διαγράμματα με στατιστικά στοιχεία για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση αριθμούνται με πρόθεμα Π.Τ.Α', όταν αναφέρονται στην περίοδο 1837-1890, με Π.Τ.Β', όταν αναφέρονται στην περίοδο 1890-1925 και με Π.Τ.Γ', όταν αναφέρονται στην περίοδο 1926-2007. Με πρόθεμα Π.Τ.Δ' αριθμούνται οι πίνακες με στατιστικά στοιχεία για τις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού που λειτούργησαν την περίοδο 1937-1992 και τις τριτοβάθμιες σχολές τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης για την περίοδο 1970-2007. Τέλος, με πρόθεμα Π.Τ.Ε' αριθμούνται οι πίνακες με στατιστικά στοιχεία που αναφέρονται συνολικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πανεπιστημιακή και μη πανεπιστημιακή, καθώς και αυτοί

που παρέχουν συγκριτικά στοιχεία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών του ΟΟΣΑ.

Στο Παράρτημα 4. ΠΚ6 οι πίνακες που παρέχουν συγκριτικά στοιχεία της εμπειρικής έρευνας με τις αντίστοιχες εκτιμήσεις από τη θεωρητική μελέτη αριθμούνται με πρόθεμα Π.Κ.6.1, όταν αναφέρονται στην πρωτοβάθμια, με Π.Κ.6.2, όταν αναφέρονται στην δευτεροβάθμια και Π.Κ.6.3, όταν αναφέρονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

1.3 Πηγές εμπειρικών δεδομένων, Ορολογία και συμβολισμός, και μεθοδολογία

Εμπειρικά Δεδομένα και πηγές αυτών: Η αποτύπωση της εμπειρικής εικόνας (στόχος Α της διατριβής), αναφορικά με την εξέλιξη που παρουσιάζει διαχρονικά η συμμετοχή του φύλου (όπως αυτή ορίζεται παρακάτω) στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης, στηρίχτηκε: Για την περίοδο 1830-1925, σε στοιχεία που περιλαμβάνονται σε εκθέσεις υπουργών και στελεχών της εκπαίδευσης για την κατάσταση της εκπαίδευσης, καθώς και σε στοιχεία των απογραφών αναφορικά με την εκπαίδευση. Για την περίοδο 1926-1939 και 1954-2007, σε στοιχεία που παρέχει η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), προηγουμένως Εθνική στατιστική υπηρεσία (ΕΣΥΕ)- σημειώνεται ότι για την περίοδο 1940-1953 η ΕΛΣΤΑΤ δεν διαθέτει στοιχεία για την εκπαίδευση⁷.

Τα στοιχεία που παρέχονται από την ΕΣΥΕ δημοσιεύονται: Για την περίοδο 1926-1939 από τις κατ' έτος εκδόσεις *Στατιστική της Εκπαιδύσεως: Μέρος Α' Δημοτική Εκπαίδευσις, Μέρος Β' Μέση Εκπαίδευσις και Μέρος Δ' Ανώτατη Εκπαίδευσις* των ετών 1926-27 έως 1938-39. Για την περίοδο 1954-1970 από τις κατ' έτος εκδόσεις *Στατιστική της Εκπαιδύσεως: Τόμος Α' Στοιχειώδης Εκπαίδευσις, Τόμος Β' Μέση Εκπαίδευσις και Τόμος Δ' Ανώτατη Εκπαίδευσις* (ο τόμος Δ' δεν, εκδόθηκε τα ακαδημαϊκά έτη 1966 και 1967). Για την περίοδο 1971-1997 από τη *Στατιστική της Εκπαιδύσεως*, που εκδίδονταν κατ' έτος σε ένα τόμο με στοιχεία για όλες τις βαθμίδες. Τέλος, για την περίοδο 1998-2007 τα στοιχεία διατίθενται ψηφιακά. Επίσης στοιχεία αντληθήκαν από τις ετήσιες εκδόσεις της *Στατιστικής Επετηρίδας της Ελλάδος* που εκδίδεται από το 1930 με εξαίρεση την περίοδο 1940-1954.

⁷ Όπως αναφέρεται στη Στατιστική της εκπαιδύσεως 1954-55 Μέση Εκπαίδευσις (ΕΣΥΕ, 1958α σελ VII) το 1954 έγινε η πρώτη συστηματική έρευνα για την εκπαίδευση μετά το πόλεμο.

Ορολογία και συμβολισμός: Στην παρούσα διατριβή, η συμμετοχή του φύλου στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης, την πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εξετάζεται με τη βοήθεια ποσοτήτων ή δεικτών, που ορίζονται επακριβώς παρακάτω, οι τιμές των οποίων ήταν εφικτό να υπολογιστούν με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία από τις προαναφερθείσες πηγές. Οι δείκτες αυτοί αποσαφηνίζουν τι ακριβώς εννοείται εδώ ως *συμμετοχή του φύλου στις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες* και γενικά αναφέρονται σε ποσοστά αγοριών και κοριτσιών επί διαφόρων συνόλων μαθητικού ή φοιτητικού πληθυσμού. Αναλυτικά και πολύ συγκεκριμένα:

1. Με αναφορά στην **Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση**, έστω:

$N_{EAP}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{EΘΠ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Θηλέων (μαθητών) σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{EΠ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων αρρένων και θηλέων (μαθητών) σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας το σχολικό έτος t , ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται *μαθητικός πληθυσμός των Εγγεγραμμένων στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (EΠ) το σχολικό έτος t* .

Προφανώς ισχύει:

$$N_{EΠ}(t) = N_{EAP}(t) + N_{EΘΠ}(t)$$

Τότε ως *συμμετοχή των αρρένων μαθητών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος t* , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{EAP}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{EAP}(t) = \frac{N_{EAP}(t)}{N_{EΠ}(t)} = \frac{N_{EAP}(t)}{N_{EAP}(t) + N_{EΘΠ}(t)} \quad (1.1)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό (%). Με άλλα λόγια, η ποσότητα $P_{EAP}(t)$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των εγγεγραμμένων αρρένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των εγγεγραμμένων.

Ομοίως, ως *συμμετοχή των θηλέων μαθητών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση το σχολικό έτος t* , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{EΘΠ}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{EΘΠ}(t) = \frac{N_{EΘΠ}(t)}{N_{EΠ}(t)} = \frac{N_{EΘΠ}(t)}{N_{EAP}(t) + N_{EΘΠ}(t)} \quad (1.2)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Η ποσότητα $P_{EAP}(t)$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των εγγεγραμμένων θηλέων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των εγγεγραμμένων.

Τα ποσοστά των P_{EAP} και $P_{EΘΠ}$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (1.1) και (1.2) συγκροτούν αντίστοιχα τις **ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων αρρένων και των εγγεγραμμένων θηλέων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης**.

Έστω:

$N_{ΦAP}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{ΦΘΠ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Θηλέων (μαθητών) σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{ΦΠ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων αρρένων και θηλέων (μαθητών) σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας το σχολικό έτος t , ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται **μαθητικός πληθυσμός των Φοιτησάντων στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ΦΠ)** το σχολικό έτος t .

Προφανώς ισχύει:

$$N_{ΦΠ}(t) = N_{ΦAP}(t) + N_{ΦΘΠ}(t)$$

Τότε ως **συμμετοχή των αρρένων μαθητών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος t** , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{ΦAP}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{ΦAP}(t) = \frac{N_{ΦAP}(t)}{N_{ΦΠ}(t)} = \frac{N_{ΦAP}(t)}{N_{ΦAP}(t) + N_{ΦΘΠ}(t)} \quad (1.3)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Με άλλα λόγια, η ποσότητα $P_{ΦAP}(t)$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των φοιτησάντων αρρένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των εγγεγραμμένων.

Ομοίως, ως **συμμετοχή των θηλέων μαθητών στον πληθυσμό των φοιτησάντων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση το σχολικό έτος t** , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{EΘΠ}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{EΘΠ}(t) = \frac{N_{ΦΘΠ}(t)}{N_{ΦΠ}(t)} = \frac{N_{ΦΘΠ}(t)}{N_{ΦAP}(t) + N_{ΦΘΠ}(t)} \quad (1.4)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Η ποσότητα $P_{\Phi\Lambda\Pi}(t)$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των φοιτησάντων θηλέων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των φοιτησάντων.

Τα ποσοστά των $P_{\Phi\Lambda\Pi}$ και $P_{\Phi\Theta\Pi}$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (1.3) και (1.4) συγκροτούν αντίστοιχα τις **ποσοστιαίες κατανομές των φοιτησάντων αρρένων και των φοιτησάντων θηλέων της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης**. Έστω:

$N_{\Pi\Lambda\Pi}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{\Pi\Theta\Pi}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Θηλέων (μαθητών) σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{\Pi\Pi\Pi}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων αρρένων και θηλέων (μαθητών) σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας το σχολικό έτος t , ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται **μαθητικός πληθυσμός των Προαχθέντων στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ΠΠΠ)** το σχολικό έτος t .

Προφανώς ισχύει:

$$N_{\Pi\Pi\Pi}(t) = N_{\Pi\Lambda\Pi}(t) + N_{\Pi\Theta\Pi}(t)$$

Τότε ως συμμετοχή των αρρένων μαθητών στον πληθυσμό των προαχθέντων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος t , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{\Pi\Lambda\Pi}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{\Pi\Lambda\Pi}(t) = \frac{N_{\Pi\Lambda\Pi}(t)}{N_{\Pi\Pi\Pi}(t)} = \frac{N_{\Pi\Lambda\Pi}(t)}{N_{\Pi\Lambda\Pi}(t) + N_{\Pi\Theta\Pi}(t)} \quad (1.5)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Με άλλα λόγια, η ποσότητα $P_{\Pi\Lambda\Pi}(t)$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των προαχθέντων αρρένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των προαχθέντων.

Ομοίως, ως συμμετοχή των θηλέων μαθητών στον πληθυσμό των προαχθέντων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση το σχολικό έτος t , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{\Pi\Theta\Pi}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{\Pi\Theta\Pi}(t) = \frac{N_{\Pi\Theta\Pi}(t)}{N_{\Pi\Pi\Pi}(t)} = \frac{N_{\Pi\Theta\Pi}(t)}{N_{\Pi\Lambda\Pi}(t) + N_{\Pi\Theta\Pi}(t)} \quad (1.6)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Η ποσότητα $P_{\Pi\Lambda\Pi}(t)$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των προαχθέντων θηλέων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των προαχθέντων.

Τα ποσοστά των $P_{\Pi\Lambda\Pi}$ και $P_{\Pi\Theta\Pi}$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (1.5) και (1.6) συγκροτούν αντίστοιχα τις **ποσοστιαίες κατανομές των προαχθέντων αρρένων και των προαχθέντων θηλέων της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης**.

Έστω:

$N_{\Lambda\Lambda\Pi}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Αρρένων όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{\Lambda\Theta\Pi}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Θηλέων όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{\Lambda\Pi}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων αρρένων και θηλέων όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας το σχολικό έτος t , ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται **μαθητικός πληθυσμός των Αποφοίτων στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΠ)** το σχολικό έτος t .

Προφανώς ισχύει:

$$N_{\Lambda\Pi}(t) = N_{\Lambda\Lambda\Pi}(t) + N_{\Lambda\Theta\Pi}(t)$$

Τότε ως **συμμετοχή των αρρένων αποφοίτων στον πληθυσμό των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος t** , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{\Lambda\Lambda\Pi}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{\Lambda\Lambda\Pi}(t) = \frac{N_{\Lambda\Lambda\Pi}(t)}{N_{\Lambda\Pi}(t)} = \frac{N_{\Lambda\Lambda\Pi}(t)}{N_{\Lambda\Lambda\Pi}(t) + N_{\Lambda\Theta\Pi}(t)} \quad (1.7)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Με άλλα λόγια, η ποσότητα $P_{\Lambda\Lambda\Pi}(t)$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των **αποφοίτων** αρρένων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης επί του συνόλου των **αποφοίτων**.

Ομοίως, ως **συμμετοχή των θηλέων αποφοίτων στον πληθυσμό των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος t** , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{\Lambda\Theta\Pi}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{\Lambda\Theta\Pi}(t) = \frac{N_{\Lambda\Theta\Pi}(t)}{N_{\Lambda\Pi}(t)} = \frac{N_{\Lambda\Theta\Pi}(t)}{N_{\Lambda\Lambda\Pi}(t) + N_{\Lambda\Theta\Pi}(t)} \quad (1.8)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Η ποσότητα $P_{ΑΑΠ}(t)$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των αποφοίτων θηλέων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των αποφοίτων.

Τα ποσοστά των $P_{ΑΑΠ}$ και $P_{ΑΘΠ}$, που προκύπτουν από τις σχέσεις (1.7) και (1.8), συγκροτούν αντίστοιχα τις **ποσοστιαίες κατανομές των αποφοίτων αρρένων και των αποφοίτων θηλέων της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης**.

2. Με αναφορά στη **Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση**, έστω:

$N_{ΕΑΑ-ΓΓ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του κατώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Γυμνάσια), το σχολικό έτος t ,

$N_{ΕΑΑ-ΓΛ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

$N_{ΕΑΑ-Γ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{ΕΑΑ-ΤΕ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{ΕΑΑ-ΓΤΕ,Λ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής και του ανώτερου κύκλου της Τεχνικής - Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

Συνοπτικά οι παραπάνω αριθμοί των εγγεγραμμένων αρρένων μαθητών θα συμβολίζονται με $N_{ΕΑΑ-mn}(t)$, όπου ο δείκτης m θα παίρνει τιμές: $Γ$ (Γενική εκπαίδευση), $ΤΕ$ (Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση), $ΓΤΕ$ (Γενική και Τεχνική – Επαγγελματική εκπαίδευση), και ο δείκτης n θα παίρνει: την τιμή του $Γ$, όταν αναφερόμαστε μόνο στην κατώτερη (Γυμνάσια), την τιμή $Λ$, όταν αναφερόμαστε μόνο στην ανώτερη (Λύκεια), ενώ δεν θα παίρνει τιμή όταν αναφερόμαστε συνολικά, στην ανώτερη και την κατώτερη βαθμίδα, του κλάδου που εκφράζει ο δείκτης m .

Έστω:

$N_{E\theta\Delta-\Gamma}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του κατωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Γυμνάσια), το σχολικό έτος t ,

$N_{E\theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

$N_{E\theta\Delta-\Gamma}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{E\theta\Delta-\Gamma\epsilon}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{E\theta\Delta-\Gamma\epsilon,\Lambda}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής και του ανώτερου κύκλου της Τεχνικής - Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

Συνοπτικά οι παραπάνω αριθμοί των εγγεγραμμένων θηλέων μαθητών θα συμβολίζονται με $N_{E\theta\Delta-mn}(t)$, όπου οι δείκτες m και n παίρνουν τιμές όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω.

και

$N_{E\Delta-mn}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων αρρένων και θηλέων (μαθητών) σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn της χώρας το σχολικό έτος t , ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται *μαθητικός πληθυσμός των Εγγεγραμμένων του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (EΔ- mn)* το σχολικό έτος t .

Προφανώς ισχύουν

$$N_{E\Delta-mn}(t) = N_{E\Delta\Lambda-mn}(t) + N_{E\theta\Delta-mn}(t)$$

$$N_{E\Delta\Lambda-\Gamma}(t) = N_{E\Delta\Lambda-\Gamma\Gamma}(t) + N_{E\Delta\Lambda-\Gamma\Lambda}(t)$$

και

$$N_{E\theta\Delta-\Gamma}(t) = N_{E\theta\Delta-\Gamma\Gamma}(t) + N_{E\theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$$

Τότε, ως συμμετοχή των αγοριών του κλάδου mn στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων του κλάδου αυτού της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (EΔ- mn) το σχολικό έτος t , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{E\Delta\Lambda-mn}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση:

$$P_{E\Delta\Delta-mn}(t) = \frac{N_{E\Delta\Delta-mn}(t)}{N_{E\Delta-mn}(t)} = \frac{N_{E\Delta\Delta-mn}(t)}{N_{E\Delta\Delta-mn}(t)+N_{EK\Delta-mn}(t)} \quad (1.9)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Με άλλα λόγια, η ποσότητα $P_{E\Delta\Delta-mn}(t)\%$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των εγγεγραμμένων αγοριών του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των εγγεγραμμένων του δηλαδή του $E\Delta-mn$.

Ομοίως, συμμετοχή των κοριτσιών του κλάδου mn στο μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων του κλάδου αυτού της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($E\Delta-mn$) το σχολικό έτος t , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{E\theta\Delta-mn}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{E\theta\Delta-mn}(t) = \frac{N_{E\theta\Delta-mn}(t)}{N_{E\Delta-mn}(t)} = \frac{N_{E\theta\Delta-mn}}{N_{E\Delta\Delta-mn}(t)+N_{E\theta\Delta-mn}(t)} \quad (1.10)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Η ποσότητα $P_{E\theta\Delta-mn}(t)\%$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των εγγεγραμμένων κοριτσιών του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επί του συνόλου των εγγεγραμμένων $E\Delta-mn$.

Τα ποσοστά των $P_{E\Delta\Delta-mn}$ και $P_{E\theta\Delta-mn}$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (1.9) και (1.10) συγκροτούν αντίστοιχα τις **ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων αρρένων και των εγγεγραμμένων θηλέων της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn** .

Έστω:

$N_{\Phi\Delta\Delta-ΓΓ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του κατώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Γυμνάσια), το σχολικό έτος t ,

$N_{\Phi\Delta\Delta-ΓΛ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

$N_{\Phi\Delta\Delta-Γ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{\Phi\Delta\Delta-TE}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{\Phi\Delta\Delta-ΓΤΕ,Δ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής και του ανώτερου κύκλου της Τεχνικής - Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

Συνοπτικά οι παραπάνω αριθμοί των φοιτησάντων αρρένων μαθητών θα συμβολίζονται με $N_{\Phi\theta\Delta-mn}(t)$, όπου οι δείκτες m και n παίρνουν τιμές όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω.

Έστω:

$N_{\Phi\theta\Delta-ΓΓ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του κατώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Γυμνάσια), το σχολικό έτος t ,

$N_{\Phi\theta\Delta-ΓΛ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

$N_{\Phi\theta\Delta-Γ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{\Phi\theta\Delta-ΤΕ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{\Phi\theta\Delta-ΓΤΕ,Δ}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής και του ανώτερου κύκλου της Τεχνικής - Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

Συνοπτικά, οι παραπάνω αριθμοί των φοιτησάντων θηλέων μαθητών θα συμβολίζονται με $N_{\Phi\theta\Delta-mn}(t)$, όπου οι δείκτες m και n παίρνουν τιμές όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω.

και

$N_{\Phi\Delta-mn}(t)$, ο αριθμός των Φοιτησάντων αρρένων και θηλέων (μαθητών) σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn της χώρας το σχολικό έτος t , ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται *μαθητικός πληθυσμός των Φοιτησάντων του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης* ($\Phi\Delta-mn$) το σχολικό έτος t .

Προφανώς ισχύουν

$$N_{\Phi\Delta-mn}(t) = N_{\Phi\Delta\Lambda-mn}(t) + N_{\Phi\Theta\Delta-mn}(t)$$

$$N_{\Phi\Delta\Lambda-\Gamma}(t) = N_{\Phi\Delta\Lambda-\Gamma\Gamma}(t) + N_{\Phi\Delta\Lambda-\Gamma\Lambda}(t)$$

και

$$N_{\Phi\Theta\Delta-\Gamma}(t) = N_{\Phi\Theta\Delta-\Gamma\Gamma}(t) + N_{\Phi\Theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$$

Τότε ως συμμετοχή των αγοριών του κλάδου mn στον μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων του κλάδου αυτού της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($\Phi\Delta-mn$) το σχολικό έτος t , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{\Phi\Delta-mn}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση:

$$P_{\Phi\Delta-mn}(t) = \frac{N_{\Phi\Delta-mn}(t)}{N_{\Phi\Delta-mn}(t)} = \frac{N_{\Phi\Delta-mn}(t)}{N_{\Phi\Delta-mn}(t) + N_{\Phi\Theta\Delta-mn}(t)} \quad (1.11)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Με άλλα λόγια, η ποσότητα $P_{\Phi\Delta-mn}(t)\%$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των φοιτησάντων αγοριών του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των φοιτησάντων του δηλαδή του $E\Delta-mn$.

Ομοίως, συμμετοχή των κοριτσιών του κλάδου mn στο μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων του κλάδου αυτού της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($\Phi\Delta-mn$) το σχολικό έτος t , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{\Phi\Theta\Delta-mn}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση.

$$P_{\Phi\Theta\Delta-mn}(t) = \frac{N_{\Phi\Theta\Delta-mn}(t)}{N_{\Phi\Delta-mn}(t)} = \frac{N_{\Phi\Theta\Delta-mn}(t)}{N_{\Phi\Delta-mn}(t) + N_{\Phi\Theta\Delta-mn}(t)} \quad (1.12)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Η ποσότητα $P_{\Phi\Theta\Delta-mn}(t)\%$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των φοιτησάντων κοριτσιών του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επί του συνόλου των φοιτησάντων $\Phi\Delta-mn$.

Τα ποσοστά των $P_{\Phi\Delta-mn}$ και $P_{\Phi\Theta\Delta-mn}$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (1.11) και (1.12) συγκροτούν αντίστοιχα τις **ποσοστιαίες κατανομές των φοιτησάντων αρρένων και των φοιτησάντων θηλέων της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn** .

Έστω:

$N_{\Pi\Delta\Lambda-\Gamma\Gamma}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του κατωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Γυμνάσια), το σχολικό έτος t .

$N_{\Pi\Delta\Lambda-\Gamma\Lambda}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t .

$N_{\Pi\Lambda\Delta-\Gamma}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{\Pi\Lambda\Delta-TE}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{\Pi\Lambda\Delta-ΓΤΕ,Λ}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Αρρένων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής και του ανώτερου κύκλου της Τεχνικής - Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t .

Συνοπτικά, οι παραπάνω αριθμοί των προαχθέντων αρρένων μαθητών θα συμβολίζονται με $N_{\Pi\Lambda\Delta-mn}(t)$, όπου οι δείκτες m και n παίρνουν τιμές όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω.

Έστω:

$N_{\Pi\Theta\Delta-\Gamma\Gamma}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του κατώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Γυμνάσια), το σχολικό έτος t .

$N_{\Pi\Theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t .

$N_{\Pi\Theta\Delta-\Gamma}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{\Pi\Theta\Delta-TE}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{\Pi\Theta\Delta-ΓΤΕ,Λ}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων Θηλέων μαθητών σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων του ανώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής και του ανώτερου κύκλου της Τεχνικής - Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t .

Συνοπτικά, οι παραπάνω αριθμοί των προαχθέντων θηλέων μαθητών θα συμβολίζονται με $N_{\Pi\Theta\Delta-mn}(t)$, όπου οι δείκτες m και n παίρνουν τιμές όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω.

και

$N_{ΠΔ-mn}(t)$, ο αριθμός των Προαχθέντων αρρένων και θηλέων (μαθητών) σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn της χώρας το σχολικό έτος t , ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται *μαθητικός πληθυσμός των Προαχθέντων του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΠΔ- mn)* το σχολικό έτος t .

Προφανώς ισχύουν

$$N_{ΠΔ-mn}(t) = N_{ΠΑΔ-mn}(t) + N_{ΠΘΔ-mn}(t)$$

$$N_{ΠΑΔ-Γ}(t) = N_{ΠΑΔ-ΓΓ}(t) + N_{ΠΑΔ-ΓΑ}(t)$$

και

$$N_{ΠΘΔ-Γ}(t) = N_{ΠΘΔ-ΓΓ}(t) + N_{ΠΘΔ-ΓΑ}(t)$$

Τότε ως *συμμετοχή των αγοριών του κλάδου mn στο μαθητικό πληθυσμό των προαχθέντων του κλάδου αυτού της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΠΔ- mn) το σχολικό έτος t* , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{ΠΑΔ-mn}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση:

$$P_{ΠΑΔ-mn}(t) = \frac{N_{ΠΑΔ-mn}(t)}{N_{ΠΔ-mn}(t)} = \frac{N_{ΠΑΔ-mn}(t)}{N_{ΠΑΔ-mn}(t) + N_{ΠΚΔ-mn}(t)} \quad (1.13)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Με άλλα λόγια, η ποσότητα $P_{ΠΑΔ-mn}(t)\%$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των προαχθέντων αγοριών του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των προαχθέντων του δηλαδή του ΠΔ- mn .

Ομοίως, *συμμετοχή των κοριτσιών του κλάδου mn στον μαθητικό πληθυσμό των προαχθέντων του κλάδου αυτού της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΠΔ- mn) το σχολικό έτος t* , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{ΠΘΔ-mn}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{ΠΘΔ-mn}(t) = \frac{N_{ΠΘΔ-mn}(t)}{N_{ΠΔ-mn}(t)} = \frac{N_{ΠΘΔ-mn}}{N_{ΠΑΔ-mn}(t) + N_{ΠΘΔ-mn}(t)} \quad (1.14)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Η ποσότητα $P_{ΠΘΔ-mn}(t)\%$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των προαχθέντων κοριτσιών του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επί του συνόλου των προαχθέντων ΠΔ- mn .

Τα ποσοστά των $P_{ΠΑΔ-mn}$ και $P_{ΠΘΔ-mn}$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (1.13) και (1.14) συγκροτούν αντίστοιχα τις **ποσοστιαίες κατανομές των προαχθέντων αρρένων και των προαχθέντων θηλέων της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn** .

Έστω:

$N_{ΑΑΑ-ΓΓ}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Αρρένων όλων των σχολείων του κατωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Γυμνάσια), το σχολικό έτος t ,

$N_{ΑΑΑ-ΓΛ}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Αρρένων όλων των σχολείων του ανωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

$N_{ΑΑΑ-Γ}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Αρρένων μαθητών όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{ΑΑΑ-ΤΕ}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Αρρένων Δευτεροβάθμιας όλων των σχολείων της Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{ΑΑΑ-ΤΕΛ}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Αρρένων όλων των σχολείων του ανώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής και του ανώτερου κύκλου της Τεχνικής - Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

Συνοπτικά οι παραπάνω αριθμοί των αποφοίτων αρρένων θα συμβολίζονται με $N_{ΑΑΑ-mn}(t)$, όπου οι δείκτες m και n παίρνουν τιμές όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω.

Έστω:

$N_{ΑΘΔ-ΓΓ}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Θηλέων όλων των σχολείων του κατωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Γυμνάσια), το σχολικό έτος t ,

$N_{ΑΘΔ-ΓΛ}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Θηλέων όλων των σχολείων του ανωτέρου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

$N_{ΑΘΔ-Γ}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Θηλέων όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Γενικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t .

$N_{ΑΘΔ-ΤΕ}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Θηλέων όλων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας, το σχολικό έτος t ,

$N_{ΑΘΔ-ΤΕΛ}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων Θηλέων όλων των σχολείων του ανώτερου κύκλου της Δευτεροβάθμιας Γενικής και του ανώτερου κύκλου της Τεχνικής - Επαγγελματικής εκπαίδευσης της χώρας (Λύκεια), το σχολικό έτος t ,

Συνοπτικά, οι παραπάνω αριθμοί των αποφοίτων θηλέων θα συμβολίζονται με $N_{ΑΘΔ-mn}(t)$, όπου οι δείκτες m και n παίρνουν τιμές όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω.

και

$N_{AD-mn}(t)$, ο αριθμός των Αποφοίτων αρρένων και θηλέων όλων των σχολείων Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn της χώρας το σχολικό έτος t , ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται *μαθητικός πληθυσμός των Αποφοίτων του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΠΔ- mn)* το σχολικό έτος t .

Προφανώς ισχύουν

$$N_{AD-mn}(t) = N_{AAD-mn}(t) + N_{A\theta\Delta-mn}(t)$$

$$N_{AAD-\Gamma}(t) = N_{AAD-\Gamma\Gamma}(t) + N_{AAD-\Gamma\Lambda}(t)$$

και

$$N_{A\theta\Delta-\Gamma}(t) = N_{A\theta\Delta-\Gamma\Gamma}(t) + N_{A\theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$$

Τότε, ως *συμμετοχή των αγοριών του κλάδου mn στον πληθυσμό των αποφοίτων του κλάδου αυτού της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΔ- mn) το σχολικό έτος t* , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{AAD-mn}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση:

$$P_{AAD-mn}(t) = \frac{N_{AAD-mn}(t)}{N_{AD-mn}(t)} = \frac{N_{AAD-mn}(t)}{N_{AAD-mn}(t) + N_{A\theta\Delta-mn}(t)} \quad (1.15)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Με άλλα λόγια, η ποσότητα $P_{AAD-mn}(t)\%$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των αποφοίτων αγοριών του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση επί του συνόλου των αποφοίτων του δηλαδή του ΑΔ- mn .

Ομοίως, *συμμετοχή των κοριτσιών του κλάδου mn στον πληθυσμό των αποφοίτων του κλάδου αυτού της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΔ- mn) το σχολικό έτος t* , ορίζεται η τιμή της ποσότητας $P_{A\theta\Delta-mn}(t)$, που υπολογίζεται από τη σχέση

$$P_{A\theta\Delta-mn}(t) = \frac{N_{A\theta\Delta-mn}(t)}{N_{AD-mn}(t)} = \frac{N_{A\theta\Delta-mn}(t)}{N_{AAD-mn}(t) + N_{A\theta\Delta-mn}(t)} \quad (1.16)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %. Η ποσότητα $P_{A\theta\Delta-mn}(t)\%$ εκφράζει για το σχολικό έτος t , το ποσοστό (%) των αποφοίτων κοριτσιών του κλάδου mn της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επί του συνόλου των αποφοίτων ΑΔ- mn .

Τα ποσοστά των P_{AAD-mn} και $P_{A\theta\Delta-mn}$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (1.15) και (1.16) συγκροτούν αντίστοιχα τις **ποσοστιαίες κατανομές των αποφοίτων αρρένων και των αποφοίτων θηλέων της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn** .

3. Αναφορικά με την **Τριτοβάθμια Εκπαίδευση** έστω:

$N_{NAT-\Pi}(t)$, ο αριθμός των Νεοεισαχθέντων⁸ Αρρένων φοιτητών στην Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή εκπαίδευση το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{N\Theta T-\Pi}(t)$, ο αριθμός των Νεοεισαχθέντων Θηλέων φοιτητών στην Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή εκπαίδευση το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{NT-\Pi}(t)$, ο αριθμός των Νεοεισαχθέντων αρρένων και θηλέων φοιτητών συνολικά στην Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή εκπαίδευση το ακαδημαϊκό έτος t ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται μαθητικός πληθυσμός των νεοεισαχθέντων φοιτητών συνολικά στην Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή εκπαίδευση το ακαδημαϊκό έτος t

Τότε προφανώς ισχύει

$$N_{NT-\Pi}(t) = N_{NAT-\Pi}(t) + N_{N\Theta T-\Pi}(t)$$

Ως συμμετοχή των ανδρών και των γυναικών στον πληθυσμό των Νεοεισαχθέντων στην Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή εκπαίδευση ($NT-\Pi$) το ακαδημαϊκό έτος t ορίζεται η τιμή των ποσοτήτων $P_{NAT-\Pi}(t)$ και $P_{N\Theta T-\Pi}(t)$ που υπολογίζονται αντίστοιχα από τις σχέσεις:

$$P_{NAT-\Pi}(t) = \frac{N_{NAT-\Pi}(t)}{N_{NT-\Pi}(t)} = \frac{N_{NAT-\Pi}(t)}{N_{NAT-\Pi}(t) + N_{N\Theta T-\Pi}(t)} \quad (1.17)$$

και
$$P_{N\Theta T-\Pi}(t) = \frac{N_{N\Theta T-\Pi}(t)}{N_{NT-\Pi}(t)} = \frac{N_{N\Theta T-\Pi}(t)}{N_{NAT-\Pi}(t) + N_{N\Theta T-\Pi}(t)} \quad (1.18)$$

οι οποίες εκφράζονται ως ποσοστά %.

Τα ποσοστά των $P_{NAT-\Pi}(t)$ και $P_{N\Theta T-\Pi}(t)$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (1.17) και (1.18) συγκροτούν αντίστοιχα τις **ποσοστιαίες κατανομές των νεοεισαχθέντων ανδρών και των νεοεισαχθέντων γυναικών** στην τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Έστω:

$N_{EAT}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων⁹ Αρρένων φοιτητών στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά (Πανεπιστημιακή και μη Πανεπιστημιακή) το ακαδημαϊκό έτος t .

⁸ Νεοεισαχθέντες στην τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που εγγράφονται για πρώτη φορά στην τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

⁹ Εγγεγραμμένοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην παρούσα διατριβή, θεωρούνται οι φοιτητές που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για την απόκτηση του βασικού τους πτυχίου, κατά την κανονική διάρκεια των σπουδών τους. Δεν συμπεριλαμβάνονται όσοι συνέχισαν τις σπουδές τους για την απόκτηση μεταπτυχιακού ή διδακτορικού διπλώματος

$N_{EAT-P}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Αρρένων φοιτητών στην Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή εκπαίδευση το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{EAT-MΠ,ΔΠ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Αρρένων φοιτητών στην Τριτοβάθμια Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση στις σχολές γενικής εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{EAT-MΠ,ΤΕ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Αρρένων φοιτητών στην Τριτοβάθμια Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση στις σχολές Τεχνικής- Επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος t .

Συνοπτικά, οι παραπάνω αριθμοί των εγγεγραμμένων αρρένων φοιτητών θα συμβολίζονται με $N_{EAT-mn}(t)$, όπου ο δείκτης m : δεν παίρνει τιμή, όταν αναφερόμαστε στους εγγεγραμμένους συνολικά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (πανεπιστημιακής και μη πανεπιστημιακής), παίρνει την τιμή $Π$, όταν αναφερόμαστε στην Πανεπιστημιακή εκπαίδευση και την τιμή $ΜΠ$, όταν αναφερόμαστε στη Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Ο δείκτης n : παίρνει τιμή $ΔΠ$, όταν αναφερόμαστε στις τριτοβάθμιες σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού (παιδαγωγικές ακαδημίες, σχολές νηπιαγωγών, γυμναστική ακαδημία, σχολές οικοκυρικών) και την τιμή $ΤΕ$, όταν αναφερόμαστε στην τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση (ΤΕΙ, Ανώτερες Εκκλησιαστικές Σχολές, οι Ανώτερες Σχολές Χορού και δραματικής Τέχνης και οι Ανώτερες Σχολές Τουριστικών Επαγγελμάτων)

Έστω:

$N_{EΘT}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Θηλέων φοιτητών στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά (Πανεπιστημιακή και μη Πανεπιστημιακή) το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{EΘT-P}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Θηλέων φοιτητών στην Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή εκπαίδευση το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{EΘT-MΠ,ΔΠ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Θηλέων φοιτητών στην Τριτοβάθμια Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση στις σχολές γενικής εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{EΘT-MΠ,ΤΕ}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων Θηλέων φοιτητών στην Τριτοβάθμια Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση στις σχολές Τεχνικής- Επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος t .

Συνοπτικά, οι παραπάνω αριθμοί των εγγεγραμμένων θηλέων φοιτητών θα συμβολίζονται με $N_{EΘT-mn}(t)$, όπου οι δείκτες m και n παίρνουν τιμές όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω.

και

$N_{ET-mn}(t)$, ο αριθμός των Εγγεγραμμένων αρρένων και θηλέων φοιτητών της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn το ακαδημαϊκό έτος t , ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται *φοιτητικός πληθυσμός των Εγγεγραμμένων του κλάδου mn της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ET-mn) το ακαδημαϊκό έτος t* .

Τότε προφανώς ισχύει

$$N_{ET-mn}(t) = N_{EAT-mn}(t) + N_{EΘT-mn}(t)$$

Ως συμμετοχή των αρρένων και θηλέων φοιτητών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων (ET-mn) του κλάδου mn της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος t ορίζεται η τιμή των ποσοτήτων $P_{EAT-mn}(t)$ και $P_{EΘT-mn}(t)$ που υπολογίζονται αντίστοιχα από τις σχέσεις:

$$P_{EAT-mn}(t) = \frac{N_{EAT-mn}(t)}{N_{ET-mn}(t)} = \frac{N_{EAT-mn}(t)}{N_{EAT-mn}(t) + N_{EΘT-mn}(t)} \quad (1.19)$$

και
$$P_{EΘT-mn}(t) = \frac{N_{EΘT-mn}(t)}{N_{ET-mn}(t)} = \frac{N_{EΘT-mn}(t)}{N_{EAT-mn}(t) + N_{EΘT-mn}(t)} \quad (1.20)$$

οι οποίες εκφράζονται ως ποσοστά %.

Τα ποσοστά των $P_{EAT-mn}(t)$ και $P_{EΘT-mn}(t)$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (1.19) και (1.20) συγκροτούν αντίστοιχα τις *ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων αρρένων και των εγγεγραμμένων θηλέων της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn* .

Έστω:

$N_{ΠΑΤ-Π}(t)$, ο αριθμός των Πτυχιούχων¹⁰ Αρρένων της Τριτοβάθμιας Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{ΠΑΤ-ΜΠ,ΔΠ}(t)$, ο αριθμός των Πτυχιούχων Αρρένων της Τριτοβάθμιας Μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης των σχολών γενικής εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{ΠΑΤ-ΜΠ,ΤΕ}(t)$, ο αριθμός των Πτυχιούχων Αρρένων της Τριτοβάθμιας Μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης των σχολών Τεχνικής- Επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος t .

¹⁰ Πτυχιούχοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ενός ακαδημαϊκού έτους t στην παρούσα διατριβή θεωρούνται οι αποκτήσαντες το βασικό τους πτυχίο κατά την διάρκεια του ακαδημαϊκού αυτού έτους t .

Συνοπτικά, οι παραπάνω αριθμοί των πτυχιούχων αρρένων φοιτητών θα συμβολίζονται με $N_{ΠΑΤ-mn}(t)$, όπου ο δείκτης m : παίρνει την τιμή $Π$, όταν αναφερόμαστε στην Πανεπιστημιακή εκπαίδευση και την τιμή $ΜΠ$, όταν αναφερόμαστε στη Μη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση και ο δείκτης n τις τιμές, όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω.

Έστω:

$N_{ΠΘΤ-Π}(t)$, ο αριθμός των Πτυχιούχων Θηλέων της Τριτοβάθμιας Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{ΠΘΤ-ΜΠ,ΔΠ}(t)$, ο αριθμός των Πτυχιούχων Θηλέων της Τριτοβάθμιας Μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης των σχολών γενικής εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού το ακαδημαϊκό έτος t .

$N_{ΠΘΤ-ΜΠ,ΤΕ}(t)$, ο αριθμός των Πτυχιούχων Θηλέων της Τριτοβάθμιας Μη Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης των σχολών Τεχνικής- Επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος t .

Συνοπτικά, οι παραπάνω αριθμοί των πτυχιούχων θηλέων φοιτητών θα συμβολίζονται με $N_{ΠΘΤ-mn}(t)$, όπου οι δείκτες m και n παίρνουν τις τιμές, όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω.

και

$N_{ΠΤ-mn}(t)$, ο αριθμός των Πτυχιούχων αρρένων και θηλέων της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn το ακαδημαϊκό έτος t , ή ταυτόσημα αυτό που στο εξής θα ονομάζεται φοιτητικός πληθυσμός των πτυχιούχων του κλάδου mn της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ($ΠΤ-mn$) το ακαδημαϊκό έτος t .

Τότε προφανώς ισχύει

$$N_{ΠΤ-mn}(t) = N_{ΠΑΤ-mn}(t) + N_{ΠΘΤ-mn}(t)$$

Ως συμμετοχή των αρρένων και θηλέων στο φοιτητικό πληθυσμό των πτυχιούχων της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn το ακαδημαϊκό έτος t , ορίζεται η τιμή των ποσοτήτων $P_{ΠΑΤ-mn}(t)$ και $P_{ΠΘΤ-mn}(t)$ που υπολογίζονται αντίστοιχα από τις σχέσεις:

$$P_{ΠΑΤ-mn}(t) = \frac{N_{ΠΑΤ-mn}(t)}{N_{ΠΤ-mn}(t)} = \frac{N_{ΠΑΤ-mn}(t)}{N_{ΠΑΤ-mn}(t) + N_{ΠΘΤ-mn}(t)} \quad (1.21)$$

και
$$P_{ΠΘΤ-mn}(t) = \frac{N_{ΠΘΤ-mn}(t)}{N_{ΠΤ-mn}(t)} = \frac{N_{ΠΘΤ-mn}(t)}{N_{ΠΑΤ-mn}(t) + N_{ΠΘΤ-mn}(t)} \quad (1.22)$$

οι οποίες εκφράζονται ως ποσοστά %.

Τα ποσοστά των $P_{\Pi\Lambda\Gamma-mn}(t)$ και $P_{\Pi\Theta\Gamma-mn}(t)$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (1.21) και (1.22) συγκροτούν αντίστοιχα τις **ποσοστιαίες κατανομές των πτυχιούχων αρρένων και των πτυχιούχων θηλέων της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου mn**.

Η συμμετοχή του φύλου θα μελετηθεί και στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης στη βάση των **ποσοστιαίων κατανομών** που ορίστηκαν παραπάνω. Οι ποσοστιαίες αυτές κατανομές θα αποτελέσουν τη βάση, τόσο για την εμπειρική μελέτη της συμμετοχής του φύλου στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης, όσο και για την κατασκευή ενός μαθηματικού μοντέλου που θα την περιγράφει και θα προβλέπει, κατά το δυνατόν, την εξέλιξή της. Πιο συγκεκριμένα, στα κεφάλαια 3, 4 και 5 δίνεται αντίστοιχα για την πρωτοβάθμια, την δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, η εμπειρική μελέτη της εξέλιξης συμμετοχής του φύλου, καθώς επίσης και η διαμόρφωση του θεσμικού και οργανωτικού που συνετέλεσε στην εξέλιξη αυτή. Στο κεφάλαιο 6, περιγράφεται το μαθηματικό μοντέλο που χρησιμοποιείται στην συνέχεια για την περιγραφή της εξέλιξης, αλλά και κατά το δυνατόν της πρόβλεψης της συμμετοχής του φύλου στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Ωστόσο, θεωρήθηκε αναγκαίο να συμπεριληφθεί στην εμπειρική μελέτη εκτός από τη μελέτη των ποσοστιαίων κατανομών και η μελέτη ενός **δημογραφικού δείκτη** (Μαράντου, 2002), του **ειδικού κατά βαθμίδα δείκτη της εκπαίδευσης** ($ER_i(t)$)¹¹, που ορίζεται ως εξής:

Αν $P_X(t)$, συμβολίζει τον συνολικό πληθυσμό¹² των ηλικιών που συνήθως συμμετέχει στη βαθμίδα i στο μέσο του έτους t

και $E_i(t)$, συμβολίζει τον σχολικό πληθυσμό¹³ της βαθμίδας i του σχολικού έτους t , τότε ο ειδικός δείκτης εκπαίδευσης για την βαθμίδα i δίνεται από την σχέση

$$ER_i(t) = \frac{E_i(t)}{P_X(t)} \quad (1.23)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό (%).

Ο παραπάνω δείκτης υπολογίζεται και ως προς το φύλο¹⁴ χρησιμοποιώντας τους αντίστοιχους πληθυσμούς αγοριών και κοριτσιών.

¹¹ Όταν αναφέρεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση $i=1$, στη δευτεροβάθμια $i=2$ και στην τριτοβάθμια $i=3$

¹² Για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ο $P_X(t)$ είναι ο πληθυσμός ηλικίας 6-11 ετών, για τη δευτεροβάθμια ο πληθυσμός 12-19 ετών και για την τριτοβάθμια 18-24 ετών

¹³ Για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση $E_1(t)=N_{EP}$, για την δευτεροβάθμια $E_2(t)=N_{ED}$ και για την τριτοβάθμια $E_3(t)=N_{ET}$

¹⁴ $ER_{i\alpha}(t)$ όταν αναφέρεται για αγόρια και $ER_{i\kappa}(t)$ όταν αναφέρεται για κορίτσια.

Ο δείκτης αυτός, ειδικότερα για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, εκφράζει ποσοτικά τον βαθμό εφαρμογής του υποχρεωτικού της χαρακτήρα, καθώς εκφράζει το ποσοστό των παιδιών ηλικίας 6-11 ετών που συμμετέχει στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

1.4 Επισκόπηση της βιβλιογραφίας

Η ισότητα των φύλων είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται πολύ συχνά, χωρίς ωστόσο να είναι σαφώς καθορισμένος. Μελετώντας την έννοια της ισότητας των φύλων στον τομέα της εκπαίδευσης, οφείλουμε να κάνουμε το διαχωρισμό μεταξύ των διαφόρων αποχρώσεων του όρου ισότητα και πως αυτοί αντιστοιχούν στους διάφορους τομείς της εκπαιδευτικής δραστηριότητας. Οφείλουμε δηλαδή να ορίσουμε τους όρους της ισοτιμίας και της δικαιοσύνης μεταξύ των φύλων. Όπως σημειώνεται στο *«Φύλο και εκπαίδευση για όλους: το άλμα προς την ισότητα»* (UNESCO 2003), η φυλετική ισοτιμία (gender parity) και η φυλετική δικαιοσύνη (gender equity) στην εκπαίδευση αποτελούν δύο διαφορετικούς όρους. Η ισότιμη συμμετοχή ως προς το φύλο επιτυγχάνεται όταν το ίδιο ποσοστό αγοριών και κοριτσιών σε σχέση με τις αντίστοιχες ηλικιακές τους ομάδες, εισέλθουν στο εκπαιδευτικό σύστημα, επιτύχουν τους εκπαιδευτικούς τους στόχους και εξελιχθούν μέσω των διαφόρων εκπαιδευτικών κύκλων (UNESCO 2003). Η επίτευξη της ισοτιμίας είναι μεν αναγκαία, αλλά δεν αποτελεί από μόνη της ικανή συνθήκη για την επίτευξη της ισότητας στην εκπαίδευση, μπορεί όμως να θεωρηθεί ως ένα πρώτο στάδιο προόδου προς την ισότητα των δύο φύλων σε αυτήν (Subrahmanian ,2005). Η φυλετική δικαιοσύνη είναι η διαδικασία κατά την οποία τα αγόρια και τα κορίτσια αντιμετωπίζονται ισάξια. Για να διασφαλιστεί η αμεροληψία, πρέπει να υπάρχουν διαθέσιμα μέτρα τα οποία θα αντισταθμίσουν τα ιστορικά και κοινωνικά μειονεκτήματα που εμποδίζουν τα κορίτσια και τα αγόρια να λειτουργούν επί ίσοις όροις. Ωστόσο, η φυλετική δικαιοσύνη δεν συνεπάγεται ότι όλοι οι μαθητές πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο, καθώς υπάρχουν πολλοί παράγοντες οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τους μαθητές και να μην τους επιτρέψουν να επιτύχουν ισάξια αποτελέσματα. Θα πρέπει λοιπόν να υπάρχει μέριμνα, ώστε η μεταχείριση των μαθητών να είναι ίση μεταχείριση ή ισοδύναμη, όσον αφορά τα δικαιώματα, τα οφέλη, τις υποχρεώσεις και τις ευκαιρίες τους (ILO, 2000). Μια βασική αρχή της φυλετικής δικαιοσύνης είναι η ισότητα των ευκαιριών μεταξύ των ανθρώπων. Τα επιτεύγματα δηλαδή ενός ατόμου θα πρέπει να καθορίζονται κατά

κύριο λόγο από τα ταλέντα και τις προσπάθειές του, και όχι να προκαθορίζονται από παράγοντες όπως η φυλή, το φύλο, το κοινωνικό ή οικογενειακό υπόβαθρο κλπ (World Bank, 2005).

Μπορεί σήμερα να τονίζεται η αναγκαιότητα επίτευξης σε παγκόσμιο επίπεδο της ισότιμης συμμετοχής των ανδρών και των γυναικών στην εκπαίδευση, αλλά αυτό, όχι μόνο δεν ήταν πάντα κοινός τόπος, αλλά κατά το παρελθόν οι γυναίκες για μεγάλες χρονικές περιόδους αποκλείονταν από οποιαδήποτε μορφή εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα τον Μεσαίωνα, όταν η εκπαίδευση θεωρούνταν επιθυμητή μόνο για τους ανθρώπους του κλήρου, λίγη έως καθόλου σημασία δινόταν στην εκπαίδευση των γυναικών, οι οποίες αναμενόταν να μένουν κλεισμένες στο σπίτι και στις περισσότερες περιπτώσεις εντελώς αναλφάβητες (Gilman, 1888). Οι πρώτες μαρτυρίες για την αντιστροφή αυτής της κατάστασης εμφανίζονται το 16^ο αιώνα στην Αγγλία και βασίζονται στις απόψεις κάποιων μεμονωμένων οπαδών του Ουμανισμού, όπως ο Ιταλός Leonardo Bruni (1370-1444) και ο Ισπανός Juan Louis Vives (1492-1540), αλλά και στην εγκαθίδρυση στη χώρα του προτεσταντισμού¹⁵ (Balmuth 1988· Becker & Woessmann, 2008). Στα τέλη του 16^{ου} και στις αρχές του 17^{ου} αιώνα, η Βασίλισσα Ελισάβετ Α΄ συνέβαλλε σημαντικά στη μόρφωση των γυναικών. Αν και υπήρχε μέριμνα ώστε όλες οι γυναίκες να μαθαίνουν γραφή και ανάγνωση, το μεγαλύτερο βάρος δινόταν στην εκπαίδευση των γυναικών που ανήκαν στις ανώτερες οικονομικά τάξεις (Balmuth, 1988). Παρόλα αυτά, η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από έντονους περιορισμούς στον βαθμό στον οποίο οι γυναίκες μπορούσαν να επεκτείνουν τις γνώσεις τους. Παρόμοια ήταν και η κατάσταση και την περίοδο των πρώτων αποικιών στην Αμερική (*Νέα Αγγλία*). Τα σχολεία τα οποία δημιουργούνταν, μπορεί φαινομενικά να απευθύνονταν σε όλα τα παιδιά, αλλά στην πραγματικότητα απευθύνονταν μόνο σε αγόρια, τα κορίτσια μπορούσαν να μαθαίνουν γραφή και ανάγνωση ενώ οποιαδήποτε ενασχόληση τους με κάτι εκτός αυτών και της οποιασδήποτε οικιακής απασχόλησης θεωρούνταν αδιανόητη (Gilman, 1888).

Στα πλαίσια της παρούσας διατριβής θα μελετηθεί η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Για το λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια ανασκόπηση της παγκόσμιας βιβλιογραφίας, ώστε να παρουσιαστεί μια

¹⁵ Ο Λούθηρος ήταν μεγάλος υποστηρικτής της γυναικείας εκπαίδευσης. Επέμενε στην εγκαθίδρυση υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε πρωτοβάθμιο αλλά και δευτεροβάθμιο επίπεδο για όλα τα αγόρια και τα κορίτσια αλλά και στην ανώτερη εκπαίδευση κοριτσιών και αγοριών με αυξημένες δυνατότητες. (Balmuth, 1988)

συνολική διαχρονική εικόνα της συμμετοχής του φύλου και στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης παγκοσμίως.

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Πρωτοβάθμια ή βασική ή στοιχειώδης εκπαίδευση, είναι οι κοινώς αποδεκτοί όροι που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν την περίοδο της τυπικής εκπαίδευσης, κατά τη διάρκεια της οποίας τα παιδιά αποκτούν βασικές γνώσεις γραφής, ανάγνωσης και αριθμητικής και μαθαίνουν τη χρήση τους. Η καθολική συμμετοχή στη βαθμίδα αυτή της εκπαίδευσης είναι πλέον αποδεκτή ως δικαίωμα του παιδιού από τις εθνικές κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο, οι οποίες ως εκ τούτου έχουν ως βασική τους υποχρέωση τη διασφάλιση της πρόσβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για όλα τα παιδιά (Craissati, Devi- Banerjee, King, Lansdown, & Smith, 2007).

Η βασική εκπαίδευση είναι ένας σημαντικός παράγοντας ο οποίος επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη και τη μείωση της φτώχειας σε μια χώρα. Επίσης έχει αποδειχτεί ότι υπάρχει θετική και ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση των κοριτσιών και στην επιταχυνόμενη οικονομική ανάπτυξη, στη βραχύτερη πληθυσμιακή αύξηση, στην αύξηση των μισθών, στην αυξανόμενη αγροτική απόδοση και στην εργατική παραγωγικότητα (Bruns & Rakotomalala, 2003· Behrman & Deolalikar, 1995· Chen, 2004· Christiaensen, Demery & Paternostro, 2003· Deolalikar, 1993· Drèze and Mrinalini, 1995· Esteve-Volart, 2000· Klasen, 2002· Quisumbing, 1996· Ravallion & Datt, 2002· Schultz, 1993, 1999, 2002· Sharmistha & Grawbowski, 2004· World Bank, 2001).

Ένα σημαντικό κομμάτι της διαθέσιμης βιβλιογραφίας έχει αφιερωθεί στο να δείξει ότι η αυξανόμενη σχολική εκπαίδευση της μητέρας έχει μεγάλο αντίκτυπο στην υγεία του παιδιού, αλλά και στην εκπαίδευση του και στην παραγωγικότητα του ως ενήλικα- γεγονός το οποίο γίνεται περισσότερο εμφανές στα φτωχά νοικοκυριά (Alderman & King, 1998· Behrman, Foster, Rosenzweig & Vashishtha, 1999· Filmer, 2000· King & Bellew, 1991· Klasen, 2002· Lavy, 1996· Lillard & Willis, 1994· Psacharopoulos, 1984· Ridker, 1997· Schultz, 2002· Duncan, 1990). Τα κοινωνικά οφέλη της εκπαίδευσης των γυναικών μπορούν να αναδειχθούν μέσα από τα

χαμηλότερα ποσοστά γονιμότητας¹⁶, τα υψηλότερα ποσοστά εμβολιασμού, τη μείωση της παιδικής και μητρικής θνησιμότητας, τη μείωση μετάδοσης του HIV, τις μειωμένες περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, το μεγαλύτερο εκπαιδευτικό επίτευγμα των παιδιών, αλλά και την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στη διακυβέρνηση (Psacharopoulos & Patrinos, 2004· Barro, 1999· Behrman & Deolalikar, 1998· Cochrane, Leslie & O'Hara, 1982· De Walque, Nakiyingi-Miir, Busingye & Whitworth, 2005· Dollar, Fisman & Gatti, 2001· Gage, Sommerfeldt & Piani, 1997· Herz & Sperling, 2004· Hill and King, 1995· Klasen, 1999· Lloyd, Kaufman & Hewett, 2000· Malhotra, Pande & Grown, 2003· Schultz, 1993· Shuey, Babishangire, Omiat & Bagarukayo, 1999· Summers, 1994· Strauss & Henriques, 1990· Trussell & Preston, 1982· UNESCO, 2000· Vandemoortele & Delamonica, 2000· World Bank, 2002).

Για όλους τους παραπάνω λόγους γίνεται λοιπόν εμφανής η αναγκαιότητα παροχής καθολικής πρόσβασης στη βασική εκπαίδευση και διασφάλιση της ολοκλήρωσής της, τόσο για τα αγόρια, όσο και για τα κορίτσια. Την παραπάνω αναγκαιότητα αναγνωρίζει η πλειονότητα των κυβερνήσεων ανά τον κόσμο, οι οποίες δεσμεύτηκαν να λάβουν μέτρα στην κατεύθυνση της παροχής καθολικής εκπαίδευσης, όπως αυτό εκφράστηκε μέσα από τη διακήρυξη δράσης του Πεκίνου που εγκρίθηκε το 1995 στα πλαίσια του 4^{ου} Παγκόσμιου Συνεδρίου για τις γυναίκες, στο κεφάλαιο με τίτλο «*Κρίσιμοι Τομείς Ανησυχίας- Η εκπαίδευση και κατάρτιση των γυναικών*» (Platform for action, 1995).

Αναφορικά με την εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση παγκόσμια, η περιγραφή της θα γίνει με βάση τον ειδικό δείκτη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ($ER_1(t)$) και θα παρουσιαστεί η εικόνα όπως αυτή διαμορφώνεται σε 111 χώρες, ανά ήπειρο από το 1820 έως το 2010, χρονική περίοδος για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία (Roser & Nagdy, 2017).

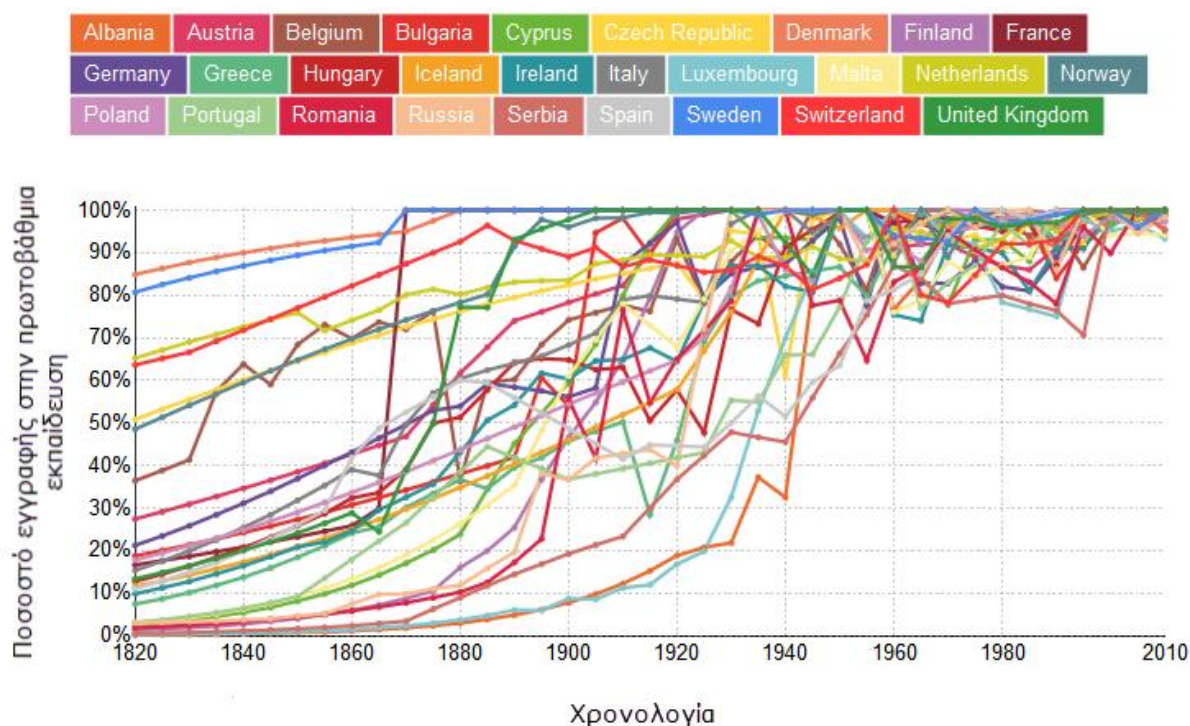
Στις περισσότερες χώρες της **Ευρώπης**¹⁷, το 1820, το ποσοστό εγγραφής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στις περισσότερες χώρες,

¹⁶ Η υψηλή γονιμότητα συναντάται κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες και προκαλεί δαπανηρές επιβαρύνσεις σε αυτές. Μπορεί να παρεμποδίσει τις ευκαιρίες οικονομικής ανάπτυξης, να αυξήσει τους κινδύνους για την υγεία των γυναικών και των παιδιών και να μειώσει την ποιότητα ζωής μειώνοντας την πρόσβαση στην εκπαίδευση, τη διατροφή, την απασχόληση και τους σπάνιους πόρους, όπως το πόσιμο νερό (DaVanzo και Adamson, 1998· Martín και Juarez 1995· Akman, 2002)

¹⁷ Οι χώρες της Ευρώπης για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία είναι είκοσι οχτώ (28) και είναι οι ακόλουθες: Αλβανία, Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κύπρος, Τσεχία, Δανία, Φιλανδία, Γαλλία,

ήταν κάτω του 30% ($ER_I(1820) < 30\%$). Εξαιρέση αποτέλεσε η Ελβετία με ποσοστό 63,6%, η Ολλανδία με 65,2%, η Σουηδία με 80,7%, η Δανία με 84,9%, η Τσεχία με 50,8%, η Νορβηγία με 48,5% και το Βέλγιο με 36,4%. Το εν λόγω ποσοστό στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης διέγραψε ανοδική πορεία, για να φτάσει τελικά Roser & Nagdy, 2017 κοντά στο 100%. Αξιοσημείωτη ήταν η περίπτωση της Γαλλίας της οποίας το ποσοστό εγγραφής στην ΠΕ, μετά το 1865, ακολούθησε κατακόρυφη αύξηση και μέσα σε μια πενταετία έφτασε πολύ κοντά στο 100%. Μικρότερο ρυθμό ανάπτυξης παρουσίασε το ποσοστό εγγραφής των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο Λουξεμβούργο και στην Αλβανία που ξεπέρασε το 30%, το 1930 και το 1935 αντίστοιχα. Έντονες αυξομειώσεις παρουσίασε το ποσοστό αυτό, το διάστημα 1900 μέχρι 1940, στην Αυστρία και την Ουγγαρία. Μετά το 1955, στο 75% των χωρών της Ευρώπης, το ποσοστό εγγραφής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ήταν πάνω από 80% και από το 2000 και μετά, πάνω από το 90% ($ER_I(2000) > 90\%$). Τα ποσοστά εγγραφής των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, σε 28 Ευρωπαϊκές Χώρες, από το 1820 έως το 2010, φαίνονται στο Διάγραμμα 1.1.

Διάγραμμα 1.1: Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη.



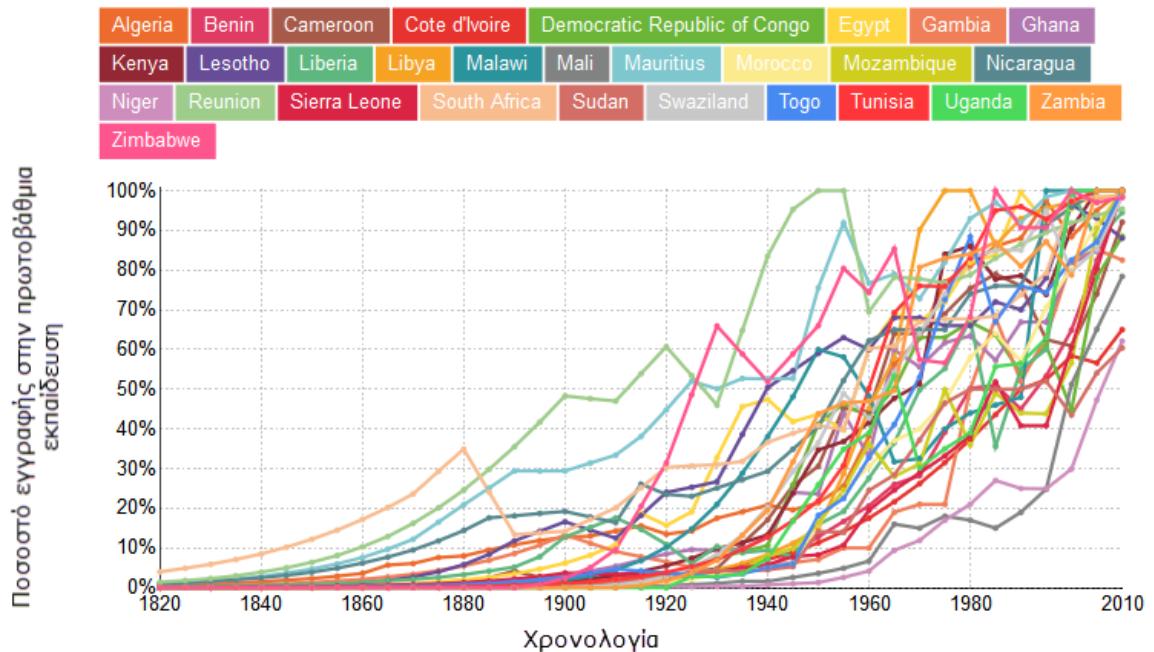
Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ρωσία, Σερβία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Μεγάλη Βρετανία.

Πηγή: ourworldindata.org

Στην **Αφρική**¹⁸ η εικόνα δεν είναι τόσο ενθαρρυντική όσο στην Ευρώπη. Τα ποσοστά εγγραφής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για το 43.3% των χωρών, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα ποσοστά, ήταν μέχρι το 1960 κάτω του 30% ($ER_1(1960) < 30\%$). Έκτοτε, παρότι στην πλειονότητα των χωρών τα εν λόγω ποσοστά παρουσιάζουν συχνές αυξομειώσεις παρουσιάζουν γενικά ανοδική τάση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των αυξομειώσεων αυτών είναι η περίπτωση της Ζιμπάμπουε, της οποίας η ανοδική πορεία διεκόπει αρκετές φορές (1930-1940, 1955-1960, 1965-1975). Εξάιρεση στην αργή αύξηση της εγγραφής των μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στις χώρες της Αφρικής, αποτελεί η νήσος Ρεουνιόν, της οποίας το ποσοστό ξεπέρασε το 30%, ήδη από το 1885 και ακολούθησε μέχρι το 1940 ανοδική πορεία με αρκετές αυξομειώσεις. Στο σύνολο των χωρών της Αφρικής σημαντική πρόοδος στην αύξηση της συμμετοχής των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρατηρείται μετά το 1945, παρόλα αυτά, οι χώρες της Αφρικής αντιμετωπίζουν ακόμα σοβαρά προβλήματα με την επίτευξη της καθολικής συμμετοχής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η εικόνα που περιγράφηκε παραπάνω παρουσιάζεται και στο Διάγραμμα 1.2.

¹⁸ Οι χώρες της Αφρικής για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία είναι είκοσι εννέα (29) και είναι οι ακόλουθες: Αλγερία, Μπενίν, Καμερούν, Ακτή Ελεφαντοστού, Κονγκό, Αίγυπτος, Γκάμπια, Γκάνα, Κένυα, Λεσότο, Λιβερία, Λιβύη, Μαλάουι, Μάλι, Μαυρίκιος, Μαρόκο, Μοζαμβίκη, Νικαράγουα, Νιγηρία, Ρεουνιόν, Σιέρα Λεόνε, Νότια Αφρική, Σουδάν, Σουαζιλάνδη, Τόγκο, Τυνησία, Ουγκάντα, Ζάμπια, Ζιμπάμπουε

Διάγραμμα 1.2: Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Αφρική.



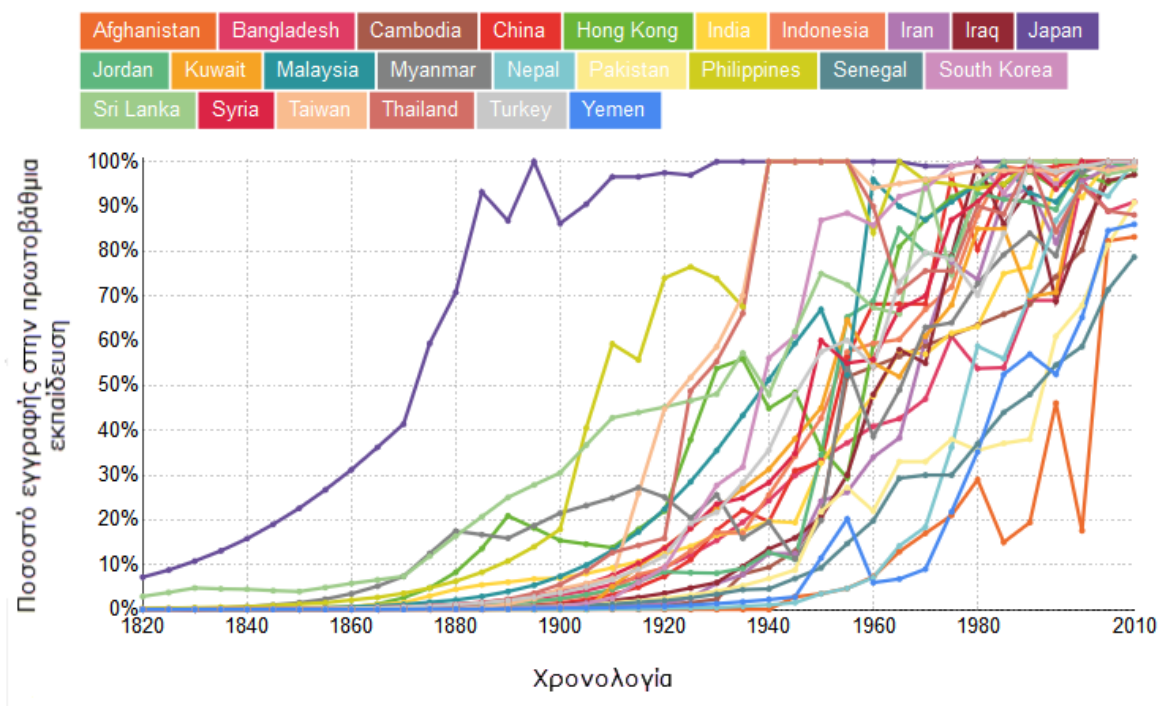
Πηγή: ourworldindata.org

Στην **Ασία**¹⁹ μέχρι το 1930, στο 75% των χωρών, το ποσοστό εγγραφής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ήταν κάτω του 30% ($ER_1(1930) < 30\%$). Συγκεκριμένα, μέχρι το 1915, σε όλες τις χώρες εκτός από την Ιαπωνία, τις Φιλιππίνες, τη Μιανμάρ, τη Σρι Λάνκα και την Ιορδανία η συμμετοχή στην ΠΕ είναι σχεδόν μηδενική (κάτω του 10%). Η ουσιαστική ανοδική πορεία στη συμμετοχή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ξεκίνησε για τις χώρες της Ασίας μετά το 1940. Σε πολλές χώρες η ανοδική πορεία χαρακτηρίζεται από αρκετές αυξομειώσεις και σε κάποιες περιπτώσεις (Υεμένη, Μαλαισία, Μιανμάρ, Αφγανιστάν κλπ) η συμμετοχή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν έχει φτάσει ακόμα το 100%. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση του Αφγανιστάν, του οποίου το ποσοστό ξεπέρασε το 30%, μόλις το 1995 και έπεσε ξανά κάτω του 20% το 2000, οπότε και σημείωσε ανοδική πορεία έως το 2010 που έφθασε κοντά στο 85%. Εξαίρεση στην παραπάνω εικόνα αποτελεί η Ιαπωνία, της οποίας τα ποσοστά συμμετοχής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ξεπερνούσαν το 85%, ήδη από το 1880.

¹⁹ Οι χώρες της Ασίας για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία είναι είκοσι πέντε (25) και είναι οι ακόλουθες: Αφγανιστάν, Μπαγκλαντές, Καμπότζη, Κίνα, Χονγκ Κονγκ, Ινδία, Ινδονησία, Ιράν, Ιράκ, Ιαπωνία, Ιορδανία, Κουβέιτ, Μαλαισία, Μιανμάρ, Νεπάλ, Πακιστάν, Φιλιππίνες, Σενεγάλη, Νότια Κορέα, Σρι Λάνκα, Συρία, Ταϊβάν, Ταϊλάνδη, Τουρκία, Υεμένη

Η Ιαπωνία παρότι σημείωσε κάποιες αυξομειώσεις, από το 1930 και μετά έχει καθολική συμμετοχή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η εικόνα της ηπείρου απεικονίζεται στο Διάγραμμα 1.3.

Διάγραμμα 1.3 : Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ασία.



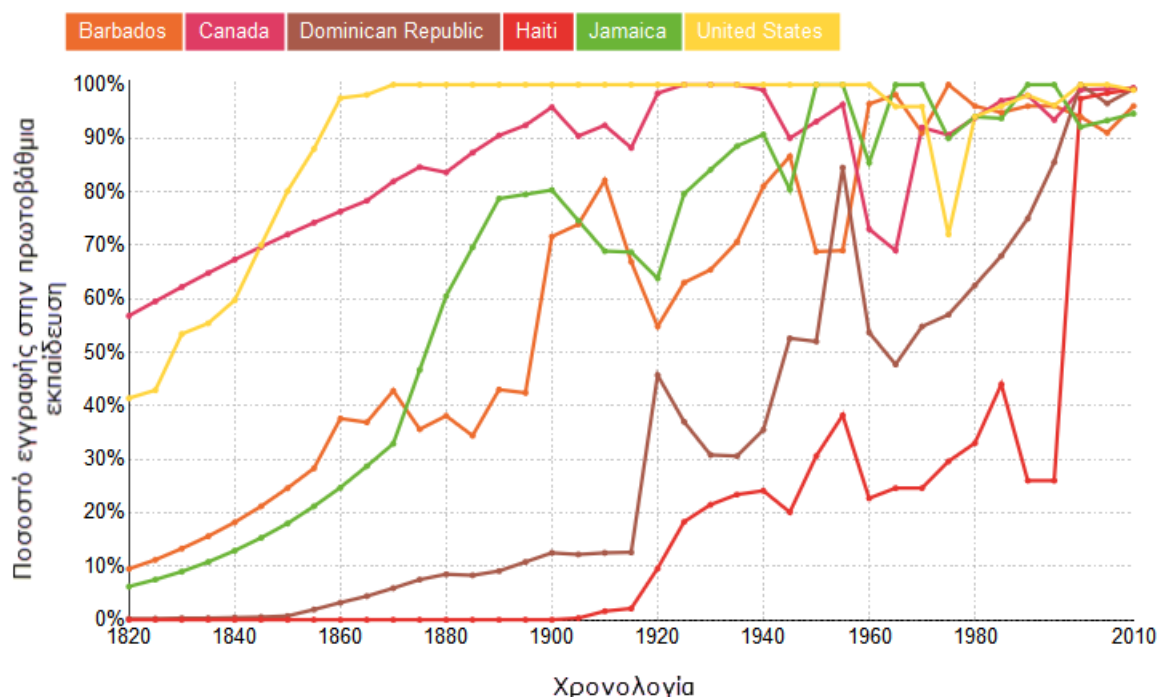
Πηγή: ourworldindata.org

Η **Βόρεια Αμερική**²⁰ παρουσιάζει δύο διαφορετικές εικόνες. Η μια αντιστοιχεί στις χώρες, Δομινικανή Δημοκρατία, Αϊτή, Τζαμάικα και τα Μπαρμπέντος, με αρχικά χαμηλά ποσοστά εγγραφής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην ΠΕ, τα οποία στη συνέχεια παρουσιάζουν ανοδική τάση με έντονες όμως αυξομειώσεις σε όλο σχεδόν το διάστημα της εξεταζόμενης περιόδου 1820-2010. Η άλλη αντιστοιχεί στον Καναδά και τις Η.Π.Α., των οποίων τα ποσοστά εγγραφής στην ΠΕ, στην αρχή της περιόδου (1820), ήταν 60% και 40% αντίστοιχα και παρέμειναν πολύ υψηλά σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο. Συγκεκριμένα, το αρχικά υψηλό ποσοστό του Καναδά ακολούθησε ανοδική πορεία μέχρι το 1900 και έφτασε στο 95.8% και μετά από κάποιες διακυμάνσεις σταθεροποιήθηκε κοντά στο 99%.

²⁰ Οι χώρες της Βόρειας Αμερικής για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία είναι έξι (6) και είναι οι ακόλουθες: Μπαρμπέντος, Καναδάς, Δομινικανή Δημοκρατία, Αϊτή, Τζαμάικα, Η.Π.Α.

Στις Η.Π.Α. το εν λόγω ποσοστό, ήδη από το 1860, είχε ξεπεράσει το 95% και παρέμεινε σε αυτό το επίπεδο ως 1960. Στη συνέχεια πέφτει σε χαμηλότερο επίπεδο και μετά από κάποιες διακυμάνσεις, προς το τέλος της περιόδου, επανέρχεται κοντά στο 100%. Η εξέλιξη της συμμετοχής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στη Βόρεια Αμερική απεικονίζεται στο Διάγραμμα 1.4.

Διάγραμμα 1.4: Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Βόρεια Αμερική.

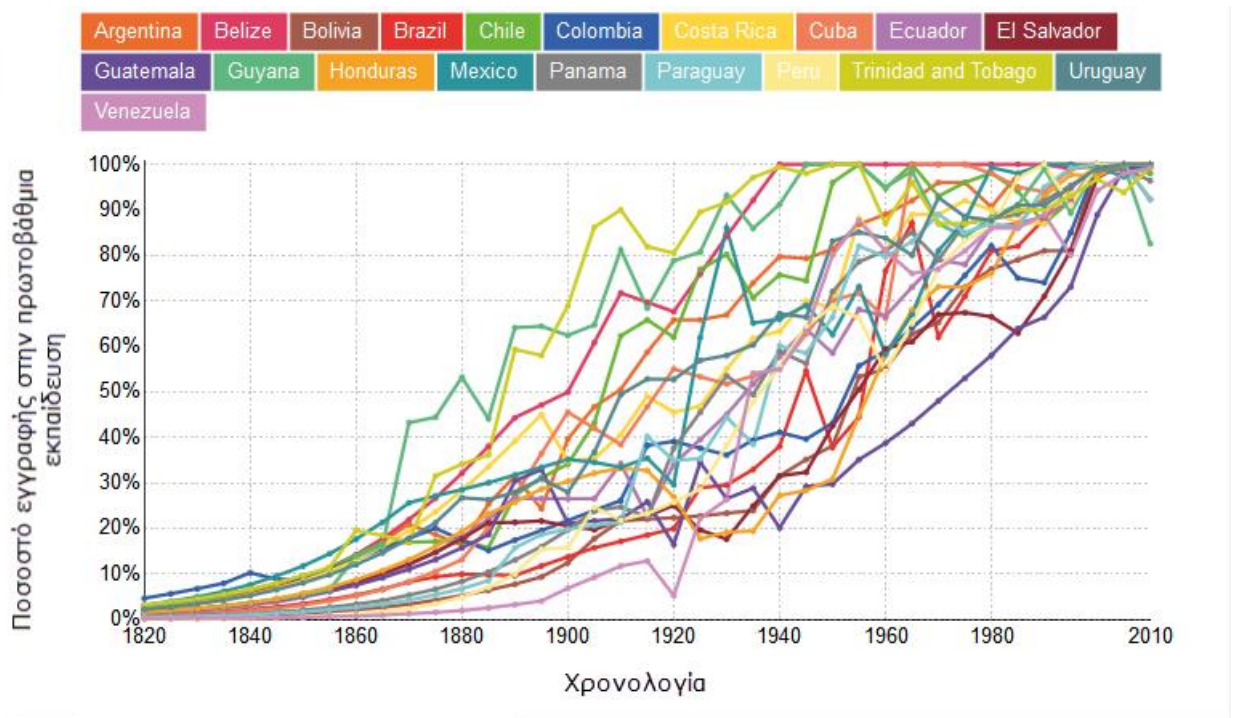


Πηγή: ourworldindata.org

Στις χώρες της **Κεντρικής και Νότιας Αμερικής**²¹, μέχρι το 1860, το ποσοστό εγγραφής στην ΠΕ δεν ξεπερνούσε το 20%. Στη συνέχεια, το εν λόγω ποσοστό, ακολουθώντας ανοδική τάση, με διαφορετικό ωστόσο ρυθμό για κάθε χώρα πλησίασε το 100%. Οι πρώτες χώρες πλησίασαν κοντά στο 100% το 1940 (Μπελίζ, Γουιάνα, Τρινιδάδ), ενώ προς το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου το Μαλάουι και η Αιτή. Η εξέλιξη της συμμετοχής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Κεντρική και Νότια Αμερική απεικονίζεται στο Διάγραμμα 1.5.

²¹ Οι χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία είναι είκοσι (20) και είναι οι ακόλουθες: Αργεντινή, Μπελίζ, Βολιβία, Βραζιλία, Χιλή, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Κούβα, Εκουαδόρ, Ελ Σαλβαδόρ, Γουατεμάλα, Γουιάνα, Ονδούρα, Μεξικό, Παναμάς, Παραγουάη, Περού, Τρινιδάδ και Τομπάγκο, Ουρουγουάη, Βενεζουέλα.

Διάγραμμα 1.5: Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Κεντρική και Νότια Αμερική.

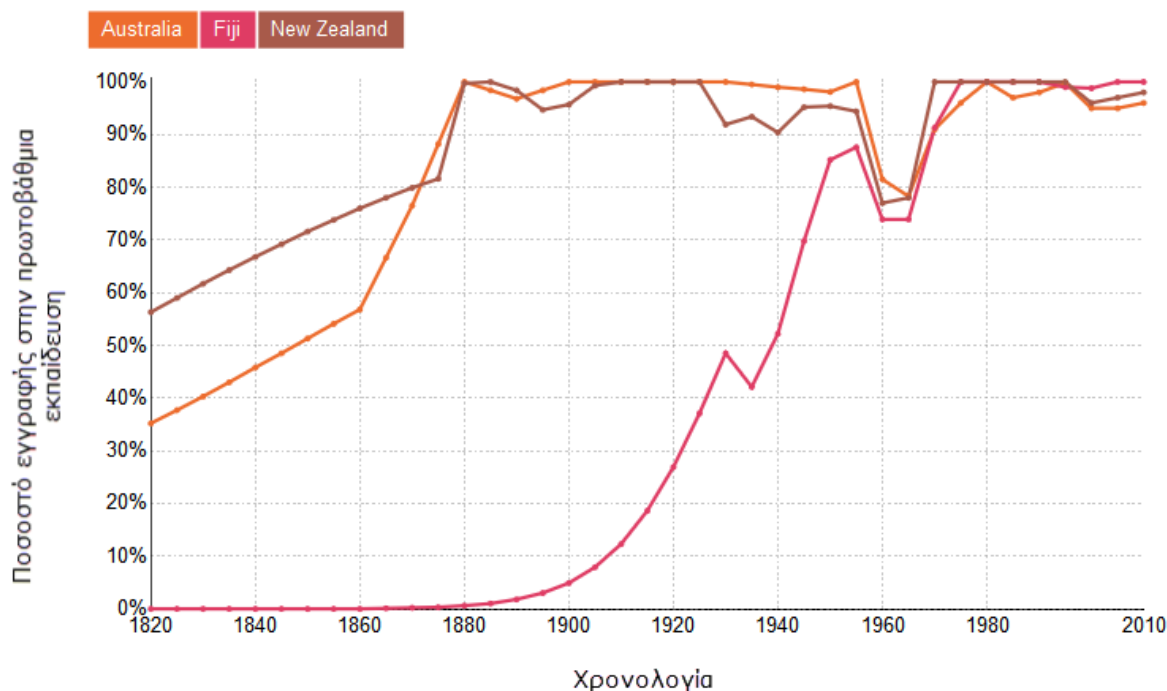


Πηγή: ourworldindata.org

Τέλος στην **Ωκεανία**²², με εξαίρεση τα νησιά Φίτζι, η αντίστοιχη εικόνα ήταν πολύ ενθαρρυντική. Η Νέα Ζηλανδία και η Αυστραλία είχαν στην αρχή της περιόδου ποσοστό συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην ΠΕ άνω του 55% και 30% αντίστοιχα. Στη συνέχεια, το ποσοστό αυτό, ακολουθώντας ανοδική πορεία, έφτασε το 1880 κοντά στο 100% και παρέμεινε σε αυτό το επίπεδο με εξαίρεση την πενταετία 1955-1965. Στα νησιά Φίτζι η ανοδική πορεία ξεκίνησε το 1880 και ξεπέρασε το 90%, μόλις το 1970. Η εικόνα της συμμετοχής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ωκεανία, από το 1820 έως το 2010, παρουσιάζεται γραφικά στο Διάγραμμα 1.6.

²² Οι χώρες της Ωκεανίας για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία είναι τρεις (3) και είναι οι ακόλουθες: Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία, νησιά Φίτζι.

Διάγραμμα 1.6: Η εξέλιξη της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ωκεανία.



Πηγή: ourworldindata.org

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στην εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε παγκόσμιο επίπεδο, με βάση τον ειδικό κατά φύλο δείκτη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ($ER_{1\alpha}(t)$ και $ER_{1\kappa}(t)$), για την περίοδο μετά το 1980 που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, ξεκίνησε σημαντική βελτίωση στην παροχή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. (Meyer, Ramirez, & Soysal, 1992). Έκτοτε, η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην ΠΕ αυξάνεται συνεχώς. Τα ποσοστά εγγραφής των αγοριών και των κοριτσιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε παγκόσμιο επίπεδο, το 1990, ήταν 87% ($ER_{1\alpha}(1990)=87\%$) και 77% ($ER_{1\kappa}(1990)=77\%$) αντίστοιχα και έφθασαν το 2012 στο 92% ($ER_{1\alpha}(2012)=92\%$) και 90% ($ER_{1\kappa}(2012)=90\%$) (Aud, Wilkinson-Flicker, Nachazel, & Dziuba, 2013a). Το 1990, εκτός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ήταν 104 εκατομμύρια παιδιά ενώ το 2012 ήταν 58 εκατομμύρια (27 εκατομμύρια αγόρια και 31 κορίτσια). Η εγγραφή των κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε ταχύτερα από εκείνη των αγοριών, γεγονός το οποίο συνέβαλε στη μείωση της διαφοράς στη συμμετοχή μεταξύ των φύλων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στις περιοχές όπου τα ποσοστά εγγραφής των κοριτσιών ήταν

ιστορικά πολύ χαμηλότερα από εκείνα των αγοριών. Εξαιρετικά μεγάλη αύξηση έχει καταγραφεί αναφορικά με τις εγγραφές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στις αναπτυσσόμενες περιοχές της Βόρειας και της Υποσαχάριας Αφρικής, της Νότιας Ασίας και της Ωκεανίας (Aslam, Grojec, Little, Maloney, & Tamagni, 2014· Aud, Wilkinson-Flicker, Kristapovich, Rathbun, Wang, & Zhang, 2013b). Στην Υποσαχάρια Αφρική, τα ποσοστά εγγραφής για αγόρια και κορίτσια από 27% και 22% που ήταν το 1990, έφτασαν στο 81% και 75%, το 2012, ωστόσο 33 εκατομμύρια παιδιά σχολικής ηλικίας παρέμεναν εκτός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. (Michaelowa, 2001· Unesco, 2012a). Στον Καύκασο και την Κεντρική Ασία, τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, τη Νοτιοανατολική Ασία, και τη Νότια και Δυτική Ασία τα ποσοστά εγγραφής, αγοριών και κοριτσιών σχολικής ηλικίας, στην ΠΕ κατά μέσο όρο ξεπερνούσαν το 90%, ενώ στις ανεπτυγμένες περιοχές, Ανατολική Ασία και Βόρεια Αφρική, τα ποσοστά εγγραφής αγοριών και κοριτσιών υπερέβαιναν το 95% (Lavy, 1996· Ridker, 1997· King & Bellew, 1991· Lillard & Willis, 1994· Alderman & King, 1998· Kambhupati & Pal, 2001· Parker & Pederzini, 2001· Bhalla, Saigal, & Basu, 2003· Lockheed & Verspoor, 1991· King & Hill, 1997· Birdsall, Ross, & Sabot, 1995· Unesco, 2012a). Την περίοδο 2005-2012, παγκοσμίως από 192 χώρες, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, οι 113 έχουν φθάσει στην ισοτιμία των φύλων, ενώ σε 79 υπάρχουν ανισότητες. Αναφορικά με τη γεωγραφική κατανομή, 34 από αυτές τις χώρες βρίσκονται στην Αφρική, 14 στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, 7 στη Δυτική Ασία και 4 στη Νότιο-Ανατολική Ασία. (Tan & Mingat, 1992· McMahon, 1998· UNESCO, 2012a). Σε 63 από τις 79 η συμμετοχή των αγοριών ήταν μεγαλύτερη, ωστόσο υπήρχαν και 16 που υπερείχε η συμμετοχή των κοριτσιών (UNICEF, 2005· Michaelowa, 2001· Lewin, 2009) .

Προκειμένου να επιτευχθεί καθολικά η ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, πρέπει όλα τα αγόρια και τα κορίτσια σχολικής ηλικίας να συμμετέχουν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και να ολοκληρώνουν επιτυχώς τις σπουδές τους. Ιδιαίτερο λοιπόν ενδιαφέρον έχουν οι επιδόσεις αγοριών και κοριτσιών στα πλαίσια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, όχι μόνο για να σχηματιστεί μια καλύτερη εικόνα για το τι επικρατεί αλλά επίσης για το πώς το επίτευγμα των μαθητών συνδέεται με την ικανότητα μετάβασής στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Οι χαμηλές επιδόσεις των μαθητών οφείλονται σε μια πληθώρα λόγων. Σχετίζονται άμεσα με το οικογενειακό υπόβαθρο (Epstein, 1992· Keith, Reimers, Fehrmann,

Pottebaum, & Aubey, 1986· Teale, 1984), το εκπαιδευτικό σύστημα που αναπαράγει τις κοινωνικές ανισότητες (Bourdieu & Passeron²³, 1985· Φραγκουδάκη, 1985), αλλά και το φύλο. Για τις διαφορές των επιδόσεων ως προς το φύλο, οι Maccoby και Jacklin (1974) εξετάζοντας τα γενικά επιχειρήματα και ευρήματα από 1400 επιστημονικές εργασίες συμπέραναν ότι, ενώ κάποια πρότυπα διαχρονικά εμμένουν, όπως για παράδειγμα, η γυναικεία υπεροχή στην ικανότητα προφορικής έκφρασης και η ανωτερότητα των αντρών στις μαθηματικές δεξιότητες, είναι δύσκολο να καταστεί ξεκάθαρο εάν και σε ποιον βαθμό, αφενός οι εγγενείς συμπεριφορές και αφετέρου οι επίκτητες ενισχύουν την ανάπτυξη των γνωστικών διαφορών. Σε παρόμοια συμπεράσματα κατέληξαν οι Girps και Murphy μετά από μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας το 1994 (Girps & Murphy, 1994), επισημαίνοντας ότι το εύρος των διαφορών είναι μικρό σε σύγκριση με τις ομοιότητες των φύλων. Επίσης ο Wiliam (2000) ισχυρίζεται ότι οι διαφορές των φύλων, ακόμη και σε μαθήματα όπως τα μαθηματικά, είναι μικρές και διαγράφουν σταθερά πτωτική πορεία στη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών. Η χαμηλή σχολική επίδοση και ειδικά όταν αυτή οδηγεί και στην επανάληψη της φοίτησης, είναι σημαντικός παράγοντας ο οποίος επηρεάζει την περαιτέρω εξέλιξη των μαθητών, καθώς τα υψηλά επίπεδα της επανάληψης των τάξεων εμποδίζουν τη μετάβαση σημαντικού αριθμού παιδιών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και οδηγούν συχνά σε εγκατάλειψη των σπουδών.

Στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες, το ποσοστό των παιδιών που επαναλαμβάνουν την ίδια τάξη, διατηρείται σε πολύ χαμηλό επίπεδο (κάτω του 1%) και για τα δύο φύλα, με εξαίρεση το Ισραήλ, την Λετονία, την Πολωνία, την Ρουμανία και την Ελβετία, όπου η τιμή το 2012 κυμαινόταν μεταξύ 1% και 2%. Επίσης στην Αυστρία, στο Βέλγιο, στην Ουγγαρία, στη Σλοβακία και στην Ισπανία, οι τιμές κυμαίνονταν μεταξύ 2% και 4%. Αντίθετα, στις αναπτυσσόμενες χώρες, το ποσοστό αυτό αυξάνεται κατά πολύ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περιοχή της

²³ Ο Bourdieu επομένως υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση επιβάλλει έναν ιδιαίτερο τύπο πολιτισμού, αυτόν της κυρίαρχης τάξης, που τον αναφέρει ως «συμβολική βία». Υποστηρίζει επίσης, ότι τα παιδιά της μεσαίας τάξης εισέρχονται στο εκπαιδευτικό σύστημα έχοντας συγκριτικό πλεονέκτημα και επιτυγχάνουν, επειδή το πολιτιστικό τους υπόβαθρο είναι παρόμοιο με αυτό της κυρίαρχης τάξης. Οι αξίες, οι αντιλήψεις και η συμπεριφορά τους συμπίπτουν με τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών. Ο Bourdieu αναφέρεται σε αυτό το πλεονέκτημα ως «πολιτισμικό κεφάλαιο». Αντιθέτως τα παιδιά της εργατικής τάξης αποτυγχάνουν, γιατί η γνώση και οι αξίες τους εκλαμβάνονται ως κατώτερες και άσχετες σε δυσαρμονία με τη «φύση» του σχολείου.

Υποσαχάριας Αφρικής, όπου το ποσοστό των παιδιών που επαναλαμβάνουν τις τάξεις κυμαίνεται μεταξύ μηδέν και 33% σε 46 χώρες, ενώ σε 23 από αυτές το ποσοστό ξεπερνά το 10%. Αναφορικά με το φύλο, σε 126 χώρες από τις 190 για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα, τα κορίτσια επαναλαμβάνουν την ίδια τάξη σε χαμηλότερο ποσοστό απ' ό,τι τα αγόρια, ενώ το αντίθετο συμβαίνει μόνο σε 13 χώρες (UNESCO, 2012a).

Εκτός όμως από την συμμετοχή, ιδιαίτερη σημασία έχει και η ολοκλήρωση των σπουδών των μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, βήμα απαραίτητο προς την κατεύθυνση επίτευξης της καθολικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η επιτυχία βέβαια στην επίτευξη αυτού του στόχου, εξαρτάται από το αν τα παιδιά θα μείνουν στο σχολείο αρκετό καιρό για να επωφεληθούν από ένα πλήρες πρόγραμμα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για ένα μεγάλο αριθμό παιδιών, η εγκατάλειψη του σχολείου πριν από την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οφείλεται σε κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες όπως η φτώχεια, η εθνικότητα, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η έλλειψη βασικών εγκαταστάσεων, τα κρυφά έξοδα της εκπαίδευσης, οι καταστροφές, οι ασθένειες, η μετανάστευση, τα γλωσσικά εμπόδια και η χαμηλή ποιότητα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η κακή ποιότητα της εκπαίδευσης στον τόπο διαμονής τους (διαμονή σε αγροτικές, απομακρυσμένες ή διεσπαρμένες κοινότητες, σε παραγκουπόλεις και σε εμπόλεμες περιοχές). Τα εμπόδια αυτά αλληλοεπιδρούν με το φύλο και δημιουργούνται διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου μπορούν επίσης να οδηγήσουν οι γνωστικές - πολιτισμικές απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών που σχετίζονται με το πολιτισμικό κεφάλαιο των μαθητών (Bourdieu & Passeron, 1977), ιδιαίτερα σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα με υψηλό βαθμό επιλεκτικών διαδικασιών και αυξημένες απαιτήσεις μελέτης, τα οποία μεγεθύνουν τις ατομικές διαφορές και τονίζουν τα μειονεκτήματα που σχετίζονται με το οικογενειακό υπόβαθρο. Η δυσκολία επομένως ολοκλήρωσης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και η τάση εγκατάλειψης των σπουδών, είναι αποτέλεσμα της αλληλοεπίδρασης ενός συνόλου κοινωνικο-οικονομικών παραγόντων (Motala, 1995· Wolff, Schiefelbein, & Schiefelbein, 2002).

Για την αντιμετώπιση αυτών των εμποδίων, η κάθε χώρα αντιμάχεται τις δικές της προκλήσεις και επομένως πρέπει να υιοθετήσει πολιτικές ανάλογα με τις περιστάσεις. Μεταξύ των παρεμβάσεων που έχουν χρησιμοποιηθεί με επιτυχία είναι: η αύξηση του προϋπολογισμού της εκπαίδευσης, η θεσμοθέτηση του υποχρεωτικού

χαρακτήρα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η στήριξη των φτωχών οικογενειών και η κατάργηση των διδάκτρων (Alexander, 1997· UNESCO, 2007· Gilmore & Glatthorn, 1982· Buchmann, DiPrete, & McDaniel, 2008). Η πρόωρη σχολική εγκατάλειψη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζεται σήμερα κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες. Στις ανεπτυγμένες χώρες η συμμετοχή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι σχεδόν καθολική²⁴, ωστόσο και αυτές κατά το παρελθόν, μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, αντιμετώπισαν το πρόβλημα αυτό.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, το 2011, το ποσοστό των μαθητών που ολοκλήρωσαν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έφθανε το 74% και 76% για τα αγόρια και τα κορίτσια αντίστοιχα. Το ποσοστό αυτό για τις ανεπτυγμένες χώρες κυμαίνεται σε πολύ υψηλότερα επίπεδα απ' ό τι στις αναπτυσσόμενες. Η αύξηση των ποσοστών ολοκλήρωσης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης συσχετίζεται άμεσα με την αύξηση των εγγραφών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Παγκοσμίως, το 2012, πάνω από το 91% των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μεταβαίνει στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα υψηλά ποσοστά μετάβασης που παρατηρούνται από την πρωτοβάθμια στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αποδεικνύουν ότι η πρωτοβάθμια εκπαίδευση, για την πλειοψηφία των μαθητών, δεν αποτελεί πλέον σημείο εξόδου από το εκπαιδευτικό σύστημα (UNESCO, 2012b, 2014b). Σε ότι αφορά τα ποσοστά μετάβασης ως προς το φύλο, διαφέρουν σημαντικά από περιοχή σε περιοχή, με το ποσοστό όμως των αγοριών να είναι υψηλότερο από εκείνο των κοριτσιών.

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η μετα-πρωτοβάθμια εκπαίδευση παίρνει συχνά τη μορφή της δευτεροβάθμιας, προβλέπεται για τους μαθητές 11-18 ετών και διαιρείται σε δύο επίπεδα, το κατώτερο και το ανώτερο. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση συμβάλει στην περαιτέρω διεύρυνση δεξιοτήτων και γνώσεων, οι οποίες με τη σειρά τους προσφέρουν στα άτομα περισσότερες ευκαιρίες στη ζωή, συμπεριλαμβανομένης της

²⁴ Σήμερα, στις αναπτυσσόμενες χώρες, η πρόωρη σχολική εγκατάλειψη εντοπίζεται κυρίως σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες όπως οι μειονότητες, οι μετανάστες και οι ρομά. Ωστόσο, η μείωση του αριθμού των ατόμων, των κοινωνικών αυτών ομάδων, που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση, έχει ουσιαστική σημασία καθώς συντελεί στη δημιουργία μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής, παρότι το μαθητικό δυναμικό των ομάδων αυτών αποτελεί μικρό ποσοστό του συνολικού μαθητικού δυναμικού.

προετοιμασίας για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και καλύτερων θέσεων εργασίας. Το πλαίσιο και το αντικείμενο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διαφοροποιούνται αρκετά από χώρα σε χώρα. Η παροχή καθολικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θεωρείται ως η επόμενη πρόκληση για τις χώρες που έχουν ξεκινήσει την καθιέρωση της καθολικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες, η παροχή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι εξαιρετικά περιορισμένη λόγω του κόστους της (Clemens, 2004). Παρόλα αυτά η συμμετοχή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει αυξηθεί σταθερά σε όλες τις περιοχές του κόσμου. Καθώς δεν υπάρχουν λεπτομερή στοιχεία παγκοσμίως σχετικά με τη διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, θα παρουσιαστεί στη συνέχεια η εικόνα που σχηματίζεται από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 και μετά.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι εγγραφές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκαν κατά 26% για τα κορίτσια και κατά 20% για τα αγόρια, κατά την περίοδο 1990-2012. Παρ' όλη αυτή την αξιοσημείωτη βελτίωση, τα ποσοστά συμμετοχής εξακολουθούν να είναι χαμηλότερα συγκριτικά με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς μόνο 72% των κοριτσιών ($ER_{2α}(2012)=72%$) και το 74% των αγοριών ($ER_{2κ}(2012)=74%$) εγγράφηκαν παγκοσμίως στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση το 2012 (UNESCO 2014a).

Τα ποσοστά εγγραφής αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών διαφέρουν σημαντικά, επίσης έντονες διαφοροποιήσεις παρατηρούνται και ανάμεσα σε χώρες που ανήκουν στην ίδια ομάδα. Αναλυτικότερα, στις αναπτυγμένες χώρες, όπως επίσης και στον Καύκασο και την κεντρική Ασία, τα ποσοστά εγγραφής και των δύο φύλων ήταν κοντά στο 100%, ενώ στην Ανατολική Ασία, την Λατινική Αμερική, την Καραϊβική, και τη Βόρεια Αφρική κοντά στο 90%.

Παρά τη σταθερή ανάπτυξη του κατώτερου επιπέδου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γυμνασιακή), οι εγγραφές στο ανώτερο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ήταν χαμηλότερες σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Συγκεκριμένα, στην Υποσαχάρια Αφρική, τα ποσοστά εγγραφής ήταν 45% για τα αγόρια και 38% για τα κορίτσια. Ομοίως, στην Ωκεανία, ήταν 52% για τα αγόρια και 45% για τα κορίτσια, ενώ παρέμειναν κοντά ή και κάτω του 75% στις περιοχές της Νοτιοανατολικής, Νότιας και Δυτικής Ασίας (Fuller, Holsinger, & Baker, 1993· Walker & Hughes, 2010· Tan & Mingat, 1992· Heyneman, & DeYoung, 2006· Unesco, 2012a)

Την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, το χάσμα ανάμεσα στα δυο φύλα, αναφορικά με την εγγραφή τους στη δεύτερη βαθμίδα της εκπαίδευσης, μειώθηκε αρκετά, μείωση η οποία συνεχίστηκε και στην πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα. Παρά όμως την πρόοδο, η οποία έχει σημειωθεί ως προς την εξίσωση των ανισοτήτων αυτών μεταξύ των δυο φύλων, τα κορίτσια εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά μειονεκτήματα σε πολλές περιοχές όπως η Ωκεανία, η Υποσαχάρια Αφρική, και η Νότια και Δυτική Ασία- περιοχές στις οποίες, όπως αναφέρθηκε, τα ποσοστά εγγραφής και των δύο φύλων είναι ήδη αρκετά χαμηλά. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι στην Ανατολική Ασία, τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, τα ποσοστά εγγραφής των κοριτσιών είναι μεγαλύτερα από εκείνα των αγοριών (Verspoor, 2008· Di Gropello, 2006)

Σε εκείνες τις χώρες όπου τα κορίτσια είναι σε πολύ μειονεκτική θέση, οι διαφορές μεταξύ των φύλων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι εν μέρει μια αντανάκλαση των αθροιστικών διαφορών μεταξύ των φύλων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και εκείνων που εμφανίζονται κατά τη μετάβαση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Από τις 184 χώρες, για τις οποίες υπάρχουν δεδομένα, η ισότητα των φύλων έχει επιτευχθεί μόνο σε 62 χώρες, σε αντίθεση με 113 χώρες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι χώρες στις οποίες τα κορίτσια ευνοούνται ποσοτικά σε σχέση με τα αγόρια φτάνουν τις 58, ενώ το αντίθετο συμβαίνει σε 64 (Barro & Lee, 2001· Unesco 2012b).

Προκειμένου να μελετηθεί συνολικά η συμμετοχή στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, πρέπει επίσης να μελετήσουμε τα ποσοστά των εφήβων που δεν εγγράφονται σε αυτήν είτε επειδή δεν έχουν ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση είτε επειδή δεν μπορούσαν να κάνουν τη μετάβαση στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στις αρχές της δεύτερης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα, 62 εκατομμύρια, δηλαδή ένας στους πέντε εφήβους της κατώτερης δευτεροβάθμιας σχολικής ηλικίας, παγκοσμίως, δεν πηγαίνει στο σχολείο. Το πρόβλημα αυτό είναι πιο διαδεδομένο στην Υποσαχάρια Αφρική και τη Νότια Ασία, από όπου τα τρία τέταρτα (77%) των εφήβων αυτής της ηλικιακής ομάδας δεν πηγαίνουν στο σχολείο. Πολλοί από τους εφήβους, οι οποίοι μένουν εκτός της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, είναι πιθανό να αντιμετωπίσουν την προοπτική της κοινωνικής και οικονομικής περιθωριοποίησης. Επιπροσθέτως σε αυτό, τα έφηβα κορίτσια αντιμετωπίζουν προκλήσεις όπως την πιθανότητα κάποιου πρόωρου γάμου ή και εγκυμοσύνης και το βάρος των οικιακών ευθυνών. Σε παγκόσμιο επίπεδο, τα

κορίτσια αποτελούν το 50 % περίπου των εφήβων ηλικίας της κατώτερης δευτεροβάθμιας τα οποία μένουν εκτός εκπαίδευσης (Unicef, 2016· Unesco, 2010.).

Αναφορικά με τα ποσοστά αποφοίτησης για την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στις αναπτυγμένες περιοχές, την Ανατολική Ασία, τον Καύκασο και την Κεντρική Ασία, τη Λατινική Αμερική, την Καραϊβική και τη Δυτική Ασία, έφτασαν και σε πολλές περιπτώσεις ξεπέρασαν το 80%. Από την άλλη πλευρά, στην Υποσαχάρια Αφρική, τα ποσοστά αποφοίτησης ήταν χαμηλότερα από 40%. Το ποσοστό των εγγεγραμμένων κοριτσιών στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που ολοκληρώνει την φοίτηση, είναι υψηλότερο από ότι εκείνο των αγοριών, παρότι η σε πολλές περιοχές η συμμετοχή των κοριτσιών στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μικρότερη εκείνης των αγοριών. Τα κορίτσια ολοκληρώνουν την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε υψηλότερο ποσοστό από ότι τα αγόρια στη Βόρεια Αφρική, την Ωκεανία, τη Νότια Ασία (εκτός από το Αφγανιστάν και το Πακιστάν) και τη Δυτική Ασία (εκτός από την Υεμένη), την Μποτσουάνα, το Cabo Verde, τον Μαυρίκιο, τις Σεϋχέλλες, τη Νότια Αφρική και τη Σουαζιλάνδη. Εξαιρέση αποτελούν χώρες όπως η Ανγκουίλα, οι Μπαχάμες, οι Βρετανικές Παρθένες Νήσους, η Κούβα και η Αγία Λουκία, όπου τα ποσοστά αποφοίτησης των αγοριών ήταν μεγαλύτερα. Στις ανεπτυγμένες χώρες τα ποσοστά αποφοίτησης αγοριών και κοριτσιών ήταν σχεδόν ισότιμα (Afonso & Aubyn, 2006· Unicef, 2016· Unesco, 2012a).

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση θεωρείται στο πέρασμα των αιώνων ως σημαντικός παράγοντας που μπορεί να προκαλέσει την αλλαγή και την πρόοδο της κοινωνίας, η οποία ολοένα και περισσότερο βασίζεται στη γνώση. Για τον λόγο αυτό, η ανώτερη εκπαίδευση και η έρευνα κρίνονται ως σημαντικοί παράγοντες της πολιτισμικής, κοινωνιο-οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, τόσο του κάθε ατόμου ξεχωριστά, όσο και της κάθε κοινωνίας αλλά και του κάθε κράτους (Unesco, 1998).

Μπορεί η παραπάνω διαπίστωση να αποτελεί πλέον κοινό τόπο, παρόλα αυτά η τριτοβάθμια εκπαίδευση χαρακτηριζόταν και συνεχίζει ακόμα και σήμερα να χαρακτηρίζεται από έντονες ανισότητες. Οι ανισότητες αυτές αφορούν μια πληθώρα παράγοντες όπως η ηλικία, ο τόπος, το φύλο, η εθνικότητα, η μητρική γλώσσα, η γονική κοινωνική τάξη, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, το επίπεδο της

προηγούμενης εκπαίδευσης, η υγεία/ αναπηρία, η εγκληματική δραστηριότητα, οι μαθησιακές δυσκολίες, η δομή της οικογένειας, το θρησκευτικό υπόβαθρο. Παρότι οι παραπάνω λόγοι δεν επιδρούν ο ένας ανεξάρτητα από τον άλλο, στην παρούσα διατριβή εξετάζονται οι διακρίσεις που εμφανίζονται με βάση το φύλο.

Οι προσπάθειες των γυναικών να συμμετέχουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση χρονολογούνται περίπου στη διάρκεια του 17^{ου} αιώνα και ήταν κατά κύριο λόγο ατομικές. Σημαντικές είναι οι εκκλήσεις πολλών μορφωμένων γυναικών όπως των Bathsua Makin (1608-1675), Margaret Cavendish (1623-1674), Mary Astell (1666-1731) και Mary Wollstonecraft (1759-1797), της οποίας μάλιστα το βιβλίο *«Η Δικαίωση των Δικαιωμάτων της Γυναίκας»* αποτέλεσε μια συστηματική πρόσκληση υπέρ της ανεξαρτησίας των γυναικών (Wollstonecraft, 1792). Στους αιώνες που ακολούθησαν, μέχρι την πρώτη εμφάνιση του φεμινιστικού κινήματος, οπότε και αντιστράφηκε αυτή η κατάσταση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Eurydice, 2010), ελάχιστες ήταν οι γυναίκες οι οποίες έλαβαν πτυχίο πανεπιστημίου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων γυναικών ήταν η Ισπανίδα Juliana Morell (1608), η Ολλανδή Anna Maria van Schurman (1636), οι Ursula Agricola και Maria Jonae Palmgren (1644), οι Ιταλίδες Elena Cornaro Piscopia (1678), Laura Bassi (1732), Cristina Roccati (1751) and Aurora Liljenroth (1788) και τέλος η Ελληνίδα Στεφανόπολι (1890).

Σχεδόν 200 χρόνια μετά τη δημιουργία των πρώτων αποικιών στην Αμερική και συνεπώς τη δημιουργία των πρώτων σχολείων, η κατάσταση που αφορούσε την εισαγωγή των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν είχε αλλάξει σχεδόν καθόλου. Η κατάσταση αρχίζει να αλλάζει το 1837 όταν στο πανεπιστήμιο του Oberlin εγγράφονται οι πρώτες γυναίκες (Graham, 1978). Βέβαια όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η συγγραφέας, η κίνηση αυτή απέβλεπε στο *«να παρέχει στους υπουργούς ευφρείς, καλλιεργημένες και υψηλά εκπαιδευμένες συζύγους»*. Κατά τη διάρκεια του πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η έλλειψη υποψηφίων φοιτητών ανάγκασε πολλά ιδρύματα να αναθεωρήσουν και να επιτρέψουν την εισαγωγή γυναικών οι οποίες επιθυμούσαν να πληρώσουν τα απαραίτητα δίδακτρα. Μετά από αυτό, οι γυναίκες αποτελούσαν μέχρι το 1870 το 21% των συνολικών προπτυχιακών εγγεγραμμένων φοιτητών, ενώ μια δεκαετία αργότερα το ποσοστό τους είχε αυξηθεί στο 32%. Το 1920, το ποσοστό των εγγεγραμμένων γυναικών είχε φτάσει το 47%, ποσοστό το οποίο συμπίπτει με εκείνο των γυναικών σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό. Παρά το αυξημένο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην τριτοβάθμια

εκπαίδευση τα μεγάλα πανεπιστήμια στην Αμερική άργησαν πολύ να δεχθούν την εγγραφή γυναικών σε αυτά, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Yale και το Princeton όπου οι πρώτες γυναίκες φοιτήτριες εγγράφηκαν το 1969. Τα τελευταία χρόνια, η κατάσταση αυτή έχει ανατραπεί εντελώς με τις γυναίκες πλέον να αποτελούν το 57% του συνόλου των εγγεγραμμένων φοιτητών, ένα ποσοστό το οποίο αναμένεται να παραμείνει μεγαλύτερο από αυτό των ανδρών για αρκετά χρόνια ακόμα (Conger & Dickinson, 2017· Baker & Velez, 1996). Στο διδακτικό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης οι γυναίκες άργησαν ακόμα περισσότερο να εξισωθούν με τους άντρες, τόσο σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα διορισμού τους, όσο και τις μισθολογικές τους απολαβές. Αναφορικά με τα προηγούμενα πανεπιστήμια χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Harvard, στο οποίο η πρώτη καθηγήτρια (Cecelia Payne-Garoshkin) διορίστηκε στη θέση της αστρονομίας το 1969. Παρόμοια ήταν η εικόνα και στα υπόλοιπα μεγάλα Αμερικάνικα πανεπιστήμια (Graham, 1978). Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη θέση των γυναικών στις διάφορες πτυχές της πανεπιστημιακής ζωής μετά την αποφοίτηση τους, μπορούν να βρεθούν στα ακόλουθα άρθρα , Wyn, Acker Richards, (2000), Gaskell, Eichler, Pan, Xu και Zhang (2004), Morley (2005), Skelton (2005), Barbezat και Hughes (2006), West και Curtis (2006), Samble (2008), Odhiambo (2011), Renzulli, Reynolds, Kelly, & Grant, (2013), Marchant και Wallace (2013), Parker και Pederzini (2001), Aiston (2015), Bergold, Wendt, Kasper και Steinmayr (2016).

Στην Ευρώπη, πρόοδος σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έγινε στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα με το πρώτο φεμινιστικό κύμα, το οποίο αν και δρούσε σχεδόν αποκλειστικά σε επίπεδο αστικής τάξης, προσπάθησε να εξασφαλίσει βασικά δικαιώματα στις γυναίκες ανάμεσα σε αυτά και αυτό της εκπαίδευσης. Τα πρώτα φεμινιστικά κινήματα εμφανίστηκαν στη Αγγλία με ποιο γνωστό αυτό του Langham Place Group, 1857-67 (Matthews, J., 1986· Caine, 2001). Περισσότερες και σε βάθος πληροφορίες για την προσπάθεια των γυναικών να γίνουν δεκτές στην ανώτερη εκπαίδευση, τόσο στην Αγγλία, όσο και στην Ισπανία αλλά και στη Γερμανία, υπάρχουν στα άρθρα των Rowold και Staufenbiel, (2010) και Dyhouse (1995).

Ίδια ήταν η εικόνα και στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ. Μέχρι την δεκαετία του 90 οι γυναίκες βρίσκονταν σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση σε σχέση με τους άνδρες, έκτοτε η εικόνα αυτή έχει αρχίσει να αντιστρέφεται σε βάρος των ανδρών (Vincent-Lacrin, 2008). Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζουν οι Vincent-Lacrin (2008),

από τα μέσα της δεκαετίας του 90 μέχρι και το 2005, καθώς και οι προβλέψεις που υπάρχουν μέχρι το 2025, αποδεικνύουν την αυξανόμενη τάση συμμετοχής των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Παρόλα αυτά, τα ποσοστά διαφέρουν ανάμεσα στις διάφορες χώρες. Για παράδειγμα το 2007, η συμμετοχή των γυναικών στον φοιτητικό πληθυσμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Βόρεια Αμερική και Δυτική Ευρώπη ήταν 56%, στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη 55%, στην Λατινική Αμερική και Καραϊβική 54%, στην Κεντρική Ασία 52%, στις Αραβικές Χώρες 50%, στην Ανατολική Ασία 48%, Νότια και Δυτική Ασία 42% και τέλος Υποσαχάρια Αφρική 40%.

Οι εκτιμήσεις για το 2025 δείχνουν ότι σε πολλές χώρες (Καναδάς, Ισλανδία, Αυστρία, Αγγλία, Νορβηγία) ο πληθυσμός των γυναικών που συμμετέχουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να γίνει διπλάσιος σε σχέση με αυτό των ανδρών, σε αντίθεση με κάποιες άλλες χώρες (Κορέα, Ιαπωνία, Τουρκία, Σουηδία) στις οποίες ο ρυθμός αύξησης της συμμετοχής των γυναικών είναι πολύ πιο αργός (Vincent-Lancrin, 2008· Unesco, 2009· Morley, 2005, Morley, & Lugg, 2009· Bunyi, 2003· Bloom, Canning, & Chan, 2006).

Μέρος Α΄

**Η συμμετοχή του φύλου στις τρεις βαθμίδες της
εκπαίδευσης: Εμπειρική διερεύνηση**

Κεφάλαιο 2. Η συμμετοχή του φύλου στην Πρωτοβάθμια (Δημοτική) εκπαίδευση.

2.1 Εισαγωγικά

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στην πρώτη βαθμίδα της εκπαίδευσης, την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (ΠΕ), η οποία συχνά αναφέρεται και ως Στοιχειώδης ή Δημοτική Εκπαίδευση²⁵. Συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο αυτό περιγράφεται το οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της ΠΕ και εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου στη βάση των ποσοστιαίων κατανομών των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων όπως αυτές ορίστηκαν στην ενότητα 1.2.

Η αναγκαιότητα της συμμετοχής όλων των παιδιών στην ΠΕ είχε διαπιστωθεί πριν ακόμη ιδρυθεί το ελληνικό κράτος, δηλαδή από τα χρόνια της επανάστασης. Έτσι, λίγα χρόνια μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, το 1834, θεσμοθετήθηκε ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος ισχύει μέχρι και σήμερα. Ωστόσο, όπως θα φανεί παρακάτω, για την πλήρη εφαρμογή του χρειάστηκε περισσότερο από ένας αιώνας, γεγονός που κατά περιόδους συνδέεται με διακριτές και συχνά μεγάλες διαφοροποιήσεις αναφορικά με τη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι διαφοροποιήσεις αυτές, σε συνδυασμό με τις αλλαγές στο οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο της ΠΕ, οδήγησαν στον διαχωρισμό της μελέτης αναφορικά με την ΠΕ σε τέσσερις χρονικές περιόδους, όπως αυτές ορίζονται παρακάτω:

- **1830-1833: Περίοδος ελπίδας** (ενότητα 2.2). Κατά την περίοδο αυτή, η οποία συμπίπτει με την περίοδο διακυβέρνησης του Καποδίστρια, διαφαίνεται η προσπάθεια για ουσιαστική βελτίωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε συνέχεια των επιδιώξεων που είχαν τεθεί, ήδη από την περίοδο της επανάστασης, για καθολική συμμετοχή των παιδιών στην ΠΕ, ο Καποδίστριας κατέβαλλε σημαντική προσπάθεια τόσο για την οργάνωση του σχολικού δικτύου, όσο και για την εξεύρεση του κατάλληλου διδακτικού προσωπικού για τη στελέχωσή του. Ωστόσο, μόνο ένα μικρό ποσοστό των παιδιών σχολικής ηλικίας μπόρεσε να συμμετάσχει στην ΠΕ καθώς η ελπίδα για την περεταίρω διεύρυνση του ναυάγησε με τη δολοφονία του και την πολιτική

²⁵ Ονομάστηκε δημοτική εκπαίδευση επειδή ο φορέας της ήταν η τοπική αυτοδιοίκηση. Επετηρίδα της Δημοτικής Εκπαίδευσης (1932 σελ. 16) και Μουζάκης (2002 σελ.46)

αναστάτωση που ακολούθησε. Ως προς το φύλο, η συμμετοχή των κοριτσιών ήταν μικρή συγκριτικά με εκείνη των αγοριών, παρότι στα δημόσια σχολεία μπορούσαν να φοιτούν από κοινού αγόρια και κορίτσια.

- **1833-1880: Περίοδος στασιμότητας** (ενότητα 2.3) Κατά την περίοδο αυτή η ΠΕ επαναθεμελιώνεται από τη Βαυαρική αντιβασιλεία σε νέες βάσεις. Αγόρια και κορίτσια φοιτούν σε διαφορετικά σχολεία (αρρένων και θηλέων), δίνεται όμως προτεραιότητα στην εκπαίδευση των αγοριών. Ωστόσο, το σχολικό δίκτυο εξακολουθεί να παρουσιάζει μεγάλες ελλείψεις, ειδικότερα σε σχολεία θηλέων και σε διδακτικό προσωπικό, χωρίς να καταβάλλονται ουσιαστικές προσπάθειες για το ξεπέρασμα αυτών των εμποδίων προς μια κατεύθυνση ανάπτυξης της δημοτικής εκπαίδευσης. Αντιστοίχως, η συμμετοχή των παιδιών στην ΠΕ εξακολουθεί να είναι χαμηλή και οι διαφοροποιήσεις ως προς το φύλο μεγάλες.
- **1880-1955: Περίοδος ανάπτυξης** (ενότητα 2.4). Κατά την περίοδο αυτή καθιερώνεται σταδιακά η μεικτή φοίτηση, πρώτα στις μικρές κοινότητες και ακολούθως σε όλη τη χώρα (το 1929 καθιερώνεται το μεικτό εξατάξιο δημοτικό σχολείο), που δίνει λύση σε πολλά οικονομικά και οργανωτικά προβλήματα της ΠΕ. Το σχολικό δίκτυο επεκτείνεται και δίνεται έμφαση στην εξεύρεση εκπαιδευτικού προσωπικού. Ως επακόλουθο, η συμμετοχή τόσο των αγοριών όσο και κοριτσιών αυξάνεται καταρχήν στις πρώτες τάξεις της ΠΕ και σταδιακά στις υπόλοιπες.
- **1955-2007: Περίοδος ισορροπίας** (ενότητα 2.5). Την περίοδο αυτή ολοκληρώνεται το σχολικό δίκτυο και η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην ΠΕ γίνεται σχεδόν καθολική, με αποτέλεσμα το φύλο να μην αποτελεί πλέον παράγοντα διαφοροποίησης.

2.2. 1830-1833: Περίοδος Ελπίδας

Οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο: Κατά τη διάρκεια του αγώνα της ανεξαρτησίας η σύμπτωση απόψεων, προσδοκιών και οραματισμών του ξεσηκωμένου Ελληνικού λαού δημιούργησε μια αισιόδοξη προοπτική για το εκπαιδευτικό σύστημα του νέου κράτους. Ήταν κοινή πεποίθηση ότι η ΠΕ έπρεπε να θεμελιωθεί σε νέες βάσεις, αξιοποιώντας τις παιδαγωγικές αντιλήψεις που διαμορφώθηκαν στην Δύση από την περίοδο του διαφωτισμού.

Στα χρόνια της τουρκοκρατίας στοιχειώδη εκπαίδευση παρείχαν τα κοινά σχολεία ή σχολεία των κοινών γραμμάτων ή γραμματοδιδασκαλεία. Ακόμη, λειτουργούσε και ο θεσμός των οικοδιδασκάλων, για την κατ' οίκον εκπαίδευση παιδιών ανώτερων κοινωνικών τάξεων, πλουσίων εμπόρων και κυρίως των Φαναριωτών. Την ευθύνη για την οργάνωση και λειτουργία των παραπάνω σχολείων είχαν οι τοπικές κοινότητες χωρίς κάποιο κεντρικό σχεδιασμό. Τα σχολεία αυτά είχαν θρησκευτικό χαρακτήρα και στεγάζονταν συνήθως σε κελιά μοναστηριών και νάρθηκες εκκλησιών²⁶, οι διδάσκαλοι ήταν κυρίως κληρικοί, και κατά βάση η διδασκαλία αφορούσε ανάγνωση, γραφή και αριθμητική και ανάλογα με τις δυνατότητες του δασκάλου ίσως και κάποια άλλα μαθήματα²⁷ (Τζαμαλή, 2008). Η έννοια της τάξης δεν υπήρχε. Οι μαθητές, χωρίς διάκριση ηλικίας ή επιπέδου γνώσεων, διδάσκονταν ο καθένας ξεχωριστά, ενώ ο χρόνος που ο δάσκαλος αφιέρωνε σε κάθε μαθητή ήταν «χαμένος» για τους υπόλοιπους (Καλαφάτη, 1988). Στα σχολεία αυτά φοιτούσαν κυρίως αγόρια, ενώ τα κορίτσια μορφώνονταν είτε στο σπίτι με οικοδιδάσκαλο, είτε σε γυναικεία μοναστήρια²⁸. Κορίτσια σε σχολική τάξη εντοπίζονται το 1820 στη Χίο, ενώ μεικτά σχολεία φαίνεται ότι λειτουργούσαν στον παροικιακό ελληνισμό (Τζαμαλή, 2008).

Τη δεκαετία πριν την ελληνική επανάσταση ανακινήθηκε από τους Έλληνες διαφωτιστές και ιδιαίτερα από τον Κοραή (κυρίως από τις σελίδες του Λόγιου Ερμή²⁹), το θέμα τόσο των στόχων της εκπαίδευσης, όσο και της οργάνωσης των δομών που την παρέχουν. Το ζητούμενο ήταν η οργάνωση της σχολικής εκπαίδευσης και κυρίως της πρώτης βαθμίδας στη βάση μιας συστηματικά διατυπωμένης παιδαγωγικής, που επικρατούσε στη Δύση μετά το Διαφωτισμό. Για το λόγο αυτό

²⁶ - Γεδεών, 1939 σελ.179-180: «Η τουρκική κυβέρνηση ουδέποτε εν ομαλή καταστάσει πραγμάτων εμπόδισε την εν νάρθηξι και κελίοις διδασκαλίαν [...] μέχρι σήμερον ουδαμού ανέγνω εν ομαλή καταστάσει πραγμάτων βεζίρην, ή αγιάνην, ή σουλτάνον εμποδίσαντα σχολείου σύστασιν.»

- Νερουλός- Ρίζος, 1826 σελ. 65: «Πραγματικώς μεν η ανέγερσις δημοσίων σχολείων απετρέπετο υπό της τουρκικής Κυβερνήσεως. Αλλά πάντες οι πρόδομοι, είτε νάρθηκες των εκκλησιών μετεσχηματίζοντο εις προκαταρκτικά σχολεία, όπου τα παιδιά εμάνθανον το αναγινώσκειν και γράφειν.»

²⁷ Ως σχολικά βιβλία, εκτός από τη Χρήσιμο Παιδαγωγία, το αλφαβητάρι της Τουρκοκρατίας, ήταν και τα λειτουργικά βιβλία της εκκλησίας όπως η Οκτώηχος, το Ψαλτήρι, ο Απόστολος, το Τριώδιο και το Ανθολόγιο. Η Χρήσιμος Παιδαγωγία ήταν ένα βιβλίο 16 σελίδων που εκδόθηκε για πρώτη φορά στη Βενετία το 1641 με τίτλο: *Χρήσιμος Παιδαγωγία προς τους μαθείν τα ιερά γράμματα βουλομένους*.

²⁸ Ζιώγου- Καραστεργίου, 1986 σελ. 28-29: «Ο Μ. Γεδεών, Ο βαθύτερος γνώστης των εκπαιδευτικών πραγμάτων της Τουρκοκρατίας, διατύπωσε την άποψη ότι τα κορίτσια, όπως και τα αγόρια, διδάσκονταν γραφή και ανάγνωση από τις μοναχές στα γυναικεία μοναστήρια» [...]«Σύμφωνα με τα λιγοστά στοιχεία που έχουμε για την περίοδο της Τουρκοκρατίας, το πρώτο σχολείο θηλέων στην Ιστορία της νεοελληνικής παιδείας λειτούργησε στη Μυτιλήνη, στο Μοναστήρι της Μυρσινιώτισσας, γύρω στα 1530»

²⁹ Ερμής ο Λόγιος ή κοινά Λόγιος Ερμής ήταν δεκαπενθήμερο φιλολογικό περιοδικό στα ελληνικά που πρωτοεκδόθηκε το 1811 στην Ελληνική παροικία της Βιέννης, με εμπνευστή τον Κοραή και πρώτο διευθυντή τον Ανθίμο Γαζή (Παπαϊωάννου, 2002).

από τα πρώτα χρόνια της Επανάστασης επιχειρήθηκε η αναδιοργάνωση της ΠΕ με τη δημιουργία ενός νέου σχολικού δικτύου που θα ενσωμάτωνε τις νέες αντιλήψεις και μεθόδους και θα τελούσε υπό την εποπτεία της προσωρινής διοίκησης και αργότερα της κυβέρνησης του νεοσύστατου κράτους. Το κοινό χαρακτηριστικό των σχολείων, που αποτελούσαν το νέο αυτό σχολικό δίκτυο, ήταν η χρήση της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου διδασκαλίας³⁰, γι' αυτό και ονομάστηκαν *αλληλοδιδασκτικά*.

Την περίοδο διακυβέρνησης του Καποδίστρια (1828-1833) τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία αναφέρονται και ως *τακτικά σχολεία*³¹, ενώ από το 1834 και μετά ως *δημοτικά σχολεία*. Τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία ήταν δημόσια και ιδιωτικά, υπήρχαν όμως και κάποια που συντηρούνταν από τους δήμους (όπως στον δήμο Ερμούπολης) και από φιλανθρωπικά σωματεία (όπως η *Φιλανθρωπική Εταιρεία* στο Ναύπλιο και η *Φιλόμουσος Εταιρεία* στην Αθήνα). Το διδακτικό προσωπικό των σχολείων αυτών αρχικά αποτελούνταν από δασκάλους αναγνωρισμένου κύρους, που ως επί το πλείστον είχαν σπουδάσει στο εξωτερικό³². Ωστόσο, το μέγεθος του προσωπικού αυτού δεν επαρκούσε ώστε να καλύψει τις ανάγκες για επέκταση του σχολικού δικτύου (Καλαφάτη, 1988). Τα κτίρια στέγασης αυτών των σχολείων έπρεπε να καλύπτουν τις πρακτικές ανάγκες για εφαρμογή της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου σε συσχετισμό με το πλήθος των μαθητών³³. Ωστόσο, υπήρχε δυσκολία στην

³⁰ Η αλληλοδιδασκτική μέθοδος χρησιμοποιείτο ευρύτερα στην Ευρώπη στα τέλη του 18ου και αρχές του 19ου αιώνα. Στην Ελλάδα θεσμοθετήθηκε ως επίσημη μέθοδος διδασκαλίας το 1822 στη συνέλευση του Αστρους. Με την αλληλοδιδασκτική ο δάσκαλος μπορούσε να διδάσκει σε εκατοντάδες παιδιά με την βοήθεια των πιο προχωρημένων μαθητών του, των *πρωτόσχολων*. Οι μαθητές αυτοί, με τις οδηγίες και τις υποδείξεις του δασκάλου, αναλάμβαναν να διδάξουν τους άλλους μαθητές. Η αλληλοδιδασκτική αυτή μέθοδος επικράτησε κυρίως, διότι έδινε λύση στην έλλειψη διδακτικού προσωπικού, αφού ένας δάσκαλος μπορούσε έτσι να διδάσκει σε μεγάλο αριθμό μαθητών.

³¹ Κοκκώνης, 1837: «Τακτικά δημοτικά σχολεία λέγω εκείνα στα οποία παραδίνονται κατ'άινα των παραδεγεμένων μεθόδων τουλάχιστον τα τρία μαθήματα της γραφής της αναγνώσεως και της αριθμητικής, ή όλα όσα διατάσσει ο περί δημοδιδασκαλίας νόμος.»

³² Καλαφάτη, 1988 σελ. 42: «Στο Ιάσιο το 1820 λειτούργησε αλληλοδιδασκτικό σχολείο με δάσκαλο τον Γ. Κλεόβουλο. Το σχολείο αυτό από την αρχή λειτούργησε ταυτόχρονα και ως διδασκαλείο. Οι απόφοιτοι του διδασκαλείου αποτέλεσαν τον πρώτο πυρήνα των αλληλοδιδασκτικών για τα υπό ίδρυση σχολεία στις απελευθερωμένες περιοχές της Ελλάδας. Στον πυρήνα αυτό των μαθητών του Κλεόβουλου θα πρέπει να προσθέσουμε εκείνους που παρακολούθησαν παραδόσεις με την αλληλοδιδασκτική μέθοδο στην Ευρώπη, όπως ο Γ. Κωνσταντινίδης, δάσκαλος στο σχολείο της Φιλανθρωπικής Εταιρείας στο Ναύπλιο το 1826, ο οποίος είχε σπουδάσει τη μέθοδο στο ίδρυμα της Borough-Road στο Λονδίνο άλλους επίσης που δηλώνουν μαθητές του Αθανασίου Πολίτη, διευθυντή των αλληλοδιδασκτικών σχολείων των Ιονίων, όπως π.χ. ο Συνέσιος Σμυρναίος, τον οποίο βρίσκουμε το 1826 δάσκαλο στο σχολείο της Φιλομούσου Εταιρείας στην Αθήνα καθώς και κάποιους μισσιοναρίους, όπως, π.χ., ο Κόρκ, ο οποίος διατηρεί αλληλοδιδασκτικό σχολείο στη Σύρα.»

³³ Καλαφάτη, 1988 σελ. 59: «Γύρω στο 1820, εμφανίζονται οι πρώτες προδιαγραφές για το σχολικό κτίριο σε ελληνική γλώσσα. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που δίνει ο Ι. Π. Κοκκώνης, ο οδηγός της αλληλοδιδασκτικής του Κλεόβουλου (του όποιου δεν μας είναι γνωστό κανένα αντίτυπο) άρχιζε με ένα κεφάλαιο αφιερωμένο στο χώρο του σχολείου και τον εξοπλισμό του. Ο Κλεόβουλος φαίνεται ότι ακολουθούσε τις γαλλικές προδιαγραφές.»

ανεύρεση τέτοιων κτιρίων ενώ δεν υπήρχε οικονομική δυνατότητα για συστηματική ανέγερση νέων. Οι παράγοντες αυτοί λειτούργησαν ανασταλτικά στην εξάπλωση του νέου σχολικού δικτύου, με αποτέλεσμα τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση να λειτουργούν πολύ λίγα αλληλοδιδασκτικά σχολεία, τα οποία δεν ήταν ικανά να καλύψουν τις ανάγκες για στοιχειώδη εκπαίδευση. Το γεγονός αυτό επέβαλε κατά κάποιο τρόπο, παράλληλα με τα αλληλοδιδασκτικά, να συνεχίσουν τη λειτουργία τους και τα κοινά σχολεία, τα οποία διατήρησαν τον θρησκευτικό τους χαρακτήρα και τον τρόπο διδασκαλίας τους. Παρουσιάζονται όμως διαφοροποιημένα ως προς το ότι ιδρύονται πλέον κυρίως από ιδιώτες που διδάσκουν οι ίδιοι και αυτοχρίζονται δάσκαλοι. Για τη λειτουργία τους εγκαταλείπονται οι νάρθηκες των εκκλησιών και τα κελιά των μοναστηριών και χρησιμοποιούνται ιδιωτικά κτίρια, συνήθως κατασκευασμένα για άλλους σκοπούς, όπως το σπίτι του δάσκαλου. Κάτι τέτοιο ήταν εφικτό αφού ο αριθμός των μαθητών ήταν σχετικά μικρός.

Ωστόσο, φαίνεται να υπήρχαν σοβαρά προβλήματα στη συνύπαρξη των δυο τύπων σχολείων όταν λειτουργούσαν στην ίδια πόλη³⁴. Τα προβλήματα αυτά επιλύθηκαν το 1837, όταν με εγκύκλιο³⁵ του υπουργείου παιδείας επιτράπη η λειτουργία γραμματοδιδασκαλείων, μόνο στους δήμους που δεν υπήρχε αλληλοδιδασκτικό σχολείο. Κατ' εξαίρεση μπορούσαν να λειτουργούν και σε οικισμούς που βρίσκονταν σε μεγάλη απόσταση από την πόλη που λειτουργούσε αλληλοδιδασκτικό σχολείο, εφόσον υπήρχαν 15-20 παιδιά στην αντίστοιχη σχολική ηλικία (Καλαφάτη, 1988). Με τον τρόπο αυτό το κράτος αποδέχεται μεν την λειτουργία των γραμματοδιδασκαλείων, προκειμένου να καλύψει έστω και μερικώς τις ελλείψεις του επίσημου σχολικού δικτύου, ωστόσο επιχειρεί να τα ελέγξει υποβάλλοντας σε εξέταση τους γραμματοδιδασκάλους και αναθέτοντας την επιθεώρηση των σχολείων τους στον πλησιέστερο δάσκαλο αλληλοδιδασκτικού

³⁴ Κορδατζή- Πρασσα, 1994 σελ 90-92 : «οι γραμματοδιδάσκαλοι στο Άργος στάθηκαν σοβαρό εμπόδιο στην εύρυθμη λειτουργία του δημόσιου αλληλοδιδασκτικού σχολείου, αφού δυσφημούσαν το διδασκαλικό έργο του Φανδρίδη, δασκάλου του αλληλοδιδασκτικού, προκειμένου να αποσπάσουν μαθητές. Η περίπτωση του Άργους δεν είναι μοναδική, αφού παρόμοια προβλήματα συναντώνται και σε άλλες περιοχές. Μετά την υποχρεωτική εφαρμογή της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου, οι γραμματοδιδάσκαλοι κινδυνεύοντας να μείνουν άνεργοι, εφόσον δεν είχαν τις απαιτούμενες γνώσεις της μεθόδου, κατέφυγαν στη συκοφάντηση του κυβερνητικού εκπαιδευτικού έργου.»

Επίσης σε αναφορά του Χρυσόγελου προς τον Κυβερνήτη (25 Μαρτίου του 1830), τονίζονταν η ανάγκη «να προληφθεί το γραμματεμπόριον των αμαθών τούτων [γραμματοδιδασκάλων], το οποίον εμποδίζει την πρόοδον των αλληλοδιδασκτικών καταστημάτων και καταδικάζει τους παίδας των αμαθών εις αιώνιον αμάθειαν».

³⁵ Βενθύλος, 1884 σελ 87: «Να καταργήσητε απροφασίστως και ανυπερθέτως τους διδασκάλους των κοινών γραμμάτων οίτινες διδάσκουσιν εις τους δήμους όπου υπάρχει τακτικόν δημοτικόν σχολείον συστημένον κατά τον νόμον.»

σχολείου. Τα δυο αυτά σχολικά δίκτυα λειτούργησαν παράλληλα μέχρι το 1880 οπότε και συγχωνευτήκαν σε ένα³⁶.

Το ζήτημα της εκπαίδευσης των αγοριών και κοριτσιών φαίνεται να αντιμετωπίζεται ισότιμα κατά την περίοδο αυτή, από την προσωρινή διοίκηση των Ελλήνων. Έτσι στα αλληλοδιδασκτικά σχολεία μπορούσαν πλέον να φοιτούν αγόρια και κορίτσια, -μεικτά σχολεία. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία που θα δούμε παρακάτω, περιορισμένος αριθμός κοριτσιών ανταποκρίθηκε τελικά σε αυτή τη δυνατότητα. Το επαναστατικό μήνυμα για μια κοινή εκπαίδευση, με αδιαφοροποιήτους σκοπούς για τα δυο φύλα, σκόνταψε στις κοινωνικές αντιλήψεις της εποχής και στην επίδραση των δυτικών προτύπων, που δεν ευνοούσαν την εξάπλωση της κοινής εκπαίδευσης και των δυο φύλων. Οι εδραιωμένες ευρωπαϊκές, εκπαιδευτικές αντιλήψεις που έφθασαν και στην Ελλάδα, συνιστούσαν χωριστή και διαφοροποιημένη αγωγή για τα δυο φύλα (Λαμπράκη-Παγανού, 1988). Αυτό διαφαίνεται και στον τρόπο που δημιουργήθηκε το πρώτο μεικτό αλληλοδιδασκτικό σχολείο στην Αθήνα, το 1823, από τη Φιλόμουσο εταιρεία. Αρχικά γράφηκαν εκεί 135 παιδιά και, επειδή ο αριθμός τους αυξήθηκε ραγδαία, και τον Μάιο της επόμενης χρονιάς έφθασαν τα 300, αποφασίστηκε η δημιουργία και δευτέρου αλληλοδιδασκτικού σχολείου. Στο νέο αυτό σχολείο θα φοιτούσαν μόνο κορίτσια - *Παρθεναγωγείο των Αθηνών*- ενώ το προϋπάρχον θα συνέχιζε τη λειτουργία του ως αρρένων³⁷. Ο μεγάλος όμως αριθμός των μαθητών του αλληλοδιδασκτικού αρρένων δεν επέτρεψε τη λειτουργία του παρθεναγωγείου Αθηνών ως αμιγούς σχολείου θηλέων, αφού αποφασίστηκε να φοιτούν σε αυτό και μικρά αγόρια. Έτσι λειτούργησε τελικά ως μεικτό, με 52 κορίτσια και άλλα τόσα μικρά αγόρια (Λαμπράκη-Παγανού, 1988).

Ελάχιστα είναι τα στοιχεία αναφορικά με τον αριθμό των σχολείων και το μαθητικό τους δυναμικό για την περίοδο από την έναρξη της επανάστασης, ως την περίοδο διακυβέρνησης του Καποδίστρια και αυτά προκύπτουν από τις εκθέσεις των

³⁶ Καλαφάτη, 1988 σελ.113: «ο νόμος της 21 Απριλίου 1884 συγχωνεύει τα δύο δίκτυα σε ένα. Οι γραμματοδιδάσκαλοι μπορούν να γίνουν τυπικοί υποδιδάσκαλοι μετά από τρίμηνη εκπαίδευση στο διδασκαλείο και να μισθοδοτούνται από τους δήμους» Επίσης Βενθύλος, 1887 σελ. 25-26

³⁷ Καρδαμίτση- Αδάμη, 1987 σελ. 39 και 45: «Το σχολείο αρρένων στεγάστηκε το 1834 στο τζαμί του Σταυροπάζαρου και το δεύτερο στο τζαμί του Παρθενώνα. Τα σχολεία αυτά διέκοψαν τη λειτουργία τους το 1826 εξαιτίας της πολιορκίας και της κατάληψης στη συνέχεια της Αθήνας από της Τούρκους.»

Κωνσταντά και Dutrône. Σύμφωνα με τον Κωνσταντά³⁸, στα τέλη του 1825 στις απελευθερωμένες περιοχές της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας, καθώς και στα νησιά Άνδρος, Σίφνος και Πάτμος, λειτουργούσαν τουλάχιστον 11 αλληλοδιδασκτικά σχολεία. Σε αυτά θα πρέπει να προστεθούν και όσα τέτοια σχολεία λειτουργούσαν στις Κυκλάδες, που σύμφωνα με τον Η. Dutrône, μεταξύ Μαρτίου του 1821 και Ιανουαρίου του 1828, ιδρύθηκαν 14 αλληλοδιδασκτικά με 557 μαθητές (Καλαφάτη, 1988).

Όμως, η προσπάθεια αυτή της προσωρινής διοίκησης για την ανασυγκρότηση της στοιχειώδους εκπαίδευσης, που ξεκίνησε με πολλές ελπίδες στις αρχές της επανάστασης, κάτω από το βάρος των οικονομικών αναγκών και των κοινωνικών προκαταλήψεων, δεν προχώρησε ιδιαίτερα και τελικά ματαιώθηκε από τα δραματικά γεγονότα του 1826, την εισβολή δηλαδή του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο και του Μεχμέτ Ρεσΐτ (Κιουταχί) στην Στερεά Ελλάδα. Τα γεγονότα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα οι ελεύθερες περιοχές να περιορισθούν στο Ναύπλιο, τη Μάνη, την Ύδρα και μερικά ακόμη νησιά και να καταστραφεί το μεγαλύτερο μέρος των σχολείων που βρίσκονταν στις υπό τουρκική κατοχή περιοχές.

Το 1828, όταν ανέλαβε κυβερνήτης ο Καποδίστριας, ελάχιστα από τα παραπάνω σχολεία λειτουργούσαν και αυτά ελλιπώς. Ο νέος κυβερνήτης κατέβαλε ουσιαστικές προσπάθειες για τη θεμελίωση της δημόσιας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης³⁹. Αποδέχθηκε το καθεστώς λειτουργίας των αλληλοδιδασκτικών σχολείων της επαναστατικής περιόδου, με αποτέλεσμα τα δημόσια αλληλοδιδασκτικά σχολεία να εξακολουθήσουν να λειτουργούν ως μεικτά (Λαμπράκη- Παγανού, 1988). Ωστόσο, την περίοδο αυτή γίνονται εμφανείς οι δυτικές επιρροές, που ήθελαν την εκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών σε διαφορετικά σχολεία, και έτσι παράλληλα με

³⁸ Ο Γ. Κωνσταντάς δάσκαλος του γένους, έφορος παιδείας από το 1824 ως την άφιξη του Καποδίστρια την άνοιξη του 1825 απέστειλε έκθεση για την κατάσταση της εκπαίδευσης στην Ελλάδα προς τον απεσταλμένο του φιλελληνικού κοιμητηρίου του Λονδίνου, Ιταλό κόμη Πέκιο, που δημοσιεύθηκε από τον τελευταίο στο βιβλίο του «περί της Ελλάδος» Η έκθεση Κωνσταντά δημοσιεύεται από τον Δασκαλάκη (1958), στο «Η ελληνική παιδεία κατά τον αγώνα της ελευθερίας» τόμος Η' σελ. 275-279

³⁹ Ο Καποδίστριας συνεχίζοντας το ευνοϊκό κλίμα για τα εκπαιδευτικά πράγματα που είχε ήδη δημιουργήσει από την προεπαναστατική περίοδο, κυρίως στην νησιωτική Ελλάδα και με ζωντανή την ανάμνηση της προσπάθειας που είχε ξεκινήσει για την πνευματική αναγέννηση μέσα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, έκανε ουσιαστικές προσπάθειες για την θεμελίωση της δημόσιας εκπαίδευσης. Συγκέντρωσε το διάσπαρτο και περιπλανώμενο ανθρώπινο δυναμικό που θα μπορούσε να βοηθήσει στην ανασυγκρότηση της εκπαίδευσης, τους επιζώντες δασκάλους του γένους και όλους όσους είχαν διδάξει στο παρελθόν, ακόμη κάλεσε και από το εξωτερικό όσους Έλληνες λόγιους επιθυμούσαν να συμμετάσχουν σε αυτή την προσπάθεια. Προέβη στην αγορά βιβλίων για τον εξοπλισμό των σχολείων και διέθεσε ένα σημαντικό μέρος των δημοσίων εσόδων στην εκπαίδευση. Προσπάθησε να εξασφαλίσει δωρεές από φιλέλληνες και Έλληνες του εξωτερικού.

τα μεικτά δημόσια σχολεία λειτούργησε και ένας μικρός αριθμός αλληλοδιδασκτικών *αρρένων* και *θηλέων*⁴⁰ (Τζαμαλή, 2008). Τα σχολεία αυτά ιδρύθηκαν κυρίως σε περιοχές όπου δραστηριοποιήθηκαν ξένοι ιεραπόστολοι και παιδαγωγοί, και συγκεκριμένα στην Ερμούπολη⁴¹, στην Τήνο⁴², στο Ναύπλιο^{43 44} και στην Αθήνα⁴⁵. Η λειτουργία τους στηρίχθηκε κυρίως στην ιδιωτική πρωτοβουλία, εκτός των σχολείων Σύρου και Αίγινας που συντηρούνταν από τον δήμο και το κράτος αντίστοιχα.

Το θηλέων της Αίγινας ήταν το μοναδικό δημόσιο αλληλοδιδασκτικό θηλέων κατά τη διάρκεια της Καποδιστριακής περιόδου (Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986). Το σχολείο αυτό ιδρύθηκε στις αρχές του 1830 από τη Δούκισσα της Πλακεντίας και λειτούργησε στο χώρο του ορφανοτροφείου. Όμως, τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, η

⁴⁰ Λαμπράκη- Παγανού, 1988 σελ 77: «Αμιγή σχολεία για κορίτσια (θηλέων) λειτουργούσαν στις πόλεις εκείνες που η σύνθεση του πληθυσμού είχε σημαντικά μεταβληθεί με την εγκατάσταση προσφύγων από όλα τα μέρη της χώρας.»

⁴¹ Στη Σύρο η Αμερικανική Αποστολική Εταιρεία εκτός του αλληλοδιδασκτικού θηλέων που ίδρυσε σε συνεργασία με τον δήμο, ίδρυσε και ιδιωτικό σχολείο υπό την διεύθυνση του Hildner με την επωνυμία: Φιλελληνικόν Παιδαγωγείον. Το σχολείο αυτό γρήγορα εξελίχθηκε σε σημαντικό εκπαιδευτικό κέντρο αφού περιλάμβανε αλληλοδιδασκτικό για αγόρια, αλληλοδιδασκτικό για κορίτσια καθώς και νηπιαγωγείο και ανώτερο σχολείο για κορίτσια.

⁴² Από τους πρώτους ξένους ιεραποστόλους που έρχονται στην Ελλάδα είναι οι J. Brewer και J. King, που το 1829 ιδρύουν στην Τήνο σχολείο για κορίτσια.

⁴³ Τον Απρίλιο του 1828 με πρωτοβουλία της δασκάλας Ελένης Δανέζη και την οικονομική ενίσχυση κατοίκων της πόλης ιδρύθηκε στο Ναύπλιο, λίγους μήνες μετά τη άφιξη του Καποδιστρία, ένα από τα πρώτα αλληλοδιδασκτικά θηλέων που ονομάστηκε *Γυναικεία Σχολή*. Παρά τον ιδιωτικό χαρακτήρα της σχολής η κυβέρνηση βοήθησε οικονομικά, στο μέτρο των δυνατοτήτων της, αυτή την εκπαιδευτική προσπάθεια. Άλλα και από τη διεύθυνση της σχολής λαμβάνονταν ιδιαίτερη πρόνοια για τις μαθήτριες που προέρχονταν από τις οικονομικά ασθενέστερες τάξεις, απαλλάσσοντατες από την καταβολή των διδάκτρων. Σύμφωνα με τον κανονισμό της σχολής, σκοπός της, ήταν «η εκπαίδευσις των κορασίων», τα οποία γίνονταν δεκτά «από έξι μέχρι δεκαπέντε ετών», η αδυναμία εξεύρεσης ικανού αριθμού μαθητριών, ώστε να μπορεί να συντηρηθεί οικονομικά η σχολή, οδήγησε στο να φοιτούν σε αυτή αρκετά γρήγορα και αγόρια. Όπως αναφέρει σε έκθεση του ο διοικητής Ναυπλίας Νικόλαος Γερακάρης, τον Ιούλιο του 1830: «η Ελένη Δανέζη μεταξύ των παρθένων διδάσκει και τινά αρσενικά βρέφη. ... Το σύνολο των μαθητευομένων συνίσταται εις είκοσι πέντε μαθήτριας και δέκα πέντε μαθητάδια». Παραπλήσια εικόνα για το μαθητικό δυναμικό της σχολής συναντάμε και το Δεκέμβριο του 1830, σε έκθεση του Ι. Κοκκώνη όπου αναφέρεται ότι φοιτούν: 25 κοράσια και 20 αγόρια. Έτσι η σχολή που ξεκίνησε να λειτουργήσει ως σχολείο θηλέων, δυο χρόνια μετά τη λειτουργία της, είχε πάρει τη μορφή μικτού σχολείου. Πορεία ανάλογη με εκείνη του παρθεναγωγείου της Αθήνας. Το 1828 ιδρύθηκε επίσης στο Άργος ιδιωτικό σχολείο θηλέων από την δασκάλα Μαρία Παπαχατσή – Φανδρίδη.

⁴⁴ Το 1831 έρχεται στο Ναύπλιο η Γαλλίδα παιδαγωγός Charlotte Volmerange και ιδρύει ιδιωτικό σχολείο θηλέων μετά από επικοινωνία με τον Καποδίστρια ο οποίος της υπόσχεται να συνεπικουρήσει το έργο της. Αξιοσημείωτο είναι ότι μεταξύ των μαθητριών της Volmerange υπήρχε και ένας αριθμός 15-20 νεαρών κοριτσιών που ήταν υπότροφοι του κράτους, ως οφειλή στους πατέρες τους, οι οποίοι είχαν χάσει τη ζωή τους υπερασπιζόμενοι την ανεξαρτησία της Πατρίδας (σε διάταγμα που δημοσιεύεται στο ΦΕΚ, 6/1834 προβλεπόταν 12 υποτροφίες για κορίτσια, μια τουλάχιστον από κάθε νομό). Το σχολείο αυτό μεταφέρθηκε στις αρχές του 1835, στην Αθήνα.

⁴⁵ Στην Αθήνα, το 1831, ο Αμερικανός ιεραπόστολος Hill ιδρύει την ομώνυμο σχολή, η οποία λειτουργεί μέχρι σήμερα. Το πρώτο σχολείο τους το έστησαν στην Πύλη της Αγοράς συγκεντρώνοντας αγόρια και κορίτσια. Μέσα σε ένα πολύ μικρό χρονικό διάστημα οι Hill δημιούργησαν νέα σχολεία: σχολείο απόρων παιδιών, σχολείο κοριτσιών και οικοτροφείο. Το 1834 προστέθηκε διδασκαλείο θηλέων και το 1835 νηπιαγωγείο.

δούκισσα της Πλακεντίας διέκοψε την υποστήριξή της και τα έξοδα για τη συνέχιση της λειτουργίας του ανέλαβε η κυβέρνηση. Το σχολείο αυτό διέκοψε τη λειτουργία του το 1833, μετά από πρόταση του γραμματέα επί των εκκλησιαστικών και δημοσίας εκπαιδεύσεως, Σπ. Τρικούπη⁴⁶. Για το σκεπτικό της πρότασής του γράφει: «*Τοιούτον κατάστημα κορασίων, δεν υπάρχει εις άλλο μέρος του Κράτους, και παράπονα δίκαια ήθελαν διεγείρεσθαι πανταχόθεν αν η Κυβέρνησις, αφίνουσα καθ' όλον το Κράτος την φροντίδα της ανατροφής των κορασίων εις τους ιδίους γονείς των, ήθελε δεχθή μόνον την δαπάνην της ανατροφής των εν Αιγίνη ενώ κανείς λόγος ιδιαίτερος δεν δικαιολογεί την προτίμησιν ταύτην*». Προτείνεται δηλαδή το κλείσιμό του για λόγους ισοπολιτείας. Την περίοδο της διακυβέρνησης του Καποδίστρια το κράτος αρκέστηκε στη λειτουργία μεικτών δημόσιων σχολείων και άφησε στον ιδιωτικό τομέα τη λειτουργία των *ιδιαιτέρων* (ιδιωτικών) σχολείων για κάθε φύλο και ενίσχυσε επιλεκτικά μερικά από τα σχολεία θηλέων.

Το αλληλοδιδασκτικό σχολείο θηλέων της Ερμούπολης ιδρύθηκε το 1829 από κοινού, από το δήμο της Ερμούπολης και τους εκπροσώπους της Αμερικανικής Αποστολικής Εταιρείας⁴⁷. Επειδή όμως οι εκπρόσωποι των ξένων ιεραποστολών κατηγορηθήκαν για προσηλυτισμό των μαθητών τους, ο δήμος αποφάσισε να αναλάβει εξ ολοκλήρου την εποπτεία και συντήρηση του σχολείου. Κάτω από αυτές τις συνθήκες λειτούργησε το πρώτο δημοσυντήρητο σχολείο θηλέων.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Όπως προαναφέρθηκε, τα στοιχεία αναφορικά με τη συμμετοχή του φύλου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για αυτή την πρώτη περίοδο 1830-1833, που μάλλον μόνο ελπίδες προκάλεσε, είναι ελλιπή και δεν εξυπηρετούν στην κατασκευή κατανομών, όπως αυτές περιγράφηκαν στην ενότητα 1.2. Παρόλα αυτά και για να μην υπάρχουν κενά αναφορικά με τα στατιστικά στοιχεία της εξεταζόμενης, σε αυτή τη διατριβή, περιόδου 1830-2007, παραθέτουμε παρακάτω όσα στοιχεία ήταν δυνατό να συγκεντρωθούν για την περίοδο 1830-1833. Έτσι, στον Πίνακα 2.1. δίνεται για τα έτη, 1829, 1830, 1831 και 1832, ο αριθμός των αλληλοδιδασκτικών σχολείων που λειτουργούσαν με τον αντίστοιχο αριθμό των εγγεγραμμένων μαθητών, στο σύνολο της χώρας. Στους Πίνακες Π.Π.Α'3 και Π.Π.Α'4 δίνονται τα στοιχεία του έτους 1830 για διάφορες γεωγραφικές περιοχές, ενώ στους Πίνακες Π.Π.Α'1 και Π.Π.Α'2 (Παράρτημα 1.

⁴⁶ Γενικά Αρχεία του Κράτους, Β, Κατάλογοι Οθωνικού Αρχείου, 11L· Γραμματεία Εκκλησιαστικών και Παιδείας (1833 - 1862), φ. 9 [αρ. εγγράφου 253/13 Μαΐου 1833]

⁴⁷ Τη διεύθυνση του σχολείου ανάλαβε ο Γερμανός ιεραπόστολος Korck

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση) δίνονται, για τη νησιωτική Ελλάδα και την ηπειρωτική Ελλάδα αντίστοιχα, κατά φύλο, στατιστικά στοιχεία για το μαθητικό δυναμικό της ΠΕ του έτους 1929 για όσα σχολεία υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία.

Από τα στοιχεία του Πίνακα 2.1 προκύπτει ότι στην τριετία 1829 -1832 έχουμε μια αύξηση περίπου 20% τόσο στον αριθμό των αλληλοδιδασκτικών σχολείων όσο και του μαθητικού τους δυναμικού. Το μαθητικό αυτό δυναμικό εκτιμάται ότι αποτελούσε περίπου το 5,6% ($ER_I(1829)=5,6\%$) των παιδιών σχολικής ηλικίας⁴⁸. Για τα έτη 1829 και 1831 εκτιμάται ότι αντιστοιχούσαν 0,72 και 0,89 μαθητές ανά 100 κατοίκους.

Λαμβάνοντας υπόψη το φύλο των μαθητών, στατιστικά στοιχεία υπάρχουν μόνο για το έτος 1829 και δίνονται στους Πίνακες Π.Π.Α'1. και Π.Π.Α'2. Τα στοιχεία των δυο αυτών πινάκων, όπως προαναφέρθηκε, είναι ελλιπή καθώς στους πίνακες αυτούς εμφανίζονται κατά φύλο 2.974 από τους συνολικά 5.418 μαθητές. Αν θεωρήσουμε ότι τα στοιχεία αυτά είναι αντιπροσωπευτικά για το σύνολο των αλληλοδιδασκτικών σχολείων, τότε εκτιμάται ότι τα αγόρια αποτελούσαν το 82% ($PE_{ΑΠ}(1829)=82\%$) και τα κορίτσια το 18% ($PE_{ΘΠ}(1829)=18\%$) του μαθητικού πληθυσμού της ΠΕ της χώρας. Στις νησιωτικές περιοχές η συμμετοχή των κοριτσιών στην ΠΕ ήταν μεγαλύτερη συγκριτικά με την ηπειρωτική Ελλάδα, εκεί τα κορίτσια αποτελούσαν το 20,27% του μαθητικού πληθυσμού της ΠΕ, ενώ στην ηπειρωτική Ελλάδα μόλις το 10,34%. Από τον Πίνακα Π.Π.Α'4, όπου δίνονται στοιχεία για το 1830 κατά γεωγραφική περιοχή, προκύπτει ότι στη Νησιωτική Ελλάδα λειτουργούσε το 59,67% των σχολείων της επικράτειας με 99 μαθητές, κατά μέσο όρο, σε κάθε σχολείο, ενώ στην ηπειρωτική Ελλάδα ο μέσος αυτός όρος ήταν 71 μαθητές. Είναι συνεπώς σαφές ότι σε περιοχές όπου υπήρχε μια σχολική παράδοση και δεν τις είχε αποδιοργανώσει ο πόλεμος (κυρίως νησιωτικές περιοχές), η συμμετοχή, γενικά των παιδιών, αλλά και ειδικότερα των κοριτσιών στη στοιχειώδη εκπαίδευση, ήταν μεγαλύτερη σε σχέση με άλλες περιοχές.

⁴⁸ Η ηλικιακή ομάδα 0-14 υπολογίζεται ότι αποτελούσε 38% του πληθυσμού (Κοτσαμάνης & Ανδρουλάκη, 2009). Αναλογικά θεωρούμε ότι τα παιδιά σχολικής ηλικίας (6-12 ετών) θα αποτελούσαν το 16% του πληθυσμού (Ο πληθυσμός της Ελλάδας το 1828 ήταν 753.400 κάτοικοι επομένως ο αναμενόμενος αριθμός παιδιών σχολικής ηλικίας υπολογίζεται σε 120.544 παιδιά). Αν θεωρήσουμε ότι μετά από δυο χρόνια, το 1830, θα ήταν ιδίως περίπου αριθμός παιδιών σχολικής ηλικίας τότε με δεδομένο ότι στα αλληλοδιδασκτικά σχολεία φοιτούσαν 6.721 παιδιά τότε αυτά αποτελούσαν το 5,57% των παιδιών σχολικής ηλικίας ($ER_I(1828)=5,57\%$). Σημειώνεται ότι το 1878 το ποσοστό των παιδιών σχολικής ηλικίας ήταν 15,45% (Υπουργείο Εσωτερικών, 1881)

Πίνακας 2.1: Αριθμός αλληλοδιδασκτικών σχολείων που λειτούργησαν την περίοδο 1829-1832 και αριθμός μαθητών

Έτος (<i>t</i>)	Αριθμός σχολείων	Αριθμός μαθητών και μαθητριών $N_{EII}(t)$
1829	62	5.418
1830	71	6.721 ⁴⁹
1831	75	6.709
1832	60	

Πηγές: ●1829: Καλαφάτη, 1988· Παπαγεωργίου, 1939

●1830,1832: Χριστόπουλος, 1857 ●1831: Καλαφάτη, 1988

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι κατά την εξεταζόμενη περίοδο (περίοδος ελπίδας, 1830- 1833), δημόσια ΠΕ παρείχεται από τα μεικτά αλληλοδιδασκτικά σχολεία, επιλογή ρεαλιστική για τα δεδομένα της εποχής. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του Καποδίστρια λειτούργησε και ένας μικρός αριθμός κυρίως ιδιωτικών (*ιδιαίτερων, όπως ονομάζονταν*) σχολείων για κάθε φύλο, αρρένων και θηλέων, κατά τα δυτικά πρότυπα. Στη λειτουργία των σχολείων αυτών, κυρίαρχος ήταν ο ρόλος των ξένων ιεραποστολών. Το θετικό κλίμα, που αναπτύχθηκε για την ανάγκη στοιχειώδους εκπαίδευσης όλων των παιδιών ανεξαρτήτως φύλου, με την ελπίδα να εξαπλωθεί σε όλη τη χώρα, ευδοκίμησε μόνο στις νησιωτικές περιοχές και μερικές μεγάλες πόλεις της ελεύθερης Ελλάδας.

Παρά τις όποιες προσπάθειες για την ανάπτυξη της ΠΕ, πρέπει να επισημανθεί ότι κατά την εν λόγω περίοδο το ποσοστό συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα. Υπολογίζεται ότι λιγότερο από το 6% των παιδιών σχολικής ηλικίας εγγράφονταν στη στοιχειώδη εκπαίδευση ($ER_I(1828)=5,57\%$). Επίσης, ιδιαίτερα χαμηλή ήταν η συμμετοχή των κοριτσιών (αποτελούσαν περίπου το 18% του μαθητικού πληθυσμού της ΠΕ⁵⁰), κυρίως λόγω της επιφυλακτικότητας με την οποία αντιμετώπιζε η κοινωνία τη γυναικεία εκπαίδευση.

2.3 1833-1880: Περίοδος στασιμότητας

Οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο: Κατά την περίοδο αυτή, θεσμοθετείται ως σχολείο της ΠΕ το επτατάξιο δημοτικό σχολείο ενώ η εκπαίδευση των αγοριών και των κοριτσιών γίνεται σε χωριστά σχολεία, αρρένων και θηλέων. Ωστόσο, στον

⁴⁹ Μανσόλας, 1879 σελ.6: «βαθμιδόν και μέχρι του 1833 εσυστήθησαν δημοτικά μεν 71, έχοντα μαθητάς 6.721»

⁵⁰ Λαμπράκη- Παγανού, 1988 σελ. 21: Η συμμετοχή των θηλέων στα αλληλοδιδασκτικά είναι 18,22%.

ιδιωτικό τομέα ΠΕ για τα κορίτσια, παρείχε και το κατώτερο τμήμα των παρθεναγωγείων⁵¹. Παράλληλα και εξαιτίας της αδυναμίας της πολιτείας να οργανώσει ένα επαρκές σχολικό δίκτυο δημοτικών σχολείων⁵², στοιχειώδη εκπαίδευση εξακολουθούσαν να παρέχουν και τα γραμματοδιδασκαλεία⁵³. Θεσμοθετείται επίσης η υποχρεωτική φοίτηση όλων των παιδιών ηλικίας 5 έως 12 ετών, στους δήμους όπου λειτουργούσαν σχολεία⁵⁴. Είναι όμως μια περίοδος που χαρακτηρίζεται γενικά από χαμηλή συμμετοχή των παιδιών στη ΠΕ, ενώ η συμμετοχή των κοριτσιών παραμένει σταθερά χαμηλότερη από αυτή των αγοριών.

Αναλυτικότερα: Η Βαυαρική Αντιβασιλεία, που εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα μετά την πολιτειακή μεταβολή του 1833, με την οποία ιδρύθηκε το Ελληνικό Βασίλειο, διαμόρφωσε το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της δημοτικής εκπαίδευσης, που με μικρές αλλαγές ίσχυσε μέχρι το 1895. Από τις πρώτες ενέργειές της, ήταν να αναθέσει, το Μάρτιο του 1833, σε μια επιτροπή λογίων και δασκάλων την υποβολή προτάσεων για την οργάνωση της στοιχειώδους εκπαίδευσης (ΦΕΚ, 11/1833). Το σχέδιο της επιτροπής που υποβλήθηκε το καλοκαίρι της ίδιας χρονιάς θεωρήθηκε από την Αντιβασιλεία ανεφάρμοστο και αγνοήθηκε⁵⁵. Η ενασχόληση ωστόσο των Βαυαρών με τα εκπαιδευτικά θέματα της Ελλάδας είχε αρχίσει αρκετά πριν από την άφιξή τους στη χώρα μας (Λάμπας, 2004). Ήδη το 1832, ο επικεφαλής της Αντιβασιλείας, κόμης Armansperg, είχε ζητήσει από τον γνωστό Γερμανό ελληνιστή Fr. Thiersch⁵⁶, την υποβολή προτάσεων για την αναδιοργάνωση της ελληνικής εκπαίδευσης. Ο Thiersch θεωρούσε ότι η Ελλάδα, ως ευρωπαϊκή χώρα, έπρεπε να ακολουθήσει τα εκπαιδευτικά πρότυπα των ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών και

⁵¹ Τα παρθεναγωγεία, όπως θα αναπτυχθεί αναλυτικότερα στο κεφαλαίο 3, ήταν ιδιωτικά σχολεία αποκλειστικά για κορίτσια, που διαμορφώθηκαν την δεκαετία του 1830 και αποτελούνταν από το κατώτερο τμήμα, που ήταν ένα πεντατάξιο σχολείο στοιχειώδους εκπαίδευσης και το ανώτερο τμήμα, που σταδιακά εντάχθηκε στην μέση εκπαίδευση.

⁵² Τα γραμματοδιδασκαλεία εξακολούθησαν να λειτουργούν στο ίδιο οργανωτικό πλαίσιο, όπως και την προηγούμενη περίοδο, όμως κατά την διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου καταβλήθηκαν εκ μέρους της διοίκησης κάποιες μικρές προσπάθειες στοιχειώδους επιτήρησης και βελτίωσης της λειτουργίας τους. Παρόλα αυτά, τα γραμματοδιδασκαλεία παρέμειναν σχολεία πολύ χαμηλού επιπέδου που η πολιτεία τα χαρακτήριζε επιζήμια και επιβλαβή. (Κοκκώνης, 1837, 1838, 1839).

⁵³ Η εγκύκλιος αρ. 11032 της 26 Μαρτίου 1837 του Υπουργείου Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, επέτρεπε τη λειτουργία γραμματοδιδασκαλείων σε δήμους που δεν λειτουργούσε δημοτικό σχολείο, καθώς και σε απομακρυσμένους οικισμούς από την έδρα του σχολείου που είχαν 15-20 παιδιά σχολικής ηλικίας, στην περίπτωση που λειτουργούσε δημοτικό σχολείο στο δήμο.

⁵⁴ ΦΕΚ (11/1834),ν.Περί δημοτικών σχολείων Άρθρο 6: «όλοι οι εις δήμον, ανήκοντες παίδες από του 5 συμπληρωμένου μέχρι του 1 συμπληρωμένου έτους της ηλικίας των, χρεωστούν να φοιτώσι εις το σχολείον.»

⁵⁵ Καλαφάτη, 1988 σελ. 92: «Σύμφωνα όμως με τον Maurer, «οι συσκέψεις της επιτροπής αυτής κράτησαν πολλούς μήνες, αλλά το πόρισμά της ήταν ελάχιστα εφαρμόσιμο» και η Αντιβασιλεία αποφάσισε να προχωρήσει σε «ριζική αναμόρφωση όλου του εκπαιδευτικού συστήματος».

⁵⁶ Φρειδερίκος Τίρς, γνωστότερος με το εξελληνισμένο όνομα Ειρηναίος Θείρσιος

κατά προτίμηση της Γερμανίας, δεδομένου ότι το γερμανικό σύστημα αναγνωριζόταν την εποχή εκείνη ως το πλέον επιτυχημένο στην Ευρώπη από οργανωτική και λειτουργική άποψη. Πίστευε όμως ότι η υιοθέτηση των γερμανικών εκπαιδευτικών θεσμών δεν έπρεπε να έχει τον χαρακτήρα μιας απόλυτης και άκριτης μεταφοράς στην Ελλάδα ξένων προτύπων, αλλά θα έπρεπε συγχρόνως να ληφθεί υπόψη η ελληνική κοινωνική και εκπαιδευτική πραγματικότητα και να αξιοποιηθεί το εκπαιδευτικό προσωπικό του τόπου. Ο υπεύθυνος όμως της Αντιβασιλείας για την εκπαιδευτική πολιτική του ελληνικού κράτους, ο Maurer, σε αντίθεση με τον Thiersch, πίστευε στην απόλυτη εφαρμογή του γερμανικού μοντέλου. Τελικά, η Αντιβασιλεία στις 6/18 Φεβρουάριου του 1834, προχώρησε στη δημοσίευση του πρώτου καταστατικού κειμένου για τη στοιχειώδη εκπαίδευση, του νόμου «περί δημοτικών σχολείων», χρησιμοποιώντας ως βάση το Γαλλικό νόμο του 1833, τον γνωστό ως «νόμο Guizot»⁵⁷ από το όνομα, του υπευθύνου για την σύνταξή του, υπουργού (Βενθύλος, 1884 Καλαφάτη, 1988). Η επιλογή αυτή, φαινομενικά μόνο, έρχεται σε αντίθεση με τις προθέσεις της αντιβασιλείας να εφαρμόσει το Γερμανικό πρότυπο, διότι αυτό ουσιαστικά εφαρμόστηκε έμμεσα, αφού ο Γάλλος νομοθέτης είχε χρησιμοποιήσει ως βάση για τη σύνταξη του νόμου πρωσικά πρότυπα. Στη σύνταξη του νόμου φαίνεται ότι επικράτησαν οι απόψεις του Maurer και αγνοήθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι απόψεις που ήθελαν το πάντρεμα της ξένης εμπειρίας με την ελληνική πραγματικότητα^{58,59}. Με το νόμο αυτό:

- Θεσμοθετήθηκε ως σχολείο της στοιχειώδους εκπαίδευσης το επτατάξιο δημοτικό σχολείο.
- Η φοίτηση όλων των παιδιών, που κατοικούσαν σε δήμους που λειτουργούσε δημοτικό σχολείο, ήταν υποχρεωτική από το 5^ο μέχρι και το 12^ο έτος της

⁵⁷ Καλαφάτη, 1988 σελ.92: «Ο Victor Cousin, ένας από τους επιφανέστερους σύμβουλους του Guizot με καθοριστική συμμετοχή στη σύνταξη του γαλλικού νόμου του 1833, είχε μελετήσει διεξοδικά το Πρωσικό σχολικό σύστημα και είχε συχνά εκφράσει το θαυμασμό του για αυτήν τη νομοθεσία, που τη θεωρούσε σαν την πληρέστερη στον τομέα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης»

⁵⁸ Λέφας, 1942 σελ.10: «Εμείς πήραμε ένα κομμάτι ενός οικοδομήματος και το τοποθετήσαμε αδέξια πάνω στα κομμάτια ενός άλλου οικοδομήματος και φτιάξαμε το εκπαιδευτικό μας σύστημα, που για μια εκατονταετία σχεδόν κατατράννησε τον Ελληνικό λαό, και το οποίο προσαρμόζεται μεν ίσως κατά τα μέρη του με τις επικρατούσες επιστημονικές θεωρίες, είναι όμως ολοκληρωτικά ξένο προς την Ελληνική πραγματικότητα».

⁵⁹ Τσουκαλάς, 1975 σελ 51: «Η μοναρχία του Όθωνα επιβλήθηκε απ' έξω, και δεν πήρε υπόψη της παρά ελάχιστα, τουλάχιστον σε πρώτη φάση, τις ανάγκες και τις επιθυμίες των Ελλήνων.»

ηλικίας τους. Για τους γονείς των παιδιών που δεν φοιτούσαν ή φοιτούσαν ελλιπώς, ο νόμος προέβλεπε χρηματικό πρόστιμο⁶⁰.

- Καθιερώθηκε η φοίτηση αγοριών και κοριτσιών σε χωριστά σχολεία αρρένων και θηλέων αντιστοίχως⁶¹. Ωστόσο η συνεκπαίδευση⁶² δεν ήταν απαγορευτική, όταν σε έναν οικισμό δεν λειτουργούσαν σχολεία και για τα δυο φύλα.
- Η ίδρυση και η συντήρηση των δημοτικών σχολείων⁶³ ανατέθηκε στους δήμους. Όταν όμως ο δήμος δεν είχε τη δυνατότητα να ιδρύσει σχολεία και για τα δυο φύλα, έδινε προτεραιότητα στην ίδρυση σχολείου αρρένων. Ωστόσο, η κυβέρνηση διατηρούσε το δικαίωμα να ιδρύει δημοτικά σχολεία σε όποιους δήμους έκρινε αναγκαίο.
- Για τη φοίτηση στη δημοτική εκπαίδευση προβλεπόταν η καταβολή διδάκτρων, αλλά για τους άπορους μαθητές η φοίτηση ήταν δωρεάν⁶⁴.
- Οι εξετάσεις των μαθητών στο τέλος κάθε εξαμήνου ήταν δημόσιες και μπορούσε να τις παρακολουθήσει οποιοσδήποτε. Την εξέταση όμως των μαθητριών μπορούσαν να την παρακολουθήσουν μόνο οι στενοί συγγενείς τους⁶⁵.

⁶⁰ ΦΕΚ (11/1834),ν.Περί δημοτικών σχολείων. «Στους γονείς των παιδιών της πιο πάνω ηλικίας που δεν στέλνουν τα παιδιά τους στο σχολείο επιβάλλεται πρόστιμο για κάθε ώρα απουσίας από το σχολείο από δέκα λεπτά έως πενήντα δραχμές. Για τους απουσιάζοντες εβδομάδες ή μήνες μαθητές η πιο πάνω η ποινή επαυξάνεται με ανάλογη επιμήκυνση της φοίτησης στο σχολείο. Εξαιρούνταν όσοι φοιτούν σε κάποιο άλλο σχολείο ή αγωγής κατάσταση (παιδοτροφείο), όσοι διδάσκονται τα απαιτούμενα με ιδιαίτερο δάσκαλο και το βεβαιώνουν με έγγραφη δήλωση οι γονείς, όσοι πριν συμπληρώσουν το 12 έτος κριθούν από επιτροπή ότι είναι επαρκώς διδαγμένοι»

⁶¹ΦΕΚ (11/1834),ν.Περί δημοτικών σχολείων Άρθρο 58: «Τα σχολεία των κορασιών, όπου τούτο είναι δυνατόν, πρέπει να είναι χωριστά από τα των παιδιών, να προΐσταται δε αυτών διδασκάλισσαι.» Είναι χαρακτηριστική η διατύπωση του νόμου διότι παρότι αναφέρεται στα αγόρια χρησιμοποιεί τη λέξη παιδιά.

⁶² Συνεκπαίδευση θεωρείται η από κοινού φοίτηση αγοριών και κοριτσιών στο ίδιο σχολείο αρρένων ή θηλέων

⁶³ ΦΕΚ (11/1834),ν.Περί δημοτικών σχολείων Άρθρο 4: Σε κάθε δήμο πρέπει σιγά σιγά να δημιουργηθεί ένα δημοτικό σχολείο, που ο δήμος να το συντηρεί με δικά του έξοδα. Άρθρο 5: Προς το παρόν μπορούν να ενώνονται πολλοί γειτονικοί δήμοι για την ανέγερση και την συντήρηση ενός σχολείου. Η ένωση αυτή μπορεί να γίνει, ή με συναίνεση, ή όπου κριθεί απαραίτητο με διαταγή της γενικής γραμματείας εκκλησιαστικών και εκπαιδευσεως. Πάντοτε όμως για να έχει κύρος, η ένωση αυτή, χρειάζεται την έγκριση της κυβερνήσεως Άρθρο 59. Η κυβέρνηση επιφυλάσσει σε αυτήν το δικαίωμα να ιδρύει, με χρήματα του εκκλησιαστικού ταμείου, δημοτικά σχολεία σε όποιον δήμο αυτή κρίνει αναγκαίο ή σε αυτούς που λόγω έλλειψης πόρων δεν μπορούν να συντηρήσουν δημοτικό σχολείο.

⁶⁴ ΦΕΚ (11/1834),ν.Περί δημοτικών σχολείων Άρθρο 26: Το ποσό της μηνιαίας συνεισφοράς των γονέων προσδιορίζεται κάθε χρόνο από το δημοτικό συμβούλιο με βάση τις τοπικές συνθήκες από 10-50 λεπτά. Απαλλάσσονται της εισφοράς αυτής μόνο οι πολύ φτωχές οικογένειες, όπως ορίζεται από τα σχετικά άρθρα.

⁶⁵ΦΕΚ (11/1834),ν.Περί δημοτικών σχολείων Άρθρο 56: Στο τέλος κάθε εξαμήνου η σπουδάζουσα νεολαία εξετάζεται από επιτροπή που ορίζεται από την γραμματεία εκκλησιαστικών και δημόσιας

- Δίνονταν η δυνατότητα ίδρυσης σχολείων και από ιδιώτες⁶⁶.

Ο νόμος αυτός, με τον οποίο η Αντιβασιλεία ουσιαστικά επανίδρυσε την ΠΕ, είχε μια σημαντική καινοτομία έναντι των αντίστοιχων γαλλογερμανικών, που χρησιμοποιηθήκαν ως βάση για την σύνταξη του, η οποία αφορούσε στη θεσμοθέτηση του υποχρεωτικού χαρακτήρα της δημοτικής εκπαίδευσης, πολύ πριν αυτό συμβεί στη Γαλλία (1882) και τη Γερμανία (1880)⁶⁷ (Τσουκαλάς, 1975). Η καινοτομία αυτή φαίνεται να είναι ένα από τα λίγα ζητούμενα που η Αντιβασιλεία αποδέχτηκε, μεταξύ εκείνων που η ελληνική κοινωνία είχε ως προτεραιότητα στο υπό οργάνωση εκπαιδευτικό της σύστημα⁶⁸, ωστόσο πέρασε περισσότερο από ένας αιώνας για να εφαρμοσθεί⁶⁹. Σημειώνεται, (αναφέρθηκε και παραπάνω) ότι στην Ελλάδα η ιδέα της καθολικής συμμετοχής στη στοιχειώδη εκπαίδευση είχε τεθεί από νωρίς, πολύ πριν την επανάσταση, από τα χρόνια του Ρήγα, αργότερα διατυπώθηκε ως προτροπή και από την Πελοποννησιακή Γερουσία και ήταν βασική επιδίωξη στα χρόνια του Καποδίστρια.

Θεωρητικά, η απρόσκοπτη εφαρμογή του παραπάνω νόμου με έμφαση στη διάταξη περί του υποχρεωτικού χαρακτήρα της ΠΕ, θα είχε αποτέλεσμα την καθολική συμμετοχή των παιδιών σχολικής ηλικίας και την άρση των οποιωνδήποτε διακρίσεων ή διαφορών μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Όμως για την εφαρμογή του νόμου, βασική προϋπόθεση, ήταν η δημιουργία του αναγκαίου σχολικού δικτύου σε

εκπαιδευσεως. Ο χρόνος και ο τόπος της λειτουργίας της επιτροπής αυτής προαναγγέλλεται. Η εξέταση αυτή είναι δημόσια και μπορεί να την παρακολουθήσει οποιοσδήποτε». Κεφαλαίο Ε' περί εξέτασεως των μαθητών. Άρθρο 58 Οι εξετάσεις των μαθητριών δεν γίνονται δημόσια και επιτρέπεται να προσέρχονται μόνο οι γονείς και οι στενοί συγγενείς των μαθητριών.

⁶⁶ ΦΕΚ (11/1834),ν.Περί δημοτικών σχολείων Άρθρο 60: Οι ιδιώτες μόνοι τους ή μαζί με άλλους και με δικά τους έξοδα μπορούν να ιδρύουν σχολείο παιδοτροφείο ή άλλο διδακτήριο.

⁶⁷ Σημειώνεται ότι στη Γερμανία να μεν θεσμοθετήθηκε το 1880 εφαρμόζονταν όμως πολύ νωρίτερα σε κρατίδια όπως η Πρωσία τα όποια συνενώθηκαν και αποτέλεσαν την Γερμανία. Στον Πίνακα Π.Π.Α'-5 δίνεται το έτος θεσμοθέτησης του υποχρεωτικού χαρακτήρα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ευρωπαϊκές χώρες.

⁶⁸ Βουλή των Ελλήνων, 2000 σελ.41: Στο άρθρο 22 του κεφαλαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου του συντάγματος του Ρήγα περιλάμβανε τα ακόλουθα: «Όλοι χωρίς εξαίρεσιν έχουν χρέος να ηξεύρουν γράμματα η πατρίς έχει να καταστήση σχολεία εις όλα τα χωρία δια αρσενικά και θηλυκά παιδιά. Εκ των γραμμάτων γεννάται η προκοπή με την οποίαν λάμπουν τα ελεύθερα έθνη...»

Φουρνάρη, 1987: Διακήρυξη της πελοποννησιακής γερουσίας,(27 Απριλίου του 1822): «μην αμελήσητε την παιδείαν των αγαπητών σας τέκνων αρρένων τε και θηλέων, μην αγωνίζεσθε να τους αφήσητε κληρονομίαν χρημάτων αλλά δαπανήσατε μετά χαράς τα ευαπόβλητα χρήματα για να τους προμηθεύσητε τον αληθή και άσυλον θυσαυρόν της παιδείας»

⁶⁹Υπουργείο Εσωτερικών, 1872 σελ λε': «Θεμελιώδης αρχή του νόμου του 1834 είναι η υποχρεωτική διδασκαλία , αρχή ήτις σήμερα επικρατεί παντού της Ευρώπης, κατά το άρθρο 6 αυτού υποχρεούται να φοιτώσιν εις το δημοτικόν σχολείον άπαντες οι από του 5-12 ετών ηλικίας παίδες [...] αρχή όμως αυτή ουδέποτε σχεδόν ή σπανιότατα, και μόνον κατά τα πρώτα έτη της εκτελέσεως του νόμου, εφηρμόσθη».

κτιριακή-υλικοτεχνική υποδομή και η απαιτούμενη στελέχωσή του σε διδακτικό προσωπικό, έτσι ώστε να έχουν όλα τα παιδιά δυνατότητα πρόσβασης στο σχολείο. Κάτι τέτοιο αποδείχθηκε σχεδόν ανέφικτο, κυρίως λόγω των περιορισμένων κονδυλίων, αλλά και άλλων δυσκολιών ή συνθηκών. Για παράδειγμα, σε ότι αφορά στο σχολικό δίκτυο, σε πολλούς δήμους η ταυτόχρονη λειτουργία σχολείων αρρένων και θηλέων δεν ήταν οικονομικά εφικτή⁷⁰, και αρκούσαν στη λειτουργία ενός μόνο σχολείου αρρένων, όπως άλλωστε προέβλεπε και ο νόμος. Τα κορίτσια μπορούσαν να φοιτούν σε σχολεία αρρένων στις περιοχές που δεν λειτουργούσε σχολείο θηλέων αλλά κάτι τέτοιο δεν ενθαρρύνθηκε, γιατί η κοινωνία την περίοδο αυτή έδειχνε επιφυλακτική σε μια τέτοια εκδοχή⁷¹ (Βενθύλος, 1884). Σχολεία θηλέων ιδρύονταν κυρίως στις μεγάλες πόλεις, στις οποίες λειτουργούσαν περισσότερα από ένα σχολεία.

Τελικά, η ανεπάρκεια του σχολικού δικτύου, που καταγράφεται κατά την εξεταζόμενη εδώ περίοδο, φαίνεται να στερεί σε ένα μεγάλο μέρος παιδιών σχολικής ηλικίας τη δυνατότητα πρόσβασης στη δημοτική εκπαίδευση, όπως προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία που δίνονται παρακάτω. Ειδικότερα όμως, ο μικρότερος αριθμός σχολείων θηλέων σε σχέση με εκείνο των αρρένων, είναι μια από τις βασικότερες αιτίες της ακόμα μικρότερης συμμετοχής των κοριτσιών στη δημοτική εκπαίδευση, συγκρινόμενη με εκείνη των αγοριών. Επίσης, όπως θα δούμε στην ενότητα 3.4-1 (Διδασκαλεία), η πολιτεία δεν έκανε τον απαραίτητο προγραμματισμό προς την

⁷⁰ Μοσχόπουλος, 2006 σελ 5-24: «Γρήγορα αποδείχθηκε, η αδυναμία των δήμων να αναλάβουν τα οικονομικά βάρη, παρά το γεγονός ότι για την οικονομική τους ενίσχυση τους είχαν παραχωρηθεί από το κράτος το 1837 και το 1845 ποσοστά από τη φορολογία στα ελεύθερα επαγγέλματα και τις οικοδομές...» Για την οικονομική ενίσχυση των δήμων, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες της ΠΕ στο Σύνταγμα του 1844 (άρθρο 11) αλλά και στο σύνταγμα του 1864 (άρθρο 16), αναφέρεται ότι: «εις την Δημοτικήν (εκπαίδευσιν) συντρέχει και το κράτος κατά το μέτρο της ανάγκης των Δήμων»

⁷¹ Η φοίτηση κοριτσιών σε σχολεία αρρένων λειτουργούσε μέχρι το 1852, αλλά το ποσοστό των κοριτσιών που έκανε χρήση αυτής της δυνατότητας ήταν πάρα πολύ μικρό. Το 1852 το υπουργείο παιδείας με την εγκύκλιο 4077/10-9-1852 (Βενθύλος, 1884, σελ. 199.) απαγόρευσε αυστηρά όχι μόνο τη συνεκπαίδευση αλλά και την απλή συστέγαση σχολείων αρρένων και θηλέων με το σκεπτικό ότι «...η τοιαύτη επιμειξία προκαταβάλλει σπέρματα δυσάρεστων συνεπειών Ωστόσο δυο μήνες μετά την έκδοση της εγκυκλίου αυτής το υπουργείο με την εγκύκλιο 4186/4-11-1852 δείχνει ενδιαφέρον για την εκπαίδευση των κοριτσιών. Διαπιστώνει ότι: στους περισσότερους δήμους της χώρας παραμελείτε η εκπαίδευση των κοριτσιών και η εκπαίδευση της νεολαίας είναι ετεροβαρής, συνιστά, να προσπαθήσουν σταδιακά να συστήσουν σχολεία θηλέων όχι μόνο στις πρωτεύουσες των επαρχιών αλλά και στους πολυπληθέστερους δήμους του νομού τους. Συνυπολογίζοντας το περιεχόμενο των δυο εγκυκλίων προκύπτει ότι το υπουργείο δεν είχε πρόθεση να στραφεί κατά της εκπαίδευσης των κοριτσιών, αλλά εξέφραζε μια από τις συντηρητικότερες απόψεις όσον αφορά την εκπαίδευση τους. Αργότερα η απαγόρευση αποσύρθηκε ή ατόνησε. Σε εγκύκλιο του 1887 το υπουργείο δηλώνει ότι επιτρέπεται η συνεκπαίδευση. Από στατιστικά στοιχεία του 1870 (Πίνακας Π.Π.Γ'.-13) προκύπτει ότι η συνεκπαίδευση λειτουργούσε σε 83 από τα 1.218 σχολεία αρρένων εξακολουθούσε όμως να βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, μόλις το 3,5% των κοριτσιών που φοιτούσε στη δημοτική εκπαίδευση φοιτούσε σε σχολεία αρρένων .

κατεύθυνση ανάπτυξης του κατάλληλου μηχανισμού για τη δέουσα εκπαίδευση του αναγκαίου αριθμού διδακτικού προσωπικού.

Πέραν των παραπάνω, αξίζει να επισημανθούν μερικοί ακόμα παράγοντες που συνέτειναν στην περιορισμένη συμμετοχή των παιδιών στη ΠΕ εκείνη την εποχή. Η απόσταση του τόπου κατοικίας των παιδιών από την έδρα του κοντινότερου σχολείου ήταν μια δυσκολία, που συχνά οδηγούσε και σε αποκλεισμό, αφού αντικειμενικά ήταν δύσκολο, αν όχι αδύνατο, τα παιδιά να μετακινηθούν μόνα τους, λόγω ηλικίας⁷². Ωστόσο, μειωμένη συμμετοχή παρατηρείται και μεταξύ των παιδιών που κατοικούσαν στην έδρα του σχολείου ή σε σχετικά κοντινές περιοχές. Το γεγονός αυτό, μπορεί να αποδοθεί σε στερεότυπα της εποχής, σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών, και ειδικότερα των κοριτσιών⁷³, αλλά και σε πιο πρακτικούς λόγους που επέβαλαν σε παιδιά αυτής της ηλικίας, των οποίων οι οικογένειες αντιμετώπιζαν οικονομικές δυσκολίες, να παραμένουν εκτός σχολείου, ώστε να εργάζονται και να συνεισφέρουν στο οικογενειακό εισόδημα (Τσουκαλάς, 1975). Αναφορικά με τις επικρατούσες απόψεις της εποχής για την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης, αλλά και τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε μεγάλο μέρος του πληθυσμού, οι Τζουμελέας και Παναγόπουλος (1937 σελ 16) γράφουν χαρακτηριστικά: *«Ο χωρικός που αγωνιζότανε σκληρά τον αγώνα της ζωής και με δυσκολία κατόρθωνε να θρέψει την οικογένεια του, δεν αισθάνονταν την ανάγκη της παιδείας και θεωρούσε σαν κάτι φυσικό την έλλειψη του σχολείου. Μα και οι δήμαρχοι και οι δυνατοί τοπάρχες, που διαδεχθήκανε τους κοτζαμπάσηδες της τουρκοκρατίας δεν θεωρούσανε απαραίτητη την εκπαίδευση του λαού και για αυτό, όχι μόνο δεν τον βοηθούσανε να μορφωθεί, αλλά του βάζανε και εμπόδια».*

Ένας ακόμη παράγοντας που συνέτεινε στην περιορισμένη συμμετοχή των παιδιών στη δημοτική εκπαίδευση, ήταν και οι επιλογές της πολιτείας αναφορικά με τη γλώσσα διδασκαλίας αλλά και το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Όσον αφορά τη γλώσσα, επιλέχθηκε από την Αντιβασιλεία να χρησιμοποιηθεί η

⁷² Ευταξίας, 1899 σελ 8: «Η διάταξη του νόμου του 1834 (άρθρο 6) περί υποχρεωτικής φοιτήσεως στα δημοτικά σχολεία όλων των παιδιών που ανήκουν στο δήμο που έχει στην πρωτεύουσα του τέτοιο σχολείο, αποδείχθηκε ανεφάρμοστος και γρήγορα ξεχάστηκε αφού τα περισσότερα παιδιά που κατοικούσαν στα χωριά, που περιελάμβανε ο δήμος δυσκολεύονταν να μεταβούν στην έδρα του σχολείου. Έτσι η διάταξη αυτή περιέλθε αναγκαστικά στην αχρηστία μαζί με τις διατάξεις περί προστίμου και της παράτασης της απολύσεως των παιδιών από το σχολείο».

⁷³ Τσουκαλάς, 1975 σελ 411: «Η σαφής διαφοροποίηση (στη συμμετοχή στη δημοτική εκπαίδευση) ανάμεσα στα δυο φύλα δεν μπορεί συνεπώς να ερμηνευθεί, παρά μόνο αν θεωρήσει κανείς ότι υπάρχει σαφής διαφορά στην αντιμετώπιση της εκπαίδευσης των αγοριών και των κοριτσιών από μέρους των γονέων που είναι οι αρμόδιοι για τη λήψη της εκπαιδευτικής απόφασης».

αρχαΐζουσα και όχι η ομιλούμενη, παρά τις αντίθετες απόψεις της πλειοψηφίας των διανοούμενων, που από την προεπαναστατική εποχή αγωνίζονταν για την παιδεία του λαού και υποστήριζαν ότι: *η χρήση της ομιλούμενης γλώσσας θα συντελούσε στην άμεση ανάπτυξη της παιδείας*⁷⁴. Η επιλογή αυτή, αλλά και το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης, είχε αποτέλεσμα πολλοί από τους μαθητές, που δεν θα συνέχιζαν στη μέση εκπαίδευση, να δυσπιστούν για την αναγκαιότητα και τη χρησιμότητα της δημοτικής εκπαίδευσης και αρκετοί να διακόπτουν τη φοίτηση τους^{75,76}.

Επίσης, ανασταλτικός παράγοντας για την συμμετοχή των παιδιών στη δημοτική εκπαίδευση ενδεχομένως να ήταν και η καταβολή διδασκτρών. Όμως, το σχετικά μικρό απαιτούμενο ποσό (10-50 λεπτά το μήνα), το γεγονός ότι οι άποροι μαθητές απαλλάσσονταν των διδασκτρών αλλά και ότι το απαιτούμενο ποσό δεν καταβάλλονταν άμεσα με την εγγραφή, αλλά εισπράττονταν με τη μορφή τοπικής εισφοράς⁷⁷, δεν καθιστούν τα δίδακτρα ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα για τη μη συμμετοχή των παιδιών στη δημοτική εκπαίδευση.

Τέλος, στη μειωμένη συμμετοχή συνέτεινε και το γεγονός της μη εφαρμογής των ποινών που προέβλεπε ο νόμος για τους «παραβάτες» γονείς, που δεν έστελναν

⁷⁴ Μπαμπινιώτης, 2017: «Το θέμα της γλώσσας απασχολεί αρχικά τους λογίους του Διαφωτισμού με ηγετική μορφή τον Αδαμάντιο Κοραή, οι οποίοι πρώτοι συνειδητοποιούν ότι το Γένος δεν μπορεί να μορφωθεί, για να διεκδικήσει την ελευθερία του, χωρίς να φτάσει στην Παιδεία μέσα από τη μητρική γλώσσα που μιλάει. Οι περισσότεροι αγωνιστές για την παιδεία του υπόδουλου Γένους υποστηρίζουν την κοινή Ελληνική, την απλούστερη προφορική γλώσσα (Ανθίμος Γαζής, Κωνσταντίνος Κούμας, Θεόκλητος Φαρμακίδης, Κωνσταντίνος Βαρδαλάχος, Βενιαμίν ο Λέσβιος, Θεόφιλος Καΐρης κ.ά.). Ωστόσο, υπάρχουν και λόγιοι που αντιτίθενται στις θέσεις του Κοραή (Νεόφυτος Δούκας, Στέφανος Κομμητάς κ.ά.)»

⁷⁵ Τζουμμελέας & Παναγόπουλος, 1933 σελ.65: «Η κυριότερη φροντίδα των δασκάλων ήταν η διδασκαλία του τυπικού της αττικής διαλέκτου».

⁷⁶ Κακούρος, 1932 σελ 21: «Τι ήτανε το δημοτικό σχολείο της προηγούμενης εκατονταετίας; Ένα στοιχειώδες τετράχρονο σχολείο που μοναδική ασχολία είχε να αλλάξει την μητρική γλώσσα του παιδιού και να το προετοιμάσει όπως όπως για το Ελληνικό σχολείο και το Ελληνικό σχολείο με την σειρά του θα το προετοίμαζε για το γυμνάσιο. Οι λίγες φτωχές γνώσεις που έδιναν από τον σύγχρονο πολιτισμό, για την μικρή ηλικία του παιδιού για το ολιγόχρονο της διδασκαλίας, για το ακατάρτιστο του δασκάλου και για την ολοκληρωτική έλλειψη εποπτικών οργάνων διδασκαλίας εξανεμιζόντουσαν μόλις άφηνε το σχολείο το παιδί. Σοβαρός λόγος για την μορφωτική άξια της τετράχρονης φοιτήσεως δεν μπορεί να γίνει. Τα 95% λοιπόν του Ελληνικού λαού που δεν πήγαιναν σε ανώτερα σχολεία έμεναν σχεδόν αγράμματα. Ο εκπαιδευτικός οργανισμός με τις διάφορες βαθμίδες του δημοτικό ελληνικό γυμνάσιο και την ενότητα της εσωτερικής λειτουργίας του ήταν φτιαγμένος να εξυπηρετεί τα λίγα παιδιά των ανώτερων τάξεων, που είχαν τα μέσα να ακολουθήσουν πανεπιστημιακές σπουδές. Για τις πολυάριθμες λαϊκές τάξεις ούτε μορφωτικό ούτε επαγγελματικό σχολείο υπήρχε και όλη αυτή η πνευματική σύνθλιψη γινότανε μέσα σε ένα σύννεφο ρομαντισμού και εν ονόματι της δόξας και του πολιτισμού των αρχαίων προγόνων μας, με την γνωστή μωρή αντίληψη, πως θα γινόμαστε και εμείς σαν τους αρχαίους, αν κατορθώναμε να μιμηθούμε τις εξωτερικές μορφές του πολιτισμού τους.»

⁷⁷ Υπάρχουν μαρτυρίες ότι η καταβολή τους δεν ήταν δεδομένη. Για παράδειγμα ο δήμος Ναυπλίου δεν εισέπραξε δίδακτρα για την περίοδο 1837-1873, ο δήμος Ερμούπολης πλήρωνε κανονικά το οφειλόμενο ποσό στους δάσκαλους αλλά σχεδόν ποτέ δεν εισέπραττε τα δίδακτρα από τους γονείς. Η μη καταβολή διδασκτρών μοιάζει να ήταν γενικευμένο φαινόμενο και ήδη από το 1864 το 90% των μαθητών δεν πλήρωνε δίδακτρα.

τα παιδιά τους στο σχολείο^{78,79}. Ως προς αυτό, χαρακτηριστική είναι η άποψη του επιθεωρητή της δημοτικής εκπαίδευσης Παπαμάρκου (1883) ο οποίος γράφει: *«Κατά το νόμο ο δάσκαλος οφείλει να καταγγέλλει στο δήμαρχο τους γονείς των απουσιαζόντων παιδιών και ο δήμαρχος πρέπει να τιμωρεί τον πατέρα επειδή παραμελεί τη φοίτηση των παιδιών του [...] Εάν έστω και μια φορά επιχειρήσει να προχωρήσει ο δάσκαλος σε μια τέτοια καταγγελία, τότε αμέσως εκδιώκεται από το χωριό σαν να ήταν ο φταίκτης. Γιατί όταν ένας οποιαδήποτε πολίτης αποφασίσει να βλάψει τον δάσκαλο, η κυβέρνηση δεν υποστηρίζει ποτέ τον δάσκαλο, αλλά θέτει τον ατυχή υπάλληλό της στις απαιτήσεις του τόπου, το οποίο σημαίνει ότι ο δάσκαλος αντιμετωπίζεται ως αυθάδης, αναιδής και ιδιοτελής ανθρωπάκος που κατορθώνει να δημιουργήσει θόρυβο στον τόπο [...] Αφού λοιπόν ο δάσκαλος απειλείται από τον καθένα και δεν έχει καμιά υποστήριξη από το κράτος, αναγκάζεται να λειτουργεί σύμφωνα με τις επιθυμίες των πολιτευμένων θωπεύοντας και κολακεύοντας τους. Αλλά ας υποθέσουμε ότι, παρότι δεν θεωρείται φυσιολογικό, υπάρχει κάποιος δάσκαλος που καταγγέλλει στον δήμαρχο τους γονείς των παιδιών που απουσιάζουν, μπορεί ο δήμαρχος να τους τιμωρήσει; Ουδέποτε, γιατί ο δήμαρχος που χρειάζεται την ψήφο καθενός πολίτη φροντίζει να τα έχει καλά με όλους. Είναι επομένως φυσικό, σύμφωνα με την επικρατούσα κατάσταση, να μην καταγγέλλει τους γονείς αυτούς, ούτε ο δάσκαλος ούτε ο δήμαρχος».*

Στη δεκαετία του 1860, μετά από εμπειρία 30 περίπου ετών λειτουργίας της δημοτικής εκπαίδευσης άρχισαν να διατυπώνονται κριτικές, τόσο από μεμονωμένα άτομα όσο και από συλλογικά όργανα, αναφορικά με τον τρόπο οργάνωσης, το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης και την αποτυχία της στοιχειώδους εκπαίδευσης να διεισδύσει στις ευρύτερες λαϊκές μάζες. Ως επακόλουθο, το υπουργείο παιδείας, το 1876, επιχείρησε να καταγράψει την επικρατούσα κατάσταση στη δημοτική εκπαίδευση, με την αποστολή εκτάκτων επιθεωρητών σε περισσότερα από πεντακόσια σχολεία, προκειμένου να αναζητήσει προτάσεις για τη βελτίωση της. Οι διαπιστώσεις των επιθεωρητών ήταν πολύ αρνητικές για την κατάσταση των

⁷⁸ Η εφαρμογή του άρθρου 6 περί υποχρεωτικής εκπαίδευσης ήταν ουσιαστικά ανενεργή. Αυτό προκύπτει και από το περιεχόμενο των εγκυκλίων 7331/8-12-1856 και 8328/18-9-1872 του υπουργείου παιδείας προς τους νομάρχες «περί εφαρμογής του άρθρου 6 του νόμου για τα δημοτικά σχολεία» όπου καταγράφονται πιέσεις του υπουργείου προς τους νομάρχες να δείξουν επιμέλεια στην εφαρμογή του άρθρου 6 για την υποχρεωτική εκπαίδευση.

⁷⁹ Τσουκαλάς, 1975 σελ. 411: «...παρ' όλο τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης οι «παραβάτες» γονείς σπάνια υπέστησαν οποιαδήποτε συνέπειες πριν από τον Πρώτο παγκόσμιο πόλεμο.»

σχολείων, επισημαίνοντας σημαντικότερα προβλήματα στον τρόπο διδασκαλίας, πλήρη αδιαφορία των περισσοτέρων δήμων για την εξασφάλιση της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολείων, αδιαφορία των δασκάλων για την πλημμελή φοίτηση των μαθητών τους και το σημαντικότερο, τη μη δυνατότητα πρόσβασης στο σχολείο μεγάλου μέρους των παιδιών σχολικής ηλικίας, που κατοικούσαν σε χωριά που δεν λειτουργούσε σχολείο (Βενθύλος, 1884). Το πρόβλημα ήταν εντονότερο στην περίπτωση των κοριτσιών, διότι στην επαρχία δεν λειτουργούσε σχεδόν κανένα σχολείο θηλέων.

Στην αναζήτηση λύσεων στα παραπάνω προβλήματα διαπιστώθηκε ότι η λειτουργία διαφορετικών σχολείων για την εκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών ήταν οικονομικά ανέφικτη, τουλάχιστον για τις μικρές κοινότητες και είχαν αρχίσει συζητήσεις για διαφορετικές επιλογές. Ο Δελμούζος (1950) γράφει σχετικά: *«την αντίληψη του κράτους αλλά και τους προβληματισμούς των γονιών για αυτή την εποχή τη δίνουν τα πρακτικά του Ελληνικού διδασκαλικού συλλόγου. Ο διδασκαλικός σύλλογος το 1875 είχε βάλει στα μέλη του το ερώτημα: “αν πρέπει να λειτουργούν μεικτά σχολεία εκεί όπου δεν μπορεί να ιδρυθούν ξεχωριστά σχολεία αρρένων και θηλέων”.* Ο παιδαγωγός Βρατσάνος, γενικός γραμματέας του συλλόγου δέχεται στην εισήγηση του τα μεικτά σχολεία, αλλά προτείνει να ορισθούν ώρες διδασκαλίας για τα κορίτσια μετά το μεσημέρι, όταν τα αγόρια θα έχουν σχολάσει, ή να δεχθούν στα σχολεία κορίτσια μέχρι ηλικίας 10 ετών, αποκλείοντας αυτά που έχουν μεγαλύτερη ηλικία. Την ίδια με αυτόν γνώμη είχαν και όσα μέλη υποστήριζαν τα μεικτά τετράχρονα δημοτικά ως αναγκαίο κακό. Στην εισήγηση του ίδιου διαπιστώνεται ότι η κυβέρνηση, ενώ απαγορεύει τα μεικτά σχολεία, δεν ιδρύει όμως σχολεία θηλέων. Με αποτέλεσμα 92 στα 100 κορίτσια να είναι αγράμματα και να υπάρχουν 55 δήμοι στους οποίους καμία γυναίκα δεν ξέρει γράμματα.» Είναι συνεπώς σαφές ότι στα πλαίσια του διαλόγου, η λειτουργία μεικτών σχολείων για τους οικισμούς με λίγα παιδιά, κέρδιζε έδαφος περισσότερο ως οικονομική λύση παρά ως επιτυχημένο εκπαιδευτικό μοντέλο (Ελληνικός Διδασκαλικός Σύλλογος, 1876). Όμως παρά τις διαπιστώσεις και τους προβληματισμούς, η πολιτεία δεν κατάφερε να προχωρήσει σε κάποιο ουσιαστικό μέτρο για τη βελτίωση της δημοτικής εκπαίδευσης. Μια σειρά νομοσχεδίων που κατατέθηκαν στη βουλή από το 1870 ως το 1880 δεν κατάφεραν να ψηφιστούν. Είχε όμως ανοίξει ο δρόμος για τις αλλαγές που ακολούθησαν.

Συμπερασματικά, σημειώνουμε ότι για την εν λόγω περίοδο, *περίοδος στασιμότητας*, η λειτουργία της δημοτικής εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται από

οργανωτικές αδυναμίες, έλλειψη προγραμματισμού, έλλειψη σωστού προσανατολισμού, διστακτικότητα, νωθρότητα και αμηχανία μπροστά σε ιδεοληψίες και στερεότυπα της εποχής που συνιστούσαν εμπόδια στην ανάπτυξη της.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη συμμετοχή των παιδιών και τον αριθμό των σχολείων στη στοιχειώδη εκπαίδευση, στην υπό εξέταση περίοδο (1833-1880), υπάρχουν μόνο για μερικά σχολικά έτη. Τα στοιχεία αυτά προέρχονται κυρίως από αναφορές αξιωματούχων για την κατάσταση της στοιχειώδους εκπαίδευσης⁸⁰, από τον «Καταστατικό πίνακα της στοιχειώδους εκπαίδευσης για το έτος 1867» – δημοσιεύεται στο ΦΕΚ 29/1868 – καθώς και την Στατιστική της Ελλάδος που περιλαμβάνει στοιχεία της απογραφής του 1870 και του 1879 (Υπουργείο Εσωτερικών, 1881). Τα στοιχεία αυτά δεν έχουν ενιαία μορφή και συνήθως αναφέρονται στον αριθμό των σχολείων (αρρένων – θηλέων) και στον αριθμό των εγγεγραμμένων μαθητών⁸¹ στην δημόσια και την ιδιωτική ΠΕ συνολικά, σε επίπεδο κράτους⁸² (για τα σχολικά έτη 1867 και 1878 τα στοιχεία αυτά αναλύονται και κατά επαρχίες και νομούς). Μια συστηματική επεξεργασία αυτών των διαθέσιμων στοιχείων είχε αποτέλεσμα την κατασκευή των Πινάκων Π.Π.Β'1, έως και Π.Π.Β'8 (Παράρτημα 1. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση) που περιλαμβάνουν εκείνα τα στοιχεία τα οποία, ανταποκρινόμενα στους στόχους της διατριβής, αφορούν: α) στον αριθμό των σχολείων, διότι η ανάπτυξη του σχολικού δικτύου, η οποία κατά την διάρκεια της εξεταζόμενης, σε αυτή την ενότητα, περιόδου είναι σε εξέλιξη, συνδέεται άμεσα με τη διεύρυνση της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας στη δημοτική εκπαίδευση, β) στο ποσοστό των παιδιών σχολικής ηλικίας που συμμετέχουν στη

⁸⁰ Τα στατιστικά στοιχεία κατά την περίοδο αυτή ελέγχονται ως προς την ακρίβεια τους αφού σε πολλές περιπτώσεις στοιχεία που αναφέρονται στο ίδιο σχολικό έτος από διαφορετικές πηγές παρουσιάζουν αποκλίσεις. Το υπουργείο παιδείας φαίνεται για μεγάλο διάστημα να μην είχε πλήρη εικόνα της δημοτικής εκπαίδευσης. Προκειμένου να πετύχει την συστηματική συλλογή στατιστικών στοιχείων το 1883, με την εγκύκλιο 8101/12-7-1883 όριζε ως πειθαρχικό παράπτωμα την μη αποστολή στατιστικών στοιχείων από τους δασκάλους. Ωστόσο και από τα ελλιπή αυτά στοιχεία διαμορφώνεται η εικόνα της εξέλιξης της συμμετοχής στη δημοτική εκπαίδευση.

⁸¹ Δεν δίνονται στοιχεία κατά τάξη, υπάρχουν αναφορές ότι οι πλειοψηφία των μαθητών δεν ολοκλήρωναν τη φοίτηση τους. Ο Μανσόλας (1879) υποστηρίζει ότι: Η σχολική περίοδος περιορίστηκε σε 2-3 χρόνια. Στην ίδια άποψη διατυπώνουν οι Κάτσικας και Θεριανός (2004 σελ. 46).

⁸² Η Ελλάδα μετά την αναγνώριση της ως ανεξάρτητο κράτος το 1830 και την ολοκλήρωση της χάραξης των συνόρων της το 1832, περιλάμβανε την Πελοπόννησο, τις Κυκλάδες, την Εύβοια, τις Σποράδες και το μεγαλύτερο τμήμα της Στερεάς Ελλάδας. Ως βόρεια σύνορα της χώρας ορίζονταν η γραμμή από Αμβρακικό ως τον Παγασητικό κόλπο. Το 1864 έγινε η πρώτη επέκταση των συνόρων της με την προσάρτηση των Επτανήσων και το 1878 προσαρτήθηκε η Θεσσαλία, εκτός από την περιοχή της Ελασσόνας.

δημοτική εκπαίδευση, προκειμένου να εκτιμηθεί ο βαθμός εφαρμογής του υποχρεωτικού της χαρακτήρα, αφού η καθολική εφαρμογή του θα οδηγούσε σε ισότιμη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην ΠΕ και κυρίως γ) στον αριθμό των εγγεγραμμένων⁸³ μαθητών κατά φύλο, αθροιστικά για τη δημόσια και την ιδιωτική εκπαίδευση, προκειμένου να μελετηθεί η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στη ΠΕ, αλλά και για να προσδιοριστεί το μοντέλο που την περιγράφει. Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται σε επίπεδο χώρας, όπου όμως είναι εφικτό και σε επίπεδο νομών ή και επαρχιών προκειμένου να αναδειχθούν ενδεχόμενες τοπικές διαφορές.

Στον Πίνακα Π.Π.Β'1 δίνονται στοιχεία αναφορικά με τον αριθμό των σχολείων και των μαθητών κατά φύλο για τη δημόσια και την ιδιωτική εκπαίδευση, για τα σχολικά έτη που είναι διαθέσιμα. Στον Πίνακα Π.Π.Β'2, δίνεται για το σχολικό έτος 1867-68, για τη δημόσια και την ιδιωτική εκπαίδευση, κατά επαρχία και φύλο, ο αριθμός των σχολείων και των μαθητών. Στον Πίνακα Π.Π.Β'4 για το σχολικό έτος 1878-79, κατά δήμο και φύλο, ο αριθμός των σχολείων, των μαθητών, ο αριθμός των κατοίκων του δήμου, καθώς και ο αριθμός των κατοίκων της πρωτεύουσας κάθε δήμου. Στον Πίνακα Π.Π.Β'3 δίνεται για το σχολικό έτος 1878-79, κατά νομό και επαρχία, ο συνολικός αριθμός σχολείων της δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης και ο μέσος αριθμός μαθητών ανά σχολείο, από όπου υπολογίστηκε και ο αριθμός μαθητών ανά περιφέρεια. Στον πίνακα αυτό παρατίθενται επίσης στοιχεία για τον αριθμό αγοριών και κοριτσιών σχολικής ηλικίας (5-10 ετών) καθώς και για τους αριθμούς μαθητών και μαθητριών που αντιστοιχούσαν σε 100 αγόρια και 100 κορίτσια αντίστοιχα, σχολικής ηλικίας 5-12 ετών. Τα στοιχεία αυτά εξυπηρετούν τον υπολογισμό του αριθμού των μαθητών και μαθητριών ανά επαρχία. Στον Πίνακα Π.Π.Β'5, δίνονται για τα διαθέσιμα σχολικά έτη, οι αριθμοί μαθητών και σχολείων, καθώς και ο πληθυσμός της χώρας, στοιχεία που εξυπηρετούν στον υπολογισμό του αριθμού των μαθητών που αντιστοιχούσαν σε 100 κατοίκους, του αριθμού των σχολείων που αντιστοιχούσαν σε 10.000 κατοίκους, τον μέσο αριθμό μαθητών ανά σχολείο, καθώς και του ποσοστού των παιδιών σχολικής ηλικίας που εγγράφονταν στο δημοτικό σχολείο, με την παραδοχή ότι κατά την εξεταζόμενη περίοδο τα παιδιά σχολικής ηλικίας αποτελούσαν το 15,45% του πληθυσμού της χώρας. Τέλος, στους Πίνακες Π.Π.Β'6, Π.Π.Β'7 και Π.Π.Β'8 δίνονται ο αριθμός των μαθητών που

⁸³ Κατά την εξεταζόμενη περίοδο για το μαθητικό δυναμικό της δημοτικής εκπαίδευσης δίνεται μόνο ο αριθμός των εγγεγραμμένων.

αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες το 1870, το 1873 και το 1908, προκειμένου να γίνουν οι σχετικές συγκρίσεις.

Εξετάζοντας συνδυαστικά τα στοιχεία των πινάκων Π.Π.Β'1-Π.Π.Β'7 παρατηρούμε τα εξής: Το 1838, που είναι το πρώτο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση εγγράφη το 12,88% των παιδιών σχολικής ηλικίας ($ER_I(1837)=12,88\%$), ποσοστό που σαράντα χρόνια αργότερα, το 1879, σχεδόν τριπλασιάστηκε και έφτασε στο 35,15%⁸⁴ ($ER_I(1879)=35,15\%$) (Πίνακας Π.Π.Β'5). Για το έτος αυτό μάλιστα φαίνεται ότι, από τα αγόρια και τα κορίτσια σχολικής ηλικίας, τα ποσοστά που εγγράφηκαν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ήταν 55,10% ($ER_{Ia}(1879)=55,10\%$) και 13,51% ($ER_{Ik}(1879)=13,51\%$)⁸⁵ αντίστοιχα (Διάγραμμα 2.5). Όμως, παρά τον τριπλασιασμό της συμμετοχής των παιδιών στην ΠΕ, από το 1837 έως το 1879, το ποσοστό τους υπολείπεται κατά πολύ του στόχου, που ήταν η καθολική συμμετοχή των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Ως βασική αιτία του χαμηλού αυτού ποσοστού θεωρείται η λειτουργία μικρού αριθμού σχολείων (Πίνακας Π.Π.Β'5) και ειδικότερα σχολείων θηλέων. Ο αριθμός των σχολείων αρρένων και θηλέων για την περίοδο 1833-1880, δίνεται στο Διάγραμμα 2.1. Από το διάγραμμα αυτό προκύπτει ότι ο αριθμός των σχολείων αυξάνεται, ωστόσο, όπως θα διαφανεί στη συνέχεια, ο αριθμός τους υπολείπεται κατά πολύ του αναγκαίου αριθμού σχολείων, ώστε να έχουν όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας πρόσβαση στην ΠΕ⁸⁶. Αναλυτικότερα, τα δημόσια σχολεία αρρένων από 93

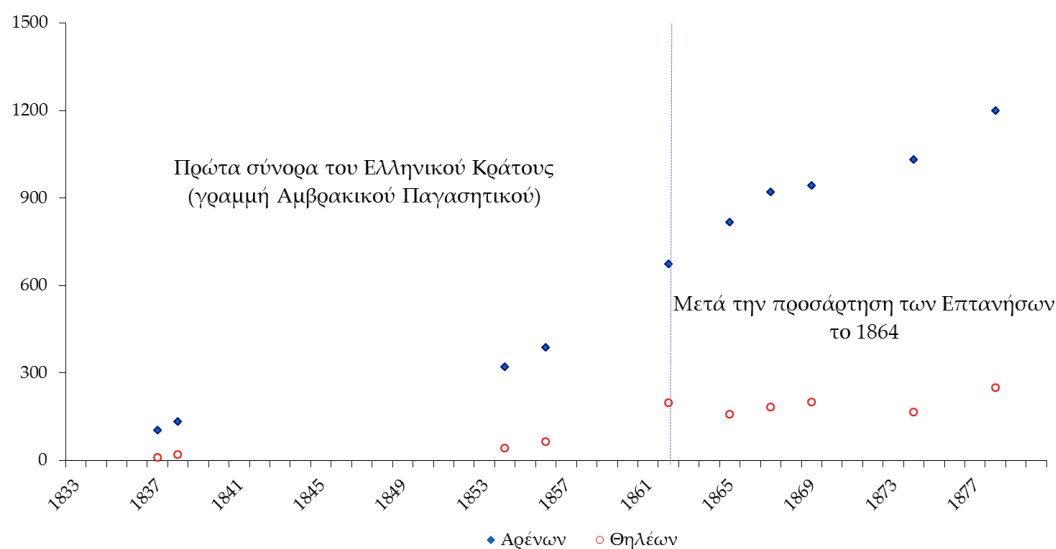
⁸⁴ Στο ίδιο συμπέρασμα οδηγεί και ο δείκτης που εκφράζει τον αριθμό των μαθητών που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Π.Β'5 το 1838 αντιστοιχούσαν 1,99 μαθητές σε 100 κατοίκους και στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, το 1879, 5,43 μαθητές. Αν το 1879 υπήρχε καθολική συμμετοχή, τότε θα αντιστοιχούσαν 15,45 μαθητές σε 100 κατοίκους.

⁸⁵ Εντελώς διαφορετική είναι η εικόνα της δημοτικής εκπαίδευσης στην Αθήνα συγκριτικά με εκείνη που παρουσιάζει η χώρα συνολικά. Τα αγόρια αποτελούσαν το 46,68% των εγγεγραμμένων στη δημοτική εκπαίδευση και τα κορίτσια το 53,32%. Στην δημοτική εκπαίδευση εγγράφονταν το 66,85% των αγοριών σχολικής ηλικίας και το 82,11% των κοριτσιών σχολικής ηλικίας (Διάγραμμα 2.5)

⁸⁶ Για να θεμελιώσουμε τον ισχυρισμό αυτό, επειδή δεν υπάρχουν στοιχεία για τον αριθμό των σχολείων που απαιτούνταν, ώστε το σχολικό δίκτυο να είναι επαρκές, θα χρησιμοποιήσουμε ως μέτρο σύγκρισης τον αριθμό των σχολείων που αντιστοιχούν σε 10.000 κατοίκους που δίνεται στον Πίνακα Π.Π.Β'5. Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού προκύπτει ότι, το έτος 1879 αντιστοιχούσαν 8,62 σχολεία ανά 10.000 κατοίκους, ενώ το 1954 που, όπως θα δούμε παρακάτω, το σχολικό δίκτυο πλησίαζε στην ολοκλήρωσή του, αντιστοιχούσαν 11,5 σχολεία ανά 10.000 κατοίκους. Ωστόσο οι ελλείψεις σε σχολεία ήταν ακόμα μεγαλύτερες από την εικόνα που δίνει ο δείκτης αν συνυπολογίσουμε ότι κατά την εν λόγω περίοδο, τα σχολεία λειτουργούσαν ως αρρένων και θηλέων, ενώ το 1954 ήταν μεικτά, χωριστά, επομένως αναλογικά απαιτείτο πολύ μεγαλύτερος αριθμός σχολείων σε σχέση με το 1954.

που ήταν το 1837⁸⁷ έφτασαν τα 1.033 το 1879, ενώ τα θηλέων από 3 που ήταν το 1837 έφτασαν μόλις τα 138 το 1879⁸⁸.

Διάγραμμα 2.1: Αριθμός Σχολείων Αρρένων-Θηλέων που λειτούργησαν την περίοδο 1833-1880 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση



Τα σχολεία θηλέων, όπως προκύπτει από την ποσοστιαία κατανομή των σχολείων αρρένων -θηλέων που δίνεται στο Διάγραμμα 2.2, αποτελούσαν περίπου το 15% του συνολικού αριθμού των σχολείων. Είναι επομένως σαφής η προτεραιότητα που δίνονταν στην εκπαίδευση των αγοριών. Ιδιωτικά σχολεία⁸⁹ λειτούργούσαν σε λίγες μόνο μεγάλες πόλεις, όμως η συμβολή τους στις τοπικές κοινωνίες ήταν σημαντική⁹⁰ (Πίνακας Π.Π.Β'2).

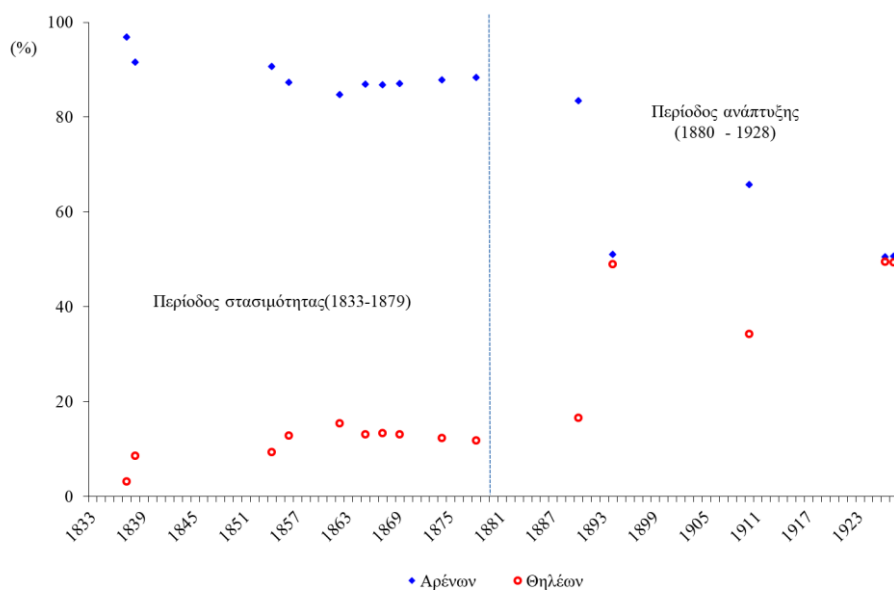
⁸⁷ Κλάδος, 1837 σελ. 202: Το 1837 το Ελληνικό κράτος περιελάμβανε 464 δήμους

⁸⁸ Σημειώνεται ότι το 1879 υπήρχαν τέσσερις επαρχίες χωρίς κανένα σχολείο θηλέων

⁸⁹ Το μαθητικό δυναμικό της ιδιωτικής εκπαίδευσης ως ποσοστό του μαθητικού δυναμικού της δημοτικής εκπαίδευσης, κυμαίνονταν από 5,57% έως 12,67%. Σημειώνεται ότι κατά το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου από το 1867 έως το 1878, ο αριθμός των ιδιωτικών σχολείων σχεδόν τριπλασιάζεται, από 100 γίνεται 271, ενώ το μαθητικό τους δυναμικό υπερδιπλασιάζεται, από 4.894 φθάνει τους 11.584 μαθητές και μαθήτριες.

⁹⁰ Στην Αθήνα το 1879 λειτούργούσαν: 55 ιδιωτικά σχολεία (22 αρρένων και 23 θηλέων) στα οποία φοιτούσε το 67,44% των μαθητών της πόλης και 7 δημόσια σχολεία (3 αρρένων και 4 θηλέων) που φοιτούσε το 32,56% . Οι μαθητές αποτελούσαν το 67% των αγοριών σχολικής ηλικίας της πόλης και οι μαθήτριες το 82% των κοριτσιών της πόλης (Διάγραμμα 2.6).

Διάγραμμα 2.2: Ποσοστιαία κατανομή των δημοσίων σχολείων Αρρένων-Θηλέων που λειτούργησαν την περίοδο 1833-1928 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.



Εστιάζοντας την εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στην ΠΕ με βάση την κατανομή των εγγεγραμμένων μαθητών και μαθητριών που δίνεται στον Πίνακα 2.2 (2^η και 3^η στήλη)

Πίνακας 2.2: Αριθμός εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση την περίοδο 1833-1880

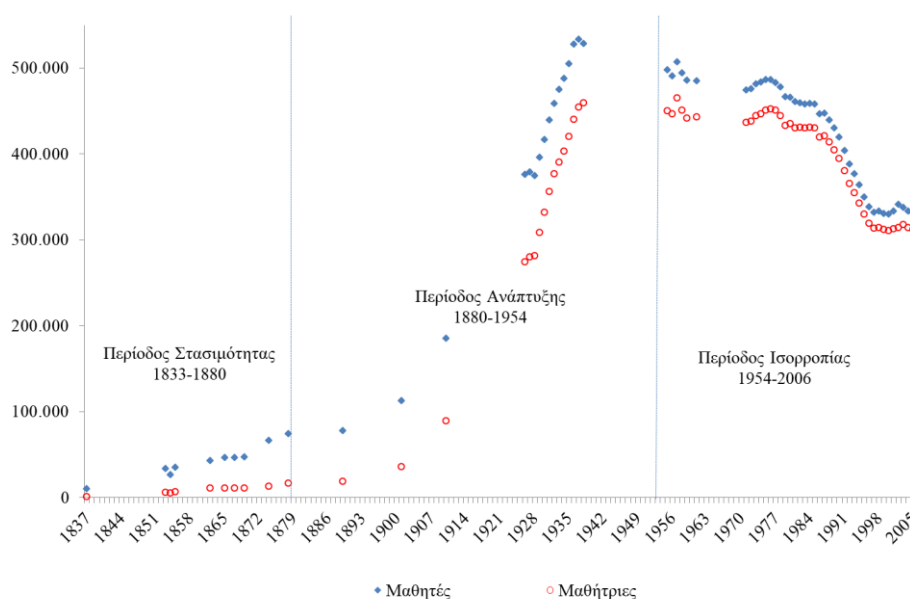
Σχολικό Έτος (t)	Εγγεγραμμένοι			Ποσοστό (%)	
	Αγόρια $N_{ΕΑΠ}(t)$	Κορίτσια $N_{ΕΓΠ}(t)$	Σύνολο $N_{ΕΠ}(t)$	Αγοριών $P_{ΕΑΠ}(t)$	Κοριτσιών $P_{ΕΓΠ}(t)$
1837	9.801	969	10.770	91,00	9,00
1853	33.864	5.859	39.723	85,25	14,75
1854	26.885	5.351	32.236	83,40	16,60
1856	39.437	5.859	45.296	87,07	12,93
1865	46.242	10.563	56.805	81,40	18,60
1867	46.656	11.508	58.164	80,21	19,79
1869	46.834	10.800	57.634	81,26	18,74
1874	66.714	12.760	79.474	83,94	16,06
1878	74.382	16.831	91.213	81,55	18,45

Πηγή: Πίνακας Π.Π.Β'.1.

και απεικονίζεται γραφικά στο Διάγραμμα 2.3 (περίοδος στασιμότητας) και σε συνδυασμό με όσα σχετικά αναφέρθηκαν για την προηγούμενη περίοδο (περίοδος

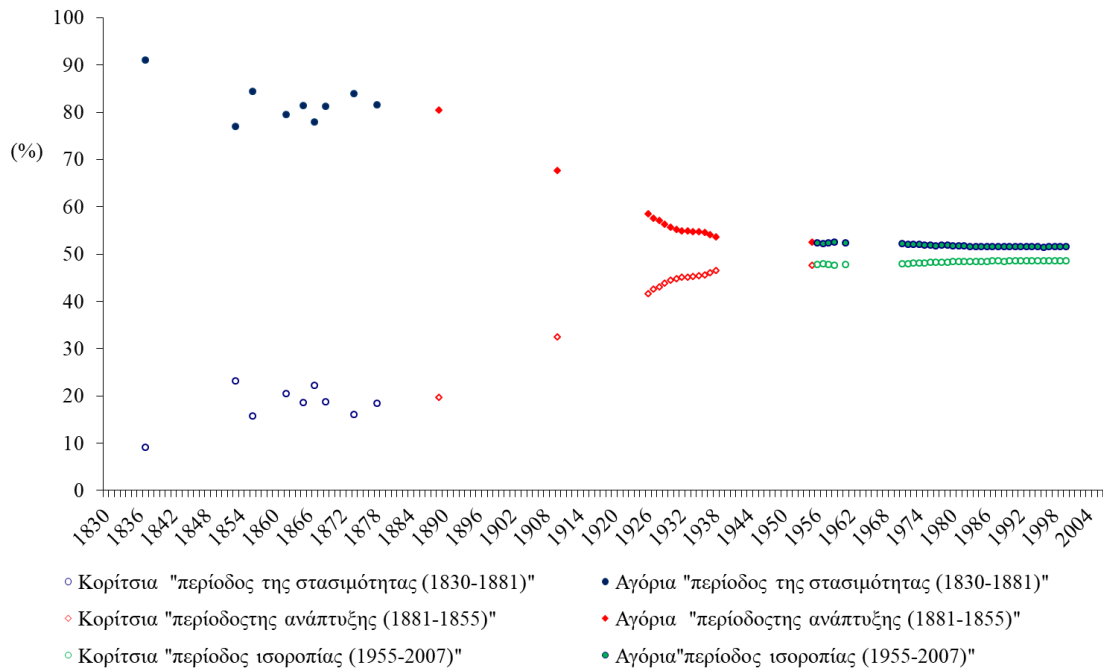
ελπίδας), είναι σαφές ότι, στην αρχή της περιόδου 1833-1897 ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών είναι σαφώς μεγαλύτερος από εκείνο των μαθητριών. Ακολούθως, οι αριθμοί αυτοί αυξάνονται με ρυθμό, όμως μεγαλύτερο στα αγόρια απ' ότι στα κορίτσια.

Διάγραμμα 2.3: Αριθμός μαθητών και μαθητριών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης την περίοδο 1837-2005



Η εικόνα αυτή αποτυπώνεται καλύτερα στην ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή των εγγεγραμμένων, που προέκυψε από τις Σχέσεις 1.1 και 1.2, η οποία δίνεται στον Πίνακα 2.2. (5^η και 6^η στήλη) και απεικονίζεται γραφικά στο Διάγραμμα 2.4, στο τμήμα που αφορά την περίοδο της στασιμότητας.

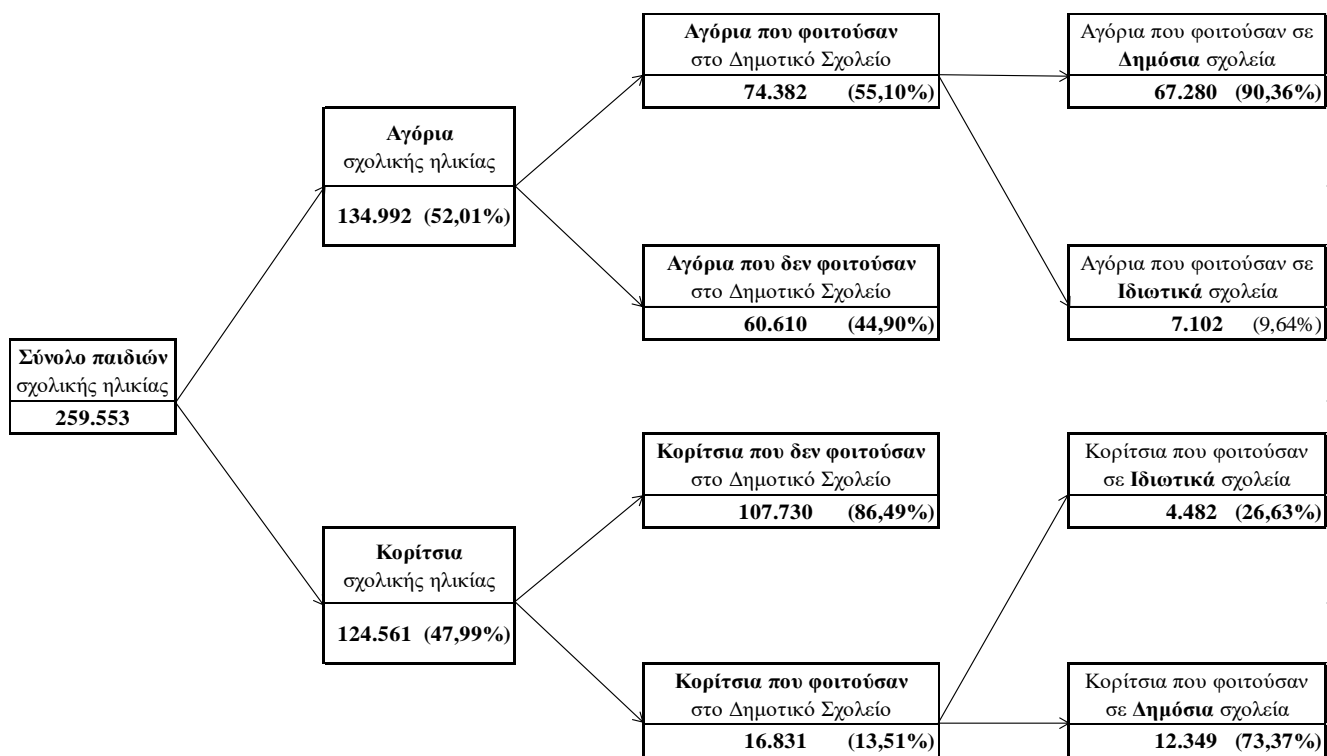
Διάγραμμα 2.4: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από το 1830 έως το 2007



Από τον πίνακα και το διάγραμμα αυτό προκύπτει σαφώς ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ΠΕ ($P_{ΕΘΠ}(t)$), καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 1833-1889, είναι πολύ μικρότερη εκείνης των αγοριών ($P_{ΕΑΠ}(t)$). Πιο συγκεκριμένα, το 1837 οι μαθητές και οι μαθήτριες αποτελούσαν το 91% ($P_{ΕΑΠ}(1837)=91\%$) και 9% ($P_{ΕΘΠ}(1837)=9\%$) αντιστοίχως του μαθητικού πληθυσμού των εγγεγραμμένων στην ΠΕ. Ακολούθως, η συμμετοχή των μαθητριών αυξάνεται, το 1853 φθάνει στο 14,78% ($P_{ΕΘΠ}(1853)=14,8\%$) και στη συνέχεια και ως το τέλος της περιόδου αυτό κυμαίνεται μεταξύ 14,78% και 20,48%. Επομένως για αρκετές δεκαετίες, η συμμετοχή των κοριτσιών κυμαινόταν σε ένα επίπεδο κοντά στο 20%, δηλαδή στο ίδιο περίπου επίπεδο που εκτιμάται ότι ήταν και την περίοδο της ελπίδας. Με βάση τα παραπάνω εικάζουμε ότι, η συμμετοχή των κοριτσιών στην ΠΕ παρέμεινε σχεδόν στάσιμη στο μεγαλύτερο διάστημα αυτής της περιόδου, 1833-1880, σε ένα επίπεδο λίγο κάτω από 20%. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Π.Β'3, οι διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στις διάφορες επαρχίες του κράτους είναι μεγάλες. Επομένως, είναι σαφές ότι το φύλο, κατά την εν λόγω περίοδο, αποτελούσε σημαντικό παράγοντα ανισότητας όσον αφορά τη συμμετοχή στην ΠΕ. Σημειώνεται ότι για να είχαμε ισότιμη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην ΠΕ, θα έπρεπε η συμμετοχή των αγοριών και των

κοριτσιών στο σύνολο των εγγεγραμμένων στην ΠΕ ($P_{E\Lambda\Pi}$ και $P_{E\Theta\Pi}$) να ταυτίζονται με τα αντίστοιχα ποσοστά αγοριών και κοριτσιών στην ηλικιακή ομάδα των 5-12 ετών εκείνης της περιόδου, που ήταν 52% και 48%⁹¹ αντίστοιχα.

Διάγραμμα 2.5: Στατιστική της Δημοτικής Εκπαίδευσης το 1879

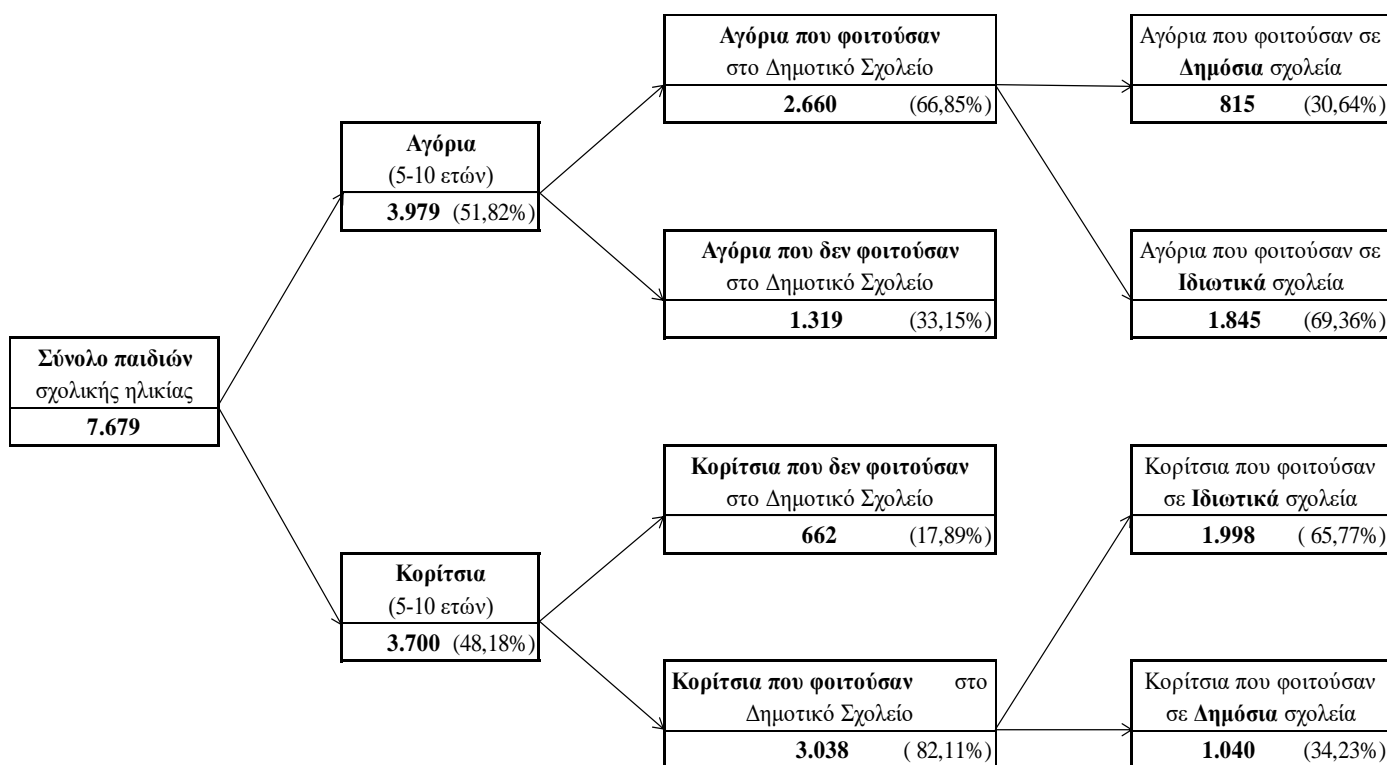


Τα αγόρια αποτελούσαν το **81,51%** του συνολικού αριθμού των εγγεγραμμένων στην ΠΕ και τα κορίτσια το **18,45%**

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών, 1881

⁹¹ Στην ηλικιακή ομάδα των 5-12 ετών το έτος 1879 το 52,01% ήταν αγόρια και το 47,99% κορίτσια (Διάγραμμα 2.5), επειδή διαχρονικά παρατηρούνται πολύ μικρές διακυμάνσεις των ποσοστών αυτών θεωρούμε ότι αυτά παρέμειναν σταθερά κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου.

Διάγραμμα 2.6: Στατιστική της Δημοτικής Εκπαίδευσης στην Αθήνα το 1879



Τα αγόρια αποτελούσαν το **46,68%** του συνολικού αριθμού των εγγεγραμμένων στην Αθήνα και τα κορίτσια το **53,32%**

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών, 1881 σελ.55

2.4. 1880-1955: Περίοδος ανάπτυξης

Οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο: Στις αρχές της εξεταζόμενης εδώ περιόδου και συγκεκριμένα μέχρι το 1892, σχολείο της στοιχειώδους εκπαίδευσης εξακολουθούσε να είναι το επτατάξιο δημοτικό σχολείο, η δε εκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών γίνεται σε διαφορετικά σχολεία, αρρένων και θηλέων. Όμως, από το 1880, στη δημόσια εκπαίδευση εντάχθηκαν και τα γραμματοδιδασκαλεία που μέχρι τότε ανήκαν στην ιδιωτική εκπαίδευση⁹². Στο Διάγραμμα 2.7 δίνονται χρονολογικά οι τύποι των σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από το 1833 έως το 2006.

⁹² Τα γραμματοδιδασκαλεία εντάχθηκαν στη δημόσια στοιχειώδη εκπαίδευση με εγκύκλιο του υπουργείου στις 2 Οκτωβρίου του 1880 που όριζε ότι και οι γραμματοδιδάσκαλοι, όπως οι δάσκαλοι, θα μισθοδοτούνταν από τους δήμους. (ΦΕΚ 259/1891) Στην εισηγητική έκθεση των νομοσχεδίων το 1889 (υπουργός παιδείας Γ. Θεοτόκης) αναφέρεται ότι το κράτος δαπανούσε 675.000 δραχμές για την εκπαίδευση των 30.000 περίπου μαθητών των γραμματοδιδασκαλείων. Ακόμη στο ΦΕΚ (36/1893) αναγράφονται σε πίνακα τα χωριά στα οποία λειτουργούσαν γραμματοδιδασκαλεία. Από τον πίνακα αυτό προκύπτει ότι λειτουργούσαν 1.007 γραμματοδιδασκαλεία. Επίσης στην εισηγητική έκθεση των νομοσχεδίων του, το 1899, ο υπουργός παιδείας Ευταξίας αναφέρει ότι κατά το 1894 λειτουργούσαν 885 γραμματοδιδασκαλεία.

Επίσης, μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας το 1881, συνέπεια της οποίας ήταν να περιέλθει υπό την δικαιοδοσία του ελληνικού κράτους μουσουλμανικός και εβραϊκός πληθυσμός, ιδρύθηκαν αντιστοίχως και μειονοτικά σχολεία⁹³ πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Από το 1892 μέχρι το 1895 η διάρκεια φοίτησης στα σχολεία Π.Ε. αλλάζει, γίνεται από επταετής τετραετής, και θεσμοθετείται το *μεικτό σχολείο* για τις μικρές κοινότητες⁹⁴, όπου φοιτούσαν μέχρι 75 παιδιά⁹⁵ (ΦΕΚ, 286/1892). Στις υπόλοιπες περιοχές τα σχολεία συνέχισαν να λειτουργούν ως αρρένων και θηλέων. Το 1895⁹⁶ (ΦΕΚ, 37/1895 Λέφας, 1924· Υπουργείο των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαίδευσεως, 1895) λειτούργησαν τρεις τύποι σχολείων για την Π.Ε., τα *κοινά*⁹⁷ και τα *πλήρη*⁹⁸ δημοτικά σχολεία⁹⁹, καθώς και τα *γραμματοδιδασκαλεία*. Τα

⁹³ Το ελληνικό κράτος μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας το 1881, συνέπεια της οποίας ήταν να περιέλθει υπό την δικαιοδοσία του και τουρκικός πληθυσμός, προχώρησε στην ίδρυση μειονοτικών σχολείων με το νόμο ΑΠ' της 16ης Ιουνίου του 1882 «*Περί συστάσεως Τουρκικών και Ισραηλιτικών παιδευτηρίων εν ταις προσαρτηθείσαις επαρχίαις*» (ΦΕΚ, 53/1882) Το Βασιλικό Διάταγμα της 2ας Οκτωβρίου 1882 (ΦΕΚ, 126/1882) που ρύθμιζε τη λειτουργία των μουσουλμανικών σχολείων προέβλεπε: Σε κάθε δήμο όπου κατοικούν περί τους χίλιους Οθωμανούς επρόκειτο να συστηθεί το λιγότερο ένα προκαταρτικό σχολείο αρρένων (μικιατίπι σιπτάν) (Άρθρο 1). Στα προκαταρτικά τουρκικά σχολεία φοιτούσαν οι μαθητές από το έκτο έτος της ηλικίας τους. Τα σχολεία αυτά αντιστοιχούσαν στα δημοτικά σχολεία και η φοίτηση διαρκούσε πέντε χρόνια (Άρθρο 2). Ιδρύονταν μετά από αίτηση των τουρκικών κοινοτήτων και έγκριση του υπουργείου της δημόσιας εκπαίδευσης. Συντηρούνταν από τους τόκους ειδικών κληροδοτημάτων (βακουφίων) ή από δαπάνες αναγραφόμενες στον προϋπολογισμό των δήμων ή μερικών ή στην ανάγκη συνολικά από κρατικές επιχορηγήσεις (Άρθρο 3). Όπου δεν ήταν δυνατόν να συντηρηθούν Δημοτικά τουρκικά σχολεία, λόγω ανεπάρκειας του πληθυσμού των κατοίκων ή όπου τα υπάρχοντα ήταν ανεπαρκή, ιδρύονταν γραμματοδιδασκαλεία ύστερα από αίτηση των τουρκικών κοινοτήτων και έγκριση της Κυβέρνησης (Άρθρο 5). Εκτός από τα δημοτικά σχολεία των αρρένων ιδρύονταν και παρθεναγωγεία, συντηρούμενα με τον ίδιο τρόπο. Σε αυτά διδάσκονταν τα ίδια μαθήματα με τα σχολεία των αρρένων εκτός από την γυμναστική που είχε αντικατασταθεί με την ραπτική και τα γυναικεία εργόχειρα (Άρθρο 6).

⁹⁴ Το 1889 στη Ελλάδα υπήρχαν 362 οικισμοί με πληθυσμό πάνω από 1.100 κατοίκους, 997 με πληθυσμό από 500-1.100 κατοίκους και 1.007 με πληθυσμό από 200-500 κατοίκους. Ο συνολικός πληθυσμός της Ελλάδας ήταν 2.187.208 κάτοικοι.

⁹⁵ Ο νόμος ΒΠΕ'/12-8-1892 προέβλεπε: «όπου ο συνολικός αριθμός μαθητών και από τα δυο φύλα ήταν μικρότερος από 75 ένας δημοδιδάσκαλος αναλάμβανε να διδάσκει από κοινού αγόρια και κορίτσια» (άρθρο 9) . «σχολείον έχον ολιγοτέρους των 40 και πλέον των 15 μαθητών εξ αμφοτέρων των φύλων έχει ένα γραμματοδιδάσκαλον...» στο (ΦΕΚ 36/1893) το νομοτελεστικό διάταγμα (του ν.ΒΠΕ') «περί των εκατοσταχού του κράτους προσηκόντων και επαρκών δασκάλων της στοιχειώδους εκπαίδευσεως») προέβλεπε: σε χωριά με πληθυσμό 200-500 κατοίκους λειτουργία γραμματοδιδασκαλείου και σε χωριά με πληθυσμό 500-1.100 κατοίκους λειτουργία δημοτικού σχολείου που θα συνεκπαιδευόνταν αγόρια και κορίτσια (μεικτό δημοτικό σχολείο), το οποίο κατ' όνομα εξακολουθούσε να αναφέρεται ως αρρένων και για μεγαλύτερους οικισμούς προβλέπονταν σχολεία και των δυο φύλων. Στο διάταγμα αυτό με βάση τα πληθυσμιακά κριτήρια του ν.ΒΠΕ', προβλέπονταν ότι για την λειτουργία των σχολείων απαιτούνταν 1.804 δάσκαλοι, 559 δασκάλες και 1.007 γραμματοδιδάσκαλοι. Ωστόσο, προκύπτει ότι μεικτό σχολείο λειτουργούσε από το 1882 (ΦΕΚ, 130/1882) «περί συστάσεως δημοτικών σχολείων εν ταις επαρχίαις Λαρίσσης και Καρδίτσης» «... Συνιστάται εν Μαϊμούλη της επαρχίας Καρδίτσης σχολείον μικτόν αρρένων και θηλέων ...»

⁹⁶ Χρόνος εφαρμογής του ορίζονταν, με Β. Διάταγμα της 15^{ης} Δεκεμβρίου του 1895, η πρώτη Ιανουαρίου του 1896.

⁹⁷ Στα κοινά που είχαν μέχρι 80 μαθητές δίδασκε ένας δάσκαλος, από 81 έως 140 μαθητές δυο, από 141-200 τρεις και τέσσερεις αν ήταν περισσότεροι από 200. Για τα πλήρη δεν ορίζονταν αντίστοιχη κατηγοριοποίηση.

κοινά και τα πλήρη λειτουργούσαν είτε ως αρρένων είτε ως θηλέων¹⁰⁰ και η φοίτηση διαρκούσε τέσσερα και έξι¹⁰¹ έτη αντίστοιχα. Τα γραμματοδιδασκαλεία¹⁰² ήταν

⁹⁸ Πλήρη δημοτικά αρρένων μπορούσαν να συσταθούν εκεί που οι δημοτικοί πόροι ή οι προσφορές ιδιωτών και κληροδοτημάτων επαρκούσαν για την συντήρηση και λειτουργία τους. Όμως στις πόλεις με πληθυσμό πάνω από 6.000 κατοίκους συστήνονταν υποχρεωτικά ένα τουλάχιστον πλήρες δημοτικό σχολείο, αν βεβαίως τα οικονομικά του δήμου το επέτρεπαν, έπρεπε όλα τα δημοτικά να είναι πλήρη.

⁹⁹ Στα κοινά και τα πλήρη δημοτικά, διδάσκονταν, στενότερα ή ευρύτερα αντίστοιχα οι ίδιες στοιχειώδεις γνώσεις

¹⁰⁰ Για τη σύσταση σχολείου θηλέων ήταν απαραίτητος ο αριθμός των 25 μαθητριών. Τα πλήρη δημοτικά σχολεία θηλέων συνιστούνταν στους δήμους που επαρκούσαν οι δημοτικοί πόροι για την ακριβή εκπλήρωση των υποχρεώσεων για τη διδασκαλία των αρρένων. Στα σχολεία των θηλέων επιτρεπόταν να φοιτούν και αγόρια, έλλειψη σχολείου αρρένων με την προϋπόθεση ότι ήταν κάτω των 10 ετών.

¹⁰¹ Τα πλήρη δημοτικά σχολεία αρρένων, στα οποία η διάρκεια σπουδών ήταν εξαετής, κατέληγαν να λειτουργούν πάλι ως τετρατάξια. Αιτία για αυτό ήταν η δυνατότητα που έδινε στα αγόρια που αποφοιτούσαν από την τετάρτη τάξη, να εγγράφονται στα ελληνικά σχολεία (όπως συνέβαινε και στο νόμο του 1834). Οι Τζουμελέας και Παναγόπουλος (1937), επιθεωρητές της δημοτικής, για το γεγονός αυτό επισημαίνουν: «οι μαθητές των πληρών σχολείων είχαν το δικαίωμα όταν έπαιρναν ενδεικτικό της Τετάρτης τάξης, να φοιτήσουν μετά από εξετάσεις στην Α΄ τάξη το Ελληνικού σχολείου. Οι γονείς και οι μαθητές προτιμούσαν τα Ελληνικά σχολεία, γιατί τα θεωρούσαν ανώτερα από τα δημοτικά. Οι περισσότεροι μαθητές της τετάρτης τάξης κάθε πλήρους δημοτικού σχολείου πήγαιναν στα Ελληνικά σχολεία, μένανε έτσι στην Ε΄ και στην ΣΤ΄ οι πιο αμελείς και λιγότερο ευφυείς οι οποίοι λησμονούσαν και όσα έμαθαν τις προηγούμενες τάξεις, με το πρόγραμμα που εφαρμοζόταν τις δυο τελευταίες τάξεις. Οι μαθητές της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης, όταν τους ρωτούσαν σε ποιο σχολείο φοιτούν, έλεγαν στην πρώτη ή στη Δευτέρα του Ελληνικού σχολείου, γιατί εννοούσαν και αυτοί ότι δεν υπήρχε καμία διαφορά μεταξύ των δυο τελευταίων τάξεων του δημοτικού και των δυο πρώτων του Ελληνικού.»

¹⁰² Γραμματοδιδασκαλείο ιδρύονταν οπουδήποτε δεν μπορούσε να συντηρηθεί δημοτικό σχολείο, είτε από ανεπάρκεια δημοτικών πόρων, είτε από έλλειψη μαθητών. Δεν μπορούσαν όμως να συσταθούν σε χωριά που είχαν λιγότερους από 15 μαθητές, εκτός αν το συντηρούσαν οι γονείς. Εάν ο αριθμός των μαθητών που φοιτούσαν στο γραμματοδιδασκαλείο υπερέβαινε τους 70, τότε με απόφαση του εποπτικού συμβουλίου προβιβάζονταν σε δημοτικό. Το διδακτικό προσωπικό των γραμματοδιδασκαλείων αναβαθμίστηκε, προβλεπόταν να διδάσκουν γραμματιστές (απόφοιτοι των υποδιδασκαλείων – βλέπε κεφάλαιο 3) ή δασκάλεις.

Διάγραμμα 2.7: Τύποι σχολείων που λειτούργησαν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από το 1833 έως το 2007

Παλαιά Ελλάδα				Σύνολο Χώρας	
1833-92	1892-95	1895-1905	1905-22	1922-29	1929-Σήμερα
Δημοτικό σχολείο επτατάξιο (Αρένων -Θηλέων)	Δημοτικό σχολείο τετρατάξιο (Αρένων -Θηλέων- Μεικτό)	Πλήρες δημοτικό σχολείο εξατάξιο (Αρένων -Θηλέων) Κοινό δημοτικό σχολείο τετρατάξιο (Αρένων -Θηλέων)	Πλήρες δημοτικό σχολείο εξατάξιο (Αρένων -Θηλέων)	Δημοτικό σχολείο εξατάξιο (Αρένων- Θηλέων- Μεικτό)	Δημοτικό σχολείο εξατάξιο (Μεικτό)
Γραμματοδιδασκαλείο	Γραμματοδιδασκαλείο	Γραμματοδιδασκαλείο τετρατάξιο (Μεικτό)	Κοινό δημοτικό σχολείο Τετρατάξιο (Μεικτό)		
			Δημοτικό σχολείο εξατάξιο (Αρένων- Θηλέων- Μεικτό)		
			1913-1922	1922-29	1929-Σήμερα
			Νέες Χώρες	Σύνολο Χώρας	

τετραετούς φοίτησης και μπορούσαν εκεί να φοιτούν και κορίτσια μέχρι δέκα ετών, αν δεν υπήρχε σχολείο θηλέων. Τα γραμματοδιδασκαλεία λειτούργησαν έως το 1905 οπότε και καταργήθηκαν. Συνεπώς, μετά το 1905 (ΦΕΚ, 165/1905) συνέχισαν να λειτουργούν μόνο τα κοινά και τα πλήρη σχολεία (Διάγραμμα 2.6). Ουσιαστικά, τα γραμματοδιδασκαλεία αντικαταστάθηκαν από τα κοινά, που λειτούργησαν στη συνέχεια ως μεικτά, ενώ όσα λειτούργούσαν μέχρι τότε ως κοινά αναβαθμίστηκαν και λειτούργησαν ως πλήρη, αρρένων ή θηλέων. Ωστόσο, τα πλήρη σχολεία από το 1912 και μετά λειτούργησαν ως μεικτά σε περιοχές όπου δεν υπήρχαν σχολεία αρρένων και θηλέων¹⁰³.

Το 1913 εντάχθηκαν στο ελληνικό κράτος οι *Νέες Χώρες*, στις οποίες λειτούργούσαν μόνο εξατάξια δημοτικά σχολεία αρρένων, θηλέων και μεικτά. Στην *Παλαιά Ελλάδα* συνέχισαν να λειτουργούν οι δύο τύποι σχολείων, *κοινά* και *πλήρη*, μέχρι το 1922, όπου τα κοινά αναβαθμίστηκαν, έγιναν πλήρη και συνέχισαν να λειτουργούν ως μεικτά, ενώ τα υπάρχοντα πλήρη συνέχισαν να λειτουργούν ως αρρένων ή θηλέων. Επομένως, από το 1922¹⁰⁴ και μετά, τα δημοτικά σχολεία σε όλη την Ελλάδα λειτούργούσαν ως εξατάξια¹⁰⁵, μεικτά, αρρένων ή θηλέων (Διάγραμμα 2.7). Τέλος, από το σχολικό έτος 1929-30, με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Βενιζέλου (ΦΕΚ, 309/1929), καθιερώθηκε ως σχολείο της δημοτικής εκπαίδευσης το μεικτό¹⁰⁶ εξατάξιο δημοτικό σχολείο στη μορφή που λειτουργεί μέχρι σήμερα¹⁰⁷.

Αναφορικά με τη συμμετοχή των παιδιών στην ΠΕ εξακολούθησε να ισχύει ο νόμος που θεσμοθετήθηκε το 1834 περί υποχρεωτικού χαρακτήρα της δημοτικής εκπαίδευσης. Όμως, καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης εδώ περιόδου¹⁰⁸ δεν

103 ΦΕΚ, 241/1912: άρθρο 5 «Τα θήλεα εν οίς χωρίοις δεν λειτουργούσιν ιδία σχολεία θηλέων, εγγράφονται και υποχρεούνται να φοιτώσιν εις τα σχολεία των αρρένων. Και τα άρρενα εγγράφονται και υποχρεούνται να φοιτώσιν εις τα σχολεία των θηλέων, όπου τυχόν δεν λειτουργούσιν ιδία αρρένων ενώ λειτουργούσιν σχολεία θηλέων.»

104 ΦΕΚ, 133/1922: «τα κοινά δημοτικά σχολεία αφομοιούνται προς τα μονοτάξια πλήρη τοιαύτα»

105 Από το 1926 στις κομοπόλεις που λειτούργούσαν ελληνικά σχολεία, στα δημοτικά σχολεία λειτούργούσαν οι πρώτες τέσσερις τάξεις των πληρών δημοτικών σχολείων» (ΦΕΚ, 144/1926)

106 (Κεφάλαιο Α' άρθρο 1) «Όλα τα σχολεία της στοιχειώδους εκπαίδευσης είναι μικτά εκτός των οικοκυρικών»

107 Λειτούργησε επίσης ένας νέος τύπος σχολείου στοιχειώδους εκπαίδευσης, οι νυχτερινές σχολές. Οι νυχτερινές σχολές (ο αριθμός τους ήταν μικρός) λειτούργούσαν σε περιοχές που ελληνικοί πληθυσμοί δεν μιλούσαν την ελληνική γλώσσα και φοιτούσαν άτομα που είχαν υπερβεί την νόμιμη ηλικία φοίτησης στη δημοτική εκπαίδευση (με σημερινούς όρους ήταν «σχολεία δεύτερης ευκαιρίας») Λειτούργησαν ακόμη και σε στρατώνες για τους αναλφάβητους στρατώνες (ΦΕΚ 349/1930.).

108 Για το υποχρεωτικό χαρακτήρα της δημοτικής εκπαίδευσης μέχρι το 1895 ίσχυαν οι διατάξεις του νόμου περί δημοτικής εκπαίδευσης του 1834. Το 1895 οι διατάξεις αυτές αντικαταστάθηκαν με το νόμο ΒΤΜΘ'/1895 που στο άρθρο 6 ανέφερε, «...Είναι δε υποχρεωτική η εις τα δημοτικά σχολεία ως και εις τα γραμματοδιδασκαλεία φοίτησις των παιδων, μέχρις ου τύχωσι του απολυτηρίου αυτών, ένθα τοιαύτα υπάρχουν» (ΦΕΚ, 37/1895). Ο νόμος 4397/1929 περί δημοτικής εκπαίδευσεως στο άρθρο 6

κατέστη δυνατό να εφαρμοστεί ο νόμος αυτός. Πιο συγκεκριμένα, ο νόμος του 1834 προέβλεπε υποχρεωτική τη φοίτηση στη δημοτική εκπαίδευση παιδιών ηλικίας από 5 έως 12 ετών. Το 1895, ο ν. ΤΜΘ¹⁰⁹ επέκτεινε τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της δημοτικής εκπαίδευσης μέχρι τη λήψη απολυτηρίου, ενώ ο ν. 4397/1929¹¹⁰ όριζε ότι αυτό ίσχυε μέχρι την λήψη απολυτηρίου ή το 14^ο έτος της ηλικίας. Σημειώνεται ότι ο υποχρεωτικός και δωρεάν χαρακτήρας της δημοτικής εκπαίδευσης κατοχυρώθηκε και με συνταγματική διάταξη, το 1911^{111,112}

ανέφερε «Οι παίδες αμφοτέρων των φύλων υποχρεούνται να φοιτήσιν εις τα δημοτικά σχολεία του κράτους από του έκτου έτους της ηλικίας συμπληρωμένου ή συμπληρωμένου μέχρι της 1^{ης} Ιανουαρίου και μέχρι τέλους των μαθημάτων του δημοτικού σχολείου. της υποχρεώσεως ταύτης απαλλάσσονται ...οι συμπληρώσαντες ήδη το 14^{ον} έτος της ηλικίας.»

¹⁰⁹ Παρότι ο ν. ΒΤΜΘ'/1895 δεν ανέφερε ποινές για τους γονείς που δεν έστελναν τα παιδιά τους στο σχολείο, σε εισήγησή του ο τότε εισαγγελέας του Αρείου Πάγου Δ. Τσιβανόπουλος, υποστήριζε ότι οι κυρώσεις του νόμου του 1834 εξακολουθούσαν να ισχύουν, αλλά χρειάζονταν διευκρίνηση αν ίσχυαν μέχρι του 12 έτους ή μέχρι της λήψης απολυτηρίου. Σε άσκηση αναίρεσης υπέρ του νόμου και κατά αθωωτικής απόφασης του πταισματοδικείου Βόλου, το οποίο είχε αθώώσει πατέρα, επειδή η κόρη του διέκοψε την φοίτηση της όταν απεφοίτησε από την 5^η τάξη του δημοτικού σχολείου και είχε υπερβεί το 13^ο έτος της ηλικίας της, ανέφερε «αφού ο νόμος του 1895 παρέτεινε το χρόνο φοίτησης μέχρι την απόκτηση του απολυτηρίου παρέπεται αναγκαία και η προς κύρωση της υποχρεώσεως αυτής εφαρμογή της διατάξεως του προηγούμενου νόμου του 1834 περί ποινής που επιβάλλεται στους γονείς, γιατί αλλιώς η αναγραφή της υποχρεωτικής φοιτήσεως χωρίς κυρώσεις δια ποινής ήθελε να είναι ηθική διδασκαλία της οποίας η παράβασης ουδεμία θα είχε συνέπεια.... Ο νεώτερος νομοθέτης του 1895, όχι μόνο δεν απομακρύνθηκε από τις αρχές του νόμου του 1834, αλλά θέλησε να δώσει πληρέστερη ανάπτυξη και τελειότητα στα υπάρχοντα δημοτικά σχολεία, να θεραπεύσει τις ελλείψεις και να βαδίσει στα ίχνη των πολιτισμένων εθνών. Θα αντέφασκε στον επιδιωκόμενο σκοπό της βελτιώσεως της δημοτικής εκπαίδευσως, αν αφενός ανακήρυττε το υποχρεωτικό της δημοτικής εκπαίδευσως, αφετέρου κατέλειπε αυτό άνευ κυρώσεως.... Ο νόμος του 1834 διαφέρει του νόμου του 1895, διότι ο πρώτος θεωρεί υποχρεωτική τη φοίτηση μέχρι του 13^{ου} έτους, ενώ ο δεύτερος ορίζει ότι είναι υποχρεωτική η φοίτηση μέχρι της απόκτησης του απολυτηρίου, προεξάρχουσα επομένως ιδέα του πρώτου είναι η κατά την ηλικία αυτή υποχρεωτική φοίτηση ανεξαρτήτως της επιτυχίας του απολυτηρίου ενώ του δευτέρου η επιτυχία του απολυτηρίου και επομένως για το λόγο αυτό δεν θέτει όριο ηλικίας πέραν του όποιου παύει η υποχρέωσης, ούτε επαναλαμβάνεται η ποινική διάταξη του προηγούμενου νόμου. Ευλόγως, τίθεται το ζήτημα αν η παράλειψης φοιτήσεως πέραν των δώδεκα συμπληρωμένων ετών συνεπάγει ποινή κατά των γονέων. Και εγώ μεν υποστηρίζω την καταφατική λύση την οποία προείπα ... Δια τούτο επιβάλλεται το καθήκον νομοθετικής πρόνοιας προς άρση διαφωνιών» (Λέφας, 1924 σελ.301)

Διαφορετική άποψη εκφράζει ο Μουζάκης (2002) Σελ 62 ο οποίος αναφέρει: « Σημαντικά, τέλος στοιχεία του παραπάνω νόμου (αναφέρεται στον ν. ΒΤΜΘ') είναι η εκ νέου θεσμοθέτηση της υποχρεωτικής φοίτησης στα προκαταρκτικά (δημοτικά) σχολεία – χωρίς όμως αυτή τη φορά να κυρώσεις στους γονείς από τη μη εφαρμογή της σχετικής διάταξης του νόμου»

¹¹⁰ Στον νόμο αυτό, όπως και στον αντίστοιχο του 1834, αναφέρονταν οι ποινές για τους γονείς που δεν έστελναν τα παιδιά τους στο δημοτικό σχολείο: «Οι γονείς ή κηδεμόνες που δεν εγγραφούν εντός των νομίμων προθεσμιών τα παιδιά που είναι υποχρεωμένα να φοιτούν στο δημοτικό σχολείο ή αμελούνε την τακτική φοίτηση τους υπόκειται σε πρόστιμο 50-500 δραχμών και σε περίπτωση υποτροπής έως 1.000.»

¹¹¹ ΦΕΚ 127 /1911 Σύνταγμα της Ελλάδος. Άρθρο 16: «Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι δι' άπαντας υποχρεωτική, παρέχεται δε δωρεάν υπό του κράτους».

¹¹² Μπότσιου, 2010 σελ. 217: «Ο Αλέξης Δημαράς, αναφερόμενος στην περίοδο 1834-1929 γράφει: η εφαρμογή της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, που προβλεπόταν στην κοινή νομοθεσία από το 1834 και με συνταγματική διάταξη από το 1911, αλλά συνοδευόταν ανέκαθεν από αδυναμία του κράτους να την επιβάλει.»

Κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου - *περίοδος ανάπτυξης 1880-1954* - σημειώνεται σημαντική αύξηση στη συμμετοχή των παιδιών σχολικής ηλικίας, και ιδιαίτερα των κοριτσιών, στη δημοτική εκπαίδευση. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα, όπως θα διαφανεί παρακάτω από τα στατιστικά δεδομένα, να μπορούμε να ισχυριστούμε ότι στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου κατέστη δυνατόν να εφαρμοστεί καθολικά ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της ΠΕ. Σε αυτό βοήθησε μια σειρά μέτρων της πολιτείας που βελτίωσαν τις οργανωτικές αδυναμίες της δημοτικής εκπαίδευσης και την έκαναν πιο ελκυστική. Πιο συγκεκριμένα, από οργανωτικής πλευράς δόθηκε έμφαση: 1) Στην επίλυση των προβλημάτων πρόσβασης, με την επέκταση του σχολικού δικτύου και την θεσμοθέτηση της συνεκπαίδευσης (μεικτά σχολεία). 2) Στην κατάργηση των διδάκτρων. 3) Στη δημιουργία των υποδομών για την εξασφάλιση του αναγκαίου διδακτικού προσωπικού. 4) Στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέκυψαν από το διπλασιασμό σχεδόν του μαθητικού δυναμικού που επήλθε από την επέκταση των συνόρων το 1912-13 και το προσφυγικό κύμα του 1922¹¹³. 5) Στην ανάληψη από την πολιτεία της χρηματοδότησης και της οργάνωσης της δημοτικής εκπαίδευσης. 6) Στην ενεργοποίηση του διοικητικού μηχανισμού για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή του υποχρεωτικού χαρακτήρα της δημοτικής εκπαίδευσης¹¹⁴. Αλλά και από παιδαγωγικής πλευράς έγιναν προσπάθειες βελτίωσης της δημοτικής εκπαίδευσης, ώστε να καταστεί ελκυστικότερη και να πείσει για την αναγκαιότητα της. Ως τέτοια μέτρα μπορούν να θεωρηθούν η βελτίωση της διδακτικής μεθόδου και η εισαγωγή της δημοτικής ως γλώσσας στη δημοτική εκπαίδευση.

Αναλυτικότερα, αναφορικά με τα παραπάνω μέτρα σημειώνουμε τα εξής: Το σχολικό δίκτυο, από το 1880 μέχρι το 1892 υπερδιπλασιάστηκε, γεγονός που κυρίως οφείλεται στην ένταξη των γραμματοδιδασκαλείων στο κρατικό σχολικό δίκτυο. Ωστόσο, ο αριθμός των δημοτικών σχολείων και ιδιαίτερα των δημοτικών σχολείων

¹¹³ ΕΣΥΕ, 1934β: Με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου το 1913 η έκταση του Ελληνικού κράτους σχεδόν διπλασιάστηκε (από 63.211 σε 120.308 τετραγωνικά χιλιόμετρα), όπως ακριβώς και ο πληθυσμός του (από 2.631.952 σε 4.718.221 κατοίκους). Οι πρόσφυγες που έφθασαν στην Ελλάδα πριν και μετά την μικρασιατική καταστροφή του 1922, ήταν 151.892 και 1.069.957 αντίστοιχα, συνολικά 1.221.849.

¹¹⁴ Μπότσιου, 2010 σελ.249 Από την εισήγηση του Γ. Παπανδρέου στην Βουλή επί των εκπαιδευτικών νομοσχεδίων στις 24-7-1929: «Αποτελεσματικότερον όμως μέτρον πρὸς περιορισμὸν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ εἰς τὸ μέλλον κρίνει ἡ ἐπιτροπὴ τὴν αὐξησιν τῆς στρατιωτικῆς θητείας τῶν ἀναλφαβήτων. Τοῦτο εἶναι προφανῶς καὶ δίκαιον καὶ σκόπιμον. Εἶναι δίκαιον, διότι ἀναλφάβητοι χρειάζονται πράγματι περισσότερον χρόνον πρὸς ἐκπαίδευσιν. Εἶναι δὲ σκόπιμον, διότι οἱ γονεῖς, προβλέποντες τὴν αὐξησιν τῆς θητείας, θὰ προνοήσουν νὰ ἀποστείλουν εἰς δημοτικὰ σχολεῖα τὰ τέκνα των. Παραλλήλως, εἰς τοὺς στρατῶνας πρέπει νὰ ὀργανωθῇ ἡ διδασκαλία τῶν ἀναλφαβήτων, ὥστε πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἀπολυόμενοι τοῦ στρατοῦ νὰ γνωρίζουν τοῦλάχιστον γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν.»

για κορίτσια εξακολουθούσε να είναι πολύ μικρότερος εκείνου που απαιτούνταν για τις ανάγκες της χώρας. Η ανάπτυξη του σχολικού δικτύου εξαρτιόταν από τα οικονομικά των δήμων¹¹⁵ και γίνονταν χωρίς ορθολογιστικά κριτήρια¹¹⁶, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να αποτελούν συνηθισμένο φαινόμενο οι παρεμβάσεις τοπικών, πολιτικών και οικονομικών παραγόντων, τόσο στον τρόπο ανάπτυξης του σχολικού δικτύου, όσο και της διαχείρισης του διδακτικού προσωπικού, προκειμένου να ικανοποιήσουν κομματικές απαιτήσεις και προσωπικές επιδιώξεις¹¹⁷. Στη συνέχεια όμως η αποδοχή σταδιακά της λειτουργίας μεικτών σχολείων, καθώς και η ανάληψη της οργάνωσης και λειτουργίας της δημοτικής εκπαίδευσης με ορθολογιστικά κριτήρια¹¹⁸ από το υπουργείο παιδείας¹¹⁹, έδωσαν λύση σε σημαντικά προβλήματα

¹¹⁵ ΦΕΚ (38/1886) «Μη ψηφισθείς δια του προϋπολογισμού υπό του δήμου Αθηναίων της απαιτούμενης δαπάνης προς συντήρησιν των συσταθέντων δημοτικών σχολείων των θηλέων εν ταις ενταύθα αγροτικαίς συνοικίαις Βαθρακονησιω, Αγια Μαρίνη Φωταερείω, Σεπολιός, Πατησίος, Αμπελοκήποις και εν τοις χωρίοις Χαλανδρίω Αμαρουσίω και εν Κηφισσία ανακαλούμεν την περί συστάσεως τούτων Υπουργικήν πράξιν και απαλλάσσουμε τας εν αυτοίς υπηρετούσας δημοδιδασκάλους...»

¹¹⁶ Από τον Πίνακα Π.Π.Γ'2 που δίνεται, για τον νομό Αρκαδίας, ο αριθμός των οικισμών σε σχέση με τον πληθυσμό και τον αριθμό των σχολείων τους, προκύπτει ότι λειτουργούσε σχολείο σε οικισμό με λιγότερους από 100 κατοίκους, ενώ υπήρχαν οικισμοί με περισσότερους από 600 κατοίκους χωρίς σχολείο.

¹¹⁷ Παπαμάρκου, 1890 σελ. β': Απόσπασμα της αγόρευσης του Θεοτόκη στη βουλή: «όπου έπρεπε να υπάρχει πλήρες δημοτικών σχολείον πολλάκις υπάρχει γραματοδιδασκαλείον· Εις κώμην π.χ. τριών χιλιάδων κατοίκων βλέπομεν πολλάκις γραματοδιδασκαλεία, ενώ εις χωρίον 500 κατοίκων υπάρχει δημοτικόν σχολείον. Εκεί όπου έπρεπε να υπάρχωσι δυο δημοτικά σχολεία, ουδέν υπάρχει, ή εν μόνον τοιούτον, εκεί δε, όπου εν δημοτικόν θα ήτο αρκετόν, υπάρχουσι δυο ή τρία τοιαύτα»... «Σήμερον οι δάσκαλοι εξαρτώνται εκ των εφοριακών επιτροπών και εκ των νομαρχών. Ποίοι αποτελούσι τας εφορευτικάς επιτροπάς, είναι περιττόν να αναφέρω, αλλά βεβαίως αι πλείσται των εκθέσεων αυτών δεν υπαγορεύονται υπό του συμφέροντος της βελτιώσεως της δημοτικής εκπαιδεύσεως, αλλά υπό σκέψεων και αρχών όλως ξένων προς αυτήν.»

¹¹⁸ Σημειώνεται ότι η πρώτη προσπάθεια να χρησιμοποιηθούν πληθυσμιακά κριτήρια στην οργάνωση της δημοτικής εκπαίδευσης είχε επιχειρηθεί ανεπιτυχώς το 1890, όταν απέτυχε να ψηφιστεί το σχετικό νομοσχέδιο στη βουλή. Το νομοσχέδιο αυτό θεωρούσε ότι τα παιδιά σχολικής ηλικίας αποτελούσαν το 10% του πληθυσμού. Ως προς το φύλο, θεωρούσε ότι τα 3/5 των παιδιών σχολικής ηλικίας ήταν αγόρια και τα 2/5 τα κορίτσια. Για τον υπολογισμό του αναγκαίου διδακτικού προσωπικού όριζε ότι, ο αριθμός των διδασκόντων προέκυπτε από το ηλικίο της διαίρεσης του αριθμού των μαθητών διά του 50 στα χωριά, δια του 60 στις κωμοπόλεις και του 70 στις πόλεις. Προέβλεπε ότι τα 3/5 του αριθμού των διδασκόντων έπρεπε να είναι δάσκαλοι και τα 2/5 δασκάλες. Αν ο αριθμός των διδασκόντων ήταν δυο, τότε θα ιδρύονταν δυο μονοτάξια σχολεία, ένα αρρένων και ένα θηλέων, όταν ήταν 3 ένα διτάξιο αρρένων και ένα μονοτάξιο θηλέων. Δεν θα ιδρύονταν σχολείο θηλέων, αν δεν υπήρχαν διαπιστωμένα 40 κορίτσια. Ως προς το είδος του σχολείου, θα ιδρύονταν δημοτικό σχολείο, όταν οι κάτοικοι του οικισμού ήταν πάνω από 600 και γραματοδιδασκαλείο αν ήταν από 300 έως 600. Σε οικισμούς με λιγότερα από 300 παιδιά δεν θα ιδρύονταν σχολείο, γιατί θεωρούσαν ότι κάτι τέτοιο τότε ήταν οικονομικά ανέφικτο. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα 756 χωριά με πληθυσμό από 200 έως 300 κατοίκους και 18.730 παιδιά σχολικής ηλικίας να μείνουν χωρίς σχολείο.

Ο προτεινόμενος συντελεστής 10% για τον υπολογισμό των παιδιών σχολικής ηλικίας είναι σαφές ότι υποεκτιμούσε τον πραγματικό τους αριθμό, δεδομένου ότι στη απογραφή του 1879 ήταν 15,45%, αλλά και όπως αναφέρει ο Παπαμάρκου (1890), ήταν 14%. Έτσι ο αριθμός των παιδιών σχολικής ηλικίας που ήταν εκτός της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, θα εμφανιζόταν μικρότερος βελτιώνοντας πλασματικά την εικόνα της εκπαίδευσης.

¹¹⁹ Σημειώνεται ότι ο ν.240 του 1914 (ΦΕΚ, 97/1914) στο άρθρο 11 ανέθετε στα Εποπτικά Συμβούλια την εποπτεία της λειτουργίας των σχολείων και τον διορισμό των δασκάλων. Στο ν.321 της ίδιας

της δημοτικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, η συνεκπαίδευση¹²⁰ αρχικά λειτουργούσε ως προαιρετική, κέρδιζε όμως έδαφος συνεχώς η άποψη, ότι έπρεπε να γίνει υποχρεωτική (μεικτά σχολεία) ως η μοναδική οικονομικά εφικτή λύση, τουλάχιστον για τους μικρούς οικισμούς¹²¹. Πράγματι το 1892 η συνεκπαίδευση θεσμοθετήθηκε ως υποχρεωτική για οικισμούς με πληθυσμό από 200- 1.100 κατοίκους¹²². Το γεγονός αυτό, όπως επιβεβαιώνεται παρακάτω από τα στατιστικά στοιχεία, δημιούργησε ένα σχολικό δίκτυο που εν δυνάμει παρείχε σχεδόν ίσες ευκαιρίες για φοίτηση σε αγόρια και κορίτσια που κατοικούσαν σε οικισμούς με περισσότερους από 200 κατοίκους.

χροινιάς (ΦΕΚ, 302/1914) αναφέρεται: «Η ορθή ερμηνεία του άρθρου 11του νόμου 240 είναι ότι ο διορισμός και η μετάθεση των δασκάλων διδασκαλιστών και υποδιδασκάλων ενεργείται άνευ παρεμβάσεων των δημοτικών συμβουλίων» η αναφορά αυτή γίνεται και σε Βασιλικό διάταγμα του 1919 (ΦΕΚ, 190/1919).

¹²⁰ Η συνεκπαίδευση επαναλειτούργησε μετά από την κατάργησή της το 1852, δεν είναι όμως γνωστό πότε και πως έγινε. Ωστόσο, η λειτουργία της επιβεβαιώνεται το 1887 από την εγκύκλιο 958/12-2-1887 του υπουργείου παιδείας το οποίο σε απάντηση σχετικής ερώτησης του επαρχείου Βόλου τόνιζε ότι: «Τα σχολεία θηλέων πρέπει να είναι χωριστά από των αρρένων μόνο όπου αυτό είναι δυνατόν. Όπου λόγω έλλειψης πόρων του δήμου ή άλλων κωλυμάτων, η συντήρηση δυο ξεχωριστών σχολείων αρρένων και θηλέων δεν είναι δυνατή, η διδασκαλία των μαθητών γίνεται από κοινού με τις μαθήτριες στο σχολείο των αρρένων, ή όπου το σχολείο αρρένων αργεί λόγω έλλειψης διδασκάλου, επιτρέπεται η προσωρινή αναπλήρωση από την διδασκάλισσα του σχολείου θηλέων» Η λειτουργία της συνεκπαίδευσης επιβεβαιώνεται και από τα στατιστικά στοιχεία του 1890 όπως θα δούμε παρακάτω.

¹²¹ Αξιοσημείωτη είναι η πρόταση του Χαρίσιου Παπαμάρκου, επιθεωρητή της δημοτικής εκπαίδευσης το 1883 προς το υπουργείο παιδείας: «Ο μόνος τρόπος για την εκπαίδευση των κοριτσιών στην επαρχία είναι η συμφοίτηση, μαζί με τα αγόρια, στα ίδια σχολεία, τουλάχιστον μέχρι την ηλικία των δέκα ετών.... Αλλά η συμφοίτηση αγοριών και κοριτσιών στο ίδιο σχολείο προσκρούουν στις συνήθειες και τις προκαταλήψεις πολλών Ελλήνων της υπαίθρου, θα γεννήσει κάποια δυσπιστία και όχι λίγες δυσχέρειες. Όλα αυτά τα συναισθήματα των χωρικών μπορεί να τα αμβλύνει μονοί η άγρυπνη εποπτεία των εκπαιδευτικών αρχών που ιδρύονται σε κάθε νομαρχία και η σημαντικότερη στάση και επιτήρηση του δασκάλου στο σχολείο. Αν γίνουν όλα αυτά, οι πολίτες θα συνηθίσουν σε αυτό όσο περνάει ο χρόνος και η γενική εκπαίδευση όλων των ελληνοπαίδων αγοριών και κοριτσιών θα προχωρήσει απρόσκοπτα...» Στην έκθεση του περιείχε και προτάσεις για ορθολογιστική ανάπτυξη του σχολικού δικτύου με πληθυσμιακά κριτήρια. «Είναι ανάγκη σε κάθε χωριό που έχει 75 οικογένειες να υπάρχει για αγόρια και κορίτσια ένα μεικτό δημοτικό σχολείο με ένα δάσκαλο. Εάν το χωριό έχει από 75 μέχρι 200 οικογένειες είναι ανάγκη να υπάρχει μεικτό σχολείο με δυο δασκάλους. Στις κωμοπόλεις με πληθυσμό από 200 μέχρι 350 οικογένειες να υπάρχει μικτό δημοτικό σχολείο με τρεις δασκάλους. Σε αυτές που έχουν πάνω από 350 οικογένειες πρέπει να ιδρυθούν παρθεναγωγεία. Στις παροικίες που έχουν λιγότερες από 75 οικογένειες και δεν μπορεί να ιδρυθεί σχολείο πρέπει να ιδρυθεί σχολείο στην κεντρικότερη στο οποίο να φοιτούν όλοι οι μαθητές των γύρω παροικιών που δεν απέχουν πολύ».

¹²² ΦΕΚ (286/1892) ν.ΒΠΕ': «Τα επτά εκατοστά του πληθυσμού που καταγράφονται στις επίσημες στατιστικές αντιστοιχούν στην ομάδα πληθυσμού που έχει ηλικία που αντιστοιχεί στην στοιχειώδη εκπαίδευση. Από αυτά τα δυο πέμπτα καταλογίζονται για τα κορίτσια και τα τρία πέμπτα για τα αγόρια. Το ηλικίο της διαίρεσης του συνολικού αριθμού των μαθητών της στοιχειώδους εκπαίδευσης με το 40 έως το 50 για τα χωριά, 50 έως 60 για τις κωμοπόλεις και 60 έως 70 για τις πόλεις δίνει τον αριθμό των δασκάλων που επαρκούν για την διδασκαλία του συνόλου των μαθητών για κάθε πόλη και χωριό.» (άρθρο 9) Παρατηρούμε ότι η εκτίμηση του αριθμού των παιδιών σχολικής ηλικίας ως το 7% του πληθυσμού που υιοθετήθηκε από το ν.ΒΠΕ', το 1892, υποεκτιμούσε σημαντικά τον πραγματικό αριθμό παιδιών σχολικής ηλικίας, τον υποεκτιμούσε περισσότερο και από το νομοσχέδιο που απέτυχε να ψηφιστεί το 1890 που εκτιμούσε τα παιδιά σχολικής ηλικίας στο 10% του πληθυσμού., δεδομένου ότι από τα στοιχεία της απογραφής του 1879 τα παιδιά σχολικής ηλικίας αποτελούσαν το 15,45%, του πληθυσμού. Ακόμη και η εκτίμηση του αριθμού των κοριτσιών ως τα 2/5, δηλαδή 40%, των παιδιών σχολικής ηλικίας, υποεκτιμούσε τον πραγματικό αριθμό των κοριτσιών, καθώς, τα κορίτσια αποτελούν διαχρονικά το 48% περίπου των παιδιών σχολικής ηλικίας.

Τα παιδιά όμως που κατοικούσαν σε μικρότερους οικισμούς εξακολουθούσαν να μην έχουν πρόσβαση στο σχολείο.

Η μεταρρύθμιση του 1895 και συγκεκριμένα ο νόμος *ΒΤΜΘ'* ανέτρεψε αυτήν την πορεία, περιορίζοντας τη λειτουργία των μεικτών σχολείων μόνο στους οικισμούς που λειτουργούσαν γραμματοδιδασκαλεία και επανάφερε την προτεραιότητα στην εκπαίδευση των αγοριών, με αποτέλεσμα η πλειοψηφία των δημοτικών σχολείων να είναι αρρένων. Ωστόσο, επέκτεινε τη δυνατότητα ίδρυσης σχολείου και σε οικισμούς μικρότερους των 200 κατοίκων· σε όσους θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν 15 τουλάχιστον μαθητές και μαθήτριες. Επίσης ο ν. *ΒΤΜΘ'* συνέδεε τον τύπο του σχολείου¹²³, με τα οικονομικά του οικισμού στον οποίο θα λειτουργούσε¹²⁴. Όμως το 1905 με το ν. 3098¹²⁵, ο τύπος του δημοτικού σχολείου έπαψε να συσχετίζεται με τα οικονομικά του δήμου και συνδέθηκε πάλι με πληθυσμιακά κριτήρια. Το 1912, η μεικτή φοίτηση επεκτάθηκε εκ νέου σε όλους τους οικισμούς που δεν λειτουργούσαν σχολεία και των δυο φύλων (ΦΕΚ, 241/1912), με αποτέλεσμα και πάλι στην πλειοψηφία τους τα σχολεία να λειτουργούν ως μεικτά¹²⁶. Τέλος, από το 1929 όλα τα σχολεία της χώρας έγιναν μεικτά. Σε όλη τη χώρα λειτουργούσε ένας τύπος σχολείου, ενώ το κριτήριο για τη λειτουργία σχολείου ήταν η ύπαρξη τουλάχιστον 15 μαθητών (ΦΕΚ, 309/1929). Στην ανάπτυξη του σχολικού δικτύου εντάσσονται και οι σημαντικές προσπάθειες για κτίσιμο σχολικών κτιρίων, ιδιαίτερα την τετραετία 1929-1932¹²⁷ (Μυρτσιώτη, 2002) κατά την οποία χτίστηκαν 3.167 νέα σχολικά κτίρια (με 7.286 αίθουσες για Δημοτικά Σχολεία και 796 για τη Μέση Εκπαίδευση), αριθμός υπερδιπλάσιος σε σύγκριση με ολόκληρο τον προηγούμενο αιώνα (1830-1928), όπου κτίστηκαν 1.474 (Καραπάνου, Ντίντα & Ζωή, 2010, Παπαδάκης, 2012)

Τη χρηματοδότηση της δημοτικής εκπαίδευσης, που αρχικά σχεδόν αποκλειστικά είχαν αναλάβει οι δήμοι, από το 1888 με την ίδρυση του *ειδικού*

¹²³ Όπως προαναφέραμε ο ν. *ΒΤΜΘ'* θεσμοθέτησε τρεις τύπους σχολείων τα γραμματοδιδασκαλεία, τα κοινά και τα πλήρη δημοτικά σχολεία.

¹²⁴ ΦΕΚ 37/1895: «Πλήρη δημοτικά σχολεία δύναται να συστηθώσι πανταχού του κράτους αν οι δημοτικοί πόροι ή εισφοραί ιδιωτικά ή κληροδοτήματα επαρκάσι να παρέχωσι την προς συντήρησιν αυτών δαπάνην»

¹²⁵ ΦΕΚ 165/1905: «κοινό μεν δημοτικόν σχολείον ιδρύεται, ένθα υπάρχουσι μαθηταί προς φοίτησιν τουλάχιστον 15, πλήρες δε ένθα 50 τουλάχιστον». Ο νόμος αυτός, σε αντίθεση με τον ν. *ΒΤΜΘ'*, δεν σύνδεε τα οικονομικά των δήμων με την ίδρυση σχολείων.

¹²⁶ Σημειώνεται ότι το 1912 άλλαξε η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας με τη δημιουργία δήμων και κοινοτήτων. Δήμοι ήταν οι πρωτεύουσες των νομών και οι πόλεις με πληθυσμό πάνω από 10.000 κατοίκους. Για τη σύσταση κοινοτήτων στο άρθρο 2 προέβλεπε: «πας νόμιμος οικισμός έχων υπέρ τους 300 κατοίκους και σχολείον στοιχειώδους εκπαιδύσεως αποτελεί ιδίαν κοινότητα» (ΦΕΚ, 58/1912)

¹²⁷ Το 1930 το ελληνικό κράτος δανείστηκε από τη Σουηδική εταιρεία Akticholaget Krenger & Toll 1.000.000 Λ. ΣΤ. για την ανέγερση σχολικών κτηρίων (ΦΕΚ, 232/1930).

ταμείου (ΦΕΚ, 8/1888) για την δημοτική εκπαίδευση, την ανέλαβαν από κοινού με το κράτος¹²⁸. Εν συνέχεια, σταδιακά το κράτος αναλαμβάνει όλο και μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης και τελικά από το 1920 την ανέλαβε αποκλειστικά (ΦΕΚ, 64/1920). Η μεγάλη αύξηση του αριθμού των σχολείων, κατά την εξεταζόμενη περίοδο που επιβεβαιώνεται παρακάτω από τα στατιστικά δεδομένα, απαιτούσε αντίστοιχη αύξηση του διδακτικού προσωπικού. Την ανάγκη αυτή, σε αντίθεση με ό,τι συνέβαινε κατά την προηγούμενη περίοδο, την αντιμετώπισε αποτελεσματικά η πολιτεία, μετά το 1892, υιοθετώντας πρακτικές λύσεις με άμεσα αποτελέσματα, όπως η λειτουργία των υποδιδασκαλείων και η αύξηση του αριθμού των διδασκαλείων (βλέπε ενότητα 3.4-1) Έτσι, η πολιτεία μπόρεσε να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στις μεγάλες ανάγκες που δημιουργήθηκαν το 1913 με την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος των «νέων χωρών» και τη μεγάλη αύξηση του μαθητικού δυναμικού που προέκυψε από το προσφυγικό κύμα του 1922.

Στην κατεύθυνση της προσπάθειας της πολιτείας να αυξηθεί η συμμετοχή των μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση εντάσσεται επίσης και η κατάργηση το 1885¹²⁹ (ΦΕΚ, 87/1885· Βενθύλος, 1887 Δημαράς, 2007) των χαμηλών διδασκάντων που κατέβαλαν μέχρι τότε οι μαθητές της ΠΕ, αλλά και οι συστηματικότερες προσπάθειες που καταβλήθηκαν για την εφαρμογή του υποχρεωτικού χαρακτήρα της, ιδιαίτερα μετά το 1912 (ΦΕΚ, 241/1912), όπως επίσης και μέτρα που στόχευαν στην αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Τέτοια μέτρα ήταν η βελτίωση της διδακτικής μεθόδου και η εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στη διδασκαλία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το 1917. Η αλλαγή της διδακτικής μεθόδου από αλληλοδιδασκτική σε συνδιδασκτική¹³⁰ αποφασίστηκε το 1880¹³¹ (ΦΕΚ, 97/1880·

¹²⁸ Για το 1878, για τη Δημοτική εκπαίδευση, δαπανήθηκαν 1.612.000 δραχμές από τις οποίες οι 190.000 είναι από το κράτος και οι 1.422.000 είναι από τους δήμους που αποτελούσαν το ένα έκτο περίπου των εσόδων τους (Μανσόλας, 1879). Το 1888, ο νόμος προέβλεπε το δημόσιο να καταβάλει κάθε χρόνο στο ταμείο 1.200.000 δραχμές και ο κάθε δήμος να καταβάλει εισφορά ίση με μια δραχμή για κάθε δημότη (ο πληθυσμός το 1889 ήταν 2.187.208 κάτοικοι). Η συνεισφορά του κράτους στις δαπάνες της δημοτικής εκπαίδευσης αυξήθηκε και από 12% που ήταν το 1878, έφτασε στο 55% το 1888.

¹²⁹ Με τον ίδιο νόμο δόθηκε αύξηση στους μισθούς των δασκάλων, οι όποιοι έχασαν μέρος του εισοδήματός τους από την κατάργηση των διδασκάντων.

¹³⁰ Χασεκίδου- Μάρκου, 2008 σελ 11 «Η νέα μέθοδος, η συνδιδασκτική, που τελικά επικράτησε με το διάταγμα του 1880, άργησε αρκετά να εφαρμοστεί, καθώς τη γνώριζαν μόνο οι δημοδιδάσκαλοι του Νέου Διδασκαλείου. Οι υπόλοιποι, οι οποίοι επί δεκαετίες εφαρμόζαν την αλληλοδιδασκτική, επιμορφώθηκαν για έξι εβδομάδες, μόλις το 1884, και είναι πραγματικά αμφίβολο αν εγκατέλειψαν την παλαιά μέθοδο ως διά μαγείας. [...] Η συνδιδασκτική σχετίστηκε με τη μέθοδο του Herbart και των συνεχιστών του στα Πανεπιστήμια και Διδασκαλεία της Γερμανίας και συνίστατο στην πορεία της διδασκαλίας των πέντε σταδίων, της προπαρασκευής, της προσφοράς, της σύγκρισης, της σύλληψης της έννοιας, της εφαρμογής».

Βενθύλος, 1887) δηλαδή περίπου στην αρχή της, εξεταζόμενης σε αυτή την ενότητα, περιόδου ανάπτυξης. Ωστόσο, η νέα μέθοδος, κατά τα πρώτα χρόνια της εφαρμογής της, δημιούργησε αρκετά προβλήματα, καθώς η πολιτεία δεν ήταν προετοιμασμένη να υποστηρίξει¹³² το θετικό αυτό βήμα. Η νέα μέθοδος απαιτούσε επιμόρφωση¹³³ του υπάρχοντος διδακτικού προσωπικού, αλλά και αύξηση του δυναμικού του, αφού με τη νέα μέθοδο ο αριθμός των δασκάλων ήταν ανάλογος του αριθμού των μαθητών¹³⁴. Κατά συνέπεια, η προσπάθεια αναβάθμισης της παρεχόμενης εκπαίδευσης μέσω της αλλαγής της μεθόδου διδασκαλίας δεν έδωσε άμεσα αποτελέσματα, διότι χρειάστηκε χρόνος για την εφαρμογή της, γεγονός που έχει καταγραφεί σε έκτακτες εκθέσεις¹³⁵ των επιθεωρητών της δημοτικής εκπαίδευσης, το 1883, οι οποίες ζητήθηκαν από την κυβέρνηση προκειμένου να εκτιμηθούν τα έντονα προβλήματα που αντιμετώπιζε η ΠΕ (Δημαράς, 2007).

Συμπερασματικά σημειώνουμε ότι, κατά την εν λόγω περίοδο (1880-1954), συμβολή στην αύξηση, όπως προκύπτει παρακάτω από τα στατιστικά στοιχεία, της συμμετοχής των παιδιών σχολικής ηλικίας και ιδιαίτερα των κοριτσιών στην ΠΕ είχαν: Η υιοθέτηση της μεικτής φοίτησης, η ανάληψη της ευθύνης της οργάνωσης και

¹³¹ Η συνδιδασκτική μέθοδος είχε αρχίσει από την προηγούμενη δεκαετία (1870-1880) να εφαρμόζεται στις ελληνικές κοινότητες που βρίσκονταν υπό την Οθωμανική κυριαρχία. Η Δαλακούρα (2013 σελ 433) αναφέρει: «Η συνδιδασκτική μέθοδος εισάγεται στην εκπαίδευση στις Σέρρες, και ειδικότερα στο παρθεναγωγείο, το 1872/73, κατά τον ίδιο χρόνο που εισάγεται στο παρθεναγωγείο της Φιλιππούπολης και δύο έτη αργότερα το 1874 εισάγεται στο παρθεναγωγείο της Αδριανούπολης»

¹³² Ευταξίας, 1899 σελ. 8: «Από τα πρώτα χρόνια εφαρμογής της μεθόδου παρατηρήθηκαν δυσλειτουργίες στην οργάνωση των σχολείων. Εξαιτίας της κακής διοίκησης που ήταν επιρρεπής στις πολιτικές παρεμβάσεις, η κατάταξη των σχολείων και οι διορισμοί δασκάλων συχνά δεν αντιστοιχούσαν στις εκπαιδευτικές ανάγκες κάθε τόπου. Έτσι ιδρύονταν πολυτάξια σχολεία εκεί που ο αριθμός των μαθητών αρκούσε για μονοτάξιο, όπως και αντίστροφα έμεναν μονοτάξια σχολεία που ο αριθμός των μαθητών απαιτούσε πολυτάξιο».

¹³³ Για να μπορέσουν οι δάσκαλοι να ανταποκριθούν στις ανάγκες της νέας μεθόδου το υπουργείο αποφάσισε, το 1881 (ΦΕΚ, 32/1881), τη μετεκπαίδευση τους. Η μετεκπαίδευση, διάρκειας έξι εβδομάδων, πραγματοποιήθηκε τρία χρόνια αργότερα το καλοκαίρι του 1884 (ΦΕΚ, 190/1884.). Όμως παρά την μετεκπαίδευση τα αποτελέσματα δεν φαίνεται να ήταν ικανοποιητικά. Σε ερώτηση του διδασκαλικού συλλόγου «Αν η υπάρχουσα μέθοδος διδασκαλίας είναι επαρκής ή έχει ανάγκη βελτιώσεων» Π. Παπαναστασίου καθηγητής στο γυμνάσιο Τρίπολης απάντησε: «Δεν μπορώ να καταλάβω τι εννοείται επαρκή μέθοδο γιατί θα ήθελα να πιστέψετε ότι εγώ τουλάχιστον δεν δέχομαι ότι εφαρμόζεται καμία μέθοδος στα σημερινά σχολεία αν εξαιρεθούν λίγα σχολεία που λειτουργούν σε πρωτεύουσες.» (Ελληνικός Διδασκαλικός Σύλλογος, 1876).

¹³⁴ Τα σχολεία αναλόγως του αριθμού των μαθητών κατατάσσονταν σε μονοθέσια, διθέσια ή πολυθέσια και κατά συνέπεια απαιτούνταν ανάλογος αριθμός διδακτικού προσωπικού, για παράδειγμα ένα εξατάξιο σχολείο για τη λειτουργία του απαιτούσε έξι δασκάλους

¹³⁵ Είναι χαρακτηριστικό το τι διαπιστώνει μεταξύ των άλλων στην έκθεση του ένας από τους παραπάνω επιθεωρητές, ο Παπαμάρκου, που επισκέφθηκε τα σχολεία της Κέρκυρας: «Οι δημοδιδάσκαλοι είναι αμαθείς για το έργο το οποίο επαγγέλλονται. Τα διδακτήρια είναι άθλια. Οι διδακτικές μέθοδοι εντελώς αφυολόγητοι. Οι εκπαιδευτικοί τρόποι δεν είναι καθόλου παιδαγωγικοί. Το θήλυ φύλο ουδαμώς ουδαμού φοιτά στο σχολείο. Είναι σύμπαν εντελώς απαίδευτον και αγράμματον. Το άρρεν φύλο μόνο το ένα δέκατο φοιτά στο σχολείο και αυτό όλως ατάκτως και ελλιπέστατα. Οι νόμοι περί καθολικής και αναγκαστικής παιδείας των ελληνοπαίδων ουδαμώς λειτουργούσιν και ούτε είναι δυνατόν να λειτουργήσουν.» (Παπαμάρκου, 1883).

χρηματοδότησης της δημοτικής εκπαίδευσης από την πολιτεία, που έδωσε τη δυνατότητα ορθολογικής ανάπτυξης του σχολικού δικτύου, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις εκπαιδευτικές ανάγκες της χώρας, καθώς και οι αποτελεσματικές πρωτοβουλίες για την εξασφάλιση του αναγκαίου διδακτικού προσωπικού.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη συμμετοχή των παιδιών στη δημοτική εκπαίδευση για την περίοδο 1880-1954 είναι, μέχρι το 1925, ελλιπή και παρέχονται από αναφορές αξιωματούχων και την Στατιστική της Δημοσίας Εκπαιδύσεως του 1910-11. Στη συνέχεια όμως, από το 1926 έως το 1939 και για το 1954, τα στοιχεία παρέχονται συστηματικά από την ΕΣΥΕ. Υπενθυμίζεται ότι για την περίοδο 1940-1953 δεν παρέχονται στοιχεία, διότι δεν διεξήχθη καμία συστηματική έρευνα για την εκπαίδευση. Από τα στοιχεία αυτά, εκείνα που ενδιαφέρουν την παρούσα εργασία αφορούν: α) στον αριθμό των σχολείων, β) στο ποσοστό των παιδιών σχολικής ηλικίας που συμμετέχουν στη δημοτική εκπαίδευση και γ) κυρίως στη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό της ΠΕ.

Τα στοιχεία που αφορούν τον αριθμό των σχολείων δίνονται στους Πίνακες Π.Π.Γ'1., έως και Π.Π.Γ'9. Ο Πίνακας Π.Π.Γ'1. περιέχει: Για την περίοδο 1880-1954, τον αριθμό των δημοσίων δημοτικών σχολείων αρρένων, θηλέων και μεικτών, τον αριθμό των γραμματοδιδασκαλείων και τον αριθμό των ιδιωτικών σχολείων για όσα σχολικά έτη υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία. Για την περίοδο 1929-1938, και το 1954, τον αριθμό των δημοσίων και των ιδιωτικών δημοτικών σχολείων¹³⁶, καθόσον από το 1929 και μετά όλα τα σχολεία της δημοτικής εκπαίδευσης λειτουργούσαν ως μεικτά. Επίσης, από το 1926 και ως το 1936 δίνεται ακόμη και ο αριθμός των μουσουλμανικών σχολείων που λειτουργούσαν από τις μουσουλμανικές κοινότητες στην Θράκη. Στον Πίνακα Π.Π.Γ'2, δίνεται για το σχολικό έτος 1889-90, ο αριθμός των δημοτικών σχολείων αρρένων θηλέων και γραμματοδιδασκαλείων, που λειτουργούσαν στο νομό Αρκαδίας σε σχέση με πληθυσμιακά κριτήρια. Στον Π.Π.Γ'3. δίνεται ο αριθμός των δημοτικών σχολείων αρρένων, θηλέων, μεικτών και των γραμματοδιδασκαλείων που λειτουργούσαν το σχολικό έτος 1894. Στον Πίνακα Π.Π.Γ'4. δίνεται για το σχολικό έτος 1889-90 ο αριθμός των σχολείων αρρένων, θηλέων και γραμματοδιδασκαλείων, καθώς και ο αριθμός των δήμων που λειτουργούσαν σχολεία και για τα δυο φύλα, ανά νομό. Στον Π.Π.Γ'5. για το σχολικό

¹³⁶ Τα μουσουλμανικά σχολεία λειτουργούσαν υπό την εποπτεία των μουσουλμανικών κοινοτήτων και από το 1954-55 αθροίζονται μαζί με τα ιδιωτικά σχολεία

έτος 1910-11 δίνεται, ο αριθμός των αρρένων και των θηλέων πλήρων δημοτικών σχολείων, καθώς και ο αριθμός των κοινών δημοτικών σχολείων που λειτουργούσαν ως μεικτά, ανά νομό. Στους Πίνακες Π.Π.Γ'6., Π.Π.Γ'7. και Π.Π.Γ'8., δίνονται στοιχεία για τον αριθμό των σχολείων που λειτούργησαν το σχολικό έτος 1926-27 συγκριτικά με πληθυσμιακά κριτήρια και ως προς το έτος ιδρύσεως τους. Τέλος, στον πίνακα Π.Π.Γ'9. δίνεται ο αριθμός των σχολείων για το σχολικό έτος 1954-55.

Τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν το μαθητικό δυναμικό για την χρονική περίοδο 1880-1925 δίνονται σε πίνακες ως εξής: Στον Πίνακα Π.Π.Γ'1. δίνεται ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών και των μαθητριών στο σύνολο της χώρας για όσα από τα σχολικά έτη υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Στους Πίνακες Π.Π.Γ'11. και Π.Π.Γ'12. δίνονται για το σχολικό έτος 1889-90, κατά φύλο, ο μαθητικός πληθυσμός αστικών και ημιαστικών περιοχών αντιστοίχως. Για τις ημιαστικές περιοχές τα στοιχεία αφορούν μόνο τους οικισμούς όπου λειτουργούσαν σχολεία και των δύο φύλων. Στον Π.Π.Γ'13. δίνονται για το ίδιο σχολικό έτος 1889-90, κατά νομό, τα στοιχεία που αφορούν το μαθητικό δυναμικό, όσον αφορά την συνεκπαίδευση. Για το σχολικό έτος 1910-11, δίνονται στον Πίνακα Π.Π.Γ'5 κατά νομό, στον Π.Π.Γ'14. κατά φύλο, ο αριθμός των μαθητών των δημοσίων σχολείων, ενώ στον Π.Π.Γ'15. ο αριθμός των μαθητών των ιδιωτικών. Τέλος, στον Πίνακα Π.Π.Γ'17. δίνονται συγκριτικά στοιχεία κατά νομό, για τον αριθμό των σχολείων και το μαθητικό δυναμικό, για τα σχολικά έτη 1900-01, 1907-08 και 1910-11.

Αναφορικά με τα στοιχεία του μαθητικού δυναμικού για την περίοδο 1926-1954, η οποία συμπληρώνει το εύρος της εξεταζόμενης σε αυτήν την ενότητα *περιόδου ανάπτυξης*, σημειώνουμε ότι: Από το 1926 και μετά, τα στατιστικά στοιχεία παρέχονται πλέον συστηματικά από την ΕΣΥΕ. Για τον λόγο αυτό, αλλά και επειδή στόχος της διατριβής είναι ο προσδιορισμός ενός στατιστικού μοντέλου που να περιγράφει τη συμμετοχή του φύλου στην εκπαίδευση για τη μεγίστη δυνατή περίοδο, τα στατιστικά στοιχεία για την περίοδο 1926-1954, καθώς και ο σχολιασμός τους αναφορικά με τη συμμετοχή του φύλου στη βάση των ποσοστιαίων κατανομών των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων, όπως αυτές ορίστηκαν στην ενότητα 1.2, θα δοθούν στην επόμενη ενότητα από κοινού με τα αντίστοιχα στοιχεία της επόμενης και τελευταίας περιόδου, *περίοδο ισορροπίας*.

Σημειώνεται ότι κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου, περιόδου ανάπτυξης, το ποσοστό των παιδιών σχολικής ηλικίας που εγγράφεται στο σχολείο, όπως προκύπτει από τον ειδικό δημογραφικού δείκτη για την ΠΕ ($ER_I(t)$), αυξάνεται, με

αποτέλεσμα στο τέλος της όλα σχεδόν τα παιδιά σχολικής ηλικίας να εγγράφονται στην ΠΕ. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των παιδιών ηλικίας ΠΕ που εγγράφονταν στο σχολείο, από 35,15% που ήταν στο τέλος της προηγούμενης περιόδου, το 1889 έφτασε στο 48%¹³⁷ ($ER_I(1889)=48\%$), το 1926 στο 80,39%¹³⁸ ($ER_I(1926)=80.2\%$) και στο τέλος της περιόδου στο 97,5% ($ER_I(1954)=97.5\%$)¹³⁹.

Η αύξηση του μαθητικού πληθυσμού της ΠΕ ακολούθησε τη σημαντική ανάπτυξη του σχολικού δικτύου που καταγράφεται κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου (Πίνακας Π.Π.Γ'1, Διάγραμμα 2.8), η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία, στο τέλος της περιόδου, ενός επαρκούς σχολικού δικτύου, για τις ανάγκες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αναλυτικότερα, το σχολικό δίκτυο από 1.171 σχολεία που περιελάμβανε στο τέλος της προηγούμενης περιόδου, το σχολικό έτος 1889-90¹⁴⁰, έφτασε να περιλαμβάνει 2.431 σχολεία¹⁴¹. Από αυτά τα 644 ήταν γραμματοδιδασκαλεία και τα 1.787 δημοτικά και από τα δημοτικά τα 1.491¹⁴² ήταν αρρένων (83,4%) και τα 296 θηλέων (16,6%). Το σχολικό έτος 1894-95¹⁴³, ο

¹³⁷ Παπαμάρκου, 1890 σελ.α': Το σχολικό έτος 1889-90 παιδιά σχολικής ηλικίας ήταν 201.800 από αυτά 104.936 ήταν αγόρια και 96.864 ήταν κορίτσια. Στα σχολεία (δημοτικά και γραμματοδιδασκαλεία) εγγράφηκαν συνολικά 96.801 παιδιά, 77.815 αγόρια και 18.986 κορίτσια.

¹³⁸ ΕΣΥΕ,1931β σελ. κδ'

¹³⁹ Ως προς το φύλο: Το ποσοστό των αγοριών ηλικίας ΠΕ που εγγράφονταν στο σχολείο από 55,10% που ήταν στο τέλος της προηγούμενης περιόδου ($ER_{Ia}(1879)=55,10\%$), το 1889 έφτασε στο 72,2% ($ER_{Ia}(1889)=72,2\%$) και στο τέλος της περιόδου στο 98,5% ($ER_{Ia}(1954)=98,5\%$). Το ποσοστό των κοριτσιών ηλικίας ΠΕ που εγγράφονταν στο σχολείο στο τέλος της προηγούμενης περιόδου ήταν 13,5% ($ER_{Ik}(1879)=13,51\%$), το 1889 έφτασε στο 19,6% ($ER_{Ik}(1889)=19,6\%$) και στο τέλος της περιόδου στο 96,5% ($ER_{Ik}(1954)=96,5\%$)

¹⁴⁰ Στον Πίνακα Π.Π.Γ'4. δίνεται για το σχολικό έτος 1889-90 ο αριθμός των σχολείων ανά νομό καθώς και ο αριθμός των δήμων που λειτουργούσαν σχολεία και των δυο φύλων.

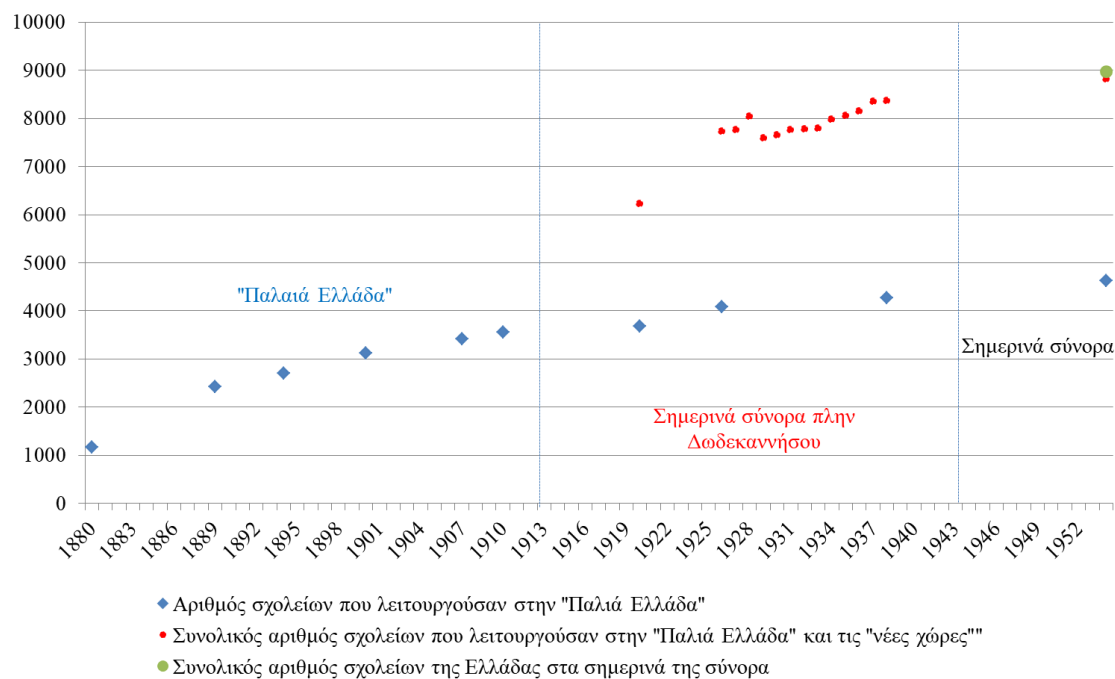
¹⁴¹ Παπαμάρκου, 1890: Σελ.α' Σχολεία λειτουργούσαν σε 2.112 οικισμούς (σε 1468 οικισμούς λειτουργούσαν 1.491 δημοτικά σχολεία αρρένων και 296 θηλέων επίσης λειτουργούσαν 644 γραμματοδιδασκαλεία σε ισαριθμούς οικισμούς - Πίνακας Π.Π.Γ'4.), υπήρχαν ωστόσο και 3.000 οικισμοί στους οποίους δεν λειτουργούσε κανένα σχολείο.

¹⁴² Συνεκπαίδευση, λειτούργησε σε 84 σχολεία (79 αρρένων και 5 θηλέων) από τα 1.047 (889 αρρένων και 158 θηλέων) για τα οποία υπάρχουν στοιχεία Πίνακας Π.Π.Γ'13). Τα κορίτσια αποτελούσαν το 9,5% του μαθητικού δυναμικού των σχολείων αρρένων στα οποία υπήρχε συνεκπαίδευση.

¹⁴³ Τα πληθυσμιακά κριτήρια του ν. ΒΠΕ'/1892 προέβλεπαν τη λειτουργία γραμματοδιδασκαλείου σε οικισμούς με 200 έως 500 κατοίκους. Στους οικισμούς με περισσότερους από 500 κατοίκους προέβλεπαν λειτουργία δημοτικού σχολείου. Για τους οικισμούς με πληθυσμό μικρότερο από 200 κατοίκους δεν προβλεπόταν η λειτουργία σχολείου. Επομένως, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύονται στο ΦΕΚ, 36/1893 νομοτελεστικό διάταγμα περί των εκατοσταχού του κράτους προσηκόντων και επαρκών δασκάλων της στοιχειώδους εκπαίδευσης γραμματοδιδασκαλεία, μπορούσαν να λειτουργήσουν 1.007 οικισμούς και δημοτικά σε 1.359 οικισμούς. Από τους 1359 οικισμούς στους οποίους προβλεπόταν η λειτουργία δημοτικού σχολείου, σύμφωνα με το προαναφερόμενο ΦΕΚ, οι 997 είχαν αριθμό μαθητών μικρότερο των 75, επομένως σε αυτούς λειτουργούσε ένα δημοτικό σχολείο αρρένων που φοιτούσαν και κορίτσια δηλαδή ουσιαστικά λειτουργούσε ως μεικτό. Και οι υπόλοιποι 417 οικισμοί είχαν περισσότερους από 75 μαθητές, επομένως σε αυτούς λειτουργούσαν σχολεία αρρένων και θηλέων. Επομένως από τα 1.414 σχολεία αρρένων που λειτουργούσαν το 1894 (Πίνακας Π.Π.Γ'3.) τα 997 θα λειτουργούσαν ως μεικτά και τα 417 ως αμιγώς αρρένων. Σημειώνεται ότι το 1894 λειτούργησαν 77 αρρένων λιγότερα και 241

συνολικός αριθμός των δημοσίων σχολείων της ΠΕ ήταν 2.699, εκ των οποίων τα 885 ήταν γραμματοδιδασκαλεία και 1814 δημοτικά. Από τα δημοτικά σχολεία το 23% λειτουργούσε ως αρρένων, το 22% ως θηλέων και το 55% ήταν μεικτά¹⁴⁴.

Διάγραμμα 2.8: Αριθμός σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που λειτούργησαν την περίοδο 1880-1954 (περίοδος ανάπτυξης)



Το σχολικό έτος 1910¹⁴⁵, ο αριθμός των δημοτικών σχολείων φθάνει τα 3.550¹⁴⁶ (τα γραμματοδιδασκαλεία καταργήθηκαν το 1905), από αυτά το 37% ήταν αρρένων, το 19% θηλέων και το 44% μεικτά. Το 1926-27¹⁴⁷ και ενώ το ελληνικό κράτος έχει επεκταθεί με την ένταξη των νέων χωρών¹⁴⁸, ο αριθμός των δημοσίων σχολείων

γραμματοδιδασκαλεία περισσότερα από το 1890, πιθανότατα τα 77 αυτά σχολεία να λειτουργούσαν σε οικισμούς με λιγότερους από 500 κατοίκους, όπου αντικαταστάθηκαν από γραμματοδιδασκαλεία.

¹⁴⁴ Τα σχολεία αυτά, αν και αναφέρονται ως αρρένων, επειδή λειτουργούσαν σε οικισμούς με λιγότερους από 75 μαθητές, σύμφωνα με το νόμο ΒΠΕ'/1892 φοιτούσαν και κορίτσια, επομένως λειτουργούσαν ως μεικτά.

¹⁴⁵ Στον πίνακα Π.Π.Γ'5. δίνεται για το σχολικό έτος 1910-11 ο αριθμός των σχολείων ανά νομό καθώς και ο αριθμός των δήμων που λειτουργούσαν σχολεία και των δυο φύλων.

¹⁴⁶ Ο νόμος ΒΤΜΘ'/1895 επέκτεινε την λειτουργία γραμματοδιδασκαλείων και σε μικρότερους οικισμούς όπου μπορούσαν να συγκεντρωθούν 15 μαθητές. Το ίδιο όριο μαθητών για την λειτουργία σχολείων υιοθετήθηκε και από όλους τους νόμους που ακολούθησαν ως το τέλος της περιόδου. Για το λόγο αυτό, το σχολικό δίκτυο συνέχισε να επεκτείνεται σε μικρότερους οικισμούς.

¹⁴⁷ Για το σχολικό έτος 1926-27 στον Πίνακα Π.Π.Γ'6. δίνεται ο αριθμός των δημοσίων σχολείων που λειτουργούσαν το 1926-27, κατά το έτος ίδρύσεως τους, στον Πίνακα Π.Π.Γ'7. κατά φύλο και αριθμό τάξεων και στον Πίνακα Π.Π.Γ'8. κατά φύλο και σε σχέση με τον πληθυσμό του οικισμού που λειτουργούσαν.

¹⁴⁸ Το 1920 πρώτο έτος, μετά την ένταξη των νέων χωρών στο ελληνικό κράτος, για το οποίο υπάρχουν στοιχεία για τον αριθμό των σχολείων που λειτουργούσαν, προκύπτει ότι από τα 6.221

φθάνει τα 7.729, από τα οποία το 12% είναι αρρένων, το 12% θηλέων και το 76% μεικτά. Το 1928-29¹⁴⁹, τελευταίο σχολικό έτος που λειτούργησαν σχολεία αρρένων και θηλέων, ο αριθμός των δημοσίων σχολείων έφτασε τα 8.037, εκ των οποίων ήταν 11% αρρένων, 11% θηλέων και 78% μεικτά (Πίνακας 2.3, Διάγραμμα 2.9).

Πίνακας 2.3: Αριθμός δημοσίων σχολείων αρρένων θηλέων και μεικτών που λειτούργησαν την περίοδο 1880-1926

Σχολικό έτος	Αρρένων	Θηλέων	Μεικτά	Σύνολο
1889-90	1.491	296	644 ¹	2.431
1894-95	417	400	1882 ²	2.431
1910-11	1.306	681	1.563 ³	3.550
1926-27	953	933	5.843 ⁴	7.729
1928-29	896	905	6.236 ⁴	8.037

¹Αριθμός γραμματοδιδασκαλείων

²Μεικτά δημοτικά σχολεία (997) και γραμματοδιδασκαλεία (885)

³Κοινά δημοτικά σχολεία

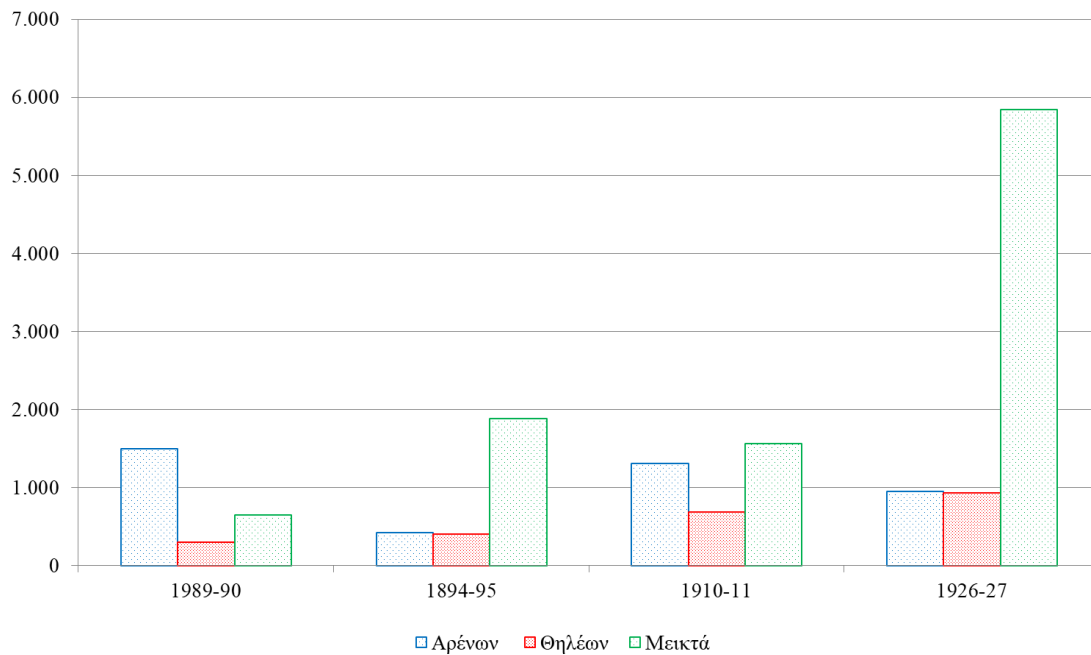
⁴Μεικτά εξατάξια δημοτικά σχολεία

Πηγή: Πίνακας Π.Π.Γ'1.

δημόσια δημοτικά σχολεία της χώρας, τα 3.675 λειτουργούσαν στην *Παλαιά Ελλάδα* και τα 2.546 στις *Νέες Χώρες*.

¹⁴⁹ Μπότσιου, 2010 σελ.224: «Όλα τα στοιχεία συγκλίνουν στην επιβεβαίωση των εκτιμήσεων ότι, στην τετραετία 1929-1932, χτίστηκε υπερδιπλάσιος σε σύγκριση προς ολόκληρο τον προηγούμενο αιώνα (1830-1928) αριθμός διδασκηρίων.»

Διάγραμμα 2.9: Αριθμός δημοσίων σχολείων αρρένων θηλέων και μεικτών που λειτούργησαν την περίοδο 1880-1926



Στη συνέχεια, το σχολικό έτος 1929-30, που καθιερώθηκε το μεικτό δημοτικό σχολείο για όλη την επικράτεια ο αριθμός των σχολείων ελαττώθηκε στα 7.585, λόγω των συγχωνεύσεων των αρρένων με τα θηλέων¹⁵⁰. Ακολουθώντας, ο αριθμός αυτός αυξάνει και στο τέλος αυτής της περιόδου, δηλαδή το 1954-55, φθάνει τα 8.813 σχολεία¹⁵¹ και συνεπώς μπορεί να θεωρηθεί ότι το σχολικό δίκτυο είναι σχεδόν ολοκληρωμένο, αφού το σύνολο σχεδόν των παιδιών σχολικής ηλικίας, όπως προαναφέραμε, εγγράφονταν στην ΠΕ.

Εστιάζοντας στην κατά φύλο μελέτη του μαθητικού πληθυσμού της ΠΕ, που αποτελεί βασικό αντικείμενο της διατριβής, αναφορικά με την ΠΕ για την περίοδο 1830-1926 διαπιστώνουμε ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ($P_{ΕΘΠ}(t)$) αυξάνεται σημαντικά, αφού από 18,45% που ήταν στο τέλος της προηγούμενης περιόδου, έφτασε στο 19,61% το 1889, στο 32,47% το 1910 και στο 42,06% το 1926. Η αύξηση της συμμετοχής των

¹⁵⁰ ΕΣΥΕ, 1934α σελ. κ': «Ο αριθμός των δημοτικών σχολείων παρουσιάζει διαφοράν επί το έλαττον.... Η διαφορά αυτή δικαιολογείται εκ της συγχωνεύσεως των σχολείων εις όμοια μικτά» Η συγχώνευση θεσμοθετήθηκε με το νόμο 4397/1929 (εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Βενιζέλου)

¹⁵¹ Η αύξηση από το 1926 έως το 1954 οφείλεται κυρίως στην διεύρυνση του σχολικού δικτύου στους μικρότερους οικισμούς, καθώς σε χωριά με λιγότερους από 500 κατοίκους, το 1926, λειτούργησαν 2.143 σχολεία (Πίνακας Π.Π.Γ'.8.), ενώ το 1954-55 ο αριθμός των σχολείων έφτασε τα 4.750 (Πίνακας Π.Π.Γ'.9.).

κοριτσιών στην ΠΕ συνεχίστηκε και την χρονική περίοδο 1926-1954, όπως θα διαπιστωθεί στην επόμενη ενότητα (όπως προαναφέρθηκε, τα στοιχεία αυτά θα δοθούν και θα αναλυθούν από κοινού με τα στοιχεία της επόμενης περιόδου). Ωστόσο, μπορούμε στο σημείο αυτό να αναφέρουμε συνοπτικά ότι στο τέλος της περιόδου ανάπτυξης, η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ΠΕ ήταν 53,17% ($P_{E\Delta\Pi}(1954)=53,17\%$) και 46,93% ($P_{E\Theta\Pi}(1954)=46,93\%$) αντίστοιχα, ποσοστά που διαφέρουν ελάχιστα, μια περίπου μονάδα, από εκείνα των αγοριών και κοριτσιών που ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα των παιδιών της ΠΕ που ήταν 51,3% και 48,7% αντίστοιχα (ΕΣΥΕ, 1955).

Πίνακας 2.4: Αριθμός των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και η συμμετοχή τους στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων την περίοδο 1880-1955

Σχολικό έτος (t)	Αριθμός εγγεγραμμένων		Σύνολο ($N_{E\Pi}(t)$)	Συμμετοχή (%)	
	Αγοριών ($N_{E\Delta\Pi}(t)$)	Κοριτσιών ($N_{E\Theta\Pi}(t)$)		Αγόρια ($P_{E\Delta\Pi}(t)$)	Κορίτσια ($P_{E\Theta\Pi}(t)$)
1889-90	77.815	18.986	96.801	80,39	19,61
1900-01			198.951		
1907-08			250.809		
1910-11	184.906	88.892	273.798	67,53	32,47
1926-27	396.540	287.912	684.452	57,94	42,06
1954-55	500.879	442.934	943.813	53,07	46,23

Πηγή: Πίνακας Π.Π.Γ' 4, Π.Π.Δ' 8 και Π.Π.Δ' 19

Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι η εξέλιξη της συμμετοχής αγοριών και κοριτσιών στην ΠΕ σε επίπεδο κράτους, που δόθηκε προηγουμένως, διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ αστικών, ημιαστικών και αγροτικών περιοχών ιδιαίτερα στην αρχή της περιόδου της ανάπτυξης, ενώ ακολούθως οι διαφοροποιήσεις αμβλύνονται. Συγκεκριμένα, στις αστικές περιοχές τα σχολικά έτη 1889-90 και 1910-11 η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων ήταν 51,2% (Πίνακας Π.Π.Γ' 11) και 47,33% (Πίνακας Π.Π.Γ' 16) αντίστοιχα, ενώ σε επίπεδο κράτους ήταν 19,61% και 32,47%. Στην Αθήνα¹⁵² η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των

¹⁵² Στην Αθήνα τα σχολικά έτη 1878-79, 1889-90 και 1910-11 εγγραφήκαν στη δημόσια δημοτική εκπαίδευση αντίστοιχα 1.040, 3.038 και 5.361 κορίτσια σε σύνολο εγγεγραμμένων παιδιών 1.855, 5.698 και 10.657 ποσοστό 56,06%, 53,32% και 50,30%.

εγγεγραμμένων τα δυο αυτά σχολικά έτη ήταν ακόμη υψηλότερη 53,32% και 50,30%. Επίσης και στις ημιαστικές περιοχές στις οποίες λειτουργούσαν σχολεία αρρένων και θηλέων, η συμμετοχή των κοριτσιών ήταν μεγαλύτερη εκείνης των κοριτσιών σε επίπεδο χώρας, κατά το σχολικό έτος 1889-90 ήταν 34,6% (Πίνακας Π.Π.Γ'12). Ενώ στις αγροτικές περιοχές, στις οποίες μέχρι το 1907 κατοικούσε το 71,4% του πληθυσμού, η συμμετοχή των κοριτσιών στην ΠΕ ήταν μικρότερη της συμμετοχής των κοριτσιών σε επίπεδο χώρας.

2.5. 1955-2007: Περίοδος ισορροπίας

Οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο: Κατά τη διάρκεια της τελευταίας αυτής περιόδου, σχολείο της ΠΕ παραμένει το μεικτό εξατάξιο δημοτικό σχολείο (*ημερήσιο*), όπως αυτό είχε διαμορφωθεί με τη μεταρρύθμιση του 1929. Παράλληλα όμως με τα ημερήσια δημοτικά σχολεία, από το 1955, ξεκίνησε η λειτουργία¹⁵³ και νυχτερινών δημοτικών σχολείων (ΦΕΚ, 252/1954). Σκοπός τους ήταν να εκπαιδεύουν παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας που είχαν ξεπεράσει το 14^ο έτος της ηλικίας τους και είχαν στερηθεί τη δυνατότητα να φοιτήσουν κανονικά στο σχολείο λόγω του πολέμου και της ξένης κατοχής που ακολούθησε¹⁵⁴. Η φοίτηση για τα παιδιά αυτά, εφόσον λειτουργούσε νυχτερινό σχολείο στην έδρα της μόνιμης κατοικίας τους, ήταν υποχρεωτική μέχρι να πάρουν απολυτήριο και απαλλάσσονταν μόνο όσοι είχαν ξεπεράσει το 20^ο έτος της ηλικίας τους. Για όσους έπρεπε να εγγραφούν στα σχολεία αυτά και δεν το έκαναν προβλεπόταν η επιβολή χρηματικού προστίμου στους κηδεμόνες τους. Στα νυχτερινά σχολεία μπορούσαν επίσης κατ' εξαίρεση να φοιτούν και εργαζόμενα παιδιά ηλικίας 12 έως 14 ετών, που λόγω της αποδεδειγμένης φτώχειας των γονιών τους, δεν μπορούσαν να συντηρηθούν παρά μόνο με την εργασία τους. Η λειτουργία των σχολείων αυτών διεκόπη το σχολικό έτος 1983-84.

Όσον αφορά το σχολικό δίκτυο, όπως θα δούμε παρακάτω, είναι πλέον επαρκές για να καλύψει τις σχολικές ανάγκες του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού. Η συμμετοχή των παιδιών σχολικής ηλικίας στην ΠΕ από την δεκαετία

¹⁵³ Νυχτερινά σχολεία ιδρύονταν όταν υπήρχαν τουλάχιστον 10 μαθητές. Τα σχολεία αυτά ήταν μεικτά και η φοίτηση διαρκούσε από 3 έως 6 χρόνια (στα περισσότερα λειτουργούσαν οι τρεις τελευταίες τάξεις Δ', Ε', και ΣΤ' υπήρχαν όμως και σχολεία που λειτουργούσαν όλες οι τάξεις ή και σε μερικές από τις τρεις πρώτες). Το απολυτήριο τους ήταν ισότιμο με αυτό των δημοτικών σχολείων.

¹⁵⁴ ΕΣΥΕ, 1957 σελ. XVII.: «Τα νυχτερινά σχολεία συνεστήθησαν μόλις το 1955, ίνα παράσχουν εις τους νέους οι οποίοι δεν είχαν την ευκαιρίαν να φοιτήσουν εις το σχολείον κατά την διάρκεια του πολέμου και της εχθρικής κατοχής ή δεν ηδυνήθησαν να αποπερατώσουν εις το παρελθόν την δημοτικήν εκπαίδευσιν....»

του 1960 και μετά είναι σχεδόν καθολική και το φύλο παύει να αποτελεί παράγοντα ανισότητας, τόσο ως προς την πρόσβαση, όσο και την ολοκλήρωση των σπουδών. Ωστόσο, προβλήματα εξακολουθούν να υπάρχουν σε μερικές κοινωνικές ομάδες, όπως οι «ρομά»¹⁵⁵.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Στατιστικά στοιχεία για την εξεταζόμενη περίοδο παρέχονται συστηματικά από την ΕΣΥΕ. Αναφορικά με το σχολικό δίκτυο, τα στοιχεία αφορούν στον αριθμό των δημοσίων (ημερήσιων), των ιδιωτικών και των νυχτερινών σχολείων και δίνονται στον Πίνακα Π.Π.Δ'11. Για το μαθητικό δυναμικό τα σχετικά στοιχεία για την εν λόγω περίοδο θα εξετασθούν, όπως προαναφέραμε, από κοινού με τα στοιχεία της περιόδου 1926-1954. Από τα παρεχόμενα στοιχεία, εκείνα που τελικά εξυπηρετούν τις ανάγκες της παρούσας διατριβής, όπως προαναφέραμε στην ενότητα 1.2, είναι αυτά που αφορούν τους εγγεγραμμένους, τους φοιτήσαντες, τους προαχθέντες και τους αποφοίτους, διότι παρουσιάζουν ομοιογένεια για τη μεγαλύτερη δυνατή περίοδο. Με βάση τα παραπάνω, κατασκευάστηκαν οι Πίνακες Π.Π.Δ'1. έως Π.Π.Δ'8. που δίνονται στο Παράρτημα 1. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Συγκεκριμένα οι πίνακες Π.Π.Δ'1. έως Π.Π.Δ'6. περιλαμβάνουν στοιχεία αντιστοίχως για τις έξι τάξεις της δημοτικής εκπαίδευσης αναφορικά με τον αριθμό των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κατά φύλο. Οι απόφοιτοι της ΠΕ ($N_{ΑΠΠ}(t)$ και $N_{ΑΘΠ}(t)$) δίνονται στον Πίνακα Π.Π.Δ'6. (6^η και 7^η στήλη) Για την περίοδο 1926-1939 τα στοιχεία αφορούν μόνο τη δημόσια εκπαίδευση, ενώ για την περίοδο 1954-2007 τα στοιχεία αφορούν δημόσια και ιδιωτική αθροιστικά. Ο Πίνακας Π.Π.Δ'7. αφορά στην ιδιωτική εκπαίδευση για την περίοδο 1926-1939 και περιλαμβάνει κατά φύλο το σύνολο (αθροιστικά δηλαδή για τις έξι τάξεις) των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων¹⁵⁶. Διευκρινίζεται ότι ο πίνακας αυτός συμπληρώνει τους

¹⁵⁵ Λευθεριώτου, Ματζαβίνου, Παπαγιάννης, Παυλή-Κορρέ & Χαλκιά, 2011 σελ 43: «Δεν υπάρχουν επίσημες στατιστικές σε σχέση με τη εκπαιδευτική κατάσταση των τσιγγάνων στην Ελλάδα. Τα στοιχεία όμως που έχουμε από διάφορες έρευνες σε συγκεκριμένες περιοχές δείχνουν ότι τα παιδιά των τσιγγάνων συνήθως δεν πηγαίνουν σχολείο –όσα πάνε- παρακολουθούν για μικρά και άτακτα χρονικά διαστήματα και το εγκαταλείπουν. Είναι μικρό το ποσοστό των τσιγγανοπαίδων που τελειώνουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μικρότερο το ποσοστό αυτών που παρακολουθούν την δευτεροβάθμια και ελάχιστες οι περιπτώσεις αυτών που συνεχίζουν στην τριτοβάθμια.... Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε στις περιοχές Αγία Βαρβάρα Αττικής και κάτω Αχαΐας το 86-87 από την Γ.Ε.Λ.Ε. αναφέρεται ότι το ποσοστό των ανδρών τσιγγάνων της Αγίας Βαρβάρας που δεν πήγαν ποτέ στο σχολείο ανέρχεται στο 33,33% και των γυναικών στο, ενώ στην κάτω Αχαΐα τα ποσοστά αντίστοιχα είναι 36,86% και 53,13%»

¹⁵⁶ Σημειώνεται ότι για την περίοδο 1926-1939 οι αριθμοί των εγγεγραμμένων φοιτησάντων και προαχθέντων στην ιδιωτική εκπαίδευση δεν δίνονται από την ΕΣΥΕ κατά τάξη αλλά αθροιστικά για

προηγούμενους πίνακες, ώστε να υπολογισθούν τα αθροίσματα. Έτσι ο Πίνακας Π.Π.Δ'8. περιλαμβάνει στοιχεία για όλη την περίοδο 1926-2007 αναφορικά με τους εγγεγραμμένους ($N_{E\Lambda\Pi}(t)$ και $N_{E\Theta\Pi}(t)$), τους φοιτησαντες ($N_{\Phi\Lambda\Pi}(t)$ και $N_{\Phi\Theta\Pi}(t)$), και τους προαχθέντες ($N_{\Pi\Lambda\Pi}(t)$ και $N_{\Pi\Theta\Pi}(t)$), για το σύνολο της δημοτικής εκπαίδευσης, δημόσιας και ιδιωτικής.

Με βάση τα στοιχεία των Πινάκων Π.Π.Δ'1. έως Π.Π.Δ'8. κατασκευάστηκαν οι Πίνακες Π.Π.Δ'12. έως και Π.Π.Δ'19. που δίνουν τις αντίστοιχες ποσοστιαίες (%) κατανομές. Στον Πίνακα Π.Π.Δ'10. δίνεται για την περίοδο 1926-1939 η ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων μαθητών κατά φύλο για την ιδιωτική και τη δημόσια εκπαίδευση, καθώς και για το σύνολο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ειδικότερα, στον Πίνακα Π.Π.Δ'19 δίνονται οι ποσοστιαίες κατανομές, των εγγεγραμμένων που προέκυψαν από τις Σχέσεις (1.1) και (1.2), των φοιτησάντων που προέκυψαν από τις Σχέσεις (1.3) και (1.4), και των προαχθέντων που προέκυψαν από τις Σχέσεις (1.5) και (1.6) και στον Πίνακα Π.Π.Δ'17 (6^η και 7^η στήλη) δίνονται οι ποσοστιαίες κατανομές των αποφοίτων που προέκυψαν από τις Σχέσεις (1.7) και (1.8) Όλοι αυτοί οι πίνακες περιλαμβάνονται επίσης στο Παράρτημα 1. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Εξετάζοντας προσεκτικά αλλά και συγκριτικά τα στοιχεία των παραπάνω πινάκων παρατηρούμε ότι: Κατά την περίοδο 1955 -2007, το σύνολο σχεδόν των παιδιών σχολικής ηλικίας ΠΕ εγγράφονται στην ΠΕ. Συγκεκριμένα τα σχολικά έτη 1955-56 και 1956-57 εγγράφηκε¹⁵⁷ το 98,7% ($ER_I(1955)=98,7\%$) και το 98,4% ($ER_I(1956)=98,4\%$) αντίστοιχα¹⁵⁸ των παιδιών σχολικής ηλικίας και το ποσοστό αυτό παρέμεινε σε αυτό το επίπεδο καθ' όλη τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου¹⁵⁹. Επομένως, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, όλα σχεδόν τα παιδιά σχολικής

όλες τις τάξεις. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι Πίνακες Π.Π.Δ'.1.εως Π.Π.Δ'.6. για την περίοδο αυτή να αναφέρονται μόνο στη δημόσια εκπαίδευση.

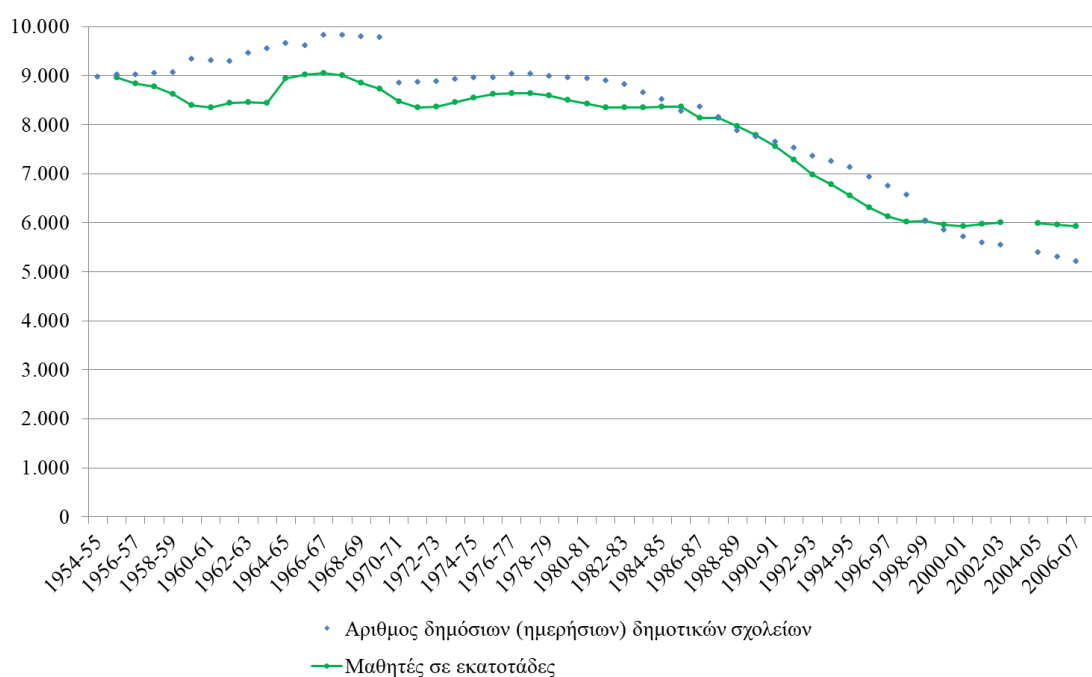
¹⁵⁷ ΕΣΥΕ, 1958α σελ X '

¹⁵⁸ Τα σχολικά έτη 1955-56 και 1956-57 στην ΠΕ εγγράφηκε το 99,7% ($ER_{I\alpha}(1955)=99,7\%$) και το 99,2% ($ER_{I\alpha}(1956)=99,2\%$) των αγοριών σχολικής ηλικίας ΠΕ αντίστοιχα και το 97,7% ($ER_I(1955)=99,7\%$) και 97,5% ($ER_I(1955)=97,5\%$) των κοριτσιών.

¹⁵⁹ Μαράντου-Αλιπράντη, Μπάκαβος, Παπαδάκης & Παπλιάκου, 2002 σελ. 114: «Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση η συμμετοχή του πληθυσμού, αγοριών και κοριτσιών, είναι σχεδόν καθολική, και τούτο προφανώς οφείλεται στον υποχρεωτικό χαρακτήρα της βαθμίδας αυτής. Παρατηρούνται εντούτοις και ορισμένες διαρροές ποικίλου κατά ηλικία εύρους. Πιο συγκεκριμένα, η συμμετοχή σε όλο το φάσμα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχεται στο 97% περίπου, η διαφορά δε από την εικαζόμενη πάνδημη συμμετοχή αποδίδεται στο ότι μια μικρή μειοψηφία παιδιών, λόγω υγείας ή λόγω κοινωνικών συνθηκών δεν φοιτούν ποτέ στο σχολείο. ...».(στην εν λόγω έρευνα εξετάζεται η πρωτοβάθμια εκπαίδευση για την περίοδο 1969-70 έως 1996-97)

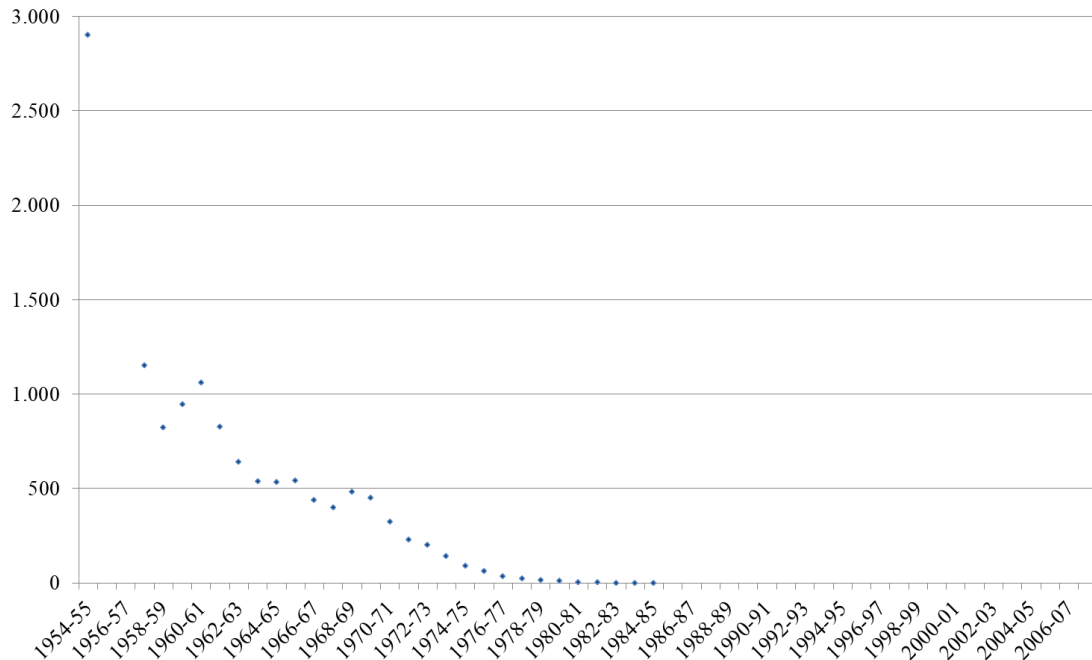
ηλικίας έχουν πρόσβαση στην ΠΕ και το σχολικό δίκτυο θεωρείται ολοκληρωμένο. Ωστόσο, παρατηρείται μια αυξομείωση του αριθμού των δημόσιων ημερησίων σχολείων κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου, που αποδίδεται κυρίως στις λειτουργικές ανάγκες της ΠΕ. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των δημόσιων ημερησίων σχολείων αυξάνεται για μια περίπου δεκαετία και από 9.016, που ήταν το 1955, έφτασαν τα 9.784 το 1969, που είναι ο μεγαλύτερος αριθμός σχολείων που λειτούργησαν στην ΠΕ. Ακολούθως, ο αριθμός αυτός μειώνεται και η μείωση αυτή συνδέεται με τη μείωση του αριθμού των μαθητών, αλλά και την επιλογή της πολιτείας για συνένωση των μικρών σχολείων. Στο Διάγραμμα 2.10, όπου απεικονίζονται ο αριθμός των σχολείων και των μαθητών (σε εκατοντάδες) της δημόσιας ΠΕ, για την περίοδο 1954-2006, φαίνεται ότι οι αριθμοί αυτοί ακολουθούν σχεδόν ανάλογες πορείες.

Διάγραμμα 2.10: Αριθμός ημερήσιων σχολείων και μαθητών (σε εκατοντάδες) της δημόσιας δημοτικής εκπαίδευσης την περίοδο 1954-2007



Ο αριθμός των νυχτερινών σχολείων που ιδρύθηκαν στην αρχή της περιόδου ακολούθησε φθίνουσα πορεία (Διάγραμμα 2.11) που ήταν ιδιαίτερα έντονη την πρώτη τετραετία (1955-59), καθώς φαίνεται ότι τα σχολεία αυτά σύντομα εκπλήρωσαν το βασικό τους στόχο, που ήταν η εκπαίδευση των παιδιών, που λόγω του πολέμου και της ξένης κατοχής που ακολούθησε δεν είχαν μπορέσει να ολοκληρώσουν την ΠΕ.

Διάγραμμα 2.11: Αριθμός νυχτερινών δημοτικών σχολείων που λειτούργησαν την περίοδο 1954-1984



Όσον αφορά τη συμμετοχή του φύλου στην ΠΕ, μια πρώτη εικόνα του προτύπου που ακολουθείται παρέχεται από τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων που δίνονται, η μεν πρώτη στους Πίνακες 2.2, 2.4 και τον Πίνακα Π.Π.Δ'19, οι δυο επόμενες στον Πίνακα Π.Π.Δ'19 και η τέταρτη στον Πίνακα Π.Π.Δ'17 (6^η και 7^η στήλη¹⁶⁰). Από τις κατανομές αυτές η κατανομή των εγγεγραμμένων είναι η μόνη που μπορούσε, με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία, να επεκταθεί για όλη σχεδόν τη χρονική περίοδο που εξετάζει η παρούσα διατριβή (1830-2007), ώστε να δοθεί μια ολοκληρωμένη αλλά και συνεχής εικόνα για τη συμμετοχή του φύλου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Με βάση αυτή την κατανομή¹⁶¹, που απεικονίζεται και γραφικά στο Διάγραμμα 2.4, η πρώτη γενική παρατήρηση που προκύπτει, αναφορικά

¹⁶⁰ Σημειώνεται ότι για την περίοδο 1954-2007 τα στοιχεία αναφέρονται το σύνολο της δημοτικής εκπαίδευσης (δημόσιας και ιδιωτικής). Ενώ για την περίοδο 1929-1939 τα στοιχεία αναφέρονται μόνο στην δημόσια εκπαίδευση, επειδή δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τους απόφοιτους την ιδιωτικής. Ωστόσο, τα στοιχεία της δημόσιας εκπαίδευσης θεωρούμε ότι προσεγγίζουν το σύνολο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δεδομένου ότι η ιδιωτική εκπαίδευση αποτελούσε ένα μικρό κομμάτι του συνόλου της δημοτικής εκπαίδευσης (κατά μέσο όρο το 4,5% - Πίνακας Π.Π.Δ'.10), με αποτέλεσμα να μην διαφοροποιείται σημαντικά η κατανομή των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (συνολικά δημόσιας και ιδιωτικής) από των κατανομή των αποφοίτων της δημόσιας εκπαίδευσης.

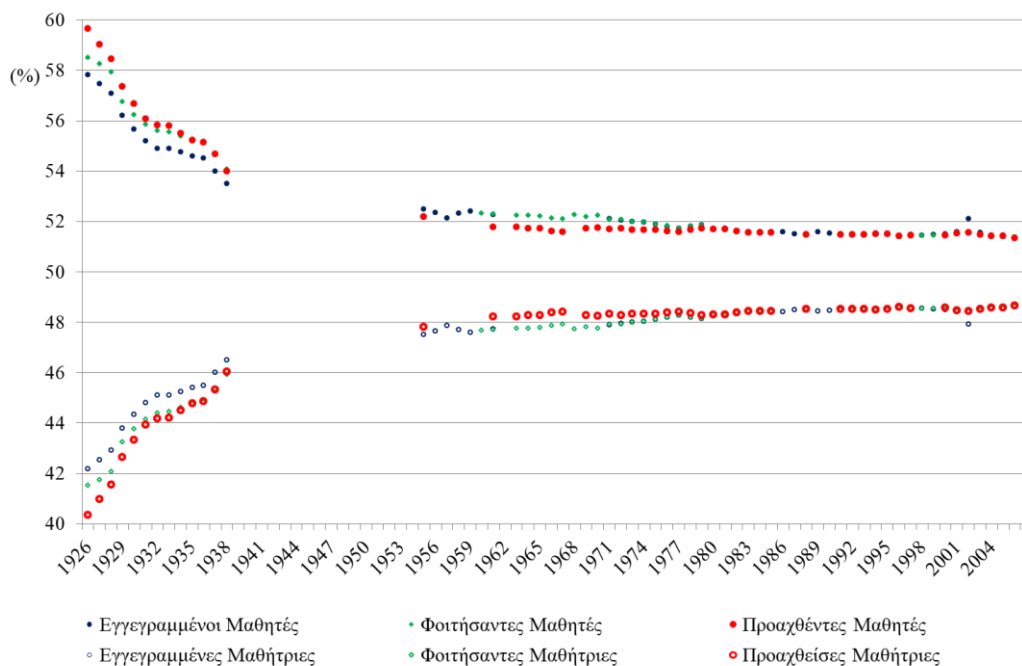
¹⁶¹ Για την περίοδο της στασιμότητας δίνεται στον Πίνακα 2.2 (στήλη 6^η και 7^η) για την περίοδο της ανάπτυξης στον Πίνακα 2.4 (στήλη 6^η και 7^η) και για την περίοδο της ισορροπίας στον Πίνακα Π.Π.Δ'.19 (στήλη 2^η και 3^η)

με την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών ($P_{EΘΠ}(t)$) στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ΠΕ, είναι ότι παρουσιάζει ανοδική τάση και από 9,83% που ήταν το σχολικό έτος 1837-38, φθάνει στο 48,63% το 2006-2007. Αναλυτικότερα, παρατηρείται ότι μέχρι το 1880, η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων αυξομειώνεται κατά τρόπο που δίνει περισσότερο μια εικόνα στασιμότητας - *περίοδος στασιμότητας*. Στη συνέχεια, την περίοδο 1880-1955 παρουσιάζει συνεχή έντονη αύξηση, έτσι ώστε από 20% που ήταν το 1880 να φθάσει στο 47,5% το έτος 1954 - *περίοδος ανάπτυξης*. Ακολούθως, από το 1955 έως το 2007 - *περίοδος ισορροπίας*, η ανοδική τάση διατηρείται αλλά με μικρότερο ρυθμό, έτσι ώστε, στο τέλος της περιόδου, η εν λόγω συμμετοχή να σταθεροποιείται κοντά στο 48,5% - *όριο ισορροπίας*. Το όριο αυτό ισορροπίας είναι ίσο με το ποσοστό των κοριτσιών στην αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα. Όπως φαίνεται καθαρά στο Διάγραμμα 2.4, η εξέλιξη αυτή της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων, προσομοιάζει μια σιγμοειδή καμπύλη. Προφανώς, η αντίστοιχη συμμετοχή των αγοριών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων ($P_{EΑΠ}(t)$) ακολουθεί αντίστροφη πορεία, και από 90,17% που ήταν το 1837-38, φθάνει στο 51,5% το 2007 που είναι και το ποσοστό των αγοριών στην αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα.

Ο τρόπος εξέλιξης της συμμετοχής του φύλου στην ΠΕ για την περίοδο 1926-2007, όπως περιγράφεται από την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, εμφανίζεται και στις κατανομές των φοιτησάντων και των προαχθέντων. Με άλλα λόγια οι τρεις αυτές κατανομές ακολουθούν την ίδια πορεία, ωστόσο η συμμετοχή των κοριτσιών, όπως προκύπτει από τις τρεις αυτές κατανομές, διαμορφώνεται σε ελαφρώς διαφορετικά επίπεδα, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2.12. Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο από το 1926 έως το 1939, η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων ($P_{ΦΘΠ}(t)$) είναι λίγο μικρότερη από εκείνη των εγγεγραμμένων ($P_{EΘΠ}(t)$). Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι τα κορίτσια εγκατέλειπαν, κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, το σχολείο σε ποσοστό λίγο μεγαλύτερο από τα αγόρια (Πίνακας Π.Π.Δ'9)¹⁶².

¹⁶² Βλέπε Παράρτημα Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Παρατήρηση 1.

Διάγραμμα 2.12: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων των προαχθέντων αγοριών και κοριτσιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την περίοδο 1926-2007



Μετά το 1954 η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων ($P_{E\theta\theta\pi}(t)$) και των φοιτησάντων ($P_{\Phi\theta\theta\pi}(t)$) κοριτσιών σχεδόν ταυτίζονται και ακολουθούν την ίδια πορεία. Αναφορικά με τη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων ($P_{\Pi\theta\theta\pi}(t)$), παρατηρείται ότι από το 1926 έως το 1933 η εν λόγω συμμετοχή είναι μικρότερη από αυτή των φοιτησάντων ($P_{\Phi\theta\theta\pi}(t)$), γεγονός που, όπως αποδεικνύεται¹⁶³, οφείλεται στο ότι από τα παιδιά που φοιτούσαν κανονικά τα αγόρια έφθαναν ευκολότερα σε σχέση με τα κορίτσια στην επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών τους. Ακολούθως και μέχρι το 1960, οι κατανομές αυτές σχεδόν ταυτίζονται. Από το 1961 έως το 1980 η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων υπερβαίνει εκείνη των φοιτησάντων ($P_{\Pi\theta\theta\pi}(t) > P_{\Phi\theta\theta\pi}(t)$), γεγονός που υποδεικνύει, ότι τα κορίτσια ολοκληρώνουν τις σπουδές τους ευκολότερα από τα αγόρια. Στη συνέχεια οι εν λόγω κατανομές και πάλι σχεδόν ταυτίζονται και ακολουθούν την ίδια πορεία¹⁶⁴.

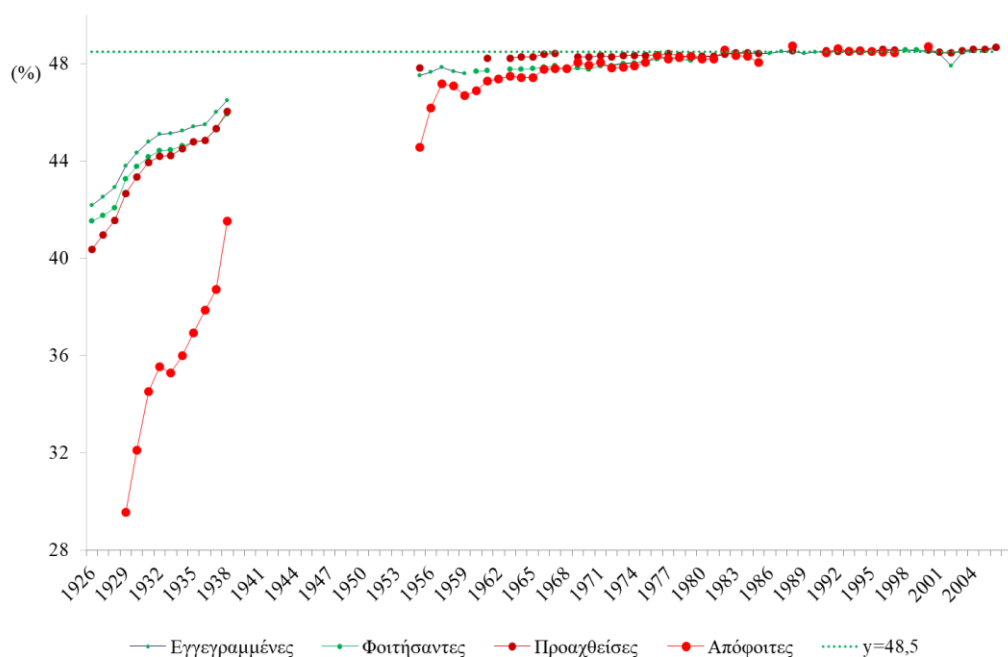
Από τα παραπάνω προκύπτει καθαρά ότι η εξέλιξη που παρουσιάζει η συμμετοχή των κοριτσιών στη δημοτική εκπαίδευση, όπως περιγράφεται από τις

¹⁶³ Βλέπε Παράρτημα Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Παρατήρηση 2

¹⁶⁴ Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Π.Δ'9 μετά το 1980 τα ποσοστά αγοριών προάγονται στο σύνολο των φοιτησάντων αγοριών ($P_{\Pi\alpha\pi/\Phi\alpha\pi}(t)$) και τα αντίστοιχα των κοριτσιών ($P_{\Pi\theta\pi/\Phi\theta\pi}(t)$), που ορίζονται από τις Σχέσεις Π.3 και Π.4, είναι μεγαλύτερα του 99%.

ποσοστιαίες κατανομές των φοιτησάντων και των προαχθέντων στη διάρκεια του χρόνου (Διάγραμμα 2.13), προσομοιάζει με το τελευταίο τμήμα μιας σιγμοειδούς καμπύλης.

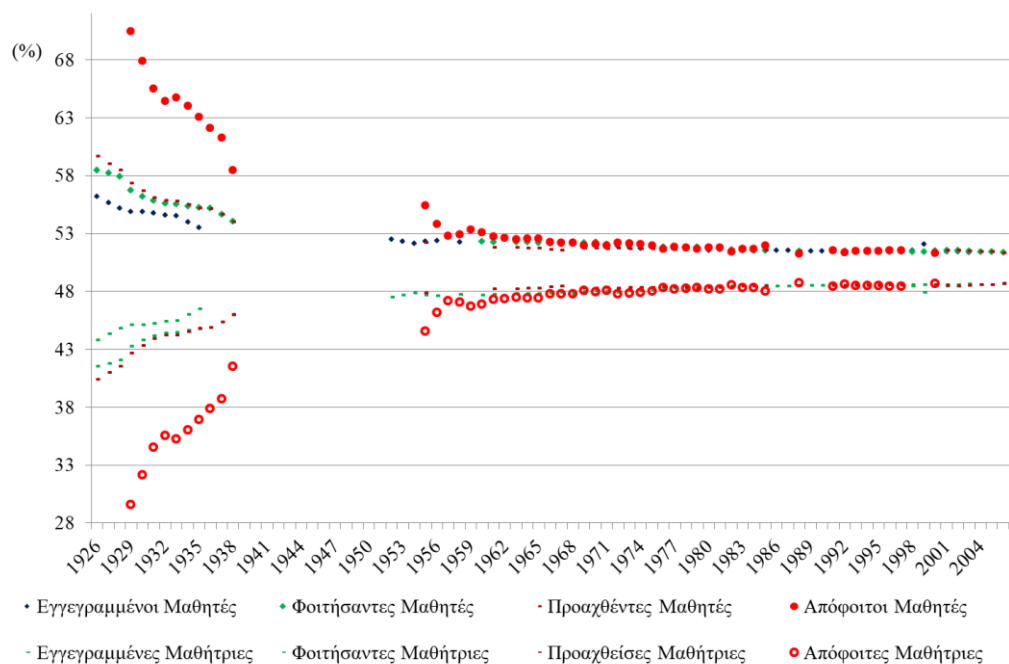
Διάγραμμα 2.13: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων των προαχθέντων και των αποφοίτων κοριτσιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την περίοδο 1926-2007



Εξετάζοντας τέλος την συμμετοχή των αγοριών και των κοριτσιών στη δημοτική εκπαίδευση, με βάση την ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων, παρατηρείται ότι: η κατανομή των αποφοίτων, ακολουθεί, ως προς την τάση, τα γενικά χαρακτηριστικά των τριών προηγούμενων κατανομών (Διάγραμμα 2.14). Όμως, για την περίοδο 1929-1955, η συμμετοχή των κοριτσιών ($P_{A\theta\pi}(t)$) στο σύνολο των αποφοίτων της ΠΕ είναι πολύ μικρότερη από τη συμμετοχή τους στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων ($P_{E\theta\pi}(t)$), των φοιτησάντων ($P_{\Phi\theta\pi}(t)$) και των προαχθέντων ($P_{\Pi\theta\pi}(t)$). Αντιθέτως, μετά το 1957, η διαφοροποίηση αυτή δεν υφίσταται και όλες οι κατανομές διαμορφώνονται στο ίδιο περίπου επίπεδο και τείνουν προς ένα κοινό σημείο ισορροπίας. Η προαναφερόμενη διαφορά για την περίοδο 1926-1939 αποδίδεται στο ότι, τόσο ο μαθητικός πληθυσμός κάθε τάξης, όσο και η συμμετοχή

των κοριτσιών ελαττώνεται σημαντικά πηγαίνοντας από τις μικρότερες τάξεις του δημοτικού σχολείου προς τις μεγαλύτερες¹⁶⁵.

Διάγραμμα 2.14: Ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων, των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων αγοριών και κοριτσιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την περίοδο 1926-2007



¹⁶⁵ Προκειμένου να εντοπισθεί η αιτία της αρχικά μεγάλης διαφοροποίησης ανάμεσα στις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων, συγκριτικά με εκείνη των αποφοίτων, εξετάστηκε η συμμετοχή των κοριτσιών με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές, κατά τάξη, των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων. Οι κατανομές αυτές για την πρώτη έως την έκτη τάξη απεικονίζονται στα Διαγράμματα Π.Π.Δ'.1. έως και Π.Π.Δ'.6. αντίστοιχα. Οι εικόνες της συμμετοχής που δίνουν οι τρεις αυτές κατανομές για κάθε τάξη εκτός από την πρώτη, στην οποία παρουσιάζονται μικρές διαφοροποιήσεις, είναι σχεδόν ταυτόσημες. Για τον λόγο αυτό θεωρούμε ότι η συμμετοχή των κοριτσιών κατά τάξη στη δημοτική εκπαίδευση θεωρούμε μπορεί να εκφραστεί από τις κατανομές των εγγεγραμμένων. Για τις ανάγκες της σύγκρισης στο Διάγραμμα Π.Π.Δ'.7. απεικονίζονται οι ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων κοριτσιών κατά τάξη, η ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κοριτσιών συνολικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς επίσης και η κατανομή των αποφοίτων κοριτσιών. Από την εικόνα του διαγράμματος αυτού προκύπτει ότι: Το 1926 το ποσοστό των εγγεγραμμένων κοριτσιών στην πρώτη τάξη ήταν 48,3%, στο επίπεδο περίπου που βρίσκεται και σήμερα, ενώ στις επόμενες τάξεις το ποσοστό αυτό κλιμακώνονταν προς τα κάτω φθάνοντας στο 30% περίπου στην έκτη τάξη. Σε όλες τις τάξεις το εν λόγω ποσοστό παρουσιάζει ανοδική τάση με ρυθμό αυξανόμενο όσο πηγαίνουμε προς τις μεγαλύτερες τάξεις. Η κατανομή των εγγεγραμμένων συνολικά στη δημοτική εκπαίδευση είναι πιο κοντά στην κατανομή των εγγεγραμμένων της πρώτης τάξης, σε σύγκριση με εκείνη της έκτης. Γεγονός που αποδίδεται στο ότι σε απόλυτους αριθμούς ο αριθμός των παιδιών όσο προχωράμε προς τις μεγαλύτερες τάξεις ελαττώνεται (Διάγραμμα Π.Π.Δ'.8.). Επομένως, η διαφορά που παρατηρείται ανάμεσα στην κατανομή των αποφοίτων, που ταυτίζεται με εκείνη των εγγεγραμμένων της ΣΤ' τάξης, και την κατανομή των εγγεγραμμένων κοριτσιών συνολικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, την χρονική περίοδο 1926-1939, οφείλεται στις μεγάλες διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται στη συμμετοχή των κοριτσιών από τάξη σε τάξη και στο γεγονός ότι η φοίτηση στις μικρότερες τάξεις ήταν πιο μαζική συγκριτικά με τις μεγαλύτερες.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω αποτελέσματα σημειώνουμε ότι η συμμετοχή των κοριτσιών με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων για την περίοδο 1830-2007, εξελίσσεται σε τρεις φάσεις: Αρχικά, παρατηρείται μια περίοδος στασιμότητας, στη συνέχεια μια περίοδος έντονης ανόδου, η οποία τέλος σταθεροποιείται σε ένα όριο που είναι κοντά στο 48,5%, το οποίο συμπίπτει με το ποσοστό συμμετοχής των κοριτσιών στην αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα. Η εξέλιξη αυτή επιβεβαιώνεται και από τα αποτελέσματα που προκύπτουν με βάση τις κατανομές των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων για το διάστημα 1929-2007, όπου υπάρχουν στοιχεία για τις τρεις αυτές κατανομές. Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών, με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, φαίνεται να ακολουθεί μια σιγμοειδή καμπύλη, ενώ εξεταζόμενη με τις τρεις άλλες ποσοστιαίες κατανομές (των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων) ακολουθεί το τελευταίο τμήμα μιας σιγμοειδούς καμπύλης. Το μοντέλο που προσομοιώνει αυτές τις κατανομές μελετάται στο 6^ο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 3. Η συμμετοχή του φύλου στη Δευτεροβάθμια (Μέση) εκπαίδευση.

3.1 Εισαγωγικά

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στη δεύτερη βαθμίδα της εκπαίδευσης, την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ΔΕ), η οποία αναφέρεται και ως Μέση Εκπαίδευση. Συγκεκριμένα περιγράφεται το οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της ΔΕ και εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου χωριστά για τις περιόδους 1830-1833 και 1833-2007, για λόγους που θα διαφανούν αμέσως παρακάτω.

Κατά την περίοδο **1830-1833 -περίοδος ελπίδας-** (ενότητα 3.2) δεν υπάρχει συγκροτημένη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το νεοσύστατο ελληνικό κράτος προσπαθεί να θεμελιώσει το εκπαιδευτικό του σύστημα στη βάση των προσδοκιών που είχαν διαμορφωθεί από την προεπαναστατική περίοδο και επικεντρώνει την προσπάθεια του κυρίως στην ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για όσους όμως επιθυμούσαν μια ανώτερη μόρφωση, λειτουργούσε και μια σειρά σχολείων μεταστοιχειώδους εκπαίδευσης που μπορεί να ειπωθεί ότι παρείχαν ένα είδος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα σχολεία αυτά θα μπορούσαν να χωριστούν σε δυο κατηγορίες, σε αυτά που παρείχαν γενική εκπαίδευση και σε εκείνα που παρείχαν κυρίως επαγγελματική εκπαίδευση. Στα πρώτα είχαν πρόσβαση όλα τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, στα δεύτερα φοιτούσαν μόνο αγόρια. Σημειώνεται ότι κατά την περίοδο αυτή δεν υπήρχε τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στην αρχή της δεύτερης περιόδου **1833-2007** διαμορφώνεται το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο της δευτεροβάθμιας (μέσης) εκπαίδευσης με βάση κυρίως δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση διαχωρίζεται σε δυο κλάδους: στην ***Δευτεροβάθμια Γενική Εκπαίδευση*** και τη ***Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση***. Στόχος του πρώτου κλάδου είναι η παροχή μιας ανώτερης γενικής μόρφωσης σε σχέση με αυτή που παρέχεται από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και η προετοιμασία για την επομένη βαθμίδα, ενώ του δεύτερου η παροχή κυρίως επαγγελματικής εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση την περίοδο 1833-1960, είναι προσανατολισμένη: 1) στην εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2) στην εκπαίδευση καθηγητών γυμναστικής και οικοκυρικών για τη δευτεροβάθμια, 3) στην παροχή τεχνικών και επαγγελματικών γνώσεων κατάλληλων για την κοινωνική ζωή των μαθητών τους, χωρίς κάποια επαγγελματική ειδίκευση και 4) στην εκπαίδευση

όσων επρόκειτο να εργαστούν στον εμπορικό και οικονομικό κλάδο¹⁶⁶. Ενώ κατά την περίοδο 1960-2007 η επαγγελματική εκπαίδευση αλλάζει στόχους και επικεντρώνεται στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, τα σχολεία που εκπαίδευαν προσωπικό για την πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση αναβαθμίστηκαν και εντάχθηκαν σταδιακά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στη βάση της παραπάνω πραγματικότητας η συμμετοχή του φύλου στη μέση εκπαίδευση θα εξετασθεί για την περίοδο 1833-2007 σε τέσσερις ενότητες ως εξής: στην πρώτη (3.3) εξετάζουμε τη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση για όλη την εξεταζόμενη περίοδο 1830-2007, στη δεύτερη (3.4) εξετάζουμε την επαγγελματική εκπαίδευση για την περίοδο 1830-1960, στην τρίτη ενότητα (3.5) εξετάζουμε, για την περίοδο 1961-2007, την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και τέλος στην τέταρτη ενότητα (3.6) εξετάζουμε για την περίοδο 1985-2007 την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή από κοινού την ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας γενικής και της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Σημειώνεται ότι για την ίδια χρονική περίοδο (1985-2007) η κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνει μόνο γενική εκπαίδευση που μελετάται στην ενότητα 3.3.

Αναλυτικότερα:

Στην ενότητα 3.3 εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου στη **δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση**. Με βάση τις διαφοροποιήσεις που εμφανίζονται στη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, η εξεταζόμενη περίοδος χωρίζεται σε τέσσερις υποενότητες που αντιστοιχούν στις περιόδους: 1833-1890, 1890-1929, 1929-1981 και 1981-2007.

- **1833-1890: Περίοδος αποκλεισμού** (ενότητα 3.3-1), κατά την περίοδο αυτή, στα σχολεία της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης φοιτούσαν μόνο αγόρια, διότι τα κορίτσια δεν είχαν δυνατότητα πρόσβασης στα σχολεία αυτά.
- **1890-1929: Περίοδος διεκδικήσεων** (ενότητα 3.3-2), την περίοδο αυτή, οι διεκδικήσεις της αστικής κυρίως τάξης, για να δοθεί η δυνατότητα συμμετοχής των κοριτσιών στα σχολεία της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, είχαν ως αποτέλεσμα ένα μικρό ποσοστό κοριτσιών να εγγραφεί παράτυπα στα σχολεία των αγοριών. Προς το τέλος της περιόδου ιδρύονται και τα πρώτα σχολεία θηλέων.

¹⁶⁶ Σημειώνεται ότι κατά την περίοδο αυτή οι επαγγελματικές σχολές που δεν ανήκαν στις προαναφερόμενες ήταν αδιαβάθμητες και εντάσσονταν στην ειδική εκπαίδευση.

- **1929-1981: Περίοδος ανάπτυξης** (ενότητα 3.3-3), την περίοδο αυτή, θεσμοθετείται η ελεύθερη πρόσβαση των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση και η συμμετοχή τους παρουσιάζει ανοδική τάση.
- **1981-2007: Περίοδος σταθερότητας** (ενότητα 3.3-4), κατά την περίοδο αυτή, την ανοδική τάση, που παρουσιάζει η συμμετοχή των κοριτσιών την προηγούμενη περίοδο, διαδέχεται η τάση σταθεροποίησης γύρω από ένα όριο ισορροπίας.

Η ενότητα 3.4 αφορά τη συμμετοχή του φύλου στην **επαγγελματική εκπαίδευση** για την περίοδο 1833-1960. Εδώ η συμμετοχή του φύλου μελετάται ανάλογα με τον τύπο των σχολείων, που παρείχαν κατά την περίοδο αυτή επαγγελματική εκπαίδευση, σε τρεις υποενότητες:

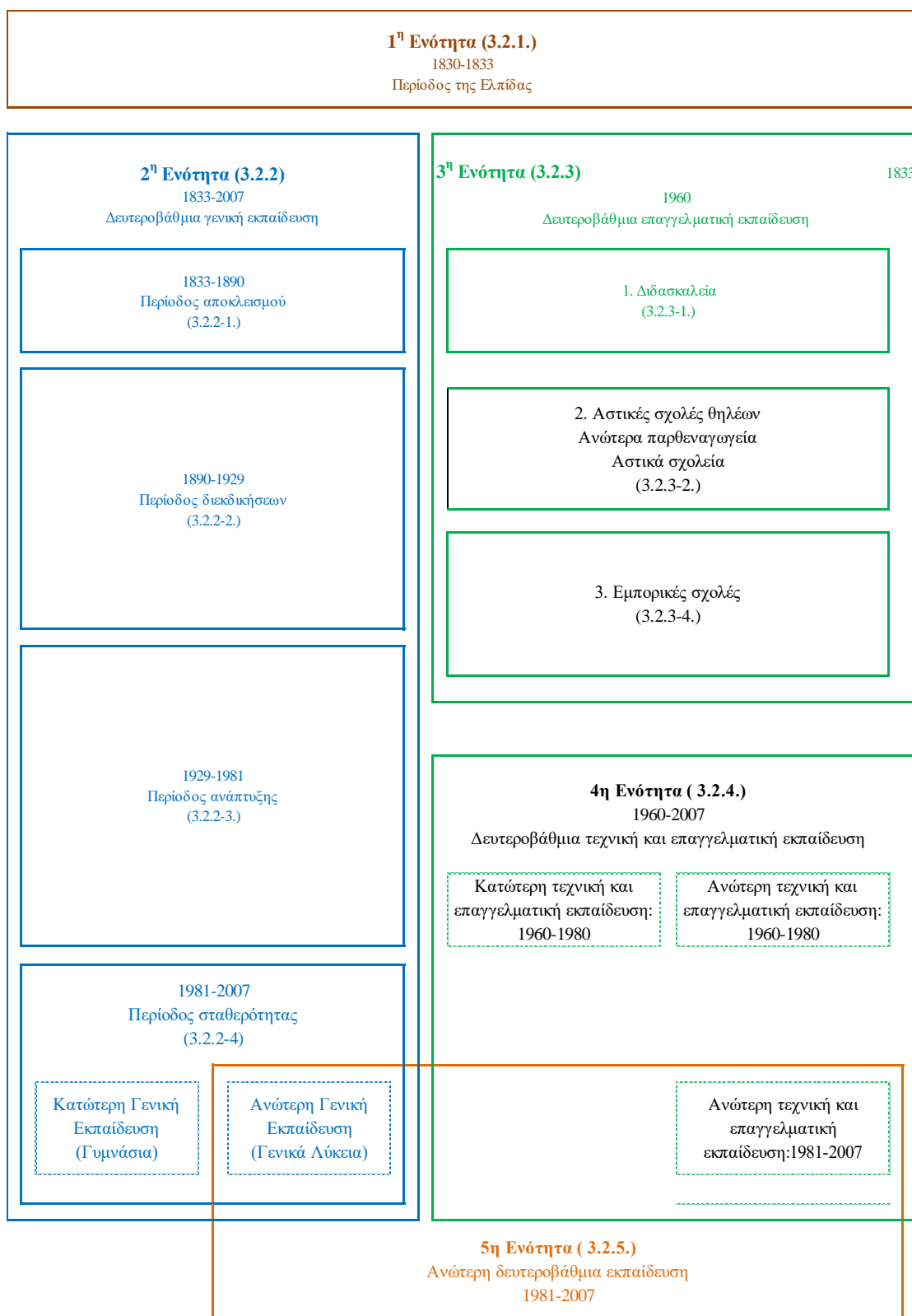
- Η πρώτη (ενότητα 3.4-1) περιλαμβάνει τα **διδασκαλεία**, σχολεία που στόχευαν στην εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δασκάλων και νηπιαγωγών, αλλά και των γυμναστών και καθηγητριών οικοκυρικών της δευτεροβάθμιας¹⁶⁷.
- Η δεύτερη (ενότητα 3.4-2) περιλαμβάνει τις **αστικές σχολές θηλέων**, τα **ανώτερα παρθεναγωγεία** και τα **αστικά σχολεία**. Τα σχολεία αυτά αλληλοδιαδέχθηκαν το ένα το άλλο και στόχευαν στην προετοιμασία των μαθητών τους για την κοινωνική ζωή, ενώ παράλληλα έδιναν και μια γενικότερη μόρφωση και κάποια επαγγελματική εκπαίδευση.
- Η τρίτη (ενότητα 3.4-3) περιλαμβάνει τις **εμπορικές σχολές** που προετοίμαζαν το μαθητικό τους δυναμικό για τον οικονομικό και τον εμπορικό τομέα.

Στην ενότητα 3.5 εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου στη **δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση** για την περίοδο **1960-2007**.

Τέλος, στην ενότητα 3.6 εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου για την περίοδο 1985-2007, στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή εξετάζεται συνολικά για την ανώτερη δευτεροβάθμια γενική και την ανώτερη τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Η δομή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης περιγράφεται στο Διάγραμμα 3.1

¹⁶⁷ Τα σχολεία αυτά, παρά το γεγονός ότι με σημερινούς όρους ανήκουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, την εποχή εκείνη ανήκαν στη μέση εκπαίδευση, στη συνέχεια αναβαθμίστηκαν μετονομάστηκαν σε ακαδημίες, και εντάχτηκαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Διάγραμμα 3.1: Η Δομή της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης



3.2. 1830-1833: Περίοδος της Ελπίδας

Στην εν λόγω περίοδο, για τους αποφοίτους της στοιχειώδους εκπαίδευσης, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι, δυο ήταν οι τύποι σχολείων που παρείχαν δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπως αυτή νοείται σήμερα: τα **σχολεία γενικής παιδείας** που παρείχαν μια ανώτερη μόρφωση και τα σχολεία **επαγγελματικής κατεύθυνσης**, τα ονομαζόμενα *Διδασκαλεία*, που είχαν σκοπό την εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού της στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης, που ήταν γνωστά και ως *σχολές γραμματικής*¹⁶⁸ ή *ελληνικές σχολές* (Λαμπράκη- Παγανού, 1988) ή *ελληνικά σχολεία*¹⁶⁹ (Καλαφάτη, 1988), μπορούσαν να φοιτούν αγόρια και κορίτσια. Τα στατιστικά δεδομένα για το μαθητικό δυναμικό των σχολείων αυτών και ειδικότερα όσον αφορά το φύλο είναι ελάχιστα. Σε στατιστική του 1829 αναφέρεται ότι στη νησιωτική Ελλάδα φοιτούσαν 640 μαθητές και 11 μαθήτριες, ενώ στην ηπειρωτική Ελλάδα 179 μαθητές και 6 μαθήτριες (Λαμπράκη-Παγανού, 1988). Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, είναι εμφανής η μικρή συμμετοχή των κοριτσιών, ωστόσο βεβαιώνουν τη δυνατότητα πρόσβασης των κοριτσιών στην τότε δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σε ό,τι αφορά τα Διδασκαλεία διαπιστώνεται ότι λειτούργησαν τρία, γνωστά αντιστοίχως ως η *Γενική σχολή αλληλοδιδασκτικής μεθόδου*, το *Πρότυπο σχολείο* και το *Κεντρικόν σχολείον*. Η Γενική σχολή αλληλοδιδασκτικής μεθόδου¹⁷⁰ ιδρύθηκε

¹⁶⁸ Δασκαλάκης, 1958. Ο Κωσταντάς στο λόγο του το 1825 αναφέρει, «Εν συνεχεία θα σας καταστήσω ενήμερον περί των υπάρχοντων σήμερον εν Ελλάδι σχολείων τόσον των *Γραμματικών* (Εκόλ ντέ Γκραμμαίρ) όσον και εκείνων της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου» ...«Εις την νήσον Σίφνον υπάρχει μια σχολή γραμματική, την οποία οι κάτοικοι επιθυμούν να μεταβάλουν σε Λύκειον» «Εις τας Αθήνας υπάρχουν δυο κεντρικά αλληλοδιδασκτικά σχολεία και δυο γραμματικής. Το εν εξ αυτών έλαβε το όνομα *Λύκειον* εις αυτό διδάσκονται: 1) Η Αρχαία Ελληνική εν συγκρίσει προς την νέαν. 2) Η Ιταλική 3) στοιχεία Γεωγραφίας, Αριθμητικής, Γεωμετρίας, Λογικής και Μεταφυσικής.»

¹⁶⁹ Ανώνυμος, 1811 σελ.14: Στο περιοδικό Ερμής ο Λόγιος αναφέρεται: «Εις ολάς σχεδόν τας πόλεις της χώρας της Ελλάδος, ευρίσκονται δυο σχολεία, το μεν κοινόν, το δε ελληνικόν, λεγόμενα, εις το οποίον τούτο το δεύτερον παραδίδονται γραμματικώς η αρχαία ελληνική γλώσσα»

¹⁷⁰ Αναφορές στη Γενική σχολή αλληλοδιδασκτικής μεθόδου:

Δασκαλάκης, 1958. Ο Κωσταντάς στο λόγο του το 1825 αναφέρει, «*Η κυβέρνησις εψήφισε την ίδρυσιν εις το Άργος μιας γενικής σχολής αλληλοδιδασκτικής μεθόδου, εις την οποίαν θ' αποστέλλωνται εξ εκάστης επαρχίας δυο ή τρεις νέοι έχοντες επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσης δια να μάθουν την χρήσιμον αυτήν μέθοδον. Αυτοί θα επιστρέψουν κατόπιν εις τας επαρχίας των δια να διδάξουν άλλους, ίνα δι' αυτού του μέσου εξαπλωθεί η εκπαίδευσης εις όλην την Ελλάδα. Το σχολείο αυτό ιδρυθεί και βρίσκεται εις ανθούσαν κατάστασιν...*»

Βουλή των Ελλήνων, 1862 σελ.407: «Εγένετο λόγος περί του διδασκάλου κυρίου Γεννάδιου και ενεκρίθη να συσταθή αρχιδιδάσκαλος εις το κεντρικόν σχολείον, το εις Άργος, ως πολυμαθής και ικανός εις το σχολαρχείο.»

Βουλή των Ελλήνων, 1973 σελ.226: «ανεγνώσθη αναφορά των επιστατών της σχολής του Άργους δια της οποίας λέγουσιν ότι όσα εθνικά κτήματα αφιέρωσε η διοίκησις εις το εκεί κεντρικόν σχολείον

στο Άργος και δεν είναι γνωστή η περίοδος λειτουργίας της παρά μόνο ότι με βεβαιότητα λειτουργούσε το 1825 (Βουλή των Ελλήνων, 1862, 1973, 1974· Συλλογικό έργο, 2009a). Για τη σχολή αυτή, αν και δεν έχουμε στοιχεία για το μαθητικό της δυναμικό, είναι βάσιμο να υποθέσουμε ότι δεν φοιτούσαν γυναίκες, αφού οι πρώτες δασκάλες που δίδαξαν στα ιδιωτικά σχολεία θηλέων την εποχή του Καποδίστρια είχαν εκπαιδευτεί στα Επτάνησα και στην Κρήτη. Πιθανότατα το πρόβλημα της εκπαίδευσης διδασκαλισσών κατά την περίοδο λειτουργίας της εν λόγω σχολής να μην είχε ακόμη τεθεί, αφού τα δημόσια αλληλοδιδασκτικά σχολεία ήταν μεικτά και σε αυτά διορίζονταν μόνο δάσκαλοι. Δασκάλες διορίζονταν μόνο στα σχολεία θηλέων, που ιδρύθηκαν την περίοδο διακυβέρνησης του Καποδίστρια.

Το δεύτερο διδασκαλείο ήταν το *Πρότυπο* σχολείο, που λειτούργησε τον Ιούνιο του 1829 στο χώρο του ορφανοτροφείου της Αίγινας, για τους προχωρημένους μαθητές που προορίζονταν να γίνουν δάσκαλοι στα αλληλοδιδασκτικά σχολεία¹⁷¹ (Συλλογικό Έργο, 2009b). Στο Πρότυπο σχολείο, εκτός από τους κανονικούς μαθητές

αφηρπάσθησαν» «ειδοποιούσι δε την διοίκησιν ότι, επειδή το σχολείον δεν έχει άλλον πόρον δια να εξεικονομήση τους μισθούς των δασκάλων αυτοί παραιτούνται του υπουργήματος των...»

Βουλή των Ελλήνων, 1974 σελ.59: «Δια καταβολής του κυρίου Ιωάννη Βαρβάκη απεφασίσθη παρά του Βουλευτικού να συσταθή εις το Άργος εν κεντρικόν σχολείον της Ελλάδος δια την στεραίωσιν του οποίου έγινεν ο εγκλειόμενος ούτος νόμος, όστις ενεκρίθη παρά του Βουλευτικού σώματος και παραπέμπεται εις το Σ. εκτελεστικόν δια να επικυρωθή και να ενεργηθή.»

Δασκαλάκης 1968 σελ. 279: «λόγω της μεγάλης ανάγκης ανάγκης διδακτικού προσωπικού η φοίτησης περιωρίζετο εις εν έτος, πολλάκις εις εν εξάμηνον, χρονικόν διάστημα πολύ βραχύ προς διδασκαλικήν κατάρτισιν, αν μάλιστα ληφθή υπ' όψιν ότι οι εισερχόμενοι εις την σχολήν αυτήν εστερούντο στερεών βάσεων.... Η κατάσταση της Ελλάδος και η ανάγκη της μαθήσεως επέβαλλε την χρησιμοποίησιν των δασκάλων αυτών....»

Συλλογικό Έργο, 2009a σελ 588: «Σε διάστημα έξι μόλις μηνών το διδασκαλείο του Άργους έκανε θαυμάσια πρόοδο και 150 μαθητές ήξεραν να γράφουν και να λογαριάζουν. Από το διδασκαλείο του Άργους αποφοίτησε σημαντικός αριθμός δασκάλων οι όποιοι ανέλαβαν να συντελέσουν εις την γενίκευσιν των φώτων εις την Ελλάδα.»

¹⁷¹ Στα σχέδια του Καποδίστρια ήταν η δημιουργία πολλών σχολείων όμοιων με το πρότυπο στις μεγάλες πόλεις. Αν και δεν κατάργησε τα ελληνικά σχολεία που λειτουργούσαν από την εποχή της τουρκοκρατίας σκόπευε να ιδρύσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε νέες βάσεις σύμφωνα με τις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις. Στο σχέδιο του για την παιδεία (30 Ιουλίου 1929) προέβλεπε τη λειτουργία των «*Τυπικών σχολείων*» για τους πιο προχωρημένους μαθητές. Την πρόταση αυτή ανέλαβε να μελετήσει ο Μουστοξύδης (πρόεδρος της επιτροπής του ορφανοτροφείου και ο σημαντικότερος σύμβουλος του Καποδίστρια για θέματα εκπαίδευσης) και πρότεινε σε υπόμνημα του (Αύγουστος 1830) προς την *επί της προπαιδείας επιτροπή* να αντικατασταθούν τα ελληνικά σχολεία με τα «προκαταρτικά», όπως ονόμασε τον νέο τύπο σχολείων, τα οποία θα ιδρύονταν στις μεγάλες πόλεις και σε όλα ανεξαιρέτως τα νησιά, τα οποία θα προετοιμάζαν τους πρωτοβάθμιους δασκάλους της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου και όσους ήθελαν να προχωρήσουν τις σπουδές τους .Η επιτροπή απεδέχθη την πρόταση, την συμπλήρωσε και την έθεσε υπόψιν του κυβερνήτη, ο οποίος την ενέκρινε αλλά το σχέδιο δεν προχώρησε (Συλλογικό έργο 2009a σελ. 591) Οι ονομασίες *πρότυπα* ή *τυπικά* ή *προκαταρτικά* χρησιμοποιούνταν για τον ίδιο τύπο σχολείων τα οποία θα λειτουργούσαν ως διδασκαλεία και σχολεία γενικής παιδείας.

(που φοιτούσαν τρία χρόνια), φοιτούσαν επί ένα τρίμηνο κατά ομάδες και σε ιδιαίτερη τάξη, οι δάσκαλοι που μετεκπαιδευόνταν στη νέα αλληλοδιδασκτική μέθοδο.

Για το **Κεντρικόν Σχολείον**¹⁷² που ιδρύθηκε στην Αίγινα το Νοέμβριο του 1829 είναι γνωστό ότι φοιτούσαν μόνο αγόρια. Η φοίτηση ήταν τριετής «*δια τους έχοντας έφεσιν να αναδεχθώσιν το διδασκαλικόν επάγγελμα [...] εις τα τυπικά της Ελληνικής Επικρατείας σχολεία*» και για όσους νέους ήθελαν να ακολουθήσουν ανώτατες σπουδές σε άλλους κλάδους¹⁷³. Κατά το πρώτο έτος της λειτουργίας του, φοίτησαν 350 μαθητές απ' όλη την Ελλάδα, ενώ συνολικά στα τριάμισι χρόνια της λειτουργίας του φοίτησαν σε αυτό 700 μαθητές (Κόκκωνας, 1997). Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια, οι δραστηριότητες του Κεντρικού Σχολείου ατόνησαν και στις 10 Απριλίου 1834 αποφασίστηκε η μεταφορά του στην Αθήνα και η μετατροπή του σε γυμνάσιο¹⁷⁴.

Εν κατακλείδι, μπορεί η συμμετοχή των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση να ήταν μικρή, δημιουργούσε όμως την ελπίδα για μελλοντική αύξηση της συμμετοχής τους. Η διαφαινόμενη αισιόδοξη αυτή προοπτική διακόπηκε, όπως θα δούμε παρακάτω, από την αντιβασιλεία, η οποία επανίδρυσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από μηδενική βάση και απέκλεισε τη δυνατότητα πρόσβασης των κοριτσιών σε αυτή.

3.3. Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, 1833-2007 - θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας.

3.3-1. 1833-1890: Περίοδος αποκλεισμού

Οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο: Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από τον αποκλεισμό των κοριτσιών από τα σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, δημόσιας και ιδιωτικής, που ήταν τα *ελληνικά σχολεία*, τα *γυμνάσια* και τα *πρακτικά λύκεια*. Αναλυτικότερα: Το 1833 η Αντιβασιλεία, υιοθετώντας το βαυαρικό σύστημα¹⁷⁵ (Λέφας, 1921), δημιούργησε για τη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση

¹⁷² Δασκαλάκης, 1968: «Το κεντρικόν σχολείον της Αίγινης εξελίσσεται βαθμίδων εις λαμπρότερον ανώτερον εκπαιδευτικόν ίδρυμα του αναγεννώμενου Ελληνισμού»

¹⁷³ Συλλογικό Έργο 2009α σελ 591

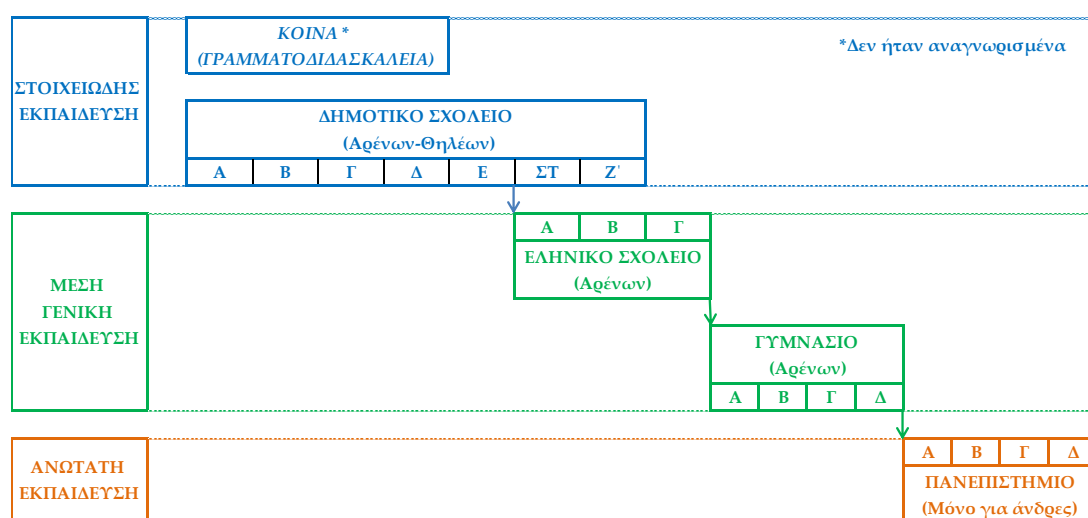
¹⁷⁴ Το γυμνάσιο αυτό ονομάστηκε *Β' Γυμνάσιον της Ελλάδος*, επειδή το Γυμνάσιο του Ναυπλίου είχε τον τίτλο του πρώτου.

¹⁷⁵ Λέφας, 1921 σελ.5: «ως προς την μέσην εκπαίδευσιν η υπό τον Άρμανσμπεργ αντιβασιλεία, υιοθετήσασα το βαυαρικόν σύστημα, διέκρινε δυο βαθμίδας, τα ελληνικά σχολεία, έχοντα την αυτήν οργάνωσιν με τα εν Βαυαρία λειτουργούντα λατινικά σχολεία, και τα γυμνάσια»

των αγοριών δυο κύκλους σπουδών, τον κατώτερο και τον ανώτερο, που αποτελούσαν αντίστοιχα τα *Ελληνικά Σχολεία* και τα *Γυμνάσια*¹⁷⁶ (ΦΕΚ, 87/1836).

Τα ελληνικά σχολεία ήταν τριετούς διάρκειας και δέχονταν ως μαθητές, τους προαχθέντες της τετάρτης τάξης του δημοτικού σχολείου. Σκοπός τους ήταν η προετοιμασία των μαθητών για τα γυμνάσια, καθώς και η παροχή μιας ανώτερης μόρφωσης σε όσους δεν επιθυμούσαν να συνεχίσουν περαιτέρω τις σπουδές τους. Τα γυμνάσια ήταν τετραετούς διάρκειας και εκεί μπορούσαν να φοιτήσουν οι απόφοιτοι των ελληνικών σχολείων¹⁷⁷ (ΦΕΚ, 87/1836), με σκοπό τη διεύρυνση των γνώσεων που πήραν από το ελληνικό σχολείο και την προετοιμασία τους για το πανεπιστήμιο (Διάγραμμα 3.2).

Διάγραμμα 3.2: Το εκπαιδευτικό σύστημα του ελληνικού κράτους όπως διαμορφώθηκε την περίοδο 1834-1837



Οφείλει εδώ να τονιστεί ότι με βάση τον προαναφερθέντα νόμο (ΦΕΚ, 87/1836) αποκλειόταν η συμμετοχή των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική

¹⁷⁶ Τα σχολεία γενικής παιδείας όπως διαμορφώθηκαν το 1833 επικυρώθηκαν με το εν λόγω διάταγμα που ουσιαστικά θεσμοθέτησε τη μέση γενική εκπαίδευση. το διάταγμα αυτό ίσχυσε με μικρές τροποποιήσεις μέχρι το 1929 στην *Παλαιά Ελλάδα*.

¹⁷⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 92 ένας μαθητής μπορούσε με ιδιαίτερα μαθήματα να διδαχθεί τα μαθήματα των τριών πρώτων τάξεων του γυμνασίου και με εισιτήριες εξετάσεις να εισαχθεί στην τέταρτη τάξη την οποία έπρεπε να φοιτήσει προκειμένου να πάρει μέρος στις απολυτήριες εξετάσεις του γυμνασίου. Στην αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου για τη μέση εκπαίδευση το 1899 ο υπουργός παιδείας Α. Ευταξίας (1899) αναφέρει ως προοδευτική την διάταξη του νόμου ΒΤΕ'/1892 (ΦΕΚ αριθ. 14/1892) με την οποία ο μαθητής έπρεπε να υποστεί την απολυτήριο εξέταση στο σχολείο που φοίτησε την τετάρτη τάξη, γιατί η αναστολή του άρθρου 92 είχε προκαλέσει δυσλειτουργίες και φαινόμενα διαφθοράς, αφού πολλοί μαθητές, προμηθευόμενοι με διάφορους τρόπους αποδείξεις κατ'οίκον διδασκαλίας όλων των τάξεων του γυμνασίου, έδιναν εξετάσεις σε οπουδήποτε γυμνάσιο ήθελαν είτε οι ίδιοι είτε άλλοι αντί για αυτούς πλαστογραφώντας τα στοιχεία τους προκειμένου να πάρουν απολυτήριο.

εκπαίδευση. Τα μόνα σχολεία που παρείχαν μέση εκπαίδευση για τα κορίτσια ήταν τα ανώτερα τμήματα των παρθεναγωγείων. Τα παρθεναγωγεία ήταν ιδιωτικά σχολεία αποκλειστικά για κορίτσια, που διαμορφώθηκαν κατά τη δεκαετία του 1830 και περιελάμβαναν δύο τμήματα, το *κατώτερο* (αλληλοδιδασκτικό σχολείο, βλέπε κεφάλαιο 2.) και το *ανώτερο*. Το *ανώτερο τμήμα* ήταν ουσιαστικά σχολείο μεταστοιχειώδους εκπαίδευσης, δηλαδή σχολείο στο οποίο φοιτούσαν μαθήτριες που είχαν ολοκληρώσει τη στοιχειώδη εκπαίδευση, και το οποίο παρείχε κυρίως, επαγγελματικό προσανατολισμό, αλλά και δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση.

Σημειώνεται ότι, αρχικά το ανώτερο τμήμα των παρθεναγωγείων συντάσσονταν με τα σχολεία της στοιχειώδους εκπαίδευσης¹⁷⁸, στη συνέχεια πέρασε σε μια ανεξάρτητη κατηγορία ανάμεσα στη στοιχειώδη και τη μέση¹⁷⁹ και τη δεκαετία του 1850 εντάχθηκε στη μέση εκπαίδευση, σε πολλές δε περιπτώσεις αναφέρεται και ως «*ελληνικό σχολείο*¹⁸⁰» (Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986). Ο αρχικός του σκοπός ήταν η εκπαίδευση των διδασκαλισσών, όμως σταδιακά προστέθηκε στον επαγγελματικό του προσανατολισμό και ένα κομμάτι γενικής εκπαίδευσης, προκειμένου να καλυφθεί η ανάγκη για μια ανώτερη μόρφωση των κοριτσιών¹⁸¹ που δεν ήθελαν να ακολουθήσουν το επάγγελμα της δασκάλας. Η αναλυτική μελέτη των παρθεναγωγείων σε ό,τι αφορά το μαθητικό τους δυναμικό γίνεται στην ενότητα 3.4-1.

¹⁷⁸ Το 1837 και 1839 στις εκθέσεις του Κοκκώνη τα σχολεία αυτά συντάσσονται στην ίδια κατηγορία με τα δημοτικά, αν και αναφέρονται ως *Ανώτερα σχολεία κορασίδων*.

¹⁷⁹ Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.75: «Τα "ανώτερα σχολεία κορασίων" είναι μια βαθμίδα πιο πάνω από το Δημοτικό Σχολείο που δεν έχει σχέση όμως ούτε με τη Μέση Εκπαίδευση των αγοριών, ούτε με το Διδασκαλείο. Αποτελεί ένα θεσμό δηλαδή αμέσως μετά τη Δημοτική Εκπαίδευση και πολύ κοντά σ' αυτή. Φαίνεται, επομένως, πως ποιοτικά τα σχολεία αυτά προσφέρουν λίγα παραπάνω από τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία της εποχής...[...] «Πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι η υποδομή ενός υπονήφιου δασκάλου και μιας μελλοντικής δασκάλας δεν ήταν η ίδια: οι μαθήτριες των «ανώτερων σχολείων» τελείωναν μόνο το Δημοτικό Σχολείο, ενώ για να γραφτεί ένας μαθητής στο Διδασκαλείο έπρεπε να έχει ενδεικτικό προαγωγής από τη Β' τάξη του ελληνικού σχολείου.»

¹⁸⁰ ΦΕΚ, 253/1891 (Υπουργική απόφαση: 17815/31-8-1891) «Χορηγείται εις τον Π. Φιλόπουλον η άδεια να συστήση εν Φιλιατροίς ιδιωτικόν παρθεναγωγείον, περιλαμβάνον δημοτικόν εκ τεσσάρων τάξεων και ελληνικόν σχολείον»

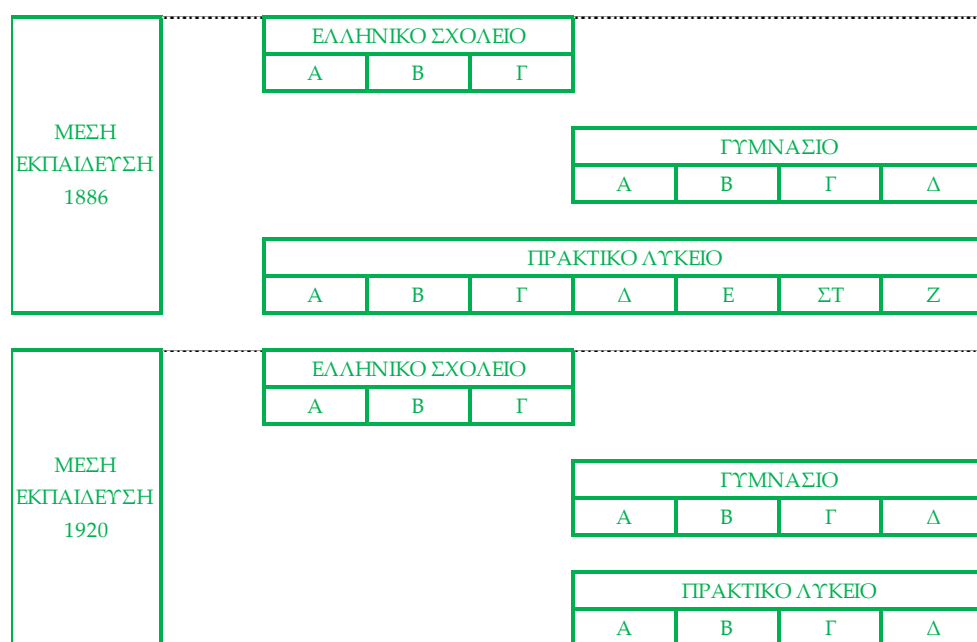
Τα *ελληνικά σχολεία θηλέων* όπως αποκαλούνταν τα παρθεναγωγεία δεν ήταν ισότιμα με τα ελληνικά σχολεία των αγοριών, αφού είχαν διαφορετικό πρόγραμμα σπουδών και οι απόφοιτες τους δεν μπορούσαν να εγγραφούν στο γυμνάσιο. Ο όρος όμως *ελληνικά σχολεία θηλέων* χρησιμοποιείτο κυρίως για να προσδιορίσει ότι τα σχολεία αυτά ανήκαν στη μέση εκπαίδευση.

¹⁸¹ Στις νέες χώρες που εντάχθηκαν στο ελληνικό κράτος το 1913 λειτουργούσαν τα *γυμνασιακά ή ανωτέρα παρθεναγωγεία* που ήταν σχολεία μέσης γενικής εκπαίδευσης, αφού ήταν όμοια, όπως θα δούμε παρακάτω με τα *ημιγυμνάσια*.

Το 1886, για τη μέση εκπαίδευση των αγοριών, ιδρύθηκε ένα ακόμη σχολείο, το *Βαρβάκειο Λύκειο*, στη βάση του οποίου ιδρύθηκαν ακολούθως τα *Πρακτικά Λύκεια*, με σκοπό την «προπαίδευση προς αυτάρκη σπουδή των θετικών επιστημών» (ΦΕΚ, 277/1886). Τα σχολεία αυτά αποτελούνταν από επτά τάξεις, εκ των οποίων οι τρεις πρώτες αντιστοιχούσαν στο ελληνικό σχολείο και οι επόμενες τέσσερις στο γυμνάσιο^{182,183} (Διάγραμμα 3.3).

Όλοι οι προαναφερόμενοι τύποι δημοσίων σχολείων δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (ελληνικά σχολεία, γυμνάσια, και πρακτικά λύκεια), που λειτουργούσαν κατά την περίοδο αυτή, αναπτύχθηκαν σε ένα σχολικό δίκτυο την χρηματοδότηση του οποίου ανέλαβε σχεδόν αποκλειστικά το Ελληνικό δημόσιο, σε αντίθεση με τη χρηματοδότηση της δημοτικής εκπαίδευσης που την είχαν αναλάβει οι δήμοι.

Διάγραμμα 3.3: Η Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση όπως διαμορφώθηκε το 1886 και το 1920



Εξαιρέση ωστόσο, αποτελούσε ένας μικρός αριθμός τέτοιων σχολείων, που συντηρούσαν οι δήμοι κάτω από ειδικότερο καθεστώς φορολόγησης¹⁸⁴ (ΦΕΚ,

¹⁸² Το απολυτήριο του λυκείου παρείχε όλα τα δικαιώματα με αυτό του γυμνασίου, εκτός της εγγραφής στο φιλολογικό τμήμα της φιλοσοφικής, στη νομική και στη θεολογική.

¹⁸³ Το 1920 τροποποιήθηκε η δομή των πρακτικών λυκείων έγιναν τετρατάξια και αντιστοιχίστηκαν με το γυμνάσιο. (ΦΕΚ, 144/ 1920 ν.2244)

¹⁸⁴ Λειτουργούσαν όμως και: «Δημοσυντήρητα και εξ ειδικών πόρων συντηρούμενα σχολεία». Τέτοια σχολεία ήταν: Γυμνάσιο Πειραιώς (δημοσυντήρητο ν.ΑΙΔ΄) Γυμνάσιο Πύργου (χρηματοδοτείτο από το

190/1919). Παράλληλα, όπως προαναφέρθηκε, δόθηκε η δυνατότητα και στους ιδιώτες να ιδρύουν αντίστοιχα σχολεία, τα οποία όμως λειτουργούσαν μόνο σε μερικές μεγάλες πόλεις και ως προς το πλήθος τους αποτελούσαν μειοψηφία.

Σε ό,τι αφορά την ίδρυση των προαναφερόμενων δημοσίων σχολείων παρατηρούνται τα εξής: Αρχικά η Αντιβασιλεία το 1834 ίδρυσε στο Ναύπλιο¹⁸⁵, πρωτεύουσα τότε του κράτους, το πρώτο ελληνικό σχολείο και γυμνάσιο¹⁸⁶. Την ίδια χρονιά τέτοια σχολεία λειτούργησαν επίσης στην Αθήνα¹⁸⁷ και τη Σύρο¹⁸⁸ (Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986). Μια χρονιά αργότερα, το 1835, λειτούργησαν δεκαεπτά ακόμη ελληνικά σχολεία σε Τρίπολη, Σπάρτη, Καλαμάτα, Πάτρα, Μεσολόγγι, Άμφισσα, Λαμία, Χαλκίδα, Ύδρα, Τήνο (ΦΕΚ, 12/1835), Άνδρο, Νάξο, Θήρα Σκύρο, Υπάτη, Προεστό και Πύργο (Λέφας, 1921). Το 1836 ο αριθμός των ελληνικών σχολείων είχε φτάσει τα 24 και των γυμνασίων τα 5, αριθμός ο οποίος - κατά την κρίση της κυβέρνησης (ΦΕΚ, 90/1836) - επαρκούσε για να καλύψει τις εκπαιδευτικές ανάγκες της εποχής. Η λειτουργία των σχολείων αυτών επικυρώθηκε με το Βασιλικό Διάταγμα της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1836, «περί του κανονισμού των ελληνικών σχολείων και γυμνασίων»¹⁸⁹, που αποτέλεσε και τον οργανωτικό νόμο της μέσης εκπαίδευσης

λιμενικό ταμείο Κατάκολου ν.ΥΠΘ΄) Γυμνάσιο Μεσσήνης (χρηματοδοτείτο από πρόσθετο φόρο στη σταφίδα και τα σύκα ν.ΑΩΞΑ΄) Γυμνάσιο Ληξουρίου (λιμενικό ταμείο και κληροδότημα Πετρίτσι ν.ΑΣΠΕ΄) Γυμνάσιο Λευκάδας (πρόσθετο φόρο στο αλάτι ν.ΣΚΤΣ΄) Γυμνάσιο Γυθείου (λιμενικός φόρος ν.ΑΤΑΒ΄) Γυμνάσιο Αιγίου (φόρο στον εξαγόμενο σταφιδόκαρπο ν.ΧΞΕ΄) Γυμνάσιο και Ελληνικό σχολείο Άμφισσας (κληροδότημα Γιαγτσιή ν.ΠΚΠ΄)

¹⁸⁵ ΦΕΚ, 41/1833: «Εις το Ναύπλιον θέλει ανεγερθή εν Ελληνικόν σχολείον και εν Γυμνάσιον...»

ΦΕΚ, 10/1834: «την 12(24) Μαρτίου τρέχοντος έτους γίνεται έναρξις των εργασιών του εν Ναυπλίω αρτίως συσταθέντος Γυμνασίου και Ελληνικού σχολείου. Όσοι επομένως σκοπεύουν να διδαχθώσιν εν αυτώ προσκαλούνται να παρευρεθώσιν εγκαίρως, ώστε εξετασθέντες παρά των διδασκάλων, να καταταχθώσιν εις τας ανάλογους τάξεις.»

¹⁸⁶ Όσον αφορά για την επιλογή του διδακτικού προσωπικού των πρώτων ελληνικών σχολείων και γυμνασίων στο ΦΕΚ, 5/1834 σχετική πρόσκληση αναφέρει: «για τη εξέταση των επιθυμούντων να πάρουν οπουδήποτε θέση στα δημόσια γυμνάσια και σχολεία του βασιλείου διορίστηκαν δυο επιτροπές, η πρώτη συγκροτήθηκε στην Αίγινα από τους δασκάλους του κεντρικού και του προκαταρτικού σχολείου και η δεύτερη στο Ναύπλιο από τους δασκάλους του εκεί γυμνασίου και ελληνικού σχολείου. Προειδοποιούνται επομένως οι νομίζοντας αυτούς άξιους να ασκήσουν το διδακτικό επάγγελμα να προσέλθουν σε όποια από τις δυο επιτροπές επιθυμούν για εξέταση για να πάρουν το αντίστοιχο δίπλωμα.»

¹⁸⁷ Ήταν η μεταφορά του κεντρικού σχολείου από το Ναύπλιο και η μετατροπή του σε γυμνάσιο όπως είδαμε στην παράγραφο 3. 2

¹⁸⁸ Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986: «Η μέση εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα 1830-1893)» σελ.65 «Με διάταγμα της 25ης Μαρτίου 1835 εξομοιώθηκε με το Γυμνάσιο του Ναυπλίου και εκείνο που λειτουργούσε ήδη από το 1833 στη Σύρο».

¹⁸⁹ ΦΕΚ, 87/1836 «Δια την ανωτέραν επιστημονικήν, και δια την εις το πανεπιστήμιον μετάβασιν απαιτουμένην, προσέτι δε και δια τον κοινωνικόν βίον αναγκαιοτάτην εκπαίδευσιν, θέλουν υφίστασθαι τα ελληνικά σχολεία, και υπεράνω αυτών τα γυμνάσια»

για έναν περίπου αιώνα. Επομένως, από τα δυο πρώτα χρόνια λειτουργίας της δευτεροβάθμιας γενικής παιδείας είχε ήδη δημιουργηθεί ένα επαρκές σχολικό δίκτυο για την υλοποίηση της, σε αντίθεση με τη δημοτική εκπαίδευση που χρειάστηκε πολλές δεκαετίες για κάτι τέτοιο.

Το δίκτυο των σχολείων δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης επεκτάθηκε και στα Επτάνησα¹⁹⁰ (ΦΕΚ, 61/1865), μετά την προσάρτηση τους στο Ελληνικό κράτος το 1864, αντικαθιστώντας το υπάρχον (Τσερές, 2006· ΦΕΚ, 87/1881).

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, όσον αφορά τον αριθμό των δημόσιων ελληνικών σχολείων και γυμνάσιων και το μαθητικό τους δυναμικό για την περίοδο 1836 - 1890 δίνονται στον Πίνακα 3.1. Υπενθυμίζουμε ότι το μαθητικό αυτό δυναμικό είναι αποκλειστικά ανδρικό. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι από τη δεκαετία του 1860 είχαν ήδη εκδηλωθεί πιέσεις για να δοθεί η δυνατότητα συμμετοχής και των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, χωρίς όμως αποτέλεσμα¹⁹¹. Η διαχρονική εξέλιξη του μαθητικού δυναμικού δίνεται στον Πίνακα 3.1 και απεικονίζεται στο Διάγραμμα 3.5.

¹⁹⁰ Το εκπαιδευτικό σύστημα του Ελληνικού κράτους εφαρμόστηκε και στα Επτάνησα, που εντάθηκαν στο ελληνικό κράτος το 1864. Με τον νόμο ΡΗ/1865 (ΦΕΚ, 61/1865) καταργήθηκαν: Το Αρχοντείο της παιδείας εν Επτανήσω, η Ιόνιος Ακαδημία, το εν Κερκύρα Ιεροσπουδαστήριο, το εν Κερκύρα Γυμνάσιον και τα Λύκεια Κέρκυρας, Κεφαλονίας, Ζακύνθου, Λευκάδος, Ιθάκης, Παξών και Κυθήρων. Ο ίδιος νόμος προέβλεπε « Η κυβέρνησις δύναται να συστήση δια Βασιλικού διατάγματος εν ταις Ιονίοις νήσοις βαθμιδόν ή δια μιάς τέσσαρα γυμνάσια και δώδεκα το πολύ Ελληνικά σχολεία.» για το θέμα αυτό ο Τσερές, (2006) αναφέρει σελ. 27: «Το εκπαιδευτικό σύστημα της Επτανήσου συνέχισε να εφαρμόζεται για δύο περίπου χρόνια μετά την Ένωση. Καταργήθηκε με το νόμο ΡΝ/20.1.1866 (ΦΕΚ, 12/1866), ο οποίος εισήγαγε στα Επτάνησα το εκπαιδευτικό σύστημα που ίσχυε στο Ελληνικό Κράτος. Τα σχολεία της Λευκάδας άρχισαν να λειτουργούν με το νέο σύστημα από το Μάρτιο του 1866.» ΦΕΚ, 87/1881: Η επέκταση του εκπαιδευτικού συστήματος έγινε και στις περιοχές της Θεσσαλίας και της Ηπείρου που εντάχθηκαν το 1881

¹⁹¹ Κλάδος, 1888 σελ 371: Έγγραφο του υπουργείου παιδείας με αριθ. Πρωτ. 8464/30-9-1867 αναφέρει: «Με απορία είδαμε στον κατάλογο των αποφοίτων μαθητών των δημοτικών σχολείων Σκύρου που υποβλήθηκαν δοκιμαστήριο εξέταση, που περιέχεται στην υποβληθείσα αναφορά σας, να συμπεριλαμβάνονται και δυο κορίτσια. Η εξέταση αυτή που έγινε από εσάς είναι καθόλα άτοπη και παράνομη. Γιατί στις δοκιμασθήριες εξετάσεις, υποβάλλονται μόνο αυτοί που θέλουν να καταταχθούν στα ελληνικά σχολεία, περιττό δε μας φαίνεται να παρατηρήσουμε ότι κορίτσια δε μπορείτε να έχετε μαθητές. Θεωρούμε ακόμη περιττό να σας παραγγείλουμε ότι η κοπέλα που πέρασε επιτυχώς τις εξετάσεις δεν μπορείτε να την κατατάξετε στο ελληνικό σχολείο.»

Πίνακας 3.1: Αριθμός σχολείων και μαθητών της δευτεροβάθμιας (δημόσιας) γενικής εκπαίδευσης (Περίοδος αποκλεισμού)

Σχολικό έτος	Ελληνικά Σχολεία				Γυμνάσια			
	Αριθμός σχολείων	Αριθμός μαθητών	Μέσος όρος μαθητών ανά σχολείο	Απόφοιτοι	Αριθμός σχολείων	Αριθμός μαθητών	Μέσος όρος μαθητών ανά σχολείο	Απόφοιτοι
1850	75	2.850	38	230	6	740	123	75
1851	75	3.000	40	250	6	800	133	80
1852	76	3.170	42	300	7	900	129	104
1853	79	3.872	49	330	7	1.077	154	142
1854	80	4.042	51	360	7	956	137	110
1855	81	4.200	52	400	7	968	138	83
1855-56	80	4.224	53	441	7	1.031	147	87
1862	103	6.249	61		12	1.775	148	
1865	123	6.675	54		16	1.908	119	
1867	119	6.643	56		16	2.094	131	
1869	114	6.453	57		15	1.982	132	
1874	136	7.646	56		18	2.460	137	
1878	167	8.728	52		22	3.214	146	

Πηγή: Για τα σχολικά έτη 1850-1855 Χριστόπουλος, 1856. Για το 1856 Χριστόπουλος, 1857. Για τα σχολικά έτη 1862-1878 Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986.

Από τα στοιχεία του Πίνακα 3.1. προκύπτει ότι ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών, τόσο στα ελληνικά σχολεία, όσο και τα γυμνάσια παρουσιάζει ανοδική τάση, όμως φαίνεται ότι ένα μεγάλο μέρος αυτών των μαθητών δεν κατάφερε να ολοκληρώσει τις σπουδές του. Για παράδειγμα, το σχολικό έτος 1855-56, όπου υπάρχουν στοιχεία σχετικά με την πρόοδο των μαθητών προκύπτει ότι από τους 4.224 μαθητές, που φοιτούσαν συνολικά σε όλες τις τάξεις των ελληνικών σχολείων, προσήλθαν στις εξετάσεις 3.070 (72,67%) και προβιβάστηκαν 2.166 (51,28%). Στα γυμνάσια από τους 1.031 μαθητές που φοιτούσαν προσήλθαν στις εξετάσεις 687, προβιβάστηκαν 533 (ποσοστό 51,69%) και αποφοιτήσαν 87.

Σε ό,τι αφορά στον αριθμό των εγγεγραμμένων μαθητών στη μέση ιδιωτική γενική εκπαίδευση, τα στατιστικά στοιχεία για την εξεταζόμενη περίοδο είναι λίγα

και δίνονται στον Πίνακα 3.2. μαζί με τα αντίστοιχα στοιχεία για τη δημόσια δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, για σκοπούς σύγκρισης.

Πίνακας 3.2: Αριθμός μαθητών και μαθητριών της δημόσιας και ιδιωτικής δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης

Σχολικό έτος	Δημόσια Εκπαίδευση	Ιδιωτική Εκπαίδευση	Σύνολο	Ποσοστό (%) ιδιωτικής/ σύνολο
1854-55	5.255	439	5.694	7,71
1862-63	8.024	380	8.404	4,52
1865	8.583	350	8.933	3,92
1867	8.737	527	9.264	5,69
1869	8.435	564	8.999	6,27
1874	10.106	748	10.854	6,89
1878-79	11.942	850	12.792	6,64

Πηγή:1854-55: Χριστόπουλος, 1956

1862-63, 1865, 1867, 1869, 1874, 1878-79: Ζιώγου- Καραστεργίου, 1986

Από τα στοιχεία αυτού του πίνακα προκύπτει ότι το μαθητικό δυναμικό της ιδιωτικής εκπαίδευσης αποτελεί ένα μικρό μέρος του μαθητικού δυναμικού σε επίπεδο χώρας, καθώς σε επίπεδο ποσοστών κυμαίνεται από 3,92% έως 7,71%.

Τέλος, σημειώνεται ότι για την περίοδο αυτή δεν υφίσταται σύγκριση του αριθμού των μαθητών και μαθητριών των ελληνικών σχολείων και των γυμνασίων (δημόσιων ή ιδιωτικών), αφού τα κορίτσια δεν είχαν εκ του νόμου δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά. Ωστόσο, επειδή κατά την εν λόγω περίοδο δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση¹⁹² για τα κορίτσια παρείχαν μόνο τα παρθεναγωγεία, μια τέτοια σύγκριση επιχειρείται παρακάτω, στην ενότητα 3.4-1.

3.3-2. 1890-1929: Περίοδος διεκδικήσεων

Η περίοδος αυτή, που διαδέχεται την περίοδο αποκλεισμού, σηματοδοτείται από την έναρξη της συμμετοχής των κοριτσιών στα σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής

¹⁹² Ο όρος *ελληνικά σχολεία θηλέων* που χρησιμοποιείτο σε αναφορές υπουργών παιδείας για τα παρθεναγωγεία δήλωνε πρόθεση να κατηγοριοποιηθούν τα σχολεία αυτά ως σχολεία μέσης εκπαίδευσης και όχι προσπάθεια σύγκρισης με τα ελληνικά σχολεία των αγοριών, αφού είχαν διαφορετικό πρόγραμμα σπουδών και δικαιώματα για τους αποφοίτους των.

παιδείας την οποία όπως θα δούμε παρακάτω την διεκδίκησαν δυναμικά. Σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής παιδείας στην *Παλαιά Ελλάδα* εξακολούθησαν να είναι τα ελληνικά σχολεία, τα γυμνάσια, τα πρακτικά λύκεια και το ανώτερο τμήμα των παρθεναγωγείων. Τα τελευταία συνέχισαν τη λειτουργία τους με το διττό τους ρόλο, ως σχολεία γενικής εκπαίδευσης και ως διδασκαλεία, έως το 1914, οπότε και καταργήθηκαν¹⁹³.

Το 1913 εντάχθηκαν στο ελληνικό κράτος οι *Νέες Χώρες*¹⁹⁴, οι οποίες ως το 1929 διατήρησαν το δικό τους εκπαιδευτικό σύστημα. Πιο συγκεκριμένα και αναφορικά με τη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, με εξαίρεση την Ήπειρο που είχε το ίδιο εκπαιδευτικό σύστημα με την *Παλαιά Ελλάδα*, στη Χίο σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης ήταν τα *πεντατάξια γυμνάσια*, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές τα *εξατάξια γυμνάσια*, τα *εξατάξια πρακτικά λύκεια* και τα *ημιγυμνάσια*¹⁹⁵ (Διάγραμμα 3.4). Σημειώνεται ότι τα ημιγυμνάσια δεν ήταν ένας ιδιαίτερος τύπος σχολείων αλλά μέρος των γυμνασίων. Περιελάμβαναν δυο ή τρεις και σπανιότερα τέσσερις τάξεις των εξαταξίων γυμνασίων και λειτουργούσαν σε περιοχές όπου ο αριθμός των μαθητών δεν ήταν επαρκής για να συντηρηθεί πλήρες γυμνάσιο. Στις *νέες χώρες*, με εξαίρεση την Ήπειρο, για την εκπαίδευση των κοριτσιών λειτουργούσαν και τα *«Γυμνασιακά ή Ανώτερα Παρθεναγωγεία»*, τα οποία ήταν όμοια με τα ημιγυμνάσια, είχαν όμως εντάξει στο πρόγραμμά τους και μερικά πρακτικά μαθήματα¹⁹⁶. Τα σχολεία αυτά μετά το 1920 τροποποιήθηκαν ως προς τον στόχο τους και απέκτησαν κυρίως επαγγελματικό προσανατολισμό¹⁹⁷ (Λέφας, 1921· ΦΕΚ, 193/1919).

¹⁹³ Μετά την κατάργησή τους το κατώτερο τμήμα τους μπορούσε να συνεχίσει να λειτουργεί ως δημοτικό σχολείο, ενώ το ανώτερο κομμάτι τους αντικαταστάθηκε από τις Αστικές σχολές και τα Διδασκαλεία θηλέων.

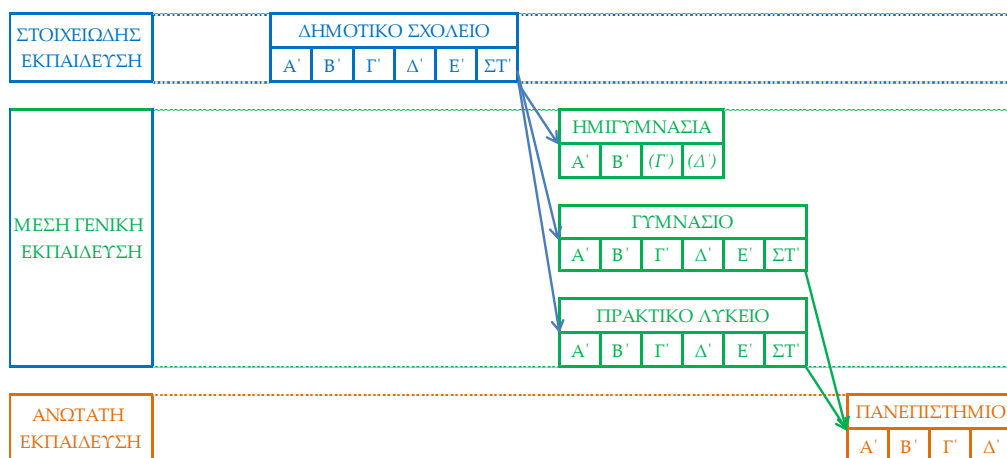
¹⁹⁴ Η Ήπειρος, η Μακεδονία, η Θράκη, τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (Λήμνος Λέσβος Χίος Σάμος Ικάρια), και η Κρήτη

¹⁹⁵ Μάλλη & Δρακάκης, 2012 σελ.2: «...Το τετρατάξιο γυμνάσιο του Ηρακλείου τον Ιούλιο του 1911 με το νόμο 103της Κρητικής Πολιτείας μετατρέπεται σε εξατάξιο, όπως και τα τρία άλλα Γυμνάσια της Κρήτης (Χανίων, Ρεθύμνου, Νεάπολης).»

¹⁹⁶ Λέφας, 1921 σελ.28: «όμοια προς τα ημιγυμνάσια ήσαν και τα γυμνασιακά ή ανώτερα παρθεναγωγεία εις α εφοίτων κοράσια και των οποίων το πρόγραμμα περιείχε και πρακτικά τινά μαθήματα.»

¹⁹⁷ Λέφας, 1921 σελ.43: «Εις αστικά σχολεία μετετρέπησαν τα γυμνασιακά ή ανώτερα παρθεναγωγεία δια Β.Δ. της 14 Αύγουστου του 1919»

Διάγραμμα 3.4: Η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στις «νέες χώρες» την περίοδο 1914-1929



Στην Χίο και την Σάμο και Ικαρία λειτούργούσαν πεντάταξια γυμνάσια, δεν λειτούργούσαν πρακτικά λύκεια

Το γεγονός ότι οι νέες χώρες διατήρησαν το εκπαιδευτικό τους σύστημα είχε ως αποτέλεσμα την περίοδο 1913-1929 να λειτουργούν παράλληλα δυο εκπαιδευτικά συστήματα στο ελληνικό κράτος. Μια εικόνα του τύπου και του αριθμού των σχολείων που λειτουργούσαν στην *Παλαιά Ελλάδα* και στις *Νέες Χώρες* το σχολικό έτος 1926-27 δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Γ'1., ενώ στον Πίνακα Π.Δ.Γ'2. δίνεται η αντιστοιχία των τάξεων αυτών των σχολείων.

Σε ό,τι αφορά στη συμμετοχή του φύλου στα παραπάνω σχολεία κατά την εν λόγω περίοδο –*περίοδο των διεκδικήσεων*– ίσχυσαν τα εξής: Στην *Παλαιά Ελλάδα* οι προσπάθειες για εγγραφή των κοριτσιών στα ελληνικά σχολεία και τα γυμνάσια ευοδώθηκαν με ένα δυναμικό τρόπο την δεκαετία του 1890. Συγκεκριμένα, στις αρχές της δεκαετίας του 1890 παρουσιάζεται το φαινόμενο εγγραφής κοριτσιών στα εν λόγω σχολεία¹⁹⁸, παρά το ισχύον νομικό καθεστώς¹⁹⁹, γεγονός που ο Γληνός το χαρακτήρισε ως «*ριζοσπαστική λύση*» στο πρόβλημα της συμμετοχής των κοριτσιών στη μέση εκπαίδευση (Ζιώγου-Καραστεργίου, 1886· Γληνός, 1925· ΦΕΚ, 14/1895). Καταλυτικό ρόλο στη λύση αυτή φαίνεται να έπαιξε η εγγραφή της πρώτης φοιτήτριας στο πανεπιστήμιο το 1890. Η εγγραφή αυτή, όπως θα δούμε στο

¹⁹⁸Το 1892 βρίσκουμε στα μαθητολόγια των ελληνικών σχολείων του νομού Μεσσηνίας την πρώτη μαθήτρια

¹⁹⁹Ζιώγου-Καραστεργίου, 1886: «Οι Ελληνίδες διεισδύουν, στις αρχές του αιώνα μας, και στα δευτεροβάθμια σχολεία των αρρένων εξασφαλίζοντας χωρίς να προηγηθεί ειδική νομοθετική ρύθμιση, την εγγραφή τους στα δημόσια Ελληνικά σχολεία και Γυμνάσια των αρρένων και διεκδικώντας την ανοχή της κοινωνίας στο θέμα της συνεκπαίδευσης»

Κεφάλαιο 4, δημιούργησε ένα θεσμικό κενό, δεδομένου ότι η φοιτήτρια δεν διέθετε το βασικό προσόν που, κατά το νόμο, ήταν το απολυτήριο του γυμνασίου, αλλά παράτυπα, υποβλήθηκε επιτυχώς σε εξετάσεις από επιτροπή καθηγητών του πανεπιστημίου. Το θεσμικό αυτό κενό, μέχρι να βγουν οι πρώτες απόφοιτες των γυμνασίων, φαίνεται να καλύπτεται με το νόμο ΒΤΒ΄ του 1895 «περί εξετάσεων στα γυμνάσια και τα Ελληνικά σχολεία» (ΦΕΚ, 14/1895). Ο νόμος αυτός έδινε τη δυνατότητα στις μαθήτριες, που είχαν διδαχθεί τα μαθήματα του γυμνασίου από ιδιωτικούς δασκάλους, να δώσουν απολυτήριες εξετάσεις σε ένα δημόσιο σχολείο και να αποκτήσουν απολυτήριο λυκείου χωρίς να υποχρεωθούν να φοιτήσουν στο γυμνάσιο.

Το 1917 η πολιτεία προχώρησε στην ίδρυση των πρώτων ελληνικών σχολείων και γυμνασίων θηλέων. Ουσιαστικά, επρόκειτο για διαχωρισμό των γυμνασίων, που λειτουργούσαν στις μεγάλες πόλεις ως μεικτά²⁰⁰, σε αρρένων και θηλέων²⁰¹. Ωστόσο, σημειώνεται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός σχολείων εξακολουθούσαν να λειτουργούν ως μεικτά²⁰², αφού σχολεία θηλέων λειτούργησαν μόνο στις μεγάλες πόλεις που υπήρχε ικανός αριθμός μαθητριών.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία όσον αφορά στον αριθμό των δημόσιων ελληνικών σχολείων και γυμνασίων και στον αριθμό των μαθητών τους για την χρονική περίοδο 1890 - 1929 δίνονται στους Πίνακες 3.3 και 3.4. Σημειώνουμε ότι τα στοιχεία του πίνακα αυτού, αφορούν το συνολικό αριθμό των εγγεγραμμένων μαθητών, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα διαχωρισμού ως προς το φύλο. Τα στοιχεία του Πίνακα 3.3 αποτυπώνονται και στο Διάγραμμα 3.5 μαζί με τα στοιχεία του Πίνακα 3.1. που αναφέρονται στην *περίοδο του αποκλεισμού*. Αξιολογώντας από κοινού τα προαναφερόμενα στοιχεία

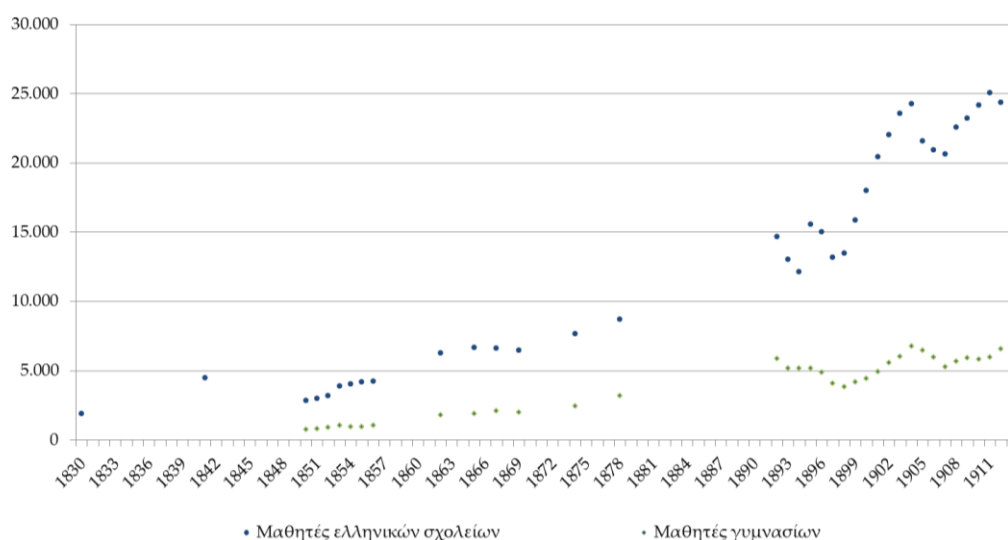
²⁰⁰ Σχολεία που αρχικά λειτουργούσαν ως αρρένων, στη συνέχεια εγγράφηκαν και μαθήτριες με αποτέλεσμα να λειτουργούν ως μεικτά.

²⁰¹ ΦΕΚ, 189/1917: «Από του σχολικού έτους 1917-18 τα εν Αθήναις 2^{ον}, 5^{ον}, και 6^{ον} ελληνικά σχολεία και το εν τη αυτή πόλει 7^{ον} γυμνάσιον ονομάζονται, τα μεν τρία πρώτα ελληνικά σχολεία θηλέων υπ' αύξοντας αριθμούς 1^{ον}, 2^{ον} και 3^{ον}, το δε τελευταίον γυμνάσιον θηλέων.[...] Από του αυτού σχολικού έτους απαγορεύεται η εν τοις λοιποίς εν Αθήναις ελληνικοίς. σχολείοις και γυμνασίοις εγγραφή μαθητριών»

²⁰² Το 1926-27 στη μέση γενική εκπαίδευση λειτουργούσαν 674 σχολεία από αυτά 76 ήταν αρρένων (11,2%) 30 θηλέων (4,5%) και 568 μεικτά (84,3%) (Πίνακας ΠΔ.Γ΄6)

συμπεραίνουμε τα εξής: Κατά την περίοδο 1890-1929²⁰³ (περίοδος διεκδικήσεων), συνεχίζεται η παρατηρούμενη κατά την προηγούμενη περίοδο (περίοδος αποκλεισμού) ανοδική τάση του μαθητικού δυναμικού με τη διαφορά ότι τώρα σε αυτό περιλαμβάνονται και γυναίκες. Ωστόσο, δεν υπάρχει η δυνατότητα να εκτιμηθεί το ποσοστό των γυναικών που συμμετείχαν. Εξαίρεση στην ανοδική αυτή τάση αποτέλεσαν οι μικρές χρονικές περιόδους, 1892-97 και 1904-1907. Ακόμη, από το διάγραμμα αυτό προκύπτει ότι ο ρυθμός αύξησης του μαθητικού δυναμικού των ελληνικών σχολείων, είναι πολύ μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο των γυμνασίων.

Διάγραμμα 3.5: Αριθμός μαθητών των Ελληνικών Σχολείων και των Γυμνασίων από το 1830 έως το 1913.



Αναφορικά με το συνολικό αριθμό των εγγεγραμμένων μαθητών και μαθητριών στη μέση ιδιωτική γενική εκπαίδευση, τα στατιστικά στοιχεία για την εξεταζόμενη περίοδο είναι ελάχιστα. Συγκεκριμένα, αφορούν τα σχολικά έτη 1910-11, 1919-20 και την περίοδο 1926 - 1929 και δίνονται, για την ανάγκη σύγκρισης με τα αντίστοιχα στοιχεία της δημόσιας δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης στον Πίνακα 3.4. Από τα στοιχεία αυτού του πίνακα προκύπτει ότι στα σχολεία της ιδιωτικής δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, εγγράφεται ένα μικρό μέρος του συνόλου των μαθητών της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης που φθάνει περίπου το 11% (κυμαίνεται από 7% έως 11,51%).

²⁰³Τσουκαλάς, 1975 σελ 425: «Η πρόοδος της φοίτησης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (αναφερόμενος στην εν λόγω περίοδο 1830-1922) είναι αρκετά γοργή ξεπερνώντας σε ρυθμούς την πλειοψηφία των βιομηχανοποιημένων κρατών.

Στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τη συμμετοχή του φύλου στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση παρέχονται από το 1910-11 και μετά. Ωστόσο είναι ελλιπή και αφορούν μόνο τα σχολικά έτη 1910-11, 1919-20 και την περίοδο 1926-1929. Αναλυτικότερα, για το σχολικό έτος 1910-11, που είναι το πρώτο έτος όπου υπάρχουν στοιχεία κατά φύλο, τα στοιχεία δίνονται στους Πίνακες Π.Δ.Γ'3., Π.Δ.Γ'4. και Π.Δ.Γ'5. και συνοψίζονται στον Πίνακα 3.6.

Πιο συγκεκριμένα, ο Πίνακας Π.Δ.Γ'3. περιλαμβάνει τον αριθμό των εγγεγραμμένων μαθητών καθώς και όσων φοίτησαν ανελλιπώς στα δημόσια ελληνικά σχολεία κατά φύλο και νομό. Στον Πίνακα Π.Δ.Γ'4. δίνονται οι αντίστοιχοι αριθμοί για τα γυμνάσια. Ο Πίνακας Π.Δ.Γ'5. περιέχει στοιχεία αντίστοιχα των Πινάκων Π.Δ.Γ'3. και Π.Δ.Γ'4. συνολικά για τα ιδιωτικά ελληνικά σχολεία και γυμνάσια.

Από τα συγκεντρωτικά στοιχεία του Πίνακα 3.6 προκύπτει ότι κατ' αρχήν, το 1910, τα κορίτσια αποτελούσαν μια μικρή μειοψηφία ($N_{ΕΘΔ-Γ}(1910)=1.985$) του μαθητικού πληθυσμού των εγγεγραμμένων ($N_{ΕΔ-Γ}(1910)=33.272$) της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης. Η συμμετοχή των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων ήταν μόλις 5,97% ($P_{ΕΘΔ-Γ}(1910)=5,97\%$). Στη δημόσια εκπαίδευση η συμμετοχή των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων, το εν λόγω σχολικό έτος, ήταν ακόμα μικρότερη, 3,96% και το ποσοστό εγκατάλειψης των σπουδών κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους ήταν λίγο υψηλότερο στις γυναίκες (6,55%) από ότι στους άντρες (5,18%)²⁰⁴.

²⁰⁴ Εγκατέλειψαν 1622 αγόρια και 130 κορίτσια σε σύνολο αντίστοιχα εγγεγραμμένων 31.287 αγοριών και 1985 κοριτσιών.

Πίνακας 3.3: Αριθμός σχολείων γενικής παιδείας και μαθητών της δευτεροβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης (Περίοδος διεκδικήσεων)

Σχολικό έτος	Ελληνικά Σχολεία			Γυμνάσια		
	Αριθμός σχολείων	Αριθμός μαθητών	Μέσος όρος μαθητών ανά σχολείο	Αριθμός σχολείων	Αριθμός μαθητών	Μέσος όρος μαθητών ανά σχολείο
1892	284	14.677	52	40	5.883	147
1893	232	13.034	56	39	5.187	133
1894	230	12.150	53	39	5.185	133
1895	211	15.553	74	40	5.170	129
1896	245	14.998	61	40	4.901	123
1897	243	13.189	54	40	4.070	102
1898	243	13.472	55	40	3.822	96
1899	266	15.869	60	40	4.166	104
1900	268	17.992	67	39	4.426	113
1901	286	20.439	71	38	4.927	130
1902	285	22.039	77	38	5.556	146
1903	291	23.594	81	39	6.005	154
1904	307	24.260	79	39	6.754	173
1905	306	21.575	71	39	6.485	166
1906	305	20.945	69	39	5.954	153
1907	305	20.659	68	39	5.296	136
1908	332	22.551	68	41	5.656	138
1909	283	23.218	82	41	5.902	144
1910	283	24.172	85	42	5.823	139
1911	283	25.049	89	42	5.988	143
1912	282	24.350	86	42	6.551	156
1913	278	28.639	103	42	7.350	175

Πηγή: Λέφας, 1924 σελ.14-15

Πίνακας 3.4: Αριθμός μαθητών και μαθητριών της δημόσιας και ιδιωτικής δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης

Σχολικό έτος	Δημόσια Εκπαίδευση	Ιδιωτική Εκπαίδευση	Σύνολο	Ποσοστό (%) ιδιωτικής/σύνολο
1910-11	30.832	2.440	33.272	7,33
1919-20	60.930	4.588	65.518	7,00
1926-27	46.125	5.158	51.283	10,06
1927-28	57.441	7.471	64.912	11,51
1928-29	57.248	6.987	64.235	10,88

Πηγή: 1919-20: Λέφας, 1921 σελ.50,51
1926-1929: ΕΣΥΕ, 1932, 1933γ&δ

Εξετάζοντας περαιτέρω τη συμμετοχή του φύλου στα δημόσια σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης κατά νομό, η πρώτη γενική παρατήρηση είναι ότι η συμμετοχή των γυναικών είναι εμφανής σε όλους σχεδόν τους νομούς της χώρας, όμως τα αντίστοιχα ποσοστά, παραμένοντας χαμηλά, διαφέρουν μεταξύ των ελληνικών σχολείων και των γυμνασίων. Πιο συγκεκριμένα, στα ελληνικά σχολεία, η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων κατά νομό κυμαινόταν από 2,30% στο νομό Τρικάλων μέχρι 10,55%, στο νομό Ζακύνθου, ενώ σε επίπεδο χώρας ήταν 4,47% (Πίνακας Π.Δ.Γ'3). Επιπλέον, προκύπτει ότι το ποσοστό εγκατάλειψης των σπουδών στα ελληνικά σχολεία, κατ' έτος, ήταν μεγαλύτερο στις γυναίκες (6,24%) από ότι στους άντρες (4,72%). Αναφορικά με τα γυμνάσια, προκύπτει ότι στο μαθητικό πληθυσμό των γυμνασίων όλων των νομών συμμετέχουν και μαθήτριες με εξαίρεση τους νομούς Κυκλάδων²⁰⁵ και Άρτας. Ωστόσο, ο αριθμός αυτών των μαθητριών είναι πολύ μικρός (σε δέκα νομούς ήταν μονοψήφιος και μόνο σε τέσσερεις διψήφιος). Πιο συγκεκριμένα, η μικρότερη συμμετοχή μαθητριών στον μαθητικό πληθυσμό των γυμνασίων, κατά νομό, παρουσιάζεται στο νομό Λάρισας (0,76%) και η μεγαλύτερη στο νομό Κεφαλονιάς (7,44%), ενώ σε επίπεδο χώρας ήταν 1,93% (Πίνακας Π.Δ.Γ'4). Το ποσοστό εγκατάλειψης των σπουδών κατ' έτος από τα γυμνάσια της χώρας ανέρχεται για τους άνδρες σε 7,36% και για τις γυναίκες

²⁰⁵ Είναι αξιοσημείωτο ότι στο νομό Κυκλάδων δεν φοιτούσαν μαθήτριες στα γυμνάσια, σε ένα νομό που πρωτοστάτησε η γυναικεία εκπαίδευση, την περίοδο διακυβέρνησης του Καποδίστρια και του Όθωνα στη συνέχεια.

σε 9,57%, που ήταν μεγαλύτερα των αντίστοιχων ποσοστών εγκατάλειψης που παρατηρούνται στα ελληνικά σχολεία. Εστιάζοντας στην ιδιωτική εκπαίδευση παρατηρείται ότι 22 από τα 41 σχολεία που περιελάμβανε, βρίσκονταν στο νομό Αττικής και Βοιωτίας και το μαθητικό τους δυναμικό αποτελούσε το 65,4% του συνόλου του μαθητικού δυναμικού της ιδιωτικής εκπαίδευσης (Πίνακας Π.Δ.Γ'5.). Στα σχολεία αυτά φοιτούσε το 77,62% των αγοριών της ιδιωτικής εκπαίδευσης και το 38,61% των κοριτσιών. Επομένως, ο μεγαλύτερος αριθμός κοριτσιών της ιδιωτικής εκπαίδευσης φοιτούσε σε επαρχιακές πόλεις σε αντίθεση με τα αγόρια.

Το επόμενο σχολικό έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία κατά φύλο για τη συμμετοχή στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση είναι το σχολικό έτος 1919-20, τα στοιχεία δίνονται στον Πίνακα 3.5. και συνοψίζονται στον Πίνακα 3.6. Τα στοιχεία αυτά είναι τα πρώτα διαθέσιμα στοιχεία μετά την προσάρτηση των *Νέων Χωρών*. Για τις ανάγκες της σύγκρισης στον Πίνακα 3.5. δίνονται στοιχεία που αφορούν στη δημόσια και ιδιωτική δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, για την *Παλαιά Ελλάδα*, τις *Νέες Χώρες* αλλά και συγκεντρωτικά σε επίπεδο χώρας. Από τα στοιχεία του Πίνακα 3.6. προκύπτει ότι σε επίπεδο χώρας τα κορίτσια αποτελούσαν το 17,61% του μαθητικού πληθυσμού των εγγεγραμμένων στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση ($P_{ΕΘΔΓ}(1919)=17,61\%$). Στην *Παλαιά Ελλάδα*, η συμμετοχή των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων ήταν 16,44% αρκετά μικρότερη εκείνης των *Νέων Χώρων* που ήταν 23,76%. Ειδικότερα, η συμμετοχή των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δημόσιας εκπαίδευσης στην *Παλαιά Ελλάδα* ήταν ακόμα μικρότερη (13,33%) από εκείνη των νέων χωρών, που ήταν 24,49%. Η σαφώς μεγαλύτερη συμμετοχή των κοριτσιών στις *Νέες Χώρες*, συγκριτικά με την *Παλαιά Ελλάδα*, πιθανότατα οφείλεται στο ότι εκεί λειτουργούσαν σχολεία θηλέων δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, πολύ πριν το 1917 που λειτούργησαν στην *Παλαιά Ελλάδα*. Αντίθετα, η συμμετοχή των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ιδιωτικής εκπαίδευσης στην *Παλαιά Ελλάδα* ήταν πολύ μεγαλύτερη, 54,88% από εκείνη των *Νέων Χώρων* που ήταν μόλις 8,12%. Η ιδιωτική εκπαίδευση στις νέες χώρες δεν ήταν ανεπτυγμένη, λειτουργούσε μόνο ένα ιδιωτικό θηλέων στην Ιεράπετρα και τέσσερα αρρένων, δύο από αυτά στη Θεσσαλονίκη και από ένα στο Ηράκλειο και τα Χανιά (Λέφας, 1921). Σημειώνεται ότι η δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση ήταν πιο μαζική στην *Παλαιά Ελλάδα*, αφού συμμετείχαν 55.028 μαθητές και μαθήτριες (αντιστοιχούσαν 2,1 μαθητές σε 100

κατοίκους), έναντι 10.490 που συμμετείχαν στις Νέες Χώρες (αντιστοιχούσαν 0,5 μαθητές σε 100 κατοίκους).

Πίνακας 3.5: Μαθητικό δυναμικό της Δευτεροβάθμιας Γενικής Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 1919-20

		Μαθητές	Μαθήτριες	Σύνολο	Ποσοστό κοριτσιών (%)
Δημόσια Εκπαίδευση	Παλαιά Ελλάδα	44.124	6.784	50.908	13,33
	Νέες Χώρες	7.568	2.454*	10.022	24,49
Ιδιωτική Εκπαίδευση**	Παλαιά Ελλάδα	1.859	2.261	4.120	54,88
	Νέες Χώρες	430	38	468	8,12
Σύνολο		53.981	11.537	65.518	17,61

*Περιλαμβάνονται και 1.462 μαθήτριες των 14 γυμνασιακών ή ανώτερων παρθεναγωγείων

**Παράλληλα με τα σχολεία του πιο πάνω πίνακα λειτουργούσαν και 17 Γαλλικά σχολεία (14 από κληρικούς και 4 από λαϊκούς) στα οποία φοιτούσαν 3.575 μαθητές (3.019 Έλληνες και 556 ξένοι) και 4.224 μαθήτριες (3.710 Ελληνίδες και 514 ξένες) δεν διευκρινίζεται αν ήταν σχολεία στοιχειώδους ή μέσης εκπαίδευσης, πιθανότατα να ήταν σχολεία και των δυο βαθμίδων.

Πηγή: Λέφας, 1921 σελ.50,51,52

Για την τριετία 1926-27 έως 1928-29, στοιχεία για τη συμμετοχή του φύλου στην δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση δίνονται στον Πίνακα 3.6. Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού προκύπτει ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση συνεχίζει την ανοδική της πορεία και από 5,97% πού ήταν το 1910-11, ($P_{ΕΘΔ-Γ}(1910)=5,97\%$) έφθασε το 21,80% το 1928-29 ($P_{ΕΘΔ-Γ}(1928)=21,80\%$). Ανάλογη πορεία (3,96%-18,84%) ακολουθεί και το ποσοστό των κοριτσιών στη δημόσια εκπαίδευση, που όπως προαναφέραμε, το μαθητικό της δυναμικό αποτελούσε περίπου το 90% του μαθητικού δυναμικού συνολικά της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης. Η λειτουργία σχολείων θηλέων δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης στις μεγάλες πόλεις πιθανότατα λειτουργούσε θετικά, αφού η κοινωνία εξακολουθούσε να είναι επιφυλακτική στη μεικτή εκπαίδευση. Το 1926-27 σε μεικτά σχολεία φοιτούσαν 72.032 παιδιά, από αυτά τα 11.563 ήταν κορίτσια (16,05%), ενώ σε αμιγή σχολεία,

αρρένων – θηλέων, φοιτούσαν 23.560 παιδιά από τα οποία 6.723 ήταν κορίτσια (28,53%) (Πίνακας Π.Δ.Γ'6.).

Πίνακας 3.6: Αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών και μαθητριών δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης κατά φύλο

Σχολικό έτος	Δημόσια			Ιδιωτική ²⁰⁶			Σύνολο		
	Αγόρια	κορίτσια	Ποσοστό κοριτσιών (%)	Αγόρια	Κορίτσια	Ποσοστό κοριτσιών (%)	Αγόρια	Κορίτσια	Ποσοστό κοριτσιών (%)
1910-11	29.611	1.221	3,96	1.676	764	31,31	31.287	1.985	5,97
1919-20	51.692	9.238	15,16	2.289	2.299	50,11	53.981	11.537	17,61
1926-27	44.944	10.181	18,47	3.200	1.958	37,96	48.144	12.139	20,14
1927-28	46.621	10.820	18,84	4.138	3.333	44,61	50.759	14.153	21,80
1928-29	46.162	11.086	19,36	3.858	3.129	44,78	50.020	14.215	22,13

Πηγή: 1910-11: Υπουργείον των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαίδευσως, 1912

1919-20: Λέφας, 1921

1926-29: ΕΣΥΕ, 1932, 1933γ&δ,1934γ

²⁰⁶ Στην Ιδιωτική εκπαίδευση ανήκαν και τα ονομαζόμενα «ξένα» σχολεία. Σχολεία που διευθύνονταν από αλλοδαπά σωματεία ή πρόσωπα που δεν είχαν την Ελληνική ιθαγένεια. Στοιχεία για τα σχολεία αυτά και το μαθητικό τους δυναμικό δίνονται στον πίνακα Π.Δ.Γ'-7.

3.3-3. 1929-1981: Περίοδος ανάπτυξης

Θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο: Το χαρακτηριστικό στοιχείο αυτής της περιόδου είναι η μεγάλη αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση που ακολούθησε τη θεσμοθέτηση της ελεύθερης πρόσβασης των φύλων στα σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης. Η αύξηση αυτή που παρατηρείται στην αρχή της εξεταζόμενης περιόδου το 1929 (ΦΕΚ, 197/1929), οφείλεται στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Βενιζέλου, η εφαρμογή της οποίας, άτυπα στην αρχή και με δειλά βήματα στη συνέχεια, είχε αρχίσει να εφαρμόζεται από την προηγούμενη περίοδο (περίοδο των διεκδικήσεων). Επιπλέον, με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Βενιζέλου καθιερώνονται ενιαίοι τύποι σχολείων για όλη την Ελληνική επικράτεια, τα «*εξατάξια, γυμνάσια και πρακτικά λύκεια*»²⁰⁷ και τα «*ημιγυμνάσια*», που περιελάμβαναν τις δυο πρώτες τάξεις των γυμνασίων²⁰⁸ και αντικατέστησαν ουσιαστικά τα ελληνικά σχολεία, τα οποία και καταργήθηκαν²⁰⁹. Σε όλα αυτά τα σχολεία γίνονταν δεκτοί, κατόπιν εισιτηρίων εξετάσεων, οι απόφοιτοι της ΣΤ΄ τάξης του δημοτικού σχολείου. Ακολούθως, το 1937, η δικτατορία του Μεταξά με τον αναγκαστικό νόμο 770 (ΦΕΚ, 263/1937) ιδρύει «*νέου τύπου*» σχολεία²¹⁰ δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης τα «*οκτατάξια, γυμνάσια και πρακτικά λύκεια*» και τα «*προγυμνάσια*», τα οποία δεν αποτελούσαν νέου τύπου σχολεία, αλλά περιελάμβαναν τις πέντε πρώτες τάξεις των οκτατάξιων γυμνασίων. Σε όλα αυτά τα σχολεία γίνονταν δεκτοί, κατόπιν εισιτηρίων εξετάσεων, μαθητές της τετάρτης τάξης δημοτικού, ενώ οι απόφοιτοι του δημοτικού μπορούσαν να γραφτούν, δίνοντας εξετάσεις, στην Γ΄ τάξη. Ωστόσο, ο νόμος εφαρμόστηκε σταδιακά και κατά τη μεταβατική περίοδο, όπου λειτουργούσαν και οι δυο τύποι σχολείων (*εξατάξια - παλιού τύπου και οκτατάξια – νέου τύπου*), κάθε χρονιά προστίθετο μια τάξη στα

²⁰⁷ Εάν λειτουργούσαν στην ίδια πόλη γυμνάσιο και πρακτικό λύκειο και μπορούσαν να συστεγαστούν, τότε συγχωνεύονταν σε ένα εκπαιδευτήριο που ονομάζονταν Σχολή Μέσης Εκπαίδευσης. Η Σχολή Μέσης Εκπαίδευσης αποτελούνταν από έξι τάξεις και διαιρείτο από την Τρίτη τάξη σε δυο τμήματα, κλασικό και πρακτικό. Η πρώτη σχολή μέσης Εκπαίδευσης λειτούργησε το σχολικό έτος 1930-31.

²⁰⁸ Τα γυμνάσια και τα πρακτικά λύκεια είχαν κοινό αναλυτικό πρόγραμμα στις δυο πρώτες τάξεις.

²⁰⁹ Στις πόλεις που λειτουργούσαν συγχρόνως γυμνάσια ή πρακτικά λύκεια και ελληνικά σχολεία, τα ελληνικά σχολεία έκλειναν, ενώ σε κωμοπόλεις που λειτουργούσαν μόνο ελληνικά σχολεία μετατρέπονταν σε ημιγυμνάσια.

²¹⁰ Η μετάβαση από τα εξατάξια γυμνάσια και πρακτικά λύκεια στα οκτατάξια και των ημιγυμνασίων στα προγυμνάσια, έγινε σταδιακά. Από το σχολικό έτος 1937-38 στο ίδιο διδακτήριο συστεγάζονταν ένα γυμνάσιο ή πρακτικό λύκειο σχολείο *Παλιού Τύπου*, όπως ονομάστηκαν εξατάξιο, και ένα αντίστοιχο οκτατάξιο *Νέου Τύπου*. Οι τάξεις που λειτουργούσαν σε κάθε σχολείο την περίοδο μετάβασης από το ένα σχολείο στο άλλο φαίνονται στον Πίνακα Π.Δ.Γ΄-8

οκτατάξια σχολεία και καταργείται μια από τα εξατάξια. Η διαδικασία αυτή περιγράφεται στον Πίνακα Π.Δ.Γ'8. Από το σχολικό έτος 1944-45²¹¹ και μετά, οι δυο πρώτες τάξεις των οκτατάξιών σχολείων δεν λειτούργησαν, με αποτέλεσμα τα σχολεία αυτά να λειτουργούν κατ' ευφημισμό ως οκτατάξια σχολεία, ενώ ουσιαστικά ήταν εξατάξια²¹², όπως δηλαδή είχαν διαμορφωθεί με τη μεταρρύθμιση του Βενιζέλου το 1929. Το μόνο που απέμεινε ήταν το όνομα οκτατάξια και η αρίθμηση των τάξεων που άρχιζε από το Γ' και τέλειωνε στο Η'²¹³. Το 1959²¹⁴ (ΦΕΚ, 187/1959) μετονομάστηκαν και πάλι σε εξατάξια και η αρίθμηση έγινε κανονικά από το Α' μέχρι το ΣΤ'.

Το 1944, με το ν.1468 (ΦΕΚ, 119/1944) τα πρακτικά λύκεια καταργούνται, ωστόσο το έργο τους ουσιαστικά μεταφέρεται στις τρεις τελευταίες τάξεις των (κατ' ουσίαν) εξατάξιών γυμνασίων, τα οποία, με βάση τον προαναφερόμενο νόμο, μπορούσαν να χωριστούν σε τμήματα κλασικής ή πρακτικής κατεύθυνσης (οι τρεις πρώτες τάξεις λειτουργούσαν με κοινό πρόγραμμα). Ακόμη, φαίνεται ότι το 1954 τα ημιγυμνάσια και τα προγυμνάσια έχουν αντικατασταθεί από τα *γυμνασιακά παραρτήματα*²¹⁵. Συνεπώς, από το 1954 και μετά ως σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης παρέμειναν μόνο τα εξατάξια²¹⁶ γυμνάσια με τις δυο προαναφερόμενες κατευθύνσεις στις τρεις ανώτερες τάξεις.

Το 1964, με το Ν.Δ.4379 (ΦΕΚ, 182/1964) το εξατάξιο γυμνάσιο χωρίστηκε σε τριετές γυμνάσιο και τριετές λύκειο²¹⁷. Το νομοθετικό διάταγμα προέβλεπε επίσης την επέκταση της υποχρεωτικής φοίτησης στο γυμνάσιο, όταν η πολιτεία θα ήταν

²¹¹ Ζιώγου & Κελεσίδου, 1997: «Οι διαθρωτικές μεταβολές στην εκπαίδευση που επιχείρησε το διδακτορικό καθεστώς εγκαταλείπονται αναγκαστικά με τη Γερμανική κατοχή του 1941 όποτε επιστρέφουμε στο εκπαιδευτικό καθεστώς του 1929.» αυτό φαίνεται ότι δεν είναι απολύτως ακριβές αφού έγινε τρία χρόνια αργότερα.

²¹² Για να εγγραφούν οι μαθητές στα σχολεία αυτά έπρεπε να έχουν αποφοιτήσει από το δημοτικό σχολείο.

²¹³ Η αρίθμηση των τάξεων ήταν: Γ', Δ', Ε', ΣΤ', Ζ' και Η'.

²¹⁴ Σύμφωνα με το Ν.3971/1959 οι τρεις πρώτες τάξεις του γυμνασίου αποτελούσαν την πρώτη βαθμίδα και είχαν κοινό πρόγραμμα σε όλα τα γυμνάσια. Από την Δ' έως την ΣΤ' εκτός των τμημάτων κλασικής και πρακτικής κατεύθυνσης που λειτουργούσαν από το 1944 (Ν.1468) μπορούσαν να ιδρυθούν κατευθύνσεις τεχνικής, αγροτικής, οικονομικής, ναυτικής, ξένων γλωσσών και οικιακής οικονομίας. Τα απολυτήρια όλων των γυμνασίων ήταν ισότιμα.

²¹⁵ ΕΣΥΕ, 1958β σελ. VIII «τα γυμνασιακά παραρτήματα εξηρτώντο εκ των ημερησίων δημοσίων σχολείων»

²¹⁶ Σημειώνεται ότι από το σχολικό έτος 1962-63 στα νυχτερινά γυμνάσια λειτούργησε και έβδομη τάξη (Ζ'). Μετά τη διάσπαση των εξατάξιών γυμνασίων σε τριτάξια γυμνάσια και τριτάξια λύκεια στα νυχτερινά λύκεια λειτούργησε και τέταρτη τάξη (Δ') που αντιστοιχούσε στην Ζ' τάξη των εξατάξιών λυκείων.

²¹⁷ Τα νυχτερινά λύκεια ήταν τετρατάξια

έτοιμη από πλευράς υλικοτεχνικής υποδομής και διδακτικού προσωπικού. Ακόμη καταργούσε όλες τις οικονομικές επιβαρύνσεις των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (εκπαιδευτικά τέλη, εισφορές εξετάστρα κ.τ.λ.) καθώς καθιέρωσε τη δωρεάν δημόσια εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Κάτι τέτοιο δεν εφαρμόστηκε τελικά εκείνη την εποχή, αφού η επτάχρονη δικτατορία που ακολούθησε, το 1967, αναίρεσε την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964 και επανέφερε το εξατάξιο γυμνάσιο (ΦΕΚ, 163/1967). Με τη μεταπολίτευση επανήλθε το τριετές γυμνάσιο και λύκειο, το 1976²¹⁸ (ΦΕΚ, 100/1976), η δε υποχρεωτική φοίτηση στο γυμνάσιο ίσχυσε από το σχολικό έτος 1980-81²¹⁹ και μετά (ΦΕΚ, 100/1976). Στον Πίνακα Π.Δ.Γ'9 δίνονται οι τύποι σχολείων που λειτούργησαν την περίοδο 1929-2007 και η αντιστοιχία των τάξεων τους. Τα σχολεία αυτά εξακολουθούσαν να λειτουργούν ως αρρένων και θηλέων.

Οι τύποι των σχολείων, αναφορικά με το φύλο, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, ουσιαστικά δεν διαφοροποιούνται από την προηγούμενη περίοδο, κατά την οποία τα σχολεία λειτουργούσαν ως αρρένων και θηλέων, αλλά όπου οι αριθμοί δεν επέτρεπαν την ύπαρξη δύο παράλληλων σχολικών μονάδων, λειτουργούσαν ως μεικτά. Είναι σαφές ότι όπου λειτουργούσαν σχολεία αρρένων και θηλέων η συνεκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών δεν ήταν επιτρεπτή²²⁰. Ωστόσο, κατά την περίοδο 1937-1940 της διακυβέρνησης του Μεταξά, με τον αναγκαστικό νόμο 770/1939, επεβλήθη όλα τα σχολεία νέου τύπου να λειτουργούν μόνο ως αρρένων και θηλέων^{221,222} (ΦΕΚ, 119/1944), διότι ο δικτάτορας Ι. Μεταξάς θεωρούσε ότι: «η

²¹⁸ Από το σχολικό έτος 1977-78 καταργήθηκαν οι εισιτήριες εξετάσεις από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο και εισήχθησαν για την εισαγωγή από το Γυμνάσιο στο Λύκειο.

²¹⁹ Η υποχρεωτική φοίτηση προβλεπόταν από το Ν.309/1976 (ΦΕΚ, 100/1976), για την ενεργοποίηση της όμως προβλέπονταν η έκδοση σχετικού προεδρικού διατάγματος.

²²⁰ Ως προς την απαγόρευση της συμφοίτησης στις πόλεις που λειτουργούσαν σχολεία αρρένων και θηλέων ο νόμος 4373 του 1929 ήταν όμως πιο ελαστικός σε σύγκριση με αυτόν του 1917, με τον οποίο ιδρύθηκαν τα σχολεία θηλέων, αφού επέτρεπε να φοιτούν κορίτσια σε γυμνάσια αρρένων όταν οι αποστάσεις από το σχολείο τους ήταν μεγάλες.

²²¹ Η συμφοίτηση αγοριών και κοριτσιών θα επιτρέπετο μόνο κατόπιν αποφάσεως του υπουργού παιδείας, αν δεν ήταν εφικτή για τεχνικούς λόγους η λειτουργία γυμνασίου ή λυκείου σε κάποια πόλη. Επιτρέπονταν ακόμη στα σχολεία που λειτουργούσαν ως μεικτά με το προηγούμενο σύστημα να συνεχίσουν τη λειτουργία τους κατά τη μεταβατική περίοδο μέχρι να καταργηθούν.

²²² Ακόμη ο νόμος 1468 στο πνεύμα παλιότερων εποχών, όριζε για την ίδρυση σχολείου αρρένων πληθυσμιακές προϋποθέσεις που ήταν σαφώς πιο ευνοϊκές από αυτές που απαιτούνταν για την ίδρυση σχολείου θηλέων. Συγκεκριμένα, σχολεία αρρένων ιδρύονταν στις πρωτεύουσες των νομών, στις πόλεις που λειτουργούσαν ήδη γυμνάσια και στις πόλεις με πληθυσμό πάνω από 10.000 κατοίκους, για τις πόλεις με πληθυσμό πάνω από 20.000 κατοίκους ιδρύονταν περισσότερα του ενός. Σχολεία θηλέων ιδρύονταν στις πρωτεύουσες των νομών και σε πόλεις με πληθυσμό πάνω από 30.000 κατοίκους.

συμφοίτηση συνετέλεσεν εις το να εισαχθεί η διαφθορά και η ηθική κατάπτωση εις την Ελληνικήν οικογένειαν και να λησμονηθούν αι αυστηραί παραδόσεις της»²²³ (Κρητικός, 2010). Ωστόσο ο νόμος αυτός ουσιαστικά καταργήθηκε το 1944.

Προς το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου και συγκεκριμένα το 1976²²⁴ (ΦΕΚ, 100/1976), ξεκίνησε η διαδικασία μετατροπής των σχολείων αρρένων και θηλέων, που λειτουργούσαν στις πόλεις, σε μεικτά. Η διαδικασία αυτή στο μεγαλύτερο μέρος της ολοκληρώθηκε το 1979^{225,226} και τελικά το 1985 (ΦΕΚ, 167/1985) θεσμοθετήθηκε η μεικτή φοίτηση σε όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Όπως αναφέρθηκε στις προηγούμενες ενότητες (περίοδο αποκλεισμού και περίοδος διεκδικήσεων), μέχρι το 1926 τα στατιστικά στοιχεία για τη συμμετοχή του φύλου στα σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής παιδείας είναι ελλιπή και αποσπασματικά και παρέχονται από διάφορες πηγές, δεδομένου ότι μέχρι τότε δεν λειτουργούσε οργανωμένη στατιστική υπηρεσία. Όμως, από το 1926 και μετά, τα εν λόγω στοιχεία παρέχονται συστηματικά από την ΕΣΥΕ, τη σημερινή ΕΛΣΤΑΤ. Επιπλέον, από το 1929 και μετά, η καθιέρωση ενιαίων τύπων σχολείων σε όλη την επικράτεια έδωσε τη δυνατότητα καταγραφής κατ' έτος στοιχείων αναφορικά με τη συμμετοχή του φύλου, που είναι άμεσα συγκρίσιμα με εκείνα της επόμενης και τελευταίας εξεταζόμενης, σε αυτή τη διατριβή, περιόδου (1981-2007). Για τους παραπάνω λόγους, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι απώτερος στόχος της διατριβής είναι ο προσδιορισμός ενός μαθηματικού μοντέλου, που να περιγράφει τη συμμετοχή του φύλου στη δευτεροβάθμια γενική

Επιπρόσθετα προέβλεπε ότι στα σχολεία θηλέων κατά προτίμηση τοποθετούνταν γυναικείο διδακτικό προσωπικό και μόνο λόγω ελλείψεως μπορούσαν να τοποθετηθούν και άνδρες.

²²³ Το 1939 ο Μεταξάς με τον αναγκαστικό νόμο 1849/22-7-1939²²³ αντικατέστησε τα οκτατάξια γυμνάσια και πρακτικά λύκεια με *εξατάξια γυμνάσια και διετή λύκεια* αρρένων και θηλέων (ΦΕΚ, 300/1939). Τα λύκεια θα ήταν μόνο κρατικά και περιελάμβαναν δυο τμήματα το *κλασικό* και το *πρακτικό*. Θα ιδρύονταν στις πρωτεύουσες των νομών και σε πόλεις με πληθυσμό πάνω από 10.000 κατοίκους. Δεκτοί μετά από εισητηριές εξετάσεις στα εξατάξια γίνονταν γυμνάσια οι έχοντες ενδεικτικό τετάρτης τάξης του δημοτικού σχολείου, ενώ στο λύκειο οι απόφοιτοι του γυμνασίου. Κύριος σκοπός των λυκείων ήταν η προετοιμασία των μαθητών και των μαθητριών τους για τις ανώτατες σχολές.. Ο νόμος αυτός πριν προλάβει να εφαρμοστεί καταργήθηκε το 1944 με το Ν. 1468/30-3-1944 (ΦΕΚ, 119/1944) που επανέφερε τα *οκτατάξια γυμνάσια*.

²²⁴ ΦΕΚ, 100/1976: Ο νόμος προέβλεπε τη δυνατότητα μετατροπής και μετονομασίας των σχολείων, μετά από εισήγηση των εποπτών μέσης εκπαίδευσης παρ.3 των άρθρων 27 και 30

²²⁵ ΦΕΚ, 734/1979: Με υπουργική απόφαση μετατράπηκαν 168 γυμνάσια αρρένων και θηλέων σε μεικτά

²²⁶ ΦΕΚ, 163/1979: Με το προεδρικό διάταγμα Π.Δ. 530 ιδρύθηκαν 7 μεικτά λύκεια και 80 μεικτά γυμνάσια

εκπαίδευση, για την μέγιστη δυνατή περίοδο (1929-2007) όπου υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία, η περιγραφή των στοιχείων για τη συμμετοχή του φύλου για την παρούσα περίοδο (1929-1981) θα δοθεί στη επόμενη ενότητα από κοινού με τα αντίστοιχα στοιχεία της περιόδου 1981-2007.

Ωστόσο, στο σημείο αυτό, μπορούμε συνοπτικά να αναφέρουμε ότι κατά την περίοδο 1929-1981 η συμμετοχή των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση παρουσιάζει συνεχή άνοδο με ρυθμό που εντείνεται την δεκαετία 1929-1939 και την περίοδο 1954-1981. Για την περίοδο 1940-1954, για την οποία δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, εικάζουμε εκ του αποτελέσματος ότι ο ρυθμός αυτός ήταν παρά πολύ μικρός. Τέλος, όπως θα φανεί παρακάτω η συμμετοχή των κοριτσιών με το πέρας της εξεταζόμενης περιόδου (1981) είναι ισότιμη με αυτή των αγοριών.

3.3-4. 1981-2007: Περίοδος σταθερότητας

Θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο: Το χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι η ένταξη των γυμνασίων, το 1981, στην υποχρεωτική εκπαίδευση²²⁷ που δημιουργεί νέα δεδομένα για τη συμμετοχή του φύλου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης παραμένουν τα γυμνάσια και τα λύκεια²²⁸, όπως αυτά διαμορφώθηκαν κατά την προηγούμενη περίοδο. Όμως, από το 1984 και μετά, παράλληλα με τα *Γενικά Λύκεια* (όπως ονομάστηκαν τα λύκεια που παρείχαν γενική παιδεία το 1985), λειτουργεί και ένας άλλος τύπος λυκείων τα *Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια*²²⁹ (ΦΕΚ, 167/1985). Τα σχολεία αυτά, τα οποία λειτούργησαν μέχρι το 1997²³⁰ και παρείχαν γενική παιδεία αλλά και τεχνικοεπαγγελματικές γνώσεις, «εξασφάλιζαν την οργανική σύνδεση της γενικής και της τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης» (άρθρο 7, ν.1566/1985) (ΦΕΚ 167/1985).

²²⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Eurydice, EUROSTAT, 2012: Από το 1980 παρατηρείται μια γενική τάση επέκτασης για μεγαλύτερη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε όλες σχεδόν τις χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης.

²²⁸ Με το νόμο 1566/1985 τα Λύκεια που παρείχαν γενική παιδεία ονομαστήκαν *Γενικά Λύκεια*, ώστε να διαφοροποιηθούν από τα λύκεια που ιδρύθηκαν, με τον ίδιο νόμο, στην τεχνική εκπαίδευση που ονομάστηκαν *Τεχνικά και Επαγγελματικά Λύκεια*. Από το 1997 (νόμος 2525/1997) έως το 2006 ονομάζονταν *Ενιαίο Λύκειο*. Με την ψήφιση του νόμου 3475/2007 ξαναπήρε το όνομα *Γενικό Λύκειο*. Ιδρύθηκαν ακόμη τα *Μουσικά και τα Αθλητικά Σχολεία* (Γυμνάσια και Λύκεια) που παράλληλα με την γενική παιδεία παρείχαν και ειδικότερες γνώσεις στο αντικείμενο τους.

²²⁹ Τα *Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια* ιδρύθηκαν το σχολικό έτος 1984-85 με την υπουργική απόφαση ΙΔ/361/ 1-6-1984 (ΦΕΚ, 363/1984 τεύχος Β) η οποία επικυρώθηκε με το ν.1517 (ΦΕΚ, 25/1985)

²³⁰ Ν.2525/1997

Ακόμη, όπως προαναφέρθηκε, το 1985 θεσμοθετήθηκε (ν.1566) η μεικτή φοίτηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κάτι που ήδη είχε επιτευχθεί προηγουμένως στην πράξη.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Από τα παρεχόμενα από την ΕΣΥΕ στατιστικά στοιχεία, όπως προαναφέρεται στην ενότητα 1.3, αναφορικά με τη συμμετοχή του φύλου στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση για την περίοδο 1929-2007, εκείνα που τελικά εξυπηρετούν τις ανάγκες της παρούσας διατριβής, με στόχο τον προσδιορισμό του μοντέλου που περιγράφει τη συμμετοχή του φύλου στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, είναι αυτά που αφορούν τους *εγγεγραμμένους*, τους *φοιτήσαντες*, τους *προαχθέντες* και τους *αποφοίτους*.

Με βάση τα στοιχεία αυτά κατασκευαστήκαν οι Πίνακες Π.Δ.Δ'1. έως Π.Δ.Δ'10. που δίνονται στο Παράρτημα 2' Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, οι Πίνακες Π.Δ.Δ'1. έως Π.Δ.Δ'9. περιλαμβάνουν συνολικά (αθροιστικά) για τη δημόσια και την ιδιωτική εκπαίδευση και για την περίοδο 1954-2007 κατά φύλο τον αριθμό, των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων ανελλιπώς και των προαχθέντων. Όμως για την περίοδο 1929-1939 περιλαμβάνονται μόνο στοιχεία που αφορούν τη δημόσια εκπαίδευση, αφού για την περίοδο αυτή τα διαθέσιμα στοιχεία για την ιδιωτική εκπαίδευση δεν δίνονται κατά τάξη. Ο Πίνακας Π.Δ.Δ'10. περιλαμβάνει στοιχεία συνολικά για τη δημόσια και ιδιωτική δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση για όλη την περίοδο 1929-2007.

Σημειώνουμε ότι για τη διευκόλυνση της περιγραφής των στοιχείων οι όροι γυμνάσια και λύκεια χρησιμοποιούνται εδώ με τη σημερινή τους σημασία, παρότι στο παρελθόν χρησιμοποιήθηκαν για να εκφράσουν διαφορετικούς τύπους σχολείων. Δηλαδή, για όλη την περίοδο (1929-2007) οι τρεις πρώτες τάξεις των σχολείων δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης θεωρούνται ότι αποτελούν τα γυμνάσια και οι τρεις τελευταίες τα λύκεια. Επομένως, οι προαχθέντες της Γ' τάξης των σχολείων δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης αναφέρονται ως *απόφοιτοι των γυμνασίων*, ενώ ως *απόφοιτοι των λυκείων* αναφέρονται οι προαχθέντες της τελευταίας τάξης²³¹.

²³¹ Απόφοιτοι λυκείου μέχρι το 1961 ήταν οι απόφοιτοι της ΣΤ' τάξης των εξατάξιων γυμνασίων, από το 1962 ως το 1976 το άθροισμα των προαχθέντων της ΣΤ' των (εξατάξιων) ημερησίων γυμνασίων και της Ζ' τάξης των (επτατάξιων) νυχτερινών γυμνασίων, γιατί στα νυχτερινά λειτουργούσε μια τάξη επιπλέον, μετά τη διάσπαση της μέσης γενικής εκπαίδευσης το 1976, σε γυμνάσια και λύκεια, απόφοιτοι των λυκείων είναι το άθροισμα των προαχθέντων της Γ' λυκείου των ημερησίων λυκείων και της Δ' των νυχτερινών.

Προφανώς, οι απόφοιτοι των λυκείων ταυτίζονται με τους απόφοιτους της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης.

Αναλυτικότερα, οι Πίνακες Π.Δ.Δ'1, Π.Δ.Δ'2, Π.Δ.Δ'3 και Π.Δ.Δ'5, Π.Δ.Δ'6, Π.Δ.Δ'7 αναφέρονται, κατά σειρά, στις έξι τάξεις των σχολείων δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης²³² αντίστοιχα. Ο Πίνακας Π.Δ.Δ'8 αναφέρεται στην Ζ' (εβδόμη) τάξη που λειτουργούσε από το 1962 μόνο στα νυχτερινά γυμνάσια και στη συνέχεια, από το 1979 και μετά, στην Δ' τάξη του νέου νυχτερινού λυκείου²³³. Ο Πίνακας Π.Δ.Δ'4 περιέχει αθροιστικά τα στοιχεία των Πινάκων Π.Δ.Δ'1, Π.Δ.Δ'2 και Π.Δ.Δ'3, αφορά δηλαδή στα γυμνάσια και περιλαμβάνει στοιχεία αναφορικά με τους εγγεγραμμένους ($N_{ΕΑΔ-ΓΓ}(t)$ και $N_{ΕΘΔ-ΓΓ}(t)$), τους φοιτήσαντες ($N_{ΦΑΔ-ΓΓ}(t)$ και $N_{ΦΘΔ-ΓΓ}(t)$), τους προαχθέντες ($N_{ΠΑΔ-ΓΓ}(t)$ και $N_{ΠΘΔ-ΓΓ}(t)$) και τους αποφοίτους ($N_{ΑΑΔ-ΓΓ}(t)$ και $N_{ΑΘΔ-ΓΓ}(t)$). Ο Πίνακας Π.Δ.Δ'9 περιέχει αθροιστικά τα στοιχεία των Πινάκων Π.Δ.Δ'5, Π.Δ.Δ'6, Π.Δ.Δ'7 και Π.Δ.Δ'8, αφορά δηλαδή στα λύκεια και περιλαμβάνει στοιχεία αναφορικά με τους εγγεγραμμένους ($N_{ΕΑΔ-ΓΛ}(t)$ και $N_{ΕΘΔ-ΓΛ}(t)$), τους φοιτήσαντες ($N_{ΦΑΔ-ΓΛ}(t)$ και $N_{ΦΘΔ-ΓΛ}(t)$), τους προαχθέντες ($N_{ΠΑΔ-ΓΛ}(t)$ και $N_{ΠΘΔ-ΓΛ}(t)$) και τους αποφοίτους ($N_{ΑΑΔ-ΓΛ}(t)$ και $N_{ΑΘΔ-ΓΛ}(t)$). Τέλος, ο Πίνακας Π.Δ.Δ'10, περιέχει συνολικά τους εγγεγραμμένους κατά φύλο στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, δημόσια και ιδιωτική (προκύπτει από το άθροισμα αντίστοιχων στοιχείων για τους εγγεγραμμένους των πινάκων Π.Δ.Δ'4, Π.Δ.Δ'9 και Π.Δ.Δ'11), περιλαμβάνει δηλαδή στοιχεία αναφορικά με τους εγγεγραμμένους ($N_{ΕΑΔ-Γ}(t)$ και $N_{ΕΘΔ-Γ}(t)$), τους φοιτήσαντες ($N_{ΦΑΔ-Γ}(t)$ και $N_{ΦΘΔ-Γ}(t)$), τους προαχθέντες ($N_{ΠΑΔ-Γ}(t)$ και $N_{ΠΘΔ-Γ}(t)$) και τους αποφοίτους ($N_{ΑΑΔ-Γ}(t)$ και $N_{ΑΘΔ-Γ}(t)$).

Από τα στοιχεία των πινάκων Π.Δ.Δ'1 έως Π.Δ.Δ'10, με βάση τις Σχέσεις 1.9 έως 1.16, κατασκευάστηκαν οι Πίνακες Π.Δ.Δ'18 έως και Π.Δ.Δ'26 που αφορούν στις αντίστοιχες ποσοστιαίες (%) κατανομές. Οι πίνακες αυτοί δίνονται επίσης στο Παράρτημα 2' Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ακολούθως, και έχοντας στόχο τη διερεύνηση του «προτύπου» που παρουσιάζει η συμμετοχή του φύλου συνολικά στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, αλλά και στις δυο βαθμίδες της, τα γυμνάσια και τα λύκεια χωριστά, η ανάλυση θα εξελιχθεί παρακάτω ως εξής:

²³² Για τα σχολικά έτη 1937-38 και 1938-39 που λειτούργησαν και οκτατάξια σχολεία μέσης γενικής εκπαίδευσης στους πίνακες αυτούς περιέχονται στοιχεία των τάξεων Γ', Δ' και Ε', που αντιστοιχούσαν στις τρεις πρώτες τάξεις των εξαταξίων γυμνασίων.

²³³ ΦΕΚ, 167/1985: Το επταετές νυχτερινό γυμνάσιο διαχωρίστηκε σε τριετές γυμνάσιο και τετραετές λύκειο.

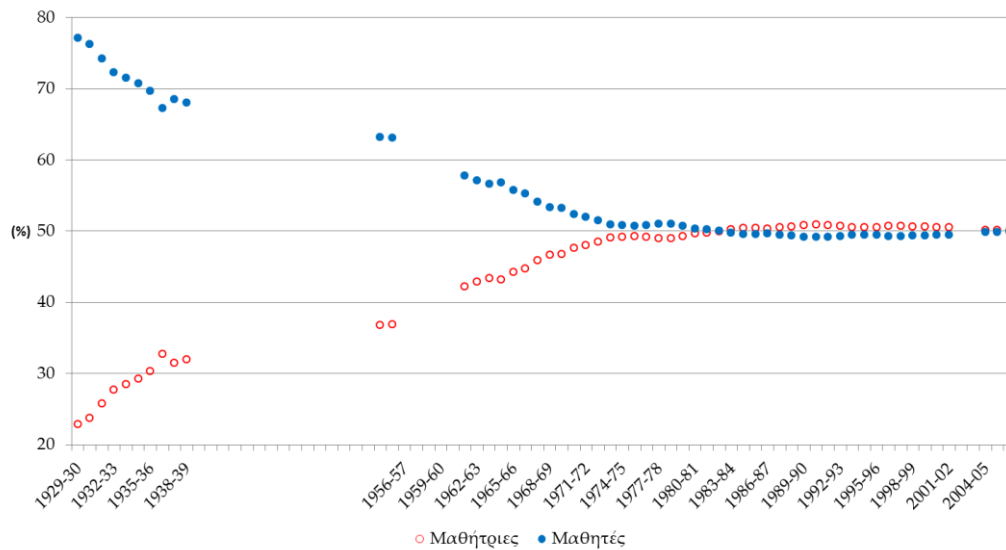
- A. Αρχικά, προκειμένου να δοθεί η εικόνα της συμμετοχής του φύλου **στο σύνολο της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης** (γυμνάσια και λύκεια – δημόσια και ιδιωτικά) για όλη την περίοδο 1929-2007, θα εξετασθεί η κατά φύλο κατανομή των ποσοστών:
1. των εγγεγραμμένων
 2. των φοιτησάντων
 3. των προαχθέντων και
 4. των αποφοίτων. Σημειώνεται ότι η κατανομή των αποφοίτων αναφέρεται μόνο στην περίοδο 1954-2007, αφού για την περίοδο 1929-1939 διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν μόνο για τη δημόσια εκπαίδευση.
- B. Στη συνέχεια, επειδή από το 1981 και μετά η δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση χωρίστηκε σε δυο βαθμίδες, τα γυμνάσια και τα λύκεια, και τα γυμνάσια εντάχτηκαν στην υποχρεωτική εκπαίδευση, για την πληρότητα της ανάλυσης θα εξετασθούν, οι κατά φύλο κατανομές στα **γυμνάσια (B1)** και τα **λύκεια (B2)** των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων (όπως ακριβώς έγινε και για το σύνολο της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης). Σημειώνεται ότι οι κατανομές αυτές για την περίοδο 1929-1939 αναφέρονται μόνο στη δημόσια εκπαίδευση, ενώ για την περίοδο 1954-2007 στη δημόσια και ιδιωτική από κοινού.

A. Η συμμετοχή του φύλου στο σύνολο της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (γυμνάσια και λύκεια)

Μια πρώτη εικόνα του «προτύπου» που ακολουθεί η συμμετοχή του φύλου στο σύνολο της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (δημόσιας και ιδιωτικής), παρέχεται από τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων, που δίνονται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'26, και παρουσιάζονται γραφικά στα Διαγράμματα 3.6, 3.7, 3.8, και 3.10 αντιστοίχως και από κοινού στο Διάγραμμα 3.9.

1. Η πρώτη γενική παρατήρηση που προκύπτει με βάση την ποσοστιαία κατανομή των **εγγεγραμμένων** (2^η και 3^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'26, Διάγραμμα 3.6) είναι ότι *συμμετοχή των εγγεγραμμένων κοριτσιών* στον πληθυσμό εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης ($P_{E\theta\Delta-T}(t)$)

Διάγραμμα 3.6 : Ποσοστιαία κατανομή εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση την περίοδο 1929-2007



παρουσιάζει ανοδική τάση και από 22,86%, που ήταν το σχολικό έτος 1929-30 ($P_{E\theta A-I}(1929)=22,86\%$), φθάνει το 49,04% το 1973-74 ($P_{E\theta A-I}(1973)=49,04\%$). Ακολούθως, και ως το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, η συμμετοχή των κοριτσιών τείνει να σταθεροποιηθεί στο 50% περίπου, που αποτελεί ένα όριο ισορροπίας. Προφανώς, η αντίστοιχη συμμετοχή των αγοριών παρουσιάζει καθοδική τάση και από 77,14%, που ήταν το 1929-30 ($P_{E\alpha A-I}(1929)=77,14\%$), φθάνει στο 50,96% το σχολικό έτος 1973-74 ($P_{E\alpha A-I}(1973)=50,96\%$) και ακολούθως τείνει και αυτή να σταθεροποιηθεί στο 50%, αφού όπως προαναφέρθηκε, η συμμετοχή των αγοριών και κοριτσιών έχει άθροισμα 100%. Αναλυτικότερα, αναφορικά με την εξέλιξη της συμμετοχής των εγγεγραμμένων κοριτσιών, παρατηρείται ότι την πρώτη επταετία (1929-1936) έχει μια έντονη ανοδική τάση, όπου από 22,86% φθάνει το 1936 στο 32,70%. Στη συνέχεια παρουσιάζει επίσης ανοδική τάση, αλλά με πολύ μικρότερο ρυθμό (σε σχέση με την πρώτη επταετία) και το 1954-55 φθάνει στο 36,84%²³⁴. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι, επειδή για την περίοδο 1939-1953 δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, η προαναφερόμενη εκτίμηση προκύπτει ως άμεση συνέπεια της μορφής του σχετικού διαγράμματος (Διάγραμμα 3.6). Από το 1954-55 και μετά, η συμμετοχή των κοριτσιών παρουσιάζει και πάλι έντονη ανοδική τάση, αλλά με ρυθμό μικρότερο εκείνου της αρχικής επταετίας και το 1974 φθάνει στο 49,04%. Ακολούθως τείνει να σταθεροποιηθεί κοντά στο 50%. Η συμμετοχή των αγοριών

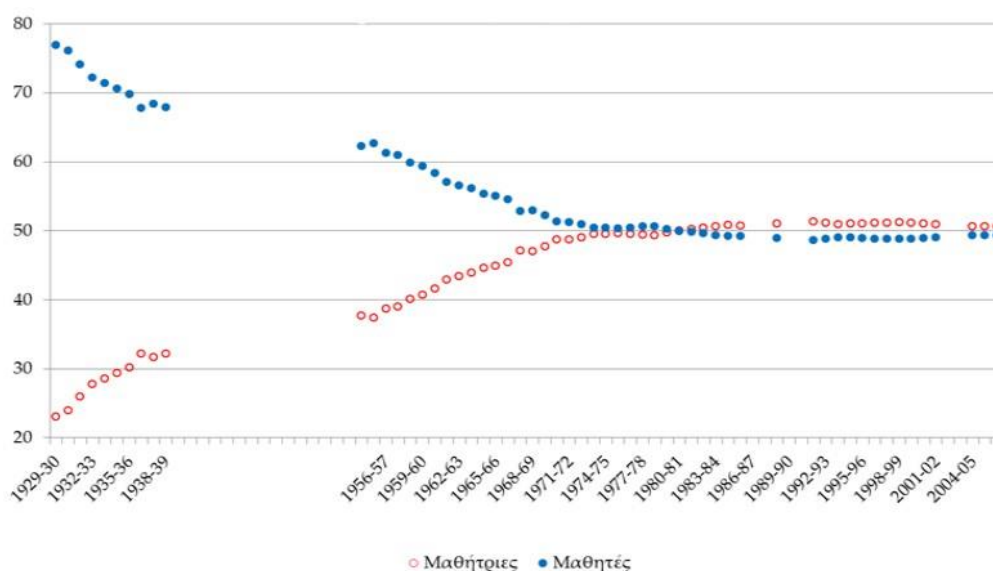
²³⁴ Οι καταστροφικές συνέπειες του δεύτερου παγκόσμιου πόλεμου και του εμφύλιου που ακολούθησε, ανέκοψαν τον ρυθμό της ανοδικής πορείας της συμμετοχής των εγγεγραμμένων κοριτσιών.

($P_{EAA-I}(t)$) προφανώς ακολούθησε αντίστροφη πορεία εκείνης των κοριτσιών (αφού και οι δυο κατ' έτος αθροίζουν στο 100%) και από 77,14%, που ήταν το σχολικό έτος 1929-30 ($P_{EAA-I}(1929)=77,14\%$), τελικά σταθεροποιήθηκε και αυτή κοντά στο 50%.

2. Εστιάζοντας στην ποσοστιαία κατανομή των **φοιτησάντων** (4^η και 5^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'26., Διάγραμμα 3.7) παρατηρούμε ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης ($P_{\Phi\theta\Delta-I}(t)$) έχει όμοια εξέλιξη, όπως στην περίπτωση των εγγεγραμμένων ($P_{E\theta\Delta-I}(t)$), με τη διαφορά ότι τώρα η συμμετοχή των φοιτησάντων είναι κατά μέσο όρο μισή περίπου μονάδα μεγαλύτερη. Εξαιρέση αποτελούν τρία σχολικά έτη, όπου η συμμετοχή των εγγεγραμμένων είναι μεγαλύτερη.

Περαιτέρω ανάλυση αναφορικά με τη διαφορά που παρατηρείται μεταξύ της συμμετοχής των φοιτησάντων ($P_{\Phi\theta\Delta-I}(t)$) και των εγγεγραμμένων κοριτσιών ($P_{E\theta\Delta-I}(t)$) (Διάγραμμα 3.9) αποκαλύπτει, ότι αυτή οφείλεται στο γεγονός, ότι τα κορίτσια εγκαταλείπουν σε μικρότερο βαθμό τις σπουδές τους σε σχέση με τα αγόρια, κατά τη διάρκεια ενός σχολικού έτους²³⁵.

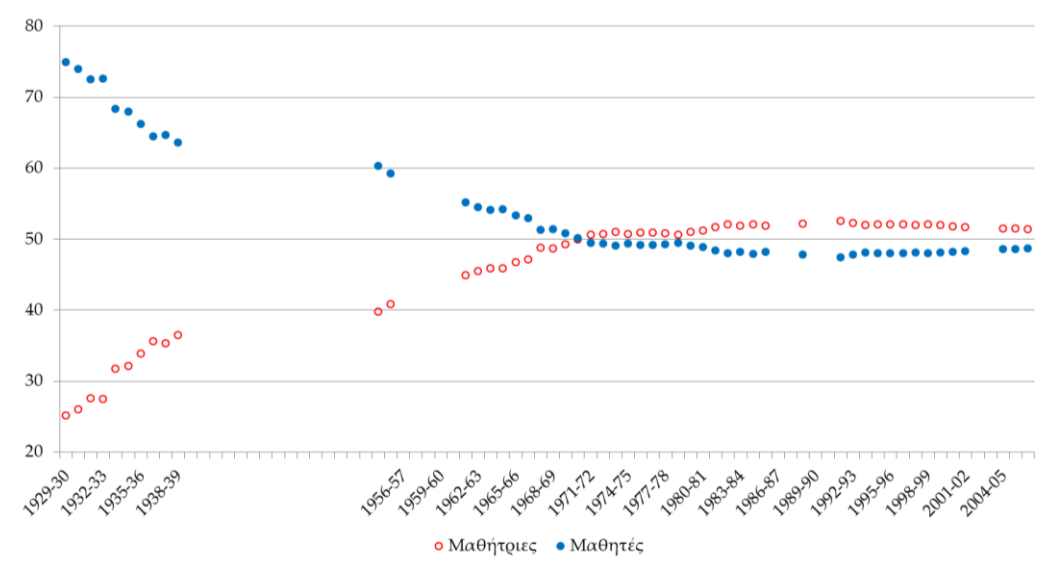
Διάγραμμα 3.7: Ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση την περίοδο 1929-2007



²³⁵ Αν $P_{\Phi\theta\Delta-I}(t) > P_{E\theta\Delta-I}(t)$ τότε $P_{\Phi\theta\Delta-I/E\theta\Delta-I}(t) > P_{\Phi\Delta\Delta-I/E\Delta\Delta-I}(t)$ (Βλέπε σχετικά Παρατήρηση 1. στο παράρτημα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης). Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του πίνακα Π.Δ.Δ'-16 (2η και 3η στήλη)

3. Λαμβάνοντας υπόψη την ποσοστιαία κατανομή των **προαχθέντων** (6^η και 7^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'26., Διάγραμμα 3.8) παρατηρούμε ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό των προαχθέντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης ($P_{ΠΘΔ-Γ}(t)$) εξελίσσεται, όπως και στην περίπτωση των εγγεγραμμένων ($P_{ΕΘΔ-Γ}(t)$) και των φοιτησάντων ($P_{ΦΘΔ-Γ}(t)$), με τη διαφορά ότι τώρα οι τιμές της συμμετοχής των προαχθέντων είναι μεγαλύτερες από αυτές των φοιτησάντων και προφανώς των εγγεγραμμένων.

Διάγραμμα 3.8: Ποσοστιαία κατανομή των προαχθέντων αγοριών και κοριτσιών της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης την περίοδο 1929-2007



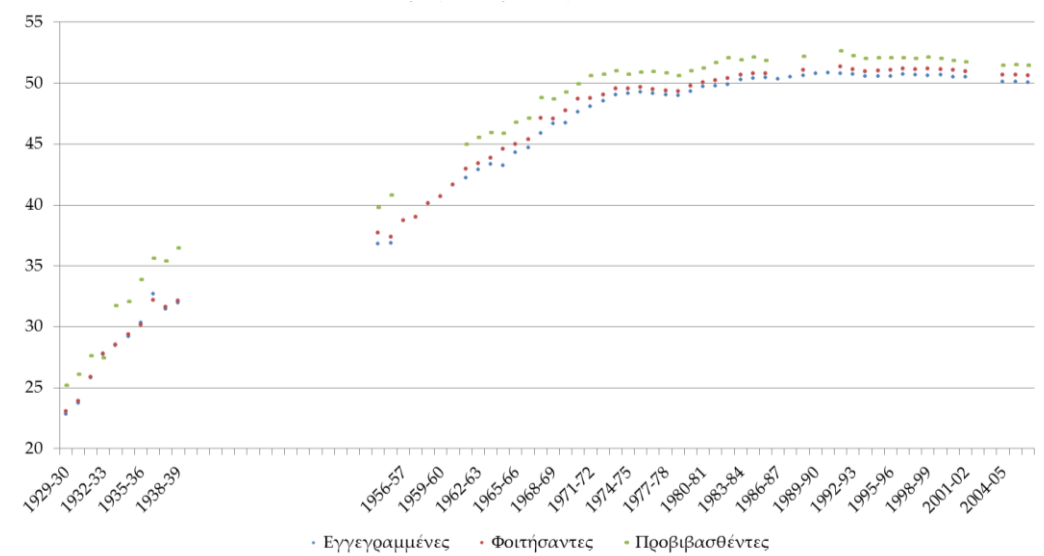
Περαιτέρω ανάλυση αναφορικά με την υπεροχή της συμμετοχής των προαχθέντων κοριτσιών έναντι εκείνης των φοιτησάντων αποκαλύπτει ότι αυτό συμβαίνει, διότι τα κορίτσια ολοκληρώνουν επιτυχώς την τάξη που φοιτούν σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τα αγόρια²³⁶. Η διαφορά ωστόσο που παρατηρείται έχει ελαφρώς φθίνουσα τάση, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 3.9, και επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Δ.Δ' 17. (2^η και 3^η στήλη), όπου δίνονται κατά τάξη οι προαχθέντες μαθητές και μαθήτριες σε σχέση με τους αντίστοιχους φοιτησαντες.

4. Με αναφορά στους αποφοίτους της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης συνολικά, τα διαθέσιμα στοιχεία, όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν μόνο για την

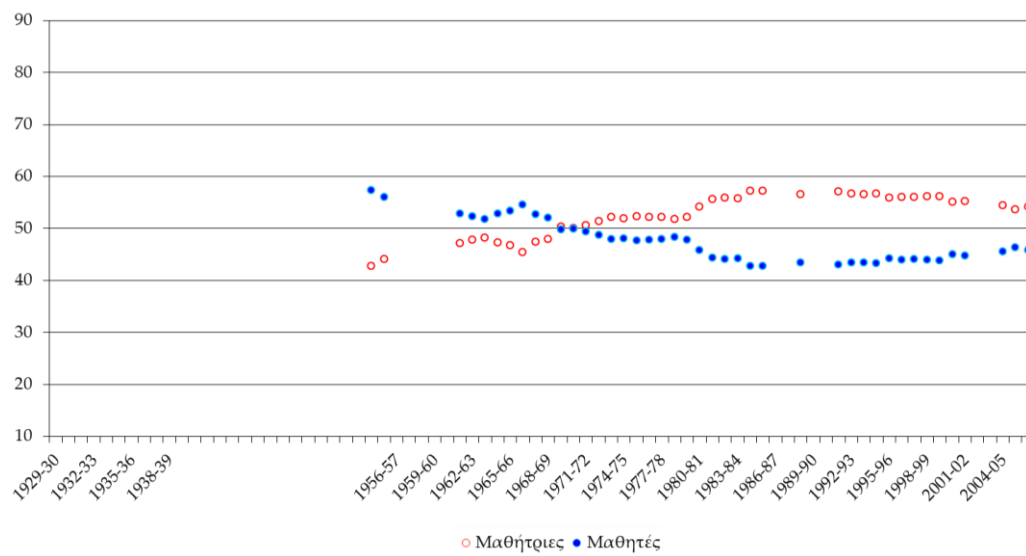
²³⁶ Αν $P_{ΠΘΔ-Γ}(t) > P_{ΦΘΔ-Γ}(t)$ τότε $P_{ΠΘΔ-Γ/ΦΘΔ-Γ}(t) > P_{ΠΑΔ-Γ/ΦΑΔ-Γ}(t)$ (Βλέπε σχετικά Παρατήρηση 2. στο παράρτημα). Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Δ.Δ' -17 (2η και 3η στήλη)

περίοδο 1954-2007 και τα σχετικά στοιχεία δίνονται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'26 (8^η και 9^η στήλη) και στο Διάγραμμα 3.10. Η πρώτη παρατήρηση που προκύπτει είναι ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό των αποφοίτων της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μετά το 1979-80, φθάνει σε πολύ υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με εκείνο των αγοριών. Επειδή όμως οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης ταυτίζονται με τους αποφοίτους των λυκείων, η εν λόγω κατανομή θα εξετασθεί αναλυτικότερα παρακάτω, όπου μελετάται η συμμετοχή του φύλου στα λύκεια (ενότητα Β.2)

Διάγραμμα 3.9: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προβιβασθέντων κοριτσιών της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης την περίοδο 1929-2007



Διάγραμμα 3.10: Ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων αγοριών και κοριτσιών της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (Λυκείων) την περίοδο 1929-2007



Συνοψίζοντας τα παραπάνω ευρήματα σημειώνουμε τα εξής: Για την περίοδο 1929-2007 η συμμετοχή των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, εξεταζόμενη με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, και των προαχθέντων παρουσιάζει μια περίοδο ανοδικής τάσης, που ολοκληρώνεται σε τρεις φάσεις, όπου αντιστοίχως παρατηρείται έντονα ανοδική, ήπια και ξανά έντονα ανοδική τάση και τέλος μια περίοδο σταθεροποίησης γύρω από ένα σημείο ισορροπίας. Η συμμετοχή των κοριτσιών σε κάθε μια από τις προαναφερόμενες κατανομές (των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων) ακολουθεί ανοδική τροχιά. Οι κατανομές αυτές οι οποίες από κοινού απεικονίζονται στο Διάγραμμα 3.9, φαίνεται να διαγράφουν δυο διαδοχικές σιγμοειδείς καμπύλες, οι οποίες μελετώνται στην ενότητα 6.5-1. Η συμμετοχή των αγοριών προφανώς ακολουθεί αντίστροφη πορεία εκείνης των κοριτσιών, γιατί όπως προαναφέρθηκε, οι ποσοστιαίες κατανομές αγοριών και κοριτσιών είναι συμπληρωματικές, αθροίζουν κατ' έτος στο 100%.

Γενικά, η ανοδική τάση που παρουσιάζει η συμμετοχή των κοριτσιών στην δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση έρχεται ως αποτέλεσμα της εξέλιξης των κοινωνικών αντιλήψεων για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνική ζωή, που συντελέστηκε τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20ου. Ο αρχικός αποκλεισμός των γυναικών όλων των κοινωνικών τάξεων από το δημόσιο χώρο, που υπήρχε κατά τις πρώτες δεκαετίες μετά την ίδρυση του Ελληνικού κράτους, αίρεται σταδιακά από την

δεκαετία του 1870 και μετά. Σε αυτό συνετέλεσε η μικρή βιομηχανική άνθιση και οι προοπτικές της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, που επέτρεψαν στις Ελληνίδες των μεσαίων και κατώτερων κοινωνικών τάξεων να εγκαταλείψουν τα οικογενειακά στεγανά και να ανοίξουν, ως εργαζόμενες, τον δημόσιο ορίζοντα τους, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί η μαζική συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνική ζωή. Ωστόσο, με την είσοδο των γυναικών στον χώρο της εργασίας δεν σημαίνει ότι άλλαξαν αυτόματα και οι αντίστοιχες κοινωνικές συμπεριφορές και νοοτροπίες. Ήταν όμως μια εξέλιξη των πραγματικών συνθηκών που ίσχυαν για τις γυναίκες στη δημόσια ζωή (Καστάνης, 2010).

Σημαντικό ρόλο στη μεταβολή των κοινωνικών αντιλήψεων για την εκπαίδευση των γυναικών, διαδραμάτισε ένας αριθμός γυναικών από την μεσοαστική τάξη²³⁷, στην πλειοψηφία τους δασκάλες, οι οποίες έχοντας εξαντλήσει τις μέγιστες παρεχόμενες για την εποχή τους δυνατότητες για εκπαίδευση, κατάφεραν με τις δραστηριότητες που ανέπτυξαν να μπουν στον απαγορευμένο για αυτές χώρο της δημόσιας δράσης. Συνεργάστηκαν με εγκυκλοπαιδικά περιοδικά, έγραφαν σε παιδαγωγικά εγχειρίδια, εξέδιδαν οι ίδιες περιοδικά, έδιναν διαλέξεις σε πολιτιστικούς συλλόγους και αγωνίζονταν γενικότερα για τη βελτίωση της κοινωνικής θέσης των γυναικών. Όταν παρουσιάστηκε η ανάγκη για τον εκσυγχρονισμό των παρθεναγωγείων και για την εκμάθηση νέων παιδαγωγικών μεθόδων, δόθηκε η ευκαιρία σε πολλές από αυτές να φύγουν για μετεκπαίδευση στην Ευρώπη²³⁸ και να σπουδάσουν με υποτροφίες σε Γαλλικά, Ελβετικά και Γερμανικά

²³⁷ Η Καλλιρρόη Παρρέν (1861-1940, δασκάλα εκδότρια της εβδομαδιαίας εφημερίδας «*εφημερίς των κυριών*» από το 1888 ως το 1918. Στόχος της εφημερίδας ήταν να εισάγει και στην Ελλάδα τους φεμινιστικούς προβληματισμούς που ήδη απασχολούσαν τις γυναίκες των δυτικοευρωπαϊκών κρατών και να αφυπνίσει τις συνειδήσεις των γυναικών της τότε εποχής.), η Καλλιόπη Κεχαγιά (1839-1905 δασκάλα το 1878 ιδρύει το «*Υπέρ της γυναικείας παιδείσεως Σύλλογο των Κυριών*», η Αικατερίνη Λασκαρίδου (1842-1916 δασκάλα ίδρυσε το Διδασκαλείο νηπιαγωγών της Καλλιθέας και τη Γυμναστική σχολή θηλέων, μητέρα της Σοφίας Λακαρίδου πρώτης φοιτήτριας της σχολής καλών τεχνών,

Σεβαστή Καλλισπέρη πρώτη ελληνίδα φοιτήτρια στη Σορβόνη το 1885, η Ελένη Μπουκουβάλα, Σαπφώ Λεοντιάς (1832-1900)

²³⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Euridyce, 2010: Ο αγώνας γυναικών προερχόμενων κυρίως από την αστική τάξη των δυτικών χωρών, τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} (πρώτο κύμα του φεμινισμού) επικεντρώθηκε στην εξασφάλιση της πρόσβασης τους σε κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές πτυχές του δημοσίου βίου της χώρας τους. Ο αγώνας αυτός, παρότι ξεκίνησε από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, είχε θετικά αποτελέσματα για το σύνολο των γυναικών. Μεταξύ των άλλων κατάφερε να κατακτήσει, την εισαγωγή των γυναικών στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης, από τις οποίες ήταν αποκλεισμένες. Επηρέασε ακόμη θετικά και τον αγώνα των γυναικών στην Ελλάδα που ξεκίνησε στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα με ανάλογες διεκδικήσεις.

πανεπιστήμια. Άλλες, με πρωτοβουλία της Ελληνικής κυβέρνησης επισκέφθηκαν ιδρύματα γυναικείας εκπαίδευσης στη Γαλλία, την Αγγλία και την Αμερική προκειμένου να συνεισφέρουν στον εκσυγχρονισμό του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Ακόμα, κάποιες που είχαν την οικονομική δυνατότητα διέκοπταν την εργασία τους και έφευγαν για σπουδές στο εξωτερικό, όπου είχαν τη δυνατότητα να συγκρίνουν τις εκεί γυναικείες κατακτήσεις με τη θέση των γυναικών στην Ελλάδα. Ο πυρήνας αυτός των μορφωμένων γυναικών μαζί με μερικούς προοδευτικούς παιδαγωγούς αποτέλεσαν την αιχμή των πιέσεων της μεσοαστικής τάξης για τη βελτίωση της εκπαίδευσης των γυναικών.

Ο κύκλος των προβληματισμών που απασχολούσαν την εκπαιδευτική σκέψη, όσον αφορά την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης των κοριτσιών και τη δυνατότητα τους να φοιτούν σε ιδίου τύπου σχολεία με τα αγόρια, κλείνει με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Βενιζέλου το 1929. Είχαν, επομένως, ωριμάσει οι συνθήκες για την ανοδική πορεία της συμμετοχής των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση.

Στην περαιτέρω κατανόηση της παραπάνω γενικής εικόνας που παρουσιάζει η συμμετοχή του φύλου στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, συμβάλλει σημαντικά η εξέταση των αντίστοιχων κατανομών, χωριστά για τα γυμνάσια και τα λύκεια. Καθώς από το 1981 και μετά τα γυμνάσια ενταχθήκαν στην υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι λογικό να υποθεθεί ότι θα υπάρξουν διαφοροποιήσεις αναφορικά με τη συμμετοχή του φύλου στην συγκεκριμένη βαθμίδα, αυτή της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης²³⁹.

²³⁹ Η Διεθνής Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης (ISCED 1997) χωρίζει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε δύο επίπεδα:

Την Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: ISCED 2 Σε αυτή τη βαθμίδα συνεχίζεται το βασικό πρόγραμμα του πρωτοβάθμιου επιπέδου, μολονότι η διδασκαλία είναι τυπικά πιο επικεντρωμένη στο γνωστικό αντικείμενο. Συνήθως, το τέλος αυτού του επιπέδου συμπίπτει με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. (Στην Ελλάδα αντιστοιχεί στην γυμνασιακή εκπαίδευση)

Και την Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: ISCED 3 Σε γενικές γραμμές, το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σηματοδοτεί την έναρξη αυτού του επιπέδου. Η ηλικία εισαγωγής είναι τυπικά τα 15 ή 16 έτη. Συνήθως απαιτείται η απόκτηση προσόντων που επιτρέπουν τη μετάβαση και εισαγωγή σε αυτό το επίπεδο (τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης), καθώς συνήθως και άλλες ελάχιστες προϋποθέσεις εισαγωγής. Η διδασκαλία συχνά εμβαθύνει περισσότερο στο γνωστικό αντικείμενο σε σχέση με το επίπεδο ISCED 2. Η τυπική διάρκεια του επιπέδου ISCED 3 κυμαίνεται από δύο έως πέντε έτη. (Στην Ελλάδα αντιστοιχεί στη Λυκειακή εκπαίδευση)

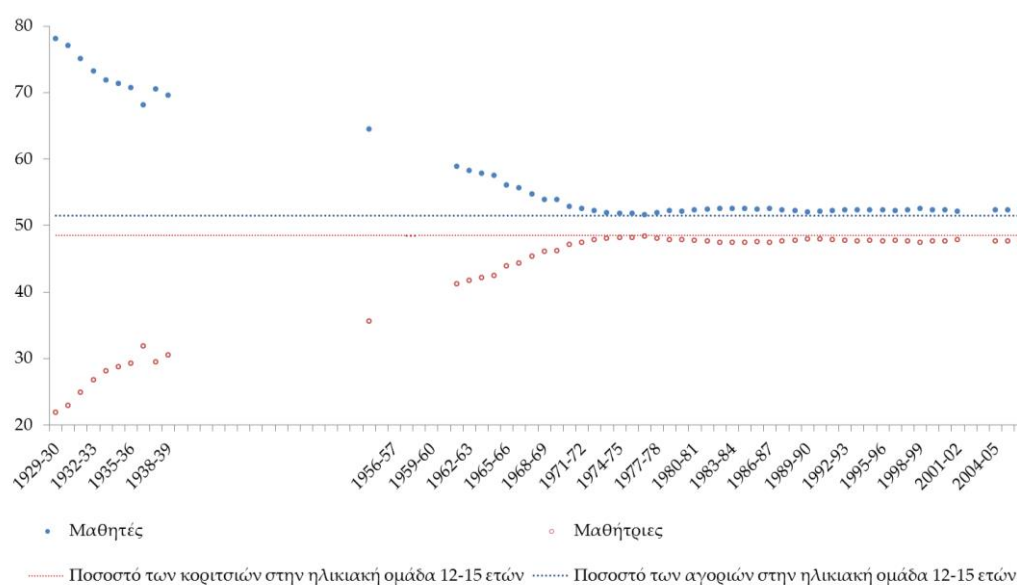
B. Η συμμετοχή του φύλου στα Γυμνάσια και τα Λύκεια.

B.1. Η συμμετοχή του φύλου στα Γυμνάσια

Η συμμετοχή του φύλου στα γυμνάσια εξετάζεται, όπως και προηγουμένως, με βάση τις κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων που δίνονται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'21 και γραφικά στα Διαγράμματα 3.11, 3.12, 3.13. Υπενθυμίζουμε ότι για την διευκόλυνση της περιγραφής των στοιχείων, με τον όρο «γυμνάσια», αναφερόμαστε για όλη την εξεταζόμενη περίοδο 1929-2007 στις τρεις πρώτες τάξεις των σχολείων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, ακόμη ότι οι ποσοστιαίες κατανομές αγοριών και κοριτσιών είναι συμπληρωματικές.

1. Εξετάζοντας την ποσοστιαία κατανομή των **εγγεγραμμένων** (2^η και 3^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'.21, Διάγραμμα 3.11) παρατηρούμε ότι:

Διάγραμμα 3.11: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στα γυμνάσια την περίοδο 1929-2007



Η συμμετοχή των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων των γυμνασίων ($P_{E\theta A-\Gamma T}(t)$) παρουσιάζει ανοδική τάση και από 21,88%, που ήταν το σχολικό έτος 1929-30 ($P_{E\theta A-\Gamma T}(1929)=21,88\%$), φθάνει στο 48,16% το σχολικό έτος 1974-75 ($P_{E\theta A-\Gamma T}(1974)=48,16\%$). Στη συνέχεια και ως το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου (1929-2007) σταθεροποιείται γύρω από ένα όριο ισορροπίας, που βρίσκεται ανάμεσα στο 47,5% και 48%. Αναλυτικότερα, η συμμετοχή των κοριτσιών την πρώτη επταετία 1929-1936 έχει έντονη ανοδική τάση και από 21,88% φθάνει το 1936 στο

31,87% ($P_{ΕΘΔ-ΓΤ}(1936)=31,87\%$). Ακολουθώντας, η ανοδική τάση γίνεται ηπιότερη και το 1954 η εν λόγω συμμετοχή των κοριτσιών φθάνει στο 35,58% ($P_{ΕΘΔ-ΓΤ}(1954)=35,58\%$). Από το 1954 και μετά η ανοδική τάση της συμμετοχής των κοριτσιών αποκτά και πάλι τη δυναμική της πρώτης επταετίας και το 1974-75 φθάνει στο 48,16% ($P_{ΕΘΔ-ΓΤ}(1974)=48,16\%$), όπου και παραμένει για μια τετραετία. Ακολουθώντας υποχωρεί λίγο και σταθεροποιείται σε ένα όριο ισορροπίας μεταξύ 47,5% και 48%. Δεδομένου ότι από το 1981 και μετά τα γυμνάσια ανήκουν πλέον στην υποχρεωτική εκπαίδευση, θα ανέμενε κανείς το προαναφερόμενο αυτό όριο να ήταν λίγο μεγαλύτερο, δηλαδή 48,5%, ίσο με το κοινό όριο ισορροπίας στο οποίο σταθεροποιείται η συμμετοχή των κοριτσιών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Κεφάλαιο 2). Η μικρή αυτή διαφορά θα μπορούσε να αποδοθεί σε μειωμένη συμμετοχή των κοριτσιών στα γυμνάσια. Παρ' όλα αυτά ότι έρευνες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2006, 2007) έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, παρότι η μαθητική διαρροή από τα γυμνάσια μειώνεται τα τελευταία χρόνια²⁴⁰, τα αγόρια εγκαταλείπουν το γυμνάσιο σε μεγαλύτερο ποσοστό από ότι τα κορίτσια (Πίνακας 3.7). Αλλά το σημαντικότερο είναι ότι την περίοδο που τα γυμνάσια εντάχθηκαν στην υποχρεωτική εκπαίδευση, μετά το 1985, η εγγραφή των αποφοίτων της δημοτικής εκπαίδευσης, καθώς και των παιδιών σχολικής ηλικίας 12 έως και 14 ετών, είναι υποχρεωτική και γίνεται υπηρεσιακά και ανεξάρτητα από την επιθυμία των μαθητών ή των οικογενειών τους. Επομένως η ερμηνεία αυτή δεν επιβεβαιώνεται.

Πίνακας 3.7: Ποσοστά (%) αγοριών και κοριτσιών στο σύνολο των μαθητών που διέρρησαν από Γυμνάσιο

Σχολικό έτος	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
1987-88	58	42
1989-90	59	41
1991-92	60	40
1997-98	62	38
2000-01	62	38

Πηγή: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2006, σελ.59

²⁴⁰ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2006 σελ. 87.: Η μαθητική διαρροή το 1981-82 ήταν 22,7% και το 2000-01 6,09%.

Περαιτέρω ανάλυση αποκαλύπτει ότι η εν λόγω διαφορά οφείλεται στην σχολική επίδοση. Συγκεκριμένα, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (βλέπε Κεφάλαιο 2) τις τελευταίες δεκαετίες έχουμε σχεδόν καθολική συμμετοχή και επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών από όλους τους μαθητές ανεξαρτήτως φύλου, γεγονός που οδήγησε στο να ταυτίζονται η συμμετοχή των κοριτσιών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων με τη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα. Αντίθετα στα γυμνάσια διαπιστώνεται ότι το ποσοστό των αγοριών που ολοκληρώνουν την τάξη στην οποία φοιτούν, είναι μικρότερο εκείνου των κοριτσιών (Π.Δ.Δ'17), με αποτέλεσμα ο αριθμός των αγοριών που επαναλαμβάνουν μια τάξη να είναι μεγαλύτερος από εκείνον των κοριτσιών (Πίνακας 3.8). Συνεπώς, ο αριθμός των αγοριών που φοιτούν στα γυμνάσια και έχουν ηλικία μεγαλύτερη από την ηλικία των 12 έως 15 ετών, που είναι ηλικία των μαθητών *κανονικής φοίτησης* στο γυμνάσιο, να είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο αριθμό των κοριτσιών (Πίνακας 3.9). Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η συμμετοχή των αγοριών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στα γυμνάσια να παρουσιάζεται μεγαλύτερη από το ποσοστό των αγοριών στην αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα και αντίθετα η συμμετοχή των κοριτσιών μικρότερη του ποσοστού των κοριτσιών της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας. Εξετάζοντας αναλυτικότερα τη συμμετοχή του φύλου στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων κατά τάξη, παρατηρούμε ότι το 2006 η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην Α' τάξη ήταν 53,44% και 46,56% στην Β' τάξη 52,05% και 47,95% και στην Γ' τάξη 51,55% και 48,45%. Διαπιστώνεται επομένως ότι η διαφορά μεταξύ της συμμετοχής αγοριών και κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και εκείνης στην αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα, που είναι 51,5% και 48,5%, μειώνεται από τη μικρότερη προς τις μεγαλύτερες τάξεις (Πίνακες Π.Π.Δ'18, Π.Π.Δ'19 και Π.Π.Δ'20), γεγονός που αποδίδεται σε αντίστοιχη μείωση της διαφοράς στην σχολική επίδοση αγοριών και κοριτσιών που σημειώνεται από τη μικρότερη προς τις μεγαλύτερες τάξεις (Πίνακας Π.Π.Δ'14).

Πίνακας 3.8: Αριθμός μαθητών και μαθητριών των Γυμνασίων που έχουν εγγραφεί για δυο ή περισσότερες φορές στην ίδια τάξη

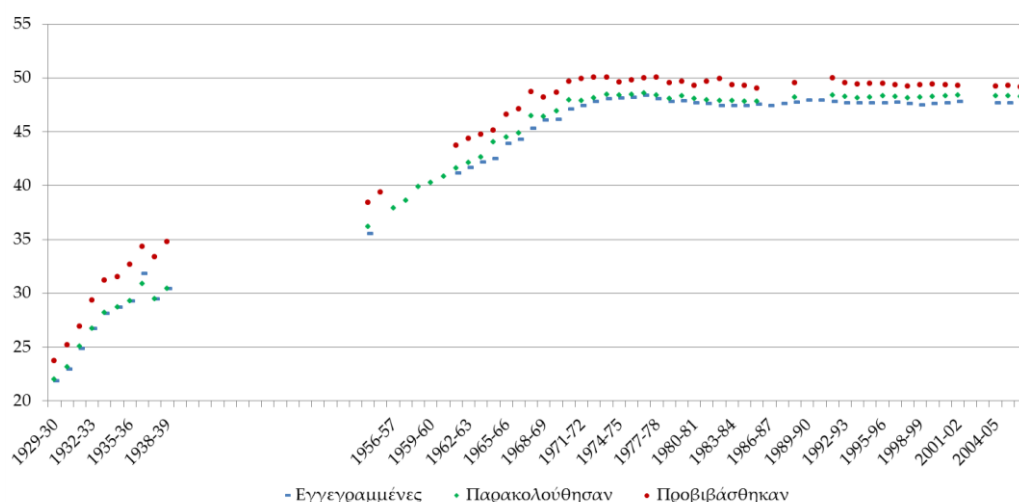
Σχολικό Έτος	Τάξη						Σύνολο		Ποσοστό (%)	
	Α΄		Β΄		Γ΄		Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια				
1980-81	10.481	5.510	4.911	2.776	762	374	16.154	8.660	65,10	34,90
1981-82	10.884	5.247	5.361	2.583	765	394	17.010	8.224	67,41	32,59
1982-83	12.014	6.117	7.497	3.411	936	442	20.447	9.970	67,22	32,78
1983-84	12.496	6.419	8.439	3.857	925	493	21.860	10.769	67,00	33,00
1984-85	11.058	6.100	6.427	2.950	660	333	18.145	9.383	65,91	34,09
1985-86	9.957	5.746	6.307	2.894	521	277	16.785	8.917	65,31	34,69
1998-99	7.261	3.243	4.056	1.923	1.058	483	12.375	5.649	68,66	31,34
1999-00	6.678	3.008	4.090	1.888	1.089	557	11.857	5.453	68,50	31,50
2000-01	6.897	2.952	3.567	1.767	927	504	11.391	5.223	68,56	31,44
2001-02	6.117	2.556	3.111	1.516	845	423	10.073	4.495	69,14	30,86

Πίνακας 3.9: Μαθητικό δυναμικό των γυμνασίων ως προς την ηλικία φοίτησης

Σχολικό Έτος	Μαθητές με ηλικία έως 15 ετών (ηλικία κανονικής φοίτησης)				Μαθητές με ηλικία μεγαλύτερη των 15 ετών (ηλικία πέραν της κανονικής φοίτησης)			
	Αγόρια	Κορίτσια	Ποσοστό (%)		Αγόρια	Κορίτσια	Ποσοστό (%)	
			Αγόρια	Κορίτσια			Αγόρια	Κορίτσια
1980-81	208.827	195.556	51,64	48,36	15.716	9.263	62,92	37,08
1981-82	216.619	202.786	51,65	48,35	17.532	9.964	63,76	36,24
1982-83	214.659	200.044	51,76	48,24	18.788	10.818	63,46	36,54
1983-84	212.398	199.083	51,62	48,38	17.630	8.677	67,02	32,98
1984-85	211.027	198.181	51,57	48,43	18.558	9.090	67,12	32,88
1985-86	212.976	199.628	51,62	48,38	16.132	8.081	66,63	33,37
1998-99	179.904	169.202	51,53	48,47	19.149	10.762	64,02	35,98
1999-00	171.790	162.527	51,39	48,61	18.636	10.917	63,06	36,94
2000-01	164.308	155.642	51,35	48,65	18.112	10.696	62,87	37,13
2001-02	154.400	151.230	50,52	49,48	8.667	4.818	64,27	35,73

2. Εξετάζοντας την ποσοστιαία κατανομή των **φοιτησάντων** κοριτσιών (4^η και 5^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'21, Διάγραμμα 3.12) παρατηρούμε ότι έχει όμοια εξέλιξη με εκείνη των εγγεγραμμένων με τη διαφορά ότι, όπως και στο σύνολο της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, η συμμετοχή των φοιτησάντων ($P_{\Phi\Theta\Delta-ΓΓ(t)}$) είναι τώρα μεγαλύτερη κατά μισή περίπου μονάδα. Η θετική αυτή διαφορά μεταξύ της συμμετοχής των εγγεγραμμένων ($P_{E\Theta\Delta-ΓΓ(t)}$) και των φοιτησάντων ($P_{\Phi\Theta\Delta-ΓΓ(t)}$), όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 3.9, οφείλεται, όπως αποδείχθηκε²⁴¹, στο γεγονός ότι τα κορίτσια εγκαταλείπουν τις σπουδές τους στο γυμνάσιο κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με τα αγόρια, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Δ.Δ'16. Τέλος, από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Δ.Δ'12 προκύπτει ότι στις μεγαλύτερες τάξεις η διαφορά αυτή ελαττώνεται.

Διάγραμμα 3.12: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών, των γυμνασίων την περίοδο 1929-2007



3. Λαμβάνοντας υπ' όψιν την ποσοστιαία κατανομή των **προαχθέντων** μαθητριών των γυμνασίων (2^η και 3^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'21., Διάγραμμα 3.12), παρατηρούμε ότι και αυτή παρουσιάζει ίδια εξέλιξη, όπως στις περιπτώσεις των εγγεγραμμένων και των φοιτησάντων. Όμως, η συμμετοχή των προαχθεισών μαθητριών ($P_{Π\Theta\Delta-ΓΓ(t)}$) είναι διαχρονικά μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των φοιτησάντων ($P_{\Phi\Theta\Delta-ΓΓ(t)}$), γεγονός που υποδεικνύει ότι τα κορίτσια στο γυμνάσιο καταφέρνουν να ολοκληρώνουν την τάξη στην οποία φοιτούν σε μεγαλύτερο

²⁴¹ Βλέπε Παράρτημα δημοτικής εκπαίδευσης –Παρατήρηση 1

ποσοστό σε σχέση με τα αγόρια^{242,243}. Το αποτέλεσμα αυτό επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Δ.Δ'17, όπου δίνονται για τα γυμνάσια τα ποσοστά των προαχθέντων αγοριών και των κοριτσιών ως προς τα αντίστοιχα σύνολα των φοιτησάντων. Από τα στοιχεία αυτού του πίνακα προκύπτει επίσης ότι στην αρχή της εξεταζόμενης περιόδου, δηλαδή την δεκαετία του 1920, ένα ποσοστό πάνω από 40% των φοιτησάντων στα γυμνάσια δεν καταφέρνει να ολοκληρώσει την τάξη του²⁴⁴, ενώ κατά την δεκαετία του 2000 το ποσοστό αυτό γίνεται μικρότερο του 10%. Επιπροσθέτως, από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Δ.Δ'14 προκύπτει ότι η διαφορά στα ποσοστά ολοκλήρωσης των σπουδών (φοιτησάντων) αγοριών και κοριτσιών καταγράφεται μειούμενη από τις μικρότερες προς τις μεγαλύτερες τάξεις.

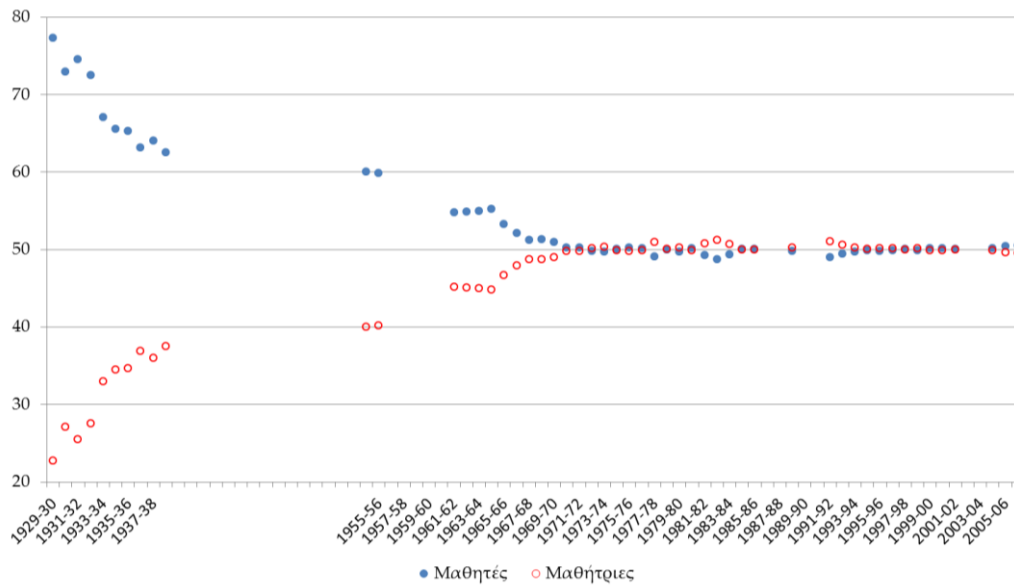
4. Τέλος εξετάζοντας την ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων (8^η και 9^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'21, Διάγραμμα 3.9) παρατηρούμε ότι η κατανομή αυτή παρουσιάζει μεγαλύτερες διακυμάνσεις στη διάρκεια του χρόνου συγκρινόμενη με τις τρεις προηγούμενες. Αυτό συμβαίνει διότι η κατανομή των αποφοίτων του γυμνασίου (προαχθέντες της τρίτης τάξης) αναφέρεται σε ένα πολύ μικρότερο πληθυσμό απ' ότι οι κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων, που αναφέρονται στο σύνολο των τριών τάξεων του γυμνασίου, με αποτέλεσμα να εξομαλύνονται, όπως περίπου συμβαίνει στην περίπτωση εξομάλυνσης των χρονοσειρών τριών κινητών σημείων. Ως προς την τάση, η κατανομή των αποφοίτων είναι εμφανές ότι ακολουθεί τα γενικά χαρακτηριστικά των τριών προηγούμενων κατανομών. Συγκεκριμένα παρουσιάζει ανοδική τάση από το 1929 έως το 1967, ακολούθως, παρατηρείται μια περίοδος σταθεροποίησης που καταλήγει σε ένα όριο ισορροπίας, στο 50%, που παρατηρείται τρία χρόνια νωρίτερα απ' ότι στην περίπτωση των προαχθέντων.

²⁴² Τα αγόρια (στη Σουηδία) πετυχαίνουν περίπου το 90% των βαθμολογικών αποτελεσμάτων των κοριτσιών στο υποχρεωτικό καθώς και στο ανώτερο υποχρεωτικό σχολείο. (Skolverket 2006, σελ. 97).

²⁴³ Βλέπε Παράρτημα δημοτικής εκπαίδευσης – Παρατήρηση 2

²⁴⁴ Σημειώνουμε ότι για τους προαχθέντες αναφερόμαστε πάντα στην εξεταστική περίοδο του Ιουνίου και αυτό γιατί δεν έχουμε στοιχεία για τους παραπεμπόμενους σε επαναληπτική εξέταση το Σεπτέμβριο (μετεξεταστέους)

Διάγραμμα 3.13: Ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων αγοριών και κοριτσιών των Γυμνασίων την περίοδο 1929-2007



Συμπερασματικά για την εξεταζόμενη περίοδο (1929-2007), όσον αφορά τη συμμετοχή των κοριτσιών στα γυμνάσια, όπως αποτυπώνεται από τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων, προκύπτει ότι ακολουθούν ανοδική τάση που ολοκληρώνεται σε τρεις φάσεις, όπου αντιστοίχως παρατηρείται: έντονα ανοδική τάση, ήπια και ξανά έντονα ανοδική τάση, και στη συνέχεια τείνουν να σταθεροποιηθούν σε ένα όριο ισορροπίας, όπως δηλαδή συμβαίνει και στην περίπτωση του συνόλου της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης. Η τροχιά προς το σημείο ισορροπίας που ακολουθεί η συμμετοχή των κοριτσιών, εξεταζόμενη με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων προσομοιάζει με δυο διαδοχικές σιγμοειδείς καμπύλες οι οποίες μελετώνται στην ενότητα 6.5-1.

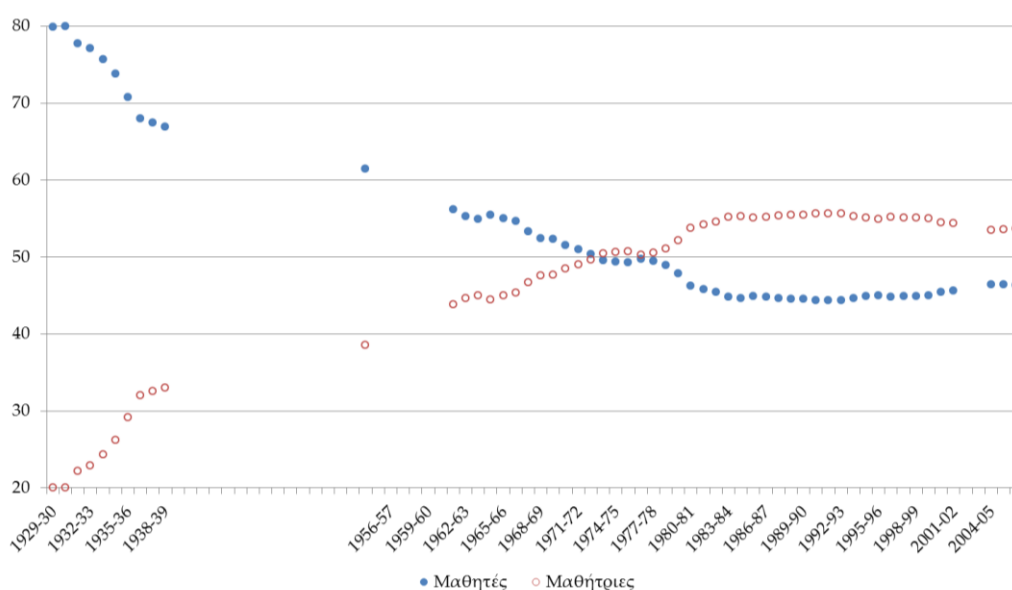
B.2. Η συμμετοχή του φύλου στα Λύκεια

Η συμμετοχή του φύλου στα λύκεια, όπως και στα γυμνάσια, εξετάζεται με βάση τις κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων που δίνονται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'25. και γραφικά στα Διαγράμματα 3.14, 3.15, και 3.16. Υπενθυμίζουμε ότι για την διευκόλυνση της περιγραφής των στοιχείων με τον όρο «λύκεια», αναφερόμαστε για όλη την εξεταζόμενη περίοδο

1929-2007 στις τρεις τελευταίες τάξεις των σχολείων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (και όσον αφορά τα νυχτερινά σχολεία για μετά το 1962 στις τέσσερις τελευταίες), ακόμη ότι οι ποσοστιαίες κατανομές αγοριών και κοριτσιών είναι συμπληρωματικές.

1. Εξετάζοντας την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στα λύκεια (2^η και 3^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'25, Διάγραμμα 3.14),

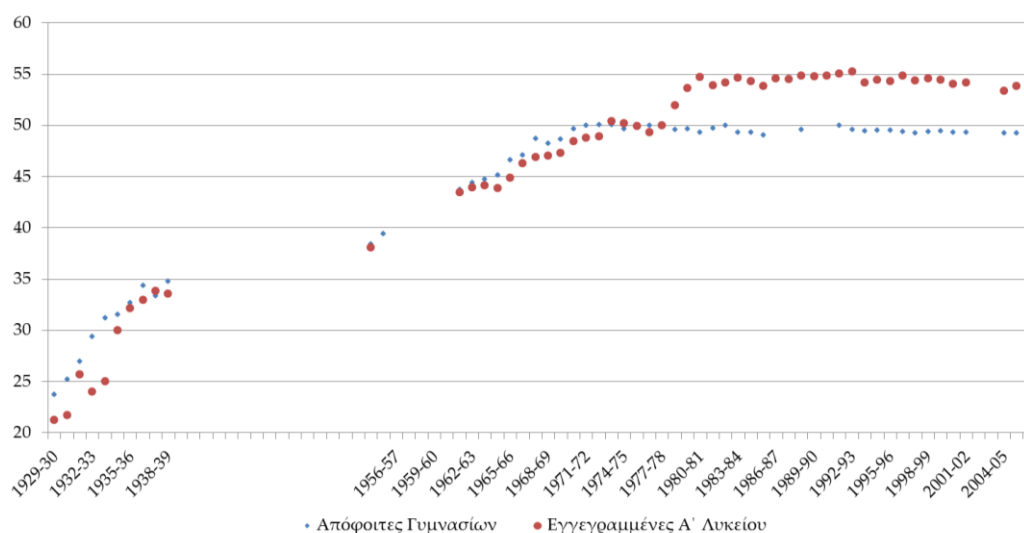
Διάγραμμα 3.14: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στα Λύκεια την περίοδο 1929-2007



μια πρώτη παρατήρηση είναι ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων στα λύκεια ($P_{ΕΘΑ-ΓΛ}(t)$), κατά την εξεταζόμενη περίοδο (1929-2007), παρουσιάζει γενικά ανοδική τάση, όμως προς το τέλος της περιόδου η τάση αυτή ανακόπτεται, αφού φαίνεται ότι μειώνεται ελαφρά και ακολούθως σταθεροποιείται. Αναλυτικότερα, η συμμετοχή των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων στα λύκεια το σχολικό έτος 1929-30 είναι 20,07% ($P_{ΕΘΑ-ΓΛ}(1929)=20,07\%$) και φθάνει στο 55,87% το 1983-84 ($P_{ΕΘΑ-ΓΛ}(1983)=55,87\%$), όπου και σταθεροποιείται μέχρι το 1999-2000. Κατά την περίοδο αυτή, ωστόσο, παρουσιάζει διαστήματα έντονης ανοδικής τάσης που εναλλάσσονται με διαστήματα ηπιότερης ανόδου ή σταθεροποίησης. Το πρώτο διάστημα, όπου το ποσοστό των κοριτσιών παρουσιάζει έντονη ανοδική τάση, είναι από το 1929 έως το 1939, που από το 20,07% φθάνει στο 33,04%. Ακολούθως, μέχρι τις αρχές τις

δεκαετίας του 1950, το εν λόγω ποσοστό παρουσιάζει ήπια άνοδο²⁴⁵. Το δεύτερο διάστημα έντονης ανόδου είναι η δεκαετία του 1950-60, που από 38,57% το 1954-55 ($P_{E\theta A-\Gamma A}(1954)=38,57\%$) φθάνει στο 43,82% το 1961-62 ($P_{E\theta A-\Gamma A}(1961)=43,82\%$). Για την επόμενη τετραετία παρατηρείται επίσης μια ήπια άνοδος. Το τρίτο διάστημα έντονης ανόδου είναι από το 1965-66 έως το 1973-74, όπου από 44,96% φθάνει στο 50,42%, και ακολουθεί και πάλι μια τετραετία ήπιας ανόδου. Τέλος, το τέταρτο διάστημα έντονης ανόδου αντιστοιχεί στα έτη 1977-78 έως 1983-84, όπου η συμμετοχή των κοριτσιών από 50,50% φθάνει στο 55,17%. Στο επίπεδο αυτό σταθεροποιείται μέχρι το 1999-00, από όπου ξεκινά μια καθοδική τάση και το 2004-05 γίνεται 53,53% ($P_{E\theta A-\Gamma A}(2004)=53,53\%$), με τάση να σταθεροποιηθεί στη συνέχεια σε αυτό το επίπεδο.

Διάγραμμα 3.15: Ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων κοριτσιών των Γυμνασίων και των εγγεγραμμένων στην Α΄ Λυκείου



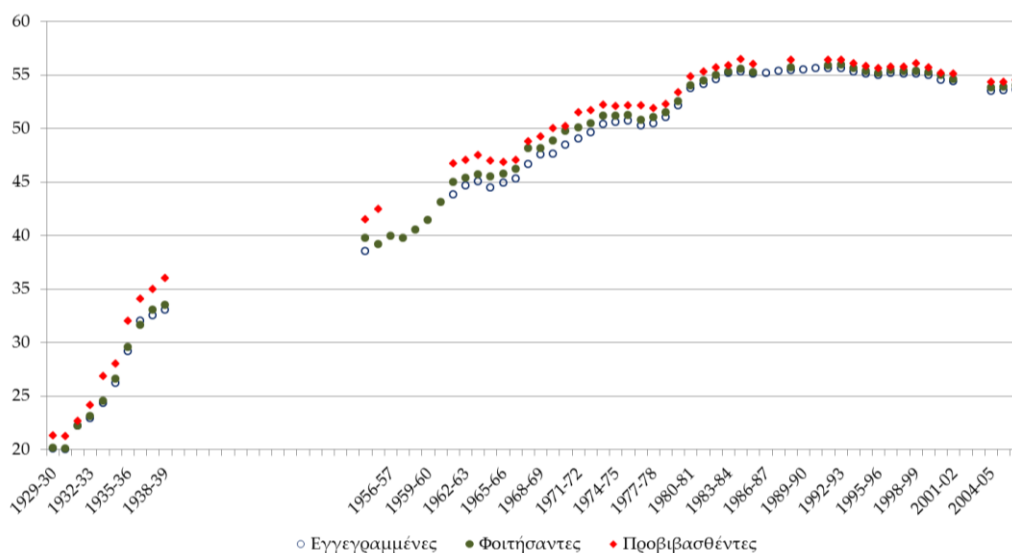
Είναι αξιοσημείωτο ότι μετά το 1978 η συμμετοχή των κοριτσιών στα λύκεια ($P_{E\theta A-\Gamma A}(t)$) είναι μεγαλύτερη από εκείνη των αγοριών ($P_{E\Lambda A-\Gamma A}(t)$). Η διαφορά αυτή φθάνει τις 9 ποσοστιαίες μονάδες, αλλά δεν μπορεί να αποδοθεί, όπως στην περίπτωση των γυμνασίων, στη διαφοροποιημένη κατά φύλο μαθητική διαρροή και σχολική επίδοση, που όπως θα δούμε αμέσως παρακάτω δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Από το Διάγραμμα 3.15 προκύπτει ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στα λύκεια είναι μεγαλύτερη από τη συμμετοχή των

²⁴⁵ Η εκτίμηση αυτή προκύπτει ως άμεση συνέπεια της μορφής του σχετικού διαγράμματος, επειδή για την περίοδο 1939-1953 δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων των γυμνασίων, γεγονός που σε μεγάλο βαθμό αποδίδεται στη μεγαλύτερη προτίμηση που δείχνουν τα κορίτσια συγκριτικά με τα αγόρια στη γενική εκπαίδευση, έναντι της τεχνικής και επαγγελματικής.

2. Εξετάζοντας την ποσοστιαία κατανομή των **φοιτησάντων** κοριτσιών στα λύκεια (4^η και 5^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'25, Διάγραμμα 3.16), παρατηρούμε ότι έχει όμοια εξέλιξη με εκείνη των εγγεγραμμένων. Παρότι η κατανομή των φοιτησάντων κοριτσιών διαμορφώνεται σε ελαφρά μεγαλύτερο επίπεδο, παρατηρείται ότι στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου τείνει να συγκλίνει με την κατανομή των εγγεγραμμένων. Πιο συγκεκριμένα, η διαφορά μεταξύ της συμμετοχής των φοιτησάντων ($P_{\Phi\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$) και εκείνης των εγγεγραμμένων μαθητριών ($P_{E\Phi\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$) που την πρώτη δεκαετία έφθανε και στο 10%, τις τελευταίες δεκαετίες είναι πολύ μικρή, κοντά στο 1%. Το γεγονός αυτό μας επιτρέπει να συμπεράνουμε ότι και στα λύκεια το ποσοστό των κοριτσιών που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους κατά τη διάρκεια μιας σχολικής χρονιάς είναι ελάχιστα μικρότερο από εκείνο των αγοριών, πράγμα που επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία των Πινάκων Π.Δ.Δ'16 και Π.Δ.Δ'13.

Διάγραμμα 3.16: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών, των Λυκείων την περίοδο 1929-2007



Σημειώνεται ότι η εγκατάλειψη αυτή είναι μικρότερη απ' ό,τι στην περίπτωση των γυμνασίων (Πίνακας Π.Δ.Δ'16). Ακόμη, όπως παρατηρήθηκε και στα γυμνάσια (Πίνακας Π.Δ.Δ'12), το ποσοστό των κοριτσιών που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς μειώνεται όσο προχωράμε από τις μικρότερες προς τις μεγαλύτερες τάξεις (Πίνακας Π.Δ.Δ'13).

3. Η ποσοστιαία κατανομή των **προαχθέντων** μαθητριών των λυκείων (6^η και 7^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'25, Διάγραμμα 3.12) παρουσιάζει όμοια εξέλιξη με τις δυο προηγούμενες, των εγγεγραμμένων και των φοιτησάντων, αλλά διαμορφώνεται σε μεγαλύτερο επίπεδο με τάση σύγκλισης, η οποία ουσιαστικά επιτυγχάνεται από το 1990 και μετά. Η εξέλιξη της εν λόγω κατανομής υποδεικνύει ότι, μετά το 1990, η εγκατάλειψη των σπουδών κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και η ικανότητα για ολοκλήρωση των σπουδών δεν διαφέρει μεταξύ αγοριών και κοριτσιών.

4. Τέλος, εξετάζοντας την ποσοστιαία κατανομή των **αποφοίτων** (8^η και 9^η στήλη του Πίνακα Π.Δ.Δ'25, Διάγραμμα 3.10) παρατηρούμε ότι στη διάρκεια του χρόνου παρουσιάζει μεγαλύτερες διακυμάνσεις, συγκρινόμενη με τις κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση των γυμνασίων. Ως προς την τάση, η κατανομή των αποφοίτων είναι εμφανές ότι ακολουθεί τα γενικά χαρακτηριστικά των τριών άλλων κατανομών, ενώ παρουσιάζει μικρές αποκλίσεις από την κατανομή των προαχθέντων μαθητριών των λυκείων.

Συμπερασματικά, όσον αφορά τη συμμετοχή των κοριτσιών στα λύκεια, όπως αποτυπώνεται από τις κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων, προκύπτει ότι ακολουθεί ανοδική τάση, όπως η αντίστοιχη των γυμνασίων, που ολοκληρώνεται σε τρεις φάσεις, όπου αντιστοίχως παρατηρείται: έντονα ανοδική τάση, ήπια και ξανά έντονα ανοδική τάση, και στη συνέχεια συγκλίνει σε ένα όριο ισορροπίας περίπου στο 55%, υψηλότερο όμως εκείνου των γυμνασίων. Στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου (2007), η συμμετοχή των κοριτσιών στα λύκεια φθάνει σε ένα όριο ισορροπίας, ακολουθώντας προηγουμένως μια μικρή περίοδο καθοδικής τάσης που έπεται μιας μεγάλης περιόδου ανοδικής τάσης. Τέλος, οι κατανομές αυτές φαίνεται να ακολουθούν στην εξέλιξη τους αρχικά το τέλος μιας σιγμοειδούς καμπύλης και εν συνέχεια μια νέα που τις οδηγεί σε ένα όριο ισορροπίας. Το μοντέλο που προσομοιώνει τις κατανομές αυτές μελετάται στην ενότητα 6.5-1.

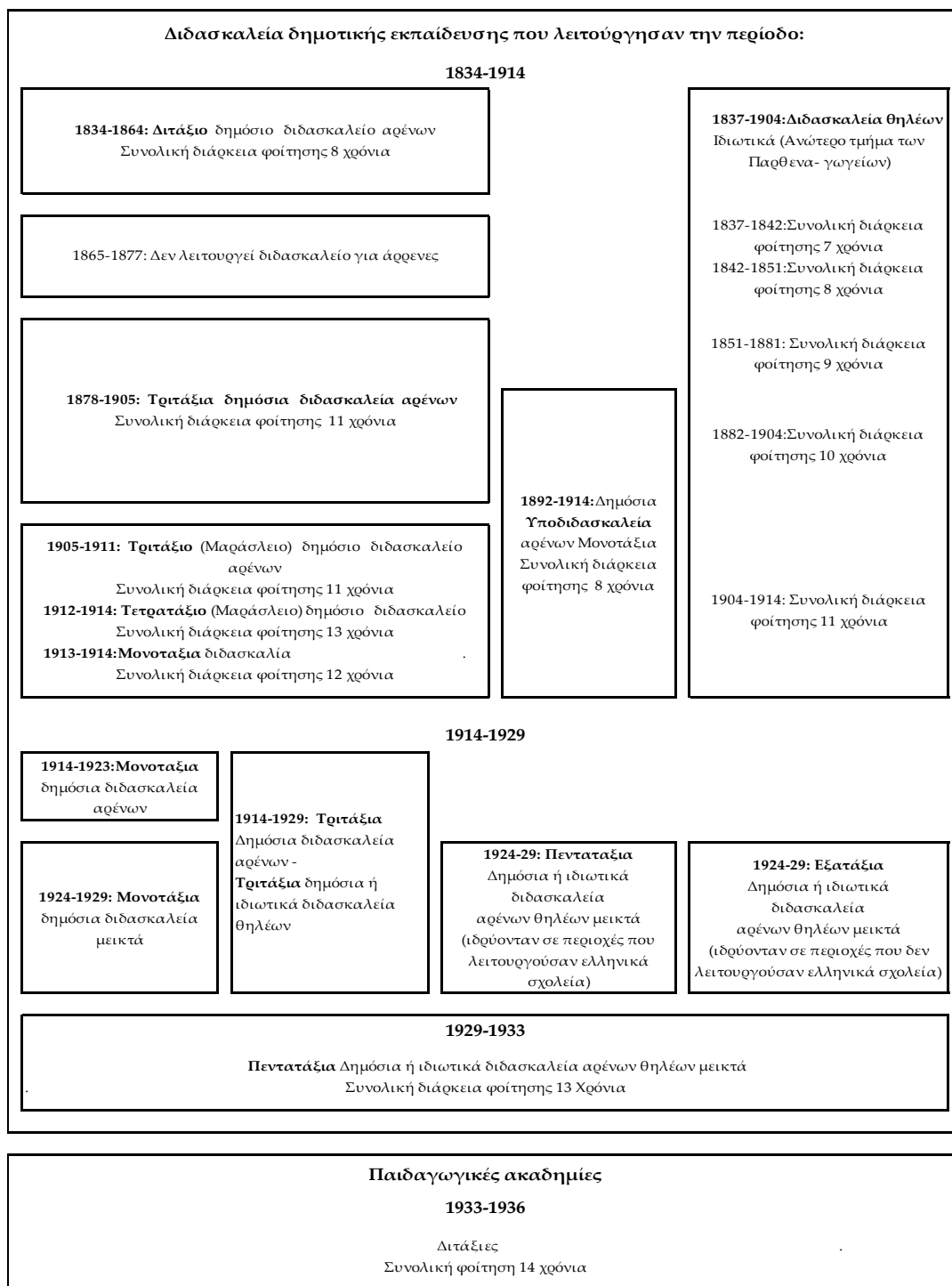
3.4. Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στη Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση, 1833-1960 - θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας.

3.4-1. Διδασκαλεία

Τα Διδασκαλεία λειτουργούσαν ως σχολεία της μέσης εκπαίδευσης και είχαν στόχο την εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού της στοιχειώδους εκπαίδευσης (δασκάλων²⁴⁶ και νηπιαγωγών) καθώς και των γυμναστών της μέσης εκπαίδευσης. Στη βάση αυτή τα διδασκαλεία διαχωρίζονταν σε: Α) Διδασκαλεία Δημοτικής Εκπαίδευσης, Β) Διδασκαλεία Νηπιαγωγών, Γ) Διδασκαλεία Γυμναστικής και Δ) Οικοκυρικών. Σημειώνεται ότι ο αριθμός των αποφοίτων των διδασκαλείων δημοτικής εκπαίδευσης ήταν άμεσα συνδεδεμένος, αρχικά τουλάχιστον, με την ανάπτυξη της δημοτικής εκπαίδευσης.

²⁴⁶ Για να αναγνωρισθεί κάποιος το 1834, πριν την έναρξη της λειτουργίας του διδασκαλείου, ότι έχει τα προσόντα να εξασκήσει το διδασκαλικό επάγγελμα έπρεπε να δώσει εξετάσεις σε μια από τις δυο επιτροπές που συνέστησε η επί των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαιδύσεως γραμματεία, μια στη Αίγινα από δάσκαλους του εκεί Προκαταρτικού και του Κεντρικού Σχολείου, και μια στο Ναύπλιο από τους δάσκαλους των νεοσυσταθέντων Γυμνασίου και του Ελληνικού Σχολείου (ΦΕΚ, 5/1834). Στο ΦΕΚ, 31/1834 δημοσιεύονται με ημερομηνία 28-5-1834 τα αποτελέσματα των παραπάνω εξετάσεων που έγιναν στις 6,8,24,25-2-1834. Οι επιτυχόντες ήταν εννέα. Σε σημείωση αναφέρεται ότι άλλοι εξετασθέντες παρέμειναν στο διδασκαλείο για να προβιβασθούν σε ανώτερο βαθμό, ή να γίνουν ικανοί για διδασκαλική θέση.

Διάγραμμα 3.17: Τύποι Διδασκαλείων δημοτικής εκπαίδευσης που λειτούργησαν την περίοδο 1834-1936



Α. Διδασκαλεία δημοτικής εκπαίδευσης

Τα Διδασκαλεία δημοτικής εκπαίδευσης ανήκαν στη μέση εκπαίδευση από το 1834 μέχρι το 1933, οπότε και αντικαταστάθηκαν από τις παιδαγωγικές ακαδημίες, οι οποίες παρέμειναν ως σχολεία μέσης εκπαίδευσης για μια διετία και ακολούθως το 1937, εντάχθηκαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα διδασκαλεία παρουσιάζουν κατά περιόδους διαφορετικές μορφές, ανάλογα με το φύλο των μαθητών που εκπαίδευαν (Αρρένων, Θηλέων και Μεικτά), την διάρκεια σπουδών σε αυτό καθεαυτό το διδασκαλείο και τη συνολική διάρκεια²⁴⁷ που έπρεπε να φοιτήσει κάποιος για να αποκτήσει πτυχίο δασκάλου. Οι μορφές των σχολείων αυτών παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 3.17

Αναλυτικότερα, τα διδασκαλεία δημοτικής εκπαίδευσης διαμορφώθηκαν κατά τις περιόδους 1834-1913, 1913-1929, 1929-1934 και 1934-36 ως εξής:

1834-1913: Κατά την περίοδο αυτή λειτούργησαν διαφορετικοί τύποι διδασκαλείων σε συνάρτηση με το φύλο των μαθητών. Συγκεκριμένα για τα αγόρια λειτούργησαν τα *διδασκαλεία αρρένων* και τα *υποδιδασκαλεία*, ενώ για τα κορίτσια ως διδασκαλεία λειτούργησαν τα *παρθεναγωγεία*.

Αναλυτικότερα:

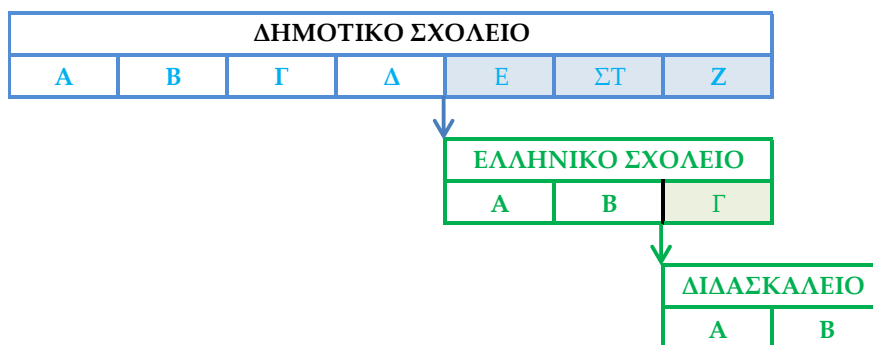
Διδασκαλεία αρρένων: Το νομοθετικό διάταγμα για τη δημοτική εκπαίδευση του 1834 προέβλεπε τη λειτουργία κρατικού διδασκαλείου και για τα δυο φύλα²⁴⁸ (ΦΕΚ, 11/1834). Στην πράξη όμως ιδρύθηκε ένα διδασκαλείο μόνο για αγόρια. Το διδασκαλείο αυτό ήταν διετούς φοίτησης (**διτάξιο**) και λειτούργησε στην Αθήνα μέχρι το 1864. Σε αυτό μπορούσαν να εγγραφούν αγόρια που είχαν ενδεικτικό της δευτέρας τάξης του ελληνικού σχολείου²⁴⁹ (ΦΕΚ 14/1848) (Διάγραμμα 3.18).

²⁴⁷ Συνολική διάρκεια φοίτησης είναι τα χρόνια που φοιτούσε συνολικά στη στοιχειώδη και μέση εκπαίδευση ένας μαθητής ή μια μαθήτρια μέχρι να αποφοιτήσει από το διδασκαλείο.

²⁴⁸ ΦΕΚ, 11/1834: Ο νόμος αυτός στα άρθρα 65 και 66 προέβλεπε τη σύσταση διδασκαλείου στην πρωτεύουσα που σκοπός του ήταν να εκπαιδεύει δασκάλους και διδασκάλισσες. Επιπλέον, εξέταζε τους υποψηφίους διδασκάλους και διδασκάλισσες που δεν είχαν φοιτήσει στο διδασκαλείο αλλά θεωρούσαν ότι είχαν επαρκείς γνώσεις για να ασκήσουν το διδασκαλικό επάγγελμα.

²⁴⁹ ΦΕΚ, 14/1848: «Επειδή πολλοί πολλάκις αναφέρονται προς το Υπουργείον τούτο, ζητούντες να εξετασθώσι, διά να λάβωσιν άδειαν του διδάσκειν και βαθμόν τινά διδασκαλικόν, διά τούτο εκρίναμεν αναγκαίον να διακηρύξωμεν, ότι προς ενέργειαν της αιτήσεως των, οφείλουσιν οι τοιοῦτοι να παρουσιάζωσι συγχρόνως απολυτήριον Γυμνασίου, εάν εμαθήτευσαν εις Γυμνάσιόν τι, ή αποφοιτήριον, εάν εφοίτησαν εν τῷ Πανεπιστημίῳ, ή καν απλούν ενδεικτικόν της εν αυτώ μαθητεύσεως αυτών. Τα γνωρίσματα ταῦτα απαιτούνται εις το εξής και επομένως αι αιτήσεις των αναφερομένων θέλουσιν είσθαι συνωδευμένα με τοιούτου είδους αποδεικτικά, διότι είναι άτοπον το να αιτή και λαμβάνη άδειαν του διδάσκειν, όστις δεν εκρίθη ουδέ απολυτηρίου Γυμνασίου άξιος. Επειδή όμως δεν είναι αδύνατον να υπάρχει νέος στερούμενος μεν Γυμνασιακού απολυτηρίου,

Διάγραμμα 3.18: Πρόσβαση στο διδασκαλείο την περίοδο 1834-1864
(φοιτούσαν μόνο άνδρες)



Συνολική φοίτηση: 8 χρόνια

Στατιστικά στοιχεία για τη φοίτηση στο παραπάνω διδασκαλείο έχουμε μόνο για το σχολικό έτος 1855-56. Συγκεκριμένα, προκύπτει ότι το σχολικό αυτό έτος φοιτούσαν συνολικά 42 άρρενες μαθητές που αντιστοιχούσαν στο 0,73% των μαθητών της μέσης εκπαίδευσης (Χριστόπουλος, 1857). Από αυτούς 15 προήχθησαν από την πρώτη τάξη στη δεύτερα και 23 αποφοίτησαν και πήραν πτυχίο δασκάλου. Όπως θα αναφερθεί αναλυτικότερα παρακάτω, ο αριθμός των μαθητριών που πήραν πτυχίο δασκάλας το σχολικό αυτό έτος, αλλά από τα παρθεναγωγεία, ήταν 30. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι, ενώ κατά το εν λόγω σχολικό έτος υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός τελειόφοιτων της Β΄ τάξης των ελληνικών σχολείων, περίπου 800²⁵⁰, μόνο ένας μικρός αριθμός εξ αυτών, μικρότερος από 30, εγγράφονται στο διδασκαλείο, γεγονός που όπως αναφέραμε στο Κεφάλαιο 2, ενισχύει την άποψη ότι το κράτος δεν επέδειξε την απαραίτητη φροντίδα για την εκπαίδευση του αναγκαίου προσωπικού για τη δημοτική εκπαίδευση.

κρείττων δε γενόμενος εαυτού μετά την εν Γυμνασίω μαθήτευσιν αυτού, τούτου χάριν, το Υπουργείον θέλει λαμβάνει εξιδιασμένως υπ' όσιν την σπανίαν ταύτην και εξαιρετικήν περίπτωση»

Χριστόπουλος, 1857 σελ. 5: «Ο αριθμός των δασκάλων που δεν είχαν φοιτήσει στο διδασκαλείο ήταν σημαντικός. Κατά το σχολικό έτος 1955-56 πήραν πτυχίο 23 απόφοιτοι του διδασκαλείου και 7 κατόπιν εξετάσεων στην επιτροπή».

²⁵⁰ Επειδή ανάμεσα στο 1854-55 και το 1855-56 δεν υπάρχουν μεγάλες αλλαγές στον αριθμό των μαθητών των ελληνικών σχολείων (στη δημόσια εκπαίδευση ήταν 4.042 και 4200 αντίστοιχα, Πίνακας 3.1), μπορούμε βέβαια να υποθέσουμε ότι και στα δυο αυτά σχολικά έτη οι προαχθέντες της δεύτερας τάξης των ελληνικών σχολείων ήταν περίπου 800 (Αν από τους 2.335 προαχθέντες αφαιρέσουμε τους 441 που αποφοίτησαν, προκύπτει ότι από τις δυο πρώτες τάξεις προήχθησαν 1.825 μαθητές, αναλογικά 800 περίπου θα ήταν της δεύτερας)

Το 1864 η λειτουργία του συγκεκριμένου διδασκαλείου διεκόπη, διότι κρίθηκε επιτακτική ανάγκη να αναβαθμιστεί²⁵¹ και επαναλειτούργησε το 1878²⁵² (ΦΕΚ 22/1868· ΦΕΚ 52/1872), πάλι ως διδασκαλείο αρρένων, ωστόσο τριετούς διάρκειας φοίτησης. Προϋπόθεση για να εγγραφεί κάποιος στην πρώτη ή τη δεύτερα τάξη ήταν το ενδεικτικό της πρώτης ή της δευτέρας γυμνασίου²⁵³ αντίστοιχα (Διάγραμμα 3.19). Το 1880 (ΦΕΚ 52/1880) λειτούργησαν δυο ακόμη διδασκαλεία, ένα στην Τρίπολη²⁵⁴ και ένα στα Επτάνησα (Κέρκυρα) και το 1882, ιδρύθηκε και ένα τέταρτο στη Θεσσαλία (Λάρισα)²⁵⁵.

Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για το μαθητικό δυναμικό του διδασκαλείου αρρένων της Αθήνας την περίοδο 1883-1890 δίνονται στον Πίνακα 3.10. Δεδομένου ότι από το 1885 και μετά έχουμε αποφοίτους από τέσσερα συνολικά διδασκαλεία (το 1880 λειτουργούσαν τρία και από το 1882 τέσσερα) εκτιμάται ότι ο αριθμός των πτυχιούχων δασκάλων θα πρέπει να ήταν περίπου τετραπλάσιος από τον αριθμό των πτυχιούχων του διδασκαλείου Αθηνών.

²⁵¹ Μαυροκορδάτος, 1871 σελ.31: «Ατυχώς το διδασκαλείο αυτό μετά από λίγα χρόνια καλής λειτουργίας άρχισε σιγά σιγά να φθίνει και στο τέλος επικράτησε τέτοια αταξία και αθλιότητα, ώστε θεωρήθηκε αναγκαία η διάλυση αυτού. Ήταν βεβαίως προτιμότερο, η διοργάνωση εκ νέου του διδασκαλείου από την διάλυση του. Κατά την ψήφιση της διάλυσης ο υπουργός σε απάντηση όσων αντιδρούσαν σε αυτή δέχθηκε τη μέγιστη χρησιμότητα ενός τέτοιου εκπαιδευτηρίου και διαβεβαίωσε ότι προτίθετο να φέρει σε λίγες μέρες νόμο πλήρως μελετημένο για την τελειότερη λειτουργία του. Για κακή μοίρα της Ελλάδας οι περιπέτειες της Συνέλευσης που ακολούθησαν και η κακή οικονομική κατάσταση του κράτους άφησε απραγματοποίητο την επίσημη εκείνη υπόσχεση και έτσι στερείται το έθνος του μοναδικού μέσου για προετοιμασία των δασκάλων, παρά το ότι ουδέποτε έλειψαν οι υπενθυμίζοντες στους κυβερνώντες την μεγάλη ωφέλεια και την απόλυτη ανάγκη ενός καλά οργανωμένου διδασκαλείου.»

²⁵² Το διάστημα 1864-1878 δάσκαλοι γίνονταν όσοι επετύγχαναν σε εξετάσεις που έδιναν σε ειδικές επιτροπές.

ΦΕΚ, 22/1868: «Τον Ιούνιο του 1868 συστάθηκαν επιτροπές στις πρωτεύουσες των νομών Αρκαδίας, Φθιώτιδος, Κέρκυρας, Κεφαλονιάς, Ζακύνθου και Κυκλάδων για την εξέταση των εν ενεργεία και των υποψηφίων δασκάλων και των δυο φύλων.

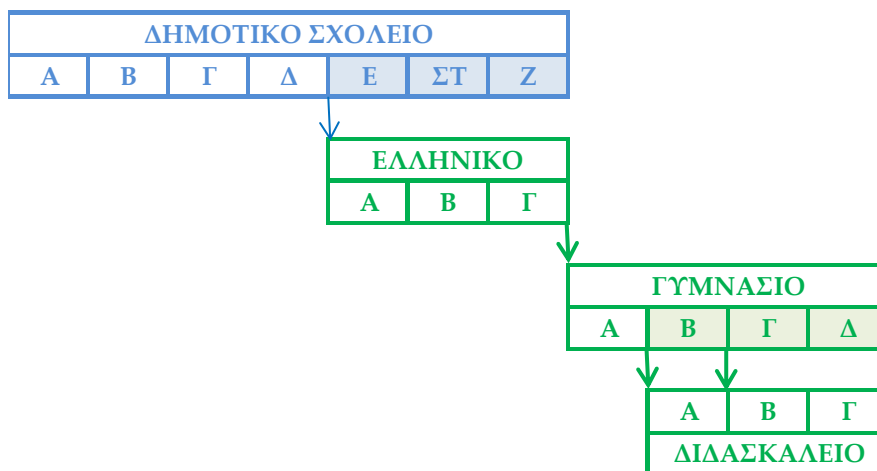
ΦΕΚ, 52/1872: «μετά τη διάλυση του διδασκαλείου κατέστη αναγκαίο η εξέταση των δασκάλων να ανατεθεί σε μόνιμη επιτροπή. Αυτή αποτελούνταν από δυο καθηγητές πανεπιστημίου, τους δυο γυμνασιάρχες της Αθήνας και τον διευθυντή των δημοτικών σχολείων.

²⁵³ ΦΕΚ.57/1878: Επειδή οι απόφοιτοι του διδασκαλείου δεν μπορούσαν να καλύψουν τις ανάγκες σε διδακτικό προσωπικό, δινόταν η δυνατότητα στους έχοντες απολυτήριο ιερατικών σχολών ή ενδεικτικό της πρώτης γυμνασίου που επιθυμούσαν να διοριστούν ως δάσκαλοι μετά από επιτυχείς εξετάσεις σε ειδική επιτροπή στο διδασκαλείο .

²⁵⁴ ΦΕΚ., 97/1880 Β.Δ. 25-8-80 «περί της έδρας του εν Πελοποννησω διδασκαλείου»

²⁵⁵ Αντωνίου, 1987 σελ.100: Η ίδρυση του διδασκαλείου Θεσσαλίας έγινε με τον ν.ΑΙΒ'

Διάγραμμα 3.19: Πρόσβαση στα διδασκαλεία την περίοδο 1878-1905
(φοιτούσαν μόνο άνδρες)



Συνολική διάρκεια φοίτησης 11 χρόνια

Η εκτίμηση αυτή φαίνεται να επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία που δίνει ο υπουργός παιδείας Γ. Θεοτόκης σε αγόρευση του στη βουλή στις 4-12-1889, όπου αναφέρει ότι: «κατ' έτος από τα διδασκαλεία αποφοιτούν 120 δάσκαλοι».

Τα διδασκαλεία της Τρίπολης, της Κέρκυρας και της Λάρισας καταργήθηκαν το 1905 και το μοναδικό διδασκαλείο που συνέχισε τη λειτουργία του ήταν αυτό της Αθήνας που μετονομάστηκε σε «Μαράσλειο». Αυτό λειτούργησε ως τριτάξιο μέχρι και το σχολικό έτος 1910-11, οπότε αναδιοργανώθηκε και λειτούργησε ως τετρατάξιο²⁵⁶. Σε κάθε τάξη, σύμφωνα με το νόμο 3692/1910, μπορούσαν να φοιτούν μέχρι 30 άρρενες μαθητές, επομένως μπορούσαν να φοιτήσουν κατ' ανώτατο όριο συνολικά στις τέσσερις τάξεις 120 μαθητές και να αποφοιτούν κατ' έτος το πολύ 30 δάσκαλοι. Στην πρώτη τάξη εγγράφονταν μετά από εισιτήριες εξετάσεις, μαθητές που είχαν ενδεικτικό Β' τάξης του γυμνασίου. Οι πτυχιούχοι του Μαράσλειου είχαν εννεαετή γενική παιδεία (τέσσερα χρόνια στο δημοτικό, τρία στο ελληνικό σχολείο και δυο στο γυμνάσιο) και τετραετή εκπαίδευση στο διδασκαλείο (Διάγραμμα 3.20).

²⁵⁶ ΦΕΚ, 132/1910: « προς μόρφωσιν των διδασκάλων των δημοτικών σχολείων των αρρένων λειτουργεί το εν Αθηναίς διδασκαλείον εν τω Μαρασλείω διδακτηρίω. Το Διδασκαλείον απαρτίζεται εκ τεσσάρων ενιαυσίων τάξεων.»

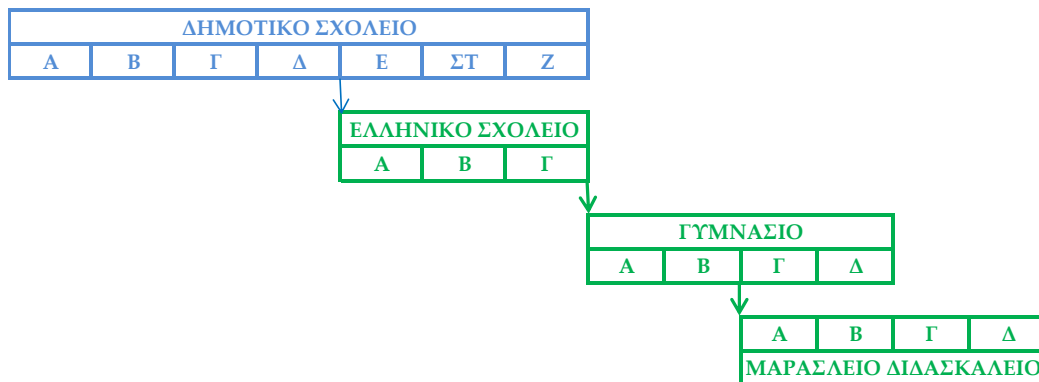
Πίνακας 3.10: Μαθητικό δυναμικό των Διδασκαλείων 1883-1890

Έτος	Δάσκαλοι	Δασκάλες (απόφοιτοι των παρθεναγωγείων της Φ.Ε.)		
	Απόφοιτοι διδασκαλείου Αθηνών	Απόφοιτοι παρθεναγωγείου Αθηνών	Απόφοιτοι του παρθεναγωγείου Κέρκυρας	Σύνολο
1883	44	57		57
1884	30	68		68
1885	32	103	14	117
1886	32	98	9	107
1887	32	90	16	106
1888	14	93	13	106
1889	23	132	10	142
1890	29			95
Σύνολο	236			798

Πηγή: Ζιώγου- Καραστεργίου, 1986 σελ.170 πίνακας 14

Στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των μαθητών υπάρχουν μόνο για το σχολικό έτος 1910-11 (Υπουργείον των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαιδεύσεως, 1912), όπου το Μαράσλειο λειτουργούσε ως τριτάξιο. Τότε εγγράφηκαν 89 μαθητές, από τους οποίους οι 86 φοίτησαν μέχρι το τέλος του σχολικού έτους. Το 1914, όπως θα δούμε παρακάτω, θεσμοθετήθηκαν τα τριτάξια διδασκαλεία και το Μαράσλειο εξομοιώθηκε με αυτά.

Διάγραμμα 3.20: Πρόσβαση στο Μαράσλειο διδασκαλείο την περίοδο 1905-1914
(φοιτούσαν μόνο άνδρες)



Συνολική διάρκεια φοίτησης 13 χρόνια

Υποδιδασκαλεία: Ένας ακόμη τύπος διδασκαλείου ήταν τα υποδιδασκαλεία (σχολεία και αυτά μέσης εκπαίδευσης) που ιδρύθηκαν το 1892²⁵⁷ (Ν. ΒΟΘ'/1892) (ΦΕΚ 277/1892) και λειτούργησαν για μια εικοσαετία περίπου (Αντωνίου, 1987). Η φοίτηση στα υποδιδασκαλεία ήταν μονοετής και εκεί μπορούσαν να εγγραφούν οι άρρενες απόφοιτοι των ελληνικών σχολείων μετά από εξετάσεις (Διάγραμμα 3.21). Τέτοια σχολεία μπορούσαν να ιδρυθούν ένα σε κάθε νομό, εφόσον υπήρχαν τουλάχιστον 15 μαθητές. Το υπουργείο είχε τη δυνατότητα να κλείνει και να επανιδρύει υποδιδασκαλεία ανάλογα με τις προκύπτουσες εκπαιδευτικές ανάγκες²⁵⁸.

Συνολικά ο αριθμός των πτυχιούχων υποδιδασκάλων²⁵⁹, κατά τη διάρκεια της λειτουργίας των υποδιδασκαλείων, έφθασε τους 1.152²⁶⁰ (Αντωνίου, 1994). Ο

²⁵⁷ Το πτυχίο του υποδιδασκάλου θεσμοθετήθηκε με το νόμο ΑΡΙΠΕ' 1884 (ΦΕΚ 174/1884). Με τον νόμο αυτό είχαν τη δυνατότητα οι απόφοιτοι των πλήρων δημοτικών σχολείων, τα οποία χρησιμοποιούνταν από τα διδασκαλεία για την πρακτική εξάσκηση των μαθητών τους (προσαρτημένα σχολεία), οι απόφοιτοι των ελληνικών σχολείων και οι απόφοιτοι των ιερατικών σχολών, μετά από τριμήνη φοίτηση στα διδασκαλεία, να αποκτούν πτυχίο υποδιδασκάλου. Οι υποδιδάσκαλοι μετά από ένα χρόνο πρακτικής, ως βοηθοί δίπλα σε ένα δάσκαλο, διορίζονταν στη συνέχεια ως δάσκαλοι. Ο νόμος αυτός δεν εφαρμόστηκε γιατί δεν εκδόθηκε διάταγμα εκτελέσεως (Βενθύλος, 1887' Παπαμάρκου, 1890).

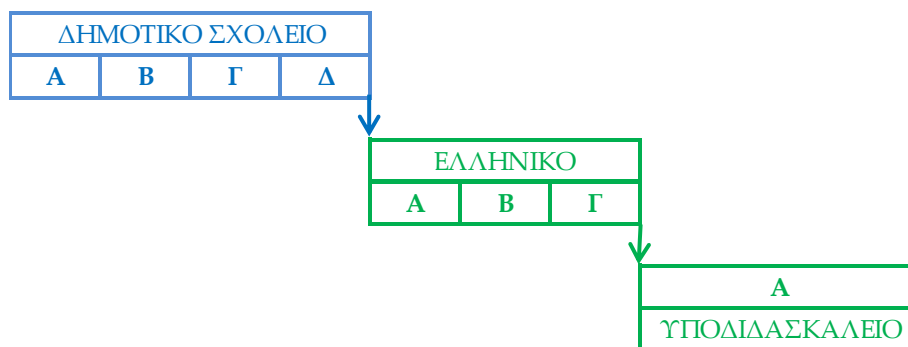
Η πρώτη προσπάθεια ίδρυσης Υποδιδασκαλείων έγινε το 1889 από την κυβέρνηση Τρικούπη με υπουργό παιδείας τον Γ. Θεοτόκη αλλά απέτυχε να ψηφιστεί το σχετικό νομοσχέδιο στη βουλή. Η λειτουργία των διδασκαλείων αποσκοπούσε στην αντικατάσταση των «γραμματοδιδασκάλων» από τους «γραμματιστές»

²⁵⁸ ΦΕΚ 71/1893: «κατά το σχολικό έτος 1892-1893 θα λειτουργήσουν έξι Υποδιδασκαλεία. Ένα στο Βελεστίνο του Δήμου Φερρών, ένα στη Στυλίδα του Δήμου Φαλάρων, ένα στη Ναύπακτο του Δήμου Ναυπάκτου, ένα στον Κότρωνα του Δήμου Κολοκυνθίου, ένα στην Κερτέζη του Δήμου Καλλιφωνίας και ένα στην Ιθάκη του Δήμου Ιθακήσιων»

²⁵⁹ Οι απόφοιτοι των υποδιδασκαλείων ονομάζονταν γραμματιστές και μπορούσαν να διοριστούν σε γραμματεία (πρώην γραματοδιδασκαλεία) που ιδρύονταν σε χωριά μέχρι 600 κατοίκους. Οι γραμματιστές αντικαθιστούσαν τους γραματοδιδάσκαλους, οι όποιοι και απολύονταν.

αριθμός αυτός επιβεβαιώνεται έμμεσα και από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ που παρατίθενται στον Πίνακα 3.11, όπου δίνεται ο αριθμός των διορισμένων αποφοίτων των υποδιδασκαλείων, οι οποίοι κατά το σχολικό έτος 1926-27 έφθαναν τους 1.045. Είναι λογικό ο αριθμός των αποφοίτων να υπερβαίνει εκείνο των διορισθέντων.

Διάγραμμα 3.21: Πρόσβαση στα υποδιδασκαλεία τα οποία λειτούργησαν την περίοδο 1892-1914



Συνολική διάρκεια φοίτησης 8 χρόνια

Σημειώνεται ότι, από τα στοιχεία του Πίνακα 3.11 προκύπτει ότι κατά το σχολικό έτος 1926-27, στα υποδιδασκαλεία, στη δημοτική εκπαίδευση υπηρετούσαν και 32 υποδιδασκάλισσες, με δεδομένο ότι στα υποδιδασκαλεία που λειτουργούσαν στο ελληνικό κράτος, πρόσβαση είχαν μόνο άνδρες, οι υποδιδασκάλισσες αυτές πιθανότατα να είχαν φοιτήσει στο υποδιδασκαλείο θηλέων της Θεσσαλονίκης που λειτούργησε την περίοδο 1907-1913²⁶¹, περίοδο που η πόλη βρισκονταν ακόμη υπό οθωμανική κατοχή.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η συμβολή των υποδιδασκάλων στην ελληνική εκπαίδευση μπορεί να αξιολογηθεί ως θετική, όχι τόσο επειδή η κατάρτιση τους υπήρξε άρτια, αλλά επειδή μείωσαν τον αριθμό των γραμματοδιδασκάλων²⁶², οι οποίοι δεν διέθεταν καμιά επαγγελματική εκπαίδευση.

²⁶⁰ Αντωνίου, 1994 σελ.36: αναφέρεται ως πηγή: Δ. Γληνού «Αιτιολογική έκθεσης του νομοσχεδίου περί δημοτικής εκπαίδευσεως» που δημοσιεύεται στο Γληνός Άπαντα τόμος Β' (1910-1914), σελ 261

²⁶¹ Βαχάρογλου, 2003: Το σχολικό έτος 1907-08 στο υποδιδασκαλείο θηλέων φοιτούσαν 36 μαθήτριες, το 1909-10 φοιτούσαν 62 και το 1912-13 65 μαθήτριες. Η διάρκεια φοίτησης στο υποδιδασκαλείο θηλέων ήταν τριετής.

²⁶² Ο αριθμός των γραμματοδιδασκάλων το 1890 ήταν 836 (Παπαμάρκου, 1890) «Παράρτημα εκπαιδευτικών νομοσχεδίων...»)

Πίνακας 3.11: Δάσκαλοι διορισμένοι σε δημόσια σχολεία το σχολικό έτος 1926-27 με πτυχίο Υποδιδασκαλείου

Ηλικία	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Μέχρι 19	0	2	2
20-24	3	1	4
25-29	8	4	12
30-39	116	12	128
40-49	542	8	550
50 και άνω	344	5	349
Σύνολο	1013	32	1045

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1932

Παρθεναγωγεία: Όπως προαναφέρθηκε στην ενότητα 3.4-1, τα παρθεναγωγεία²⁶³ που είχαν αποκλειστικό στόχο την εκπαίδευση των κοριτσιών, λειτουργούσαν ως σχολεία επαγγελματικής αλλά και γενικής εκπαίδευσης. Ειδικότερα, το ανώτερο τμήμα των παρθεναγωγείων ανήκε στη μέση εκπαίδευση και λειτουργούσε ταυτόχρονα ως σχολείο δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης^{264,265,266} και ως

²⁶³ Το όνομα «παρθεναγωγεία» χρησιμοποιήθηκε για τα σχολεία αυτά για πρώτη φορά το 1854 σε έκθεση του Υπουργού παιδείας Π. Αργυρόπουλου μέχρι τότε χρησιμοποιούνταν διάφορα αλλά ονόματα όπως «Ανώτερα σχολεία κορασίων», «Παρθενοτροφεία», «ελληνικά σχολεία θηλέων» χρησιμοποιείται όμως στη βιβλιογραφία και για τα σχολεία της περιόδου 1834-1854. Αν το σχολείο είχε μόνο κατώτερο τμήμα (δημοτικό σχολείο), τότε αναφέρονται «ως ιδιωτικό αλληλοδιδασκτικό σχολείο κορασίων» ή «σχολείο κορασίων».

²⁶⁴ Σε πολλά παρθεναγωγεία το ανώτερο τμήμα δεν στόχευε στην εκπαίδευση των διδασκαλισσών αλλά μόνο σε μια ανώτερη μόρφωση των κοριτσιών με έμφαση στα οικοκυρικά.

²⁶⁵Καμπάνη, 1887: «Το γυναικείο φύλο εκτός από το γενικό σκοπό της εκπαίδευσης απαιτεί ιδιαίτερα στενή σύνδεση της διδασκαλίας και της αγωγής, που τη παρέχουν τα παρθεναγωγεία, με την οποία σε κάθε μάθημα πρέπει να επιδιώκεται η πρακτική της εφαρμογή. [...] Η γυναίκα δεν χρειάζεται υψηλές θεωρίες αλλά πρακτική αγωγή εκτός κάποιων σπάνιων περιπτώσεων στις οποίες η γυναίκα επιδιώκει υψηλότερο επιστημονικό επίπεδο και ανωτέρω και ευρύτερο κύκλο από το φύλο της. Αλλά επαναλαμβάνομε ότι αυτό γίνεται σπανιότατα. [...] Τα μαθήματα πρέπει να αποβλέπουν λιγότερο στην θεωρία και περισσότερο στην πράξη. Αρκούν λίγες θεωρητικές γνώσεις για να μπορεί να σκέπτεται σωστά και να συνδιαλέγεται με άλλες όμοιες με αυτήν. Στην εκπαίδευση των θηλέων εκτός από την γενική αγωγή και αυτών που επιδιώκουν την σπουδή ανώτερων κλάδων και ευτυχώς είναι σπάνιες περιπτώσεις, πρέπει να πάρουμε υπόψη μας μια άλλη επιστήμη που ταιριάζει στις γυναίκες και πρέπει να είναι σε πρώτη προτεραιότητα η επιστήμη των μητέρων.»

²⁶⁶Τσουκαλάς, 1975 σελ.473: «Αντίθετα με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση των αγοριών, η εκπαίδευση των κοριτσιών δε σκόπευε παρά σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις σε μια επαγγελματική ενσωμάτωση στο κοινωνικό σώμα, αλλά λειτουργούσε περισσότερο σαν τεκμήριο της ταξικής προέλευσης και του οικογενειακού περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο της μεγάλης και της μέσης αστικής τάξης, η δευτεροβάθμια εκπαίδευση των κοριτσιών λειτουργούσε συνεπώς βασικά συμβολικά και εξυπηρετούσε (όπως ακριβώς και η γνώση ξένων γλωσσών ή η μουσική επίδοση) σα συμπληρωματική «προίκα» που θα μπορούσε να τους εξασφαλίζει τον καλύτερο δυνατό γάμο»

διδασκαλείο θηλέων μέχρι το 1893. Ακολούθως διαχωρίστηκε, στις τρεις πρώτες τάξεις του παρείχεται γενική παιδεία, ενώ στις δυο επόμενες επαγγελματική εκπαίδευση στις υποψήφιες δασκάλες²⁶⁷. Πτυχίο δασκάλας έπαιρναν οι απόφοιτες των παρθεναγωγείων²⁶⁸ μετά από επιτυχείς εξετάσεις σε ειδική επιτροπή^{269,270} (Διάγραμμα 3.22). Το ανώτερο τμήμα των παρθεναγωγείων ήταν το μοναδικό σχολείο γενικής εκπαίδευσης για κορίτσια μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1890.

²⁶⁷ Το 1897 με διατάγματα της 11 Νοεμβρίου 1897 η γενική παιδεία παρείχεται στις δυο πρώτες τάξεις και επαγγελματική εκπαίδευση στις τρεις επόμενες.

²⁶⁸ Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.147: «Σύμφωνα με έγγραφο του προέδρου της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας Α. Μαυροκορδάτου, το καλοκαίρι του 1861 προσήλθαν στις εξετάσεις 58 μαθήτριες από τις οποίες οι 28 είχαν τελειώσει το σχολείο της Εταιρείας και από τις υπόλοιπες «άλλαι μεν ανήκον εις κατωτέρας τάξεις της Εταιρείας, μη αποπερατώσασαι τας σπουδάς των, άλλαι δε εις το Δημοτικόν Σχολείον Αθηνών και άλλαι εις Ιδιωτικά σχολεία.»

Παρατηρούμε ότι υπήρχε η δυνατότητα να συμμετέχουν στις πτυχιακές εξετάσεις και μαθήτριες που δεν είχαν ολοκληρώσει τη φοίτηση τους στο παρθεναγωγείο.

²⁶⁹ Οι απόφοιτες των παρθεναγωγείων για να πάρουν το δίπλωμα της δασκάλας, μέχρι το 1861, έδιναν εξετάσεις σε ειδική επιτροπή που λειτουργούσε στο Διδασκαλείο των αρρένων (Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής εταιρείας του 1866 σελ. 18 - ετήσια έκθεση του γραμματέα της Φ.Ε. Φιλαδελφείου). Το 1861 (ΦΕΚ 66/1861) αναγνωρίστηκε το ανώτερο παρθεναγωγείο της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας ως διδασκαλείο θηλέων και η εξέταση των υποψηφίων διδασκαλισσών γινόταν εντός του παρθεναγωγείου από επιτροπή καθηγητών της τελευταίας τάξης, με πρόεδρο τον διευθυντή του κρατικού διδασκαλείου αρρένων, ο οποίος μετά την κατάργηση του διδασκαλείου, το 1865, το διευθυντή του διδασκαλείου αντικαταστάθηκε από το διευθυντή των δημοτικών σχολείων (ΦΕΚ 33/1867). Δεκτές για εξέταση γίνονταν οι απόφοιτες όλων των παρθεναγωγείων. Το 1879 αναγνωρίστηκε το Ζάππειο παρθεναγωγείο της Κωνσταντινούπολης και το 1885 το παρθεναγωγείο της Σμύρνης ως ισόβαθμα με το Αρσάκειο. Από το 1881 όμως για να γίνει δεκτή μια κοπέλα στις εξετάσεις για διδασκαλικό πτυχίο έπρεπε να έχει φοιτήσει τουλάχιστον στις δυο ανώτερες τάξεις, σε ένα από τα δυο παρθεναγωγεία της Αθήνας ή στο παρθεναγωγείο της Κέρκυρας που συντηρούσε η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία (ΦΕΚ 41/1881). Το άρθρο 11 της 22-4-1881 ανεστάλη για ένα έτος με Β.Δ.(ΦΕΚ 108/1882). Η διάταξη αυτή αποσύρθηκε το 1982 και στη συνέχεια η υποχρεωτική φοίτηση εφαρμόστηκε αυτή στη Δ' (τελευταία) τάξη του Διδασκαλείου. Έτσι, οι μαθήτριες που δεν ενδιαφέρονταν για το δίπλωμα της δασκάλας έπαιρναν απολυτήριο από την Γ' τάξη, ενώ οι υπόλοιπες συνέχιζαν «εις την ανωτάτην τάξιν των διδασκαλικών ασκήσεων». Το προνόμιο αυτό των παρθεναγωγείων της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας καταργήθηκε το 1892 και δόθηκε η δυνατότητα σε όλα τα παρθεναγωγεία να εκπαιδεύουν δασκάλες (ΦΕΚ 391/1892). Οι εξετάσεις των αποφοίτων των παρθεναγωγείων γίνονταν, όταν το υπουργείο το έκρινε αναγκαίο, από επιτροπή με πρόεδρο τον γενικό επιθεωρητή των δημοτικών σχολείων σε ένα από τα σχολεία θηλέων της Αθήνας (ΦΕΚ 391/1892). Το 1893 η Πολιτεία διαχώρισε το επαγγελματικό σχολείο (το Διδασκαλείο), από το σχολείο γενικής παιδείας (το Ανώτερο Παρθεναγωγείο) και δημοσίευσε το πρώτο επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα μαθημάτων των δύο σχολείων.

²⁷⁰ Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έλλειψη διδασκαλισσών, το κράτος προχώρησε σε διάφορες διευκολύνσεις: για όσες υποψήφιες δασκάλες ήταν δύσκολο να ταξιδέψουν από μακρινές επαρχίες στην Αθήνα (όπου ήταν και η έδρα της εκπαιδευτικής επιτροπής) και με το νομοθετικό διάταγμα της 11ης Ιουλίου 1856 δόθηκε το δικαίωμα, να δίνουν πτυχιακές εξετάσεις σε τοπικές επιτροπές (ΦΕΚ 36/1856: «Οσάκις η εις Αθήναις προς εξέτασιν μετάβασις υποψηφίου δημοδιδασκαλίσεως είναι δύσκολος, δια περιστάσεις, των οποίων το εύλογον εκτιμά το αρμόδιον υπουργείον, διορίζεται υπό του υπουργείου τούτου επιτροπή προς εξέτασιν αυτής»).

Στη συνέχεια, τα κορίτσια άρχισαν να εγγράφονται και στα ελληνικά σχολεία και τα γυμνάσια.

Η μελέτη σχετικά με το πλήθος των κοριτσιών που φοιτούσαν στο ανώτερο τμήμα των παρθεναγωγείων παρουσιάζει μέχρι το 1893, χρονιά κατά την οποία το κράτος θεσμοθέτησε ενιαίο πρόγραμμα και διάρκεια σπουδών για όλα τα παρθεναγωγεία, μια ιδιαίτερη δυσκολία, καθόσον μεταξύ των παρθεναγωγείων που λειτουργούσαν μέχρι τότε δεν υπήρχε ομοιομορφία, όσον αφορά το ανώτερο τμήμα τους, ούτε ως προς τη διάρκεια ούτε ως προς το πρόγραμμα σπουδών²⁷¹.

Μέχρι το 1893 τα μόνα παρθεναγωγεία που λειτουργούσαν με ενιαίο κανονισμό ήταν εκείνα της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας.

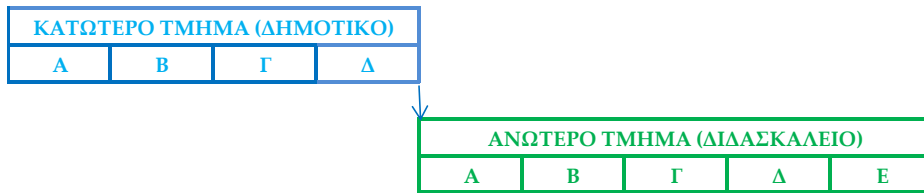
Για τον λόγο αυτό θα μελετήσουμε την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στα παρθεναγωγεία μέσω της διαχρονικής εξέλιξης α) του αριθμού των μαθητριών που φοιτούσαν στο σύνολο των παρθεναγωγείων της χώρας, β) του αριθμού των αποφοίτων των παρθεναγωγείων που έπαιρναν τελικά πτυχίο δασκάλας (αφού ο αριθμός αυτός αρχικά ήταν άμεσα συνδεδεμένος με την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στη δημοτική εκπαίδευση).

Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία που αφορούν τον αριθμό των παρθεναγωγείων και το μαθητικό τους δυναμικό σε σύνολο χώρας, είναι γενικώς ελλιπή, υπό την έννοια ότι αναφέρονται σε λίγα σχολικά έτη και επιπλέον, σε αρκετές περιπτώσεις, δίνεται ο συνολικός αριθμός των μαθητριών χωρίς να διευκρινίζεται πόσες αντιστοιχούν στο ανώτερο τμήμα, το οποίο ανήκε στη μέση εκπαίδευση (Πίνακας Π.Δ.Τ.2).

²⁷¹Ζιώγου- Καραστεργίου, 1986 σελ.129,152: Η διάρκεια φοίτησης στο παρθεναγωγείο των Hill ήταν τριετής, στο Παρθεναγωγείο Σουρμελή τετραετής, ενώ στα παρθεναγωγεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, αρχικά ήταν διετής το 1842, έγινε τριετής και το 1851 πενταετής και παρέμεινε έτσι μέχρι το 1981 (η συνολική διάρκεια φοίτησης στο παρθεναγωγείο την περίοδο 1851-1881, εκτός του νηπιαγωγείου, ήταν 9 χρόνια, 4 πρότυπο δημοτικό και 5 ανώτερο τμήμα). Το 1981 στο ανώτερο τμήμα προστέθηκε μια ακόμη τάξη με αποτέλεσμα η διάρκεια σπουδών να γίνει 6 χρόνια και η συνολική φοίτηση 10. Από το 1882 μέχρι 1884 αφαιρούταν μια τάξη από το ανώτερο τμήμα και προσθέτονταν στο πρότυπο δημοτικό. Με αποτέλεσμα το 1884 η φοίτηση να είναι τετραετής. Με τον κανονισμό της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας το 1904 το ανώτερο τμήμα αναδιοργανώνεται και αποτελείται από το ανώτερο παρθεναγωγείο, που περιλαμβάνει δυο τάξεις και το διδασκαλείο με τρεις τάξεις (η συνολική φοίτηση έφθανε τα 11 χρόνια 6 το πρότυπο δημοτικό και πέντε το ανώτερο τμήμα).

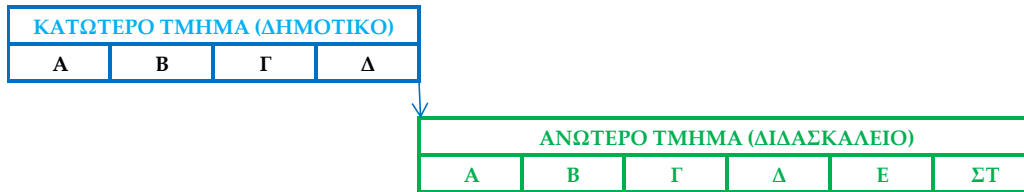
Διάγραμμα 3.22: Πρόσβαση των μαθητριών στο διδασκαλείο (ανώτερο τμήμα του παρθεναγωγείου) την περίοδο 1851-1914

• 1851-1881



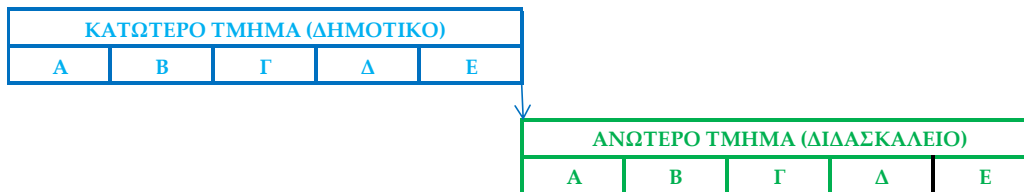
Συνολική διάρκεια φοίτησης 9 χρόνια

• 1882



Συνολική διάρκεια φοίτησης 10 χρόνια

• 1882-1884



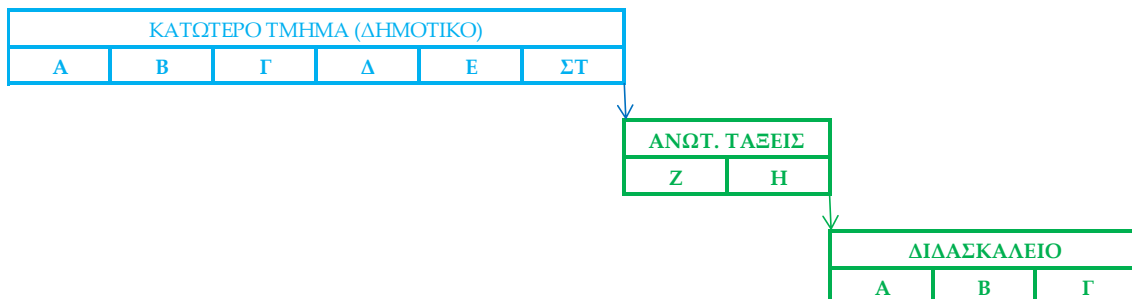
Συνολική διάρκεια φοίτησης 10 χρόνια

• 1884-1904



Συνολική διάρκεια φοίτησης 10 χρόνια

• 1904-1914



Συνολική διάρκεια φοίτησης 11 χρόνια

Αρχικά, το 1837, λειτουργούσαν τέσσερα παρθεναγωγεία, δυο στην Αθήνα από τον Hill, και την Volmerange^{272,273} (ΦΕΚ 6/1834 β) και δυο στην Ερμούπολη από τους Hildner και το δήμο της Ερμούπολης. Στο ανώτερο τμήμα τους φοιτούσαν συνολικά περίπου 90 μαθήτριες (Ζιώγου- Καραστεργίου, 1986). Το 1837 η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία²⁷⁴ αναλαμβάνει κυρίαρχο ρόλο στη μέση εκπαίδευση των κοριτσιών, ιδρύοντας αρχικά παρθεναγωγεία στην Αθήνα (1937)^{275,276} και στη συνέχεια στην Κέρκυρα (1868), την Πάτρα (1893) και τη Λάρισα (1902). Στον Πίνακα 3.12 δίνονται τα διαθέσιμα στοιχεία για τον αριθμό των παρθεναγωγείων και των μαθητριών που φοιτούσαν στο ανώτερο τμήμα τους, για το σύνολο των παρθεναγωγείων (σε επίπεδο χώρας) και για τα παρθεναγωγεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας. Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού προκύπτει ότι η πλειοψηφία των μαθητριών φοιτούσε στα παρθεναγωγεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας.

²⁷² Στα παρθεναγωγεία των Hill και Volmerange, το ελληνικό κράτος έστελνε υπότροφες μαθήτριες προκειμένου να εκπαιδευτούν για δασκάλες μέχρι το 1837 που η φιλεκπαιδευτική εταιρεία ίδρυσε το πρώτο της παρθεναγωγείο.

²⁷³ Ζιώγου – Καραστεργίου, 1986 σελ.63: «Ο J. Hill ανακοίνωσε το 1834 στον Όθωνα την απόφαση του να εκπαιδεύει δασκάλες και πρότεινε να στείλει η κυβέρνηση στο σχολείο του υπότροφες μαθήτριες με σκοπό να προετοιμαστούν για το επάγγελμα της δασκάλας. Τον Ιούνιο του 1834 το κράτος θέσπισε 12 υποτροφίες μαθητριών.»

²⁷⁴ Η φιλεκπαιδευτική εταιρεία ιδρύθηκε το 1836. (ΦΕΚ 54/1836) Εισηγητής για την ίδρυση της Εταιρείας ήταν ο Ι. Κοκκώνης διευθυντής του πρώτου Διδασκαλείου και Γενικός Επιθεωρητής των Δημοτικών Σχολείων. «Σκοπός της συστάσεως της εταιρείας ήταν η εκπαίδευση και η αγωγή του λαού, ιδίως το γυναικείου φύλου με την σύσταση σχολείων, την έκδοση βιβλίων, του καθορισμού βραβείων και υποτροφιών και με την αποστολή κατάλληλων προσώπων στην αλλοδαπή για εκμάθηση και βελτίωση της διδακτικής μεθόδου.» (Επετηρίδα τα Δημοτικής εκπαίδευσης (1932), άρθρο της Αικατερίνης Βαρουξάκη διευθύντριας του Αρσακείου). Με σημερινούς όρους θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε τη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία ως εταιρεία ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

²⁷⁵ Έκθεσις των πράξεων του διοικητικού συμβουλίου της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας υπό του Κοκκώνη (1837): «Η κυβέρνηση συντηρεί διδασκαλείον και υποτρόφους προς μόρφωσιν διδασκάλων ήτον άξιον της Εταιρείας να φανεί ότι συστήνει και διατηρεί και αυτή από το μέρος των φιλόμουσων πολιτών όμοιον κατάστημα προς μαθήτευσιν των διδασκαλισσών.»

²⁷⁶ Η φιλεκπαιδευτική εταιρεία εκτιμώντας τη σημαντικότητα συνεισφορά του Απόστολου Αρσάκη στην ολοκλήρωση και τη λειτουργία του ιδιόκτητου κτηρίου της για την στέγαση του παρθεναγωγείου της Αθήνας, το ονόμασε προς τιμή του Αρσάκειο.

Πίνακας 3.12: Αριθμός των παρθεναγωγείων και των μαθητριών που φοιτούσαν σε αυτά, από το κράτος και από την Φ.Ε.

Έτος	Κράτος		Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία		Ποσοστό (%) των μαθητριών της Φ.Ε. ως προς το σύνολο των μαθητριών
	Αριθμός παρθεναγωγείων	Αριθμός μαθητριών *	Αριθμός παρθεναγωγείων	Αριθμός μαθητριών**	
1836-37	4	90	0	0	
1855-56	8	480		329	68,54
1862-63	9	520			
1865	8	680	2	399	58,68
1867	7	655	2	390	59,54
1869	12	1.025	3	471	45,95
1874	15	1.227	3	547	44,58
1878-79	8	460	3	391	85,00
1910-11***	14	344			

*Πηγή: 1836: Ζιώγου – Καραστεργίου, 1986 σελ.134, 1855: Χριστόπουλος, 1857

**Πηγή: Πρακτικά της εν Αθήναις Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας

***Πηγή: Υπουργείον των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαίδευσεως, 1912

Επειδή, όπως προαναφέρθηκε, τα στατιστικά στοιχεία για τα παρθεναγωγεία σε σύνολο χώρας είναι ελλιπή, σε αντίθεση με τα στοιχεία που αφορούν τα παρθεναγωγεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας που είναι πληρεστέρα, παρακάτω προκειμένου να διαμορφώσουμε κατά προσέγγιση μια πληρέστερη εικόνα για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στα παρθεναγωγεία, θα μελετήσουμε την εξέλιξη αυτή, στηριζόμενοι στα στοιχεία που αφορούν τα παρθεναγωγεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας. Σε μια προσπάθεια συστηματοποίησης των στατιστικών στοιχείων σε ό,τι αφορά τον αριθμό των σχολείων και των μαθητριών σε αυτά τα σχολεία, εξεταστήκαν όλες οι διαθέσιμες εκδόσεις των πρακτικών των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και των συνελεύσεων της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας των ετών :1841, 1842, 1844, 1845, 1847, 1849, 1850, 1853, 1854, 1855, 1856, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1871, 1872, 1874, 1875, 1876, 1885, 1886 και 1888. Με βάση τις πηγές αυτές διαμορφώθηκαν οι Πίνακες 3.13 και Π.Δ.Τ.1. Στον Πίνακα 3.13 δίνεται για την περίοδο 1838-1888 ο αριθμός των μαθητριών του ανωτέρου τμήματος

των παρθεναγωγείων της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας κατά τάξη, καθώς και ο αριθμός των διδασκαλισσών. Στον Πίνακα Π.Δ.Τ.1 αναλύονται περαιτέρω τα στοιχεία του Πίνακα 3.13 που αφορούν τις μαθήτριες λαμβάνοντας υπόψιν την πρόοδο τους.

Από τα στοιχεία του Πίνακα 3.13 προκύπτει ότι ο συνολικός αριθμός των μαθητριών των εν λόγω παρθεναγωγείων έχει ανοδική τάση, το 1880 που η διάρκεια σπουδών μειώθηκε κατά ένα έτος, ο συνολικός αριθμός των μαθητριών μειώθηκε και στη συνέχεια εξακολούθησε να έχει ανοδική τάση.

Πίνακας 3.13: Αριθμός μαθητριών των παρθεναγωγείων της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και πτυχιούχων Διδασκαλισσών

Σχολικό Έτος	Τάξη					Σύνολο	Πτυχιούχοι δασκάλεις
	A	B	Γ	Δ	E		
1838-39							26
1840-41							3
1841-42							6
1842-43	29	35	22	16		102	10
1843-44							11
1844-45	40	36	25	12		113	
1845-46	40	26	29	21		116	15
1846-47	53	42	13	24		132	
1848-49				20		150	11
1849-50	77	49	43	14		183	
1852-53	72	65	41	31	14	223	
1853-54	64	72	47	36	14	233	
1854-55	83	59	54	36	17	249	30
1855-56	100	87	80	37	25	329	
1864-65							44
1865-66	113	83	73	71	59	399	59
1866-67	93	80	74	65	47	359	49
1867-68	121	90	69	70	40	390	42
1868-69							60
1869-70	148	114	104	42	63	471	
1870-71							26
1871-72	83	106	98	73	58	418	51
1872-73	142	99	106	74	75	496	
1873-74							58
1874-75	137	125	116	86	83	547	119
1876-77						789	117
1879-80	128	129	124	102	;	483	
1884-85							117
1885-86	113	102	110	109		434	
1886-87							107
1887-88							111

Πηγή: Πρακτικά των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και των συνελεύσεων της εν Αθήναις Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας (Ανώνυμος 1811-1889)

Αρχικά, οι κατώτερες τάξεις ήταν πολυπληθέστερες συγκριτικά με τις μεγαλύτερες, καθώς, όπως προκύπτει από τον Πίνακα Π.Δ.Τ.1, ένας σημαντικός αριθμός

μαθητριών είτε εγκατέλειπε κατά την διάρκεια του σχολικού έτους, είτε αποτύγγανε στις εξετάσεις. Με την πάροδο του χρόνου ο αριθμός αυτός ελαττωνόταν.

Πίνακας 3.14: Αριθμός διδασκαλισσών που αποφοίτησαν από τα παρθεναγωγεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας

Δεκαετία	Αριθμός διδασκαλισσών
1836-1846	90
1846-1856	102
1856-1866	470
1866-1876	592
1876-1886	750

Πηγή: Βιώνης, 1886 σελ.29-31

Αναφορικά με τον αριθμό των αποφοίτων των παρθεναγωγείων που έπαιρναν και πτυχίο διδασκάλισσας στον Πίνακα 3.14, δίνεται η εξέλιξη του εν λόγω αριθμού για τα πενήντα πρώτα χρόνια λειτουργίας των παρθεναγωγείων της φιλεκπαιδευτικής. Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού, προκύπτει ότι μετά το 1855 ο αριθμός των διδασκαλισσών αυξάνει σημαντικά. Και συγκρινόμενος με τον αριθμό σχολείων θηλέων την περίοδο αυτή, είναι κατά πολύ μεγαλύτερος, επομένως υπάρχει υπερεπάρκεια σε διδακτικό προσωπικό για τα σχολεία θηλέων²⁷⁷, σε αντίθεση με τα σχολεία αρρένων.

Όπως προαναφέραμε στην ενότητα 3.3-1, μέχρι το 1890 η συμμετοχή μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση δεν μπορεί να συγκριθεί, αφού φοιτούν σε διαφορετικού τύπου σχολεία. Προκειμένου όμως να δοθεί και για την περίοδο αυτή μια εικόνα της κατά φύλο συμμετοχής, συγκρίνουμε τον αριθμό των αγοριών στα σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, ελληνικά σχολεία και γυμνάσια, με τον αριθμό των κοριτσιών των παρθεναγωγείων, που λειτουργούσαν ταυτόχρονα ως σχολεία γενικής παιδείας αλλά και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

²⁷⁷ Βαρίκα, 1996: «το επάγγελμα της δασκάλας ενώ είχε οριστεί αρχικά ως προέκταση της «γυναικείας φύσης» και ως θεσμοθέτηση της ένταξης των γυναικών στην ιδιωτική σφαίρα, μετατράπηκε από τις ίδιες τις γυναίκες όχι μόνο σε μέσο για την ανεξαρτησία τους, αλλά και σε μοχλό που τους επέτρεπε να μετατοπίσουν τα εμπόδια που τις απέκλειαν από τη δημόσια σφαίρα»

Πίνακας 3.15: Δημόσια και Ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης. Αριθμός σχολείων μαθητών και μαθητριών.

Έτος	Δημόσια Γυμνάσια Αρρένων		Δημόσια Ελληνικά σχολεία Αρρένων		Ιδιωτικά σχολεία Αρρένων (Ελλην.σχολ.-γυμν.)		Συνολικός αριθμός μαθητών	Ιδιωτικά σχολεία θηλέων (Παρθεναγωγεία)		Ποσοστό (%) **
	Αριθμός σχολείων	Αριθμός μαθητών	Αριθμός σχολείων	Αριθμός μαθητών	Αριθμός σχολείων	Αριθμός μαθητών		Αριθμός σχολείων	Αριθμός μαθητριών	
1855-56*		1031		4224		439	5.694		480	7,77
1862-63	12	1.775	103	6.249	11	38	8.062	9	520	6,06
1865	16	1.908	123	6.675	6	350	8.933	8	680	7,07
1867	16	2.094	119	6.643	20	527	9.264	7	655	6,60
1869	15	1.982	114	6.453	11	564	8.999	12	1.025	10,23
1874	18	2.460	136	7.646	18	748	10.854	15	1.227²⁷⁸	10,16
1878-79	22	3.214	167	8.728	22	850	12.792	8	460	3,47

**Ποσοστό των μαθητριών ως προς το συνολικό μαθητικό δυναμικό των ελληνικών σχολ., γυμνασ. και παρθεναγωγείων

Πηγή: Ζιώγου - Καραστεργίου, 1986 (πίνακας 10 σελ.135), Chassiotis, 1881 (σελ.510-511)

* Χριστόπουλος, 1857

²⁷⁸ Μανσόλας, 1879: σελ. 26: αναφέρει ότι το 1874 λειτουργούσαν 15 σχολεία μέσης εκπαίδευσης κοριτσιών στα οποία φοιτούσαν 2.227 μαθήτριες (πιθανότατα τυπογραφικό λάθος αντί του 1.224). Ιδιωτικά σχολεία μέσης εκπαίδευσης για κορίτσια ήταν τα παρθεναγωγεία, δεδομένου ότι δεν λειτουργούσε άλλος τύπος σχολείου μέσης εκπαίδευσης για κορίτσια μέχρι το 1917.

Τα διαθέσιμα στοιχεία για τη σύγκριση του μαθητικού δυναμικού των δύο αυτών τύπων σχολείων δίνονται στον Πίνακα 3.15 και καλύπτουν μόνο επτά σχολικά έτη. Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού προκύπτει ότι το ποσοστό των κοριτσιών στο σύνολο των παιδιών που φοιτούσαν στα σχολεία αυτά, παρουσιάζει αυξομειώσεις και η μεγαλύτερη τιμή του μόλις που καταφέρνει να ξεπεράσει το 10%.

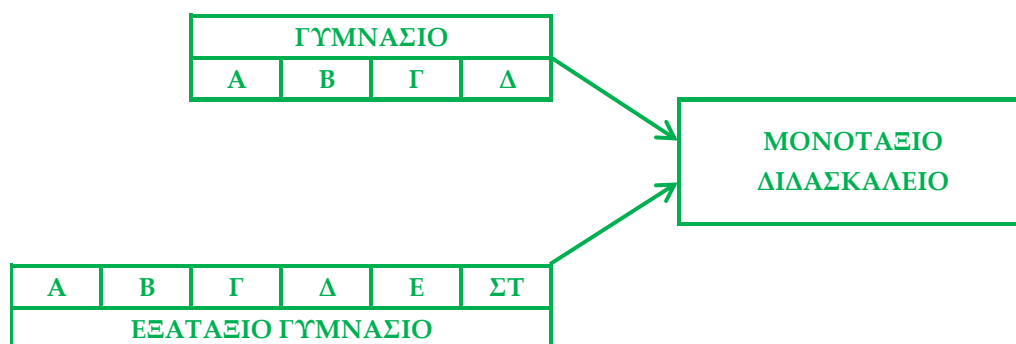
Το 1914 τα παρθεναγωγεία με την προαναφερόμενη μορφή ουσιαστικά καταργήθηκαν. Πιο συγκεκριμένα, οι έξι κατώτερες τάξεις τους συνέχισαν να λειτουργούν ως πλήρες δημοτικό σχολείο (ΦΕΚ 255/1914), ενώ οι δυο πρώτες ανώτερες τάξεις καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από τις αστικές σχολές θηλέων. Επίσης, οι τρεις τελευταίες τάξεις, οι οποίες αποτελούσαν το διδασκαλείο καταργήθηκαν, αφού αποφασίστηκε για την εκπαίδευση των δασκάλων και των διδασκαλισσών να δημιουργηθούν ενιαίου τύπου (τριτάξια) διδασκαλεία που θα λειτουργούσαν ως αρρένων και θηλέων.

1913-1929: Η περίοδος αυτή αξιολογείται ιδιαίτερα σημαντική για την εκπαίδευση των διδασκαλισσών, αφού η επαγγελματική τους κατάρτιση περνάει από την ιδιωτική πρωτοβουλία στην κρατική δικαιοδοσία και καθιερώνεται σταδιακά η ομοιόμορφη εκπαίδευση δασκάλων και διδασκαλισσών. Το χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής ως προς τον τύπο των διδασκαλείων δημοτικής εκπαίδευσης που λειτουργούσαν είναι η **πολυμορφία**. Λειτουργούσαν **μονοτάξια** (1913-1929) και **πολυτάξια** διδασκαλεία, (τριτάξια (1914-1929), τετρατάξια (1923-1924), πεντατάξια (1924-1929) και εξατάξια (1924-1929)), που είχαν ένα κοινό χαρακτηριστικό: οι πτυχιούχοι τους διέθεταν δωδεκαετή συνολικά γενική και επαγγελματική εκπαίδευση. Η διαφοροποίηση ανάμεσα στους τύπους των διδασκαλείων, όπως θα δούμε παρακάτω, ήταν ως προς τον επιμερισμό του χρόνου ανάμεσα στη γενική παιδεία και στην επαγγελματική εκπαίδευση. Για παράδειγμα, ένας δάσκαλος πτυχιούχος μονοτάξιου διδασκαλείου, είχε φοιτήσει, έντεκα χρόνια σε σχολεία γενικής παιδείας και ένα χρόνο στο διδασκαλείο²⁷⁹, ενώ ένας πτυχιούχος εξατάξιου διδασκαλείου είχε φοιτήσει έξι χρόνια σε σχολεία γενικής παιδείας και έξι στο διδασκαλείο.

²⁷⁹ Εξαίρεση αποτελούσαν οι πτυχιούχοι των μονοταξίων διδασκαλείων που είχαν τελειώσει εξατάξιο γυμνάσιο, οι οποίοι φοιτούσαν δεκατρία χρόνια (έξι στο δημοτικό έξι στο γυμνάσιο και ένα στο διδασκαλείο). Γιατί, όπως θα δούμε παρακάτω, τα μονοτάξια διδασκαλεία απευθύνονταν στους αποφοίτους των γυμνασίων.

Μονοτάξια διδασκαλεία (1913-1929): Το 1913 με την προσάρτηση των *Νέων Χώρων*, οπότε και διπλασιάστηκε σχεδόν ο πληθυσμός του ελληνικού κράτους, δημιουργήθηκε μεγάλη έλλειψη διδακτικού προσωπικού στη στοιχειώδη εκπαίδευση, την οποία η κυβέρνηση Βενιζέλου προσπάθησε να αντιμετωπίσει με ταχύρρυθμη εκπαίδευση δασκάλων. Για το σκοπό αυτό, ιδρύθηκαν άμεσα με Β.Δ. στις 5-9-1913 τρία **μονοτάξια διδασκαλεία αρρένων** (ΦΕΚ 12/1913) στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και τα Ιωάννινα²⁸⁰, τα οποία λειτούργησαν για ένα μόνο έτος. Σε κάθε μονοτάξιο διδασκαλείο μπορούσαν να φοιτήσουν το πολύ 60 άρρενες απόφοιτοι γυμνασίου, με βάση το βαθμό του απολυτηρίου και χωρίς εξετάσεις (Διάγραμμα 3.23). Η λειτουργία των μονοτάξιων διδασκαλείων έδωσε τη δυνατότητα να ενταχθεί άμεσα στο διδακτικό προσωπικό της δημοτικής εκπαίδευσης, με ταχύρρυθμη εκπαίδευση, ένας μεγάλος αριθμός απόφοιτων των γυμνασίων. Συγκεκριμένα, κατά το πρώτο έτος λειτουργίας τους, το 1913-14, από τα τρία αυτά μονοτάξια διδασκαλεία πήραν πτυχίο 121 δάσκαλοι (Αντωνίου, 1994).

Διάγραμμα 3.23: Πρόσβαση στα Μονοτάξια Διδασκαλεία τα οποία λειτούργησαν από το 1913 έως το 1929 και στα οποία φοιτούσαν μόνο άνδρες.



Από το επόμενο σχολικό έτος, τα μονοτάξια διδασκαλεία λειτούργησαν *προσαρτημένα* στα τριτάξια διδασκαλεία που ιδρύθηκαν, όπως θα δούμε παρακάτω, την ίδια χρονιά. Λειτούργησαν δηλαδή, υπό την εποπτεία ενός τριτάξιου

²⁸⁰Αντωνίου, 1987: «Το 1913 ιδρύθηκαν 3 μονοτάξια Διδασκαλεία, στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Ιωάννινα. Τούς λόγους ίδρυσης τέτοιων Διδασκαλείων εξηγεί ο παιδαγωγός Ιωάννης Σκουτερόπουλος: "Μετά τους ευτυχείς πολέμους του 1912 και 1913 πλείστοι όσαι θέσεις δημοδιδασκάλων ηύρέθησαν διά ποικίλους λόγους κεναί η συμπλήρωσις των, μάλιστα εν ταις νέαις χώραις, ήτο ανάγκη να γίνη τάχιστα και διά καλών δημοδιδασκάλων. Εξ ετέρου όχι ολίγοι εκ των εν ταις νέαις χώραις υπάρχόντων δημοδιδασκάλων, τελειόφοιτοι γυμνασίων, υστερούν επαγγελματικώς, διότι δεν είχαν σπουδάσει εν διδασκαλείοις: η βελτιώσις των από της απόψεως ταύτης ήτο ανάγκη να επιτευχθή όσον οίον τε τάχιση. Ούτως η ίδρυσις των μονοταξίων διδασκαλείων εφάνη επιβεβλημένη εκ των πραγμάτων"»

διδασκαλείου, ως ανεξάρτητη τάξη. Στα μονοτάξια διδασκαλεία με τη νέα τους μορφή μπορούσαν να φοιτήσουν δάσκαλοι που είχαν διοριστεί, όχι με πτυχίο δασκάλου²⁸¹, αλλά με απολυτήριο γυμνασίου. Ακόμη μεταβατικά και για μια τριετία μπορούσαν να φοιτήσουν μετά από εξετάσεις απόφοιτοι γυμνασίου ή απόφοιτοι ισόβαθμης ιερατικής σχολής. Από τα μονοτάξια αυτά διδασκαλεία, που λειτούργησαν την περίοδο 1914-1923, αποφοίτησαν συνολικά 721 δάσκαλοι²⁸².

Το 1923 τα προαναφερόμενα μονοτάξια διδασκαλεία αρρένων καταργούνται και ιδρύονται²⁸³ επτά μεικτά μονοτάξια διδασκαλεία²⁸⁴ (ΦΕΚ 217/1923), τα οποία λειτούργησαν μέχρι το 1929 (ΦΕΚ 285/1923). Στα μονοτάξια αυτά διδασκαλεία²⁸⁵ μπορούσαν να εγγραφούν μετά από επιτυχείς εξετάσεις²⁸⁶ μέχρι 30 μαθητές και 10 μαθήτριες, εφόσον όμως δεν συμπληρώνονταν αυτοί οι αριθμοί και έμεναν κενές θέσεις, μπορούσαν αυτές να συμπληρωθούν από το άλλο φύλο. Στατιστικά στοιχεία για το μαθητικό τους δυναμικό δεν είναι διαθέσιμα, όμως από τον προβλεπόμενο αριθμό μαθητών τους για την επταετία λειτουργίας τους, αναμένεται ότι θα αποφοίτησε σημαντικός αριθμός δασκάλων και διδασκαλισσών.

²⁸¹ Θα αναπληρώνονταν κατά το σχολικό έτος φοίτησης τους στο διδασκαλείο από προσωρινό αναπληρωτή

²⁸² Αντωνίου, 1994 σελ 41: «Μονοτάξια διδασκαλεία λειτούργησαν στην Αθήνα από το σχολικό έτος 1914-1915 ως το σχολικό έτος 1922-1923, στην Τρίπολη κατά τα σχολικά έτη 1916-1917, 1920-1921 και 1921-1922, στη Λαμία κατά τα σχολικά έτη 1914-1915, 1916-1917 και 1920-1921, στα Ιωάννινα κατά τα σχολικά έτη 1914-1915 και 1920-1921 και στη Σάμο κατά το σχολικό έτος 1914-1915.»

²⁸³ Αντωνίου, 1987 σελ.43: «Την περίοδο 1923-28 μονοτάξια διδασκαλεία λειτούργησαν στην Αθήνα, στον Πύργο, στα Ιωάννινα, στα Χανιά, στην Καστοριά, στις Σέρρες και στη Μυτιλήνη. Το 1928-29 η έδρα λειτουργίας των παραπάνω διδασκαλείων, με εξαίρεση αυτά που λειτουργούσαν στην Αθήνα και στη Μυτιλήνη που παρέμειναν όπως είχαν, μεταφέρθηκε στις πόλεις Αίγιο, Σπάρτη, Πρέβεζα, Καρπενήσι και Λάρισα».

ΕΣΥΕ, 1933γ: «Μονοτάξια διδασκαλεία λειτούργησαν στους νομούς: Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Αχαΐας, Λακωνίας, Λέσβου και Χανίων.»

²⁸⁴ Αντωνίου, 1987: «Για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών αναγκών που δημιούργησε η εγκατάσταση στην Ελλάδα των προσφύγων, με το νομοθετικό διάταγμα της 27 Ιουλίου 1923 καταργήθηκαν οι διατάξεις για τη λειτουργία προσαρτημένων τάξεων και ιδρύθηκαν 7 μονοτάξια Διδασκαλεία.»

²⁸⁵ Τα διδασκαλεία αυτά ιδρύονταν κατόπιν εγκρίσεως του εκπαιδευτικού συμβουλίου σε πόλεις που λειτουργούσε γυμνάσιο ή πρακτικό λύκειο ή διδασκαλείο δημοτικής εκπαίδευσης. Τον Μάιο κάθε έτους ορίζονταν ο αριθμός των μονοτάξιων διδασκαλείων και οι πόλεις όπου θα λειτουργούσαν κατά το επόμενο σχολικό έτος, ενώ δεν επιτρεπόταν η λειτουργία τους περισσότερο από πέντε χρόνια στην ίδια πόλη. Η αλλαγή της έδρας τους είχε ως σκοπό να δοθεί η δυνατότητα να σπουδάσουν όσο το δυνατόν περισσότεροι μαθητές και μαθήτριες που δεν είχαν την απαιτούμενη οικονομική ευχέρεια να σπουδάσουν μακριά από τον τόπο τους.

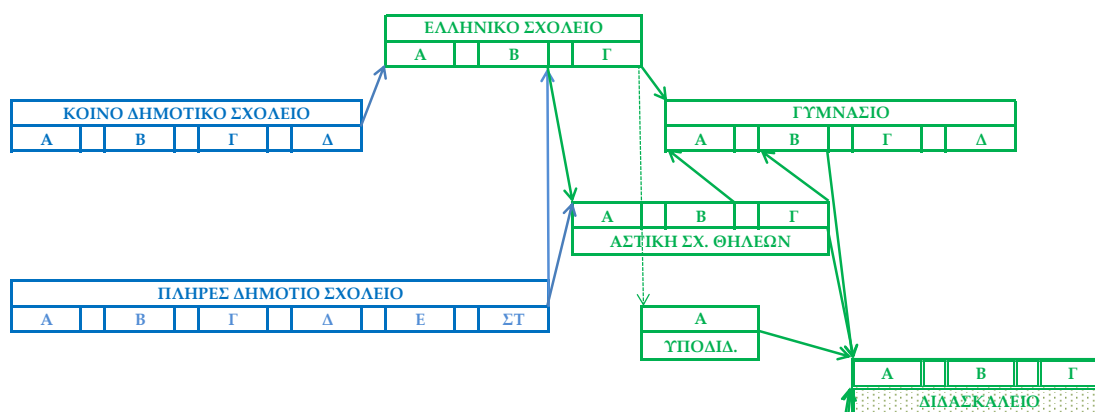
²⁸⁶ Στις εισιτήριες εξετάσεις γίνονταν δεκτοί: δάσκαλοι απόφοιτοι του γυμνασίου που εργάζονταν ως προσωρινοί, χωρίς όμως να έχουν πτυχίο δασκάλου, καθώς και οι απόφοιτοι και απόφοιτες του γυμνασίου ή του πρακτικού λυκείου.

Τριτάξια διδασκαλεία: Το 1914 ιδρύονται ενιαίου τύπου τριτάξια διδασκαλεία αρρένων και θηλέων. (Διάγραμμα 3.24) Με βάση το Β.Δ. της 26^{ης} Αύγουστου του 1914 (ΦΕΚ 247/1914· ΦΕΚ 335/1914), θα λειτουργούσαν²⁸⁷ το πολύ επτά διδασκαλεία για κάθε φύλο, δημόσια ή αναγνωρισμένα²⁸⁸.

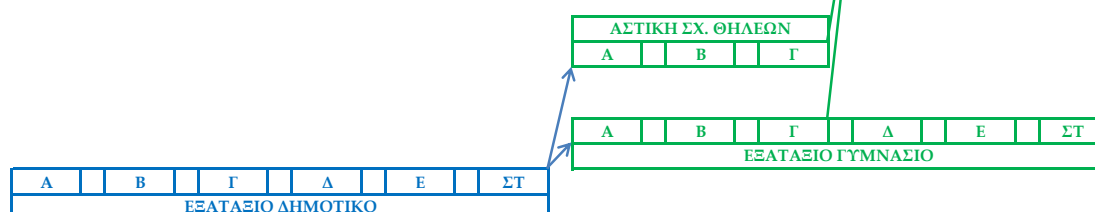
Το σχολικό έτος 1914-1915 λειτούργησαν επτά τριτάξια κρατικά διδασκαλεία αρρένων και επτά θηλέων εκ των οποίων δυο ήταν κρατικά και πέντε ιδιωτικά²⁸⁹.

Διάγραμμα 3.24: Πρόσβαση στα τριτάξια διδασκαλεία, τα οποία λειτούργησαν από το 1914 έως το 1929, στα οποία φοιτούσαν άνδρες και γυναίκες

• "Παλαιά Ελλάδα" και Ήπειρος



• "Νέες χώρες" πλην της Ηπείρου



²⁸⁷ Στα τριτάξια διδασκαλεία γίνονταν δεκτοί, μετά από εισιτήριες εξετάσεις, οι μαθήτριες με απολυτήριο αστικής σχολής θηλέων και οι μαθητές και μαθήτριες που είχαν ενδεικτικό Β΄ τάξης τετρατάξιου γυμνασίου ή Γ΄ τάξης εξατάξιου γυμνασίου ή αντίστοιχης τάξης αναγνωρισμένου παρθεναγωγείου ή απολυτήριο υποδιδασκαλείου.

²⁸⁸ Αναγνωρισμένα θεωρούνταν τα διδασκαλεία που συντηρούνταν, από την φιλεκπαιδευτική εταιρεία, από τους δήμους και τις κοινότητες ή από ειδικούς πόρους και τα οποία όμως λειτουργούσαν σύμφωνα με τις διατάξεις του Β.Δ./26-8-1914 και ήταν ισότιμα με τα κρατικά.

²⁸⁹ Αντωνίου, 1987 σελ. 46: «Αρρένων κρατικά λειτούργησαν στην Αθήνα (το Μαράσλειο), στη Θεσσαλονίκη, στην Τρίπολη, στα Ιωάννινα, στη Λαμία, στην Κοζάνη και στη Σάμο (Καταργήθηκε το 1924 ,ΦΕΚ 319/1924). Θηλέων λειτούργησαν δύο κρατικά στην Θεσσαλονίκη και το Ηράκλειο και πέντε ιδιωτικά αναγνωρισμένα από το κράτος στην Αθήνα, την Πάτρα, την Κέρκυρα και τη Λάρισα (της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας) και στον Πειραιά (του Δήμου Πειραιώς).»

Τετρατάξιο Διδασκαλείο – Μαράσλειο-: Το σχολικό έτος 1923-24 το Μαράσλειο διδασκαλείο δημοτικής εκπαίδευσης από τριτάξιο αρρένων γίνεται τετρατάξιο και μεικτό (ΦΕΚ 320/1923). Ωστόσο, μαθήτριες είχαν αρχίσει να εγγράφονται στο Μαράσλειο πολύ νωρίτερα, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Πίνακα 3.16

Πίνακας 3.16: Αριθμός μαθητών και μαθητριών του Μαράσλειου Διδασκαλείου την πενταετία 1920-25

Σχολικό Έτος	Μαθητές	Μαθήτριες	Σύνολο	Ποσοστό (%) μαθητριών επί του συνόλου
1920-21	28	4	32	12,50
1921-22	37	7	44	15,91
1922-23	63	20	83	24,10
1923-24	45	39	84	46,43
1924-25	52	47	99	47,47

Πηγή: Σκούρα, 2004

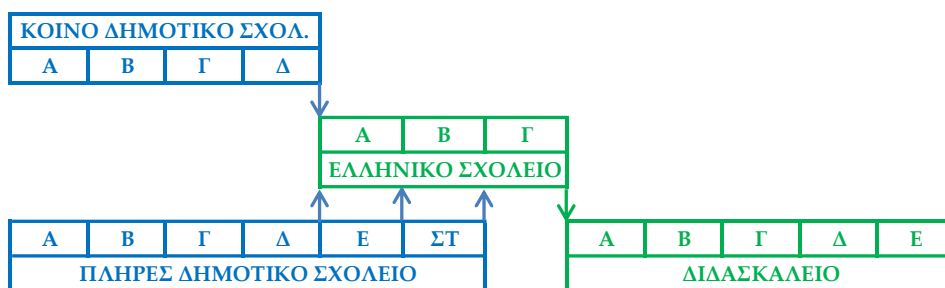
Δεκτοί γίνονται μετά από εισιτήριες εξετάσεις μαθητές και μαθήτριες με ενδεικτικό της πρώτης τάξης του τετρατάξιου γυμνασίου ή αντίστοιχης τάξης του εξατάξιου ή του πεντατάξιου γυμνασίου ή πρακτικού λυκείου. Το Μαράσλειο λειτούργησε ως τετρατάξιο μόνο ένα σχολικό έτος και το 1924 έγινε πεντατάξιο.

Πολυτάξια διδασκαλεία: Το 1924²⁹⁰ (ΦΕΚ 187/1924) παράλληλα με τα μονοτάξια και τα τριτάξια ιδρύονται και τα πολυτάξια διδασκαλεία που ήταν δύο τύπων, **πεντατάξια**, που ιδρύονταν στις περιοχές που λειτουργούσαν ελληνικά σχολεία, και **εξατάξια**, που ιδρύονταν στις υπόλοιπες περιοχές. Το 1924 επομένως υπήρχε μια πολυμορφία διδασκαλείων, μονοτάξια, τριτάξια, πεντατάξια, και εξατάξια.

²⁹⁰ ΦΕΚ 187/1924: «Πλην των πολυτάξιων διδασκαλείων διατηρούνται τα κατά το Νομοθετικόν Διάταγμα της 27 Ιουλίου του 1923 λειτουργούντα ή ιδρυόμενα μονοτάξιαΤα νυν υφιστάμενα τριτάξια διδασκαλεία εξακολουθούσι λειτουργούντα επί τη βάσει των περί αυτών κειμένων διατάξεων μέχρις ου δια Διατάγματος μετά από πρότασιν του εκπαιδευτικού συμβουλίου μεταρρυθμισθώσι κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου.»

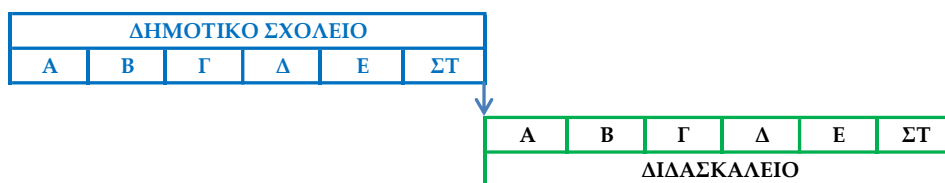
Διάγραμμα 3.25: Διδασκαλεία που λειτούργησαν την περίοδο 1924-1929

- Πρόσβαση στα Πεντατάξια διδασκαλεία που λειτούργησαν από το 1924 έως το 1929 στην "παλαιά Ελλάδα" και την Ήπειρο



Συνολική φοίτηση: 12 χρόνια

- Πρόσβαση στα Εξατάξια διδασκαλεία που λειτούργησαν από το 1924-1929 στις "νέες χώρες" εκτός από την Ήπειρο (1924-1929)



Συνολική φοίτηση: 12 χρόνια

Τα διδασκαλεία αυτά ως προς το φύλο των μαθητών τους λειτούργησαν ως αρρένων, θηλέων ή μεικτά. Στα πεντατάξια εγγράφονταν οι απόφοιτοι του ελληνικού σχολείου, ενώ στα εξατάξια οι απόφοιτοι πλήρους δημοτικού σχολείου. Η διαφοροποίηση αυτή σε πεντατάξια και εξατάξια είχε άμεση σχέση με τα διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα που λειτούργησαν ταυτόχρονα σε *Παλαιά Ελλάδα* και *Νέες χώρες*. Τα πολυτάξια διδασκαλεία συνέχισαν τη λειτουργία τους σε αυτό το οργανωτικό πλαίσιο μέχρι το 1929. Ως το 1929 λειτούργησαν 25 Διδασκαλεία Δημοτικής Εκπαίδευσης: 7 μονοτάξια (μεικτά), 8 τριτάξια (3 δημόσια μεικτά και 5 θηλέων αναγνωρισμένα — 4 της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και 1 του Δήμου Πειραιώς), 3 πεντατάξια (μεικτά) και 7 εξατάξια²⁹¹ (5 μεικτά και 2 θηλέων). Στον

²⁹¹ Αντωνίου, 1987 σελ.51 και 53: Το 1924 λειτούργησαν τρία πεντατάξια και οκτώ εξατάξια διδασκαλεία. «Σε πεντατάξια μετατράπηκαν τα τριτάξια που λειτούργησαν στην Τρίπολη τα Ιωάννινα και την Αθήνα... Εξατάξια λειτούργησαν πέντε, για πρώτη φορά στη Φλώρινα, στις Σέρρες (θηλέων), στην Καστοριά, στη Δράμα και στην Αλεξανδρούπολη, ενώ μετατράπηκαν σε εξατάξια και τρία που λειτούργησαν ως τριτάξια, τα αρρένων και θηλέων της Θεσσαλονίκης και το θηλέων του Ηρακλείου.»

Πίνακα 3.17 δίνεται το μαθητικό δυναμικό των διδασκαλείων που λειτουργούσαν κατά περιφέρεια το σχολικό έτος 1927-28.

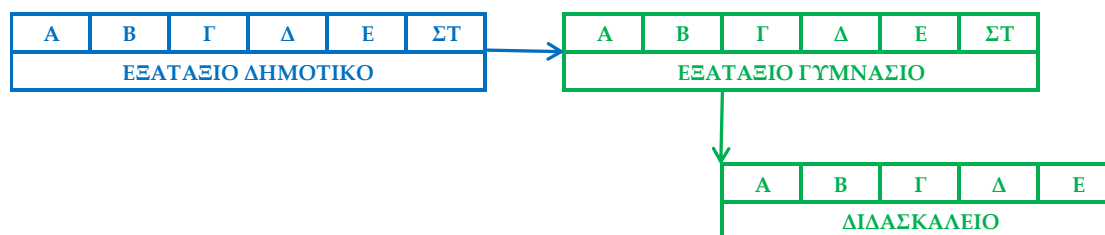
Πίνακας 3.17: Μαθητικό δυναμικό των διδασκαλείων δημοτικής εκπαίδευσης το σχολικό έτος 1927-28

Περιφέρειες που λειτουργούν Διδασκαλεία	Τάξη	Α΄		Β΄		Γ΄		Δ΄		Ε΄		ΣΤ΄	
	Είδος σχολείου ως προς το φύλο	Μαθητές	Μαθήτριες	Μαθητές	Μαθήτριες	Μαθητές	Μαθήτριες	Μαθητές	Μαθήτριες	Μαθητές	Μαθήτριες	Μαθητές	Μαθήτριες
Στερεά Ελλάδα	Θηλέων		223		175		208						
	Μεικτά	159	90	26	32	33	25	19	15				
Θεσσαλία	Θηλέων		40		40		39						
Ιόνιοι Νήσοι	Θηλέων		42		31		47						
Πελοπόννησος	Θηλέων		54		43		49						
	Μεικτά	149	85	34	12	35	3	36	7	13	19		
Μακεδονία	Αρρένων	138		114		89		59		28		33	
	Θηλέων		84		75		67		72		39		41
	Μεικτά	60	27	43	21	42	26	22					
Ήπειρος	Μεικτά	72	27	35	4	35	11	27	7	22	10		
Νήσοι Αιγαίου	Μεικτά	40	22										
Κρήτη	Μεικτά	49	60	5	40	0	35						
Δ. Θράκη	Μεικτά	25	28	20	20	24	9	8	18	8	16	9	22
Σύνολο		692	782	277	493	258	519	171	119	71	84	42	63

1929-1934: Η ομοιομορφία²⁹² που εφαρμόστηκε με τη μεταρρύθμιση του Βενιζέλου το 1929 στα σχολεία της δημοτικής εκπαίδευσης και στα σχολεία της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης επεκτάθηκε και στα διδασκαλεία (ΦΕΚ 291 β/1929). Έτσι, από το σχολικό έτος 1929-30, σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια, θεσμοθετήθηκε η λειτουργία *πεντατάξιων* διδασκαλείων. Τα μονοτάξια καταργήθηκαν (ΦΕΚ 285/1929).

Τα πεντατάξια διδασκαλεία λειτουργούσαν ως αρρένων, θηλέων ή μεικτά και ως προς το φορέα διαχείρισης, δημόσια ή αναγνωρισμένα. Στα σχολεία αυτά εγγράφονταν οι έχοντες ενδεικτικό της δευτέρας τάξης του γυμνασίου ή πρακτικού λυκείου ή ημιγυμνασίου, οπότε η συνολική διάρκεια φοίτησης που απαιτούνταν για να αποκτήσει κάποιος πτυχίο δασκάλου αυξήθηκε σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο (1913-1929), κατά ένα έτος, και έφθασε τα 13 χρόνια (6 δημοτικό – 2 γυμνάσιο – 5 διδασκαλείο).

Διάγραμμα 3.26: Πρόσβαση στα πεντατάξια διδασκαλεία τα οποία λειτούργησαν από το 1929 έως το 1933 ως αρρένων θηλέων ή μεικτά.



Συνολική φοίτηση: 13 χρόνια

Το σχολικό έτος 1929-1930 λειτουργούσαν 18 πεντατάξια διδασκαλεία (12 δημόσια και 5 ιδιωτικά)²⁹³. Οι τελευταίοι μαθητές που εισήχθησαν στα διδασκαλεία ήταν το σχολικό έτος 1932-33²⁹⁴, καθώς από το σχολικό έτος 1934-35 αντικαταστάθηκαν από

²⁹² Με τη μεταρρύθμιση του Βενιζέλου θεσμοθετήθηκε ενιαίο εκπαιδευτικό σύστημα για όλη την χώρα. Σημειώνεται ότι μέχρι τότε στην *Παλαιά Ελλάδα* και τις *Νέες Χώρες* λειτουργούσαν διαφορετικοί τύποι σχολείων

²⁹³ Δημόσια λειτουργούσαν: στην Αθήνα το Μαράσλειο, στην Τρίπολη, στα Ιωάννινα, δύο στη Θεσσαλονίκη (ένα αρρένων και ένα θηλέων), στην Κοζάνη, τη Λαμία, τη Φλώρινα, την Καστοριά, την Δράμα, την Αλεξανδρούπολη, τις Σέρρες (θηλέων), και Ηράκλειο ιδιωτικά αλλά αναγνωρισμένα από το Κράτος λειτουργούσαν: τέσσερα θηλέων από την Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία (στην Αθήνα, την Πάτρα, την Κέρκυρα και την Λάρισα) και ένα θηλέων του Δήμου Πειραιώς.

²⁹⁴ Το σχολικό έτος 1933-34 δεν εισήχθησαν μαθητές ούτε στα διδασκαλεία, ούτε στις παιδαγωγικές ακαδημίες. Επιτρεπόταν μόνο η χωρίς εξετάσεις ή άλλων περιορισμών εισαγωγή στη Δ' τάξη των διδασκαλείων αποφοίτων των γυμνασίων. (ΕΣΥΕ, 1936γ σελ. ε')

τις παιδαγωγικές ακαδημίες, συνέχισαν όμως να λειτουργούν έως το 1937, ώστε να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους όσοι ήδη φοιτούσαν σε αυτά.

Στατιστικά στοιχεία για το μαθητικό δυναμικό των διδασκαλείων την περίοδο 1926-1937 δίνονται στον Πίνακα 3.18. Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού προκύπτει ότι το ποσοστό των γυναικών ως προς το σύνολο του μαθητικού δυναμικού των διδασκαλείων κυμαίνονταν από 54% έως 65%

Πίνακας 3.18: Εγγεγραμμένοι στα Διδασκαλεία Δημοτικής Εκπαίδευσης (1926-1937)

Σχολικό έτος	Αριθμός σχολείων	Τάξεις												Σύνολο		Ποσοστό (%) κοριτσιών
		Α΄		Β΄		Γ΄		Δ΄		Ε΄		ΣΤ΄				
		A	Θ	A	Θ	A	Θ	A	Θ	A	Θ	A	Θ	A	Θ	
1926-27	25	613	703	269	1.012	184	411	77	89	81	88	41	66	1.265	2.369	65,19
1927-28	25	692	782	277	493	258	519	171	119	71	84	42	63	1.511	2.060	57,69
1928-29	24	604	633	271	562	301	432	217	97	159	98	34	55	1.586	1.877	54,20
1929-30	18	237	492	335	427	415	503	329	303	331	260	83	72	1.730	2.057	54,32
1930-31	20	338	527	215	365	349	508	362	387	264	360	117	59	1.645	2.206	57,28
1931-32	18	218	320	329	392	358	543	374	522	347	474	57	36	1.683	2.287	57,61
1932-33	18	31	212	224	302	326	378	369	570	384	510	17	1	1.351	1.973	59,36
1933-34	18	0	0	37	199	226	318	338	366	395	485			996	1.368	57,87
1934-35	14	0	0	0	0	43	208	243	290	340	365			626	863	57,96
1935-36	14	0	0	0	0	0	0	49	196	214	288			263	484	64,79
1936-37	5									50	172			50	172	77,48

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1932, 1933γ&δ, 1934γ&δ, 1935α&β, 1936γ, 1937β, 1938β, 1939α

Παιδαγωγικές ακαδημίες: Οι παιδαγωγικές ακαδημίες που αντικατέστησαν από το 1934-35 τα διδασκαλεία, ήταν διετούς φοιτήσεως²⁹⁵ (Αντωνίου, 1994). Εκεί γίνονταν δεκτοί για φοίτηση κατόπιν εισιτήριων εξετάσεων οι απόφοιτοι των γυμνασίων και των πρακτικών λυκείων. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό τους νόμο (ΦΕΚ 286/1933), η γενική μόρφωση των δασκάλων συντελούνταν στο γυμνάσιο ή το πρακτικό λύκειο και η επαγγελματική τους εκπαίδευση στις διτάξεις παιδαγωγικές ακαδημίες (Διάγραμμα 3.27)

Διάγραμμα 3.27: Πρόσβαση στις Παιδαγωγικές ακαδημίες (λειτούργησαν ως σχολεία μέσης εκπαίδευσης, αρρένων, θηλέων ή μεικτές από το 1934 έως το 1937)



Συνολική φοίτηση: 14 χρόνια

Προβλεπόταν η ίδρυση έξι παιδαγωγικών ακαδημιών κατ' ανώτατο όριο, αρρένων, θηλέων ή μεικτές, στις οποίες ο αριθμός των εγγραφόμενων σε κάθε τάξη προκαθορίζονταν από το εκπαιδευτικό συμβούλιο, στις μεικτές ακαδημίες ο αριθμός των εγγραφόμενων δεν μπορούσε να υπερβαίνει τους 40 από τους οποίους οι 15 μπορούσαν να είναι κορίτσια. Πράγματι με διάταγμα της 29^{ης} Νοεμβρίου του 1933 (ΦΕΚ 369/1933) ιδρύθηκαν μεικτές παιδαγωγικές ακαδημίες στην Αθήνα, στην Θεσσαλονίκη, στα Ιωάννινα, στην Τρίπολη, τη Λαμία, και την Αλεξανδρούπολη. Τα δυο πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους ήταν ενταγμένες στη μέση εκπαίδευση. Στη συνέχεια από το ακαδημαϊκό έτος 1937-38 (ΦΕΚ 469/1937) εντάχθηκαν στην ανώτατη εκπαίδευση²⁹⁶.

Στοιχεία για το μαθητικό δυναμικό των παιδαγωγικών ακαδημιών κατά τάξη και ως προς το φύλο δίνονται στον Πίνακα 3.19.

²⁹⁵ Αντωνίου, 1994 σελ.86: «Το πλήθος των αδιόριστων δασκάλων, το ότι στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη οι υποψήφιοι δάσκαλοι ήταν απόφοιτοι γυμνασίων καθώς και οι οικονομικές ωφέλειες από την κατάργηση του μεγάλου αριθμού των διδασκαλείων και η αντικατάστασή τους με μικρότερο αριθμό παιδαγωγικών ακαδημιών, ήταν οι κυριότεροι λόγοι που οδήγησαν στην ίδρυση τους.»

²⁹⁶ Όταν θεσμοθετήθηκε η τριτοβάθμια εκπαίδευση και χωρίστηκε σε ανώτερη και ανωτάτη εκπαίδευση, οι σχολές αυτές ενταχθήκαν στην ανώτερη εκπαίδευση. Μέχρι τότε διαφοροποιούνταν από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και αποτελούσαν μια κατηγορία σχολών των *υπαγόμενων δια νόμου στην ανώτατη εκπαίδευση*.

Πίνακας 3.19: Μαθητικό δυναμικό των παιδαγωγικών ακαδημιών την περίοδο 1934-36 που ανήκαν στη μέση εκπαίδευση

Σχολικό έτος	1934-35			1935-36				
Τάξη	Α΄		ποσοστό (%) κοριτσιών	Α΄		Β΄		ποσοστό (%) κοριτσιών
Φύλο	Α	Θ		Α	Θ	Α	Θ	
Αθήνα και Λαμία	60	21	25,93	60	20	65	21	24,70
Τρίπολη	28	12	30,00	28	12	28	12	30,00
Θεσσαλονίκη	30	10	25,00	25	15	22	9	33,80
Ιωάννινα	30	10	25,00	29	12	28	10	27,85
Ηράκλειο	25	15	37,50	29	11	20	15	34,67
Αλεξανδρούπολη	29	11	27,50	33	7	29	10	21,52
Σύνολο	202	79	28,11	204	77	192	77	28,00

Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού προκύπτει ότι οι μαθήτριες αποτελούσαν το 28% του μαθητικού δυναμικού των παιδαγωγικών ακαδημιών, ποσοστό πολύ μικρότερο του ποσοστού των μαθητριών στο μαθητικό δυναμικό των διδασκαλείων, που την περίοδο 1926-1932, κυμαίνονταν από 54% έως 65%. Επομένως, το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των παιδαγωγικών ακαδημιών μείωσε σημαντικά τη συμμετοχή των γυναικών

Β. Διδασκαλείο Νηπιαγωγών (1897-1929)

Το θέμα της εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού για τα νηπιαγωγεία²⁹⁷ τέθηκε το 1895, όταν με το ν.ΒΤΜΘ΄/1895 θεσμοθετήθηκαν ως σχολεία της στοιχειώδους εκπαίδευσης τα νηπιαγωγεία. Ο νόμος αυτός προέβλεπε τη λειτουργία μόνο ιδιωτικών νηπιαγωγείων στα οποία θα δίδασκαν δασκάλες με γνώσεις

²⁹⁷ Νηπιαγωγεία λειτουργούσαν από το 1830 από ιδιώτες και δήμους, δεν αναγνωρίζονταν από το κράτος. Την εκπαίδευση των νηπιαγωγών είχαν αναλάβει τα Παρθεναγωγεία, όπως το «Φιλελληνικόν Παιδαγωγείον» (F. A. Hildner) στη Σύρο, το «Ανώτερο» (J. H. Hill) στην Αθήνα, το «Ελληνικόν Παρθεναγωγείον» (Α. Λασκαρίδου). Τα πρώτα τρία δημοτικά νηπιαγωγεία ιδρύθηκαν το 1859 στον Πειραιά, το 1865 στην Ερμούπολη, και το 1884 στο Βόλο, ως προσπάθεια απάντησης στις κοινωνικές ανάγκες των εργαζόμενων οικογενειών.

νηπιαγωγού²⁹⁸ (ΦΕΚ 68/1898). Για την εκπαίδευση των νηπιαγωγών ιδρύθηκε από το Εκπαιδευτικό Τμήμα της «Ενώσεως των Ελληνίδων», το 1897, Διδασκαλείο Νηπιαγωγών. Η φοίτηση στο Διδασκαλείο αυτό, τα τρία πρώτα έτη της λειτουργίας του, ήταν μονοετής και το 1900 έγινε διετής. Αναγνωρίστηκε από το ελληνικό κράτος ως σχολείο της μέσης εκπαίδευσης με Β.Δ. το 1904 (ΦΕΚ 120/1904). Το Β.Δ όριζε ότι στην Α' τάξη μπορούσαν να εγγράφονται, μετά από εισιτήριες εξετάσεις, μαθήτριες με απολυτήριο Η' τάξεως ανώτερου Παρθεναγωγείου και στη Β' τάξη οι δασκάλες πτυχιούχοι. Από το 1914 (Β.Δ. της 26^{ης} Αύγουστου του 1914) λειτούργησαν **διδασκαλεία νηπιαγωγών** (ΦΕΚ 247/1914) διετούς διάρκειας, στα οποία θα γίνονταν δεκτές οι απόφοιτες των αστικών σχολείων θηλέων²⁹⁹, οι κάτοχοι ενδεικτικού Α' τάξης τετρατάξιου και της Β' τάξης εξατάξιου γυμνασίου (Διάγραμμα 3.28). Την περίοδο 1914-1920, εκτός του Διδασκαλείου της Αθήνας, που συντηρούσε η Ένωση Ελληνίδων, διδασκαλεία νηπιαγωγών ιδρύθηκαν στη Θεσσαλονίκη και στα Ιωάννινα.

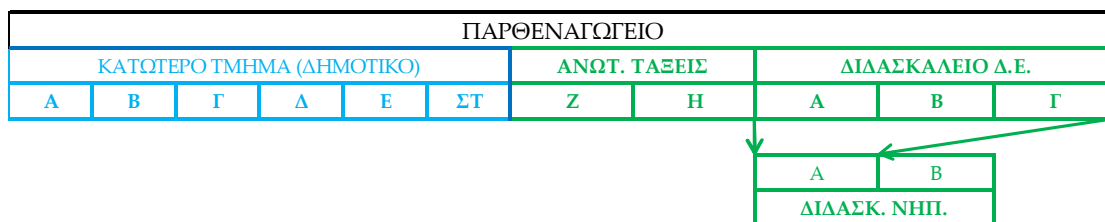
²⁹⁸ ΦΕΚ 68/1898: «εις τα πλήρη νηπιαγωγεία, αποτελούμενα εκ τριών ενιαυσίων τάξεων, φοιτώσι παίδες 3εως 6 ετών, συμπεριλαμβανομένου και του έκτου, παιδεύονται δ' υπό δυο τουλάχιστον διδασκαλισσών, παρεχουσών επαρκή μαρτυρία της εις το έργον της νηπιαγωγού θεωρητικής προπαρασκευής και πρακτικής ικανότητος αυτών»

Από το 1898 οι δασκάλες αποκτούσαν άδεια να εργαστούν ως νηπιαγωγοί μετά από εξετάσεις. ΦΕΚ 105/1898: «Δίπλωμα νηπιαγωγού χορηγείται παρά του υπουργείου των εκκλησιαστικών και τη δημοσίας εκπαιδύσεως ταις πτυχιούχοις δημοδιδασκαλίσσαις αν υποστώσι δοκίμως εξέτασιν [...] «Αι επί πτυχίω νηπιαγωγού υποψήφιοι εξετάζονται εις τας γενικάς αρχάς της παιδαγωγικής, εις την θεωρίαν της μεθόδου Froebeli, εις την υγιεινήν και τη νοσηλείαν των παιδων, ήτοι πραγματογνωσίαν, άσματα, ρυθμικά παίγνια, εργασίας και παιδιάς»

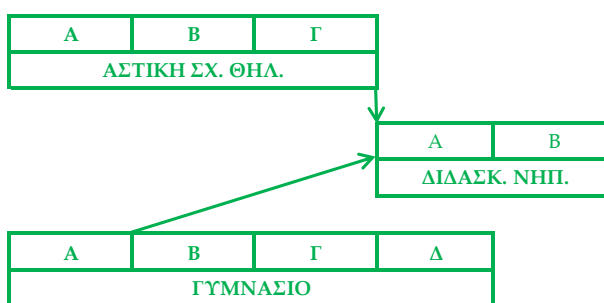
²⁹⁹ Μεταβατικά, τα δυο επόμενα χρόνια μπορούσαν να φοιτήσουν και οι απόφοιτες των παρθεναγωγείων (τουλάχιστον οκτατάξιων)

Διάγραμμα 3.28: Πρόσβαση στο Διδασκαλείο Νηπιαγωγών την περίοδο 1904-1959

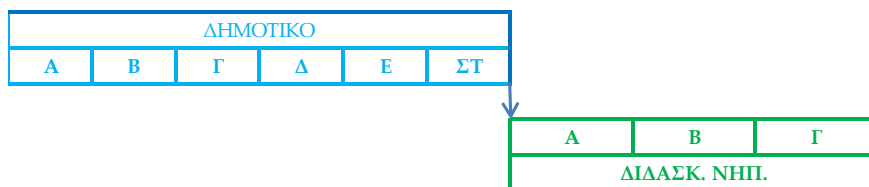
• 1904-1914



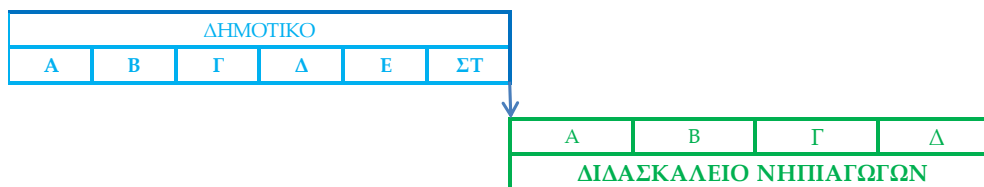
• 1914-1920



• 1920-1929



• 1929-1959



Το 1920 (ΦΕΚ 142 & 200 α /1920) η φοίτηση στα διδασκαλεία νηπιαγωγών έγινε τριετής και για εγγραφή γίνονταν δεκτές οι απόφοιτες της έκτης τάξης του δημοτικού σχολείου. Την περίοδο 1920-29³⁰⁰ λειτούργησαν 7 Διδασκαλεία νηπιαγωγών στην Αθήνα (στην Καλλιθέα -το διδασκαλείο νηπιαγωγών της «Ενώσεως των Ελληνίδων», που με το νομοθετικό διάταγμα της 31 Δεκεμβρίου 1922 έγινε δημόσιο), στην Κοζάνη, στην Καστοριά, στη Φλώρινα, στην Έδεσσα, στις Σέρρες, και τις Φιλιάτες (ΦΕΚ 3/1923). Το 1929 με το ν.4367 (ΦΕΚ 291 α/1929) τα διδασκαλεία νηπιαγωγών έγιναν τετρατάξια, γίνονταν δεκτές για εγγραφή κατόπιν

³⁰⁰ Τα πρώτα δημόσια νηπιαγωγεία ιδρύθηκαν από το ελληνικό κράτος τη δεκαετία του 1920 στις *Νέες Χώρες*.- μετά την άφιξη των προσφύγων της Μικράς Ασίας.

εισιτήριων εξετάσεων, στην πρώτη τάξη οι απόφοιτες του δημοτικού σχολείου, ενώ στη δεύτερα οι κάτοχοι ενδεικτικού μιας εκ των τάξεων του γυμνασίου. Το 1959 η σχολή νηπιαγωγών Καλλιθέας, με το νομοθετικό διάταγμα 3997 (ΦΕΚ 226/1959) εντάχθηκε στην ανώτερη εκπαίδευση, έγινε διετούς διάρκειας και δέχονταν κατόπιν εισιτήριων εξετάσεων μαθήτριες απόφοιτες των σχολείων μέσης εκπαίδευσης

Στατιστικά στοιχεία που αφορούν τον αριθμό των διδασκαλείων νηπιαγωγών και τον αριθμό των μαθητριών που φοιτούσαν σε αυτά, υπάρχουν για τα σχολικά έτη 1926-1939 (Πίνακας 3.20).

Πίνακας 3.20: Μαθήτριες των διδασκαλείων Νηπιαγωγών

Σχολικό έτος	Αριθμός σχολείων	Τάξη				Σύνολο
		Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	
1926-27	7	133	127	112		379
1927-28	7	133	171	114		425
1928-29	7	96	171	149		423
1929-30	7	106	77	128	93	411
1930-31	7	163	154	69	65	458
1931-32	6	88	185	164	34	477
1932-33	6	0	89	148	127	370
1933-34	6	0	2	79	135	222
1934-35	4	26	16	1	78	125
1935-36	1	29	41	15	1	87
1936-37	1	30	40	40	15	126
1937-38	1	25	40	40	37	143
1938-39	1	33	34	38	37	143

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1932, 1933γ&δ, 1934γ&δ, 1935α&β, 1936γ, 1937β, 1938β, 1939α, 1940β

Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού προκύπτει ότι μέχρι το σχολικό έτος 1931-32 ο αριθμός των μαθητριών αυξάνεται, ενώ στη συνέχεια μειώνεται.

Γ) Διδασκαλείο Γυμναστικής (1918-1929)

Η ανάγκη για εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το μάθημα της γυμναστικής δημιουργήθηκε το 1880 που η πολιτεία καθιέρωσε τη γυμναστική ως υποχρεωτικό μάθημα στα γυμνάσια. Αρχικά, η έλλειψη διδακτικού προσωπικού αντιμετωπίστηκε με τον διορισμό υπαξιωματικών και στρατιωτών, κυρίως από το πυροσβεστικό σώμα (ΦΕΚ 101/1880), αφού η πολιτεία

δεν είχε φροντίσει για την εκπαίδευση του αναγκαίου και κατάλληλου διδακτικού προσωπικού. Στη συνέχεια, μέχρι το 1918, η εκπαίδευση των γυμναστών³⁰¹ και γυμναστριών³⁰² γίνονταν σε ταχύρυθμα σχολεία μικρής διάρκειας που λειτούργησαν για τους αποφοίτους των γυμνασίων των διδασκαλείων και τους φοιτητές.

Το 1918 ιδρύεται δημόσιο διδασκαλείο (ΦΕΚ 101/1918) γυμναστικής³⁰³ το οποίο εντάχθηκε στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης και περιελάμβανε δυο τμήματα, διαφοροποιημένα ως προς τη διάρκεια σπουδών, ένα αρρένων στο οποίο η φοίτηση ήταν τριετής και ένα θηλέων διετούς φοιτήσεως. Στο τμήμα των αρρένων γίνονταν δεκτοί για εγγραφή οι έχοντες απολυτήριο γυμνασίου ή διδασκαλείου δημοτικής εκπαιδύσεως, εμπορικής σχολής ή άλλου ομοταγούς και αναγνωρισμένου εκπαιδευτηρίου. Το ίδιο ίσχυε και για το τμήμα θηλέων, όπου επιπλέον γίνονταν

³⁰¹ Το 1882 λειτούργησε ανεπίσημα προσωρινή σχολή γυμναστών, για σαράντα μέρες, στην οποία φοίτησαν πτυχιούχοι του Διδασκαλείου.

Το καλοκαίρι του 1884 από τις 2 Ιουλίου μέχρι τις 25 Αυγούστου λειτούργησε επίσης *προσωρινή σχολή γυμναστών* στην Αθήνα (ΦΕΚ 241/1884). Στη σχολή αυτή φοιτούσαν πτυχιούχοι των Διδασκαλείων, κάτοχοι απολυτηρίου γυμνασίου στο οποίο διδασκόταν η γυμναστική από διέτιας, καθώς και κάτοχοι τουλάχιστον απολυτηρίου γυμνασίου που είχαν επαρκείς γνώσεις γυμναστικής ή είχαν υπηρετήσει στο στρατό.

Το 1897 λειτούργησε η *γυμναστική σχολή*, στη σχολή αυτή γίνονταν δεκτοί απόφοιτοι Γυμνασίου και πτυχιούχοι δάσκαλοι, όπως επίσης και μαθητές της Γ' τάξης του Διδασκαλείου. Σταμάτησε τη λειτουργία της το 1899.

Το 1899 με το νόμο ΒΚΧΑ' (ΦΕΚ 141/1899) ιδρύθηκε η *σχολή γυμναστών* στην Αθήνα. Τα δυο πρώτα χρόνια γινόταν δεκτοί για εγγραφή κατόπιν εισιτηρίων εξετάσεων οι απόφοιτοι του πανεπιστημίου ή φοιτητές που είχαν ολοκληρώσει το δεύτερο έτος και αργότερα κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου η ισότιμου σχολείου. Η φοίτηση στη σχολή γυμναστών ήταν διετής. Η Σχολή λειτούργησε συνεχώς μέχρι το σχολικό έτος 1916-1917 και αποφοιτήσαν συνολικά 209 γυμναστές.

³⁰² Το 1891, ο Πανελλήνιος Γυμναστικός Σύλλογος ίδρυσε την πρώτη στην Ελλάδα *Σχολή Γυμναστριών* στο Ζάππειο. Η φοίτηση διαρκούσε ένα εξάμηνο (από 1 Φεβρουαρίου έως 10 Αυγούστου). Η σχολή γυμναστριών λειτούργησε ως το Νοέμβριο 1891 και φοίτησαν σ' αυτήν περί τις 40 μαθήτριες από τις οποίες πήραν το δίπλωμα της γυμνάστριας 34. Η λειτουργία της σχολής διακόπηκε προσωρινά για να επαναληφθεί τον Φεβρουάριο 1893.

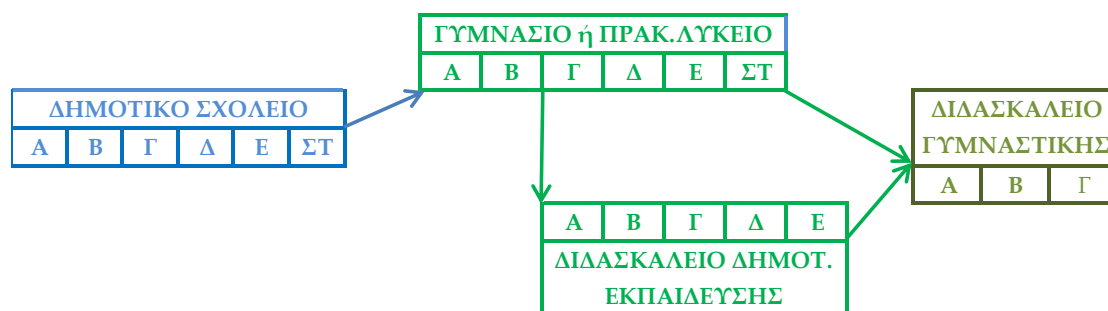
Από το 1897 την εκπαίδευση γυμναστριών είχε αναλάβει το εκπαιδευτικό τμήμα της Ενώσεως Ελληνίδων, δημιουργώντας μια τάξη με θεωρητικά και πρακτικά μαθήματα για τις υποψήφιες γυμνάστριες και καλύπτοντας έτσι το σημαντικό κενό ως προς τη γυμναστική εκπαίδευση των κοριτσιών (Κουλούρη, 1997).

Για πρώτη φορά εξάλλου το 1898 εκδηλώνεται το κρατικό ενδιαφέρον για τη γυναικεία γυμναστική. Σύμφωνα με το διάταγμα της 30ης Μαΐου 1898 «περί εξετάσεως υποψηφίων γυμναστριών» (ΦΕΚ 95/1898), το υπουργείο των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαιδύσεως χορηγεί κατόπιν εξετάσεων σε ειδική επιτροπή δίπλωμα γυμνάστριας σε πτυχιούχους δασκάλες και μαθήτριες του διδασκαλείου θηλέων.

³⁰³ Το διδασκαλείο γυμναστικής που ιδρύθηκε το 1918 αποτέλεσε τη συνέχεια της σχολής γυμναστών και σχολής γυμναστριών του εκπαιδευτικού τμήματος της Ενώσεως των Ελληνίδων που προαναφέραμε, αφού κατά το σχολικό έτος 1918-19 εγγραφόταν χωρίς εξετάσεις στη δεύτερα τάξη του διδασκαλείου οι προαχθέντες και οι προαχθείσες μαθήτριες των σχολών αυτών.

δεκτές και οι απόφοιτες του διδασκαλείου νηπιαγωγών. Το 1920 το διδασκαλείο της γυμναστικής έγινε διετούς φοίτησης και για τα δυο φύλα, ενώ την ίδια χρονιά ιδρύθηκε και ένα τρίτο τμήμα μονοετούς διάρκειας (ΦΕΚ 200 β/1920 Ν.2477) που αποσκοπούσε στην πληρέστερη μόρφωση των δασκάλων στη γυμναστική. Οι δάσκαλοι με το επιπλέον πτυχίο από το μονοτάξιο διδασκαλείο μπορούσαν να αναπληρώνουν προσωρινά τους γυμναστές στα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης.

Διάγραμμα 3.29: Θέση του Διδασκαλείου Γυμναστικής στο εκπαιδευτικό σύστημα την περίοδο 1929-1939



Το 1929 με το ν.4371 (ΦΕΚ 298/1929), μεταρρύθμιση του Βενιζέλου, το διδασκαλείο γυμναστικής έγινε ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα και εξακολούθησε να αποτελείται από δυο τμήματα, αρρένων και θηλέων, που ήταν και τα δύο τριετούς φοιτήσεως. Δεκτοί για εγγραφή γίνονταν 30 μαθητές και 20 μαθήτριες που είχαν απολυτήριο γυμνασίου ή πρακτικού λυκείου ή διδασκαλείου δημοτικής εκπαίδευσης ή άλλου ομοταγούς και αναγνωρισμένου εκπαιδευτηρίου. Ο αριθμός των εισαγόμενων μπορούσε να αλλάζει με υπουργική απόφαση, αναλόγως των αναγκών. Εάν ο αριθμός αυτών που προσερχόταν για εγγραφή ήταν μεγαλύτερος, τότε γινόταν διαγωνισμός εντός του διδακτηρίου.

Το 1933 το διδασκαλείο γυμναστικής μετονομάστηκε σε *Γυμναστική Ακαδημία* και η φοίτηση παρέμεινε τριετής (ΦΕΚ 271/1933). Για εγγραφή γίνονταν δεκτοί κατόπιν εισιτηρίων εξετάσεων 25 μαθητές και 15 μαθήτριες. Το υπουργείο είχε τη δυνατότητα μέχρι και ένα μήνα πριν από τις εξετάσεις να αλλάζει τον αριθμό των εισακτέων (είτε συνολικά είτε κατά φύλο) ή να αποφασίσει τη μη εισαγωγή ατόμων στην ακαδημία, αναλόγως των αναγκών του διδακτικού προσωπικού. Ο προσδιορισμός των εισαγόμενων ως προς το φύλο ίσχυσε μέχρι το 1981.

Το διδασκαλείο της γυμναστικής και στη συνέχεια η γυμναστική ακαδημία, παρότι σχολεία μέσης εκπαίδευσης, ουσιαστικά ήταν σχολεία μεταδευτεροβάθμιας

εκπαίδευσης, αφού δέχονταν μαθητές και μαθήτριες που ήδη είχαν ολοκληρώσει τον κύκλο σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το 1939, η Γυμναστική Ακαδημία μετεξελίχθηκε σε Εθνική Ακαδημία Σωματικής Αγωγής (ΕΑΣΑ) και εντάχθηκε στην ανώτατη εκπαίδευση (ΦΕΚ 469/1939).

Τα στοιχεία για τη συμμετοχή ως προς το φύλο στο διδασκαλείο της γυμναστικής και στη συνέχεια στη γυμναστική ακαδημία για την περίοδο 1926-1939 δίνονται στον Πίνακα 3.21.

Πίνακας 3.21: Αριθμός Εγγεγραμμένων μαθητών και μαθητριών του Διδασκαλείου γυμναστικής και της Γυμναστικής Ακαδημίας

Σχολικό έτος	Τάξη						Σύνολο	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων
	Α΄		Β΄		Γ΄			
	Α	Θ	Α	Θ	Α	Θ		
1926-27	125	52	48	28			253	31,62
1927-28	102	39	75	39			255	30,59
1928-29	183	62	77	21			343	24,20
1929-30	72	14	106	36			228	21,93
1930-31	34	16	56	31	10	5	152	34,21
1931-32	48	25	33	15	54	31	206	34,47
1932-33	31	17	42	18	37	15	160	31,25
1933-34*	15	6	33	16	36	15	121	30,58
1934-35**							74	
1935-36	16	16	4	1	17	6	60	38,33
1936-37	16	17	16	14	2	1	66	48,48
1937-38	8	23	18	15	15	14	93	55,91
1938-39***			8	21	17	14	60	58,33

*Το διδασκαλείο γυμναστικής μετονομάστηκε σε Γυμναστική Ακαδημία

** δεν δημοσιεύθηκαν αναλυτικά στατιστικά στοιχεία

*** Η γυμναστική ακαδημία μετονομάστηκε σε ΕΑΣΑ και εντάχθηκε στην Ανώτερη εκπαίδευση

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1932, 1933γ&δ, 1934γ&δ, 1935α&β, 1936γ, 1937β, 1938β, 1939α, 1940β, 1946

Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού προκύπτει ότι μέχρι το 1934 που λειτούργησε το διδασκαλείο της γυμναστικής, η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων δεν ξεπέρασε το 35%. Στη συνέχεια, με την λειτουργία της ακαδημίας σωματικής αγωγής η εν λόγω συμμετοχή αυξήθηκε, όμως ελλατώθηκε κατά πολύ το μαθητικό τους προσωπικό σε απόλυτους αριθμούς.

Δ) Διδασκαλείο οικοκυρικών (1929-1935)

Το διδασκαλείο θηλέων ιδρύθηκε στην Καλλιθέα 1929 με σκοπό την εκπαίδευση διδασκαλισσών των μαθημάτων οικοκυρικών στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης και ονομασθηκε *Χαροκόπειος οικοκυρική και επαγγελματική σχολή κορασίων-Διδασκαλείον* (ΦΕΚ 290/1929). Στο διδασκαλείο εγγράφονταν μόνο κορίτσια, απόφοιτες του αστικού σχολείου θηλέων ή όσες είχαν ενδεικτικό προαγωγής της δευτέρας τάξης τετρατάξιου γυμνασίου ή της αντίστοιχης τάξης του εξατάξιου γυμνασίου, το πρώτο έτος λειτουργίας του, χωρίς εξετάσεις και στη συνέχεια με εξετάσεις. Η φοίτηση ήταν τριετής. Στην πρώτη τάξη μπορούσαν να εγγραφούν το πολύ 30 μαθήτριες. Ο αριθμός αυτός μπορούσε να αυξηθεί μέχρι 40 με έγκριση του Εκπαιδευτικού συμβουλίου, μετά από πρόταση του διοικητικού συμβουλίου της σχολής. Το σχολικό έτος 1934-35 το Χαροκόπειο διδασκαλείο μετατράπηκε σε ανώτερα οικοκυρική σχολή και μετονομάσθηκε σε *Χαροκόπειος Ανωτέρα Οικοκυρική Σχολή*³⁰⁴ Η φοίτηση παραμένει τριετής. Το σχολικό έτος 1937-38 στη Χαροκόπειο Ανωτέρα Οικοκυρική Σχολή προσαρτήθηκε διτάξιο τμήμα για την επιμόρφωση των διδασκαλισσών των οικοκυρικών μαθημάτων (ΦΕΚ 309/1937). Το τμήμα αυτό καταργήθηκε το 1950 και αντικαταστάθηκε από το επόμενο σχολικό έτος από τη *Χαροκόπειο Ανωτάτη Σχολή Οικιακής Οικονομίας* (ΦΕΚ 124/1951). Στην ανώτατη σχολή οικιακής οικονομίας η φοίτηση ήταν επίσης τριετής και εγγράφονταν μετά από εισιτήριες εξετάσεις οι απόφοιτες των γυμνασίων ή των εμπορικών σχολών. Η σχολή αυτή ανέλαβε στη συνέχεια την εκπαίδευση των διδασκαλισσών οικιακής οικονομίας, ενώ η *Χαροκόπειος Ανωτέρα Οικοκυρική Σχολή* εξακολούθησε να λειτουργεί ως επαγγελματική σχολή και μετονομάσθηκε σε *Χαροκόπειος Οικοκυρική Σχολή*. Η σχολή αυτή προσαρτήθηκε στην νεοϊδρυθείσα *Χαροκόπειο Ανωτάτη Σχολή Οικιακής Οικονομίας*. Η φοίτηση σε αυτή ήταν τριετής και εγγράφονταν κατόπιν εισιτηρίων εξετάσεων οι απόφοιτες του δημοτικού σχολείου, η σχολή αυτή χρησιμοποιείτο ως πρότυπο σχολείο για την άσκηση των μαθητριών της *Ανώτατης Σχολής Οικιακής Οικονομίας*.

³⁰⁴ Τα στατιστικά στοιχεία για την σχολή αυτή δίνονται από την ΕΣΥΕ (1935στ&ζ, 1936δ, 1938 ε,στ&ζ 1939β) στην «*Στατιστική της Ειδικής Εκπαίδευσως 1934-35*» σελ. θ' στην ενότητα της «*Εμπορικής και Βιομηχανικής Εκπαίδευσης*»

3.4-2. Αστικές σχολές θηλέων (1914-1929) - Ανώτερα Παρθεναγωγεία (1929-1936) - Αστικά σχολεία (1936-1938)

Η επαγγελματική εκπαίδευση μετά το 1914 συμπεριέλαβε και σχολεία όπως οι αστικές σχολές θηλέων, τα ανώτερα παρθεναγωγεία και τα αστικά σχολεία. Τα σχολεία αυτά είχαν διπλό σκοπό, την παροχή γενικής μόρφωσης και την επαγγελματική εκπαίδευση των μαθητών τους. Οι αστικές σχολές θηλέων και τα ανώτερα παρθεναγωγεία απευθύνονταν μόνο στα κορίτσια, ενώ τα αστικά σχολεία λειτουργούσαν ως αρρένων και θηλέων.

Αστικές Σχολές Θηλέων.

Οι αστικές σχολές θηλέων δημιουργήθηκαν (ΦΕΚ 255/1914), από την διάσπαση των παρθεναγωγείων το 1914³⁰⁵. Δυνατότητα ίδρυσης αστικών σχολών είχαν η Φιλεκπαιδευτική εταιρεία³⁰⁶, οι δήμοι και οι κοινότητες³⁰⁷. Η φοίτηση στις σχολές αυτές ήταν τριετής. Στην πρώτη τάξη μπορούσαν να εγγραφούν κορίτσια που είχαν απολυτήριο της έκτης δημοτικού ή ενδεικτικό προαγωγής από την δεύτερα τάξη ελληνικού σχολείου. Το απολυτήριο των αστικών σχολείων έδινε το δικαίωμα εισαγωγής στους αποφοίτους τους, μετά από επιτυχείς εξετάσεις, στην πρώτη τάξη του διδασκαλείου θηλέων ή του διδασκαλείου νηπιαγωγών ή άλλης επαγγελματικής σχολής³⁰⁸.

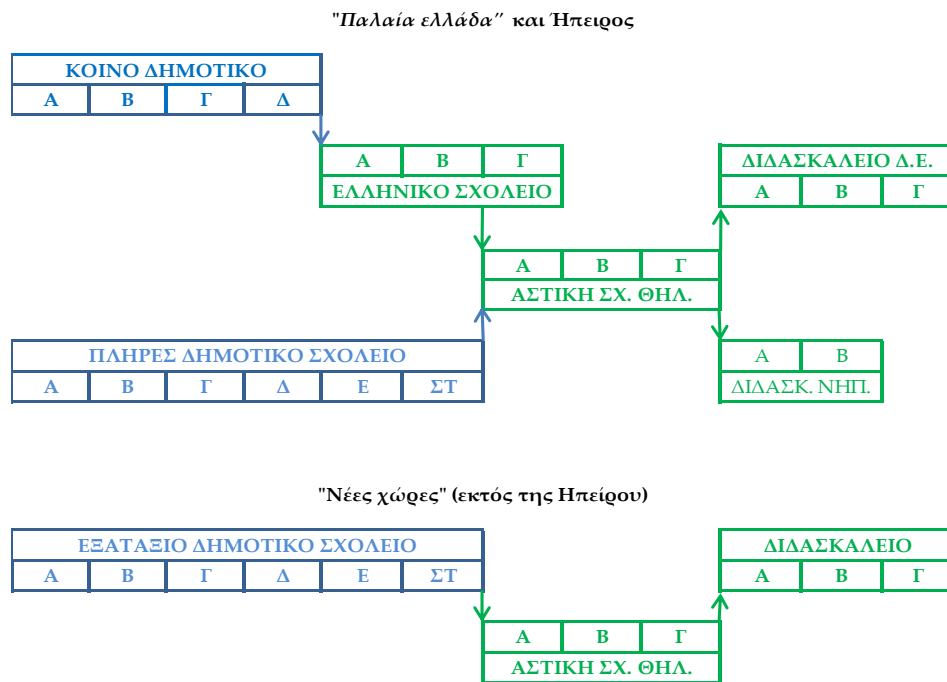
³⁰⁵ Βλέπε Παρθεναγωγεία 3.4-1.

³⁰⁶ Η φιλεκπαιδευτική εταιρεία ίδρυσε αστικές σχολές θηλέων στην Αθήνα την Πάτρα, την Κέρκυρα, τη Λάρισα, τη Λαμία, τα Τρίκαλα και Καλαμάτα.

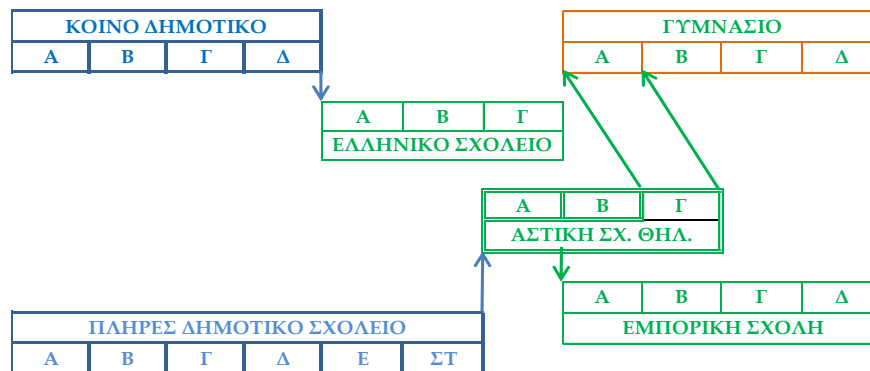
³⁰⁷ Λέφας, 1924 εκπαιδευτικός κώδικας σελ. 6

³⁰⁸ Παρότι στο Β.Δ. του 1914 δεν προβλεπόταν μεταγραφή από το αστικό σχολείο στο γυμνάσιο, αυτό είναι βεβαιωμένο ότι γίνονταν μέσα στο κλίμα που είχε διαμορφωθεί από τη δεκαετία του 1890, να φοιτούν μαθήτριες στα ελληνικά σχολεία και τα γυμνάσια..Οι Μηλίτση-Νίκα και Θεοφιλοπούλου-Στεφανούρη (2003 σελ.47) Στον πίνακα 5 καταγράφουν τα ονόματα 23 μαθητριών που πήραν μεταγραφή από το Αρσάκειο της Καλαμάτας (αστική σχολή θηλέων) στο γυμνάσιο αρρένων της πόλης από το 1916-1922

Διάγραμμα 3.30: Θέση των αστικών σχολών θηλέων (1914- 1929) στο εκπαιδευτικό σύστημα την περίοδο 1914-1929



Κινητικότητα που δεν προβλεπόταν από το διατάγμα του 1914 αλλά εφαρμόστηκε εναλλακτικά με την πρώτη στη συνέχεια



Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, όσον αφορά το μαθητικό δυναμικό των αστικών σχολών θηλέων, είναι ελλιπή και συγκεκριμένα αφορούν μόνο τα τρία τελευταία έτη της λειτουργίας των, δηλαδή τα έτη 1926-1929. Τα στοιχεία αυτά μαζί με τον αριθμό των αστικών σχολών δίνονται στον Πίνακα 3.22.

Πίνακας 3.22: Εγγεγραμμένες μαθήτριες στις αστικές σχολές

Σχολικό έτος	Αριθμός σχολείων	Τάξη			Σύνολο	Ποσοστό (%) του μαθητικού δυναμικού της Δ.Ε..
		Α'	Β'	Γ'		
1926-27	22*	1.361	930	1.193	3.484	3,38
1927-28	22	1.441	1.000	1.132	3.595	3,46
1928-29	22	1.289	1.000	1.179	3.490	3,50
1929-30	21	—	814	903	1.738	
1930-31	21	—	—	631	652	

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1932, 1933γ&δ, 1934γ&δ,

* Λειτουργούσαν 6 στην παλαιά Ελλάδα και 16 στις νέες χώρες.

Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού προκύπτει ότι κατά την τελευταία τριετία της λειτουργίας τους στις αστικές σχολές φοιτούσε ένας σταθερός αριθμός μαθητριών 3.500 περίπου, οι οποίες αποτελούσαν το 3,5% του μαθητικού δυναμικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι αστικές σχολές θηλέων αντικαταστάθηκαν (Μηλίτση-Νίκα & Θεοφιλοπούλου-Στεφανούρη, 2003) το 1929 από τα δημόσια γυμνασιακά ή ανώτερα παρθεναγωγεία³⁰⁹.

Ανώτερα Παρθεναγωγεία (1929-1936)

Το σχολικό έτος 1929-30 καταργήθηκαν οι αστικές σχολές θηλέων και αντικαταστάθηκαν από τα τετρατάξια *ανώτερα παρθεναγωγεία*³¹⁰. Στα ανώτερα παρθεναγωγεία εγγράφονταν, χωρίς εξετάσεις, μαθήτριες απόφοιτοι της ΣΤ' τάξης του δημοτικού σχολείου. Σκοπός τους ήταν: *να παρέχουν στις μαθήτριες που δεν επιθυμούσαν να προετοιμαστούν για πανεπιστημιακές σπουδές ανώτερη μόρφωση,*

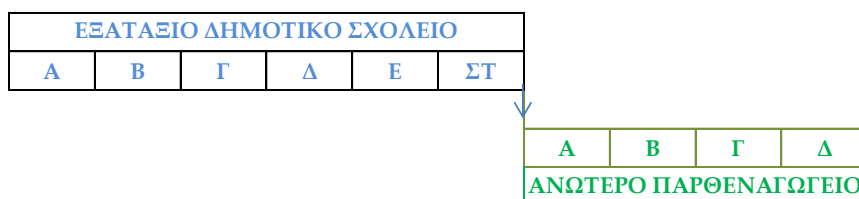
³⁰⁹ Ο Γ. Μπαμπινιώτης προλογίζοντας το βιβλίο των Μηλίτση-Νίκα και Θεοφιλοπούλου-Στεφανούρη (2003) διατυπώνει την άποψη: «ο τύπος αυτός των σχολείων επειδή δεν εξασφάλιζε συνέχιση των σπουδών στο γυμνάσιο και στο πανεπιστήμιο υπήρξε θνησιγενής. Όταν η πολιτεία έδωσε την ευκαιρία και στα κορίτσια της πατρίδας μας να φοιτήσουν στη μέση εκπαίδευση (ελληνικό σχολείο και γυμνάσιο) τα αστικά σχολεία θηλέων δεν είχαν πια λόγω υπέρξεως και βαθμηδόν καταργήθηκαν»

Οι Μηλίτση-Νίκα και Θεοφιλοπούλου-Στεφανούρη (2003 σελ.48-49) για την αστική σχολή θηλέων Καλαμάτας γράφουν «η κατάσταση όσον αφορά την παραπέρα πορεία του Αρσακείου (της αστικής σχολής θηλέων) επιδεινώθηκε μετά τη λειτουργία στην πόλη της Καλαμάτας το 1921-22 του πρώτου δημόσιου σχολείου θηλέων [...] Ασφαλώς δεν είναι τυχαίο ότι κατά τα σχολικά έτη 1922-23 και 1923-24 δεν έγινε ούτε μια εγγραφή μαθήτριας στην Α' τάξη του Αρσακείου Καλαμάτας, που σημαίνει ότι οι απόφοιτες των δημοτικών σχολείων προτιμούσαν να εγγραφούν στο δημόσιο Ελληνικό σχολείο της πόλης [...] Η αστική σχολή της Καλαμάτας έκλεισε το 1923 αντίστοιχα έκλεισαν οι αστικές σχολές Τρίπολης (1924) και Λαμίας το (1923)»

³¹⁰ Ν. 4373/16-8-1929 (εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Βενιζέλου)

περισσότερο οικεία στη γυναικεία φύση τα έργα και τον προορισμό της Ελληνίδας μητέρας (ΦΕΚ 297/1929). Το απολυτήριο των ανώτερων παρθεναγωγείων ήταν ισότιμο με το απολυτήριο γυμνασίου, αλλά δεν έδινε τη δυνατότητα συνέχισης των σπουδών στο πανεπιστήμιο³¹¹.

Διάγραμμα 3.31: Θέση των ανώτερων Παρθεναγωγείων (1929-1936) στο εκπαιδευτικό σύστημα



Ο συνολικός αριθμός των μαθητριών των παρθεναγωγείων ήταν συνεχώς μειούμενος (Πίνακας 3.23), το σχολικό έτος 1929-30 αποτελούσε το 3,37% του μαθητικού δυναμικού της μέσης εκπαίδευσης και το 1937-38 ήταν μόλις το 1,10%. Τα ανώτερα παρθεναγωγεία καταργήθηκαν με τον Α.Ν. 770/3-7-1937. Ο νόμος προέβλεπε την κατάργηση της Α΄ τάξης το σχολικό έτος 1937-38 και σταδιακά ανά έτος των υπολοίπων.

³¹¹ Καραπάνου κ.α, 2010 σελ.216: Αλέξης Δημαράς «Επιπλέον για τη μέση τάξη, όπου επικρατούσε ακόμη πολλή επιφύλαξη για εκτεταμένη εκπαίδευση των κοριτσιών, αλλά και αυξημένη μεμφιμοιρία για την παρεχόμενη στο Δημοτικό μόρφωση, θα ιδρύονταν τα (εκπαιδευτικώς αδιέξοδα) τετραετή «Ανώτερα Παρθεναγωγεία»

Πίνακας 3.23: Αριθμός εγγεγραμμένων μαθητριών των Ανώτερων παρθεναγωγείων ανά τάξη

Σχολικό έτος	Αριθμός σχολείων	Τάξεις				Σύνολο	Ποσοστό (%) του μαθητικού δυναμικού της Δ.Ε.
		Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄		
1929-30	21	958	814*	903*		2.675	3,37
1930-31	21	770	573	631*		1.974	2,96
1931-32	17	654	507	456		1.634	2,48
1932-33	15	711	387	361	372	1.846	2,71
1933-34	15	709	390	285	294	1.693	2,40
1934-35	15	722	431	277	237	1.682	2,40
1935-36	15	616	420	302	225	1.578	2,18
1936-37	7	331	222	172	140	872	1,10
1937-38	7	–	147	122	113	389	
1938-39	5	–	–	117	100	222	

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1932, 1933γ&δ, 1934γ&δ, 1935α&β, 1936γ, 1937β, 1938β

*Μαθήτριες των αστικών σχολών θηλέων που συνεχίζουν μέχρι να ολοκληρωθούν οι σπουδές τους

Αστικά σχολεία (1934-1938)

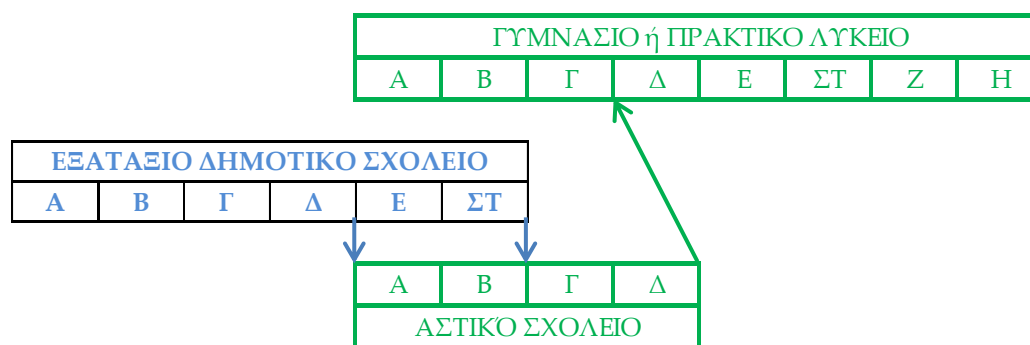
Το 1933 με το ν.5874 θεσμοθετήθηκαν τα *αστικά σχολεία* (ΦΕΚ 318/1933) που ξεκίνησαν τη λειτουργία τους το 1934 και εντάχτηκαν αρχικά στην ειδική εκπαίδευση. Ακολούθως, το 1937 με τον αναγκαστικό νόμο 770 (ΦΕΚ.263/1937), τα αστικά σχολεία που λειτουργούσαν μέχρι τότε, αντικαταστάθηκαν από αστικά σχολεία «*νέου τύπου*» τα οποία εντάχθηκαν στη μέση εκπαίδευση. Τα αστικά σχολεία «*νέου τύπου*» ήταν ξεχωριστά για κάθε φύλο, αρρένων και θηλέων³¹² και είχαν τέσσερεις ή πέντε τάξεις. Στα αστικά σχολεία αρρένων γίνονταν ειδικά επαγγελματικά μαθήματα όπως γεωργικά, γεωργική και οικιακή οικονομία,

³¹² Αστικά σχολεία αρρένων ιδρύονταν στις πρωτεύουσες των νομών, σε πόλεις με πληθυσμό άνω των 3.000 κατοίκων ενώ αν ο πληθυσμός της πόλης ξεπερνούσε τις 10.000, μπορούσαν να ιδρυθούν περισσότερα. Αστικά σχολεία θηλέων ιδρύονταν στις πρωτεύουσες των νομών ή σε πόλεις με πληθυσμό άνω των 5.000 κατοίκων και περισσότερα σε πόλεις με πληθυσμό άνω των 12.000. Είναι προφανές ότι όπως και στον νόμο ν.5874 του 1933, η ίδρυση σχολείου αρρένων σε σχέση με την ίδρυση σχολείου θηλέων ήταν ευκολότερη με βάση τα πληθυσμιακά κριτήρια. Οι μαθητές κάθε τάξης του αστικού σχολείου δεν μπορούσαν να υπερβαίνουν τους 50 και η τάξη απαγορευόταν να διασπαστεί σε τμήματα. Συνολικά στο κράτος δεν μπορούσαν τα αστικά σχολεία αρρένων και θηλέων να ξεπερνούν τα 150.

βιοτεχνικά, τεχνικά, ναυτικά, αλιευτικά, ενώ στα θηλέων μαθήματα γεωργίας, βρεφοκομίας, οικιακής οικονομίας, οικιακών έργων, γυναικείων τεχνών, στενογραφίας, δακτυλογραφίας, αναλόγως με τις ανάγκες του τόπου όπου λειτουργούσε το αστικό σχολείο³¹³.

Στην πρώτη τάξη των αστικών σχολείων μπορούσαν να εγγραφούν μετά από επιτυχείς εξετάσεις οι μαθητές που είχαν ενδεικτικό της τετάρτης τάξης του δημοτικού³¹⁴, ενώ οι απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου μπορούσαν να εγγραφούν στην Γ΄ τάξη. Οι απόφοιτοι του αστικού σχολείου μπορούσαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους και να εγγραφούν, μετά από επιτυχείς εξετάσεις, στη Δ΄ τάξη των γυμνασίων ή των πρακτικών λυκείων.

Διάγραμμα 3.32: Θέση των Αστικών σχολείων στο εκπαιδευτικό σύστημα



Στατιστικά στοιχεία του μαθητικού δυναμικού, αναφορικά με το φύλο, των αστικών σχολείων, δίνονται στον Πίνακα 3.24. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας τους οργανώθηκε ένα μεγάλο σχολικό δίκτυο αστικών σχολείων, στο οποίο φοιτούσε ένα σημαντικό μέρος του μαθητικού δυναμικού της μέσης εκπαίδευσης που το 1938-39 έφτασε στο 7,17%. Η συμμετοχή των κοριτσιών στο μαθητικό δυναμικό των αστικών σχολείων, το σχολικό έτος 1937-38 ήταν 38,44%, ενώ το επόμενο σχολικό έτος 1938-39 ανήλθε στο 45,84%, το οποίο ήταν το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής των κοριτσιών τη χρονιά αυτή ανάμεσα σε όλους τους τύπους σχολείων μέσης εκπαίδευσης.

³¹³ Μεταξάς, 1937 σελ.26: «η Ελληνίς θα διδάσκεται ότι χρειάζεται για να γίνει καλή νοικοκυρά, άριστη σύζυγος και μήτηρ και εκλεκτό μέλος της κοινωνίας εις την όποια θα ζήσει. Αι θεωρητικά γνώσεις θα συμβαδίζουν μετά των πρακτικών και εις μεν τας πόλεις θα δημιουργείται η αστική συνείδησις της οικοκυράς, εις δε τας γεωργικάς περιφέρειας θα αναπτύσσεται η γεωργική συνείδησις ώστε να αποβεί αυτή πολύτιμος βοηθός της οικογενείας της, δια των περί της οικιακής γεωργικής οικονομίας γνώσεών της»

³¹⁴ Οι μαθητές που δεν θα συνέχιζαν τη φοίτηση τους σε αστικό σχολείο έπρεπε να συνεχίσουν τη φοίτηση τους στην Ε΄ δημοτικού, αλλιώς εφαρμόζονταν οι διατάξεις περί υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Πίνακας 3.24: Εγγραφέντες μαθητές και μαθήτριες στα Αστικά σχολεία

Σχολικό έτος	Αριθμός Αστικών σχολείων (ν.5874/1933)	Αριθμός Αστικών σχολείων (ν.770/1937)	Αριθμός μαθητών						Σύνολο	Ποσοστό (%) του μαθητικού δυναμικού της Δ.Ε.
			Α΄ τάξη		Β΄ τάξη		Γ΄ τάξη			
			Α	Θ	Α	Θ	Α	Θ		
1936-37	11		309	85	71	10			475	
1937-38	11	142	2.725	1.774	147	38	41	7	4.732	5,10
1938-39	11	141	3.026	2.193	1.669	1.848	108	25	8.869	7,17

Τα αστικά σχολεία από το σχολικό έτος 1954-55³¹⁵ σταμάτησαν να ανήκουν στη μέση εκπαίδευση, λειτούργησαν όμως μέχρι το 1959, οπότε και μετατράπηκαν σε επαγγελματικές σχολές (ΦΕΚ 187/1959).

3.4-3. Εμπορικές σχολές

Το 1903³¹⁶ ιδρύθηκαν δημόσιες εμπορικές σχολές³¹⁷, ενταγμένες στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με σκοπό την προπαρασκευή των σπουδαστών για τον οικονομικό και εμπορικό κλάδο³¹⁸. Στις σχολές αυτές, εγγράφονταν οι απόφοιτοι του ελληνικού σχολείου και οι έχοντες ενδεικτικό τρίτης τάξης (επτατάξιου) πρακτικού

³¹⁵ ΕΣΥΕ, 1958β σελ.VIII

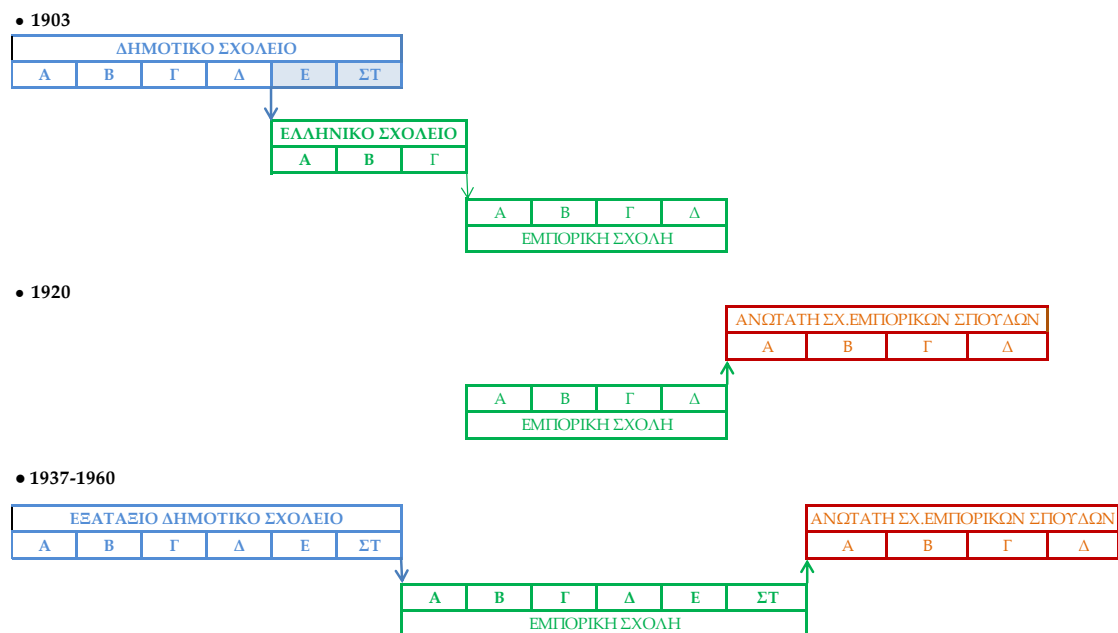
³¹⁶ ΦΕΚ, 169/1903 και ΦΕΚ, 216 /1903 «Συνιστώνται, δαπάνες του κράτους, εμπορικά σχολαί, ανήκουσαι εις την τάξιν των εκπαιδευτηρίων της μέσης εκπαίδευσως, σκοπούσαι δια καταλλήλου θεωρητικής και πρακτικής διδασκαλίας προπαρασκευήν των εις αυτάς φοιτώντων εις το εμπορικόν σταδιον».

³¹⁷ Παράλληλα με τις δημόσιες εμπορικές σχολές λειτουργούσαν και ιδιωτικές που ήταν όμως ενταγμένες στην Ειδική Εκπαίδευση. Για τους αποφοίτους των ιδιωτικών εμπορικών σχολών, που είχαν πρόγραμμα ταυτιζόμενο με εκείνο των δημοσίων, μπορούσαν να αποκτήσουν πτυχίο ισότιμο με εκείνο των δημοσίων κατόπιν επιτυχών εξετάσεων σε επιτροπή που διοριζόνταν από το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. (Στατιστική της δημοσίας εμπορικής εκπαίδευσως εν Ελλάδι (1922) σελ.η΄)

³¹⁸ Η ανάγκη για λειτουργία εμπορικών σχολών είχε εκφρασθεί από το 1856 (ΦΕΚ 32/1856 Β.Δ. περί εμπορικών μαθημάτων «Επιθυμούντες μέχρι της συστάσεως ειδικών εμπορικών εκπαιδευτηρίων, ίνα οι επιδιδόμενοι εις το εμπόριον αποκτήσωσι συστηματικότερον τας αναγκαιωτέρας τουλάχιστον εις το επιτήδευμα τούτο γνώσεις [...] προστίθενται παρά τω εν Σύρω γυμνασίω μαθήματα εμπορικού δικαίου ...») τα μαθήματα λειτούργησαν το ίδιο σχολικό έτος (ΦΕΚ 34/1856 Διατάξεις «...περί διδασκαλίας εν τω γυμνασίω Σύρου εμπορικών μαθημάτων»)

λυκείου (ΦΕΚ 154/1921). Ήταν τετραετούς διάρκειας και οι μαθητές τους κατέβαλαν δίδακτρα (ΦΕΚ 155 /1921).

Διάγραμμα 3.33: Θέση των εμπορικών σχολών στο εκπαιδευτικό σύστημα



Οι πρώτες δημόσιες εμπορικές σχολές λειτούργησαν σε Αθήνα και Πάτρα³¹⁹ το 1903 και μέχρι το 1913-14 λειτούργησαν συνολικά 5 σχολές. Από το επόμενο σχολικό έτος και μέχρι το 1936 οι εμπορικές σχολές εντάχθηκαν στις σχολές ειδικής εκπαίδευσης, οι οποίες δεν ανήκαν στη μέση εκπαίδευση³²⁰. Το 1937 με τον Α.Ν. 770 επανεντάχθηκαν στη μέση εκπαίδευση, έγιναν εξαετούς διάρκειας³²¹ και λειτούργησαν μέχρι το 1960 που μετατράπηκαν σε γυμνάσια οικονομικής κατευθύνσεως ή γυμνάσια ξένων γλωσσών (ΦΕΚ 187 /1959).

³¹⁹ ΦΕΚ 216 /1903 Με Β.Δ. προβλεπόταν η ίδρυση εμπορικών σχολών σε Αθήνα και Πάτρα, σύμφωνα με Στατιστική της δημόσιας εμπορικής εκπαίδευσεως εν Ελλάδι 1910-11, 1920-21 σελ. θ' δημόσιες εμπορικές σχολές ιδρύθηκαν: το 1901 στην Αθήνα και την Πάτρα, 1905 στην Σύρο και την Τσαγκαράδα, 1908 στην Κέρκυρα, 1914 στο Καρλόβασι, 1915 στο Ηράκλειο, 1917 στον Πύργο και την Τρίπολη, 1919 Θεσσαλονίκη Καλαμάτα και Πειραιά, και το 1920 στην Αθήνα, το Βόλο, τη Χαλκίδα και τα Χανιά..

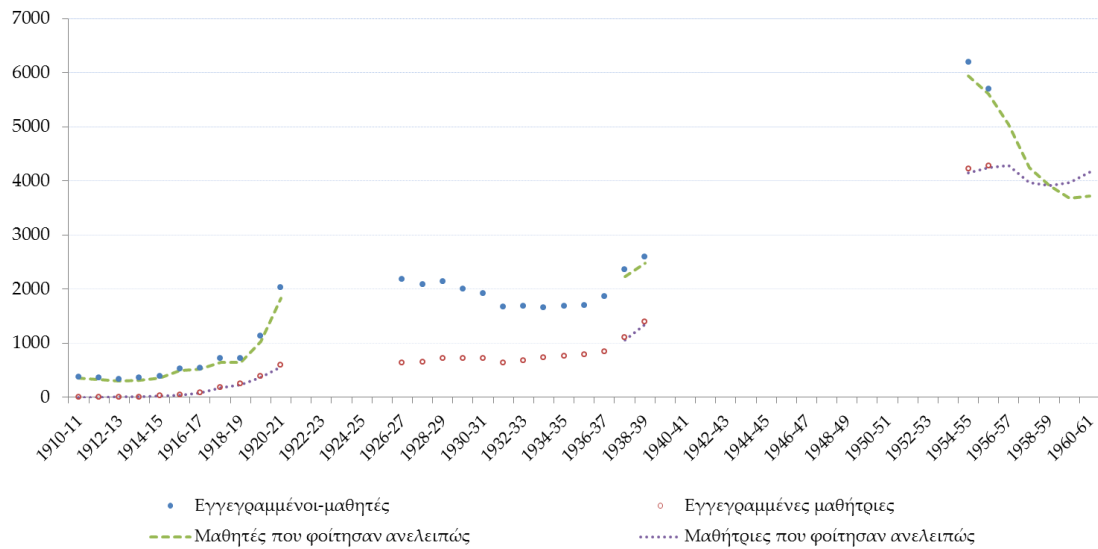
³²⁰ ΦΕΚ 234/1914 «Ως σχολεία μέσης εκπαίδευσεως λογίζονται, πλην των γυμνασίων και των ελληνικών σχολείων, τα διδασκαλεία υποδιδασκαλεία και αι ανώτεροι της έκτης τάξης των ημιγυμνασίων, αστικών σχολείων και παρθεναγωγείων».

ΦΕΚ 190 /1919 «Σχολεία της μέσης εκπαίδευσεως είναι τα παντός είδους διδασκαλεία, τα γυμνάσια, το Βαρβάκειο Λύκειο, τα ημιγυμνάσια, τα γυμνασιακά η ανώτερα παρθεναγωγεία και τα ελληνικά και αστικά σχολεία»

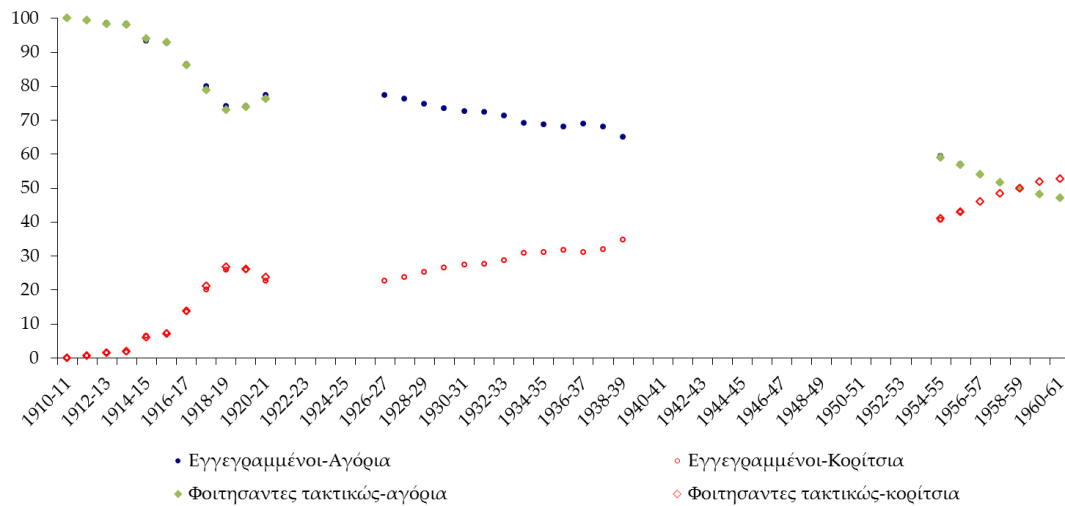
³²¹ Το απολυτήριο των σχολών αυτών ήταν ισοδύναμο με το απολυτήριο του γυμνασίου για την κάλυψη δημοσίων θέσεων αλλά δεν ίσχυε για την εισαγωγή στις ανώτατες σχολές εκτός της Ανώτατης Σχολής Εμπορικών Σπουδών (ΦΕΚ 133/1920)

Στις εμπορικές σχολές ως το 1910-11 φοιτούσαν μόνο αγόρια, οι πρώτες μαθήτριες εγγράφηκαν το σχολικό έτος 1911-12. Στη συνέχεια οι εμπορικές σχολές λειτούργησαν ως μεικτές. Εξαίρεση αποτέλεσαν από το 1920 και μετά οι δυο εμπορικές σχολές που λειτούργούσαν στην Αθήνα και οι οποίες μετατράπηκαν η μια σε αρρένων και η άλλη σε θηλέων. Ως αρρένων λειτούργησε επίσης μια ακόμη σχολή, που ιδρύθηκε το επόμενο σχολικό έτος, το 1921, στην Αθήνα (ΦΕΚ 157/1921). Το μαθητικό δυναμικό των εμπορικών σχολών το 1938-39 αποτελούσε το 3,23% του μαθητικού δυναμικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και το 1954-55 έφτασε στο 5,12%. Η κατανομή του ως προς το φύλο των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των πτυχιούχων των εμπορικών σχολών δίνονται στον Πίνακα 3.25 και απεικονίζονται στο Διάγραμμα 3.34. Από την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων και των φοιτησάντων στις εμπορικές σχολές που απεικονίζεται στο Διάγραμμα 3.35, προκύπτει ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στις εμπορικές σχολές, μέχρι το 1918, παρουσιάζει μια έντονα ανοδική τάση και φθάνει στο 27%. Στη συνέχεια ελαττώνεται, αλλά από το 1926 επανέρχεται η ανοδική τάση και το 1960 το ποσοστό των κοριτσιών φθάνει στο 53%. Οι διακυμάνσεις στη συμμετοχή των κοριτσιών οφείλονται κυρίως στις αυξομειώσεις του αριθμού των μαθητών, καθώς όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 3.34, ο αριθμός των κοριτσιών παραμένει σταθερά σχεδόν ανοδικός μέχρι το 1955. Στη συνέχεια παρουσιάζει μια μικρή κάμψη αλλά και ο αριθμός των αγοριών την περίοδο αυτή παρουσιάζει εντονότερη κάμψη. Σημειώνεται ότι η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων στις εμπορικές σχολές εξισώνεται το 1958-59, ενώ στα σχολεία γενικής παιδείας (γυμνάσια – λύκεια) το 1974-75.

Διάγραμμα 3.34: Αριθμός αγοριών και κοριτσιών που φοίτησαν στις Εμπορικές Σχολές την περίοδο 1910-1960



Διάγραμμα 3.35: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στις Δημόσιες Εμπορικές Σχολές την περίοδο 1910-1960



Για τις αιτίες της αύξησης του αριθμού των κοριτσιών που φοιτούσαν στις εμπορικές σχολές την περίοδο 1911-1919 ο Ι. Μιχαλόπουλος διευθυντής της στατιστικής υπηρεσίας το 1920 αναφέρει³²²: «Από τις εκθέσεις που υποβλήθηκαν από τις σχολές συνάγεται ότι: η τάση για την εμπορική εκπαίδευση των θηλέων, που ως επί το πλείστον

³²² Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, 1922 σελ. ιγ', ιδ'

ανήκουν στην μέση και κατώτερη κοινωνικά τάξη, δεν προέρχεται από ιδιαίτερη κλίση τους στο εμπόριο αλλά από άλλους λόγους όπως: 1) από την επιθυμία των γονέων τους να αποκτήσουν πτυχίο, ώστε να κατορθώσουν να αποκτήσουν τα προς το ζην ευκολότερα από το να αποκτήσουν πτυχίο δασκάλας, οπότε ήταν αναγκασμένες τις περισσότερες φορές να απομακρύνονται από τις οικογένειες τους 2) από την επιθυμία να εφοδιάσουν τις θυγατέρες τους με ένα πτυχίο, όχι για άμεσο βιοπορισμό, αλλά για αντιμετώπιση τυχόν δυσχερειών που θα αντιμετώπιζαν στην ζωή τους στο μέλλον 3) σε συνδυασμό με τους πιο πάνω λόγους, για να μάθουν τα παιδιά τους ξένες γλώσσες που σε αριθμό και σε ώρες διδάσκονταν περισσότερο στις εμπορικές σχολές.» Από την παραπάνω έκθεση προκύπτει ότι οι εμπορικές σχολές αποτελούσαν διέξοδο για μια καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση των κοριτσιών των μεσαίων και κατώτερων κοινωνικά τάξεων, αφού το επάγγελμα της δασκάλας δεν ήταν ιδιαίτερα ελκυστικό.

Πίνακας 3.25: Μαθητικό δυναμικό των Δημόσιων Εμπορικών σχολών

Σχολικό έτος	Αριθμός σχολών	Εγγραφέντες		Φοιτήσαντες		Πτυχιούχοι	
		A	K	A	K	A	K
1910-11**	5	375	0	349	0	45	
1911-12	5	364	2	330	2	69	
1912-13	5	336	5	304	5	48	
1913-14	5	356	6	317	6	43	
1914-15	6	384	27	362	23	43	1
1915-16	7	523	41	491	38	59	
1916-17	7	546	86	514	82	58	2
1917-18	9	724	181	639	171	67	15
1918-19	9	720	252	644	237	93	10
1919-20	12	1.130	396	1.026	363	79	30
1920-21	16	2.028	596	1.824	568	151	67
1926-27*	26	2.183	640				
1927-28	25	2.086	652				
1928-29		2.135	721				
1929-30	21	2.009	727				
1930-31	21	1.917	725				
1931-32	21	1.674	640				
1932-33	20	1.692	683				
1933-34	20	1.656	738				
1934-35	20	1.685	764				
1935-36	20	1.703	795				
1936-37	20	1.867	845				
1937-38**	22	2.356	1.103	2.230	1.054	147	62
1938-39	22	2.602	1.395	2.472	1.349	172	84
1954-55	40	6.201	4.230	5.946	4.150	589	392
1955-56	40	5.702	4.284	5.605	4.245	437	365
1956-57	40			5.040	4.290		
1957-58	40			4.240	3.966	448	419
1958-59	40			3.917	3.913	388	335
1959-60	40			3.685	3.967	407	392
1960-61	42			3.714	4.159	385	450

*Οι εμπορικές σχολές ανήκουν στην ειδική εκπαίδευση

**Οι εμπορικές σχολές ανήκουν στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Πηγή: Υπουργείον των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαιδεύσεως, 1912.

Για τα σχολικά έτη 1926-36: ΕΣΥΕ, 1935στ, 1935ζ, 1936δ, 1938ε&στ

Για τα σχολικά έτη: ΕΣΥΕ, 1939α, 1940β, 1946, 1958β, 1959β&γ, 1960β, 1961β, 1962γ

3.5. Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, 1960-2007- θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας.

Το χαρακτηριστικό της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης κατά την περίοδο 1960-2007 είναι η έμφαση που δίνεται στη λειτουργία τεχνικών σχολείων (τεχνικές σχολές και τεχνικά λύκεια).

Για την περίοδο 1960-1985 η δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική³²³ εκπαίδευση οργανώνεται σε δυο βαθμίδες, την *κατώτερη* και την *ανώτερη* που περιλάμβαναν σχολές, όπου αντιστοίχως μπορούσαν να φοιτούν απόφοιτοι δημοτικού σχολείου και μαθητές που είχαν τελειώσει την Γ΄ γυμνασίου. Ωστόσο, η κατώτερη βαθμίδα καταργήθηκε το 1985. Αναλυτικότερα, με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1959, Ν.Δ.3971, (ΦΕΚ, 102/1977)) ιδρύθηκαν τα *σχολεία κατώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης* και οι *δημόσιες σχολές εργοδηγών*. Τα σχολεία κατώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης ανήκαν στην κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η φοίτηση ήταν από μονοετής μέχρι και τετραετής ανάλογα με την ειδικότητα. Οι σχολές εργοδηγών ανήκαν στην ανώτερη βαθμίδα και η φοίτηση αναλόγως της ειδικότητας ήταν τριετής ή τετραετής. Με το Ν.Δ. 580/1970 η κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης ονομάστηκε *κατώτερη τεχνική εκπαίδευση*, ενώ η ανώτερη βαθμίδα *μέση τεχνική εκπαίδευση*³²⁴.

Το 1977 η δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση αναδιοργανώθηκε στο σύνολο της (ΦΕΚ 102/1977) και έτσι δημιουργήθηκαν νέοι τύποι σχολείων τα Τεχνικά και Επαγγελματικά Λύκεια (ΤΕΛ)³²⁵ και οι Τεχνικές – Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ)^{326,327}. Τα κατώτερα τεχνικά σχολεία και οι σχολές

³²³ Σημειώνεται ότι στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση καταχωρούνται και τα στοιχεία της δευτεροβάθμιας εκκλησιαστικής εκπαίδευσης. Στην εκκλησιαστική εκπαίδευση συμμετείχαν μόνο άνδρες. Το μαθητικό δυναμικό των εκκλησιαστικών σχολών αποτελούσε ένα πολύ μικρό ποσοστό του μαθητικού δυναμικού της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, περίπου στο 1%.

³²⁴ Σύμφωνα με την Διεθνή Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης (ISCED 1997) η μέση τεχνική εκπαίδευση κατατάσσεται στο επίπεδο ISCED 3 (Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) ενώ η κατώτερη στο επίπεδο ISCED 2 (Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)

³²⁵ Τα Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια (ΤΕΛ) επιχειρούσαν, εκτός από τις γενικές γνώσεις, να εφοδιάσουν τους αποφοίτους τους με τις απαραίτητες τεχνικές γνώσεις, ώστε να ενταχθούν γρήγορα και ομαλά στον επαγγελματικό στίβο.

³²⁶ Περισσότερες από μια σχολικές μονάδες τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΤΕΛ και ΤΕΣ) που έδρευαν στην ίδια πόλη μπορούσαν να συγκροτήσουν ενιαία εκπαιδευτική μονάδα το Κέντρο Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΚΕΤΕ).

εργοδηγών που λειτουργούσαν βάση του νόμου 3971/1959 καταργήθηκαν σταδιακά³²⁸. Τα ΤΕΛ λειτούργησαν σε ημερήσια ή νυχτερινή βάση, όπου στην πρώτη περίπτωση η φοίτηση ήταν τριετής, ενώ στη δεύτερη τετραετής. Ομοίως οι ημερήσιες ΤΕΣ ήταν, αναλόγως της ειδικότητας, μονοετούς ή διετούς φοίτησης, ενώ οι νυχτερινές διαρκούσαν αντίστοιχα κατά ένα ή δυο εξάμηνα περισσότερο. Στα ΤΕΛ και στις ΤΕΣ μπορούσαν να εγγραφούν απόφοιτοι των γυμνασίων. Τα σχολεία αυτά αποτελούσαν την ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας τεχνικής εκπαίδευσης. Όπως προαναφέρθηκε, η κατώτερη βαθμίδα καταργήθηκε διότι το 1981 επεκτάθηκε η υποχρεωτική εκπαίδευση και στα γυμνάσια. Έτσι, ουσιαστικά η δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση περιορίστηκε στην ανώτερη βαθμίδα της.

Το 1985 με το Ν.1566 (ΦΕΚ 167/1985) εντάχθηκαν στα σχολεία της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και οι Σχολές Μαθητείας του ΟΑΕΔ³²⁹ που λειτουργούσαν από το 1983 ως ισότιμες με τις τεχνικές σχολές.

Το 1998 (Ν.2640) καταργήθηκαν τα ΤΕΛ και οι ΤΕΣ και στη θέση τους δημιουργήθηκαν τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ). Τα ΤΕΕ αποτελούνταν από δύο κύκλους σπουδών: τον Α΄ κύκλο, όπου εγγράφονταν οι απόφοιτοι του γυμνασίου και η διάρκεια των σπουδών ήταν 2 χρόνια, και τον Β΄ κύκλο, όπου γίνονταν δεκτοί οι απόφοιτοι του Α΄ κύκλου και η διάρκεια σπουδών ήταν ένα έτος.

Τέλος, το 2006 (Ν.3475/2006) τα ΤΕΕ διαχωρίστηκαν σε Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑΣ), και σε Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ), παρόμοια των πρώην ΤΕΣ και ΤΕΛ αντιστοίχως.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Η συμμετοχή του φύλου στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση θα εξεταστεί με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων αγοριών

³²⁷ Οι τεχνικές σχολές ήταν διετούς φοίτησης, δέχονταν αποφοίτους γυμνασίου και λειτουργούσαν απόγευμα ή βράδυ για την εξυπηρέτηση των εργαζόμενων μαθητών. Στόχευαν κυρίως στην τεχνογνωσία και λιγότερο στην γενική εκπαίδευση των μαθητών.

³²⁸ Σύμφωνα με το Ν.576/1977 οι τεχνικές σχολές που λειτουργούσαν με βάση το Ν.3971/1959 από το σχολικό έτος 1979/80 θα καταργούνταν σταδιακά μέχρι το 1982-83, η μεταβατική περίοδος όμως παρατάθηκε ως 1984-85. (κατά την μεταβατική αυτή περίοδο οι σχολές που λειτουργούσαν πριν την εφαρμογή του Ν.576/1977 αναφέρονται ως *σχολές παλαιού τύπου*)

Η κατάργηση των κατώτερων επαγγελματικών σχολών ήταν φυσικό επακόλουθο της απόφασης για επέκταση του υποχρεωτικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης και στο γυμνάσιο (Ν.309/1976), δεδομένου ότι στις σχολές αυτές φοιτούσαν απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου.

³²⁹ Οι σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ ιδρύθηκαν με το Ν.1346/1983 (ΦΕΚ 46/ 1983)

($N_{EAA-TE}(t)$) και των κοριτσιών ($N_{EΘA-TE}(t)$) στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση δίνονται στον Πίνακα 3.26.

Πίνακας 3.26: Εγγεγραμμένοι μαθητές και μαθήτριες στη μέση τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση την περίοδο 1966-2007

Σχολικό Έτος (t)	Αγόρια ($N_{EAA-TE}(t)$)	Κορίτσια ($N_{EΘA-TE}(t)$)	Σχολικό Έτος (t)	Αγόρια ($N_{EAA-TE}(t)$)	Κορίτσια ($N_{EΘA-TE}(t)$)
1966-67	65.170	8.237	1987-88	90.831	38.971
1967-68	68.847	9.251	1988-89	93.376	40.377
1968-69	69.626	9.342	1989-90	88.941	41.797
1969-70	75.168	10.548	1990-91	90.806	44.143
1970-71	84.412	13.889	1991-92	97.453	52.271
1971-72	95.486	16.825	1992-93	101.614	59.253
1972-73	104.935	18.146	1993-94	98.596	62.355
1973-74	114.515	18.846	1994-95	96.816	62.742
1974-75	116.097	18.020	1995-96	96.006	61.640
1975-76	115.229	17.362	1996-97	97.674	63.025
1976-77	112.645	18.876	1997-98	95.056	62.903
1977-78	103.305	21.423	1998-99	84.736	51.475
1978-79	98.832	26.207	1999-00	83.018	56.327
1979-80	86.686	19.889	2000-01	92.775	64.617
1980-81	80.472	19.953	2001-02	94.882	66.785
1981-82	81.580	26.632	2002-03	93.689	60.775
1982-83	59.071	20.715	2003-04	90.522	55.626
1983-84	69.848	30.138	2004-05	85.437	50.226
1984-85	71.227	30.316	2005-06	70.657	45.410
1985-86	77.670	31.745	2006-07	71.848	39.431
1986-87	83.668	34.769			

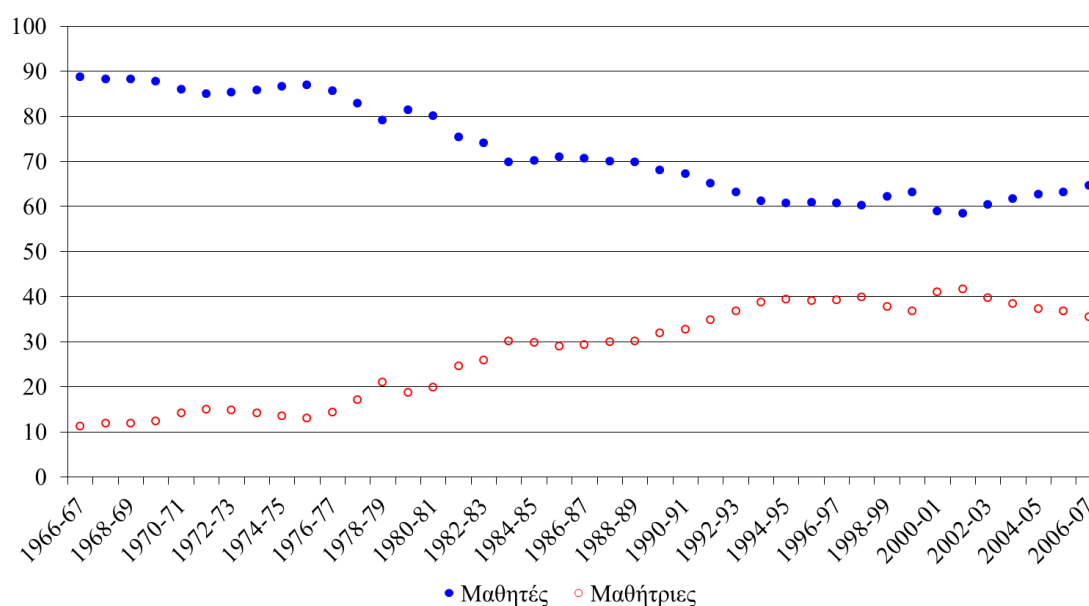
Σημειώνεται ότι: α) Για την περίοδο 1966/67 έως 1978/79 τα στοιχεία του Πίνακα 3.26 αφορούν συνολικά στην κατώτερη και στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας τεχνικής εκπαίδευσης³³⁰. β) Για την περίοδο 1979/80 έως 1984/85, που αντιστοιχεί στην μεταβατική περίοδο κατάργησης της κατώτερης βαθμίδας της δευτεροβάθμιας τεχνικής εκπαίδευσης, τα στοιχεία αναφέρονται συνολικά στο μαθητικό δυναμικό της ανώτερης βαθμίδας και των τάξεων που λειτουργούσαν στην

³³⁰ Η Στατιστική της Εκπαιδύσεως, 1971-72 (ΕΣΥΕ, 1975) κατατάσσει αναδρομικά από το 1966/67 τις τεχνικές σχολές που εγγράφονται απόφοιτοι του δημοτικού στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. (Πίνακας 1 σελ.93) «Η εξέλιξις βασικών μεγεθών της μέσης τεχνικής-επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσεως, κατά τα σχολικά έτη 1966/67-1971/72»

κατώτερη γ) Για την περίοδο 1985/86 έως 2006/07 τα στοιχεία αναφέρονται στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας τεχνικής εκπαίδευσης.

Από την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, που κατασκευάστηκε από τα στοιχεία του Πίνακα 3.26, με βάση τις Σχέσεις 1.9 και 1.10, η οποία απεικονίζεται στο Διάγραμμα 3.36.

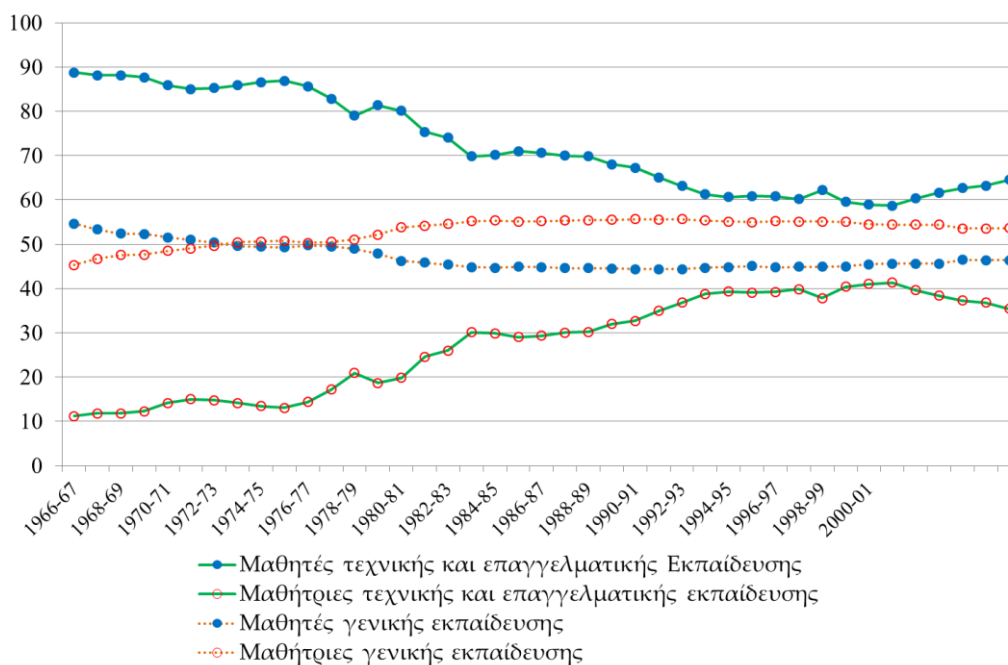
Διάγραμμα 3.36: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση την περίοδο 1966-2007



προκύπτει ότι στην αρχή της εξεταζόμενης περιόδου και συγκεκριμένα στο διάστημα 1966-1977, η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας τεχνικής εκπαίδευσης ($P_{E\Delta\theta-TE}(t)$) είναι λίγο πιο πάνω από 10%. Στη συνέχεια παρουσιάζει ανοδική τάση και από 14,35%, που ήταν το 1976-77 ($P_{E\Delta\theta-TE}(1976)=14,35\%$), φθάνει στο 30,14% το 1983-84 ($P_{E\Delta\theta-TE}(1983)=30,14\%$). Την πενταετία που ακολουθεί, το ποσοστό των κοριτσιών παραμένει σε αυτό το επίπεδο, αλλά από το σχολικό έτος 1988-89 επανέρχεται η ανοδική τάση και το 1994-95 φθάνει στο 39,32% ($P_{E\Delta\theta-TE}(1994)=39,32\%$). Στη συνέχεια σταθεροποιείται κοντά στο 40%, ενώ την τελευταία τετραετία ακολουθεί μια ελαφρώς καθοδική τάση και το 2006-07 γίνεται 35,43% ($P_{E\Delta\theta-TE}(2006)=35,43\%$). Επομένως τα αγόρια αποτελούν διαχρονικά την πλειοψηφία στο μαθητικό δυναμικό της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης (Διάγραμμα 3.36), σε αντίθεση με τη δευτεροβάθμια

γενική εκπαίδευση που από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 την πλειοψηφία την αποτελούν τα κορίτσια.

Διάγραμμα 3.37: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική και στην τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση την περίοδο 1966-2007



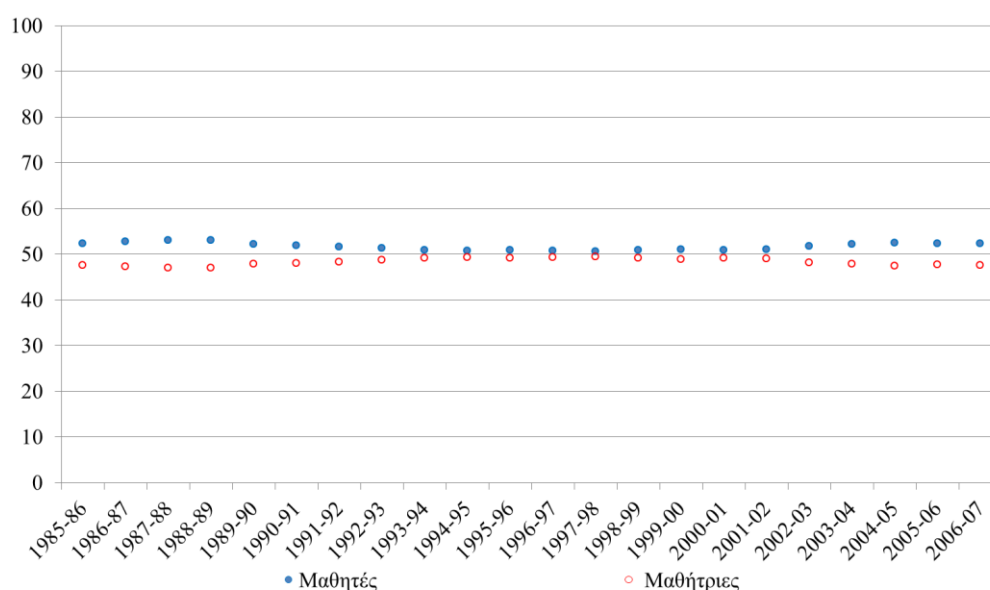
Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση, με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, φαίνεται να ακολουθεί μια σιγμοειδή καμπύλη. Το μοντέλο που προσομοιώνει την κατανομή αυτή μελετάται στην ενότητα 6.4-2.

3.6. Η συμμετοχή του φύλου στην Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, 1985-2007

Στην ενότητα αυτή θα μελετηθεί η συμμετοχή ως προς το φύλο συνολικά στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή αθροιστικά για τους δυο κλάδους της, την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και τη γενική εκπαίδευση. Σημειώνεται ότι η μελέτη ως προς το φύλο της συμμετοχής στην κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, για την ίδια περίοδο, μελετήθηκε στην ενότητα 3.3-4. Από την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Τ.9 και απεικονίζεται στο Διάγραμμα 3.37, προκύπτει ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($P_{ΕΘΛ-ΓΤΕ,Λ}(t)$), είναι λίγο μικρότερη του 50%,

κυμαίνεται από 46,97% ($P_{EΘΔ-ΓΤΕ,Λ}(1987)=46,97\%$) έως 49,88%, ($P_{EΘΔ-ΓΤΕ,Λ}(1999)=49,88\%$) πλησιάζει επομένως το ποσοστό των κοριτσιών στην ηλικιακή ομάδα των 16-18 ετών³³¹. Αντίστοιχα, η συμμετοχή των αγοριών ($P_{EΑΔ-ΓΤΕ,Λ}(t)$) επίσης συγκλίνει στο ποσοστό των αγοριών της ηλικιακής ομάδας των 16-18 ετών.

Διάγραμμα 3.38: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων αγοριών και κοριτσιών στην Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (γενική και τεχνική -επαγγελματική αθροιστικά) την περίοδο 1985-2007



Συνεπώς, η συμμετοχή στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι σχεδόν ανεξάρτητη από το φύλο. Υπενθυμίζουμε ότι στο ίδιο συμπέρασμα καταλήξαμε στην ενότητα 3.3-4 για τη συμμετοχή στην κατώτερη βαθμίδα (τα γυμνάσια) την ίδια περίοδο. Ωστόσο, από τη μελέτη που προηγήθηκε για τη συμμετοχή ως προς το φύλο, τόσο στην ανώτερη βαθμίδα της γενικής, όσο και στην ανώτερη βαθμίδα της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, πρόεκυψε ότι υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή των αγοριών και των κοριτσιών. Στη γενική εκπαίδευση, όλη την περίοδο 1985-2006, η συμμετοχή των κοριτσιών είναι μεγαλύτερη εκείνης των αγοριών, το αντίθετο από ότι συμβαίνει στην τεχνική εκπαίδευση, όπου η συμμετοχή των κοριτσιών είναι μικρότερη εκείνης των αγοριών (Διάγραμμα 3.37).

³³¹ Από τα αποτελέσματα της απογραφής του πληθυσμού των ετών 1981, 1991 και 2001 προκύπτει ότι τα κορίτσια αποτελούσαν το 47,65%, 48,81% και 49,45% αντίστοιχα των παιδιών ηλικίας 16-18 ετών

Προκειμένου να εξετάσουμε πως η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων, ενώ είναι σχεδόν ισότιμη στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, διαφοροποιείται ως προς το φύλο στους δυο κλάδους της, τη γενική και την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, θα εξετάσουμε τις διαφοροποιήσεις ως προς το φύλο στην κατανομή του μαθητικού δυναμικού στους δυο αυτούς κλάδους της. Για το λόγο αυτό ορίζουμε:

- *Βαρύτητα της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης* στη συγκρότηση του μαθητικού δυναμικού της ανώτερης βαθμίδας της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος t , την τιμή της ποσότητας $q_{TE}(t)$ που υπολογίζεται από τη σχέση:

$$q_{TE}(t) = \frac{N_{E\Delta-TE\Lambda}(t)}{N_{E\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)} \quad (3.1)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %.

- *Βαρύτητα της γενικής εκπαίδευσης* στη συγκρότηση του μαθητικού δυναμικού της ανώτερης βαθμίδας της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος t την τιμή της ποσότητας $q_I(t)$ που υπολογίζεται από τη σχέση:

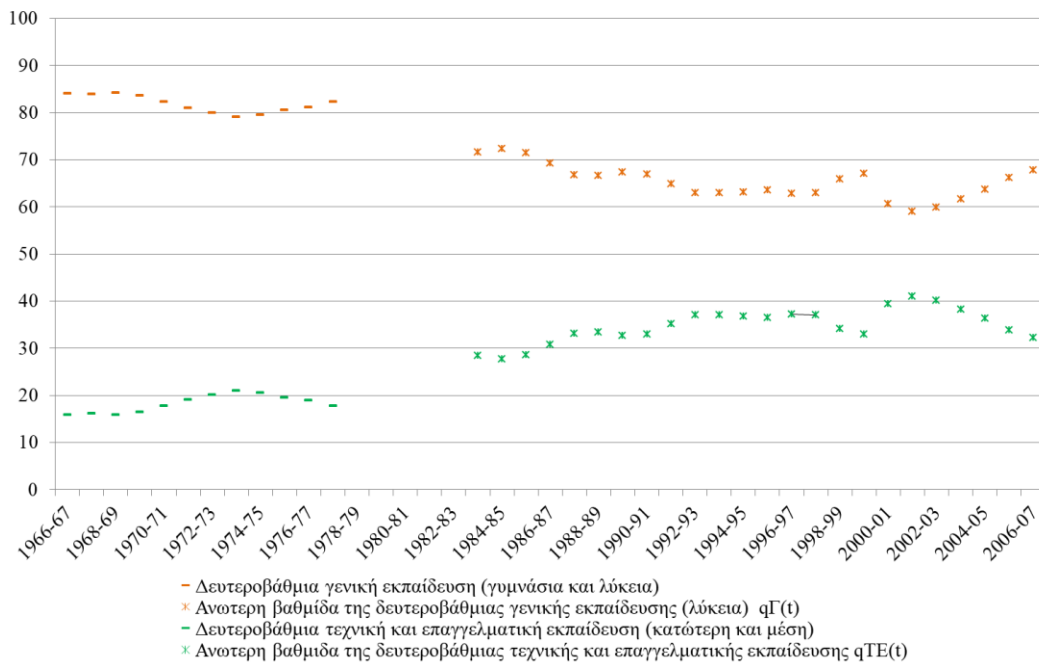
$$q_I(t) = \frac{N_{E\Delta-\Gamma\Lambda}(t)}{N_{E\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)} \quad (3.2)$$

και εκφράζεται ως ποσοστό %.

Προφανώς οι ποσότητες $q_{TE}(t)$ και $q_I(t)$ εκφράζουν για το σχολικό έτος t , τα ποσοστά (%) των εγγεγραμμένων στην ανώτερη βαθμίδα της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και της γενικής εκπαίδευσης αντίστοιχα, επί του συνόλου των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Προφανώς $q_{TE}(t) + q_I(t) = 100\%$. Οι τιμές των $q_{TE}(t)$ και $q_I(t)$ που προκύπτουν από τις Σχέσεις (3.1) και (3.2) συγκροτούν αντίστοιχα τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και στη γενική εκπαίδευση ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση που δίνονται στον Πίνακα Π.Δ.Τ.7 και απεικονίζονται στο Διάγραμμα 3.39 από το οποίο προκύπτει ότι $q_I(t) > q_{TE}(t)$

Διάγραμμα 3.39: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στη τεχνική -επαγγελματική εκπαίδευση και στη γενική εκπαίδευση ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης



Ακόμη ορίζουμε:

- Ποσοστό των εγγεγραμμένων αγοριών της ανώτερης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων αγοριών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την τιμή της ποσότητας

$P_{ATE/AA}(t)$ η οποία δίνεται από τη σχέση:

$$P_{ATE/AA}(t) = \frac{N_{EAA-TEA}(t)}{N_{EAA-ΓTE,Λ}(t)} \quad (3.3)$$

- Ποσοστό των εγγεγραμμένων αγοριών της ανώτερης γενικής εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων αγοριών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την τιμή της ποσότητας $P_{AG/AA}(t)$ που δίνεται από τη σχέση

$$P_{AG/AA}(t) = \frac{N_{EAA-ΓA}(t)}{N_{EAA-ΓTE,Λ}(t)} \quad (3.4)$$

Προφανώς: $P_{ATE/AA}(t) + P_{AG/AA}(t) = 100\%$ αφού ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων αγοριών στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το σχολικό έτος t ($N_{EAA-ΓTE,Λ}(t)$) είναι ίσος με το άθροισμα των εγγεγραμμένων αγοριών στη γενική

$(N_{E\Delta\Delta-\Gamma\Delta}(t))$ και στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση ($N_{E\Delta\Delta-TE\Delta}(t)$) δηλαδή:
 $N_{E\Delta\Delta-\Gamma TE,\Delta}(t) = N_{E\Delta\Delta-\Gamma\Delta}(t) + N_{E\Delta\Delta-TE\Delta}(t)$ ³³²

- Ποσοστό των εγγεγραμμένων κοριτσιών της ανώτερης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων κοριτσιών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την τιμή της ποσότητας $P_{\theta TE/\theta\Delta}(t)$ που δίνεται από τη σχέση:

$$P_{\theta TE/\theta\Delta}(t) = \frac{N_{E\theta\Delta-TE\Delta}(t)}{N_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Delta}(t)} \quad (3.5)$$

- Ποσοστό των εγγεγραμμένων κοριτσιών της ανώτερης γενικής εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων κοριτσιών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την τιμή της ποσότητας $P_{\Delta\Gamma/\Delta\Delta}(t)$ που δίνεται από τη σχέση:

$$P_{\theta\Gamma/\theta\Delta}(t) = \frac{N_{E\theta\Delta-\Gamma\Delta}(t)}{N_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Delta}(t)} \quad (3.6)$$

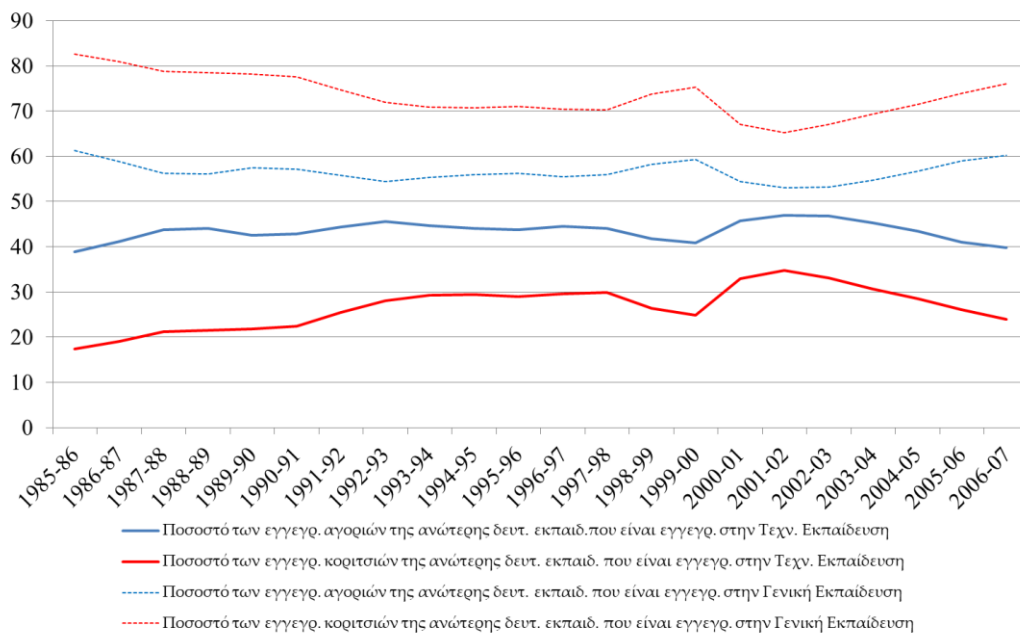
Προφανώς, αντίστοιχα με προηγουμένως, $P_{\theta TE/\theta\Delta}(t) + P_{\theta\Gamma/\theta\Delta}(t) = 100\%$ αφού $N_{E\theta\Delta-TE\Delta}(t) + N_{E\theta\Delta-\Gamma\Delta}(t) = N_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Delta}(t)$ ³³³

Οι τιμές των ποσοστών που δίνονται από τις Σχέσεις 3.3, 3.4, 3.5 και 3.6 συγκροτούν αντίστοιχα τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων αγοριών και των κοριτσιών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε γενική και τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, οι οποίες δίνονται στον Πίνακα Π.Δ.Τ.10 και απεικονίζονται στο Διάγραμμα 3.40. Από το διάγραμμα αυτό προκύπτει ότι, για κάθε σχολικό έτος t της εξεταζόμενης περιόδου (1985-2006), το ποσοστό των κοριτσιών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που εγγράφεται στην ανώτερη τεχνική εκπαίδευση, είναι μικρότερο από το ποσοστό των κοριτσιών που εγγράφεται στη γενική ($P_{\theta TE/\theta\Delta}(t) < P_{\theta\Gamma/\theta\Delta}(t)$). Το ίδιο συμβαίνει και για τα αντίστοιχα ποσοστά των αγοριών ($P_{\Delta TE/\Delta\Delta}(t) < P_{\Delta\Gamma/\Delta\Delta}(t)$). Επίσης ισχύει: $P_{\theta TE/\theta\Delta}(t) < P_{\Delta TE/\Delta\Delta}(t) < P_{\Delta\Gamma/\Delta\Delta}(t) < P_{\theta\Gamma/\theta\Delta}(t)$.

³³² Τα $P_{\Delta TE/\Delta\Delta}(t)$, $P_{\Delta\Gamma/\Delta\Delta}(t)$ εκφράζουν ποσοτικά την επιλογή των αγοριών να εγγραφούν αντίστοιχα στην τεχνική-επαγγελματική ή στη γενική εκπαίδευση.

³³³ Τα $P_{\theta TE/\theta\Delta}(t)$, $P_{\theta\Gamma/\theta\Delta}(t)$ εκφράζουν ποσοτικά την επιλογή των κοριτσιών να εγγραφούν αντίστοιχα στην τεχνική-επαγγελματική ή στη γενική εκπαίδευση.

Διάγραμμα 3.40: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων αγοριών και των κοριτσιών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε γενική και τεχνική επαγγελματική



Τότε, η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση ($P_{E\theta\Delta-TE\Lambda}(t)$) δίνεται από τη σχέση:

$$P_{E\theta\Delta-TE\Lambda}(t) = \frac{P_{\theta TE/\theta\Delta}(t) \cdot P_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)}{q_{TE}(t)} \quad (3.7)$$

Πράγματι:

$$\begin{aligned} \frac{P_{\theta TE/\theta\Delta}(t) \cdot P_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)}{q_{TE}(t)} &= \frac{\frac{N_{E\theta\Delta-TE\Lambda}(t)}{N_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)} \cdot \frac{N_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)}{N_{E\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)}}{\frac{N_{E\Delta-TE\Lambda}(t)}{N_{E\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)}} = \frac{N_{E\theta\Delta-TE\Lambda}(t)}{N_{E\Delta-TE\Lambda}(t)} = \\ &= P_{E\theta\Delta-TE\Lambda}(t) \end{aligned}$$

Όμοια αποδεικνύεται ότι:

Η συμμετοχή των αγοριών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση ($P_{E\Lambda\Delta-TE\Lambda}(t)$) δίνεται από τη σχέση:

$$P_{E\Lambda\Delta-TE\Lambda}(t) = \frac{P_{\Lambda TE/\Lambda\Delta}(t) \cdot P_{E\Lambda\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)}{q_{TE}(t)} \quad (3.8)$$

Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση ($P_{E\theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$) δίνεται από τη σχέση:

$$P_{E\theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t) = \frac{P_{\theta\Gamma/\theta\Delta}(t) \cdot P_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)}{q_{\Gamma}(t)} \quad (3.9)$$

Τέλος, η συμμετοχή των αγοριών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση ($P_{E\Lambda\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$) δίνεται από τη σχέση:

$$P_{E\Lambda\Delta-\Gamma\Lambda}(t) = \frac{P_{\Lambda\Gamma/\Lambda\Delta}(t) \cdot P_{E\Lambda\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)}{q_{\Gamma}(t)} \quad (3.10)$$

Επομένως, αναφορικά με τις διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, με δεδομένο ότι για κάθε σχολικό έτος t της περιόδου 1985-2004:

α) η συμμετοχή των κοριτσιών και των αγοριών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι περίπου ίσες, δηλαδή

$$P_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t) \simeq P_{E\Lambda\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)$$

β) το ποσοστό εγγεγραμμένων κοριτσιών στην ανώτερη τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων κοριτσιών στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, είναι μικρότερο από το ποσοστό των εγγεγραμμένων αγοριών της ανώτερης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων αγοριών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή

$$P_{\theta TE/\theta\Delta}(t) < P_{\Lambda TE/\Lambda\Delta}(t)$$

από τις Σχέσεις 3.7 και 3.8 προκύπτει ότι, η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ανώτερη τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση είναι μικρότερη από εκείνη των αγοριών δηλαδή

$$P_{E\theta\Delta-TE\Lambda}(t) < P_{E\Lambda\Delta-TE\Lambda}(t).$$

Επομένως, η εξέλιξη της συμμετοχής των αγοριών και των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση ($P_{E\Lambda\Delta-TE\Lambda}(t)$ και $P_{E\theta\Delta-TE\Lambda}(t)$), είναι συνάρτηση των τιμών των ποσοστών $P_{\Lambda TE/\Lambda\Delta}(t)$, $P_{E\Lambda\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)$, $q_{TE}(t)$ και $P_{\theta TE/\theta\Delta}(t)$, $P_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t)$, $q_{TE}(t)$ αντίστοιχα. Επειδή, $P_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t) \simeq P_{E\Lambda\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t) \simeq 50\%$ η εν λόγω εξέλιξη εξαρτάται κυρίως από τα $P_{\Lambda TE/\Lambda\Delta}(t)$, $P_{\theta TE/\theta\Delta}(t)$ και $q_{TE}(t)$

Όμοια επειδή $P_{E\theta\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t) \simeq P_{E\Lambda\Delta-\Gamma TE,\Lambda}(t) \simeq 50\%$ και $P_{\theta\Gamma/\theta\Delta}(t) > P_{\Lambda\Gamma/\Lambda\Delta}(t)$ από τις Σχέσεις 3.9 και 3.10 προκύπτει ότι: $P_{E\theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t) > P_{E\Lambda\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$

Στην Ελλάδα επομένως τα κορίτσια δείχνουν μεγαλύτερη προτίμηση στη γενική εκπαίδευση συγκριτικά με τα αγόρια, δηλαδή $P_{\theta G/\theta \Delta}(t) > P_{\theta G/\theta \Delta}(t)$ και μικρότερη στην τεχνική εκπαίδευση $P_{\theta TE/\theta \Delta}(t) < P_{\theta TE/\theta \Delta}(t)$. Το ίδιο ισχύει και για όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτός από την Αγγλία (Πίνακας Π.Δ.Τ.8). Στην Ελλάδα η βαρύτητα της γενικής εκπαίδευσης είναι μεγαλύτερη της τεχνικής και επαγγελματικής ($q_G(t) > q_{TE}(t)$), το ίδιο ισχύει και στις χώρες της νότιας Ευρώπης-Πορτογαλία, Ισπανία, Μάλτα, Ιταλία και Κύπρο, αλλά και σε μερικές της βόρειας-Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία και Ουγγαρία, και στην Σουηδία. Αντίθετα, στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες η πλειοψηφία των παιδιών επιλέγει την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Συνολικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση το μεγαλύτερο μέρος των παιδιών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (62,7%) επιλέγει την επαγγελματική εκπαίδευση (Πίνακας Π.Δ.Τ.8).

Συμπερασματικά, διαπιστώνουμε ότι την εξεταζόμενη περίοδο (1985-2007), στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα έχουμε σχεδόν ίση συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών, ωστόσο εξετάζοντας τη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών κατά κλάδο σε γενική και σε τεχνική-επαγγελματική, διαπιστώνουμε σημαντικές διαφοροποιήσεις. Διαφοροποιήσεις που οφείλονται κυρίως στο ότι το ποσοστό των εγγεγραμμένων κοριτσιών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που επιλέγουν τη γενική εκπαίδευση, είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό των αγοριών, δηλαδή, το ποσοστό των εγγεγραμμένων αγοριών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που επιλέγουν τη γενική εκπαίδευση.

Κεφάλαιο 4. Η συμμετοχή του φύλου στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

4.1 Εισαγωγικά

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στη μελέτη της συμμετοχής του φύλου στην τρίτη βαθμίδα της εκπαίδευσης, την Τριτοβάθμια, όπως ονομάζεται σήμερα. Αρχικά, από το 1837, έτος ιδρύσεως του πρώτου πανεπιστήμιου στο ελληνικό κράτος, έως το 1971, η Τρίτη βαθμίδα της εκπαίδευσης αποκαλείται ανώτατη εκπαίδευση και στη συνέχεια από το 1972 μέχρι σήμερα τριτοβάθμια εκπαίδευση. Από το 1837 μέχρι και το 1936 η ανώτατη εκπαίδευση περιελάμβανε μόνο πανεπιστημιακές σχολές, ακολούθως επεκτάθηκε σταδιακά μέχρι το 1971 και συμπεριέλαβε και τις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού³³⁴, οι οποίες ήταν μη πανεπιστημιακού επιπέδου, είχαν περισσότερο επαγγελματικό χαρακτήρα και η φοίτηση σε αυτές ήταν μικρότερης διάρκειας σε σχέση με τις πανεπιστημιακές σχολές. Σημειώνεται ότι συχνά ο όρος «ανώτατη εκπαίδευση» ταυτίζεται γενικά με την πανεπιστημιακή ή την τριτοβάθμια εκπαίδευση παρότι - όπως θα δούμε παρακάτω - στη διάρκεια του χρόνου ο όρος αυτός δεν εξέφραζε το ίδιο πράγμα. Το 1972 η τρίτη βαθμίδα της εκπαίδευσης, η τριτοβάθμια εκπαίδευση όπως ονομάζεται πλέον, διευρύνεται περαιτέρω με την ένταξη νέων σχολών και διαχωρίζεται: 1) Στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση που ονομάζεται ανώτατη εκπαίδευση^{335,336} και παρέχεται από τις πανεπιστημιακές σχολές και 2) Στην μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση που ονομάζεται *ανώτερη εκπαίδευση*^{337,338}, η οποία διαχωρίζεται σε δυο κλάδους: α) Την *ανώτερη γενική εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού* και β) Την *ανώτερη τεχνική επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση*. Στον πρώτο κλάδο εντάχθηκαν οι σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού, οι οποίες είχαν ενταχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση την περίοδο

³³⁴ Σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού ήταν: οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες, η Εθνική Ακαδημία Σωματικής Αγωγής, οι Σχολές Οικιακής Οικονομίας και η Σχολές Νηπιαγωγών

³³⁵ ΕΣΥΕ, 1975 σελ. 13: Κατά την Διεθνή Τυπική Ταξινόμηση της εκπαίδευσης (UNESCO, 1973), η ανώτατη εκπαίδευση κατατάσσονταν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεύτερο επίπεδο. Στο επίπεδο αυτό κατατάσσονταν οι σχολές που οδηγούσαν σε πανεπιστημιακό ή ισότιμο πτυχίο, τετραετούς τουλάχιστον διάρκειας σπουδών.

³³⁶ ΦΕΚ 111/1975 α&β: «Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Τα ιδρύματα αυτά τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους, έχουν δικαίωμα να ενισχύονται οικονομικά από αυτό και λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους που αφορούν τους οργανισμούς τους.»

³³⁷ ΦΕΚ 111/1975: « Η επαγγελματική και πάσα άλλη ειδική εκπαίδευση παρέχεται υπό του Κράτους και δια σχολών ανωτέρας βαθμίδος επί χρονικού διαστήματος ουχί μείζον της τριετίας»

³³⁸ ΕΣΥΕ, 1975 σελ. 13: Κατά την Διεθνή Τυπική Ταξινόμηση της εκπαίδευσης (UNESCO, 1973), η ανώτερη εκπαίδευση κατατάσσονταν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πρώτο επίπεδο.

1937-1972. Στον δεύτερο κλάδο εντάχθηκαν οι Ανώτερες Τεχνικές Σχολές³³⁹, οι Ανώτερες Επαγγελματικές Σχολές (υπηρεσιών και καλλιτεχνικές), τα Ανώτερα Εκκλησιαστικά Φροντιστήρια και τα Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕ). Τα ΚΑΤΕ, το 1977, αντικαταστάθηκαν από τα Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕΕ) και στη συνέχεια, το 1983, από τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ). Ο πρώτος κλάδος της ανώτερης εκπαίδευσης, η ανώτερη γενική εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού, έπαψε να υφίσταται το 1993, καθώς σταδιακά από το 1983 οι σχολές που περιελάμβανε εντάχθηκαν στην ανώτατη εκπαίδευση³⁴⁰. Αυτό είχε αποτέλεσμα την περίοδο 1994-2001 η τριτοβάθμια εκπαίδευση να αποτελείται: 1) από την ανώτατη εκπαίδευση (πανεπιστημιακή) και 2) από την τριτοβάθμια τεχνολογική, επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση (μη πανεπιστημιακή). Το 2001 τα ΤΕΙ εντάχθηκαν στην ανώτατη εκπαίδευση, γεγονός που είχε αποτέλεσμα η ανώτατη εκπαίδευση να χωρίζεται πλέον σε δυο τομείς: α) τον πανεπιστημιακό τομέα ο οποίος περιλαμβάνει τα πανεπιστήμια, τα πολυτεχνεία και την ανωτάτη σχολή καλών τεχνών και β) τον τεχνολογικό τομέα που περιλαμβάνει τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ). Η δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την περίοδο 1837 - 2007 δίνεται σχηματικά στο Διάγραμμα 4.1.

Με αυτά τα δεδομένα η μελέτη της συμμετοχής του φύλου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, για την περίοδο 1837-2007, θα πραγματοποιηθεί αναφορικά:

1. με τη συμμετοχή του φύλου στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ενότητα 4.2.) για την περίοδο 1837 - 2007
2. με τη συμμετοχή του φύλου στην μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ενότητα 4.3.) για την περίοδο 1937 – 2007.
3. με τη συμμετοχή του φύλου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά - πανεπιστημιακή και μη πανεπιστημιακή- (ενότητα 4.4.) για την περίοδο 1983–2007.

Αναλυτικότερα, η συμμετοχή του φύλου στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ενότητα 4.2) εξετάζεται με βάση τις διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό, σε τρεις υποενότητες που αντιστοιχούν στις περιόδους:

³³⁹ Ανώτερες Τεχνικές Σχολές ήταν οι σχολές υπομηχανικών ηλεκτρολόγων, υπομηχανικών μηχανολόγων, υπομηχανικών πολιτικών, ηλεκτρονικών, και ναυπηγών.

³⁴⁰ Το 1983 εντάχθηκε η Εθνική Ακαδημία Σωματικής Αγωγής, το 1988 οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες και οι Σχολές Νηπιαγωγών και τέλος το 1993 οι σχολές Οικιακής Οικονομίας.

1830-1890: Περίοδος αποκλεισμού (ενότητα 4.2-1.), κατά την περίοδο αυτή στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση συμμετείχαν μόνο άνδρες, οι γυναίκες δεν είχαν δυνατότητα πρόσβασης.

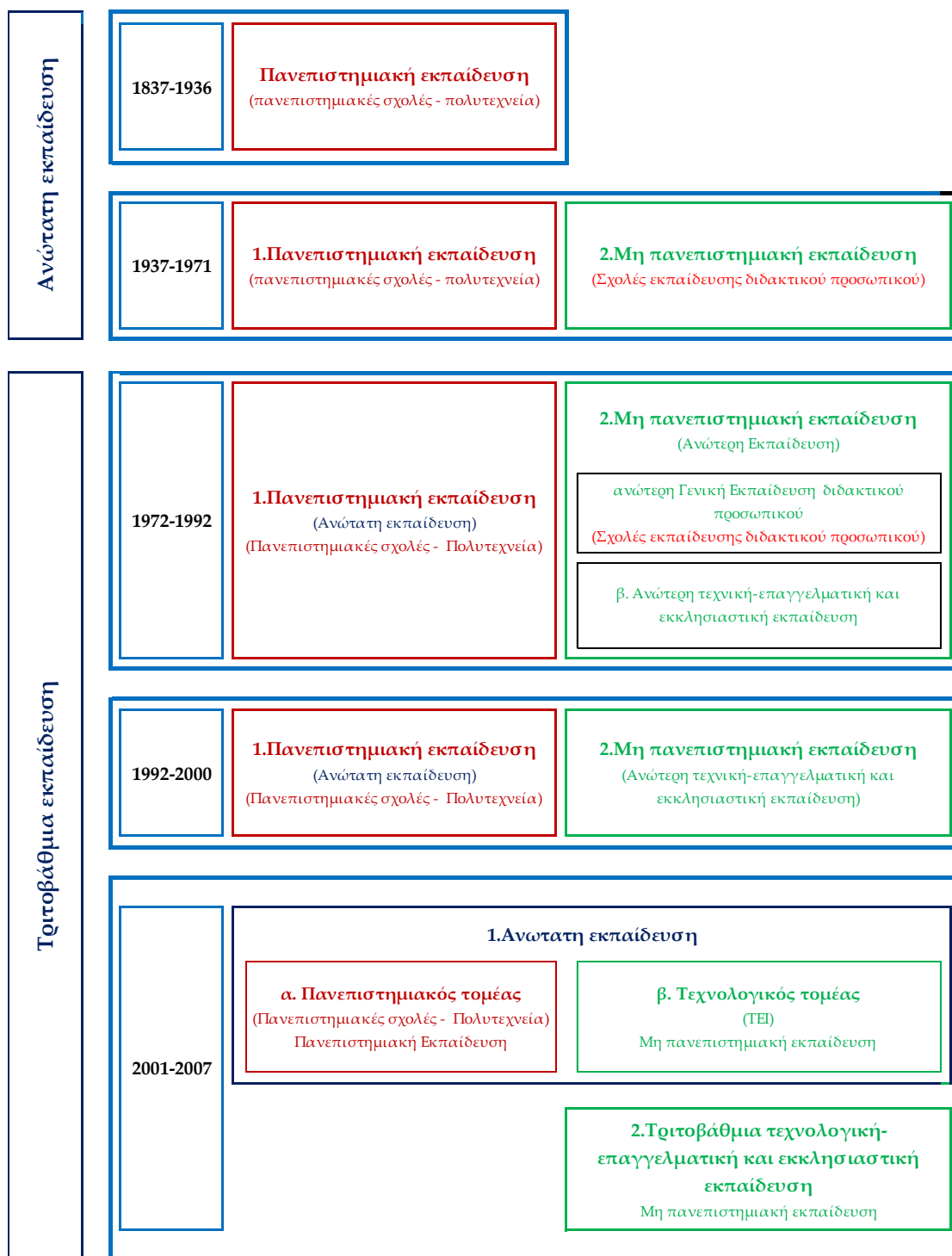
1890-1926: Περίοδος διεκδικήσεων (ενότητα 4.2-2.), κατά την περίοδο αυτή οι γυναίκες διεκδίκησαν και κέρδισαν τη δυνατότητα πρόσβασης στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, όμως η συμμετοχή τους στο φοιτητικό πληθυσμό ήταν πολύ μικρή.

1926-2007: Περίοδος ανάπτυξης (ενότητα 4.2-3.), κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου οι κανόνες για την πρόσβαση ανδρών και γυναικών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι κοινοί και η συμμετοχή των γυναικών γνωρίζει συνεχή αύξηση.

Η συμμετοχή του φύλου στη μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ενότητα 4.3) θα εξετασθεί σε δυο υποενότητες: Στην πρώτη (ενότητα 4.3-1) εξετάζεται η συμμετοχή του φύλου στις σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού για την περίοδο 1937-1992 και στη δεύτερη (ενότητα 4.3-2) η συμμετοχή του φύλου στην *τριτοβάθμια τεχνική επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση για την περίοδο 1970-2007*.

Τέλος, για την περίοδο 1983-2007, όπου η πρόσβαση σε όλους τους κλάδους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ελεύθερη για άνδρες και γυναίκες, θα εξεταστεί η συμμετοχή του φύλου συνολικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ενότητα 4.4), πανεπιστημιακή και μη πανεπιστημιακή.

Διάγραμμα 4.1: Η δομή της τρίτης βαθμίδας της εκπαίδευσης την περίοδο 1837-2007



4.2. Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση: Θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας - Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου.

4.2-1. 1830-1890: Περίοδος αποκλεισμού

Οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο: Σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα από την ίδρυση του Ελληνικού κράτους και συγκεκριμένα το έτος 1837 ιδρύθηκε το πανεπιστήμιο της Αθήνας, οριοθετώντας την αφετηρία της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Κατά τα προηγούμενα χρόνια και συγκεκριμένα το διάστημα 1830 ως 1833, ο Καποδίστριας, ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας, απέφυγε την ίδρυση πανεπιστημίου και επέλεξε να βοηθήσει τους Έλληνες φοιτητές που σπούδαζαν στην Ευρώπη (Jaeckel, 2009). Η πίεση όμως από την ελληνική κοινωνία για ίδρυση πανεπιστημίου ήταν έντονη, ώστε ο Καποδίστριας να χαρακτηριστεί ως φωτοσβέστης³⁴¹ από αρκετούς που υποστήριζαν ότι λόγω αξιόλογων δωρεών υπήρχαν οι οικονομικές δυνατότητες για την ίδρυση πανεπιστημίου. Όπως αναφέρει ο Γεώργιος Μιστριώτης (1892)³⁴²: *«οι Έλληνες δεν το θεώρησαν ως μέγα τι σχολείον, αλλά την ερίτιμον των εθνικών παραδόσεων κιβωτόν και το ευρυτενές των μεγάλων ελπίδων ταμείον»*. Οι απόψεις αυτές ωστόσο φαίνεται ότι ήταν υπερβολικές, όπως θα διαφανεί παρακάτω από τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την εγγραφή των πρώτων φοιτητών στο πανεπιστήμιο της Αθήνας³⁴³. Για το θέμα αυτό ο Μιχάλης Στασινόπουλος (1971) επισημαίνει: «αντικειμενικοί κριτές παρατηρούν ότι η δυσχέρεια για την ίδρυση πανεπιστημίου δεν ήταν υλική αλλά πνευματική. Η ουσιώδης έλλειψη την εποχή αυτή διδακτικού προσωπικού, αλλά κυρίως η έλλειψη διδασκόμενου προσωπικού, που θα μπορούσε να παρακολουθήσει πανεπιστημιακά μαθήματα, απέτρεψε τον Καποδίστρια στο να προχωρήσει στην ίδρυση πανεπιστημίου. Πού θα μπορούσαν να βρεθούν απόφοιτοι των γυμνασίων όταν δεν υπήρχαν καθόλου γυμνάσια; Επομένως, σωστά σκέφθηκε ο Καποδίστριας

³⁴¹ Δικαιολογώντας την αντίθεσή του για πανεπιστημιακή μόρφωση των νέων, ο Καποδίστριας έλεγε στον φίλο του Ν. Δραγούμη: «Θέλετε Πανεπιστήμιον; αλλ' έχετε ακροατήριον ή καθηγητάς; Πιθανόν να με νομίξης και συ μετά των κατηγορών μου φωτοσβέστην. Πλην τι θέλετε; να συστήσω Ακαδημίαν; αλλά πριν πατήση τις το κατώφλιον ακαδημίας πρέπει να πατήσει το κατώφλιον αλληλοδιδασκτικού».

³⁴² Ο Γ Μιστριώτης εξελέγει πρότανης του πανεπιστημίου Αθηνών το 1890

³⁴³ Δημαράς, 2007 σελ. 88: Σχόλιο της εφημερίδας «*Ελπίς*» δημοσιευμένο στις 6/18 Μαΐου του 1837 «... τοιαύτη οικτρά ως προς την παιδείαν είναι του τόπου η κατάσταση, δεν δύναται βέβαια να θεωρηθή η σύστασις πανεπιστημίου ει μη ως μία των γελοίων εκείνων αγύρτικων επιδείξεων με τας οποίας οι Ξενοκράται μας φενακίσωσι τους μωρόπιστους ως προς τα πράγματα της Ανατολής ευρωπαϊούς, και να εμπαιξώσι και την διψώσαν επιστημονικήν εκπαίδευσιν νεολαίαν μας.»

ότι έπρεπε να δημιουργηθούν, με τη λειτουργία των σχολείων, έστω και λίγοι που θα μπορούσαν να παρακολουθήσουν πανεπιστημιακά μαθήματα.³⁴⁴»

Η επιλογή αυτή του Καποδίστρια υιοθετήθηκε μέχρι το 1837 και από τον βασιλιά Όθωνα που ενθρονίστηκε με την πολιτειακή μεταβολή που ακολούθησε την ταραχώδη περίοδο μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια. Μάλιστα ο Όθωνας βοήθησε ιδιαίτερα αυτούς που σπούδαζαν στη Γερμανία, συστήνοντας το 1833 εικοσιτέσσερις θέσεις υποτροφιών στο Ελληνικό Διδακτήριο του Μονάχου, για παιδιά των οποίων οι πατέρες έπεσαν κατά τη διάρκεια του αγώνα για την ανεξαρτησία της χώρας ή παρείχαν άλλες σημαντικές υπηρεσίες στην πατρίδα (ΦΕΚ, 33/1833).

Τελικά, η πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην Ελλάδα αρχίζει το 1837³⁴⁵ με την ίδρυση του πανεπιστημίου της Αθήνας (ΦΕΚ, 16/1837). Το πανεπιστήμιο Αθηνών³⁴⁶ ήταν και το πρώτο πανεπιστήμιο που λειτούργησε στα Βαλκάνια³⁴⁷ μετά την Ιόνιο Ακαδημία³⁴⁸ (Πάχη, 2011). Αρχικά το πανεπιστήμιο³⁴⁹ περιελάμβανε τέσσερις σχολές

³⁴⁴ Στην Γερμανία στις αρχές το 19^{ου} αιώνα είχε δημιουργηθεί ένα θετικό κλίμα για εισροή ελλήνων μαθητών στα γερμανικά πανεπιστήμια. Το 1815 μια ιδιωτική σχολή με το όνομα ATHENUM, που είχε οργανώσει ο Thiersch, προσέφερε μαθήματα γερμανικής γλώσσας στους νεαρούς Έλληνες φοιτητές. Το ATHENUM στεγαζόταν στο σπίτι Thiersch και χρηματοδοτούνταν από τον ίδιο. Μεταξύ του 1800 και 1821 υπήρχαν 39 Έλληνες που σπούδαζαν σε γερμανικά πανεπιστήμια, έως το 1944 ο αριθμός τους είχε ξεπεράσει τους 100 και από αυτούς πολλοί έκαναν ακαδημαϊκή σταδιοδρομία στο πανεπιστήμιο Αθηνών. Ένας από αυτούς ήταν και ο πρώτος πρύτανης, Κωνσταντίνος Σχινάς (Jaeckel, 2009).

³⁴⁵ Διάταγμα για την ίδρυση πανεπιστημίου είχε εκδοθεί την 31 Δεκεμβρίου 1836, κατά την απουσία του Όθωνα, από τον κόμη Αρμανσπεργκ και το υπουργικό συμβούλιο, το οποίο δεν επικυρώθηκε από τον βασιλιά όταν επέστρεψε. Το διάταγμα αυτό χρησιμοποιήθηκε ως βάση για το διάταγμα της 14/4/1837

³⁴⁶ Γαβρόγλου κ.ά., 2014 σελ. 43: «Το συμβολικό κύρος που αποδόθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής του δεν αφορούσε μόνο την εκπαιδευτική αποστολή του αλλά και τη χρησιμότητά του στην εξυπηρέτηση των ευρύτερων στόχων του ελληνικού βασιλείου στις γεωπολιτικές συνθήκες της περιοχής. Υπηρετώντας τη Μεγάλη Ιδέα, το πανεπιστήμιο χρεώθηκε σε μεγάλο βαθμό, μέσω κυρίως των αποφοίτων του, την πολιτισμική εξάπλωση του ελληνισμού στον χώρο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.»

³⁴⁷ Γαβρόγλου, Καραμανωλάκης & Μπάρκουλα, 2014 Σελ. 7: «το Αθήνησι (όπως συχνά ονομάζεται το Πανεπιστήμιο Αθηνών) υπήρξε το πρώτο στον χώρο της Βαλκανικής Χερσονήσου»

³⁴⁸ Στις 17 Μαΐου 1821 εξέδωσε η Ιόνιος Βουλή ψήφισμα για την ίδρυση της Ακαδημίας στην Ιθάκη, αλλά στις 29 Μαΐου 1823 λαμβάνεται από τη Βουλή η απόφαση η έδρα της Ακαδημίας να είναι στην Κέρκυρα. και εξουσιοδοτείται η κυβέρνηση να φροντίσει για την έναρξη λειτουργίας του πανεπιστημίου από το ακαδημαϊκό έτος 1823-1824, με τέσσερις σχολές: Θεολογική, Φιλοσοφική, Νομική και Ιατρική. Κάθε σχολή θα απένεμε τα εξής πτυχία: α) διδάκτορος (Doctor), β) τελείου (Master of Arts), γ) Επιστήμονος (Bachelor). Οι φοιτητές στο πρώτο και δεύτερο έτος σπουδών δεν ανήκαν σε κάποια συγκεκριμένη σχολή και ονομάζονταν *φιλόλογοι*, εκτός από τους φοιτητές της Θεολογίας που είχαν λάβει το σχήμα και ονομάζονταν *αναγνώστες*. Στις 29 Μαΐου 1824 έγιναν τα επίσημα εγκαίνια. Οι πρώτοι φοιτητές της σχολής ήταν εβδομήντα έξι. Στις 31 Μαΐου 1825 με νομοθετική πράξη το πανεπιστήμιο αποκτά μόνιμη νομική οντότητα. Η Ιόνιος Ακαδημία έκλεισε το Δεκέμβριο του 1865 όταν ενώθηκε η Επτάνησος με την Ελλάδα

τη Θεολογική, τη Νομική, την Ιατρική³⁵⁰ (Πανταζίδης, 1889· Λάμπας, 2004) και τη Φιλοσοφική. Στη Θεολογική και τη Φιλοσοφική³⁵¹ η διάρκεια φοίτησης ήταν τριετής ενώ στη Νομική και την Ιατρική τετραετής. Το 1842 προστέθηκε και το φαρμακευτικόν σχολείον (Φαρμακευτική)³⁵², στο οποίο η διάρκεια φοίτησης ήταν αρχικά δυο χρόνια και στη συνέχεια τρία.

Σημειώνεται ότι το 1838 λειτούργησε στην ιατρική σχολή ένας διετής κύκλος μαθημάτων ιατρικής και χειρουργικής (Βαμπάς, 1885), προκειμένου να αντιμετωπισθεί η δεδομένη για την εποχή εκείνη έλλειψη γιατρών, αφού οι πρώτοι

³⁴⁹ Το πανεπιστήμιο ονομάστηκε *Πανεπιστήμιο του Όθωνος* κατά την γερμανική συνήθεια να δίνονται στα πανεπιστήμια ονόματα ηγεμόνων. Βλέπε σχετικά, ΦΕΚ, 16/1837: «θέλει συστηθῆ δι' όλον το κράτος πανεπιστήμιον εις Αθήνας ... Προς μνήμην του συστήσαντος αυτό, θέλει φέρει την επωνυμίαν *Πανεπιστήμιο του Όθωνος*» Με θέσπισμα στις 20-10-1862 μετονομάστηκε σε *Εθνικό Πανεπιστήμιο*. Το 1911 με το ν. ΓΩΚΕ' διασπάσθηκε σε δυο στο *Εθνικό Πανεπιστήμιο* και το *Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο* (ΦΕΚ 183/1911) Τα δυο πανεπιστήμια επανασυνενώθηκαν το 1932 με την ονομασία *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών* (ΦΕΚ, 86/1932)

³⁵⁰ Προϋπήρξε της ιατρικής σχολής διδασκαλείο που παρείχε βασικές ιατρικές γνώσεις. Το σχολείο αυτό λειτούργησε το 1835. Για τη λειτουργία του ο Πανταζίδης (1889), πρότανης του πανεπιστημίου Αθηνών αναφέρει: «*Εις προσωρινήν θεραπείαν μερικής μόνο ανάγκης πανεπιστημιακής διδασκαλίας απέβλεψε η δια του Β.Α. της 18 Μαΐου 1835 σύστασις Θεωρητικού και πρακτικού διδασκαλικού καταστήματος (=σχολείου) χειρουργίας φαρμακοποιίας και ιατρικής (και ιδίως μαιευτικής).*» Στο (ΦΕΚ, 23/1835) αναφέρεται: «*...επειδή επί του παρόντος ένεκα διαφόρων αιτιών δεν δύναται να συσταθεί υψηλών επιστημών σχολείον απεφασίσασμεν να ρίψωμεν τα θεμέλια, ενταύθα εις Αθήνας, θεωρητικού πρακτικού διδασκαλικού καταστήματος δια την χειρουργίαν την φαρμακοποιίαν και την μαιευτικήν, εις το οποίον θέλουσι διδάσκεσθαι αμισθί τόσοσιν οι εμπειρικός μετεχόμενοι αυτάς τας επιστήμας, καθώς και οι μέλλοντες εις το εξής να επαγγέλωνται αυτάς. ... Όταν το διδασκαλικόν τούτο κατάστημα θέλει συνδεθεί προς επιτυχίαν του σκοπούμενου με το ήδη υπάρχον στρατιωτικόν και με το συστηθησόμενον αστυνομικόν νοσοκομείον καθώς και με το εγερθησόμενον μαιευτικόν κατάστημα» ο Λάμπας (2004) αναφέρει ότι το διδασκαλείο αυτό διέκοψε την λειτουργία του το 1837 όταν ιδρύθηκε η ιατρική σχολή στο πανεπιστήμιο.*

³⁵¹ Η φιλοσοφική είχε τρεις κατευθύνσεις (φιλολογικών, μαθηματικών και φυσικών μαθημάτων). Το 1904 χωρίστηκε σε δυο σχολές τη φιλοσοφική, που περιελάμβανε το φιλοσοφικό και φιλολογικό τμήμα, και τη σχολή των φυσικών και μαθηματικών επιστημών, που περιελάμβανε το φυσικό και μαθηματικό τμήμα. (ΦΕΚ, 116/1904)

³⁵² Με το ιδρυτικό διάταγμα του πανεπιστημίου το 1837 δημιουργήθηκε μια «*καθέδρα φαρμακολογίας*», η οποία το 1843 θα πάρει το όνομα *Σχολείον Φαρμακευτικόν*. Η φαρμακολογία ανήκε στην Ιατρική Σχολή και δεχόταν μαθητές μετά από εξετάσεις. Οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε να είναι άνω των 16 ετών, να έχουν φοιτήσει στο Ελληνικό σχολείο, να ξέρουν Λατινικά και να έχουν εργαστεί τρία χρόνια ως μαθητευόμενοι σε φαρμακείο. Η φοίτηση διαρκούσε τρία εξάμηνα. Το 1843 αυξάνεται η διάρκεια σπουδών από τρία εξάμηνα σε τέσσερα, ενώ συγχρόνως τροποποιούνται και οι προϋποθέσεις εγγραφής: οι υποψήφιοι μαθητές έπρεπε να έχουν ηλικία τουλάχιστο 18 ετών και να έχουν φοιτήσει στην Α' τάξη του Γυμνασίου. Το θεσμικό πλαίσιο του Φαρμακευτικού Σχολείου υπέστη αλλαγές το 1856, το 1874 και το 1875. Η διάρκεια των σπουδών αυξάνεται σε τρία χρόνια. Οι υποψήφιοι μαθητές έπρεπε να έχουν τελειώσει, κατά το διάταγμα του 1856, τρεις τάξεις του Γυμνασίου, ενώ κατά τα διατάγματα του 1874 και 1875 οφείλουν να έχουν απολυτήριο Γυμνασίου. Απαραίτητη ήταν πάντα η μαθητεία σε φαρμακείο, η οποία γίνονταν μετά τις γυμνασιακές σπουδές και διαρκούσε ένα η δύο χρόνια, αντί τρία που προέβλεπε το διάταγμα του 1838.

απόφοιτοι της ιατρικής σχολής θα αποφοιτούσαν μετά από μια τετραετία³⁵³. Για τη φοίτηση στον κύκλο αυτό των μαθημάτων επιλέχθηκαν από μια τριμελή επιτροπή καθηγητών της ιατρικής, κυρίως άτομα που ασχολούνταν με την ιατρική εμπειρικά, οι οποίοι μετά από τις περιορισμένες αυτές σπουδές θα διορίζονταν ως γιατροί στο στρατό και στο στόλο ή σε όποιες πόλεις δεν υπήρχαν επιστήμονες ιατροί³⁵⁴.

Στην ανωτάτη εκπαίδευση εντάχθηκε το 1887 και το Σχολείο των Βιομηχάνων Τεχνών³⁵⁵, (το οποίο το 1914 μετονομάστηκε σε Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο), που ήταν εξέλιξη και αναβάθμιση του Σχολείου των Τεχνών, το οποίο είχε ξεκινήσει τη λειτουργία του το 1836^{356,357}. Το Σχολείο των Βιομηχάνων Τεχνών περιελάμβανε τρεις σχολές: τη σχολή Πολιτικών Μηχανικών και τη σχολή Μηχανουργών (που το 1914 ονομάστηκε σχολή Μηχανολόγων Μηχανικών), οι οποίες ήταν τετραετούς φοιτήσεως και τη σχολή Γεωμετρών και Εργοδηγών που ήταν διετούς φοιτήσεως. Υπό τη διεύθυνση του σχολείου των Βιομηχάνων Τεχνών λειτουργούσε (μέχρι το 1910) και το Σχολείο των Καλών Τεχνών, μετέπειτα Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών³⁵⁸.

³⁵³ Παρόμοιο Σχολείο είχε λειτουργήσει και το 1835 πριν την ίδρυση του πανεπιστημίου

³⁵⁴ Πανταζίδης, 1889 σελ.44: «Οι επιστήμονες γιατροί που ασκούσαν την ιατρική στην Ελλάδα είχαν σπουδάσει σε πανεπιστήμια του εξωτερικού.»

³⁵⁵ ΦΕΚ, 159/1887 :«Το σχολείον αποτελείται εκ τριών ειδικών σχολών επί του παρόντος ήτοι α') της των πολιτικών μηχανικών, β') της των μηχανουργών και της των γεωμετρών και εργοδηγών. Εν τη σχολή των πολιτικών μηχανικών και τη των μηχανουργών κατατάσσονται οι υπό του προτύπου λυκείου αποφοιτώντες μαθηταί μετά τη προηγουμένη εν τω σχολείω των βιομηχάνων τεχνών δοκιμασίαν εις τα τεχνικά μαθήματα και τας σχεδιάσεις. Κατατάσσονται επίσης οι φέροντες απολυτήριον γυμνασίου του κράτους, αφού πρώτον υποστώσι δοκιμασίαν εν τω λυκείω εις όσα μαθήματα δεν ηκροάσθησαν, και εν τω σχολείω των βιομηχάνων τεχνών εις τα τεχνικά μαθήματα και τας σχεδιάσεις. Εν τη σχολή των γεωμετρών και των εργοδηγών κατατάσσονται οι αποφοιτήσαντες της πέμτης τάξεως του λυκείου ... και οι αποφοιτήσαντες εκ της δευτέρας τάξεως του γυμνασίου αφού υποστώσι δοκιμασίαν εν τω λυκείω εις όσα μαθήματα δεν ηκροάσθησαν ...»

³⁵⁶ ΦΕΚ, 82/1836: «...Θέλει συσταθή τώρα πλέον εις Αθήνας σχολείον εις το οποίον διδάσκεσθαι την κυριακήν και τας εορτάς όσοι επιθυμούν να μορφοθώσιν ως αρχιτεχνίται (μάϊστορες) εις την αρχιτεκτονικήν. ... Η διδασκαλία γινομένη δωρεάν εις τους μαθητευομένους εις την σχολήν ταύτην ...»

³⁵⁷ Το Σχολείο των Τεχνών Αναδιοργανώθηκε το 1843 βλεπε σχετικά ΦΕΚ, 38/1843: «Το εν Αθήναις σχολείον των τεχνών θέλει διαιρεθεί εις τρία τμήματα:

1. Εις το σχολείον των κυριακών και εορτών προσδιοριζόμενον δια την τελειοποίησιν των επαγγελλόμενων διαφόρους τέχνας
2. Εις σχολείον καθημερινόν όπου θέλουν διδάσκεσθαι μεθοδικώς παίδες προωρισμένοι εις τας βιομηχανικάς τέχνας
3. Εις σχολείον ανώτερον δια την καθημερινήν διδασκαλίαν των ωραίων τεχνών.»

³⁵⁸ ΦΕΚ, 159/1887: «μέχρις ου δι' ειδικού νόμου οργανωθή το μετά του σχολείου βιομηχάνων τεχνών σήμερον λειτουργούν σχολείον των καλών τεχνών, θα διατελή υπό την αυτήν διεύθυνσιν μετά του ήδη διοργανουμένου σχολείου των βιομηχάνων τεχνών, ...»

Κατά την περίοδο αυτή, στη νεοσυσταθείσα πανεπιστημιακή εκπαίδευση δυνατότητα συμμετοχής έχουν μόνο οι άνδρες, οι γυναίκες αποκλείονταν. Πιο συγκεκριμένα, στο πανεπιστήμιο εγγράφονταν χωρίς εξετάσεις και σε όποια σχολή επιθυμούσαν οι άνδρες απόφοιτοι³⁵⁹ της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (απόφοιτοι του γυμνασίου) που ήθελαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους. Δυνατότητα εγγραφής είχαν επίσης και οι ομογενείς που διέμεναν εκτός των συνόρων του ελληνικού κράτους, *αλλοδαποί*³⁶⁰. Οι αλλοδαποί μέχρι το 1863 δεν ήταν απαραίτητο να έχουν απολυτήριο γυμνασίου, αλλά να κατέχουν επαρκείς γνώσεις, ώστε να μπορούν να παρακολουθήσουν πανεπιστημιακά μαθήματα. Η επάρκεια επιβεβαιώνονταν κατόπιν εξετάσεων σε ειδική επιτροπή³⁶¹ καθηγητών του πανεπιστημίου. Μετά το 1863 για την εγγραφή των αλλοδαπών ήταν απαραίτητο το απολυτήριο γυμνασίου, αναγνωρισμένου³⁶² από

³⁵⁹ Οι μαθητές που είχαν φοιτήσει σε ιδιωτικά σχολεία καθώς και οι κατ' οίκον διδαχθέντες είχαν τη δυνατότητα να αποκτήσουν αποδεικτικό γυμνασιακής ισοτιμίας υποβαλλόμενοι σε επιτυχείς εξετάσεις εντός ενός γυμνασίου που όριζε η γραμματεία δημόσιας εκπαίδευσης (βλέπε σχετικά ΦΕΚ, 16/1837) οι μαθητές αυτοί συνεξετάζονταν με τους μαθητές της τελευταίας τάξης του γυμνασίου στο οποίο προσέρχονταν (βλέπε σχετικά ΦΕΚ, 18/1837)

³⁶⁰ Οι φοιτητές διακρίνονται ως προς τον τόπο καταγωγής τους σε δύο μεγάλες κατηγορίες: στους καταγόμενους από περιοχές του ελληνικού κράτους (*ημεδαποί*) και σ' εκείνους που διέμεναν εκτός των συνόρων του ελληνικού κράτους (*αλλοδαποί*). Οι φοιτητές της δεύτερης ομάδας ήταν κυρίως ομογενείς. Ωστόσο υπήρχε και ένας πολύ μικρός αριθμός άλλων εθνικοτήτων (Danova, 1987)

³⁶¹ Οι λόγοι σύστασης και διατήρησης της επιτροπής αυτής ήταν ότι, αφενός μεν οι μαθητές οι προερχόμενοι από την αλλοδαπή στα σχολεία τους παρακολουθούσαν διαφορετικά προγράμματα σε σχέση με αυτά των γυμνάσιων του Ελληνικού κράτους, αφετέρου γιατί ένας από τους σκοπούς της ιδρύσεως του πανεπιστημίου ήταν η συχνότερη επαφή των ντόπιων με τους ομογενείς από τις υπόδουλες περιοχές, με σκοπό την αναθέρμανση του εθνικού αισθήματος. Αυτός ήταν και ο λόγος για τον οποίο η επιτροπή αυτή ουδέποτε υπήρξε ασυτηρή, παρότι δεχόταν συχνά μομφές για την επιείκεια της. Η ευνοϊκή μεταχείριση των αλλοδαπών τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Πανεπιστημίου ήταν γενικά αποδεκτή. Από το 1850 όμως και ύστερα αρχίζουν να διατυπώνονται παράπονα και επικρίσεις τόσο εναντίον του συστήματος εισαγωγής των αλλοδαπών, όσο και εναντίον της Εξεταστικής Επιτροπής. Οι επικρίσεις αυτές δημιούργησαν ένα αρνητικό κλίμα και η Σύγκλητος επιχείρησε, κάτω και από την πίεση του υπουργείου Παιδείας, να λάβει κάποια διορθωτικά μέτρα. Συνέστησε στην Εξεταστική Επιτροπή να είναι αυστηρότερη και αποφάσισε οι μαθητές που θα προσέρχονταν στις εξετάσεις να καταβάλλουν ένα χρηματικό ποσό. Στην προσπάθειά της μάλιστα να δώσει θεσμικό χαρακτήρα στα μέτρα αυτά, συγκρότησε το 1860 μια επιτροπή για τη σύνταξη Κανονισμού, με βάση τον οποίο θα εξετάζονταν στο εξής οι ομογενείς. Ο Κανονισμός που συντάχθηκε δεν πρόλαβε να εφαρμοστεί. Δύο χρόνια αργότερα, τον Σεπτέμβριο του 1863, η Προσωρινή Κυβέρνηση που δημιουργήθηκε μετά την έξωση του Όθωνα κατήργησε την Εξεταστική Επιτροπή, εξισώνοντας ως προς τις προϋποθέσεις εγγραφής το σύνολο των φοιτητών. Η δικαιολογία που προβάλλεται στη σχετική απόφαση της Προσωρινής Κυβέρνησης είναι ότι οι λόγοι που προκάλεσαν τη σύσταση της Εξεταστικής Επιτροπής δεν υφίσταντο πλέον, και τούτο γιατί όλα σχεδόν τα «εν τη αλλοδαπή Ελληνικά Εκπαιδευτήρια» έχουν αναγνωρισθεί από τη Σύγκλητο ως Ισότιμα προς τα Γυμνάσια του ελληνικού κράτους. Μπορούσαν επομένως οι ομογενείς φοιτητές να παίρνουν απ' αυτά απολυτήριο για την εγγραφή τους στο Πανεπιστήμιο.

³⁶² Στον Πίνακα Π.Τ.Α'.13 δίνονται Γυμνάσια της αλλοδαπής αναγνωρισμένα ως ισοβάθμια με αυτά του ελληνικού κράτους

το ελληνικό κράτος ή η γυμνασιακή ισοτιμία, που θα είχε αποκτηθεί με εξετάσεις σε ένα από τα γυμνάσια του ελληνικού κράτους³⁶³, με τη διαδικασία που προβλέπονταν για τους ημεδαπούς που είχαν τελειώσει ιδιωτικά σχολεία. Κατ' εξαίρεση, κατά το πρώτο έτος της λειτουργίας του πανεπιστημίου η προαναφερόμενη διαδικασία δεν τηρήθηκε, αλλά εισήχθησαν ως φοιτητές οι έχοντες απολυτήριο γυμνασίου, όσοι εξετασθέντες (ημεδαποί και αλλοδαποί) θεωρήθηκαν επαρκώς καταρτισμένοι από ειδική επιτροπή καθηγητών του πανεπιστημίου, καθώς και όσοι ήταν γνωστοί των πρυτανικών αρχών και θεωρούνταν ικανοί από τον πρύτανη να παρακολουθήσουν πανεπιστημιακά μαθήματα. Οι τελευταίοι γίνονταν δεκτοί άνευ εξετάσεων³⁶⁴.

Τα τρία πρώτα έτη της λειτουργίας του πανεπιστημίου, σύμφωνα με τον προσωρινό κανονισμό, εκτός των φοιτητών, μαθήματα μπορούσαν να παρακολουθήσουν και άλλοι, οι ονομαζόμενοι **ακροατές**³⁶⁵. Η ύπαρξη των ακροατών θεωρήθηκε αναγκαία, προκειμένου να δημιουργηθεί από αριθμητικής απόψεως ένα αξιοπρεπές ακροατήριο, αλλά συγχρόνως να δοθεί η δυνατότητα σε πολλούς υπαλλήλους της πρωτεύουσας να αποκτήσουν κάποιες θεωρητικές γνώσεις απαραίτητες για την άσκηση του επαγγέλματος τους. Η τάξη αυτή των ακροατών καταργήθηκε με πράξη της συγκλήτου τον Νοέμβριο του 1841.

Οι φοιτητές, αφού ολοκλήρωναν την φοίτησή τους, υποβάλλονταν σε μια και μόνο εξέταση προκειμένου να αποκτήσουν το πτυχίο τους. Η εξέταση αυτή ήταν δύο ειδών (ΦΕΚ, 13/1842), «*η μεν λεπτομερέστερη και ακριβέστερη*» που ονομάζονταν **διδαστορική** και οδηγούσε στο δίπλωμα του **διδάκτορα**, «*η δε ολιγότερον λεπτομερής*» που ονομάζονταν **απολυτήριος** και οδηγούσε στο δίπλωμα του

³⁶³ Με θέσπισμα της 6^{ης} Σεπτεμβρίου του 1863 ορίστηκε «οι αλλοδαποί που επιθυμούν να εγγράφουν στο πανεπιστήμιο και δεν έχουν πτυχίο αναγνωρισμένο από τη σύγκλητο, υποβάλλονται στη προβλεπόμενη εξέταση σε ένα από τα γυμνάσια του κράτους.

³⁶⁴ Πανταζίδης, 1889 σελ. 29-30: Η επιτροπή αυτή συστήθηκε κατόπιν αιτήσεως της συγκλήτου στις 11 Οκτωβρίου του 1837 με το ακόλουθο έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας: «Κατά τα καθυποβαλλόμενα εις ημάς δια του υπ αρ. 7 τ.μ. εγγράφου της πρυτανείας πρακτικά του συμβουλίου (=συγκλήτου) του πανεπιστημίου επιθυμούντες να διευκολύνωμεν όσον ενδέχεται δια το πρώτον τούτο έτος την εις το κατάστημα παραδοχήν φοιτητών και θεωρούντες ότι μη υπάρχοντος εισέτι οριστικού αυτού οργανισμού, δεν δύναται να απαιτηθώσιν από τους φοιτητάς αι γνώσεις όλων των εις τα Γυμνάσια του Κράτους διδασκομένων μαθημάτων, χορηγούμεν εις την Πρυτανείαν τας ακολούθους οδηγίας ως προς το αντικείμενον τούτο. Α') όσοι φέρουν απολυτήριο ενός των Γυμνασίων του κράτους. Β') όσοι εξετασθούν από επιτροπήν τινά καθηγητών του πανεπιστημίου, ήτις θέλει σύγκεισθαι υφ υμών ως πρυτάνεως, του καθηγητού της φιλολογικής Σχολής κ. Γενναδίου και του της ιατρικής κ. Βούρου και ευρεθούν ικανώς προκατηρτισμένοι δια να ακολουθήσουν Πανεπιστημίου μαθήματα. Γ') Όσους άνευ εξετάσεως γνωρίζεται ικανούς δια το Πανεπιστήμιον και έχετε συγχρόνως και την περί κατατάξεως αυτών συγκατάθεσιν των καθηγητών παρ' οίς θέλουσι μαθητεύσει.»

³⁶⁵ Οι ακροατές δεν είχαν τις προϋποθέσεις για εγγραφή στο πανεπιστήμιο.

*τελειοδίδακτου (προλύτου)*³⁶⁶. Το καθεστώς αυτό ίσχυσε ως το 1911, οπότε θεσπίστηκαν για πρώτη φορά οι ετήσιες τμηματικές εξετάσεις³⁶⁷. Δινόταν ακόμη η δυνατότητα στους φοιτητές, που δεν επιθυμούσαν να υποβληθούν σε εξετάσεις, να ζητήσουν *αποδεικτικό φοίτησης*³⁶⁸ από το πανεπιστήμιο.

Ο αποκλεισμός των γυναικών από την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη, το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα, έρχεται ως φυσική συνέπεια των κοινωνικών αντιλήψεων που επικρατούσαν για τη θέση της γυναίκας. Από τα μέσα όμως του 19ου αιώνα τα πράγματα φαίνεται να αλλάζουν. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες αναπτύχθηκε ένα ευρύ κίνημα για την πρόσβαση των γυναικών στην ανωτάτη εκπαίδευση, με αποτέλεσμα από την δεκαετία του 1860, αρχικά στην Γαλλία και στην συνέχεια σταδιακά στις υπόλοιπες χώρες, οι γυναίκες άρχισαν να κερδίζουν το δικαίωμα στην πανεπιστημιακή μόρφωση³⁶⁹. Στην Ελλάδα το θέμα της συμμετοχής των γυναικών στην ανώτατη εκπαίδευση άρχισε να τίθεται από τη δεκαετία του 1870³⁷⁰. Σε αυτό φαίνεται να συνετέλεσε η βελτίωση της κοινωνικής

³⁶⁶ Η Νομική έδινε στους *πτυχιούχους* της δίπλωμα διδάκτορα η *τελειοδίδακτου*, η Ιατρική μόνο δίπλωμα διδάκτορα, ενώ η Θεολογική δίπλωμα *προλύτη*- το διδακτορικό δίπλωμα προσφερόταν τιμητικά μόνο σε διαπρεπείς θεολόγους. Η Φιλοσοφική έδινε στους *πτυχιούχους* της δίπλωμα διδάκτορα φιλοσοφίας η *τελειοδίδακτου* με τρεις κατευθύνσεις αντίστοιχες προς τα τρία τμήματα της σχολής (φιλολογικό, μαθηματικό και φυσικό). Η ίδια σχολή έβγαζε και διδασκάλους, οι οποίοι φοιτούσαν 2-3 χρόνια στο Φιλολογικό Φροντιστήριο για να διοριστούν κατόπιν σε Ελληνικά σχολεία. Το Φαρμακευτικό Σχολείο, τέλος, χορηγούσε ένα απλό *πτυχίο*.

³⁶⁷ Στον κανονισμό του Πανεπιστημίου του 1932 για τη λήψη διδακτορικού διπλώματος ο υποψήφιος έπρεπε να είναι *πτυχιούχος*.

³⁶⁸ Στο *αποδεικτικό φοίτησης* εκτός των ατομικών του στοιχείων αναγράφονταν το γυμνάσιο αποφοίτησης του ή το αποτέλεσμα των εξετάσεων που υπέστη για την εισαγωγή του στο πανεπιστήμιο, η διάρκεια της φοίτησης του, καθώς η διαγωγή του

³⁶⁹ Η πρώτη γυναίκα που αποφοιτά από την Φιλοσοφική Σχολή στην Γαλλία είναι το 1861, ενώ στην Ιατρική η πρώτη γυναίκα μπαίνει το 1866, και στη Νομική το 1884 (Λάππας, 2004). Στα μέσα της δεκαετίας του 1860 αρχίζει να δέχεται γυναίκες στις εξετάσεις το Πανεπιστήμιο του Καίμπριτζ. Στη Σουηδία η πρώτη φοιτήτρια εγγράφεται το 1872 στο πανεπιστήμιο της Ουψάλα, η Μπέτυ Πέτερσον, με ειδική βασιλική άδεια ένα έτος πριν οι σπουδές ανοίξουν γενικά στις γυναίκες. Επίσης τη δεκαετία του 1870 δέχονται φοιτήτριες τα Πανεπιστήμια της Φινλανδίας, Δανίας και Ιταλίας και στη δεκαετία του 1880 τα Πανεπιστήμια της Νορβηγίας, Ισπανίας και Ρουμανίας. Αντίθετα, τα Γερμανικά Πανεπιστήμια αντιστέκονται. Μόνο στην τελευταία δεκαετία του 19ου αιώνα γίνονται δεκτές σε ορισμένα γερμανικά Πανεπιστήμια γυναίκες ως ακροάτριες· ως κανονικές φοιτήτριες θα αρχίσουν να εισάγονται από το 1900. Η απαγόρευση αυτή αναγκάζει τις Γερμανίδες να σπουδάζουν στο εξωτερικό.

³⁷⁰ Η Βαρίκα (1996) αναφέρει για την ιδιαίτερη περίπτωση της Ελένης Μπούκουρη Αλτραμπούρα που σπούδασε στην Ιταλία αρκετά χρόνια νωρίτερα το 1848. «Η Μπούκουρη, κόρη σπετσιώτη καπετάνιου ο οποίος είχε διαθέσει το μεγαλύτερο μέρος της παρουσίας του στην επανάσταση του 1821, δέχτηκε για την εποχή της μια ενθάρρυνση εξαιρετική από το περιβάλλον της προκειμένου να σπουδάσει. Ο πατέρας της, αν και αγράμματος, άνηκε σε εκείνο το σπάνιο είδος ανδρών που ακολούθησαν το πνεύμα του διαφωτισμού και τη λογική της Ελευθερίας και Ισότητας ως τις «ακραίες» τους συνέπειες. Συνειδητοποιώντας νωρίς την ασυνήθιστη κλίση της Ελένης για την μουσική και ζωγραφική της

θέσης της γυναίκας (Καστάνης, 2010) που παρατηρείται την περίοδο αυτή, αλλά και η δυναμική που είχε αποκτήσει το θέμα αυτό στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το 1879 έγιναν οι πρώτες απόπειρες εγγραφής γυναικών στο πανεπιστήμιο της Αθήνας με αρνητικά αποτελέσματα³⁷¹ (Πιζάνιας, 1971). Ως αιτία θεωρήθηκε ότι δεν διέθεταν απολυτήριο γυμνασίου αφού, όπως προαναφέραμε, μέχρι το 1890 δεν υπήρχε δυνατότητα πρόσβασης των γυναικών στα γυμνάσια (ενότητα 3.3-1) Οι γυναίκες μέχρι τότε προσπαθούσαν να αποκτήσουν την γυμνασιακή τους ισοτιμία μέσω εξετάσεων σε ένα από τα γυμνάσια του κράτους, *ως κατ' οίκον διδαχθείσες*, διαδικασία που εφαρμοζόταν μέχρι τότε μόνο για αγόρια. Σημειώνεται ότι στον κανονισμό λειτουργίας του πανεπιστημίου δεν γίνεται καμία αναφορά περί αποκλεισμού των γυναικών. Όμως η έλλειψη κατοχής απολυτηρίου γυμνασίου, η οποία ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την εγγραφή στο πανεπιστήμιο, αυτόματα απέκλειε τη συμμετοχή των γυναικών.

Οι αιτήσεις για εγγραφή φοιτητριών στο πανεπιστήμιο της Αθήνας αυξάνονταν χρόνο με το χρόνο παρότι απορρίπτονταν όλες. Όμως το 1887 ένα σημαντικό γεγονός σημάδεψε τον αγώνα και την αγωνία των νεαρών Ελληνίδων για μια θέση στο πανεπιστήμιο. Η Ελένη Παντελίδου, απόφοιτη από το Αρσάκειο παρθεναγωγείο,

εξασφάλισε όλα τα διαθέσιμα μέσα μόρφωσης στην Ελλάδα των πρώτων δεκαετιών της ανεξαρτησίας. Αφού πήρε ιδιαίτερα μαθήματα ζωγραφικής κοντά σε Ιταλούς ζωγράφους, εγκατεστημένους στην Αθήνα, με την ενθάρρυνση του πατέρα της έφυγε στην Ιταλία για να τελειοποιήσει τις σπουδές της. Αλλά καθώς οι ακαδημίες καλών τεχνών ήταν κλειστές για γυναίκες, μεταμφιέστηκε σε άνδρα και το 1848 πέρασε εξετάσεις και γράφηκε στην σχολή καλών τεχνών της Ρώμης. Κάτω από αυτή τη μεταμφίεση έζησε τέσσερα χρόνια, σπουδάζοντας, παίρνοντας μέρος σε διαγωνισμούς, συναναστρεφόμενη γνωστούς ιταλούς ζωγράφους που εκτιμούσαν το ταλέντο της, χωρίς να υποψιάζονται την πραγματική της ταυτότητα.»

³⁷¹ Μια από αυτές που η αίτηση τους για εγγραφή στο πανεπιστήμιο απορρίφθηκε ήταν και η Σεβαστή Καλλιπερή. Υπέβαλε αίτηση για να δώσει εξετάσεις στη φιλοσοφική σχολή το 1884 και παρότι πέτυχε στις εξετάσεις, το υπουργείο παιδείας αρνήθηκε (λόγω του φύλου της) να επικυρώσει τις υπογραφές των καθηγητών που την εξέτασαν. Μετά την απόρριψη της εγγραφής της πήγε στη Γαλλία όπου γράφηκε ως φοιτήτρια της φιλολογίας στο πανεπιστήμιο της Σορβόνης το 1885 σε ηλικία 27 ετών. Η ίδια για αυτή της την εμπειρία αναφέρει:

«Όταν εξέφρασα την πρόθεση μου να δώσω εξετάσεις για να το αποκτήσω δικαίωμα εισαγωγής στο πανεπιστήμιο πολλοί με επέκριναν και αφού κάμφθηκα από την επιμονή μου, ευαρεστήθηκα να πάρουν μέρος ως κριτές στις εξετάσεις που έπρεπε να υποβληθώ προκειμένου να πετύχω την εισαγωγή μου στο πανεπιστήμιο. Ο γενικός γραμματέας του υπουργείου παιδείας όμως προέβαλε νέο εμπόδιο αρνιόταν να επικυρώσει τις υπογραφές δέκα καθηγητών του πανεπιστημίου και των γυμνασίων.... Έτσι εδέησε να επικυρώσει τις υπογραφές ο τότε δήμαρχος Αθηνών για να πάρω την άγουσα για την αλλοδαπή όπου ως πρώτη ελληνίδα φοιτήτρια εγγράφηκα στην φιλοσοφική σχολή των Παρισίων.» (Πιζάνιας, 1971)

Την επόμενη χρονιά το 1886 μια άλλη Ελληνίδα η Μαρία Καλαποθάκη έγινε δεκτή στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου του Παρισιού αφού αναγνωρίστηκαν οι σπουδές της και πήρε και την ισοτιμία του Γαλλικού Μπακαλωρεά.

έκανε αίτηση εγγραφής στην ιατρική σχολή η οποία απορρίφθηκε, όπως και άλλων κοριτσιών, με το αιτιολογικό ότι το Αρσάκειο δεν είναι αναγνωρισμένο γυμνάσιο. Στην απόφαση αυτή του πανεπιστήμιου τονιζόταν πως έπαιξε ρόλο και το γεγονός ότι θεωρήθηκε κάπως πρόωρη για την χώρα μας η συμφοίτηση φοιτητών και φοιτητριών. Αμέσως μετά την γνωστοποίηση της απόφασης, η νεαρή κοπέλα αυτοκτόνησε στιγματίζοντας σε σημείωμά της τη στάση των ακαδημαϊκών δασκάλων (Καστάνης, 2010).

Είναι σαφές ότι στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, *περίοδος αποκλεισμού*, οι πιέσεις μιας ομάδας γυναικών, για να δοθεί η δυνατότητα πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση, ήταν έντονες. Η ομάδα αυτή των γυναικών δεν λειτουργούσε συλλογικά αλλά όπως γράφει η Βαρίκα (1996): «*παρά τους διακοσμητικούς στόχους που είχε η εκπαίδευση τους, οι γυναίκες αυτές επέμεναν πεισματικά να αποδίδουν τον ίδιο απελευθερωτικό ρόλο που κατείχε η παιδεία στην ιδεολογία της εθνικής απελευθέρωσης, δηλαδή το προνομιακό μέσο για την μεταμόρφωση των ραγιάδων σε πολίτες*»

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Για την περίοδο 1830-1890, περίοδος αποκλεισμού, τα στατιστικά στοιχεία για το φοιτητικό δυναμικό της ανώτατης εκπαίδευσης, το οποίο αποτελείται μόνο από άνδρες αναφέρονται:

- 1) Στον αριθμό των *νεοεισαχθέντων* ($N_{\text{ΝΑΤ-Π}}(t)$) στο πανεπιστήμιο, δηλαδή στον αριθμό των φοιτητών που εγγράφονται για πρώτη φορά στο πανεπιστήμιο
- 2) Στον αριθμό των *εγγεγραμμένων* ($N_{\text{ΕΑΤ-Π}}(t)$) φοιτητών συνολικά στην ανώτατη εκπαίδευση, δηλαδή στο άθροισμα των νεοεισαχθέντων και όσων ανανέωναν την εγγραφή τους στην αρχή του ακαδημαϊκού έτους³⁷², στα διάφορα έτη σπουδών και
- 3) Στον αριθμό των *πτυχιούχων* ($N_{\text{ΠΑΤ-Π}}(t)$), δηλαδή στον αριθμό αυτών που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους παίρνοντας πτυχίο³⁷³ (τελειόφοιτοι και διδάκτορες).

Τα στατιστικά αυτά στοιχεία είναι διαθέσιμα για τα ακαδημαϊκά έτη από το 1837 έως το 1887, ενώ για την τελευταία τριετία (1887-1890) τα στοιχεία είναι ελλιπή. Στον Πίνακα 4.1 δίνεται ανά ακαδημαϊκό έτος ο αριθμός των νεοεισαχθέντων συνολικά στην ανώτατη εκπαίδευση, ο οποίος και αναλύεται περαιτέρω στον Πίνακα Π.Τ.Α'1,

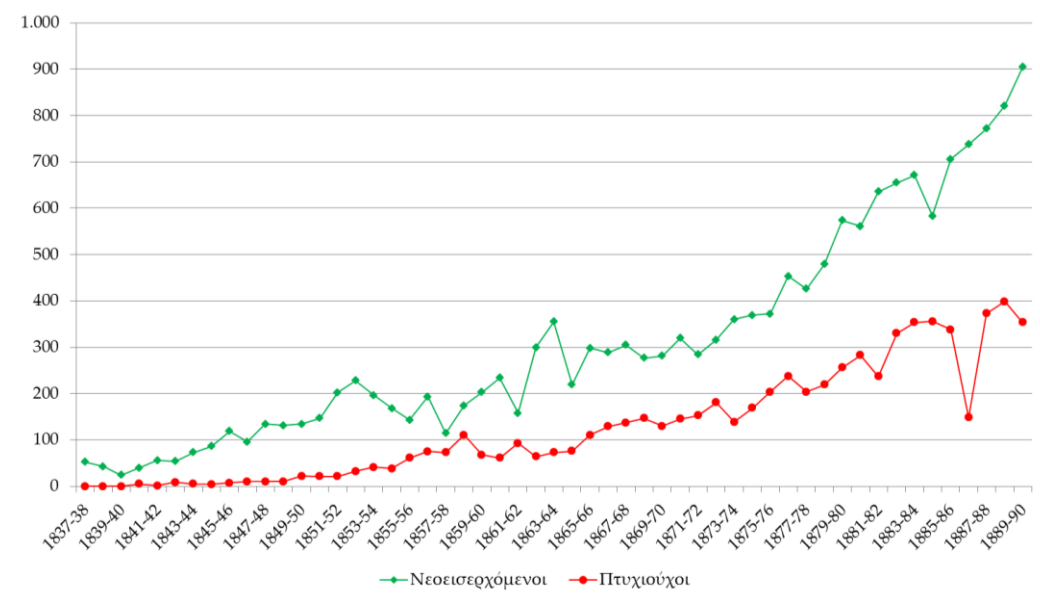
³⁷² Σημειώνεται ότι κατά την διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για τους εγγραφέντες κατά την κανονική διάρκεια των σπουδών τους και τους εγγραφέντες πέραν αυτής

³⁷³ Δεν συμπεριλαμβάνονται όσοι έχουν αποφοιτήσει. Σημειώνουμε ότι αποφοιτήσαντες είναι εκείνοι που παρακολούθησαν τα μαθήματα ανελλιπώς αλλά δεν συμμετείχαν στις εξετάσεις.

λαμβάνοντας υπόψη τον τόπο καταγωγής των φοιτητών (ημεδαποί και αλλοδαποί) και τη σχολή εγγραφής τους. Στους Πίνακες 4.2 και 4.3 δίνεται αντίστοιχα ο αριθμός των εγγεγραμμένων και των αποφοίτων. Τέλος στον Πίνακα Π.Τ.Α'2 αναφέρεται ο αριθμός των αποφοίτων κατά σχολή.

Από τα στοιχεία του Πίνακα 4.1 που απεικονίζονται και στο Διάγραμμα 4.2 προκύπτει ότι από το 1837 έως το 1890 ο αριθμός των **νεοεισαχθέντων** ανδρών φοιτητών παρουσιάζει ανοδική τάση, παραμένοντας ωστόσο σε σχετικά χαμηλό επίπεδο.

Διάγραμμα 4.2: Αριθμός των νεοεισαχθέντων φοιτητών στο πανεπιστήμιο Αθηνών (περίοδος αποκλεισμού)

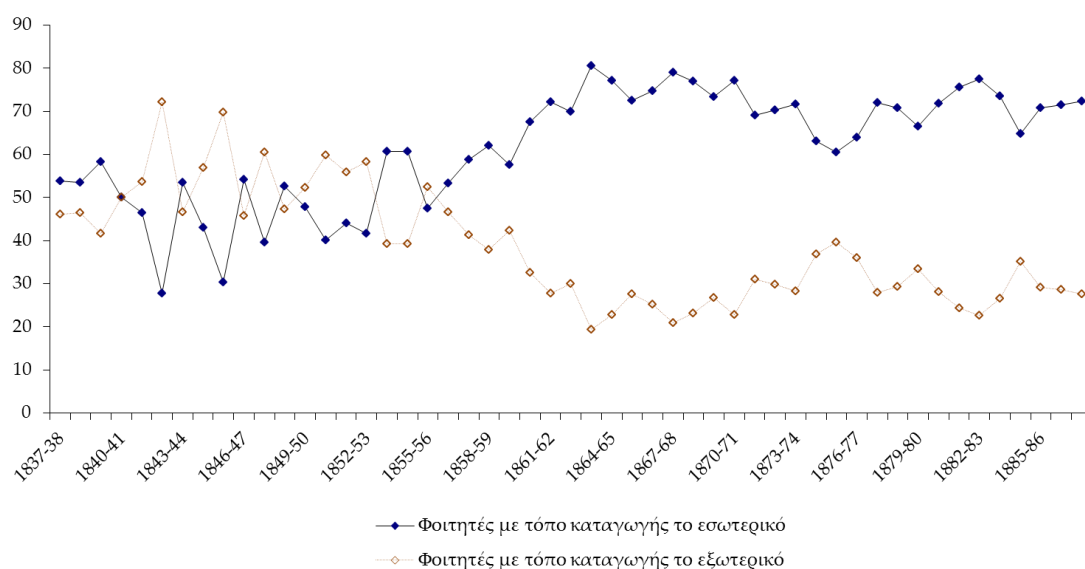


Η τάση αυτή συνδέεται άμεσα με την αντίστοιχη ανοδική τάση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση των αγοριών³⁷⁴, που παρατηρείται κυρίως μετά το 1855 (βλέπε Πίνακα 3.1), τόσο στις περιοχές που αποτελούσαν το τότε Ελληνικό κράτος, όσο και στις περιοχές εκτός συνόρων με ισχυρές ελληνικές κοινότητες (Μουζάκης, 1995) (Πίνακες, Π.Τ.Α'3. έως Π.Τ.Α'11). Από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Τ.Α'1. (στήλη 4 και 5) που απεικονίζονται και στο Διάγραμμα 4.3, καθώς και των πινάκων Π.Τ.Α'3. έως Π.Τ.Α'11, προκύπτει ότι κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του πανεπιστημίου, από το 1837 μέχρι το 1855, η συμμετοχή των αλλοδαπών στο

³⁷⁴ Κασσωτάκης & Παπαγγελή- Βουλιούρη, 1995 σελ. 268: «... πίσω από τη ραγδαία αυτή αύξηση (του φοιτητικού πληθυσμού) υπάρχει η προσπάθεια επέκτασης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τη δημιουργία νέων γυμνασίων, και η πολιτική διευκολύνσεων όσων επιθυμούσαν να φοιτήσουν στο πανεπιστήμιο ...»

φοιτητικό δυναμικό ήταν σημαντική αφού αποτελούσαν το 52,6% των νεοεισαχθέντων συνολικά, τη χρονική αυτή περίοδο, στην ανώτατη εκπαίδευση. Στη συνέχεια, την πλειοψηφία στο σύνολο των κατ' έτος νεοεισαχθέντων αποτελούσαν οι ημεδαποί, καθώς το ποσοστό τους κυμαίνονταν από 60% ως 80%.

Διάγραμμα 4.3: Νεοεισαχθέντες στην ανώτατη εκπαίδευση ως προς τον τόπο καταγωγής τους (εσωτερικό- εξωτερικό)



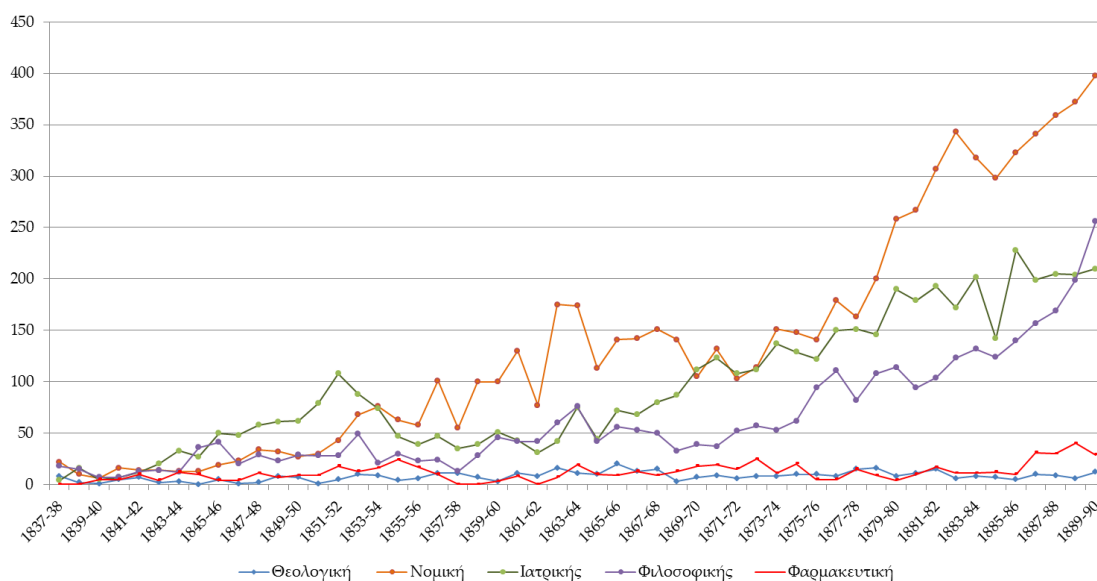
Οι μικρές διακυμάνσεις που παρουσιάζει η εξέλιξη του αριθμού των νεοεισαχθέντων στη διάρκεια του χρόνου (Διάγραμμα 4.2) μπορούν να αποδοθούν σε συγκυριακούς λόγους. Ωστόσο, η πρώτη σημαντική κάμψη αυτού του αριθμού που παρατηρείται από το 1852-53 ως το 1855-56, αποδίδεται στην όξυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων που προκάλεσε ο Κριμαϊκός πόλεμος³⁷⁵ και ιδιαίτερα στην εμφάνιση χολέρας³⁷⁶ στις αρχές του ακαδημαϊκού έτους 1854-55 στην πρωτεύουσα, εξαιτίας της οποίας έκλεισε το Πανεπιστήμιο για τρεις μήνες. Μια δεύτερη κάμψη του αριθμού των εισαχθέντων που παρατηρείται το 1861-62 πιθανότατα είναι αποτέλεσμα του ταραγμένου πολιτικού και κοινωνικού κλίματος της εποχής. Το 1861 το

³⁷⁵ Κοντογονής & Ολύμπιος, 1856: «... αι προηγηθείσαι και εισέτι τότε υπάρχουσαι δειναί του πολέμου, ουχ ήττονδε και της χολέρας προς τας αρχαίς του ακαδημαϊκού έτους κατά την Ακαρνανίαν και αλλαχού της Ευρώπης ενσκηψάσης, περιπέτεια, πολλών την εις το ημέτερον πανεπιστήμιον φοίτησιν μη επιτρέψασαι, δικαιολογούν απολύτως το ελάσσωμα τούτο»

³⁷⁶ Κοντογονής & Ολύμπιος, 1856 σελ. 3: «Μόλις κατά τας πρώτας ημέρας του παρελθόντος ακαδημαϊκού έτους οι μεν φιλομαθείς νεανία πανταχόθεν της Ελλάδος και εκ της αλλοδαπής προερχόμενοι ήρχισαν να εγγράφονται ... και ευθύς της βροτολοιγού εκείνης νόσου η απροσδόκητος επιδημία θάνατον και τρόμον εις την μικράν κοινωνίαν ανηλεώς επιφέρουσα τους φοιτητάς διεσκόρπισε και του πανεπιστημίου τας θύρας επί τρεις σχεδόν μήνας εφύλαξε.»

αντιοθωνικό κίνημα βρίσκεται σε έξαρση και επηρεάζει αρνητικά την προσέλευση στο Πανεπιστήμιο. Το αντίθετο ακριβώς φαινόμενο παρατηρείται αμέσως μετά την έξωση του Όθωνα. Κατά τον Λάππα (2004), η μεγάλη αύξηση των εγγραφών το 1862-63 και 1863-64 ήταν αποτέλεσμα της πολιτικής αλλαγής του 1862, των αισιόδοξων προοπτικών που δημιούργησε η έξωση του Όθωνα, αλλά και η αίγλη που απέκτησε το Πανεπιστήμιο με την πραγματική και συμβολική συμμετοχή του στο αντιδυναστικό κίνημα.

Διάγραμμα 4.4: Νεοεισαχθέντες φοιτητές στο πανεπιστήμιο Αθηνών κατά σχολή προτίμησης

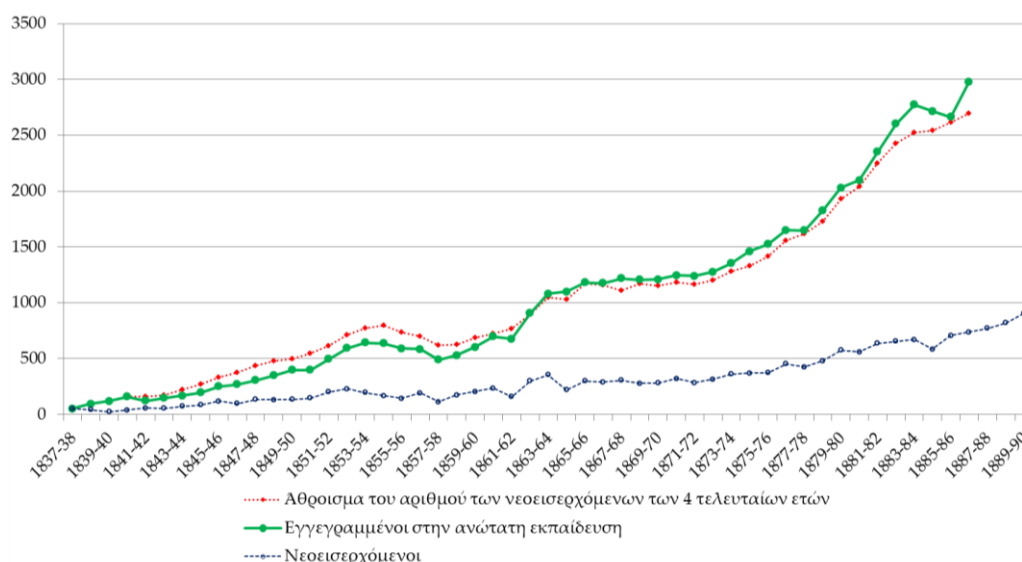


Η ταξινόμηση των νεοεισαχθέντων φοιτητών στην ανώτατη εκπαίδευση κατά σχολή, όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.4., δείχνει τον διαφορετικό βαθμό προτίμησης των σχολών από τους φοιτητές. Πιο συγκεκριμένα, την πρώτη δεκαετία (1837-1847) η νομική, η ιατρική και η φιλοσοφική εναλλάσσονταν στην πρώτη θέση της προτίμησης, ενώ η θεολογική και η φαρμακευτική προσέλκυσαν μικρό αριθμό φοιτητών. Στη συνέχεια και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1850, την πρώτη θέση στην προτίμηση των φοιτητών κατείχε η ιατρική και ακολουθούσαν η νομική και η φιλοσοφική. Από το 1854 όμως, η νομική ηγείται στις προτιμήσεις των φοιτητών και ακολουθούν η ιατρική και η φιλοσοφική, ενώ η θεολογική και η φαρμακευτική παρέμειναν σταθερά χαμηλά.

Εστιάζοντας στον αριθμό των εγγεγραμμένων φοιτητών από τα στοιχεία του Πίνακα 4.2, που επίσης απεικονίζονται στο Διάγραμμα 4.5, προκύπτει ότι καθ' όλη

τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου (1837-1890) ο αριθμός των εγγεγραμμένων έχει ανοδική τάση, παραμένει όμως σε χαμηλά επίπεδα.

Διάγραμμα 4.5: Αριθμός των εγγεγραμμένων στην ανώτατη εκπαίδευση (περίοδος αποκλεισμού)



Ο αριθμός των πτυχιούχων κατά την περίοδο αυτή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Πίνακα 4.3, τα οποία απεικονίζονται στο Διάγραμμα 4.2 έχει επίσης ανοδική τάση. Ωστόσο, συγκρίνοντας τον αριθμό των νεοεισαχθέντων και των πτυχιούχων προκύπτει ότι, συνολικά οι νεοεισαχθέντες στην ανώτατη εκπαίδευση από το 1837 έως και το 1883 ήταν 12.002, ενώ οι αποφοιτήσαντες μέχρι και το 1886 (έτος κατά το οποίο οι προαναφερθέντες νεοεισαχθέντες είχαν ολοκληρώσει την κανονική διάρκεια των σπουδών τους) ήταν 5.599³⁷⁷, επομένως ένας μεγάλος αριθμός φοιτητών δεν έφθανε στο πτυχίο. Προκειμένου να εξετάσουμε αν ο αριθμός των φοιτητών εγκατέλειπε τις σπουδές του πριν την ολοκλήρωση της φοίτησης του, ή αν αποχωρούσε από το πανεπιστήμιο χωρίς πτυχίο, αρκούμενος στο αποφοιτήριο, ή αν καθυστερούσε την ολοκλήρωση της φοίτησης του, θα συγκρίνουμε την κατανομή των εγγεγραμμένων φοιτητών με την κατανομή που προκύπτει, προσθέτοντας στους νεοεισαχθέντες κάθε ακαδημαϊκού έτους το άθροισμα των νεοεισαχθέντων των τριών προηγούμενων ετών. Από τη σύγκριση αυτή (Διάγραμμα 4.5) προκύπτει ότι οι διαφορές μεταξύ των δυο αυτών κατανομών είναι πολύ μικρές. Το γεγονός αυτό

³⁷⁷ Λάμπας, 2004 σελ. 424: «Στα χρόνια 1837-1880 μόνο το 3,7% πήρε δίπλωμα μέχρι και 4 χρόνια. Το 37,3% χρειάστηκε 5 χρόνια, το 26,3% 6 χρόνια, ενώ το 32,7% από 7 χρόνια και πάνω.»

δείχνει ότι η πλειοψηφία τουλάχιστον των φοιτητών ολοκλήρωναν τη φοίτηση τους στο πανεπιστήμιο. Όμως, ο αριθμός των φοιτητών που ολοκλήρωναν τις σπουδές τους δεν είναι ίδιος με τον αριθμό όσων έπαιρναν πτυχίο, διότι αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, θα έπρεπε η κατανομή των αποφοίτων να ακολουθεί εκείνη των νεοεισαχθέντων με μια χρονική υστέρηση τεσσάρων περίπου ετών. Όμως κάτι τέτοιο δεν προκύπτει, διότι όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 4.2, όπου δίνονται από κοινού οι κατανομές των νεοεισαχθέντων και των αποφοίτων, ο ρυθμός αύξησης του αριθμού των νεοεισαχθέντων είναι σαφώς μεγαλύτερος εκείνου των αποφοίτων. Την εκτίμηση αυτή ενισχύει και το γεγονός ότι η απόκτηση πτυχίου δεν ήταν πάντα απαραίτητη για την άσκηση επαγγέλματος. Πιο συγκεκριμένα, σε μεγάλο βαθμό το πτυχίο δεν ήταν κατοχυρωμένο επαγγελματικά, τουλάχιστον κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του ελληνικού κράτους. Κάποιος που είχε πιστοποιητικό φοίτησης σε μια σχολή (αποφοιτήριο) μπορούσε με κάποιες - εξαιρέσεις³⁷⁸- να ασκήσει εξίσου με τον διπλωματούχο ένα σχετικό με τις σπουδές του επάγγελμα ή να διεκδικήσει μια θέση στον δημόσιο³⁷⁹ ή τον ιδιωτικό τομέα.

Συμπερασματικά, κατά την εξεταζόμενη περίοδο 1837-1890, *περίοδος αποκλεισμού*, η συμμετοχή των ανδρών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, αφού μόνο οι άνδρες είχαν δυνατότητα συμμετοχής, είχε ανοδική τάση. Η συμμετοχή αυτή ήταν άμεσα συνδεδεμένη με την ανάπτυξη της γυμνασιακής εκπαίδευσης στην οποία επίσης συμμετείχαν μόνο αγόρια. Όσον αφορά τον αριθμό των πτυχιούχων, έχει και αυτός ανοδική τάση, δεν είναι όμως ανάλογος του αριθμού των νεοεισερχόμενων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, καθόσον ένας σημαντικός αριθμός φοιτητών αρκούσαν στο αποφοιτήριο, που για την περίοδο αυτή, σε αρκετές ειδικότητες, αρκούσε για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

³⁷⁸ Το πτυχίο ήταν απαραίτητο για την άδεια εξασκήσεως του επαγγέλματος κυρίως στους γιατρούς και τους φαρμακοποιούς. Γι' αυτό και οι σχολές αυτές παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά πτυχιούχων ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων σε αυτές. Ωστόσο λειτούργησαν τόσο πριν την ίδρυση του πανεπιστημίου αλλά και στη συνέχεια κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του, σχολές διετούς φοιτήσεως επιμόρφωσης των όσων ασχολούνταν με την ιατρική οι οποίοι διορίζονταν σε περιοχές που δεν υπήρχε πτυχιούχος γιατρός.

³⁷⁹ Κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του ελληνικού κράτους υπήρχαν δικηγόροι και δικαστικοί λειτουργοί χωρίς πτυχίο της νομικής (βλέπε σχετικά ΦΕΚ 34/1863) «οι πρωτοδίκαι και οι αντεισαγγελείς πρωτοδικών οι μη φέροντες μεν διδάκτορος ή προλύτου δίπλωμα αλλ' επί πενταετίαν υπηρετήσαντες ως τοιοῦτοι (δύνανται να εξετασθῶσιν υπό της συστατινομένης επιτροπῆς και να λάβωσιν την ἄδειαν του δικηγορεῖν) (επίσης ΦΕΚ 2/1878) «Ειρηνοδίκης ἢ ειδικός πταισματοδίκης διορίζεται ο ἔχων εν των ακολούθων προσόντων ... η φοιτητής της νομικῆς σχολῆς του εθνικοῦ ἢ ξένου πανεπιστημίου ἢ της πρώην Ἰονίου Ἀκαδημίας ἐπὶ τετραετίαν»

Πίνακας 4.1: Αριθμός νεοεισαχθέντων φοιτητών στην ανώτατη εκπαίδευση

Ακαδημαϊκό έτος	Φοιτητές (άνδρες)	Ακαδημαϊκό έτος	Φοιτητές (άνδρες)
1837-38	52	1864-65**	219
1838-39	43	1865-66	298
1839-40	24	1866-67	289
1840-41	40	1867-68	305
1841-42	56	1868-69	277
1842-43	54	1869-70	281
1843-44	73	1870-71	320
1844-45	86	1871-72	284
1845-46	119	1872-73	316
1846-47	96	1873-74	360
1847-48	134	1874-75	369
1848-49	131	1875-76	372
1849-50	134	1876-77	453
1850-51	147	1877-78	426
1851-52	202	1878-79	479
1852-53	228	1879-80	574
1853-54	196	1880-81	561
1854-55	168	1881-82	636
1855-56	143	1882-83	655
1856-57	193	1883-84	671
1857-58	114	1884-85	583
1858-59	174	1885-86	706
1859-60	203	1886-87	738
1860-61	234	(1887-88*)	(772)
1861-62	158	(1888-89*)	(821)
1862-63	300	(1889-90*)	(905)
1863-64	355		

* Για την τριετία 1887-1890 ο αριθμός των εγγεγραμμένων δεν αναφέρονται στο σύνολο της ανώτατης εκπαίδευσης (πανεπιστήμιο της Αθήνας και το ΕΜΠ) αλλά μόνο τους εγγεγραμμένους στο πανεπιστήμιο της Αθήνας.

**Το 1865, που η Επτάνησος ενώθηκε με την Ελλάδα, έκλεισε η Ιόνιος Ακαδημία

Πηγή: Εθνικών Πανεπιστημίων, 1912, Παράρτημα Ζ σελ. 365

Πίνακας 4.2: Αριθμός εγγεγραμμένων φοιτητών στην ανώτατη εκπαίδευση.

Ακαδημαϊκό έτος	Φοιτητές (άνδρες)	Ακαδημαϊκό έτος	Φοιτητές (άνδρες)
1837-38	52	1864-65	1.098
1838-39	95	1865-66	1.182
1839-40	119	1866-67	1.176
1840-41	159	1867-68	1.217
1841-42	121	1868-69	1.205
1842-43	145	1869-70	1.210
1843-44	167	1870-71	1.244
1844-45	195	1871-72	1.239
1845-46	250	1872-73	1.275
1846-47	270	1873-74	1.352
1847-48	305	1874-75	1.461
1848-49	347	1875-76	1.523
1849-50	397	1876-77	1.650
1850-51	397	1877-78	1.645
1851-52	496	1878-79	1.828
1852-53	593	1879-80	2.030
1853-54	643	1880-81	2.096
1854-55	636	1881-82	2.352
1855-56	590	1882-83	2.601
1856-57	583	1883-84	2.773
1857-58	490	1884-85	2.716
1858-59	529	1885-86	2.663
1859-60	603	1886-87	2.978
1860-61	696	1887-88	
1861-62	675	1888-89	
1862-63	905	1889-90	
1863-64	1.080		

Πηγή: Πανταζίδης, 1889

Πίνακας 4.3: Αριθμός αποφοίτων της ανώτατης εκπαίδευσης

Ακαδημαϊκό έτος	Απόφοιτοι (άνδρες)	Ακαδημαϊκό έτος	Απόφοιτοι (άνδρες)
1837-38	0	1864-65	76
1838-39	0	1865-66	111
1839-40	0	1866-67	129
1840-41	5	1867-68	137
1841-42	1	1868-69	147
1842-43	9	1869-70	130
1843-44	5	1870-71	145
1844-45	4	1871-72	153
1845-46	7	1872-73	181
1846-47	10	1873-74	139
1847-48	10	1874-75	169
1848-49	10	1875-76	204
1849-50	22	1876-77	238
1850-51	21	1877-78	204
1851-52	21	1878-79	219
1852-53	32	1879-80	256
1853-54	41	1880-81	283
1854-55	38	1881-82	237
1855-56	61	1882-83	330
1856-57	75	1883-84	354
1857-58	73	1884-85	356
1858-59	111	1885-86	338
1859-60	68	1886-87	148
1860-61	61	(1887-88*)	(373)
1861-62	93	(1888-89*)	(399)
1862-63	64	(1889-90*)	(354)
1863-64	73		

* ο πίνακας περιέχει τον αριθμό των κατ'έτος των πτυχιούχων του πανεπιστημίου της Αθήνας επομένως μέχρι το 1986-87, που το πανεπιστήμιο της Αθήνας ήταν το μοναδικό εκπαιδευτικό ίδρυμα, ο ρυθμός αυτός ταυτίζεται με τον αριθμό πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, κάτι που δεν συμβαίνει κατά την τριετία 1887-1890 κατά την οποία στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση εντάχθηκε και το ΕΜΠ.

4.2-2. 1890-1926: Περίοδος διεκδικήσεων

Οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο: Κατά την περίοδο 1890-1926 η ανώτατη εκπαίδευση διευρύνεται³⁸⁰ (Geiger, 1999). Στα ήδη λειτουργούντα εκπαιδευτικά ιδρύματα, το Πανεπιστήμιο της Αθήνας και το Σχολείο των Βιομηχάνων Τεχνών, το οποίο το 1914 μετονομάστηκε σε Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)³⁸¹, προστίθενται: Το Σχολείο των Καλών Τεχνών³⁸², που ανεξαρτητοποιήθηκε το 1910 από το Σχολείο των Βιομηχάνων Τεχνών και μετονομάστηκε σε Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών το 1930 (ΦΕΚ, 225/1930). Η Ανωτέρα Γεωπονική Σχολή Αθηνών (ΦΕΚ, 17 /1920) το 1920, η οποία το 1929 μετονομάστηκε σε Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή Αθηνών (ΦΕΚ, 55/1929) και το 1989 σε *Γεωπονικό Πανεπιστήμιο* (ΦΕΚ, 166/1989). Τέλος το 1920 προστέθηκε και η Ανωτάτη Σχολή Εμπορικών Σπουδών (ΦΕΚ, 133/1920), η οποία το 1926 μετονομάστηκε σε *Ανωτάτη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών (ΑΣΟΕΕ)* (ΦΕΚ, 156/1926) και το 1989 σε *Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών* (ΦΕΚ, 166/1989· ΦΕΚ, 18/1942).

Σε θεσμικό πλαίσιο, όσον αφορά το φοιτητικό δυναμικό του πανεπιστημίου της Αθήνας, σημειώνεται μια σημαντική αλλαγή αναφορικά με τον τρόπο εισαγωγής φοιτητών³⁸³ (Goldin, & Katz, 1999· Berger, Ramírez, & Lyons, 2005). Συγκεκριμένα, σταματάει η ελεύθερη εγγραφή των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας, σε όποια σχολή του πανεπιστημίου επιθυμούσαν, και σταδιακά εισάγεται ο θεσμός των εισιτηρίων εξετάσεων με προκαθορισμένο αριθμό νεοεισερχόμενων (*κλειστό αριθμό-numerus clausus*) σε κάθε σχολή. Η νέα διαδικασία για την εισαγωγή των φοιτητών

³⁸⁰ Σημειώνεται ότι αύξηση του αριθμού των εκπαιδευτικών τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική παρατηρείται από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Κατά το 19^ο αιώνα, όπως αναφέρει ο Geiger (1999), παρότι ο αριθμός των φοιτητών είχε αρχίσει να αυξάνεται, ο αριθμός των τριτοβάθμιων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων παρέμενε σταθερός.

³⁸¹ ΦΕΚ, 337/1914 «Η εν Αθήναις υπό την επωνυμίαν Σχολείον των Βιομηχάνων Τεχνών λειτουργούσα ανωτάτη τεχνική σχολή ... μετονομάζεται «Εθνικόν Μετσόβιον Πολυτεχνείον» τάσσεται δε ισότιμος προς τα εν Αθήναις Πανεπιστήμια και ιεραρχικώς τίθεται αμέσως μετά τα Πανεπιστήμια τοιαύτα. ... το Εθνικόν Μετσόβιον Πολυτεχνείον αποτελείται από τας ήδη λειτουργούσας και διατηρουμένας σχολάς των Πολιτικών Μηχανικών και Μηχανολόγων, ως μετονομάζεται η Σχολή Μηχανουργών, προς δε δια του παρόντος νόμου ιδρυθησομένης ανωτάτας Σχολάς των Αρχιτεκτόνων των Ηλεκτρολόγων και Τηλεγραφομηχανικών.» και ΦΕΚ, 242/1917 «Η ανωτάτη εκπαίδευσις εντός του κράτους παρέχεται αποκλειστικώς και μόνον δια του ΕΜΠ, ουδεμίας άλλης σχολής ανεγνωρισμένης ως ισοτίμου εν Ελλάδι...»

³⁸² ΦΕΚ, 95/1910 «Το εν τω σχολείω των Βιομηχάνων Τεχνών κατά το άρθρον 43 του ΑΦΜΑ' νόμου της 27 Μαΐου 1887 προσωρινώς υπό την αυτήν διεύθυνσιν λειτουργούν σχολείον των Καλών Τεχνών αποχωριζόμενον αυτού διοικητικώς ... τιθέμενον υπό ιδίαν διεύθυνσιν»

³⁸³ Κριτήρια για την εισαγωγή των υποψηφίων φοιτητών στα δημοφιλή εκπαιδευτικά ιδρύματα της παρατηρούνται μετά το 1929.

καθιερώνεται με το Ν. 2905 του 1922 (ΦΕΚ, 127/1922) που προβλέπει ότι στις πανεπιστημιακές σχολές εγγράφονται οι κάτοχοι απολυτήριου γυμνασίου ή πρακτικού λυκείου μετά από επιτυχή συμμετοχή σε εισαγωγικές εξετάσεις. Οι εισαγωγικές εξετάσεις εφαρμόστηκαν το ακαδημαϊκό έτος 1922-23 στο Χημικό³⁸⁴ και από το 1926-27³⁸⁵, συστηματικά σε όλες τις σχολές. Ωστόσο από το ακαδημαϊκό έτος 1921-22 έως το 1925-26 η ελληνική πολιτεία, με μια σειρά διαταγμάτων³⁸⁶ έδωσε τη δυνατότητα εγγραφής στο πανεπιστήμιο και σε ένα μεγάλο πλήθος ανδρών, που δεν διέθεταν απολυτήριο, αλλά είχαν συμμετάσχει στη μικρασιατική εκστρατεία και μάλιστα αναδρομικά, τους έδινε δηλαδή τη δυνατότητα να εγγράφονται στα τελευταία έτη σπουδών και εξεταζόμενοι σε ελάχιστα μαθήματα ή και σε κανένα να παίρνουν πτυχίο. Ο Κωνσταντίνος Ζέγγελης (1926), πρύτανης το ακαδημαϊκό έτος 1924-25, για την νέα αυτή κατηγορία φοιτητών αναφέρει: *«Ευεργετήματα, παρασχεθέντα εις τους κατά τον πόλεμον υπηρετήσαντας, τα οποία βαθμηδόν επεξετάθησαν και εις νέους μηδέποτε υπηρετήσαντας κατά τον πόλεμον και εις νέους μη στρατευσίμους καν είναι μεταξύ άλλων: Αναδρομική εγγραφή. Επιτρέπεται δι' ούτης ωρισμένων κατηγοριών νέοι να γίνονται εις οιανδήποτε σχολήν τελειόφοιτοι χωρίς ουδέποτε να φοιτήσωσι εις το Πανεπιστήμιον, να επισκεφθώσι κλινικήν ή να γνωρίσωσιν εργαστήριον. Ούτοι εξετάζονται ενίοτε εις τρία ή τέσσερα εν συνόλω μαθήματα εν τω πανεπιστημίω μόνον. Άδεια προς εγγραφήν εις το Πανεπιστήμιον εις μαθητάς μόνον την τρίτην Γυμνασίου περαιώσαντας ή ουδέ ταύτην. Άδεια εις νέους στερούμενους απολυτηρίου γυμνασίου να εγγράφονται στο Πανεπιστήμιον επί απλή προσαγωγή ενόρκου βεβαιώσεως ενός καθηγητού Γυμνασίου ότι έλαβεν απολυτήριο Γυμνασίου...»* Ο Σίμος Μενάρδος (1926) πρύτανης το επόμενο ακαδημαϊκό έτος 1925-26, αναφερόμενος στην ίδια κατηγορία φοιτητών σχολιάζει: *«Μάτην οι διοικούντες το πανεπιστήμιον διεμαρτύροντο εκάστοτε δια την έκδοσιν τοιούτων*

³⁸⁴ Ζέγγελης, 1926: «αι εισιτήριοι εξετάσεις εισαχθείσαι ήδη από διετίας δια τους σπουδαστάς μόνον της χημείας επέφερον δια της γενομένης επιλογής άριστα αποτελέσματα από πάσης απόψεως»

³⁸⁵ Αιγινήτης, 1931 σελ. 41: «κατά το έτος 1926-27 εφηρμόσθησαν για πρώτην φοράν αι εισιτήριοι εξετάσεις. Εκ των 1.892 υποστάντων ταύτας απερρίφθησαν 224 [...]ενεγράφησαν πρωτοετείς 2.490 ολικός αριθμός φοιτητών 7.792»

³⁸⁶ ΦΕΚ, 64/1924 «Μαθηταί της τέταρτης τάξεως Γυμνασίου, κωλυθέντες να υποστώσι την απολυτηριον δοκιμασίαν αυτών κατά το τέλος του σχολικού έτους, ως κληθέντες εις τας τάξεις του στρατού και αποσταλέντες εις το μέτωπον και παραμείναντες εις αυτό πλέον του εξαμήνου, τυχόντες απολυτηρίου Γυμνασίου, μετά την εκ των τάξεων του στρατού απόλυσιν αυτών δύναται να εγγραφώσι αναδρομικώς ως τριτοετείς μεν φοιτηταί εν τη Θεολογική, τη Νομική, τη Φιλοσοφική και εν τω Μαθηματικό τμήματι της Σχολής των Φυσικών και Μαθηματικών επιστημών, ως δευτεροετείς εν ταις λοιπαίς σχολαίς του Αθήνησι Πανεπιστημίου,...

διαταγμάτων. Η σύγκλητος απέστειλε προς τον υπουργόν παιδείας έν εκ των πικροτάτων εγγράφων όσα υπέγραψα ποτέ. Εκεί ελέγαμεν την παροιμιώδη γενομένην φράσιν, ότι «κύμα αμαθείας απειλεί το Πανελλήνιον» αλλά τι το όφελος; Το αποτέλεσμα ήτο νέα βροχή του μάνα των αναδρομικών εγγραφών και επί άλλους μαθητάς των γυμνασίων, μέχρι ου εφθάσαμεν αισίως εις την β' γυμνασιακήν τάξιν. [...] Τοιουτοτρόπως δημιουργήθησαν δυο νέοι τύποι φοιτητών ους οφείλομεν να παραστήσωμεν εις τους μεταγενεστέρους-και εσσομένοισι πύθεσθε. Ήσαν συνήθως οι ικετεύοντες «λυπηθήτε με, δώστε μου ένα χαρτί, να ζήσω». αλλά δεν εσπάνιζαν και οι «θράσωνες» της αρχαίας κωμωδίας. Τοιούτοι μαγκουροφόροι ενεφανίσθησαν εις εμέ πέντε κατά την τελευταίαν της πρυτανείας μου ημέραν μόλις καταφθάσαντες εκ των επαρχιών, ερχόμενοι δ' εκ του υπουργείου «Μανθάναμεν ότι σεις, κύριε, αντιδράτε και καταπατάτε τα δικαιώματα μας» Εζητούσαν εννοείται νέον «ευεργέτημα» - Παιδιά, είπα τότε, υποθέσατε ότι εγώ σας υπογράφω 5 πτυχία. Τι θα τα κάμετε χωρίς να σπουδάσετε; - «Αυτό είναι δική μου δουλειά κύριε» μου απάντησε ο αξιών πτυχίον ιατρικής.

Αλλά τέλος πάντων θα είπη κανείς, εξητάζοντο μιαν φοράν, την τελευταίαν, και πολλοί απερρίπτοντο πεντάκις και επτάκις. Τούτο είναι αληθές. Τα παλληκάρια ταχέως εύρισκαν νέα μονοπάτια. Φίλος καθηγητής της Ιατρικής μου κατήγγειλε μιαν μεσημβριάν, ότι εξεδόθη πτυχίον φέρον βαθμόν «άριστα» χωρίς να εξετάση μήτε αυτός μήτε άλλοι πολλοί καθηγηταί. Εκκάλεσα τον αρμόδιον υπάλληλον αγωνιών, και του εδήλωσα ότι οφείλει να απαντά εις τον καθηγητήν ως κατηγορούμενος. Προσεκομίσθη ο φάκελος των εξετάσεων μετά των πιστοποιητικών και ποικίλα διατάγματα, και τι απεδείχθη; Ο αριστούχος απηλλάγη του μαθήματος τούτου μεν ως πολεμιστής συμφώνως προς το δείνα άρθρον του άλλου δε συμφώνως προς το δείνα και ούτω καθ' εξής ώστε στο τέλος κατεδείχθη ότι ωφείλαμεν προς αυτόν και αποζημείωσιν ψυχικής οδύνης δια αυθαίρετον εξέτασιν μαθήματος του οποίου είχεν επίσης απαλλάξει τον ηρωικόν υποψήφιον εν τη μακροθυμία της η πολιτεία. [...] Νεαρός επαρχιώτης κατέφυγεν εις γνώριμόν του καθηγητήν της Φιλολογίας ζητών εύνοιαν χάριν πτυχίου Νομικής. Αλλά πριν παρέλθουν έξ εβδομάδες, του ανήγγειλε ότι πήρε το πτυχίο του- «Της Νομικής παιδί μου;» - «Όχι προτίμησα της Ιατρικής» »

Η «αναδρομική» εισαγωγή φοιτητών στο πανεπιστήμιο της Αθήνας, οι οποίοι έφθαναν στη λήψη πτυχίου με ελλιπή φοίτηση και εξέταση σε ελάχιστα μαθήματα ή και χωρίς εξετάσεις, διεκόπη το ακαδημαϊκό έτος 1926-27.

Αναφορικά με τον τρόπο εισαγωγής στις άλλες πανεπιστημιακές σχολές σημειώνεται ότι: Στο ΕΜΠ εισαγωγικές εξετάσεις είχαν θεσμοθετηθεί από το 1887 που αναβαθμίστηκε σε ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Στη Σχολή Καλών Τεχνών το απολυτήριο γυμνασίου δεν ήταν προϋπόθεση για την εγγραφή. Η εγγραφή γίνονταν με ιδιαίτερο τρόπο που θα περιγράψουμε παρακάτω. Για την Ανωτέρα Γεωπονική Σχολή ο προκαθορισμένος αριθμός των εισακτέων φοιτητών και οι εισαγωγικές εξετάσεις προβλέπονταν από τον ιδρυτικό της νόμο (Ν.1814/1920). Τέλος, στην Ανώτατη Σχολή Εμπορικών Σπουδών μπορούσαν να εγγραφούν οι απόφοιτοι των εμπορικών σχολών³⁸⁷ και οι απόφοιτοι των γυμνασίων, οι τελευταίοι εισάγονταν κατόπιν εξετάσεων στην λογιστική και τα εμπορικά μαθήματα.

Αναφορικά με τη συμμετοχή ως προς το φύλο, χαρακτηριστικό στοιχείο αυτής της περιόδου είναι η έναρξη της εισαγωγής των γυναικών στο πανεπιστήμιο. Προσπάθειες εγγραφής γυναικών στο πανεπιστήμιο της Αθήνας, όπως προείπαμε, είχαν γίνει και κατά την προηγούμενη περίοδο και είχαν αποτύχει. Ωστόσο, το κλίμα που διαμορφώνονταν σιγά σιγά στην Ευρώπη από τη δεκαετία του 1860 υπέρ της συμμετοχής των γυναικών στην ανώτατη εκπαίδευση - ελληνίδες ήδη φοιτούσαν σε πανεπιστήμια της Γαλλίας - καθώς και η άσχημη ίσως εντύπωση που είχε διαμορφωθεί από τη αυτοκτονία της νεαρής κοπέλας μετά την απόρριψη της αίτησης εγγραφής της στο πανεπιστήμιο, φαίνεται ότι δημιούργησαν τουλάχιστον έναν προβληματισμό στην πανεπιστημιακή κοινότητα ως προς το αν θα έπρεπε να επιτραπεί η είσοδος των γυναικών στην ανώτατη εκπαίδευση.

Σε αυτό το κλίμα **το 1890 εγγράφεται η πρώτη φοιτήτρια**³⁸⁸ στην φιλοσοφική σχολή του πανεπιστημίου της Αθήνας. Για το γεγονός αυτό ο τότε πρύτανης Γ. Μιστριώτης εκθέτει με λεπτομέρειες τον προβληματισμό των πανεπιστημιακών αρχών (Μιστριώτης, 1892): *«Κατά το έτος (1890) εγράφησαν στο μητρώο του Εθνικού Πανεπιστημίου όχι μόνο νέοι, αλλά υπέβαλαν αίτηση και νέες από τις οποίες εγράφησαν μόνο η κυρία Ιωάννα Στεφανόπολι, γιατί όλες οι άλλες δεν είχαν τα προσόντα που όριζε ο νόμος. Επειδή το ζήτημα εγγραφής νεανίδων στο μητρώο είναι σημαντικό, εισάγαμε αυτό στη ακαδημαϊκή σύγκλητο. Η πλειοψηφία αυτής είχε την*

³⁸⁷ Οι γυναίκες φοιτούσαν στις εμπορικές σχολές από το σχολικό έτος 1910-11

³⁸⁸ Η πρώτη φοιτήτρια ήταν η Ιωάννα Στεφανόπολι, η μοναδική που έγινε δεκτή από μια ομάδα κοριτσιών που είχαν υποβάλει αίτηση εγγραφής στο πανεπιστήμιο. Ήταν κόρη του Αντωνίου Στεφανόπολι λογοτέχνη, λαογράφου και δημοσιογράφου. Είχε τελειώσει στο Ελληνικό Παρθεναγωγείο της Αικ. Λασκαρίδου, συνέχισε την εκπαίδευση της με ιδιωτικούς δασκάλους και ύστερα από επιτυχείς εξετάσεις κατάφερε να εξασφαλίσει τη γυμνασιακή της ισοτιμία.

άποψη ότι αυτό ήταν πρόωρο για την Ελλάδα αλλά δεν μπορούσε να απορρίψει την εγγραφή. Το ζήτημα είχε τρεις όψεις, δηλαδή την νομική, την κοινωνική και της τάξης και ευκοσμίας του ανώτατου εκπαιδευτηρίου του έθνους. Αλλά κατά τις τρεις αυτές όψεις η απαγόρευση ήταν αδύνατη. Διότι πρώτον ως προς το νομικό μέρος η αρμόδια σχολή απεφάνθη, ότι ο νόμος δεν απαγορεύει την είσοδο νεανίδων στο πανεπιστήμιο, δεύτερον ως προς το κοινωνιολογικό ζήτημα δεν ήταν αρμόδια να το λύσει η σύγκλητος αλλά μόνο το κοινοβούλιο. Επομένως μόνο περί της τάξεως μπορούσε να αποφασίσει το διοικητικό συμβούλιο του πανεπιστημίου, αλλά δεν μπορούσε να πάρει μέτρα υπέρ της τάξεως εφόσον αυτή δεν διαταράσσεται. Η σύγκλητος έδειξε διάθεση απαγορευτική αλλά δεν διέθετε τα μέσα για την υλοποίησή της. Για αυτό εν απορία ευρισκόμενη ζήτησε την γνώμη της κυβερνήσεως η οποία επέτρεψε την εγγραφή. Νομίζουμε όμως ότι το ζήτημα είναι σπουδαίο και έχει ανάγκη ευρύτερης μελέτης. Πολλοί από την ανάμιξη του φύλου φοβούνται ακοσμίες στο σεμνό μας ίδρυμα, αλλά νομίζουμε ότι οι φόβοι είναι υπερβολικότεροι του δέοντος γιατί είναι άδικο κανείς να κρίνει εκ των προτέρων, και το απολυτήριο του γυμνασίου δεν είναι εύκολο να αποκτήσουν οι νέες οι οποίες συναντούν μεγάλες δυσκολίες στην μελέτη των Λατινικών και των μαθηματικών τις δυσκολίες αυτές υπερέβη η ευφυής και φιλομαθής Ιωάννα Στεφανόπολι»

Από την περιγραφή αυτή του πρύτανη είναι προφανές ότι η πανεπιστημιακή κοινότητα αναγνωρίζει ότι, την είσοδο των γυναικών στη ανώτατη εκπαίδευση δεν την απαγόρευε το ισχύον νομικό καθεστώς, αλλά το ότι δεν διέθεταν απολυτήριο γυμνασίου. Επομένως, για να μπορέσουν να συμμετάσχουν οι γυναίκες στην ανώτατη εκπαίδευση έπρεπε να αναζητήσουν τρόπο να αποκτήσουν τη γυμνασιακή τους ισοτιμία. Ο μοναδικός πρόσφορος τρόπος με άμεσο αποτέλεσμα (χωρίς φοίτηση), ο οποίος και εφαρμόστηκε τελικά, ήταν μέσω εξετάσεων. Η διαδικασία αυτή μέχρι τότε είχε εφαρμοστεί μόνο για άνδρες που φοιτούσαν σε ιδιωτικά σχολεία ή ήταν κατ' οίκον διδαχθέντες. Με την παράτυπη αυτή διαδικασία εγγράφηκαν το 1892-93 και οι πρώτες φοιτήτριες στην Ιατρική³⁸⁹ και το Μαθηματικό³⁹⁰ (τμήμα τότε της

³⁸⁹ Οι πρώτες φοιτήτριες της Ιατρικής ήταν οι αδελφές Αγγελική και Αλεξάνδρα Παναγιωτάτου. Για την καταγωγή της και τον τρόπο υποδοχής της στο πανεπιστήμιο η Αγγελική Παναγιωτάτου (1951) γράφει: «Είμαι κόρη του Γαβριήλ Παναγιωτάτου ο οποίος την εποχή του ήταν προύχοντας της Κεφαλονιάς και κόρη της Φιλένης κομίσσης Λοβέρδου θυγατρός του κόμητος Άγγελου Λοβέρδου. Ο παππούς μου Άγγελος Λοβέρδος σπούδασε ιατρική στην Κέρκυρα.»... «Ο πατέρας μου ήταν προύχοντας πολυταξιδεμένος έμπορος, γνώρισε το κόσμο, μελέτησε πλατεία του ανθρώπου και απέκτησε τέτοια πείρα ώστε μπόρεσε να ευρύνει τον πνευματικό του ορίζοντα να σταθεί πάνω από προλήψεις, να γίνει προοδευτικός. Για αυτό δεν δίστασε να επιτρέψει στα κορίτσια του να φοιτήσουν στο πανεπιστήμιο από το οποίο αποφοίτησα με άριστα μαζί με την αδερφή μου.» ... «ο πατέρας μου είχε μεγάλη πεποίθηση και

φιλοσοφικής). Συνολικά από το 1890 μέχρι το 1895 οι φοιτήτριες που εγγράφηκαν στο πανεπιστήμιο δεν ξεπέρασαν τις επτά. Το 1895 με το νόμο ΒΤΒ' (ΦΕΚ, 14/1895) η διαδικασία αυτή των εξετάσεων θεσμοθετήθηκε και επίσημα. Υπενθυμίζουμε ότι παράτυπα ένας μικρός αριθμός κοριτσιών εγγράφονταν στα γυμνάσια από το 1890 επομένως μετά το 1895, πιθανόν να υπήρχαν και φοιτήτριες που είχαν εγγραφεί στο πανεπιστήμιο με απολυτήριο γυμνασίου. Τελικά, ουσιαστική λύση δόθηκε το 1917 με την ίδρυση των γυμνασίων θηλέων, οπότε μπορούσαν και τα κορίτσια να αποκτήσουν γυμνασιακή μόρφωση φοιτώντας σε ίδιου τύπου σχολεία με τα αγόρια και αποφοιτώντας να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση. Για το λόγο αυτό, το έτος 1917 σηματοδοτεί το τέλος μιας εποχής όπου η πρόσβαση των γυναικών στην ανώτατη εκπαίδευση βασιζόταν κυρίως σε ατομικές πρωτοβουλίες. Έκτοτε δεν τέθηκε κανένα νομικό εμπόδιο στην πρόσβαση των γυναικών στην ανώτατη εκπαίδευση.

Στο ΕΜΠ οι πρώτες γυναίκες μηχανικοί εγγράφονται τη δεκαετία του 1920, δηλαδή 30 χρόνια μετά την εγγραφή της πρώτης φοιτήτριας στο πανεπιστήμιο. Ωστόσο, πολύ νωρίτερα το 1901 έχουμε την εγγραφή της πρώτης γυναίκας στο Σχολείο των Καλών Τεχνών που μέχρι τότε ανήκε διοικητικά στο Σχολείο των Βιομηχάνων Τεχνών (μετέπειτα ΕΜΠ). Στη Σχολή Καλών Τεχνών μέχρι τότε δεν γίνονταν δεκτές γυναίκες, παρότι δεν υπήρχε κάποιος εμφανής λόγος για τον αποκλεισμό τους³⁹¹. Η εισαγωγή στο Σχολείο των Καλών Τεχνών γίνονταν με τον εξής τρόπο: οι υποψήφιοι, οι οποίοι δεν ήταν απαραίτητο να έχουν απολυτήριο γυμνασίου³⁹², εξετάζονταν στα καλλιτεχνικά από ομάδα καθηγητών και οι επιτυγχόντες εισάγονταν σε μια προπαρασκευαστική τάξη, όπου η φοίτηση διαρκούσε ένα έτος και στη συνέχεια κατόπιν εξετάσεων εισάγονταν στη σχολή. Το 1901, κατόπιν παρεμβάσεων στην πολιτική ηγεσία, επιτράπηκε η μεικτή φοίτηση νέων και

εμπιστοσύνη στις κόρες του παρόλο που τα κατάφερνε με το πρυτανείο ώστε να εισερχόμαστε στο πανεπιστήμιο από την είσοδο των καθηγητών και να περνούμε θέση στην πρώτη σειρά κοντά στην έδρα.»

³⁹⁰ Καστάνης, (2010) «Στο μαθηματικό η πρώτη φοιτήτρια ήταν η Φλωρεντία Φουντουκλή, (εγγράφηκε το 1892). Τρία χρόνια αργότερα το 1895 εγγράφεται στο φυσικό η αδελφή της Μαριάννα.»

³⁹¹ Στο Σχολείο των Καλών Τεχνών, σιωπηλά έγιναν δεκτές οι γυναίκες ως ακροάτριες το 1894. Αυτό επιτεύχθηκε μετά από επίμονες αιτήσεις γυναικών που ασχολούνταν ιδιωτικά με την καλλιτεχνία. Το τμήμα «Γραφικής και Πλαστικής» για νεανίδες, που ιδρύθηκε λειτουργούσε σε ειδική αίθουσα του ΕΜΠ. Το τμήμα αυτό δεν ήταν ισάξιο με το Σχολείο των Καλών Τεχνών αλλά υπηρετούσε σε μεγάλο βαθμό την υπάρχουσα νοοτροπία σχετικά με τη γυναικεία καλλιτεχνική εκπαίδευση, αφού οι γνώσεις ζωγραφικής που παρέχονταν ήταν οι βασικές. Το τμήμα καταργήθηκε το 1900.

³⁹² Οι υποψήφιοι έπρεπε να έχουν τουλάχιστον απολυτήριο δημοτικού σχολείου. Όσοι όμως προτίθετο να εργαστούν ως δάσκαλοι, έπρεπε να έχουν απολυτήριο γυμνασίου ή πρακτικού λυκείου ή πτυχίο διδασκαλείου

νεανίδων. Έτσι την ίδια χρονιά έγιναν δεκτές μετά από εξετάσεις οι πρώτες φοιτήτριες³⁹³ (Γεωργιάδου-Κουντουρά, 1993). Σε αυτή την εξέλιξη πρωταγωνιστική υπήρξε η συμβολή της Σοφίας Λασκαρίδου, μιας από τις πιο γνωστές ζωγράφους της εποχής, που στα απομνημονεύματά της αναφέρει: «...παρουσιάστηκα στον Βασιλέα μας Γεώργιο τον πρώτο, για να κατορθώσω τον σκοπό μου. [...] Και ο νόμος έγινε. Ήμουν η πρώτη γυναίκα σπουδάστρια που μπήκε στην Σχολή Καλών Τεχνών του Πολυτεχνείου των Αθηνών το 1903»

Για την Ανωτάτη Γεωπονική και τη Ανωτάτη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών³⁹⁴ (ΑΣΟΕΕ) δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή γυναικών στο φοιτητικό τους δυναμικό για το χρονικό διάστημα 1920-25.

Συμπερασματικά, σημειώνουμε ότι κατά την εξεταζόμενη περίοδο (1890-1925), περίοδο των διεκδικήσεων, η συμμετοχή των γυναικών στην ανωτάτη εκπαίδευση είναι αρκετά μικρή, αλλά δυναμική. Οι πρώτες φοιτήτριες, αν και προερχόμενες κυρίως από μορφωτικά υψηλό αλλά και προοδευτικό περιβάλλον, έπρεπε να υπερβούν τα εμπόδια που προέκυπταν από την έλλειψη επαρκών τυπικών γνώσεων, οι οποίες θεωρούνταν απαραίτητες για πανεπιστημιακές σπουδές. Λόγω του διαφορετικού προγράμματος των παρθεναγωγείων σε σχέση με τα γυμνάσια, έπρεπε να καταφέρουν να γίνουν δεκτές σε εξετάσεις (γεγονός που ήταν ιδιαίτερα δύσκολο) και να επιτύχουν σε αυτές, ώστε να πιστοποιήσουν την επάρκεια τους και να μπορέσουν στη συνέχεια να γίνουν δεκτές στο πανεπιστήμιο. Έτσι, παρότι ο αριθμός των γυναικών που κατάφερε να φθάσει στο πανεπιστήμιο ήταν πολύ μικρός είναι εξαιρετικής σημασίας, καθώς διαμορφώνει μια νέα πραγματικότητα η οποία οδηγεί με τη σειρά της στην διαμόρφωση νέων ιδεών για τον κοινωνικό ρόλο της γυναίκας, εξασφαλίζοντας σταδιακά την αναβάθμιση της εκπαίδευσης των γυναικών και τη διεύρυνση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας (Μπελογιάννης, Κουγιουμτζάκη, Καλαματιανού, 2014). Με το τέλος της δεύτερης αυτής περιόδου

³⁹³ Σύμφωνα με το πτυχίο της ζωγράφου, που σώζεται στην Πινακοθήκη Δήμου Καλλιθέας «Σοφία Λασκαρίδου», η ζωγράφος εγγράφηκε επισήμως στο Πολυτεχνείο στις 27-10-1903 και αποφοίτησε στις 7-7-1907. Στην ιστοσελίδα της Α.Σ.Κ.Τ. υπάρχει άρθρο για την ιστορία της Σχολής, όπου αναφέρεται ότι η Σοφία Λασκαρίδου ήταν η πρώτη, ανάμεσα σε τέσσερις φοιτήτριες, που εγγράφηκε στη Σχολή το 1901. <http://interartive.org/2009/08/women-art-education-greece/>

³⁹⁴ Σημειώνεται ότι για να εγγραφεί κάποιος στην (ΑΣΟΕΕ) εκτός από απολυτήριο γυμνασίου ή πρακτικού λυκείου, θα μπορούσε να έχει και πτυχίο δημόσιας εμπορικής σχολής, υπενθυμίζουμε ότι η πρώτη πτυχιούχος εμπορικής σχολής απεφοίτησε το 1915, μάλιστα μέχρι το 1920 που άρχισε την λειτουργία της υπήρχε ένας σημαντικός αριθμός πτυχιούχων γυναικών (58). Το 1926-27, που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, υπήρχαν 3 εγγεγραμμένες φοιτήτριες.

μπορούμε να θεωρήσουμε ότι έχουν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για την αφετηρία μιας ουσιαστικής συμμετοχής των γυναικών στην ανώτατη εκπαίδευση.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Τα στατιστικά στοιχεία για την συμμετοχή ως προς το φύλο στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση για την εξεταζόμενη περίοδο (1890-1925) είναι ελλιπή και αφορούν κυρίως το φοιτητικό δυναμικό του Πανεπιστημίου Αθηνών. Για το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, το Σχολείο των Καλών Τεχνών, την Ανωτέρα Γεωπονική Σχολή Αθηνών και την Ανωτάτη Σχολή Εμπορικών Σπουδών τα διαθέσιμα στοιχεία είναι ελάχιστα. Στον Πίνακα 4.6 δίνεται κατά φύλο ο αριθμός των νεοεισαχθέντων στο πανεπιστήμιο της Αθήνας. Τα στοιχεία του πίνακα αυτού αναλύονται και κατά σχολή στον Πίνακα Π.Τ.Β'1. Στον Πίνακα 4.4 δίνεται ο συνολικός αριθμός πτυχιούχων κάθε σχολής για τα ακαδημαϊκά έτη 1922-23 έως 1925-26. Τέλος, στον Πίνακα 4.5 δίνεται κατά φύλο και ανά δεκαετία ο αριθμός των πτυχιούχων του ΕΜΠ.

Από τα στοιχεία του Πίνακα 4.6 που απεικονίζονται στο Διάγραμμα 4.6 προκύπτει ότι ο αριθμός των νεοεισαχθέντων στο πανεπιστήμιο της Αθήνας από το 1890 μέχρι το 1915 κυμαίνεται μεταξύ 600 και 1.300 φοιτητών. Το ακαδημαϊκό έτος 1892-93 παρατηρείται μια μείωση του αριθμού των νεοεισαχθέντων φοιτητών η οποία, κατά τον Λάππα (2004), οφείλεται στην πάρα πολύ μεγάλη αύξηση των εκπαιδευτικών τελών που επιβλήθηκε με τον νόμο ΒΝΔ'(ΦΕΚ, 258/1892), που είχε ως αποτέλεσμα να ανεβάσει σε πολύ υψηλό επίπεδο το κόστος σπουδών, αποτρέποντας ένα μεγάλο μέρος αποφοίτων γυμνασίου, προερχόμενο από τη μεσαία και κατώτερη οικονομικά τάξη³⁹⁵ να συνεχίσει τις σπουδές του στη ανώτατη εκπαίδευση. Παρόμοιες μειώσεις στον αριθμό των νεοεισαχθέντων που παρατηρούνται το 1897³⁹⁶, το 1912-13³⁹⁷ και το 1919-20³⁹⁸ πιθανότατα οφείλονται στις πολεμικές επιχειρήσεις που ενεπλάκη η Ελλάδα τις χρονικές αυτές περιόδους. Την πενταετία 1921-1925 ο αριθμός των νεοεισαχθέντων γνωρίζει έντονη άνοδο που

³⁹⁵ Χατζηδάκις, 1896 σελ. 2: «Τα εκπαιδευτικά τέλη ηλάττωσαν μεν κατ' αρχάς τον αριθμό των φοιτητών αλλ' η τοιαύτη επίδρασις αυτών βαίνει μειούμενη από έτους εις έτος.»

³⁹⁶ Αποτυχημένος ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 που κατέληξε στην ήττα της Ελλάδας και στην υποβολή της σε διεθνή οικονομικό έλεγχο

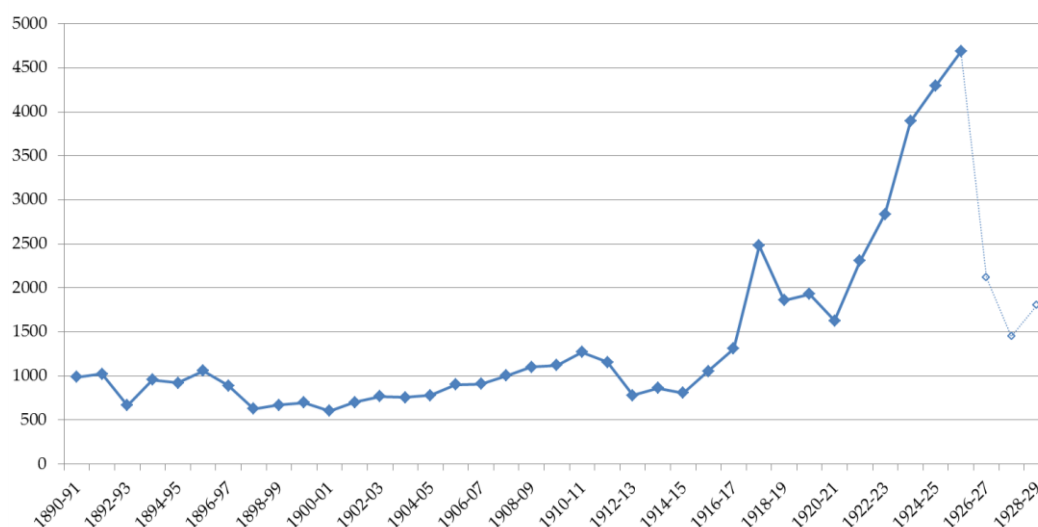
³⁹⁷ Βαλκανικοί πόλεμοι (1912-13)

³⁹⁸ Μικρασιατική εκστρατεία(1919-22)

οφείλεται κυρίως στις *αναδρομικές εγγραφές*³⁹⁹ και από 1.566 που ήταν το 1920-21 έφτασε στους 4.685 το 1925-26.

Μετά το 1926 που σταμάτησαν οι «*αναδρομικές*» εγγραφές, ο αριθμός των νεοεισαχθέντων στο πανεπιστήμιο της Αθήνας επανήλθε στο επίπεδο που βρισκόταν πριν το 1921.

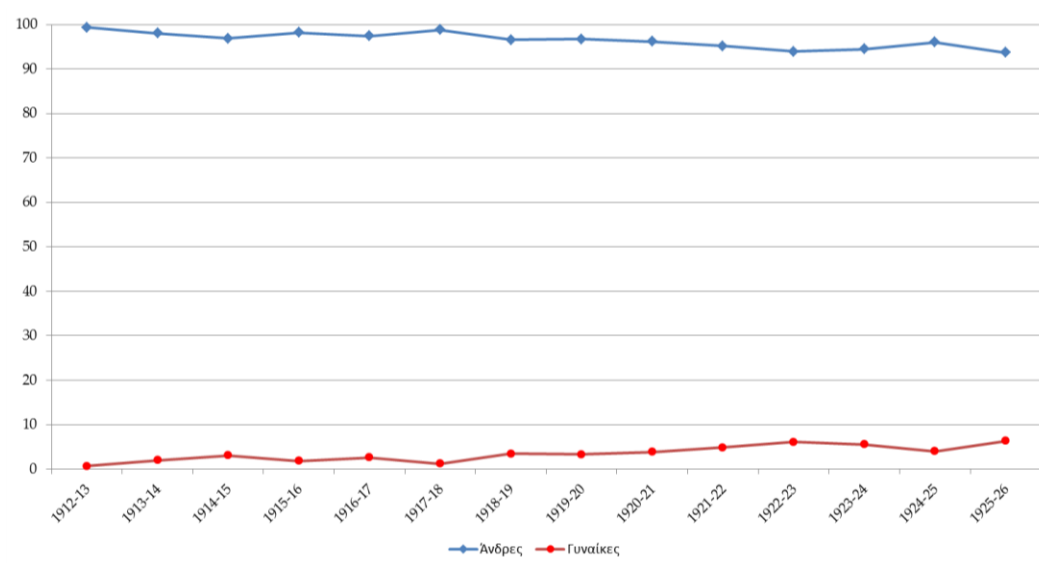
Διάγραμμα 4.6: Αριθμός νεοεισαχθέντων φοιτητών στο πανεπιστήμιο Αθηνών την περίοδο 1890-1925 (Περίοδος Διεκδικήσεων)



³⁹⁹ Παππούλιας, 1925: «Η δυσαναλογία προς τα προηγούμενα πανεπιστημιακά έτη αύξησης του αριθμού των φοιτητών ήρξατο από του πανεπιστημιακού έτους 1921-1922 περιορισθείσα εις την Νομικήν και την Ιατρικήν Σχολήν, εξακολουθήσασα δε κατά το έτος 1922-1923 επεξετάθη εις τας λοιπάς Σχολάς. Αλλ' εν συγκρίσει προς το παρελθόν τούτο πανεπιστημιακόν έτος η κατά το παρελθον αύξησης αφορά εις την Νομικήν Σχολήν ης οι φοιτηταί αυξήθησαν κατά το τρίτον και ίδια εις την Φιλοσοφικήν Σχολήν και εις το Μαθηματικόν και Φυσικόν τμήμα της Σχολής των Φυσικών και Μαθηματικών επιστημών ων οι φοιτηταί τριπλασιάστηκαν. Η αύξησης αυτή των φοιτητών των δυο τούτων Σχολών αποδοτέο εις την βελτίωσιν της θέσεως των λειτουργών της μέσης εκπαίδευσσεως, η δε καθ' όλου αύξησης του αριθμού των φοιτητών εν γένει οφείλεται μεν εν μέρει εις τον ένεκα της νομισματικής διαφοράς περιορισμόν του αριθμού των εις τα ξένα πανεπιστήμια εγγραφομένων αποφοίτων των ημετέρων εκπαιδευτηρίων αλλά προπάντων αποδοτέα αφένος μεν εις την από της λήξεως της επιστρατεύσεως επαναφοράν της χορηγίας αναβολής κατατάξεως εις στρατευσίμους φοιτητάς αφ' ετέρου εις τας αναδρομικάς εγγραφάς αίτινες θεσπισθείσαι κατ αρχάς υπέρ εν την διάρκειαν των πολέμων υπηρετούντων εν τω στρατώ, επανεξετάσθησαν και επί τους πρόσφυγας και υπέρ άλλων ένεκα ανυπερβλήτων κωλυμάτων μη δυναμένων εγκαίρως να εγγραφώσι.[...] Αι αναδρομικάί όμως εγγραφαί πρέπει, εκλιπόντων των δημιουργησάντων αυτάς λόγων να παυσώσι καθόσον συνεπάγονται επιπλέον των ούτω εγγραφομένων μόρφωσιν, εάν μάλιστα συνοδεύονται δι' απαλλαγής της υποχρεωτικής εις πρακτικάς ίδια ασκήσεις φοιτήσεως, επί ζημιά ου μόνον της Πολιτείας και τοις κοινωνίας αλλά και αυτών ούτω των οιονεί σπουδαστών, καθισταμένων ψευδοεπιστημόνων ως επανειλημμένως υπέδειξε το Πανεπιστήμιον τοις αρμοδίοις»
Μενάρδος, 1926: Τα βιβλία παρουσιάζουν τους ανανεώσαντας κατ το 1925-1926 εν όλω 9.437. [...] Το φοβερόν είναι ότι οι κατά πρώτον εγγραφέντες (αναδρομικές εγγραφές) για των ανωτέρω ευκολιών ήσαν 3.339.

Εξετάζοντας τον αριθμό των νεοεισερχόμενων ως προς το φύλο (Διάγραμμα 4.7) παρατηρούμε ότι η συμμετοχή των γυναικών είναι παρά πολύ μικρή όπως άλλωστε αναμένεται, και δεν ξεπερνά το 7% του συνολικού φοιτητικού δυναμικού. Από τα Διαγράμματα Π.Τ.Β'1. και Π.Τ.Β'2., στα οποία απεικονίζονται τα στοιχεία του Πίνακα Π.Τ.Β'1. που περιέχει τον αριθμό των φοιτητών και φοιτητριών κατά σχολή εγγραφής στο πανεπιστήμιο Αθηνών, προκύπτει

Διάγραμμα 4.7: Ποσοστιαία κατανομή των νεοεισαχθέντων φοιτητών και φοιτητριών στο πανεπιστήμιο της Αθήνας (1912-1925)



ότι οι άνδρες έχουν ως πρώτη προτίμηση την νομική, ακολούθως την ιατρική και τη φιλοσοφική, ενώ οι υπόλοιπες σχολές ήταν χαμηλά στις προτιμήσεις τους. Οι γυναίκες, που ο αριθμός τους ήταν αρκετά μικρός, προτιμούσαν κατά σειρά τη φιλοσοφική, την ιατρική, τη φαρμακευτική και την νομική και πολύ λιγότερο τις άλλες σχολές.

Αναφορικά με το φοιτητικό δυναμικό των άλλων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων από τα στοιχεία του Πίνακα 4.4, η πρώτη παρατήρηση που προκύπτει είναι ότι αριθμητικά ήταν πολύ χαμηλότερο συγκριτικά με το φοιτητικό δυναμικό του πανεπιστημίου της Αθήνας. Στοιχεία ως προς το φύλο δεν υπάρχουν παρά μόνο για το ΕΜΠ, τα οποία δίνονται στον Πίνακα 4.5. Από τα στοιχεία του πίνακα αυτού προκύπτει ότι από το 1890 μέχρι το 1930 αποφοίτησαν από το ΕΜΠ συνολικά 1.858

άτομα από τα οποία μόνο πέντε ήταν γυναίκες. Η παρουσία επομένως των γυναικών στο ΕΜΠ κατά την περίοδο 1890-1925 είναι σχεδόν συμβολική.⁴⁰⁰

Πίνακας 4.4: Πτυχιούχοι (άνδρες και γυναίκες) πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (1922-1925)

Ακαδημαϊκό Έτος	Πανεπιστήμιο Αθηνών	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Ανωτάτη Σχολή Οικονομικών Εμπορικών Επιστημών	Ανώτατη Γεωπονική Σχολή	Σχολή Καλών Τεχνών
1922-23	1.218	70		5	9
1923-24	1.529	47	52	18	10
1924-25	1.322	71	53	19	10
1925-26	1.104	104	43	25	4

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1934ζ

Πίνακας 4.5: Πτυχιούχοι του ΕΜΠ ανά δεκαετία (1890-1930)

Δεκαετία	Γυναίκες	Άνδρες	Σύνολο	Γυναίκες (%)	Άνδρες (%)
1880		50	50	0	100
1890		148	148	0	100
1900		217	217	0	100
1910		412	412	0	100
1920	5*	1.081	1.086	0,46	99,54
1930	10	1.446	1.456	0,69	99,31

*Η πρώτη γυναίκα αποφοιτά το 1926 από την αρχιτεκτονική.

Πηγή: Αφιερώματα ΤΕΕ τεύχος 2091- 6/3/2000 Γυναίκες μηχανικοί <http://teeserver.tee.gr/online/afieromata/2000/2091/index.shtml> (προσπ. 21/1/2016)

Συμπερασματικά, εκείνο που χαρακτηρίζει την περίοδο των διεκδικήσεων (1890-1925) είναι η έναρξη της συμμετοχής και γυναικών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Η συμμετοχή αυτή επετεύχθη κυρίως κατόπιν προσωπικών διεκδικήσεων των ιδίων των φοιτητριών, ωστόσο συγκριτικά με εκείνη των ανδρών παρέμεινε σε πολύ χαμηλό επίπεδο.

⁴⁰⁰ Η πρώτη γυναίκα που αποφοίτησε από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ήταν η Μαργαρίτα Λεοντίδου - Πιπινοπούλου το 1926

Πίνακας 4.6: Νεοεισαχθέντες φοιτητές και φοιτήτριες στο πανεπιστήμιο Αθηνών την περίοδο 1912-1926

Ακαδημαϊκό έτος	Αριθμός		Σύνολο*	Ακαδημαϊκό έτος	Αριθμός		Σύνολο	Ποσοστό (%)	
	Φοιτητών	Φοιτητριών			Φοιτητών	Φοιτητριών		Φοιτητών	Φοιτητριών
1890-91	2.010	1	987	1912-13	774	5	779	99,36	0,64
1891-92			1.023	1913-14	844	17	861	98,03	1,97
1892-93	4.479 (4.486)**	6	665	1914-15	782	25	807	96,90	3,10
1893-94			956	1915-16	1.036	19	1.055	98,20	1,80
1894-95			919	1916-17	1.274	34	1.308	97,40	2,60
1895-96			1.058	1917-18	2.448	30	2.478	98,79	1,21
1896-97			888	1918-19	1.795	64	1.859	96,56	3,44
1897-98			628	1919-20	1.864	64	1.928	96,68	3,32
1898-99	3.262 (3.298)**	5	669	1920-21	1.566	63	1.629	96,13	3,87
1899-00			697	1921-22	2.195	112	2.307	95,15	4,85
1900-01			602	1922-23	2.663	173	2.836	93,90	6,10
1901-02			702	1923-24	3.676	215	3.891	94,47	5,53
1902-03			769	1924-25	4.124	173	4.297	95,97	4,03
1903-04			756	1925-26	4.388	297	4.685	93,66	6,34
1904-05	4.122 (4.116)**	15	779	1926-27	1.954	166	2.120	92,17	7,83
1905-06			901						
1906-07			911						
1907-08			1.004						
1908-09			1.103						
1909-10			1.121						
1910-11	5.655	34	1.271						
1911-12			1.156						

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1930 σελ.439-440 (εκτός της στήλης 4)

* Στήλη 4. Πηγή:Εθνικών Πανεπιστημίων, 1912 Παράρτημα Ζ σελ. 365

** Άθροισμα των αντίστοιχων στοιχείων της στήλης 4.

4.2-3. 1926 – 2007: Περίοδος ανάπτυξης

Οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο: Κατά την περίοδο 1926-2007 ένας μεγάλος αριθμός ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (Karmas, Lianos & Kalamatianou, 1988) προστέθηκε στα ήδη λειτουργούντα:

Το 1926, το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης (ΦΕΚ, 154/1925), το οποίο το 1954 μετονομάστηκε σε *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης* (ΦΕΚ, 314/1954).

Το 1931, η Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών. (Η ΕΣΥΕ από το ακαδημαϊκό έτος 1930-31⁴⁰¹ καταχωρεί τα στοιχεία για το φοιτητικό δυναμικό της σχολής στο φοιτητικό δυναμικό της ανώτατης εκπαίδευσης, παρότι οι προσπάθειες για την κατάταξη της μεταξύ των κρατικών ανώτατων σχολών ξεκίνησε το 1936⁴⁰² και ολοκληρώθηκε ουσιαστικά το 1941⁴⁰³). Το 1941 μετονομάστηκε σε Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών και Δημοσίων Υπαλλήλων⁴⁰⁴ και δυο χρόνια αργότερα επανέρχεται ο αρχικός τίτλος Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών⁴⁰⁵. Το 1989 μετονομάζεται σε Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών⁴⁰⁶.

⁴⁰¹ «Από του έτους τούτου ήρχισε λειτουργούσα εν Αθήναις η Πάντειος Σχολή Πολιτικών Επιστημών. Αυτή είναι νομικόν πρόσωπον ιδιωτικού δικαίου και έχει σκοπόν την μόρφωσιν υπαλλήλων και την δημιουργίαν πολιτικής του λαού ανατροφής. Διοικείται από το Δ. Συμβούλιο του επιστημονικού συλλόγου Εκπαιδευτική Αναγέννηση»

⁴⁰² ΦΕΚ, 441/1936: «Η δια της διαθήκης Αλέξανδρου Ι. Πάντου και αρωγή της εταιρείας Εκπαιδευτική Αναγέννησις ιδρυθείσα Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών, αποτελεί αυτοτελές ελευθερον Ίδρυμα Ανωτάτης εκπαίδευσσεως και διοικείται υπό εξαμελούς επιτροπής ...»

⁴⁰³ ΦΕΚ, 388/1937: «Η εν Αθήναις λειτουργούσα από του έτους 1931 Πάντειος Σχολή αποτελεί ίδρυμα ανωτάτης εκπαίδευσσεως και φέρει τον τίτλο Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών»

⁴⁰⁴ ΦΕΚ, 391/1941: « Η Πάντειος Σχολή ιδρυθείσα και λειτουργούσα εν Αθήναις από του 1931 αποτελεί νομικό πρόσωπο Δημόσιου Δικαίου υπό τον τίτλο Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών και Δημοσίων Υπαλλήλων και λειτουργεί ως ίδρυμα ανώτερων πολιτικών και κοινωνικών επιστημών υπό την εποπτεία του κράτους...»

⁴⁰⁵ ΦΕΚ, 243/1943: « Η Πάντειος Σχολή ιδρυθείσα και λειτουργούσα εν Αθήναις από του 1931 αποτελεί νομικό πρόσωπο Δημόσιου Δικαίου υπό τον τίτλο Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών και λειτουργεί ως ίδρυμα ανώτερων πολιτικών και κοινωνικών επιστημών υπό την εποπτεία του κράτους... τασσόμενη ιεραρχικώς μετά την Ανωτάτην Σχολήν Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών...»

ΦΕΚ, 368/1943:«Η αληθής έννοια της παρ. 1 του άρθρου 44 του Ν.Δ. 696/1941 περί οργανισμού της Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών είναι ότι το πτυχίον της Παντείου Σχολής θεωρείται ισότιμον προς το πτυχίον των Πολιτικών Επιστημών της Νομικής Σχολής και προς το πτυχίον της Ανωτάτης σχολής Εμπορικών και οικονομικών σπουδών εφόσον πρόκειται περί διορισμού εις δημόσιαν υπηρεσίαν ή υπηρεσίαν δημοσίου δικαίου και δια την προαγωγήν εν αυταίς πλην του διπλωματικού κλάδου του υπουργείου Εξωτερικών.» Επίσης βλέπε σχετική αναφορά Τομαρά Σιδέρη (1991).

⁴⁰⁶ ΦΕΚ, 166/1989: «Η ιδρυθείσα με το ν. 6346/1934 (358Α) και ανηγορευθείσα σε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με τον Α.Ν.886/1937(388Α)με τίτλο Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών μετονομάζεται σε Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών»

Το 1958 η Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Πειραιά⁴⁰⁷ (ΕΣΥΕ, 1961 γ&δ) η οποία το 1989 μετονομάστηκε σε Πανεπιστήμιο Πειραιώς⁴⁰⁸.

Το 1958 η Ανωτάτη Σχολή Βιομηχανικών Σπουδών Θεσσαλονίκης⁴⁰⁹ (ΕΣΥΕ, 1961 γ&δ), η οποία το 1966 μετονομάστηκε σε «Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Θεσσαλονίκης», το 1990 σε Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών (ΦΕΚ, 56/1990) και το 2013 σε Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΦΕΚ, 129/2013).

Το 1966-67 το Πανεπιστήμιο της Πάτρας (ΦΕΚ, 216/1964).

Το 1970 το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (ΦΕΚ, 267/1970)⁴¹⁰.

Το 1974-75 το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΦΕΚ, 159/1973).

Το 1977-78 Πανεπιστήμιο Κρήτης (ΦΕΚ, 159/1973).

Το 1984-85 το Πολυτεχνείο Κρήτης (ΦΕΚ, 46/1977).

⁴⁰⁷ Το 1938 από το Σύνδεσμο Βιομηχάνων και Βιοτεχνών σε συνεργασία με το Σύνδεσμο Αωνύμων Εταιριών της Ελλάδας το 1938, με βάση το Ν.5197/1931 και τον Α.Ν. 28/1936 ιδρύθηκε η «Σχολή Βιομηχανικών Σπουδών». Το 1945 μετονομάστηκε σε Ανωτέρα Σχολή Βιομηχανικών Σπουδών. Το 1949, με το Ν.Δ. 1245/49, ολοκληρώθηκε η οργάνωσή της. Το 1958 η Ανωτέρα Σχολή Βιομηχανικών Σπουδών μετονομάστηκε σε «Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή» και ορίστηκε έδρα της ο Πειραιάς (Ν.Δ. 3876/58). Η φοίτηση είναι τετραετής και τα πτυχία που χορηγούνται είναι ισότιμα με τα πτυχία των άλλων Α.Ε.Ι. (Πανεπιστήμιο Πειραιώς – οδηγός σπουδών 2015-16).

ΦΕΚ, 248/1948 Α.Ν.800:«Η Ανωτέρα Σχολή Βιομηχανικών σπουδών αποτελεί ανεξάρτητον κοινής ωφέλειας ίδρυμα επαγγελματικής μορφώσεως ... Συνίσταται εν Θεσσαλονίκη Ανωτέρα Σχολή Βιομηχανικών Σπουδών » Ο Αναγκαστικός Νόμος 800 επικυρώθηκε με το Ν.Δ. 1245 (ΦΕΚ, 287/1949)

ΦΕΚ, 180/1958:«περί συστάσεως Διευθύνσεων Βιοτεχνίας και άλλων τινών διατάξεων» Η εν Αθήναις Ανωτ. Σχολή Βιομηχανικών Σπουδών μετονομάζεται εις Ανωτάτην Βιομηχανικήν Σχολήν. Η σχολή είναι ίδρυμα Ανώτατης Παιδείας και έχει έδραν από του ακαδημαϊκού έτους 1958-59 τον Πειραιά. Το πτυχίον της Σχολής είναι ισότιμον με το των λοιπών σχολών Ανώτατης Παιδείας»

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, 1958: «... από του έτους 1941 εις την περιφέρειαν της τέως διοικήσεως πρωτευούσης λειτουργεί η Ανωτέρα Σχολή Βιομηχανικών σπουδών, ίδρυμα ανωτέρας μορφώσεως, τριετούς φοιτήσεως. Η σχολή αυτή από του ακαδημαϊκού έτους 1958-59 υπήχθη εις την ανώτατην εκπαίδευσιν, με τετραετή φοίτησιν αποκαλούμενη του λοιπού Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή. Από του έτους δε τούτου συγκεντρώνονται λεπτομερή περί της αυτής στατιστικά στοιχεία άτινα θα περιληφθούν στα επόμενα τεύχη Ανωτάτης εκπαιδευσεως ...»

⁴⁰⁸ ΦΕΚ, 166 /1989:«Η ιδρυθείσα με τον Α.Ν.800/1948(Α' 248)και αναβαθμισθείσα με τα Ν.Δ. 3876/1958(Α'234)και 4578/1966 (Α' 180) Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Πειραιώς μετονομάζεται σε Πανεπιστήμιο Πειραιώς

⁴⁰⁹ ΕΣΥΕ, 1961γ: « από του ακαδημαϊκού έτους 1957-58 ιδρύθη η ανωτέρα σχολή βιομηχανικών σπουδών εις την Θεσσαλονίκην, ίδρυμα ανεξάρτητων και αυτοτελές, ομοίου τύπου της εν Αθήναις λειτουργούσης σχολής υπό τον αυτόν τίτλον. Η σχολή αυτή, από του ακαδημαϊκού έτους 1958-59 υπήχθη εις την Ανωτάτην Εκπαίδευσιν ως Ανωτάτη σχολή Βιομηχανικών Σπουδών.»

⁴¹⁰ Το 1964 λειτούργησε στα Ιωάννινα τμήμα της φιλοσοφικής σχολής (ΦΕΚ, 240/1964) και το 1966 τμήμα μαθηματικών (ΦΕΚ, 58/1966) της φυσικομαθηματικής σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τα τμήματα αυτά ενταθήκαν το 1970 στο πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Το 1985-86 το Πανεπιστήμιο Αιγαίου και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (ΦΕΚ, 31/1984).

Το 1988-89 το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (ΦΕΚ, 31/1984).

Το 1993-94 το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο (ΦΕΚ, 110/1990 και ΦΕΚ, 147/1991).

Το 1998-99 το Ελεύθερο Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) με έδρα την Πάτρα (ΦΕΚ, 266/1997).

Το 2002-03 το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (ΦΕΚ, 12/2000)

Το 2004-05 το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας με έδρα την Κοζάνη (ΦΕΚ, 83/2003) και το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας, με έδρα την Λαμία (ΦΕΚ, 83/2003).

Στο πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας μεταφέρθηκαν τμήματα του ΑΠΘ που είχαν έδρα την Φλώρινα και την Κοζάνη (ΦΕΚ, 1975/2003).

Τέλος, το 2005 ιδρύθηκε το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος (ΔΙ.ΠΑ.Ε)⁴¹¹.

Για την εισαγωγή των φοιτητών στην ανώτατη εκπαίδευση από το 1926, ισχύει ο θεσμός των εισαγωγικών εξετάσεων⁴¹² και είναι ίδια για άνδρες και γυναίκες. Ο αριθμός των εισακτέων φοιτητών στις σχολές των πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης από το 1930 καθορίζονταν από το Υπουργικό Συμβούλιο⁴¹³

⁴¹¹ΦΕΚ, 240/2005: «το ΔΙΠΑΕ έχει ως αποστολή να παρέχει ανώτατη εκπαίδευση ιδίως σε αλλοδαπούς που ενδιαφέρονται να σπουδάσουν στην Ελλάδα ... Η επιλογή των φοιτητών γίνεται ύστερα από διεθνή πρόσκληση ενδιαφέροντος ... Προϋπόθεση για την εγγραφή προπτυχιακών σπουδών είναι α) η κατοχή τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εξωτερικού ισότιμου ή αντίστοιχου με το απολυτήριο του ελληνικού λυκείου, μόνιμη κατοικία και διαμονή εκτός Ελλάδος τα τελευταία 6 χρόνια πριν από το χρόνο υποβολής της αίτησης ... Η διδασκαλία των μαθημάτων γίνεται στην αγγλική γλώσσα ...»

⁴¹² ΦΕΚ, 325/1926: οι εξετάσεις διενεργούνταν στις ξεχωριστά για κάθε σχολή από τριμελή επιτροπή, αρχές Οκτωβρίου, στο πανεπιστήμιο της Αθήνας.

Σύμφωνα με τον κανονισμό του πανεπιστημίου του 1933 εξαιρούνταν των εισαγωγικών εξετάσεων οι αλλοδαποί και οι ημεδαποί που οι γονείς τους έμεναν μόνιμα στο εξωτερικό. (ΦΕΚ, 86/1932)

⁴¹³ ΦΕΚ, 143/1930: «Κατόπιν αποφάσεως του υπουργικού συμβουλίου και μετά γνώμην της συγκλήτου δύναται δια Π.Δ. εκδιδόμενου προτάσσει του υπουργού της παιδείας να ορίζεται ο αριθμός των εισακτέων φοιτητών εις σχολήν τινά ή σχολείον των πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης»

Την ίδια χρονιά στις 6-8-1930 εκδόθηκε Π.Δ. για το καθορισμό του αριθμού των εισακτέων (ΦΕΚ, 271/1930) το οποίο περιέβλεπε: Από του πανεπιστημιακού έτους 1930-31 ορίζεται ο αριθμός των εισακτέων φοιτητών εις τας εξής σχολάς: α') του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών 1) της ιατρικής σχολής εις διακοσίους πενήντα 2) του οδοντιατρικού σχολείου εις εβδομήκοντα πέντε 3) της νομικής σχολής εις πεντακοσίους β) του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης 1) της σχολής νομικών και οικονομικών επιστημών εις διακοσίους.

Για τον ορισμό αριθμού εισακτέων ο Αλέξης Δημαράς αναφέρει: «Ένα από τα προβλήματα που καθυστερούσαν την ολοκλήρωση των διαδικασιών για την πλήρη λειτουργία του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ήταν και το θέμα του «πληθωρισμού πτυχιούχων» ... από τη μια μεριά ασκούσαν πιέσεις εναντίον της αύξησης των νομικών και από την άλλη φοιτητές και κοινωνικοί παράγοντες της Θεσσαλονίκης ζητούσαν την «ολοκλήρωσιν» του πανεπιστημίου, με αιχμή τη Νομική Σχολή, που υπολειπομένη. Το πρόβλημα αυτό επιλύθηκε με τον ορισμό αριθμού εισακτέων στα πανεπιστήμια. Αυτό άνοιξε και το δρόμο για τη δημοσίευση την επόμενη μέρα.» Το Π.Δ για την πλήρη λειτουργία της Νομικής Σχολής της Θεσσαλονίκης εκδόθηκε στις 7-8-1930 (ΦΕΚ, 273/1930).

(Καραπάνου κ.α., 2010). Από το 1939 η πολιτική του κλειστού αριθμού εισαγωγικών εξετάσεων γενικεύθηκε σε όλα τα ΑΕΙ της χώρας, ωστόσο την περίοδο της Γερμανικής κατοχής δεν εφαρμόστηκε (Κασσωτάκης κ.α., 1995). Από το ακαδημαϊκό έτος 1954-55 η εγγραφή στα ΑΕΙ γίνονταν με σειρά επιτυχίας σε διαγωνισμό που γίνονταν μια φορά τον χρόνο⁴¹⁴. Οι εξετάσεις μέχρι το 1963 διενεργούνταν από κάθε Εκπαιδευτικό Ίδρυμα ξεχωριστά. Ο ενδιαφερόμενος είχε τη δυνατότητα να λάβει μέρος στις εξετάσεις που διενεργούσαν τα διάφορα ιδρύματα εφόσον δεν συνέπιπταν οι ημερομηνίες διεξαγωγής τους. Έτσι κάποιος μπορούσε να είναι επιτυχών σε περισσότερες από μια σχολές και να επιλέξει μετά σε ποια από όλες θα πραγματοποιούσε την εγγραφή του. Από το 1964 οι εξετάσεις για όλα τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ίδρύματα διενεργούνται ταυτόχρονα σε όλη την χώρα από το Υπουργείο Παιδείας (ΦΕΚ, 111/1964). Οι εξετάσεις -με διάφορες ονομασίες και παραλλαγές στο σύστημά τους- αποτελούσαν (και εξακολουθούν να αποτελούν) κεντρικό άξονα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Το 1964 θεσμοθετείται το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο (1965-66) (ΦΕΚ, 182/1964) και εφαρμόζεται από το ακαδημαϊκό έτος 1965-66. Δυο χρόνια μετά την εφαρμογή του το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο καταργείται από το δικτατορικό καθεστώς, το οποίο καθιέρωσε τις Γενικές Εισιτήριες Εξετάσεις (1967-79)⁴¹⁵, θεσμός που εφαρμόστηκε ως το 1979. Το

⁴¹⁴ ΦΕΚ, 216/1954: «Από του ακαδημαϊκού έτους 1954-55 η εγγραφή στα ΑΕΙ γίνεται με την σειρά επιτυχίας εις διεξαγόμενων κατ' έτος διαγωνισμών και μέχρι της συμπλήρωσης ορισμένου αριθμού κατά σχολήν η τμήμα σχολής αριθμού ο αριθμός αυτός καθορίζεται δια Β.Δ» ακόμη ο υποψήφιος φοιτητής έπρεπε να προσκομίσει «Βεβαίωσιν του οικείου Αστυνομικού τμήματος περί της νομιμοφροσύνης του» (ΦΕΚ, 123/1954). Σημειώνεται ότι στον αριθμό των εισακτέων δεν τίθεται κανένας περιορισμός ως προς το φύλο σε καμιά σχολή εκτός από την Θεολογική σχολή Αθηνών και Θεσσαλονίκης όπου προβλεπόταν για την μεν θεολογική της Αθήνας 60 άνδρες και 10 γυναίκες και για εκείνη της Θεσσαλονίκης 60 άνδρες και 15 γυναίκες.

⁴¹⁵ Με το σύστημα των Γενικών Εξετάσεων οι σχολές των ΑΕΙ ήταν χωρισμένες σε κύκλους σπουδών. Ο υποψήφιος ανάλογα με το κύκλο επιλογής του εξετάζονταν σε τρία, τέσσερα ή πέντε μαθήματα. Για τη συμμετοχή του υποψηφίου στις Γενικές Εξετάσεις απαραίτητη προϋπόθεση ήταν η υποβολή σχετικής αίτησης στις Δ/σεις ή στα Γραφεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η αίτηση υποβάλλονταν μετά το πέρας των απολυτηρίων εξετάσεων δηλαδή περί το τέλος Ιουνίου. Οι εξετάσεις διενεργούνταν τέλος Αυγούστου με αρχές Σεπτεμβρίου, από το Υπουργείο Παιδείας, χωριστά για κάθε κύκλο, σε εξεταστικά κέντρα που λειτουργούσαν σε δέκα (10) πόλεις (Αθήνα, Βέροια, Ηράκλειο, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Καβάλα, Κομοτηνή, Λάρισα, Πάτρα, Πειραιά).

Σημειώνεται ότι κατά το ακαδημαϊκό έτος 1967-68 οι εισιτήριες εξετάσεις έγιναν με ιδιαίτερο τρόπο (ΦΕΚ, 104/1967): «Κατά τας εισιτηρίους εξετάσεις του 1967 μεταξύ των στοιχείων κρίσεως προς επιλογήν των υποψηφίων λαμβάνεται υπ' όψιν και η διαγωγή δια τους έχοντας υψηλόν φρόνημα άμειπτον ήθος και χαρακτήρα. Προς τούτο έκαστος Λυκειαρχης προτείνει δι' αιτιολογημένης πράξεως του αριθμόν απολυθέντων εξ εκάστου λυκείου μη υπερβαίνοντα το ποσοστόν 15% επι του συνόλου. Η τελική επιλογή γίνεται παρ' επιτροπών συγκροτούμένων δι' αποφάσεως του υπουργείου Παιδείας. [...]

1980 οι Γενικές Εισιτήριες Εξετάσεις αντικαταστάθηκαν από τις Πανελλήνιες Εξετάσεις (1980-82)⁴¹⁶ και αυτές τρία χρόνια αργότερα από τις Γενικές εξετάσεις – **Δέσμες** (1983-1999). Τέλος το 2000 οι Γενικές εξετάσεις αντικαταστάθηκαν από τις **Πανελλαδικές Εξετάσεις** (2000-2007) οι οποίες ήταν ταυτόχρονα απολυτήριες (προαγωγικές) και εισαγωγικές για τις σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Αναφορικά με τη συμμετοχή του φύλου στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, τα διαθέσιμα στοιχεία μπορούν να εξετασθούν συνολικά, δηλαδή στο σύνολο της ανωτάτης εκπαίδευσης, αλλά και σε συσχέτισμό με το αντικείμενο σπουδών. Το δεύτερο δίνει τη δυνατότητα να αποτυπωθεί πώς οι διαφοροποιήσεις στην επιλογή κλάδου επηρεάζουν τη συμμετοχή του φύλου στο σύνολο της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Αυτό επιτυγχάνεται στη βάση της ταξινόμησης των σχολών σε επιστημονικές κατευθύνσεις. Η ταξινόμηση που χρησιμοποιήθηκε εδώ είναι η Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης 1973 (ISCED) (UNESCO-1973). Την ταξινόμηση αυτή ακολούθησε η ΕΣΥΕ από το ακαδημαϊκό έτος 1971-72 μέχρι το 1997-98⁴¹⁷. Για την πληρότητα της μελέτης η ταξινόμηση αυτή επεκτάθηκε ώστε να συμπεριλάβει όλη την εξεταζόμενη περίοδο (1926-2007). Έτσι οι πανεπιστημιακές σχολές ταξινομήθηκαν σε οκτώ επιστημονικές κατευθύνσεις⁴¹⁸ ως εξής:

οι τελικώς επιλεγόμενοι εγγράφονται εις τινά των δηλωθεισών σχολών καθ υπέρβασιν του αριθμού των εισακτέων μέχρι ποσοστού 10%»

⁴¹⁶ Οι σχολές των ΑΕΙ χωρίστηκαν σε δύο ομάδες (τύπους) με βάση το γνωστικό τους αντικείμενο και συγκεκριμένα στον τύπο Α΄ Θεωρητικής Κατεύθυνσης στον οποίο εντάχθηκαν οι Φιλοσοφικές, Νομικές, Θεολογικές σχολές καθώς και οι σχολές Πολιτικών Επιστημών και στον τύπο Β΄ Θετικής Κατεύθυνσης στον οποίο εντάχθηκαν οι Πολυτεχνικές, Φυσικομαθηματικές, Γεωπονικές – Γεωλογικές και Ιατρικές σχολές. Οι σχολές Οικονομικών Επιστημών εντάχθηκαν και στους δύο τύπους. Οι υποψήφιοι κάθε τύπου σχολών εξετάζονταν σε τέσσερα μαθήματα στις δύο τελευταίες τάξεις του Λυκείου, οι εξετάσεις αυτές ήταν ταυτόχρονα και προαγωγικές ή απολυτήριες κατά περίπτωση και διενεργούνταν μέσα στο πρώτο εικοσαήμερο του Ιουνίου. Η τελική βαθμολογία για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση προέκυπτε από τη γενική βαθμολογία των δυο τελευταίων τάξεων και τις επιδόσεις στα πανελλήνιως εξεταζόμενα μαθήματα.

⁴¹⁷ τελευταίο έτος της έντυπης έκδοσης της «στατιστικής της εκπαιδύσεως» από την επόμενη χρόνια εκδίδεται σε ηλεκτρονική μορφή

⁴¹⁸ Από το 1987 έως το 1997 στην πιο πάνω κατάταξη προστίθεται ένας ακόμη επιστημονικός κλάδος ο κλάδος Φυσικής αγωγής και αθλητισμού, ο οποίος περιελάμβανε τα ΤΕΦΑ (Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού) που ήταν η μετεξέλιξη των γυμναστικών ακαδημιών από την ανώτερη στην ανώτατη εκπαίδευση, το 1983. Παίρνοντας υπόψη την μικρή χρονική διάρκεια αυτής επιστημονικής κατεύθυνσης, αλλά και τη θέση του τμήματος αυτού που κατείχε στην επόμενη κατάταξη της ΕΣΥΕ που έγινε σύμφωνα με τον κώδικα ISCED της UNESCO και περιγράφεται πιο κάτω, θεωρήθηκε ότι πρέπει να συγχωνευθεί με την πρώτη επιστημονική κατεύθυνση.

1. Φιλολογικές επιστήμες – Θεολογία (φιλολογία, ιστορία, γλώσσες, θεολογία)⁴¹⁹
2. Καλές τέχνες (αρχιτεκτονική, ζωγραφική, σχέδιο, γλυπτική)
3. Νομικές επιστήμες
4. Κοινωνικές επιστήμες (οικονομικές επιστήμες, διοίκηση επιχειρήσεων, πολιτικές επιστήμες)
5. Θετικές επιστήμες (βιολογία, μαθηματικά, φυσική φυσιογνωσία, χημεία)
6. Επιστήμες μηχανικού – τεχνολογία (πολιτικοί μηχανικοί, μηχανολόγοι, ηλεκτρολόγοι τοπογράφοι κλπ)
7. Ιατρικές επιστήμες (ιατρική, οδοντιατρική, φαρμακευτική)
8. Γεωπονο-δασολογικές επιστήμες (γεωπονία, δασολογία, κτηνιατρική)

Επιπλέον για τα ακαδημαϊκά έτη 1998-2007, λαμβάνοντας υπόψη τους νέους επιστημονικούς τομείς που αναπτύχθηκαν με την εκρηκτική ανάπτυξη της τεχνολογίας, γίνεται και μια δεύτερη μελέτη για το συσχετισμό φύλου και αντικειμένου σπουδών χρησιμοποιώντας τη νέα ταξινόμηση της UNESCO (ISCED - 1997), την οποία ακολουθεί η ΕΣΥΕ από το ακαδημαϊκό έτος 1998–99 μέχρι σήμερα (OECD, 1999). Σύμφωνα με αυτήν οι σχολές της ανωτάτης εκπαίδευσης χωρίζονται σε 16 επιστημονικές κατευθύνσεις ως εξής:

1. (1400⁴²⁰) Επιστήμες εκπαίδευσης και κατάρτισης των διδασκόντων
2. (2100) Καλές τέχνες και τέχνες εφαρμοσμένες
3. (2200) Ανθρωπιστικές επιστήμες (γράμματα - θρησκεία – θεολογία)
4. (3100) Κοινωνικές επιστήμες & επιστήμες της συμπεριφοράς
5. (3200) Πληροφόρηση και τεκμηρίωση
6. (3400) Κατάρτιση στο εμπόριο και στη διοίκηση επιχειρήσεων
7. (3800) Δίκαιο
8. (4200) Βιολογία – περιβάλλον
9. (4400) Φυσικές επιστήμες
10. (4600) Εφαρμοσμένες επιστήμες (μαθηματικά & στατιστική)
11. (4800) Επιστήμες της πληροφορικής
12. (5200) Επιστήμες του μηχανικού

⁴¹⁹ Στην κατηγορία αυτή εντάχθηκαν οι παιδαγωγικές σχολές, μετά την ένταξη τους στην ανώτατη εκπαίδευση το 2003 και οι γυμναστικές ακαδημίες το 1986.

⁴²⁰ Οι αριθμοί αυτοί είναι χρησιμοποιούνται στην κωδικοποίηση από την ΕΣΥΕ και χωρίς τα δυο τελευταία ψηφία από την ISCED - 1997

13. (5800) Αρχιτεκτονική - χωροταξία και μηχανικοί κτιρίων
14. (6200) Γεωργία - δασοκομία - αλιευτική (τεχνολογία - γεωπονία)
15. (6400) Κτηνιατρική
16. (7200) Επιστήμες υγείας και υγιεινής

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Για την περίοδο αυτή (1926-2007), περίοδος ανάπτυξης, τα στατιστικά στοιχεία παρέχονται από την ΕΣΥΕ⁴²¹. Από τα διαθέσιμα στοιχεία εκείνα που τελικά εξυπηρετούν τις ανάγκες της παρούσας διατριβής, όσον αφορά τη μελέτη της συμμετοχής του φύλου στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, αλλά και τον προσδιορισμό του μοντέλου που την περιγράφει, είναι αυτά που αφορούν τις κατά φύλο κατανομές των νεοεισαχθέντων των εγγεγραμμένων⁴²² και των αποφοίτων. Οι κατανομές των εγγεγραμμένων και των αποφοίτων αναφέρονται σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο (1926-2007), ενώ η κατανομή των νεοεισαχθέντων αναφέρεται στο διάστημα 1958 έως 2004, λόγω έλλειψης στοιχείων. Στην επιλογή των τριών αυτών κατανομών οδηγηθήκαμε δεδομένου ότι: α) Η κατά φύλο κατανομή των νεοεισαχθέντων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση αποτυπώνει το πλήθος των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που επιθυμούσαν να συνεχίσουν σε πανεπιστημιακές σπουδές και κατάφεραν να περάσουν επιτυχώς τις σχετικές εξετάσεις β) Η κατά φύλο κατανομή των εγγεγραμμένων αποτυπώνει τον αριθμό των φοιτητών και φοιτητριών που φοιτούν κατά την κανονική διάρκεια των σπουδών τους στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση και γ) Η κατά φύλο κατανομή των

⁴²¹ Τα στοιχεία αυτά από το 1927 ως το 1997 δημοσιεύονται ΕΣΥΕ, στη «Στατιστική της ανωτάτης εκπαίδευσης» και στη συνέχεια διατίθενται ψηφιακά μέχρι το 2007.

⁴²² Από το 1978 και ως το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, στους εγγεγραμμένους περιλαμβάνονται μόνο οι φοιτητές και φοιτήτριες που φοιτούν κατά τη διάρκεια των κανονικών τους σπουδών και δεν συμπεριλαμβάνονται αυτοί που φοιτούν σε εξάμηνα πέραν των κανονικών τους σπουδών. Η Στατιστική της Εκπαίδευσης του 1978-79 (ΕΣΥΕ, 1982 σελ. 204) αναφέρει σχετικά: «Στο σπουδαστικό πληθυσμό της Ανώτατης εκπαίδευσης [...] δεν συμπεριλαμβάνονται οι σπουδαστές εκείνοι που τέλειωσαν τις σπουδές τους και ανήκουν στην κατηγορία των «επί πτυχίω» φοιτητών ο αριθμός αυτός υπολογίστηκε, για το ακαδημαϊκό έτος 1978-79, σε 28.362.» Η ίδια αναφορά επαναλαμβάνεται και στη Στατιστική της Εκπαίδευσης του 1979-80 σελ. 304

Στοιχεία για τους φοιτητές «πέραν των κανονικών εξαμήνων φοίτησης» αρχίζει να δημοσιεύει η ΕΣΥΕ από το ακαδημαϊκό έτος 1998-99. Τα στοιχεία αυτά για τα ακαδημαϊκά έτη 1998-99 έως 2007-08 δίνονται στο Παράρτημα. 3. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Π.Τ.Γ'). Επίσης σχετικά με τους εγγεγραμμένους οι Κυπριανός και Κονιόρδος (2003) αναφέρουν: «...το 1979 εκκαθαρίζονται τα μητρώα και οι φοιτητές διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες: στους «εγγεγραμμένους στα κανονικά εξάμηνα φοίτησης» και στους «πέραν των κανονικών εξαμήνων φοίτησης». Έκτοτε στη Στατιστική της Εκπαίδευσης της ΕΣΥΕ (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος) μνημονεύεται μόνο ο αριθμός των «εγγεγραμμένων στα κανονικά εξάμηνα», με αποτέλεσμα να μην έχουμε εικόνα των «πέραν των κανονικών εξαμήνων φοίτησης» φοιτητών....»

πτυχιούχων εκφράζει επί πλέον και την ικανότητα επιτυχούς ολοκλήρωσης των σπουδών. Στην επιλογή αυτών των κατανομών συνέβαλλε επίσης το γεγονός ότι, τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία δίνουν τη δυνατότητα άμεσα ή έμμεσα (μετά από επεξεργασία), κατασκευής των πιο μακροχρόνιων δυνατών κατανομών.

Οι κατανομές του αριθμού των νεοεισαχθέντων, των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων, ανά ακαδημαϊκό έτος, για το σύνολο της ανώτατης εκπαίδευσης δίνονται στους Πίνακες 4.7, 4.8 και 4.9 αντίστοιχα. Σημειώνεται ότι στους πίνακες αυτούς δεν περιλαμβάνονται στοιχεία για το Ελεύθερο Ανοικτό Πανεπιστήμιο και το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδας γιατί η ΕΣΥΕ δεν δημοσιεύει στοιχεία για τα δυο αυτά πανεπιστήμια⁴²³. Τα στοιχεία των Πινάκων 4.8 και 4.9 αναλύονται περαιτέρω κατά επιστημονική κατεύθυνση σύμφωνα με την πρώτη ταξινόμηση στους Πίνακες Π.Τ.Γ'1. και Π.Τ.Γ'2. αντίστοιχα. Τα στοιχεία των Πινάκων Π.Τ.Γ'1. και Π.Τ.Γ'2. για την περίοδο 1971-1997 παρέχονται από την ΕΣΥΕ στην «Στατιστική της Εκπαίδευσης» των αντιστοίχων ετών, ενώ για την υπόλοιπη περίοδο (1926-1971 και 1997-2007) τα στοιχεία προέκυψαν από επεξεργασία άλλων στοιχείων που επίσης παρέχει η ΕΣΥΕ. Στους Πίνακες Π.Τ.Γ'3. και Π.Τ.Γ'4. αναλύεται ο αριθμός των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων από το ακαδημαϊκό έτος 1998-99 ως το 2006-2007 σύμφωνα με την δεύτερη ταξινόμηση. Οι ποσοστιαίες κατανομές των Πινάκων 4.7, 4.8, 4,9, Π.Τ.Γ'1. έως και Π.Τ.Γ'4. δίνονται αντιστοίχως στους Πίνακες Π.Τ.Γ'5, έως και Π.Τ.Γ'11. Οι Πίνακες Π.Τ.Γ'1. έως και Π.Τ.Γ'11. δίνονται στο «*Παράρτημα της ανώτατης εκπαίδευσης*»

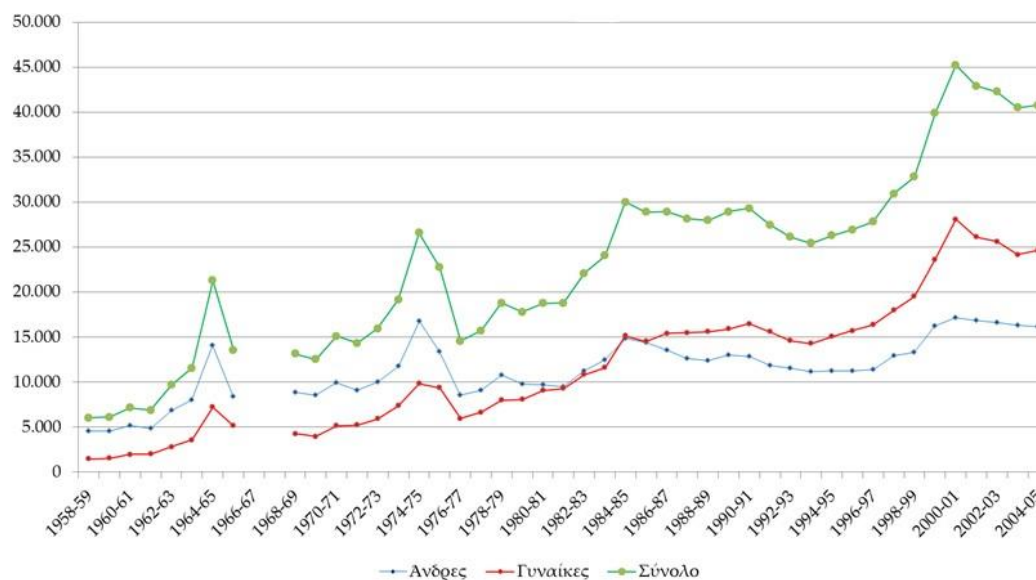
Από τα στοιχεία του Πίνακα 4.7, που απεικονίζονται και στο Διάγραμμα 4.8, προκύπτει ότι για την περίοδο 1958-2004, ο αριθμός των νεοεισαχθέντων στο σύνολο της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης γενικά ακολουθεί ανοδική τάση. Σημειώνεται ότι ο αριθμός αυτός προσδιορίζεται, για κάθε ακαδημαϊκό έτος, με υπουργικές αποφάσεις. Το 1958 ο αριθμός των νεοεισαχθέντων ήταν 6.027 ($N_{NT-II}(1958)=6.027$), ακολούθως αυξάνεται και το 1974 φθάνει τους 25.600 ($N_{NT-II}(1974)=25.600$). Στη συνέχεια ο αριθμός των νεοεισαχθέντων μειώνεται⁴²⁴ - είναι η περίοδος που ξεκινά η λειτουργία

⁴²³ Σχετική αναφορά γίνεται και από το Σταμέλο (2016), ο οποίος αναφέρει, «Τέλος, ας σημειωθεί η παράδοξη συνήθεια της ελληνικής στατιστικής υπηρεσίας να μην περιλαμβάνει στους σχετικούς πίνακες δύο ελληνικά πανεπιστήμια. Αυτά είναι το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) και το Διεθνές Πανεπιστήμιο, ως εκ τούτου δεν υπάρχουν στοιχεία για τα πανεπιστήμια αυτά.»

⁴²⁴ Στον Πίνακα Π.Τ.Γ'-12 δίνεται ο αριθμός των υποψήφιων φοιτητών, οι διαθέσιμες θέσεις και οι νεοεισαχθέντες σε ΑΕΙ και ΚΑΤΕΕ (1974-1979)

των ΚΑΤΕΕ⁴²⁵ - και δυο χρόνια αργότερα το 1976 φθάνει τους 14.600 ($N_{NT-II}(1976)=14.600$).

Διάγραμμα 4.8: Αριθμός νεοεισαχθέντων στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση την περίοδο 1958-2004

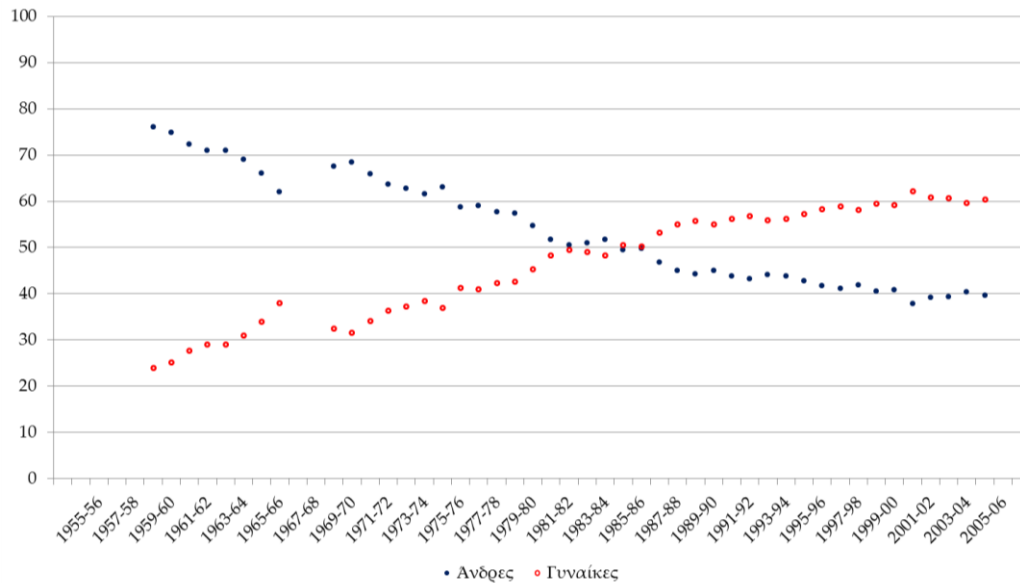


Ακολουθεί και πάλι μια περίοδος όπου ο εν λόγω αριθμός αυξάνεται και το 2000 παίρνει τη μέγιστη τιμή του 45.224 ($N_{NT-II}(2000)=45.224$) για να υποχωρήσει στη συνέχεια κοντά στις 40.769 το έτος 2004 ($N_{NT-II}(2003)=40.769$).

Εξετάζοντας τη συμμετοχή του φύλου στην τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση με βάση την ποσοστιαία κατανομή των νεοεισαχθέντων (Διάγραμμα 4.9) παρατηρούμε ότι μέχρι το 1981 η συμμετοχή των ανδρών ($P_{NAT-II}(t)$) στον πληθυσμό των νεοεισαχθέντων στην τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση ήταν μεγαλύτερη εκείνης των γυναικών ($P_{N\Theta T-II}(t)$). Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των νεοεισαχθέντων στην τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση το 1958-59 ήταν 24,10% ($P_{N\Theta T-II}(1958)=24,10\%$), στη συνέχεια ακολουθώντας μια ανοδική πορεία έφτασε το 1981-82 στο 49,40% ($P_{N\Theta T-II}(1981)=49,40\%$). Την πενταετία 1981-1985 η συμμετοχή ανδρών και γυναικών είναι περίπου στο ίδιο επίπεδο, κοντά στο 50%. Στη συνέχεια, η συμμετοχή των γυναικών γίνεται μεγαλύτερη, μάλιστα την τελευταία δεκαετία της εδώ εξεταζόμενης περιόδου, 1995-2005, κυμαίνεται κοντά στο 60%.

⁴²⁵ Βλέπε ενότητα 4.3.2.

Διάγραμμα 4.9: Ποσοστιαία κατανομή (%) των νεοεισαχθέντων ανδρών και γυναικών στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση την περίοδο 1958-2004



Από την κατανομή των εγγεγραμμένων στην τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση (Πίνακας 4.8) προκύπτει ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου 1926-2007 η συμμετοχή στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση αυξήθηκε σημαντικά. Το 1928⁴²⁶ στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση εγγράφηκαν 8.225 άτομα ($NET-Π(1928)=8.225$) δηλαδή το 1,31% των ατόμων ηλικίας 18-24 ($ER_{3Π}(1928)=1,31\%$), ενώ το 2001 εγγράφηκαν 160.582 άτομα ($NET-Π(2001)=160.582$), το 13,81% των ατόμων ηλικίας 18-24 ($ER_{3Π}(2001)=13,81\%$). Η αύξηση της συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι περισσότερο αισθητή στην περίπτωση των γυναικών. Το 1928⁴²⁷ εγγράφηκαν 625 γυναίκες ($NET-Π(1928)=625$) που αντιστοιχούν στο 0,20% των γυναικών ηλικίας 18-24 ($ER_{3Πγ}(1928)=0,20\%$), ενώ το 2001⁴²⁸ εγγράφηκαν 94.549 ($NET-Π(2001)=94.549$) το 17,03% ($ER_{3Πγ}(2001)=17,03\%$), αντίστοιχα στους άνδρες το 1928 εγγράφηκαν 7.560 άνδρες ($NET-Π(1928)=7.560$) που αντιστοιχούν στο 2,51% των ανδρών ηλικίας

⁴²⁶ Το 1928 και το 2001 είναι τα έτη απογραφών του πληθυσμού που είναι πλησιέστερα στην αρχή και το τέλος της περιόδου και υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για τις ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού.

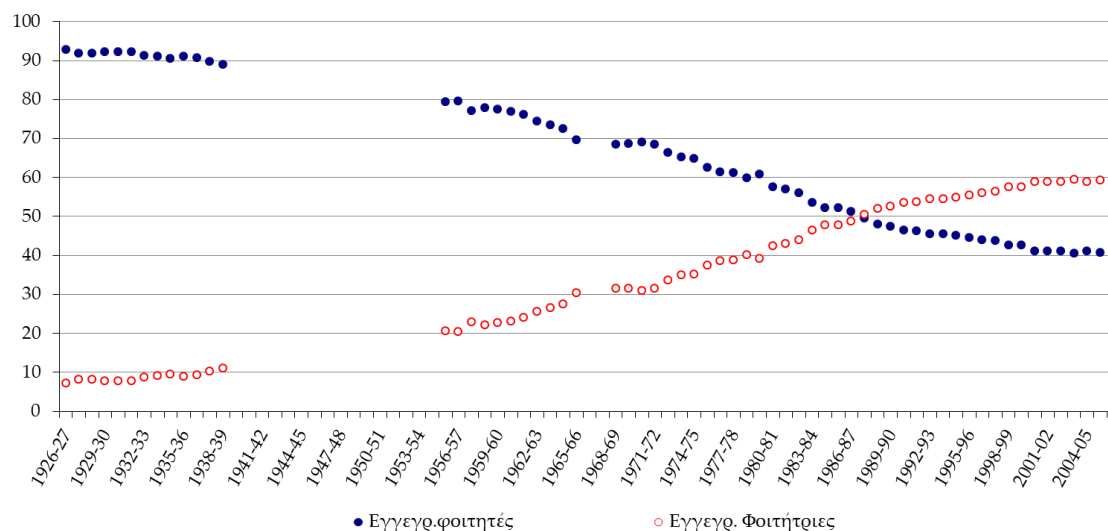
⁴²⁷ Το 1928 εγγράφηκαν στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση 7.560 άνδρες και 665 γυναίκες, συνολικά 8.225 άτομα, η πληθυσμιακή ομάδα 18-24 ετών, την ίδια χρονιά περιελάμβανε 301.150 άνδρες και 326.154 γυναίκες συνολικά 627.304 άτομα.

⁴²⁸ Το 2001 φοιτούσαν στην κανονική διάρκεια των σπουδών τους 66.033 άνδρες και 94.549 γυναίκες συνολικά 160.582 άτομα, ενώ η πληθυσμιακή ομάδα 18-24 ετών την ίδια χρονιά περιελάμβανε 607.805 άνδρες και 555.189 γυναίκες συνολικά 1.162.994 άτομα. Σημειώνεται ότι το ακαδημαϊκό αυτό έτος, πέραν των κανονικών εξαμήνων, φοιτούσαν 107.305 άτομα, δηλαδή ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση ήταν 273.142 άτομα (Πίνακας Π.Τ.Γ'.13).

18-24 ($ER_{3\text{Π}\alpha}(1928)=2,51\%$)⁴²⁹, ενώ το 2001 εγγράφηκαν 66.033 άνδρες ($N_{EAT-\text{Π}}(2001)=66.033$) το 10,86% ($ER_{3\text{Π}\alpha}(2001)=10,86\%$).

Εστιάζοντας στην ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση (Διάγραμμα 4.10) προκύπτει ότι η συμμετοχή των γυναικών, στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ($P_{E\Theta T-\text{Π}}(t)$), έχει ανοδική τάση και από 7,21% που ήταν το 1926 ($P_{E\Theta T-\text{Π}}(1926)=7,21\%$) φθάνει στο 59,40% το 2006 ($P_{E\Theta T-\text{Π}}(2006)=59,40\%$). Προφανώς η αντίστοιχη συμμετοχή των ανδρών ($P_{EAT-\text{Π}}(t)$) παρουσιάζει καθοδική τάση και από 92,79% το 1926 ($P_{EAT-\text{Π}}(1926)=92,79\%$) περιορίζεται στο 40,60% το 2006 ($P_{EAT-\text{Π}}(2006)=40,60\%$).

Διάγραμμα 4.10: Ποσοστιαία Κατανομή (%) των εγγεγραμμένων φοιτητών και φοιτητριών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση την περίοδο 1926-2007 (περίοδος ανάπτυξης)



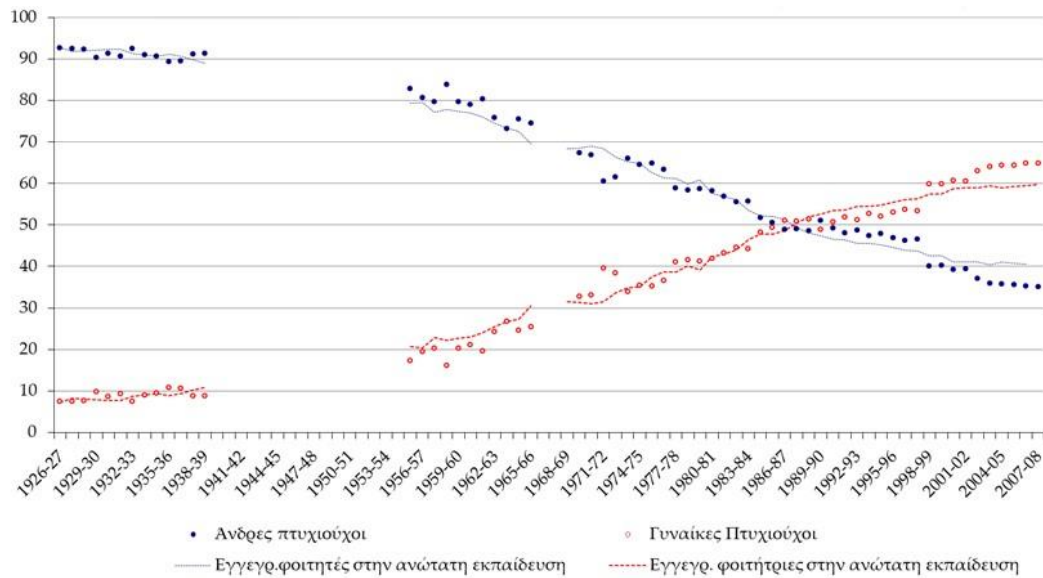
Αναλυτικότερα, η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης αρχικά παρουσιάζει μια ήπια άνοδο και από 7,21% το 1926 γίνεται 10,97% το 1938. Στη συνέχεια, ακολουθεί μια πιο έντονη άνοδος και το 1987 η συμμετοχή των γυναικών φθάνει στο 50%, εξισώνεται δηλαδή με εκείνη των ανδρών. Η εν λόγω άνοδος συνεχίζεται και στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου φθάνει στο 59,40%.

Την ίδια εικόνα παρουσιάζει και η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων ($P_{\text{Π}\Theta T-\text{Π}}(t)$) που απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.11.

⁴²⁹ $ER_{3\text{Π}\alpha}(t)$ δημογραφικός δείκτης της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης για άνδρες και $ER_{3\text{Π}\gamma}(t)$ για γυναίκες

Το 1926 είναι 7,43% ,το 1986 εξισώνεται δηλαδή με εκείνη των ανδρών, όμως συγκριτικά με εκείνη των εγγεγραμμένων φθάνει, το 2006, σε υψηλότερο επίπεδο - κοντά στο 65% ($P_{ΠΘΤ-Π}(2006)=64,81\%$).

Διάγραμμα 4.11: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης την περίοδο 1926-2007 (περίοδος ανάπτυξης)



Όπως θα διαφανεί παρακάτω, η εξέλιξη της συμμετοχής ανδρών και γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό, τόσο των εγγεγραμμένων, όσο και των πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης είναι συνάρτηση της αντίστοιχης εξέλιξης της συμμετοχής στις διάφορες επιστημονικές κατευθύνσεις στις οποίες, σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα, παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις.

Για να εκφράσουμε ποσοτικά τη σχέση μεταξύ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και εκείνης στις επιμέρους πληθυσμούς των επιστημονικών κατευθύνσεων θεωρούμε ότι:

- $N_{iEΘΤ-Π}(t)$ συμβολίζει τον αριθμό των εγγεγραμμένων φοιτητριών στην i επιστημονική κατεύθυνση το ακαδημαϊκό έτος t . Τότε:

$$\sum_{i=1}^8 N_{iEΘΤ-Π}(t) = N_{EΘΤ-Π}(t)$$

- $N_{iET-Π}(t)$ συμβολίζει τον αριθμό των εγγεγραμμένων φοιτητών και φοιτητριών στην i επιστημονική κατεύθυνση το ακαδημαϊκό έτος t . Τότε:

$$\sum_{i=1}^8 N_{iET-Π}(t) = N_{ET-Π}(t)$$

- $N_{i\pi\theta T-\Pi}(t)$, συμβολίζει τον αριθμό των πτυχιούχων φοιτητριών της i επιστημονικής κατεύθυνσης το ακαδημαϊκό έτος t . Τότε:

$$\sum_{i=1}^8 N_{i\pi\theta T-\Pi}(t) = N_{\pi\theta T-\Pi}(t)$$

- $N_{i\pi T-\Pi}(t)$ συμβολίζει τον αριθμό των πτυχιούχων φοιτητών και φοιτητριών της i επιστημονικής κατεύθυνσης το ακαδημαϊκό έτος t . Τότε:

$$\sum_{i=1}^8 N_{i\pi T-\Pi}(t) = N_{\pi T-\Pi}(t)$$

- $q_{i\varepsilon}(t)$: Δηλώνει το ποσοστό (%) των εγγεγραμμένων (ανδρών και γυναικών) στην i επιστημονική κατεύθυνση, το ακαδημαϊκό έτος t , ως προς τον πληθυσμό των εγγεγραμμένων (ανδρών και γυναικών) στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση το ακαδημαϊκό αυτό έτος, δηλαδή:

$$q_{i\varepsilon}(t) = \frac{N_{iET-\Pi}(t)}{N_{ET-\Pi}(t)} \cdot 100 \quad (4.1)$$

Το ποσοστό $q_{i\varepsilon}(t)$ θα το ονομάζουμε *βαρύτητα της επιστημονικής κατεύθυνσης i στη συγκρότηση του φοιτητικού σώματος το ακαδημαϊκό έτος t* .

- $q_{i\pi}(t)$: Δηλώνει το ποσοστό (%) των πτυχιούχων (ανδρών και γυναικών) στην i επιστημονική κατεύθυνση το ακαδημαϊκό έτος t ως προς το σύνολο των πτυχιούχων (ανδρών και γυναικών) στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση το ίδιο ακαδημαϊκό έτος, δηλαδή:

$$q_{i\pi}(t) = \frac{N_{i\pi T-\Pi}(t)}{N_{\pi T-\Pi}(t)} \cdot 100 \quad (4.2)$$

Το ποσοστό $q_{i\pi}(t)$ το ονομάζουμε *βαρύτητα της επιστημονικής κατεύθυνσης i στο σύνολο των πτυχιούχων το ακαδημαϊκό έτος t* .

- $p_{i\varepsilon\gamma}(t)$: Δηλώνει τη συμμετοχή των φοιτητριών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην i επιστημονική κατεύθυνση και υπολογίζεται από τη σχέση:

$$p_{i\varepsilon\gamma}(t) = \frac{N_{iE\theta T-\Pi}(t)}{N_{iET-\Pi}(t)} \cdot 100 \quad (4.3)$$

- $p_{i\pi\gamma}(t)$: Δηλώνει τη συμμετοχή των φοιτητριών στον πληθυσμό των πτυχιούχων στην i επιστημονική κατεύθυνση και υπολογίζεται από τη σχέση:

$$p_{i\pi\gamma}(t) = \frac{N_{i\pi\theta\Gamma-\Pi}(t)}{N_{i\pi\Gamma-\Pi}(t)} \cdot 100 \quad (4.4)$$

Τότε η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ως συνάρτηση της συμμετοχής των γυναικών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων των επιμέρους επιστημονικών κατευθύνσεων, δίνεται από τη σχέση:

$$P_{E\theta\Gamma-\Pi}(t) = \left[\sum_{i=1}^8 (q_{i\varepsilon}(t) \cdot p_{i\varepsilon\gamma}(t)) \right] / 100 \quad (4.5)$$

Πράγματι:

$$\begin{aligned} \left[\sum_{i=1}^8 (q_{i\varepsilon}(t) \cdot p_{i\varepsilon\gamma}(t)) \right] \cdot \frac{1}{100} &= \left[\sum_{i=1}^8 \left(\frac{N_{iE\theta\Gamma-\Pi}(t)}{N_{E\theta\Gamma-\Pi}(t)} \cdot 100 \cdot \frac{N_{iE\theta\Gamma-\Pi}(t)}{N_{iE\Gamma-\Pi}(t)} \cdot 100 \right) \right] \cdot \frac{1}{100} \\ &= \left[\sum_{i=1}^8 \frac{N_{iE\theta\Gamma-\Pi}(t)}{N_{E\theta\Gamma-\Pi}(t)} \right] \cdot 100 = \frac{1}{N_{E\theta\Gamma-\Pi}(t)} \cdot \sum_{i=1}^8 N_{iE\theta\Gamma-\Pi}(t) \cdot 100 = \frac{N_{E\theta\Gamma-\Pi}(t)}{N_{E\theta\Gamma-\Pi}(t)} \cdot 100 \\ &= P_{E\theta\Gamma-\Pi}(t) \end{aligned}$$

Όμοια αποδεικνύεται ότι η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ως συνάρτηση της συμμετοχής των γυναικών στους πληθυσμούς των πτυχιούχων των επιμέρους επιστημονικών κατευθύνσεων, δίνεται από τη σχέση:

$$P_{\Pi\theta\Gamma-\Pi}(t) = \left[\sum_{i=1}^8 (q_{i\pi}(t) \cdot p_{i\pi\gamma}(t)) \right] / 100 \quad (4.6)$$

Από τις Σχέσεις 4.5 και 4.6 είναι φανερό ότι η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, εξεταζόμενη στη βάση τόσο της κατανομής των εγγεγραμμένων, όσο και της κατανομής των πτυχιούχων, είναι συνάρτηση της εξέλιξης της συμμετοχής των γυναικών στις διάφορες επιστημονικές κατευθύνσεις, αλλά και της βαρύτητας κάθε κατεύθυνσης στη συγκρότηση του φοιτητικού σώματος ή του συνόλου των πτυχιούχων. Αυτό επιβεβαιώνεται παρακάτω, ενδεικτικά, για το ακαδημαϊκό έτος 2006-07.

Οι βαρύτητες των επιστημονικών κατευθύνσεων για το εν λόγω ακαδημαϊκό έτος, στη συγκρότηση του φοιτητικού σώματος $q_{i\varepsilon}(2006)$ και στο σύνολο των πτυχιούχων $q_{i\pi}(2006)$ υπολογίστηκαν αντιστοίχως από τα στοιχεία των Πινάκων Π.Τ.Γ'.1. και Π.Τ.Γ'.2. και είναι:

- Φιλολογικές επιστήμες ($q_{1\varepsilon}(2006) = 27,27\%$, $q_{1\pi}(2006) = 29,59\%$)
- Καλές τέχνες ($q_{2\varepsilon}(2006) = 2,53\%$, $q_{2\pi}(2006) = 2,67\%$)
- Νομικές επιστήμες ($q_{3\varepsilon}(2006) = 4,18\%$, $q_{3\pi}(2006) = 5,34\%$)
- Κοινωνικές επιστήμες ($q_{4\varepsilon}(2006) = 24,47\%$, $q_{4\pi}(2006) = 27,87\%$)
- Θετικές επιστήμες ($q_{5\varepsilon}(2006) = 15,21\%$, $q_{5\pi}(2006) = 11,75\%$)
- Επιστήμες μηχανικού ($q_{6\varepsilon}(2006) = 15,37\%$, $q_{6\pi}(2006) = 10,89\%$)
- Ιατρικές επιστήμες ($q_{7\varepsilon}(2006) = 6,84\%$, $q_{7\pi}(2006) = 8,45\%$)
- Γεωπονο-δασολογικές επιστήμες ($q_{8\varepsilon}(2006) = 3,43\%$, $q_{8\pi}(2006) = 4,13\%$)

Τα ποσοστά $p_{i\varepsilon\gamma}(2006)$ των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων $p_{i\pi\gamma}(2006)$ γυναικών κατά επιστημονική κατεύθυνση, το ακαδημαϊκό έτος 2006-07, δίνονται στους Πίνακες Π.Τ.Γ'.7. και Π.Τ.Γ'.8. και είναι:

- Φιλολογικές επιστήμες ($p_{1\varepsilon\gamma}(2006) = 78,05\%$, $p_{1\pi\gamma}(2006) = 81,94\%$)
- Καλές τέχνες ($p_{2\varepsilon\gamma}(2006) = 65,67\%$, $p_{2\pi\gamma}(2006) = 69,80\%$)
- Νομικές επιστήμες ($p_{3\varepsilon\gamma}(2006) = 73,21\%$, $p_{3\pi\gamma}(2006) = 70,27\%$)
- Κοινωνικές επιστήμες ($p_{4\varepsilon\gamma}(2006) = 62,53\%$, $p_{4\pi\gamma}(2006) = 66,73\%$)
- Θετικές επιστήμες ($p_{5\varepsilon\gamma}(2006) = 44,58\%$, $p_{5\pi\gamma}(2006) = 49,26\%$)
- Επιστήμες μηχανικού ($p_{6\varepsilon\gamma}(2006) = 35,02\%$, $p_{6\pi\gamma}(2006) = 39,98\%$)
- Ιατρικές επιστήμες ($p_{7\varepsilon\gamma}(2006) = 59,13\%$, $p_{7\pi\gamma}(2006) = 53,81\%$)
- Γεωπονο-δασολογικές επιστήμες ($p_{8\varepsilon\gamma}(2006) = 42,78\%$, $p_{8\pi\gamma}(2006) = 48,37\%$)

Συνεπώς με βάση την Σχέση 4.5, η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση προκύπτει ότι είναι:

$$P_{E\theta T-\Pi}(2006) = \left[\sum_{i=1}^8 (q_{i\varepsilon}(2006) \cdot p_{i\varepsilon\gamma}(2006)) \right] / 100 = 59,40\%$$

Και από την Σχέση 4.6, η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης προκύπτει ότι είναι:

$$P_{\text{ΠΘΤ-Π}}(2006) = \left[\sum_{i=1}^8 (q_{i\pi}(2006) \cdot p_{i\pi\gamma}(2006)) \right] / 100 = 64,83\%$$

Οι βαρύτητες των επιστημονικών κατευθύνσεων στη συγκρότηση του φοιτητικού σώματος αλλά και στο σύνολο των πτυχιούχων, όπως προκύπτει από τα Διαγράμματα Π.Τ.Γ'1 έως Π.Τ.Γ'8, διαφοροποιούνται στη διάρκεια του χρόνου. Τις μικρότερες βαρύτητες παρουσιάζουν διαχρονικά οι καλές τέχνες και οι γεωπονοδασολογικές επιστήμες που υπολογίζεται ότι είναι κατά μέσο όρο 2% και 3,5% αντίστοιχα (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'2 και Π.Τ.Γ'8.). Οι βαρύτητες των νομικών και των ιατρικών σπουδών έχουν φθίνουσα τάση. Αρχικά, περί το 1926 υπολογίζονται κοντά στο 35% και στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, δηλαδή το έτος 2007, πλησιάζουν το 5% (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'3 και Π.Τ.Γ'7.). Η βαρύτητα των θετικών επιστημών κυμαίνονταν γύρω στο 12% και προς το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου πλησιάζει το 15% (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'.5) Στις επιστήμες μηχανικού και τεχνολογίας η βαρύτητα έχει ανοδική τάση και από 3% φθάνει στο 15% (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'6). Τέλος, η βαρύτητα των φιλολογικών και τις κοινωνικών επιστημών γενικά έχει μεγάλες τιμές, ωστόσο παρατηρούνται μεγάλες διακυμάνσεις, με ελάχιστο 7%, 4% και μέγιστο 34%, 37% αντίστοιχα (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'1 και Π.Τ.Γ'4.).

Εστιάζοντας στην εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις διάφορες επιστημονικές κατευθύνσεις, όπως αποτυπώνεται στις αντίστοιχες ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'9 έως και Π.Τ.Γ'16.), παρατηρούμε ότι ακολουθεί τα γενικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών αντίστοιχα στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων συνολικά της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Δηλαδή, η αρχικά μικρή συμμετοχή των γυναικών παρουσιάζει στη συνέχεια ανοδική τάση προς ένα ανώτατο όριο ισορροπίας. Ωστόσο, παρουσιάζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ επιστημονικών κατευθύνσεων ως προς το ρυθμό αύξησης αυτής της συμμετοχής, το ανώτατο όριο που προσεγγίζει η κάθε μια και τον χρόνο που χρειάζεται για να φθάσει σε αυτό το ανώτατο όριο. Οι γυναίκες φαίνεται να προτιμούν τις φιλολογικές επιστήμες, τις καλές τέχνες, τις νομικές, τις κοινωνικές και τις ιατρικές επιστήμες, ενώ οι άνδρες τις επιστήμες μηχανικού. Στις θετικές και τις γεωπονοδασολογικές επιστήμες τα ποσοστά ανδρών και γυναικών τείνουν να εξισωθούν.

Αναλυτικότερα: Στις φιλολογικές επιστήμες η συμμετοχή των γυναικών στο πληθυσμό των εγγεγραμμένων έχει έντονα ανοδική τάση και το 1960 εξισώνεται με εκείνη των ανδρών. Στη συνέχεια, το ποσοστό των γυναικών συνεχίζει να αυξάνεται και με μικρές διακυμάνσεις το 2006 φθάνει στο 78,05% ($p_{1εγ}(2006)=78,05\%$). Στους πτυχιούχους η συμμετοχή ανδρών και γυναικών εξισώνεται το 1962, η δε συμμετοχή των γυναικών το 2006 φθάνει το 81,94% ($p_{1πγ}(2006)=81,94\%$) (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'9). Στις καλές τέχνες η συμμετοχή ανδρών και γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων, εξισώνονται στις αρχές της δεκαετίας του 1960, ενώ μετά το 1990 η συμμετοχή των γυναικών είναι σαφώς μεγαλύτερη εκείνης των ανδρών. Το 2006 η συμμετοχή των γυναικών στους εγγεγραμμένους έφτασε στο 65,67% ($p_{2εγ}(2006)=65,67\%$) και στους πτυχιούχους στο 69,80% ($p_{2πγ}(2006)=69,80\%$) (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'10).

Στις νομικές επιστήμες η συμμετοχή ανδρών και γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων εξισώνονται στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, το 2006, η συμμετοχή των γυναικών στους εγγεγραμμένους και πτυχιούχους φθάνει στο 73,21% ($p_{3εγ}(2006)=73,21\%$) και 70,27% ($p_{3πγ}(2006)=70,27\%$) αντίστοιχα (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'11).

Στις κοινωνικές επιστήμες η συμμετοχή ανδρών και γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων εξισώνονται στο τέλος της δεκαετίας του 1980. Το 2006 η συμμετοχή των γυναικών στους εγγεγραμμένους και πτυχιούχους φθάνει στο 62,53% ($p_{4εγ}(2006)=62,53\%$) και 66,73% ($p_{4πγ}(2006)=66,73\%$) αντίστοιχα (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'12).

Στις ιατρικές επιστήμες η συμμετοχή ανδρών και γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων εξισώνονται το 2000. Η συμμετοχή των γυναικών στους εγγεγραμμένους και πτυχιούχους το 2006 φθάνει στο 59,13% ($p_{7εγ}(2006)=59,13\%$) και 53,81% ($p_{7πγ}(2006)=53,81\%$) αντίστοιχα (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'.15).

Στις επιστήμες μηχανικού, καθ' όλη την διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, η συμμετοχή ανδρών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων είναι κατά πολύ μεγαλύτερη εκείνης των γυναικών. Το 2006 η συμμετοχή των ανδρών στους εγγεγραμμένους ήταν 64,98% ($p_{6αα}(2006)=64,98\%$) και στους πτυχιούχους 60,02% ($p_{6πα}(2006)=60,02\%$), ενώ των γυναικών 35,02% ($p_{6εγ}(2006)=35,02\%$) και 39,98% ($p_{6πγ}(2006)=39,98\%$) αντίστοιχα (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'14).

Στις θετικές και τις γεωπονοδασολογικές επιστήμες η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων είναι καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου μικρότερη εκείνης των ανδρών. Το 2006 η συμμετοχή ανδρών και γυναικών στους εγγεγραμμένους στις θετικές επιστήμες είναι 55,42% ($p_{\delta\epsilon\alpha}(2006)=55,42\%$) και 44,58% ($p_{\delta\epsilon\gamma}(2006)=44,48\%$) αντίστοιχα και για τις γεωπονοδασολογικές 54,22% ($p_{\delta\epsilon\alpha}(2006)=54,22\%$) και 45,78% ($p_{\delta\epsilon\gamma}(2006)=45,78\%$) αντιστοίχως. Η συμμετοχή όμως των ανδρών και γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, στις δυο αυτές επιστημονικές κατευθύνσεις, εξισώνονται (Διάγραμμα Π.Τ.Γ'13 και Π.Τ.Γ'16).

Σε ανάλογες διαπιστώσεις καταλήγουμε εξετάζοντας το συσχετισμό φύλου και αντικείμενου σπουδών χρησιμοποιώντας την νέα διεθνή ταξινόμηση ISCED – 1997 (σε 16 επιστημονικές κατευθύνσεις). Από τα Διαγράμματα Π.Τ.Γ'17 έως και Π.Τ.Γ'32, όπου δίνονται οι ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων για την περίοδο 1998-99 έως 2006-07 κατά επιστημονική κατεύθυνση σπουδών, διαπιστώνουμε ότι: Η συμμετοχή των γυναικών είναι μεγαλύτερη στις ανθρωπιστικές επιστήμες, στην πληροφόρηση και τεκμηρίωση, στις επιστήμες εκπαίδευσης και κατάρτισης των διδασκόντων, στις καλές τέχνες και εφαρμοσμένες τέχνες, στο δίκαιο, στις κοινωνικές επιστήμες και τις επιστήμες της συμπεριφοράς, στη βιολογία και το περιβάλλον, στις επιστήμες υγείας και στην κατάρτιση στο εμπόριο και στη διοίκηση επιχειρήσεων. Η συμμετοχή των ανδρών είναι μεγαλύτερη στις επιστήμες του μηχανικού και στις επιστήμες της πληροφορικής. Η συμμετοχή των ανδρών είναι πολύ κοντά σε εκείνη των γυναικών, στην αρχιτεκτονική - χωροταξία και μηχανικών κτιρίων, στις φυσικές επιστήμες, στις εφαρμοσμένες επιστήμες -μαθηματικά και στατιστική, στη γεωργία - δασοκομία – αλιευτική και στην κτηνιατρική.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω ευρήματα σημειώνουμε τα εξής: Εστιάζοντας στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, η συμμετοχή των γυναικών στην αρχή της εξεταζόμενης περιόδου ήταν μικρή 7,21% ($P_{\epsilon\theta\tau-\pi}(1926)=7,21\%$), στην συνέχεια κινήθηκε ανοδικά και το 1987-88 εξισώθηκε με εκείνη των ανδρών, ακολούθως συνεχίζοντας την ανοδική της πορεία έφτασε το 2006 στο 59,40% ($P_{\epsilon\theta\tau-\pi}(2006)=59,40\%$). Ανάλογη πορεία ακολουθεί και η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ξεκινώντας από 7,43% ($P_{\pi\theta\tau-\pi}(1926)=7,43\%$), εξισώθηκε με εκείνη των ανδρών το 1985 και το 2006 έφτασε στο 64,81% ($P_{\epsilon\theta\tau-\pi}(2006)=64,81\%$). Επίσης εξετάζοντας

τη συμμετοχή των γυναικών στους εγγεγραμμένους και τους πτυχιούχους ανά επιστημονική κατεύθυνση, διαπιστώνεται ότι σε όλες τις επιστημονικές κατευθύνσεις η συμμετοχή των γυναικών παρουσιάζει αύξηση, ωστόσο ο ρυθμός της αύξησης και η τιμή της συμμετοχής στο τέλος της περιόδου από κατεύθυνση σε κατεύθυνση παρουσιάζει διαβαθμίσεις. Στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, το 2006-07, μόνο στις επιστήμες του μηχανικού και τεχνολογίας η συμμετοχή των ανδρών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων αλλά και των πτυχιούχων είναι μεγαλύτερη εκείνης των γυναικών. Στις θετικές και τις γεωπονοδασολογικές επιστήμες η συμμετοχή των ανδρών και των γυναικών είναι σχεδόν ίσες, ενώ στις υπόλοιπες η συμμετοχή των γυναικών είναι σαφώς μεγαλύτερη. Τέλος, εστιάζοντας στις εικόνες των ποσοστιαίων κατανομών των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων γυναικών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, όπως αποτυπώνονται στα Διαγράμματα 4.10 και 4.11, αντίστοιχα, παρατηρείται ότι η καμπύλη που ακολουθεί η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών, τόσο στο φοιτητικό πληθυσμό, όσο και στον πληθυσμό των πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης έχει σιγμοειδή μορφή, και το ειδικότερο μοντέλο που την προσεγγίζει μελετάται στην ενότητα 6.5-1

Πίνακας 4.7: Αριθμός νεοεισαχθέντων κατά φύλο στην Πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Ακαδημαϊκό έτος (t)	Άνδρες $N_{NAT-Π}(t)$	Γυναίκες $N_{NΘT-Π}(t)$	Σύνολο $N_{NT-Π}(t)$	Ακαδημαϊκό έτος (t)	Άνδρες $N_{NAT-Π}(t)$	Γυναίκες $N_{NΘT-Π}(t)$	Σύνολο $N_{NT-Π}(t)$
1958-59	4.580	1.447	6.027	1983-84	12.444	11.614	24.058
1959-60	4.571	1.540	6.111	1984-85	14.855	15.146	30.001
1960-61	5.164	1.970	7.134	1985-86	14.372	14.522	28.894
1961-62	4.873	1.999	6.872	1986-87	13.542	15.401	28.943
1962-63	6.857	2.810	9.667	1987-88	12.653	15.504	28.157
1963-64	8.000	3.579	11.579	1988-89	12.401	15.588	27.989
1964-65				1989-90	13.031	15.908	28.939
1965-66	8.401	5.151	13.552	1990-91	12.842	16.471	29.313
1966-67				1991-92	11.887	15.584	27.471
1967-68				1992-93	11.517	14.606	26.123
1968-69	4.605	4.263	8.868	1993-94	11.140	14.313	25.453
1969-70	4.617	3.935	8.552	1994-95	11.229	15.063	26.292
1970-71	4.879	5.150	10.029	1995-96	11.224	15.714	26.938
1971-72	9.123	5.216	14.339	1996-97	11.415	16.388	27.803
1972-73	10.009	5.923	15.932	1997-98	12.945	17.967	30.912
1973-74	11.801	7.370	19.171	1998-99			
1974-75	16.768	9.829	26.597	1999-00	16.250	23.625	39.875
1975-76	13.362	9.365	22.727	2000-01	17.139	28.085	45.224
1976-77	8.589	5.960	14.549	2001-02	16.820	26.109	42.929
1977-78	9.064	6.656	15.720	2002-03	16.622	25.621	42.243
1978-79	10.773	8.011	18.784	2003-04	16.323	24.176	40.499
1979-80	9.745	8.056	17.801	2004-05	16.137	24.632	40.769
1980-81	9.679	9.054	18.733				
1981-82	9.510	9.286	18.796				
1982-83	11.253	10.828	22.081				

Πηγή: ΕΣΥΕ (ΕΛΣΤΑΤ) Στατιστική της εκπαίδευσης

Πίνακας 4.8: Αριθμός των εγγεγραμμένων φοιτητών και φοιτητριών στην Πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Ακαδημαϊκό έτος (<i>t</i>)	Άνδρες $N_{ΕΑΤ-Π}(t)$	Γυναίκες $N_{ΕΘΤ-Π}(t)$	Ακαδημαϊκό έτος (<i>t</i>)	Άνδρες $N_{ΕΑΤ-Π}(t)$	Γυναίκες $N_{ΕΘΤ-Π}(t)$
1926-27	8.663	673	1974-75	60.235	32.685
1927-28	7.384	659	1975-76	59.684	35.701
1928-29	7.560	665	1976-77	58.321	36.696
1929-30	7.226	616	1977-78	59.227	37.423
1930-31	7.685	646	1978-79*	57.447	38.452
1931-32	8.611	726	1979-80	51.459	33.051
1932-33	9.422	893	1980-81	49.383	36.335
1933-34	9.405	933	1981-82	49.816	37.660
1934-35	9.957	1.037	1982-83	53.101	41.766
1935-36	9.281	908	1983-84	53.663	46.591
1936-37	9.523	983	1984-85	58.227	53.219
1937-38	9.183	1.047	1985-86	57.988	53.268
1938-39	7.337	904	1986-87	59.434	56.361
			1987-88	57.958	59.235
1955-56	13.384	3.482	1988-89	55.184	59.749
1956-57	14.153	3.633	1989-90	55.506	61.754
1957-58	13.843	4.111	1990-91	54.402	62.536
1958-59	17.093	4.878	1991-92	53.505	61.959
1959-60	18.534	5.419	1992-93	51.007	60.904
1960-61	19.753	5.905	1993-94	49.152	58.816
1961-62	21.315	6.717	1994-95	47.585	57.729
1962-63	23.823	8.172	1995-96	46.349	57.696
1963-64	29.225	10.599	1996-97	46.654	59.650
1964-65	35.940	13.592	1997-98	48.013	61.926
1965-66	37.737	16.524	1998-99	49.454	66.795
1966-67			1999-00	55.123	74.468
1967-68			2000-01	60.818	86.980
1968-69	48.758	22.501	2001-02	66.033	94.549
1969-70	49.795	22.821	2002-03	68.131	97.555
1970-71	49.887	22.382	2003-04	68.483	100.705
1971-72	48.002	22.159	2004-05	69.268	99.392
1972-73	50.418	25.617	2005-06	69.568	101.061
1973-74	52.127	27.914	2006-07	67.780	99.180

* Από το 1978-79 και έπειτα περιέχονται οι εγγεγραμμένοι στα «κανονικά εξάμηνα φοίτησης»

Πηγή: ΕΣΥΕ (ΕΛΣΤΑΤ) Στατιστική της εκπαίδευσης

Πίνακας 4.9: Αριθμός των πτυχιούχων ανδρών και γυναικών της Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης

Ακαδημαϊκό έτος (<i>t</i>)	Άνδρες $N_{ΠΑΤ-Π}(t)$	Γυναίκες $N_{ΠΘΤ-Π}(t)$	Ακαδημαϊκό έτος (<i>t</i>)	Άνδρες $N_{ΠΑΤ-Π}(t)$	Γυναίκες $N_{ΠΘΤ-Π}(t)$
1926-27	1.109	89	1974-75	9.416	5.158
1927-28	1.240	101	1975-76	8.940	4.853
1928-29	1.231	102	1976-77	8.129	4.692
1929-30	1.219	132	1977-78	6.795	4.739
1930-31	1.157	110	1978-79 ¹	8.393	5.977
1931-32	1.322	136	1979-80	9.541	6.704
1932-33	1.221	99	1980-81	8.674	6.240
1933-34	1.270	125	1981-82	7.908	6.013
1934-35	1.463	152	1982-83	8.494	6.818
1935-36	1.228	148	1983-84	8.473	6.723
1936-37	1.461	173	1984-85	7.648	7.140
1937-38	1.520	147	1985-86	7.792	7.622
1938-39	1.802	173	1986-87	7.972	8.331
			1987-88	7.783	8.069
1955-56	2.510	522	1988-89	7.801	8.243
1956-57	2.691	647	1989-90	8.614	8.231
1957-58	2.881	737	1990-91	8.429	8.696
1958-59	3.123	604	1991-92	8.048	8.690
1959-60	3.114	796	1992-93	8.335	8.768
1960-61	3.089	824	1993-94	9.033	10.042
1961-62	3.202	785	1994-95	9.437	10.251
1962-63	3.281	1.049	1995-96	9.028	10.215
1963-64	3.212	1.177	1996-97	9.191	10.673
1964-65	3.482	1.133	1997-98	8.906	10.187
1965-66	3.444	1.180	1998-99	8.375	12.491
1966-67			1999-00	9.151	13.623
1967-68			2000-01	8.620	13.325
1968-69			2001-02	9.949	15.282
1969-70	5.372	2.611	2002-03	10.571	17.994
1970-71	5.688	2.824	2003-04	10.121	17.992
1971-72	6.946	4.536	2004-05	12.316	22.173
1972-73	8.609	5.387	2005-06	11.693	21.088
1973-74	8.615	4.434	2006-07	10.374	19.109

Πηγή: ΕΣΥΕ (ΕΛΣΤΑΤ) Στατιστική της εκπαίδευσης

4.3. Μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση: Θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας - Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου.

4.3-1. Τριτοβάθμιες σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού (1937-1992)

Οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο: Την περίοδο 1937-1992 οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες, η Εθνική Ακαδημία Σωματικής Αγωγής (ΕΑΣΑ), οι Σχολές Νηπιαγωγών και οι Σχολές Οικιακής Οικονομίας αναβαθμίστηκαν και αποτέλεσαν μια ομάδα σχολών, τις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού. Όπως προαναφέρθηκε, οι σχολές αυτές αρχικά ανήκαν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στη συνέχεια και σταδιακά από το 1937 ως το 1972 εντάχθηκαν στην τρίτη βαθμίδα εκπαίδευσης, την ανώτατη, όπως ονομάζονταν μέχρι τότε. Η αρχή έγινε το 1937⁴³⁰ με την ένταξη των παιδαγωγικών ακαδημιών, ακολούθησε το 1939 η ΕΑΣΑ (ΦΕΚ, 469/1939) και αρκετά χρόνια αργότερα, το 1962, οι σχολές οικοκυρικών⁴³¹. Οι σχολές νηπιαγωγών ακολούθησαν διαφορετική διαδρομή, το 1959 εντάχθηκαν από τη μέση στην ανώτερη και το 1972 στην τρίτη βαθμίδα της εκπαίδευσης. Η ανώτερη εκπαίδευση ήταν μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η οποία μέχρι το 1972 δεν ήταν ενταγμένη στην τρίτη βαθμίδα της εκπαίδευσης. Οι σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού διέφεραν από τις πανεπιστημιακές σχολές, τόσο ως προς τη διάρκεια των σπουδών, όσο και ως προς τους στόχους της εκπαίδευσης - ήταν περισσότερο σχολές επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η διαφορά αυτή διαφαίνεται και στον τρόπο που η ΕΣΥΕ κατηγοριοποιεί από το 1962 τις σχολές της τρίτης βαθμίδας της εκπαίδευσης (της ανώτατης εκπαίδευσης), τις κατατάσσει σε δυο ομάδες: στην πρώτη ομάδα εντάσσει τα πανεπιστημιακά ιδρύματα «*τα έχοντα αυτοτέλεια εκ του Συντάγματος*» και στη δεύτερη εντάσσει τις σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού «*σχολές υπαγόμενες δια νόμου εις την ανωτάτην εκπαίδευσιν*». Από το 1972 και μετά, η τρίτη

⁴³⁰ Οι παιδαγωγικές ακαδημίες με τον Α.Ν.953/1937 εντάχθηκαν από τη μέση εκπαίδευση στην ανώτατη (Βλέπε ενότητα 3.4.1 Διδασκαλεία:)

⁴³¹ Σχολές οικιακής οικονομίας ήταν η Χαροκόπειος και η Ανώτατη Σχολή Οικιακής Οικονομίας Χανίων Μετά τη γερμανική κατοχή ιδρύθηκε στα Χανιά η Ανώτατη Σχολή Οικιακής Οικονομίας Χανίων “Αριάδνη” (ΑΣΟΟΧΑ) και από το σχολικό έτος 1931 «Το εν Θεσσαλονίκη Διδασκαλείο δημοτικής εκπαίδευσης θηλέων μετατρέπεται εις Διδασκαλείο οικοκυρικής εκπαίδευσης συγχωνευθέν προς το εν Καλλιθέα Αθηνών τοιούτο» (ΕΣΥΕ, 1935στ σελ.ιθ’)

Ιστορικό Αρχείο Χαροκόπειου Πανεπιστημίου: «*Στα τεκμήρια αποτυπώνεται και το μεταβαλλόμενο status της: από «Χαροκόπειος Οικοκυρική και Επαγγελματική Σχολή Κορασίων» το 1929, σε «Χαροκόπειος Ανωτέρα Οικοκυρική Σχολή» το 1934 και στο «Διτάξιο Διδασκαλείο» το 1937, σε «Χαροκόπειος Ανωτάτη Σχολή Οικιακής Οικονομίας» το 1951, και σε Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο*»

βαθμίδα της εκπαίδευσης μετονομάζεται από ανώτατη σε **τριτοβάθμια εκπαίδευση** και διευρύνεται με την ένταξη νέων σχολών που ανήκαν μέχρι τότε στην ανώτερη εκπαίδευση. Η διευρυμένη τριτοβάθμια εκπαίδευση χωρίζεται (UNESCO, 1973) σε *πανεπιστημιακή*⁴³² (ανωτάτη) και *μη πανεπιστημιακή*⁴³³ (ανώτερη) εκπαίδευση. Οι πανεπιστημιακές σχολές που εντάχθηκαν στην ανώτατη εκπαίδευση, ήταν τουλάχιστον τετραετούς φοίτησης, ενώ οι μη πανεπιστημιακές που εντάχθηκαν στην ανώτερη⁴³⁴, ήταν το πολύ τριετούς φοίτησης. Κατά συνέπεια οι σχολές διδακτικού προσωπικού εντάχθηκαν στην ανώτερη εκπαίδευση και αποτέλεσαν τον πρώτο⁴³⁵ κλάδο της, την *ανώτερη γενική εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού*. Οι σχολές αυτές καταργήθηκαν σταδιακά από το 1983 ως το 1992 και αντικαταστάθηκαν από πανεπιστημιακά τμήματα. Συγκεκριμένα, ο νόμος πλαίσιο 1268/1982 προέβλεπε την αντικατάσταση των Παιδαγωγικών Ακαδημιών, των Σχολών Νηπιαγωγών και της ΕΑΣΑ από αντίστοιχα πανεπιστημιακά τμήματα (ΦΕΚ, 87/1982). Η ΕΑΣΑ διέκοψε τη λειτουργία της το ακαδημαϊκό έτος 1983-84 (ΦΕΚ, 49/1983) και οι φοιτητές της κατατάχθηκαν στα αντίστοιχα έτη σπουδών των Τμημάτων Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (Τ.Ε.Φ.Α.Α.) που ιδρύθηκαν το ίδιο ακαδημαϊκό έτος στα Πανεπιστήμια των Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Οι παιδαγωγικές ακαδημίες και οι σχολές νηπιαγωγών διέκοψαν την λειτουργία τους το 1988-89 (ΦΕΚ, 116/1983), ένα έτος μετά την ολοκλήρωση της κανονικής διάρκειας σπουδών των φοιτητών οι οποίοι εισήχθησαν το ακαδημαϊκό έτος 1985-86. Οι σχολές αυτές αντικαταστάθηκαν από τα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαιδύσεως και τα Παιδαγωγικά Τμήματα Νηπιαγωγών αντίστοιχα, που ιδρύθηκαν στα πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πατρών, Ιωαννίνων, Θράκης και Κρήτης. Η έναρξη της λειτουργίας τους ξεκίνησε το ακαδημαϊκό έτος 1984-85. Οι Σχολές Οικοκυρικής καταργήθηκαν το 1992 (ΦΕΚ,

⁴³² ΕΣΥΕ, 1978β σελ. 12: Η Εκπαίδευση πανεπιστημιακού επιπέδου (Ανώτατη εκπαίδευση) κατά την Διεθνή Τυπική Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης-ΟΥΝΕΣΚΟ 1973-κατατάσσεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεύτερο επίπεδο

⁴³³ ΕΣΥΕ, 1978β σελ. 12: Τα Εκπαιδευτικά ιδρύματα μη πανεπιστημιακού επιπέδου κατατάσσονται κατή την διεθνή ταξινόμηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πρώτο επίπεδο

⁴³⁴ Εξαιρέση αποτελεί η ΕΑΣΑ διότι παρότι έγινε από τριετής τετραετής. (ΦΕΚ 65/1975) το ακαδημαϊκό έτος 1975-76 παρέμεινε στην ανώτερη εκπαίδευση μέχρι το 1984 που αντικαταστάθηκε από τα ΤΕΦΑΑ

⁴³⁵ Τον δεύτερο κλάδο της τον αποτέλεσε η «ανώτερη τεχνική επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση», η οποία εξετάζεται στην επόμενη ενότητα.

110/1990) και αντικαταστάθηκαν από το τμήμα Οικιακής Οικονομίας⁴³⁶ που λειτούργησε στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο⁴³⁷ από το ακαδημαϊκό έτος 1993-94.

Στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού, σε αντίθεση με τις πανεπιστημιακές σχολές, ο συνολικός αριθμός των εισακτέων καθοριζόταν από το υπουργείο παιδείας μέχρι το 1982 για κάθε ακαδημαϊκό έτος και ως προς φύλο. Ο προκαθορισμός ως προς το φύλο του αριθμού των εισακτέων καταργήθηκε το 1982. Αναλυτικότερα, στις σχολές νηπιαγωγών και οικιακής οικονομίας, μέχρι το 1982, φοιτούσαν μόνο γυναίκες⁴³⁸. Οι πρώτοι άνδρες στις σχολές νηπιαγωγών εγγράφονται το 1982-83 και στις σχολές οικιακής οικονομίας το 1984-85 (Πίνακας Π.Τ.Δ'4. και Π.Τ.Δ'5.). Στην Ακαδημία Σωματικής Αγωγής φοιτούσαν άνδρες και γυναίκες όπου ο αριθμός των εισακτέων ως προς το φύλο οριζόταν από το υπουργείο παιδείας. Ο Α.Ν.2057/39 προέβλεπε ότι το ποσοστό των εισακτέων γυναικών δεν θα ξεπερνούσε το 45% του συνόλου των εισακτέων⁴³⁹. Οι παιδαγωγικές ακαδημίες, πριν ενταχθούν στην τρίτη βαθμίδα της εκπαίδευσης, όταν λειτουργούσαν ως σχολεία της μέσης εκπαίδευσης, λειτούργησαν ως μεικτές ή θηλέων⁴⁴⁰. Για τις μεικτές ο νόμος προέβλεπε ότι ο αριθμός των εισακτέων γυναικών δεν θα ξεπερνούσε το 27%⁴⁴¹. Σε αυτό το πλαίσιο, οι παιδαγωγικές ακαδημίες, συνέχισαν τη λειτουργία τους και τον πρώτο χρόνο μετά την ένταξη τους στην ανώτατη εκπαίδευση, το 1937-38. Από το επόμενο ακαδημαϊκό έτος απαγορεύθηκε η συμφοίτηση ανδρών και γυναικών, άρθρο 5 του Α.Ν. 953 του 1937, με αποτέλεσμα το 1938-39 να λειτουργήσουν πέντε παιδαγωγικές ακαδημίες αρρένων, τρεις θηλέων, ενώ στις παιδαγωγικές ακαδημίες της Θεσσαλονίκης και της Αλεξανδρούπολης εξακολούθησαν να φοιτούν άνδρες και

⁴³⁶ Το τμήμα Οικιακής οικονομίας το 1999 μετονομάστηκε σε τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας.

⁴³⁷ Το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε με το ν. 1894/90 (ΦΕΚ, 110/1990) άρθρο 9 όπως τροποποιήθηκε από τον ν.1966/91(ΦΕΚ, 147/1991) άρθρο 17

⁴³⁸ ΦΕΚ, 226/1959: «Ο αριθμός των εισακτέων σπουδαστριών εις την πρώτην τάξιν της σχολής Νηπιαγωγών ορίζεται καθ' έκαστον σχολικό έτος δι' αποφάσεως του επί της Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων υπουργού»

⁴³⁹ ΦΕΚ, 469/1939: «Εις την Εθνικής Ακαδημία Σωματικής Αγωγής γίνονται δεκτοί ετησίως μέχρι 25 φοιτηταί Και 20 φοιτήτριαι ο αριθμός ούτος των εγγεγραφομένων δύναται δια αποφάσεως του υπουργού δημοσιευμένης στην εφημερίδα της κυβερνήσεως να αυξηθεί το πολύ μέχρι 15 φοιτητάς και 10 φοιτητριάς επί πλέον»

⁴⁴⁰ Από τον Πίνακα Π.Τ.Δ.1 προκύπτει ότι κατά το πρώτο έτος λειτουργίας των παιδαγωγικών ακαδημιών ως σχολών της ανώτατης εκπαίδευσης λειτουργούσαν επτά μεικτές Παιδαγωγικές Ακαδημίες και τρεις θηλέων. Στις μεικτές ο αριθμός των εισακτέων γυναικών παρότι προβλέπονταν να είναι το 27% του συνολικού αριθμού τα ποσοστά των εγγεγραμμένων γυναικών ήταν πολύ μικρότερα.

⁴⁴¹ ΦΕΚ, 469 /1937: «ο αριθμός των εισακτέων εις την πρώτην τάξιν εκάστης Παιδαγωγικής Ακαδημίας ή τμήματος Παιδαγωγικής Ακαδημίας ορίζεται δι' υπουργικής αποφάσεως»

γυναίκες, ωστόσο, δεν είναι γνωστό αν η φοίτηση γίνονταν σε διαφορετικά τμήματα (Πίνακας Π.Τ.Δ'1). Το 1953 με το Ν.Δ.2702 (ΦΕΚ, 320 /1953) καταργήθηκε το άρθρο 5 του Α.Ν. 953/37 και οι παιδαγωγικές ακαδημίες λειτούργησαν ξανά ως μεικτές και θηλέων⁴⁴². Με τον ίδιο νόμο αυξήθηκε το ποσοστό των γυναικών στον αριθμό των εισαχθέντων στις μεικτές ακαδημίες από 27%, που προέβλεπε ο Ν. 5802/1933, σε 33% (Πίνακας Π.Τ.Δ'2.). Στη συνέχεια στο Ν.Δ. 842 (ΦΕΚ, 37 /1971) του 1971 ορίζεται ότι: «ο αριθμός, κατά φύλο, των εισακτέων σε κάθε Παιδαγωγική Ακαδημία, ορίζεται από τον αρμόδιο Υπουργό ανάλογα με τις ανάγκες των σχολείων της Δημοτικής Εκπαίδευσης σε διδακτικό προσωπικό και τις συνθήκες στέγασης και λειτουργίας κάθε Παιδαγωγικής Ακαδημίας⁴⁴³». Σημειώνεται ότι στο εν λόγω Ν.Δ., αφενός δεν προβλεπόταν ανώτερο όριο για τη συμμετοχή των γυναικών και αφετέρου καθιερώθηκαν δύο τρόποι εγγραφής στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες, με εξετάσεις, όπως συνέβαινε μέχρι τότε και χωρίς εξετάσεις για τους αριστούχους μαθητές και μαθήτριες. Το 1977 ο Ν. 552 (ΦΕΚ, 68/1977) προσδιόριζε ότι το ποσοστό των αριστούχων θα ήταν το 50% των εισακτέων. Τέλος ο Ν.1286 του 1982 (ΦΕΚ, 119/1982) κατήργησε τις διακρίσεις ως προς το φύλο σε όλες τις σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο άρθρο 14 προέβλεπε ότι «Από το ακαδημαϊκό έτος 1983-84 ο αριθμός των εισακτέων σπουδαστών σε όλες τις ανώτατες και ανώτερες σχολές και τμήματα αυτών καθορίζεται συνολικά και ανεξάρτητα από το φύλο των υποψηφίων. Από την ισχύ του παρόντος καταργούνται όλες οι διατάξεις που αναφέρονται στην εισαγωγή σπουδαστών σε ανώτατες και ανώτερες σχολές από το ένα μόνο φύλο ή σε ποσοστά από καθένα φύλο»

Συμπερασματικά, οι σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού μέχρι το 1982 δηλαδή λίγο πριν καταργηθούν, λειτουργούσαν: Ως θηλέων, οι σχολές Νηπιαγωγών και Οικιακής Οικονομίας. Ως μεικτή, η Εθνική Ακαδημία Σωματικής Αγωγής και οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες ως θηλέων ή μεικτές· εξαίρεση αποτέλεσε το χρονικό διάστημα 1939-1953 που λειτούργησαν και αρρένων. Στις σχολές που

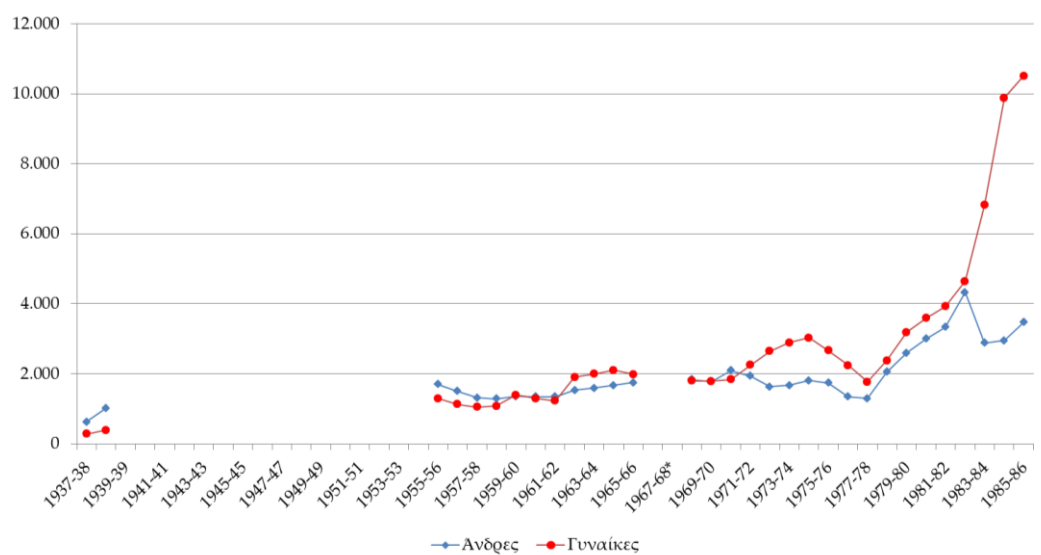
⁴⁴² Όλες οι παιδαγωγικές ακαδημίες που λειτούργησαν μέχρι το 1982 ήταν μεικτές εκτός από τις δυο Παιδαγωγικές Ακαδημίες που συντηρούσε η Φιλεκπαιδευτική εταιρεία (Πάτρας και Ψυχικού) και την Ραλλείο Παιδαγωγική Ακαδημία Πειραιώς που εξακολούθησαν να λειτουργούν ως θηλέων. Στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες, εκτός των προαναφερθέντων που λειτουργούσαν ως θηλέων, ο αριθμός των εισαγόμενων έπρεπε να είναι τα 2/3 άνδρες και το 1/3 γυναίκες.

⁴⁴³ ΦΕΚ, 37 /1971: Οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πειραιώς, Καρδίτσας και Ρόδου συγχωνευτήκαν με τις υπόλοιπες. Επαναλειτούργησαν όμως από το 1975-76 (ΦΕΚ, 188/1975)

λειτουργήσαν ως μεικτές τα ποσοστά των ανδρών και γυναικών δεν ήταν αποτέλεσμα ελεύθερης επιλογής των υποψήφιων, αλλά προκαθορίζονταν από το υπουργείο παιδείας. Από το 1982 και μέχρι να αντικατασταθούν από πανεπιστημιακά τμήματα, καταργηθήκαν οι περιορισμοί ως προς το φύλο στον αριθμό των εισακτέων και όλες λειτούργησαν ως μεικτές.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Στον Πίνακα Π.Τ.Δ'6 δίνεται, για κάθε ακαδημαϊκό έτος, ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων κατά φύλο στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού, από τότε που εισήχθησαν στην τρίτη βαθμίδα της εκπαίδευσης, μέχρις ότου καταργήθηκαν. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία αυτά αφορούν τις παιδαγωγικές ακαδημίες για την περίοδο 1937-1988, την ΕΑΣΑ από το 1955 έως το 1988, των σχολών νηπιαγωγών από το 1959⁴⁴⁴ έως το 1988 και των σχολών οικιακής οικονομίας από το 1962 έως το 1992. Από την κατανομή των εγγεγραμμένων που δίνεται στον Πίνακα Π.Τ.Δ'6 και απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.12 προκύπτει ότι αρχικά, το 1937, οι εγγεγραμμένοι άνδρες και γυναίκες στις σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού ήταν αντίστοιχα 672 ($N_{EAT-MII,ΔΠ}(1937)=672$) και 473 ($N_{EOT-MII,ΔΠ}(1937)=473$).

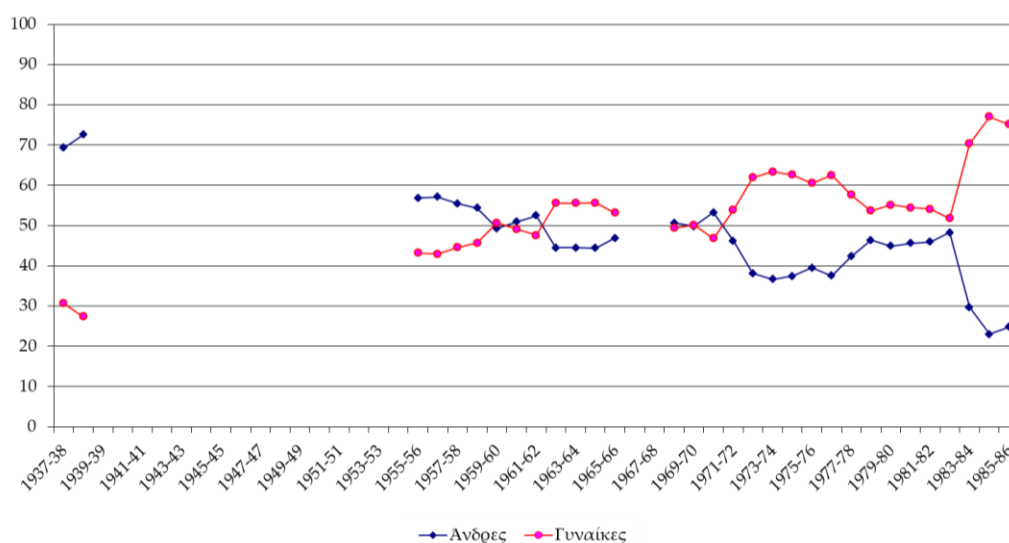
Διάγραμμα 4.12: Αριθμός των εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών στις Σχολές Γενικής Εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού την περίοδο 1937-1985



⁴⁴⁴ Στατιστικά στοιχεία της Σχολής Νηπιαγωγών δημοσιεύονται από την ΕΣΥΕ στη στατιστική της ανώτατης εκπαίδευσης γιατί, όπως αναφέρεται στον πρόλογο, «Τα στατιστικά στοιχεία της Ανωτέρας Σχολής Καλλιθέας περιελήφθησαν κατά παρεκκλήσιν διότι δεν εκδίδεται από την ΕΣΥΕ ειδικόν τοιούτον δια την Ανωτέραν Εκπαίδευσιν»

Στη συνέχεια οι αριθμοί των εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών μετά από μια ήπια άνοδο, το 1977, έγιναν 1.297 ($N_{EAT-ΜΠ,ΔΠ}(1977)=1.297$) και 1.766 ($N_{ΕΘΤ-ΜΠ,ΔΠ}(1977)=1.766$) αντίστοιχα. Την επομένη πενταετία 1977-1982 ακολούθησε μια έντονη άνοδος και οι εγγεγραμμένοι άνδρες έφτασαν στους 4.327 ενώ οι γυναίκες στις 4.648. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 4.12 οι αριθμοί εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών από το 1937 μέχρι το 1982 ήταν παραπλήσιοι, με εξαίρεση την περίοδο 1972-77 που ο αριθμός των γυναικών γίνεται σημαντικά μεγαλύτερος. Από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Τ.Δ'5 στον οποίο, για κάποια ακαδημαϊκά έτη ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων (Πίνακας Π.Τ.Δ'6) αναλύεται ανά σχολή, προκύπτει ότι αυτό οφείλεται στη μεγάλη αύξηση του αριθμού των γυναικών την περίοδο αυτή στις σχολές νηπιαγωγών. Στη συνέχεια οι αριθμοί των εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών διαφοροποιούνται, ο αριθμός των γυναικών σημειώνει κατακόρυφη σχεδόν άνοδο, φθάνει το 1985 στις 10.517, ενώ ο αριθμός των ανδρών κινείται σε χαμηλότερο επίπεδο και το 1985 έφθασε στους 2.953. Η αύξηση του αριθμού των γυναικών την τριετία 1983-85 οφείλεται κυρίως στην αύξηση του αριθμού των εγγεγραμμένων γυναικών στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες και στις Σχολές Νηπιαγωγών (Πίνακας Π.Τ.Δ'5). Τέλος μετά το 1985, οι αριθμοί των εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών φθίνουν, καθώς αρχίζει η λειτουργία των παιδαγωγικών τμημάτων των πανεπιστημίων και οι σχολές αυτές οδεύουν στη σταδιακή κατάργησή τους.

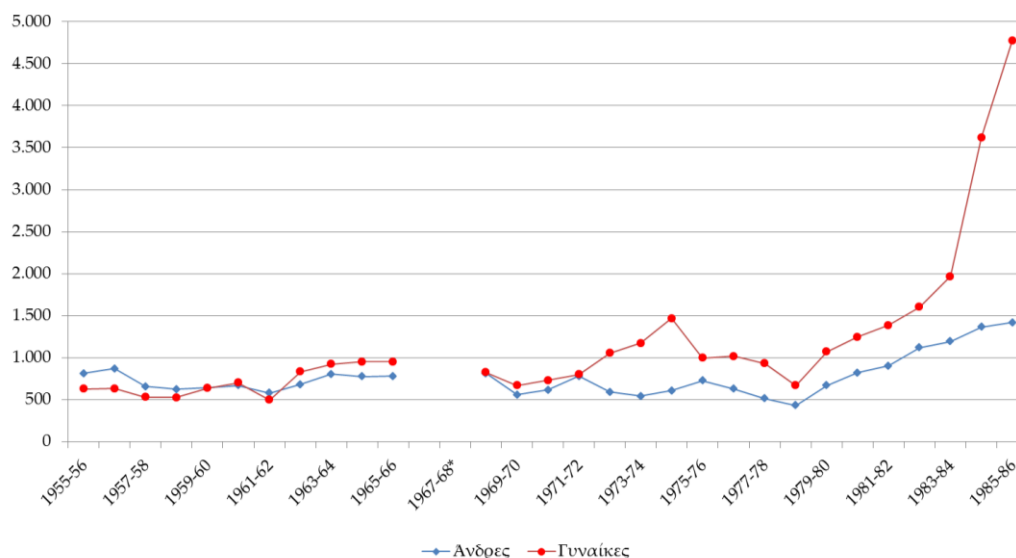
Διάγραμμα 4.13: Ποσοστιαία κατανομή (%) των εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών στις Σχολές Γενικής Εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού την περίοδο 1937-1985



Από την κατά φύλο ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού, που πρόεκυψε από τις Σχέσεις 1.21 και 1.22 και απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.13 προκύπτει ότι: Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού ($P_{ΕΘΤ-ΜΠ,ΔΠ}(t)$) αρχικά, τη διετία 1937-39, ήταν κοντά στο 30%, ενώ από το 1955 μέχρι το 1971 κυμαίνονταν κοντά στο 50% (από 43% μέχρι 56%). Την επόμενη εξαετία 1972-1977 η εν λόγω συμμετοχή πλησιάζει το 60%, ενώ στη συνέχεια από το 1978 έως το 1982 κινείται σε χαμηλότερο επίπεδο κοντά στο 55%. Οι διακυμάνσεις αυτές της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού από το 1937 μέχρι το 1982, οφείλονται κυρίως στις αυξομειώσεις του αριθμού των εγγεγραμμένων γυναικών στις σχολές νηπιαγωγών και λιγότερο σε διακυμάνσεις του ποσοστού των γυναικών στις παιδαγωγικές ακαδημίες και στην ΕΑΣΑ. Τέλος, από το 1983 που καταργήθηκε ο προκαθορισμός του αριθμού των εισακτέων ως προς το φύλο από το υπουργείο παιδείας, η συμμετοχή των γυναικών αυξάνει κατακόρυφα και από 52% που ήταν το 1982 ($P_{ΕΘΤ-ΜΠ,ΔΠ}(1982)=52%$) φθάνει στο 77% το 1985 ($P_{ΕΘΤ-ΜΠ,ΔΠ}(1985)=77%$) και διαμορφώνεται σε ελαφρά χαμηλότερο επίπεδο, 75%, το 1986 ($P_{ΕΘΤ-ΜΠ,ΔΠ}(1986)=75%$).

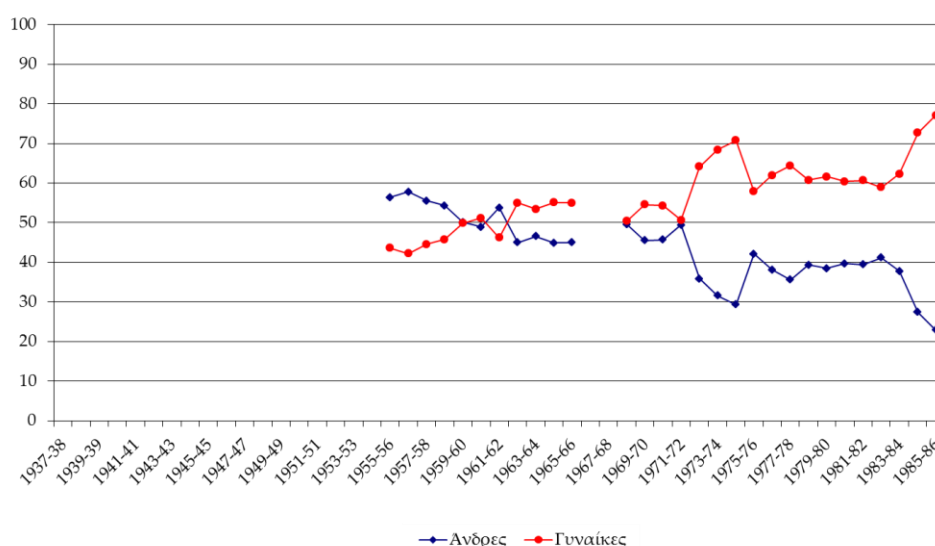
Παρόμοια με αυτή των εγγεγραμμένων είναι η εικόνα των πτυχιούχων των σχολών διδακτικού προσωπικού, όπως αυτή προκύπτει εξετάζοντας και την κατανομή των πτυχιούχων που δίνεται στον Πίνακα Π.Τ.Δ'6 και απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.14.

Διάγραμμα 4.14: Αριθμός των πτυχιούχων ανδρών και γυναικών των Σχολών Γενικής Εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού την περίοδο 1937-1985



Από την κατά φύλο ποσοστιαία κατανομή των πτυχιούχων προκύπτει ότι η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων των σχολών γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού ($P_{ΠΑΤ-ΜΠ,ΔΠ}(t)$) την περίοδο 1954-1971, κυμαίνονταν από 42% μέχρι 55% (Διάγραμμα 4.15).

Διάγραμμα 4.15: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των πτυχιούχων των Σχολών Γενικής Εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού την περίοδο 1937-1985



Στη συνέχεια η εν λόγω συμμετοχή των γυναικών, αυξάνεται και φθάνει στο 70%, και ακολούθως πέφτει στο 60% και σταθεροποιείται σε αυτό το επίπεδο για μια οκταετία. Από το 1983 έως το 1985 η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό

πτυχιούχων, όπως και εκείνη των εγγεγραμμένων, αυξάνει και φθάνει στο 77% (*Π.ΑΤ.ΜΠ.ΔΠ*(1985)=77%).

Συμπερασματικά σημειώνουμε τα εξής: Κατά την περίοδο 1937-1981 ο αριθμός των νεοεισαχθέντων στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού καθορίζονταν από το υπουργείο παιδείας και ως προς το φύλο, σε αντίθεση με τις πανεπιστημιακές σχολές που δεν υπήρχε τέτοιος περιορισμός. Το γεγονός αυτό ήταν καθοριστικό στην εξέλιξη που παρουσιάζουν οι ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων των σχολών αυτών που, όπως προκύπτει από τα Διαγράμματα 4.13 και 4.15, δεν παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά με τις αντίστοιχες των πανεπιστημιακών σχολών ή των άλλων βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Στην συνέχεια, την τριετία 1982-1985, μέχρι δηλαδή την κατάργησή τους και την αντικατάστασή τους από πανεπιστημιακά τμήματα, κατά την οποία καταργήθηκε ο προκαθορισμός του αριθμού των εισακτέων ως προς το φύλο, η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό, τόσο των εγγεγραμμένων, όσο και των πτυχιούχων στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού, σημειώνει σημαντική άνοδο. Η άνοδος αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στις παιδαγωγικές ακαδημίες. Στις σχολές νηπιαγωγών και οικιακής οικονομίας οι γυναίκες εξακολούθησαν να αποτελούν την συντριπτική πλειοψηφία, καθόσον μόνο ένας πολύ μικρός αριθμός ανδρών εγγράφηκε σε αυτές (Πίνακας Π.Τ.Δ'5).

4.3-2 Τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση (1972-2007)

Οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο: Στην τριτοβάθμια τεχνική επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση από το ακαδημαϊκό έτος 1971-72⁴⁴⁵ εντάχθηκαν: οι Ανώτερες Τεχνικές Σχολές (Σχολές Υπομηχανικών^{446,447}), οι Ανώτερες

⁴⁴⁵ Η κατάταξη των σχολών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που εφαρμόστηκε από την ΕΣΥΕ από το ακαδημαϊκό έτος 1971-72 έως 1996-97 έγινε σύμφωνα με τη διεθνή τυπική ταξινόμηση της εκπαίδευσης (ISCED -1973).

⁴⁴⁶ Σχολές Ηλεκτρονικών, Ναυπηγών, Υπομηχανικών ηλεκτρολόγων Υπομηχανικών μηχανολόγων, Υπομηχανικών πολιτικών, δημόσιες και ιδιωτικές.

⁴⁴⁷ Με το νόμο Ν.980/1917 ιδρύθηκαν Σχολεία Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης, προσαρτημένα στο ΕΜΠ. Οι Τεχνικές αυτές Σχολές υπήρξαν πρόδρομοι των Ανώτερων Σχολών Υπομηχανικών (ΑΣΥΠ) οι οποίες ιδρύθηκαν το ακαδημαϊκό έτος 1958-59 (ΦΕΚ, 2/1959) και παρέμειναν προσαρτημένες στο ΕΜΠ υπό τον έλεγχο και την εποπτεία του οποίου λειτουργούσαν (Εξ αυτού κυρίως του λόγου,

Επαγγελματικές Σχολές (παροχής υπηρεσιών⁴⁴⁸ και καλλιτεχνικές⁴⁴⁹), τα Εκκλησιαστικά Φροντιστήρια, τα Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαίδευσης⁴⁵⁰, (ΚΑΤΕ) τα οποία λειτούργησαν το 1974, και τέλος η Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαιδευσεως (ΣΕΛΕΤΕ),

Τα ΚΑΤΕ λειτούργησαν μόνο τρία χρόνια από το 1974 έως το 1977, οπότε αντικαταστάθηκαν από τα Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕΕ)⁴⁵¹. Στα ΚΑΤΕΕ ενσωματώθηκαν και οι σχολές υπομηχανικών⁴⁵². Η φοίτηση διαρκούσε από τέσσερα έως έξι εξάμηνα αναλόγως της ειδικότητας, και εκεί εγγράφονταν κατόπιν εξετάσεων, όπως και στα ΑΕΙ, οι απόφοιτοι των λυκείων. Τα ΚΑΤΕΕ λειτούργησαν μέχρι το 1983 που αντικαταστάθηκαν από τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) (ΦΕΚ, 173/1983). Τα ΤΕΙ σύμφωνα με τον ιδρυτικό τους νόμο ανήκαν στη τρίτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED -1997) και *«διακρίνονται σαφώς ως προς τον ρόλο και τη κατεύθυνση των ιδίων και των αποφοίτων τους και ως προς το περιεχόμενο και τους τίτλους σπουδών από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ)....»* Οι σπουδές στα ΤΕΙ, σε σύγκριση με αυτές στα Πανεπιστήμια, έχουν περισσότερο εφαρμοσμένο

ονομάζονταν Μικρό Πολυτεχνείο) Η διάρκεια σπουδών στις σχολές υπομηχανικών ήταν τετραετής. Οι ΑΣΥΠ καταργήθηκαν με το νόμο Ν. 576/77 και το δυναμικό τους συγχωνεύθηκε στα ΚΑΤΕΕ.

⁴⁴⁸ Κατά το Ακαδημαϊκό έτος 1971-72 σχολές παροχής υπηρεσιών ήταν: οι σχολές Βοηθών φυσικοθεραπευτών, Βρεφοκόμων, Επισκεπτριών Αδελφών, Κοινωνικών Λειτουργών, Μαιών, Νοσοκόμων και Τουριστικών Επαγγελμάτων, δημόσιες και ιδιωτικές. Στη συνέχεια εντάχθηκαν και άλλες σχολές όπως οι σχολές εμπορικού ναυτικού, οι σχολές ΟΤΕ οι σχολές ΕΛΤΑ

⁴⁴⁹ Κατά το Ακαδημαϊκό έτος 1971-72 καλλιτεχνικές σχολές ήταν: οι σχολές Εικονοληπτών - οπερατέρ, Ηθοποιών, Σκηνογράφων - ενδυματολόγων, Σκηνοθετών, Τηλεοράσεως τεχνητών λήψεως και Τεχνιτών προβολής κινηματογράφου, δημόσιες και ιδιωτικές.

⁴⁵⁰ Ιδρύθηκαν πέντε Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕ), στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λάρισα και Ηράκλειο Κρήτης(ΦΕΚ, 180/1970). Η διάρκεια σπουδών σε αυτά ήταν μέχρι τρία έτη, ανάλογα με τη Σχολή και άρχισαν να παρέχουν εκπαίδευση το 1974. Τα πτυχία των Ανωτέρων Σχολών Τεχνολόγων Μηχανικών των ΚΑΤΕ ήταν ισότιμα προς τα πτυχία των παλαιών Σχολών Υπομηχανικών του ΕΜΠ, παρέχοντας στους κατόχους τους τα ίδια επαγγελματικά δικαιώματα.

⁴⁵¹ ΦΕΚ, 102/1977: «Η ανώτερα επαγγελματική και τεχνική εκπαίδευσις ανήκει στην τρίτη βαθμίδα της εκπαιδευσεως παρέχεται δε στις ανωτέρας τεχνικάς Υπομηχανικών του ΕΜΠ, παρέχοντας στους κατόχους τους τα ίδια επαγγελματικά δικαιώματα.»

⁴⁵¹ ΦΕΚ, 102/1977: «Η ανώτερα επαγγελματική και τεχνική εκπαίδευσις ανήκει στην τρίτη βαθμίδα της εκπαιδευσεως και επαγγελματικής σχολάς. [...] «Λειτουργία Ανωτέρας τεχνικής και επαγγελματικής σχολής μη ανηκούσης εις ΚΑΤΕΕ δεν επιτρέπεται» «Από ενάρξεως ισχύος του παρόντος τα ήδη λειτουργούντα ΚΑΤΕ ανάγονται εις ΚΑΤΕΕ» «Ιδρύονται από του σπουδαστικού έτους 1977-78 ΚΑΤΕΕ εις Πειραιά και εις Χαλκίδα»»

⁴⁵² ΦΕΚ, 102/1977: «Η ανώτερα σχολή τεχνολόγων Μηχανικών Αθηνών (πρώην Ανωτέρα Σχολή Υπομηχανικών Αθηνών) αποτελεί σχολή του ιδρυμένου ΚΑΤΕΕ Πειραιώς. Η εν Θεσσαλονίκη εδρεύουσα Ανωτέρα Σχολή Τεχνολόγων Μηχανικών (πρώην Ανωτέρα Σχολή Υπομηχανικών Θεσσαλονίκης) συγχωνεύεται μετά της Ανωτέρας Σχολής Τεχνολόγων Μηχανικών του ΚΑΤΕΕ Θεσσαλονίκης»

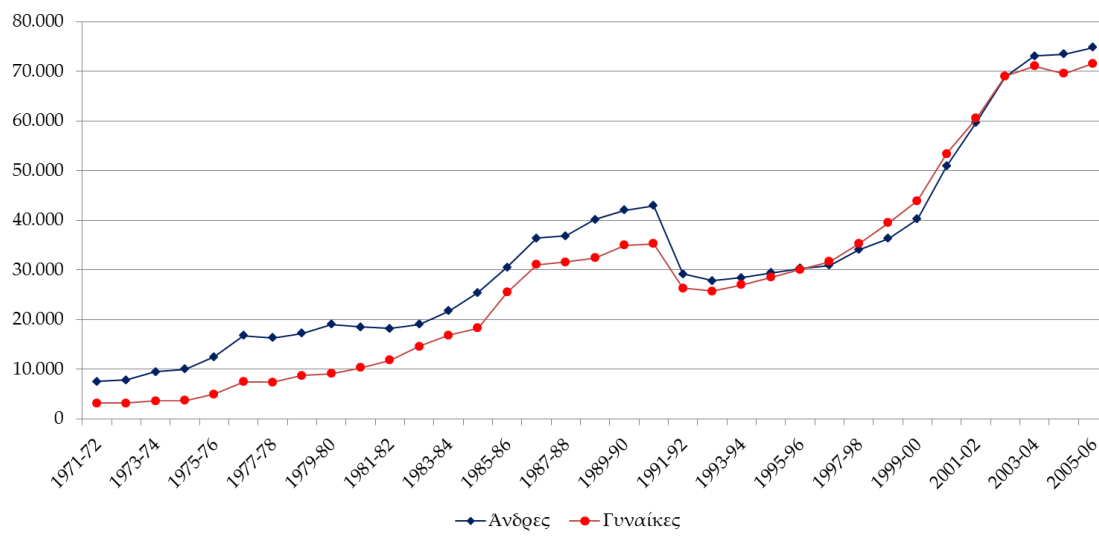
χαρακτήρα, καθώς η εκπαίδευση είναι προσανατολισμένη στην αφομοίωση και μεταφορά των δεδομένων της επιστήμης στην παραγωγική διαδικασία. Το 2001 με το ν.2916 τα ΤΕΙ εντάχθηκαν στην Ανωτάτη εκπαίδευση. στο άρθρο 1 αναφερόταν: «η ανώτατη εκπαίδευση αποτελείται από δυο παράλληλους τομείς α) το πανεπιστημιακό τομέα ο οποίος περιλαμβάνει τα πανεπιστήμια τα πολυτεχνεία και την ανωτάτη σχολή καλών τεχνών και β) τον τεχνολογικό τομέα που περιλαμβάνει τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα». Το 2002 εντάχθηκε στον τεχνολογικό τομέα και η Ανωτάτη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ), η οποία αντικατέστησε την ΣΕΛΕΤΕ (ΦΕΚ, 152/2002). Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, την περίοδο 2002-06, λειτούργησε παράλληλα με την ανώτατη εκπαίδευση και μια ομάδα σχολών επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης με μικρό αριθμό φοιτητών.

Η συμμετοχή του φύλου- εμπειρικές κατανομές: Στον Πίνακα Π.Τ.Δ-7 δίνεται για κάθε ακαδημαϊκό έτος από το 1971-72 έως το 2005-06 ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων κατά φύλο στην τριτοβάθμια τεχνική, επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση⁴⁵³.

Εξετάζοντας τη συμμετοχή ως προς το φύλο στην τριτοβάθμια τεχνική, επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση, με βάση την κατανομή των εγγεγραμμένων προκύπτει ότι, τόσο ο αριθμός των ανδρών, όσο και εκείνος των γυναικών αυξάνεται από το 1971-72 μέχρι το 1990-91, την επόμενη διετία οι αριθμοί αυτοί παρουσιάζουν κάμψη και ακολούθως αυξάνονται. Σε απόλυτους αριθμούς, στην τριτοβάθμια τεχνική επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση το 1971 εγγραφήκαν 7.492 άνδρες ($N_{EAT-MΠ,TE}(1971)=7.492$) και 3.148 γυναίκες ($N_{EΘT-MΠ,TE}(1971)=3.148$) και το 2005-06 έφτασαν τους 74.808 ($N_{EAT-MΠ,TE}(2005)=74.708$) και 71.572 ($N_{EΘT-MΠ,TE}(2005)=71.572$) αντίστοιχα.

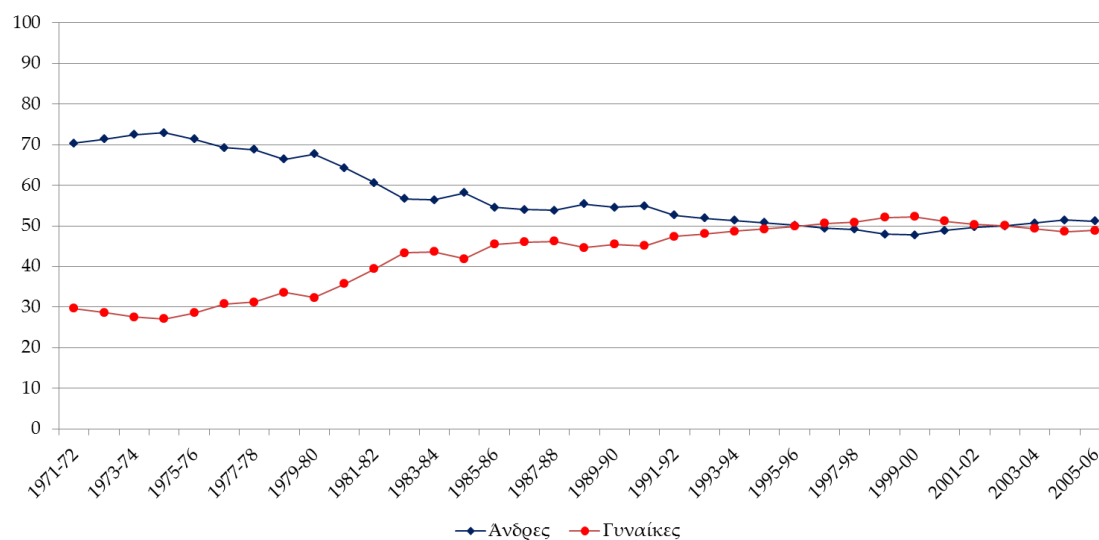
⁴⁵³ Στην εκκλησιαστική εκπαίδευση φοιτούσαν μόνο άνδρες και αποτελούσε ένα μικρό μέρος της τριτοβάθμιας τεχνικής επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης. Το 1972-73 οι εγγεγραμμένοι στην εκκλησιαστική εκπαίδευση ήταν 363 και αποτελούσαν το 3,3% των εγγεγραμμένων συνολικά στην τριτοβάθμια τεχνική επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση, το 2006-07 ήταν 539 και αποτελούσαν το 0,4% του συνόλου των εγγεγραμμένων.

Διάγραμμα 4.16: Αριθμός εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών στην Ανώτερη Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση την περίοδο 1966-2007.



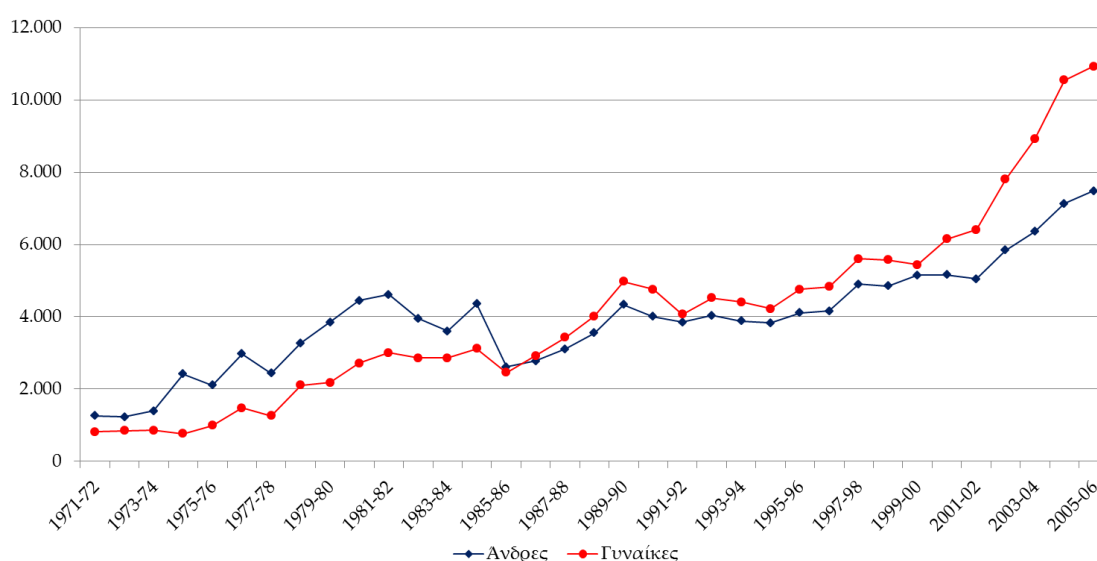
Από την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων που απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.17, προκύπτει ότι η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων από το 1972 έως το 1977 είναι κοντά στο 30%, στη συνέχεια, ακολουθεί μια ήπια άνοδο και το 1995 φθάνει στο 50% ($P_{ΕΘΤ-ΜΙΛ,ΤΕ}(1995)=50\%$) δηλαδή εξισώνεται με εκείνη των ανδρών. Ακολούθως και μέχρι το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, η συμμετοχή ανδρών και γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων παραμένει σχεδόν σταθερή σε αυτό το επίπεδο.

Διάγραμμα 4.17: Ποσοστιαία κατανομή (%) των εγγεγραμμένων κατά φύλο της Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης την περίοδο 1966-2007



Εξετάζοντας την κατανομή των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας τεχνικής, επαγγελματικής εκπαίδευσης που δίνεται στον Πίνακα Π.Τ.Δ'7 και απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.18, παρατηρούμε ότι και ο αριθμός των πτυχιούχων, ανδρών και γυναικών, παρουσιάζει γενικά ανοδική τάση. Ο αριθμός των πτυχιούχων ανδρών και γυναικών το 1971-72 ήταν 1.258 ($N_{ΠΑΤ-ΜΠ,ΤΕ}(1971)=1.258$) και 809 ($N_{ΠΘΤ-ΜΠ,ΤΕ}(1971)=809$) αντίστοιχα, ενώ το 2005-06 έφτασαν τους 7.480 ($N_{ΠΑΤ-ΜΠ,ΤΕ}(2005)=7.480$) και 10.928 ($N_{ΠΘΤ-ΜΠ,ΤΕ}(2005)=10.928$) αντίστοιχως.

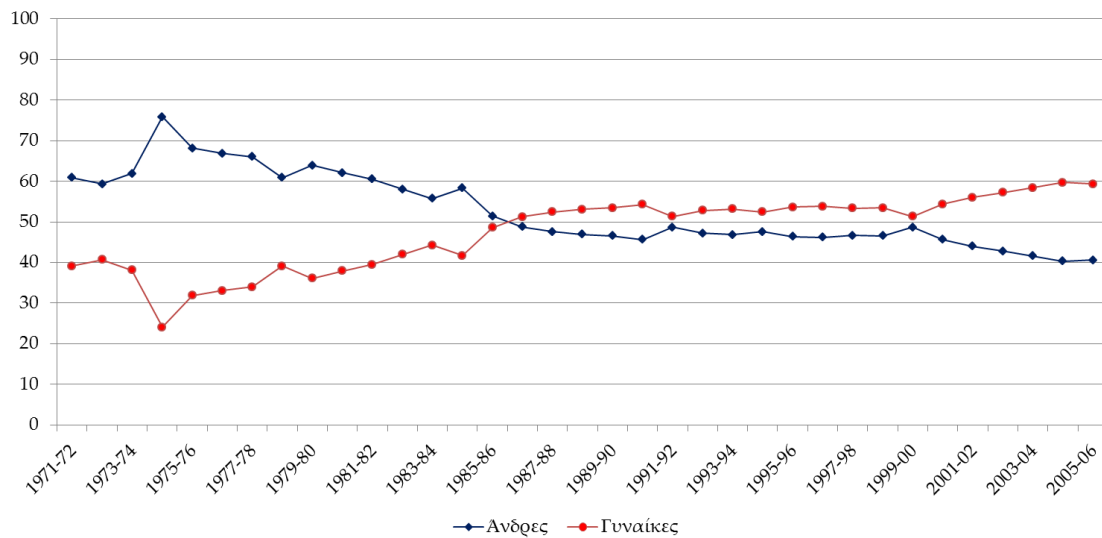
Διάγραμμα 4.18: Αριθμός των αποφοίτων ανδρών και γυναικών της Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσηςτην περίοδο 1971-2007.



Ειδικότερα, ο αριθμός των πτυχιούχων ανδρών έχει ανοδική τάση μέχρι το 1981, από το 1981 ως το 1985 παρουσιάζει μικρή κάμψη και στη συνέχεια παρουσιάζει πάλι ανοδική τάση. Όσον αφορά τον αριθμό των πτυχιούχων γυναικών μέχρι το 1985 ήταν μικρότερος εκείνου των ανδρών, ενώ στη συνέχεια γίνεται μεγαλύτερος, παρουσιάζει ανοδική τάση η οποία μετά το 1999 γίνεται εντονότερη.

Από την ποσοστιαία κατανομή των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας τεχνικής, επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης, η οποία απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.19, προκύπτει ότι η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων, με εξαίρεση την πρώτη τριετία 1972-75, ακολουθεί ανοδική τάση και από 24,10% το 1974-75, γίνεται 51,23% ($P_{ΠΘΤ-ΜΠ,ΤΕ}(1974)=51,23%$) το 1986-87 δηλαδή ξεπερνά το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών. Ακολούθως, η εν λόγω συμμετοχή, μέχρι το 1999-00, κυμαίνεται από το 51,23% μέχρι το 54,32%, ενώ στη συνέχεια παρατηρείται μια ήπια άνοδος και η συμμετοχή των γυναικών το 2006-07 γίνεται 59,37% ($P_{ΠΘΤ-ΜΠ,ΤΕ}(2006)=59,37%$).

Διάγραμμα 4.19: Ποσοστιαία κατανομή (%) των αποφοίτων ανδρών και γυναικών της Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης την περίοδο 1971-2007



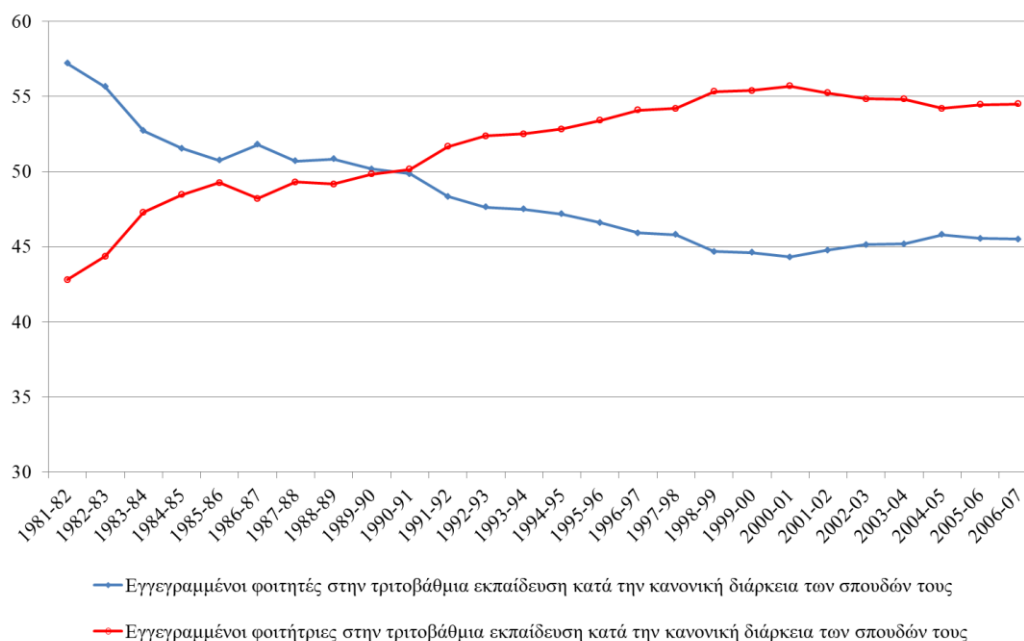
Συμπερασματικά, στην τριτοβάθμια τεχνική, επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990, την πλειοψηφία στο φοιτητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων την αποτελούσαν οι άνδρες. Στη συνέχεια η συμμετοχή ανδρών και γυναικών γίνεται σχεδόν ισότιμη. Όσον αφορά τη συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων, είναι λίγο μεγαλύτερη από εκείνη των εγγεγραμμένων, γεγονός που φανερώνει ότι οι γυναίκες ολοκληρώνουν γρηγορότερα τις σπουδές τους συγκριτικά με τους άνδρες. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, να γίνεται μεγαλύτερη εκείνης των ανδρών· δηλαδή μια δεκαετία νωρίτερα πριν αυτό επιτευχθεί και στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων.

Τέλος, οι γραφικές απεικονίσεις των ποσοστιαίων κατανομών, τόσο των εγγεγραμμένων, όσο και των πτυχιούχων γυναικών της τριτοβάθμιας τεχνικής, επαγγελματικής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης που αποτυπώνουν την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων αντίστοιχα (Διάγραμμα 4.17 και 4.19), προσομοιάζουν, όπως και οι αντίστοιχες της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, με σιγμοειδείς καμπύλες. Η μελέτη του μοντέλου που προσομοιάζει την εξέλιξη της συμμετοχής στην τριτοβάθμια τεχνική, επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση γίνεται στην ενότητα 6.5-2.

4.4. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση – συνολικά πανεπιστημιακή και μη πανεπιστημιακή – (1983-2007): Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου.

Εξετάζοντας την συμμετοχή του φύλου στο σύνολο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων (Πίνακας Π.Τ.Ε'1), για την περίοδο από το 1983, που η πρόσβαση γίνεται πλέον ανεξάρτητη ως προς το φύλο σε όλους τους κλάδους της, ως το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου το 2007, παρατηρούμε ότι: η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ($P_{E\theta T}(t)$) έχει ανοδική τάση και από 42,81% που ήταν το 1982 ($P_{E\theta T}(1983)=47,28\%$), φθάνει το 50% το 1990 ($P_{E\theta T}(1990)=50\%$), δηλαδή εξισώνεται με το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών, ακολούθως συνεχίζοντας την ανοδική τάση, το 1996, ανέρχεται στο 54,02% ($P_{E\theta T}(1996)=54,02\%$) και στη συνέχεια κυμαίνεται κοντά στο 55%. Αντίστοιχα, η συμμετοχή των ανδρών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ($P_{EAT}(t)$) έχει καθοδική τάση και από 57,19%, το 1981 ($P_{EAT}(1981)=57,19\%$), το 1998 γίνεται 45,92% ($P_{EAT}(1998)=45,92\%$) και στη συνέχεια κυμαίνεται κοντά στο 45% (Διάγραμμα 4.20).

Διάγραμμα 4.20: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων ανδρών και γυναικών στην τριτοβάθμια (πανεπιστημιακή και μη πανεπιστημιακή) εκπαίδευση την περίοδο 1981-2007



Η ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχει τη δυνατότητα συγκρίσεων, αναφορικά με τη συμμετοχή των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΟΣΑ. Από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Τ.Ε'2, που δίνεται η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκύπτει ότι, μέχρι το 1975 οι γυναίκες, σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελούσαν τη μειοψηφία του φοιτητικού πληθυσμού. Το 1980, στη Γαλλία και την Ισλανδία, η κατάσταση αυτή ανατρέπεται και οι γυναίκες έγιναν πλειοψηφία στον φοιτητικό πληθυσμό, το 1985 στις χώρες αυτές είχαν προστεθεί η Πορτογαλία, η Σουηδία, η Νορβηγία, το 1990 η Ελλάδα, η Δανία, η Ισπανία και η Φιλανδία, το 1996 το Βέλγιο, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και το Ηνωμένο Βασίλειο και το 1999 η Ιρλανδία, οι Κάτω Χώρες και η Αυστρία, στη Γερμανία ωστόσο οι γυναίκες παρέμεναν ακόμη μειοψηφία. Επίσης από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Τ.Ε'3, που δίνεται η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το ακαδημαϊκό έτος 1999-00, προκύπτει ότι σε όλες τις χώρες, εκτός της Αυστρίας, οι γυναίκες ήταν πλειοψηφία στο σύνολο των πτυχιούχων. Τέλος, από τα στοιχεία του Πίνακα Π.Τ.Ε'4, που δίνεται η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών του ΟΟΣΑ, προκύπτει ότι στις ΗΠΑ, το 1985, οι γυναίκες ήταν η πλειοψηφία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και ότι το 1995 αυτό ίσχυε σε περισσότερες από τις μισές χώρες του ΟΟΣΑ, ενώ το 2005 στις 25 από τις 30. Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι στην Ελλάδα συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες (Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΟΟΣΑ), η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν άργησε να εξισωθεί με εκείνη των ανδρών.

Μέρος Β΄

**Η συμμετοχή του φύλου στις τρεις βαθμίδες της
εκπαίδευσης: Θεωρητική διερεύνηση.**

**Ένα παραμετρικό μοντέλο ανάπτυξης σιγμοειδούς
καμπύλης για την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών
στην εκπαίδευση.**

Κεφάλαιο 5. Παραμετρικά μοντέλα ανάπτυξης σιγμοειδούς καμπύλης: Επισκόπηση της βιβλιογραφίας

Από τα συμπεράσματα της εμπειρικής έρευνας του Α' μέρους της διατριβής προέκυψε ότι η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στις τρεις βαθμίδες της ελληνικής εκπαίδευσης περιγράφεται από σιγμοειδείς καμπύλες. Η διαπίστωση αυτή οδήγησε στην αναζήτηση ενός μαθηματικού μοντέλου που να περιγράφει τη συμμετοχή του φύλου και κατά το δυνατό να προβλέπει την εξέλιξη της. Για το λόγο αυτό και προκειμένου να αναζητηθεί το μαθηματικό πλαίσιο εντός του οποίου θα διαμορφωθεί το μαθηματικό πρότυπο της παρούσας διατριβής, στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται μια επισκόπηση, αναφορικά με τα παραμετρικά μοντέλα ανάπτυξης που περιγράφονται γραφικά από σιγμοειδείς καμπύλες. Τα μοντέλα αυτά χαρακτηρίζονται ως παραμετρικά, επειδή οι συναρτήσεις που τα περιγράφουν περιλαμβάνουν ένα σύνολο παραμέτρων που καθορίζουν (χωριστά ή σε συνδυασμό) τα κύρια χαρακτηριστικά τους. Πιο συγκεκριμένα, οι παράμετροι αυτές καθορίζουν την ασύμπτωτη, το σημείο τομής με τον y άξονα, τον ρυθμό με τον οποίο η τιμή της εξαρτημένης μεταβλητής μεταβάλλεται από ένα σημείο εκκίνησης (αρχική τιμή) μέχρι ένα ανώτατο όριο (όριο ισορροπίας), και τη θέση του σημείου καμπής. Τα μοντέλα αυτά βρήκαν ευρεία εφαρμογή σε μια πληθώρα τομέων όπως της βιολογίας (Asaduzzaman, 2007· Hart & Chute, 2009· James, 1991· Kielbassa, Delignette-Muller, Pont & Charles, 2010), της ενέργειας (Höök, Li, Oba, & Snowden, 2011), της δασοκομίας (Colbert, Schuckers & Fekedulegn, 2002), της οικονομίας (Jarne, Sanchez-Choliz, & Fatas-Villafranca, 2007) κ.α..

Τέτοια μοντέλα παρουσιάστηκαν το 1825 από τον Gompertz και το 1838 από τον Verhulst, με στόχο τη μελέτη της μεταβολής του ανθρώπινου πληθυσμού. Μετά την αρχική δουλειά των Gompertz και Verhulst, πολλοί επιστήμονες έχουν προτείνει εναλλακτικές λειτουργικές μορφές της εξίσωσης, διατηρώντας πάντα τη σιγμοειδή και ασυμπτωτική ιδιότητα του αρχικού μοντέλου. Ο Richards (1959) ήταν ο πρώτος που εφάρμοσε ένα τέτοιο μοντέλο, το οποίο αρχικά αναπτύχθηκε από τον Von Bertalanffy (1938), προκειμένου να περιγράψει την ανάπτυξη των ψαριών συναρτήσει της ηλικίας τους. Το μοντέλο αυτό του Richards λίγο αργότερα χρησιμοποιήθηκε από τον Nedler (1961), για την προσαρμογή πειραματικών δεδομένων τα οποία αφορούν την ανάπτυξη φυτών, ο οποίος επίσης εισήγαγε τον όρο γενικευμένη λογιστική εξίσωση για να περιγράψει το μοντέλο αυτό. Ο Blumberg

(1968) εισήγαγε τον όρο υπερλογιστική εξίσωση ως μια γενίκευση της εξίσωσης του Richards. Οι Turner, Bradley, Kirk & Pruitt (1976) πρότειναν μια περαιτέρω γενίκευση του μοντέλου του Verhulst, την οποία όρισαν ως μια γενική λογιστική εξίσωση και στόχος ήταν η χρήση της σε μελλοντικές εφαρμογές της βιοστατιστικής. Σε πιο πρόσφατες έρευνες ο Buis (1991) επανεξέτασε παλιότερες δουλειές σχετικά με το μοντέλο του Verhulst και επανεξέτασε μερικές από τις πιο σημαντικές ιδιότητές της. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν μερικά από τα πιο γνωστά παραμετρικά μοντέλα ανάπτυξης που είναι:

1. Το μοντέλο του Verhulst
2. Το μοντέλο του Gompertz
3. Το μοντέλο του Von Bertalanffy
4. Το μοντέλο του Richards και
5. Η γενική Λογιστική Εξίσωση- Blumberg και Turner

1. Το μοντέλο του Verhulst (1838)

Από τα πρώτα μοντέλα τα οποία περιλαμβάνουν τα παραπάνω χαρακτηριστικά είναι αυτό του Verhulst. Ο Pierre Francois Verhulst στην προσπάθεια του να ερμηνεύσει την αύξηση του ανθρώπινου πληθυσμού, αντικρούοντας τις υποθέσεις που είχαν κάνει μέχρι τότε οι διάσημοι ερευνητές Thomas Malthus⁴⁵⁴ και Adolphe Quetelet⁴⁵⁵, υποστήριξε ότι ο τρόπος που το μέγεθος ενός πληθυσμού αναπτύσσεται στη διάρκεια του χρόνου περιγράφεται από την ακόλουθη διαφορική εξίσωση⁴⁵⁶

⁴⁵⁴ Το 1798 ο Thomas Robert Malthus στο βιβλίο του «An Essay on the Principle of Population» διατύπωσε ότι, επειδή ο πληθυσμός αυξάνεται γεωμετρικά και η τροφή αριθμητικά, είναι αναπόφευκτο τα αποθέματα τροφής να μην επαρκούν για το συνολικό πληθυσμό, υπόθεση γνωστή και ως Μαλθουσιανή καταστροφή (Malthus, 1798).

⁴⁵⁵ Το 1835 ο Adolphe Quetelet στο άρθρο του “A Treatise on Man and the Development of his Faculties” διατύπωσε ότι οι πληθυσμοί δεν μπορούν να αυξηθούν γεωμετρικά για μια μακροχρόνια περίοδο, επειδή τα εμπόδια τα οποία αναφέρονται από τον Malthus (βλ σημ.1) δημιουργούν ένα τύπο «αντίστασης», η οποία πίστευε ότι ήταν ανάλογη του τετραγώνου της ταχύτητας αύξησης του πληθυσμού. (Quetelet, 1842)

⁴⁵⁶ Η πρόταση αυτή του Verhulst παρουσιάστηκε το 1838 στο άρθρο του “A Note on the law of population growth” στο οποίο χαρακτηριστικά αναφέρει «Γνωρίζουμε ότι ο διάσημος Malthus διατύπωσε την αρχή ότι ο ανθρώπινος πληθυσμός τείνει να αυξηθεί βάσει μιας γεωμετρικής προόδου με

$$\frac{dY(t)}{dt} = rY(t) \left(1 - \frac{Y(t)}{M} \right) \quad (5.1)$$

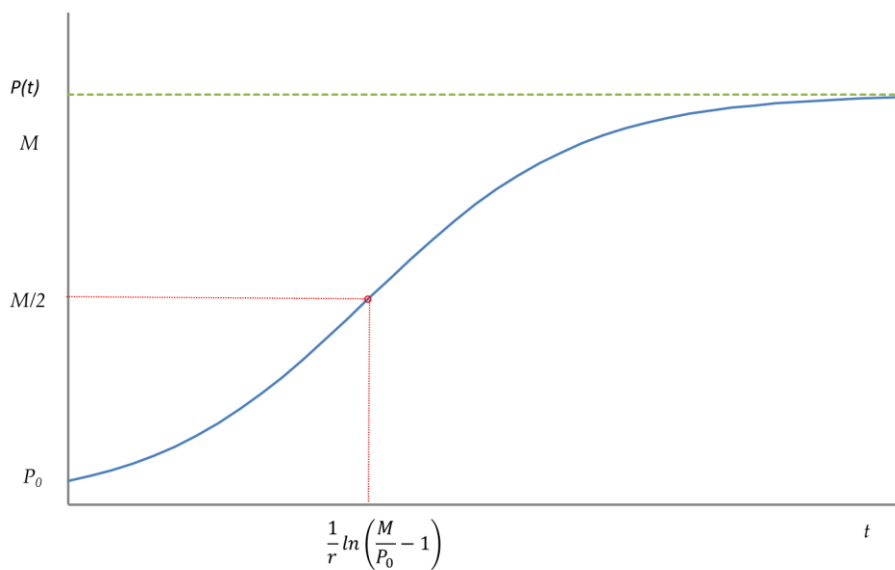
όπου $Y(t)$ ο πληθυσμός μιας χώρας την χρονική στιγμή t , r είναι μια σταθερά, η οποία περιγράφει, τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού και M είναι μια θετική σταθερά, η οποία ονομάζεται χωρητικότητα του περιβάλλοντος και είναι το ανώτατο όριο που μπορεί να φθάσει ο πληθυσμός. Η λύση της διαφορικής εξίσωσης είναι:

$$Y(t) = \frac{M}{1 + ce^{-rt}} \quad (5.2)$$

Όπου $c = \frac{M}{Y_0} - 1$ και Y_0 η τιμή της $Y(t)$ την χρονική στιγμή $t=0$

Η (5.2) είναι γνωστή ως **λογιστική εξίσωση**⁴⁵⁷ και περιγράφεται γραφικά από την καμπύλη του Διαγράμματος 5.1. που αναφέρεται ως **λογιστική καμπύλη**.

Διάγραμμα 5.1: Λογιστική καμπύλη



αποτέλεσμα να διπλασιαστεί μετά από μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, για παράδειγμα κάθε 25 χρόνια. Η πρόταση αυτή είναι υπεράνω κάθε αμφισβήτησης εφόσον δεν ληφθεί υπ' όψιν η αυξανόμενη δυσκολία εύρεσης φαγητού...», «...Η αύξηση του πληθυσμού περιορίζεται από τη γονιμότητα της εκάστοτε χώρας με αποτέλεσμα ο πληθυσμός να πλησιάζει όλο και περισσότερο μια σταθερή τιμή» (Smith & Keyfitz, 2012). Ο Verhulst πιθανόν συνειδητοποίησε ότι η αναλογία την οποία πρότεινε ο Quetelet δεν ήταν λογική και πρότεινε εναλλακτικά για την αύξηση του πληθυσμού τη διαφορική Εξίσωση 5.1.

⁴⁵⁷ Η ονομασία αυτή δόθηκε στο άρθρο του Verhulst , “Mathematical Enquires on the law of population growth” (Verhulst,1845)

Όπως γίνεται εμφανές από το Διάγραμμα 5.1, η καμπύλη του $Y(t)$ αυξάνεται με μια θετική καμπυλότητα (είναι κυρτή), όσο το $Y(t) < M/2$, παρουσιάζει σημείο καμψής στο $K\left(\frac{1}{r} \ln\left(\frac{M}{Y_0} - 1\right), \frac{M}{2}\right)$ και συνεχίζει να αυξάνεται καθώς πλησιάζει το M , αλλά με αρνητική καμπυλότητα (είναι κοίλη) όταν $Y(t) > M/2$. Έτσι η καμπύλη έχει το σχήμα ενός αλλοιωμένου S.

Επειδή όμως οι εκτιμήσεις του Verhulst με βάση την εξίσωση αυτή (5.2) δεν επαληθεύθηκαν⁴⁵⁸, το 1847 στην εργασία του “*Second enquiry on the law of population*” πρότεινε σε αντικατάσταση της Εξίσωσης 5.1 μια διαφορική εξίσωση, η οποία περιγράφεται από την ακόλουθη σχέση:

$$\frac{dY}{dt} = r \left(1 - \frac{Y}{M}\right) \quad (5.3)$$

για την οποία πίστευε ότι μπορεί να ισχύει ακόμα και όταν ο πληθυσμός $Y(t)$ ξεπεράσει ένα συγκεκριμένο όριο.

Ωστόσο, η λογιστική εξίσωση (5.2), παρά τις επιφυλάξεις του Verhulst, επαναχρησιμοποιήθηκε αρκετές δεκαετίες αργότερα και συνεχίζει να χρησιμοποιείται σε διάφορους τομείς όπως: στην επιδημιολογία (στη διάδοση μιας επιδημίας), στην παραγωγή αντιβιοτικών φαρμάκων, στη μόλυνση της ατμόσφαιρας, στην κοινωνιολογία (στη διάδοση μιας φήμης), στη διάδοση μιας τεχνολογικής καινοτομίας, στη ροή ρεμάτων των ποταμών (Σιαφαρίκας, 2002). Για παράδειγμα ο Robertson (1908) τη χρησιμοποίησε για να μοντελοποιήσει την ανεξάρτητη ανάπτυξη των ζώων, φυτών, ανθρώπων και ανθρώπινων οργάνων. Οι Mc Kendrick και Kasava Pai (1911), τη χρησιμοποίησαν για την ανάπτυξη των πληθυσμών των μικροοργανισμών. Οι Pearl και Reed (1920), για την αύξηση του πληθυσμού των Η.Π.Α. Ο Carlson (1913) μελέτησε την ανάπτυξη της μαγιάς. Ο Morgan (1975) χρησιμοποίησε την εξίσωση για να περιγράψει τη εξέλιξη του πληθυσμού αγέλης

⁴⁵⁸ Ο Verhulst το 1845, προκειμένου να επαληθεύσει το μοντέλο του πειραματίστηκε προσπαθώντας να εκτιμήσει την αύξηση του πληθυσμού του Βελγίου. Χρησιμοποιώντας τις τιμές του πληθυσμού των ετών 1815, 1830, 1845 εκτίμησε τον πληθυσμό για τα έτη 1851, 1900. Καθώς ο πληθυσμός του Βελγίου ξεπέρασε στο μεσοδιάστημα κατά πολύ τις εκτιμήσεις του Verhulst, διαπιστώνουμε ότι η λογιστική καμπύλη μπορεί να αποτελέσει ρεαλιστικό μοντέλο, αλλά μόνο για περιόδους οι οποίες αφορούν μερικές δεκαετίες, όπως αναφέρεται στο άρθρο του Verhulst του 1838, και όχι για μεγαλύτερο διάστημα.

αφρικανικών ελεφάντων Ο Krebs (1972) προκειμένου να προσαρμόσει τα στοιχεία του πληθυσμού για την Περουβιανή αντσούγια. Υπήρξαν επίσης εφαρμογές του μοντέλου της λογιστικής εξίσωσης εκτός του πεδίου της Βιολογίας. Οι Fisher και Fry (1971) αξιοποίησαν με επιτυχία το μοντέλο της λογιστικής εξίσωσης προκειμένου να περιγράψουν τη διεύθυνση στην αγορά νέων προϊόντων και τεχνολογιών. Οι Marchetti και Nakicenovic (1980) μπόρεσαν να μελετήσουν τη χρήση της ενέργειας παγκοσμίως. Τέλος, οι Herman και Montroll (1972) απέδειξαν ότι η εξέλιξη της βιομηχανικής επανάστασης μπορεί επίσης να μοντελοποιηθεί χρησιμοποιώντας τη λογιστική καμπύλη.

Σημειώνεται ότι η (5.2) μπορεί να γραφεί στη μορφή

$$Y(t) = \frac{M}{1 + e^{-r(t-t_0)}}$$

Πράγματι η (5.2) γίνεται: $Y(t) = \frac{M}{1+ce^{-rt}}$ με $c = \frac{M}{Y_0} - 1$

οπότε $Y(t) = \frac{M}{1+(\frac{M}{Y_0}-1)e^{-rt}}$

$$Y(t) = \frac{M}{1+e^{\ln(\frac{M}{Y_0}-1)e^{-rt}}}$$

$$Y(t) = \frac{M}{1+e^{\frac{1}{r} \ln(\frac{M}{Y_0}-1)e^{-rt}}} \quad \text{Θέτουμε } t_0 = \frac{1}{r} \ln\left(\frac{M}{Y_0} - 1\right)$$

τότε: $Y(t) = \frac{M}{1+e^{rt_0}e^{-rt}}$

επομένως $Y(t) = \frac{M}{1+e^{-r(t-t_0)}}$ (5.4)

2. Το μοντέλο του Gompertz (1825)

Ο Benjamin Gompertz το 1825 (Gompertz, 1825) επιχείρησε να περιγράψει το ρυθμό μεταβολής του ανθρώπινου πληθυσμού πιο ρεαλιστικά από το μοντέλο του Malthus, λαμβάνοντας υπόψιν τη θνησιμότητα (Wetterstrand, 1981). Το μοντέλο του βασίζεται στην υπόθεση, ότι η «αντίσταση» στη θνησιμότητα ενός ατόμου μειώνεται όσο αυξάνεται η ηλικία του και περιγράφεται από την ακόλουθη διαφορική εξίσωση:

$$\frac{dY(t)}{dt} = \alpha\beta e^{-\beta t} Y(t) \quad (5.5)$$

Η λύση της παραπάνω διαφορικής εξίσωσης, όπου οι τιμές της μεταβλητής $Y(t)$ εκφράζουν τον ανθρώπινο πληθυσμό ηλικίας t , καθορίζεται ως εξής:

$$Y(t) = Me^{-ae^{-\beta t}}, t \geq 0 \quad (5.6)$$

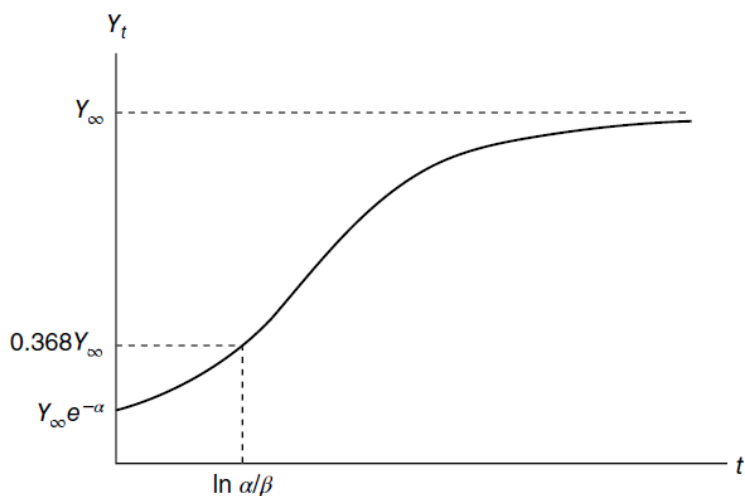
Όπου a, β, M είναι οι παράμετροι του μοντέλου, έχουν θετικές τιμές και

- a : καθορίζει την μετατόπιση κατά μήκος του άξονα x (μετατοπίζει το γράφημα προς τα αριστερά ή δεξιά)
- β : εκφράζει το ρυθμό ανάπτυξης
- M : είναι το άνω όριο της καμπύλης

Για $t=0$, η αρχική τιμή της $Y(t)$ είναι $Y_0 = Me^{-a}$, ενώ όταν το t τείνει στο $+\infty$ η $Y(t)$ τείνει στο M (άνω όριο, οριζόντια ασύμπτωτη της καμπύλης $Y_{\infty}=M$). Όπως και στην περίπτωση της λογιστικής συνάρτησης, το M ορίζεται ως το όριο του ρυθμού ανάπτυξης.

Το μοντέλο του Gompertz περιγράφεται γραφικά στο Διάγραμμα 5.2.

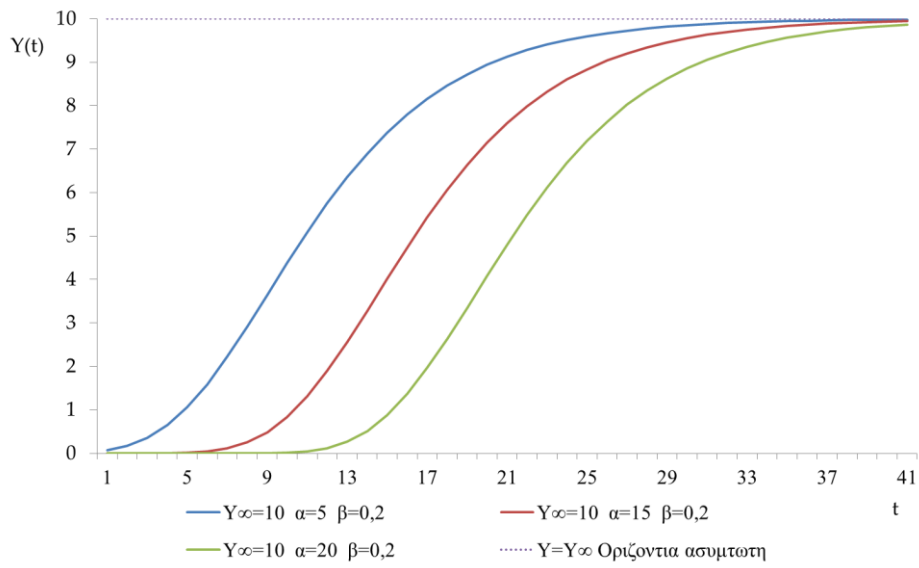
Διάγραμμα 5.2: Η καμπύλη του Gompertz



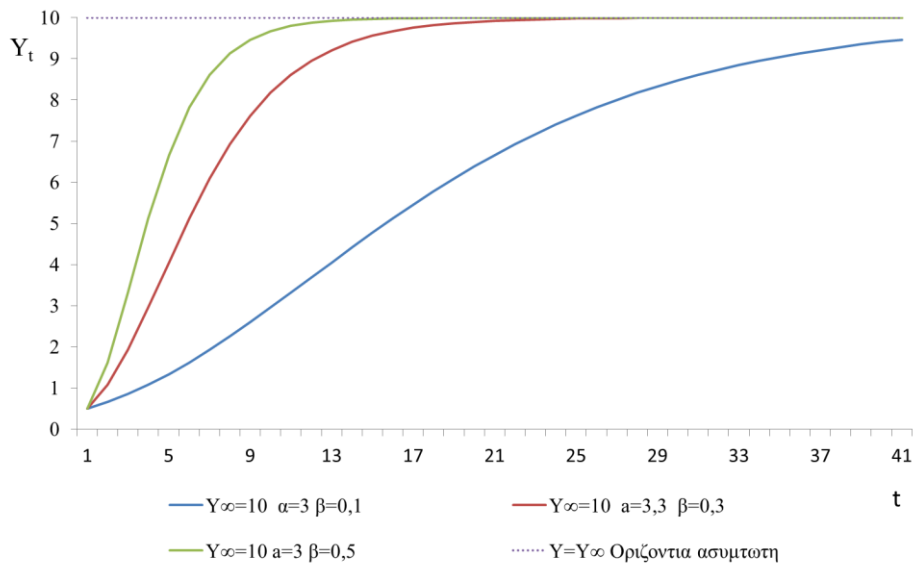
Από το παραπάνω διάγραμμα γίνεται εμφανές ότι η καμπύλη αυτή έχει σιγμοειδή μορφή με σημείο καμπής στο $K(\ln(\frac{a}{\beta}), 0,368M)$.

Στα Διαγράμματα 5.3, 5.4 και 5.5 δίνονται οι θέσεις, της σιγμοειδούς καμπύλης, οι οποίες αντιστοιχούν στο μοντέλο του Gompertz, όταν μεταβάλλεται η μια από τις τρεις παραμέτρους του.

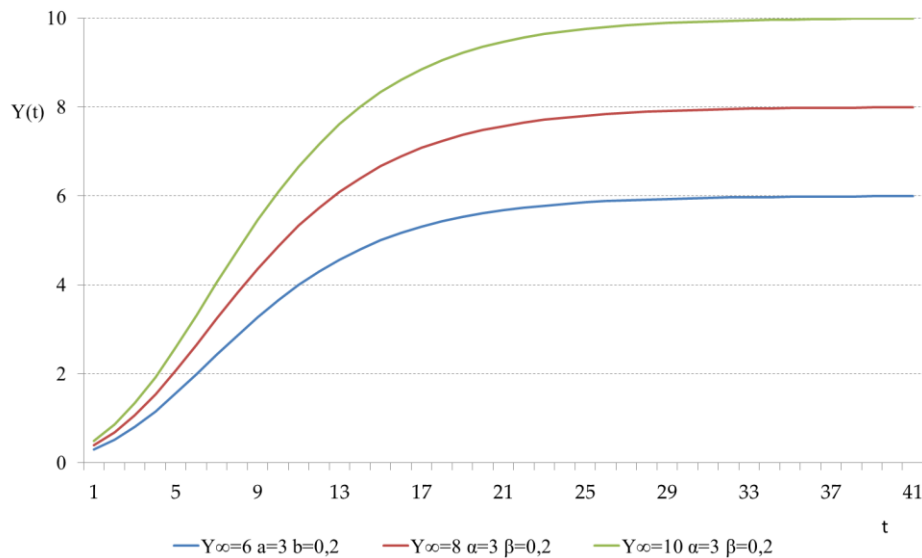
Διάγραμμα 5.3: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών Gompertz, που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής a όταν οι μεταβλητές Y_{∞} και β παραμένουν σταθερές



Διάγραμμα 5.4: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών Gompertz, που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής β όταν οι μεταβλητές Y_{∞} και a παραμένουν σταθερές



Διάγραμμα 5.5: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών Gompertz, που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής Y_{∞} όταν οι μεταβλητές α και β παραμένουν σταθερές



Το μοντέλο του Gompertz χρησιμοποιήθηκε σε μια πληθώρα εφαρμογών κυρίως στους κλάδους της ιατρικής και της βιολογίας. Χαρακτηριστική ήταν η εφαρμογή του στην ογκολογία, για την ανάπτυξη των όγκων και των καρκινικών κυττάρων στον ανθρώπινο οργανισμό (D' Onofrio, 2005, Laird, 1964). Άλλες γνωστές εφαρμογές του μοντέλου του Gompertz είναι στην ανάπτυξη βακτηρίων (Zwietering, Jongenburger, Rombouts, & Van't Riet, 1990), στην φυτοπαθολογία (Berger, 1981), αλλά και στις επικοινωνίες με τη μοντελοποίηση της ζήτησης στις διεθνείς επικοινωνίες βάσει περιορισμένων δεδομένων (Islam, Fiebig, & Meade, 2002), καθώς επίσης και στην οικονομία, στην εύρεση στρατηγικών για τη μεγιστοποίηση του μέσου ποσοστού αύξησης του κεφαλαίου ενός επενδυτή (Caravelli, Sindoni, Caccioli, & Ududec, 2015). Χρησιμοποιήθηκε επίσης εκτενώς από τις ασφαλιστικές εταιρείες για τον υπολογισμό του κόστους ασφάλισης ενός ατόμου, συναρτήσει της ηλικίας του (Κομνηάς & Χαρμανδάρης, 2015)

3. Το μοντέλο του Von Bertalanffy (1938)

Ο Von Bertalanffy εισήγαγε ένα μοντέλο λογιστικής ανάπτυξης προκειμένου να μοντελοποιήσει την αύξηση του βάρους των ψαριών (Von Bertalanffy, 1938). Για να περιγράψει τη διαδικασία αυτή, ο Von Bertalanffy βασίστηκε στη διαφορική εξίσωση του Bernoulli και πρότεινε μια ειδική περίπτωση αυτής. Το μοντέλο του Von Bertalanffy περιγράφεται από την παρακάτω εξίσωση:

$$\frac{dY(t)}{dt} = \eta Y(t)^k - \lambda Y(t) \quad (5.7)$$

Όπου k , η και λ είναι σταθερές. Η λύση της παραπάνω διαφορικής εξίσωσης δίνεται από τη σχέση:

$$Y(t) = M[1 - \beta e^{-\lambda(1-k)t}]^{\frac{1}{1-k}} \quad (5.8)$$

Όπου

$$M = \lim_{t \rightarrow \infty} Y(t) = \left(\frac{\eta}{\lambda}\right)^{1/(1-k)}$$

είναι το όριο της παραμέτρου αύξησης $Y(t)$, $\beta = \alpha/\eta$ (α είναι η σταθερά ολοκλήρωσης), λ είναι ο ρυθμός αύξησης, $1-k$ είναι μια παράμετρος διαμόρφωσης της καμπύλης και η αρχική τιμή του Y είναι

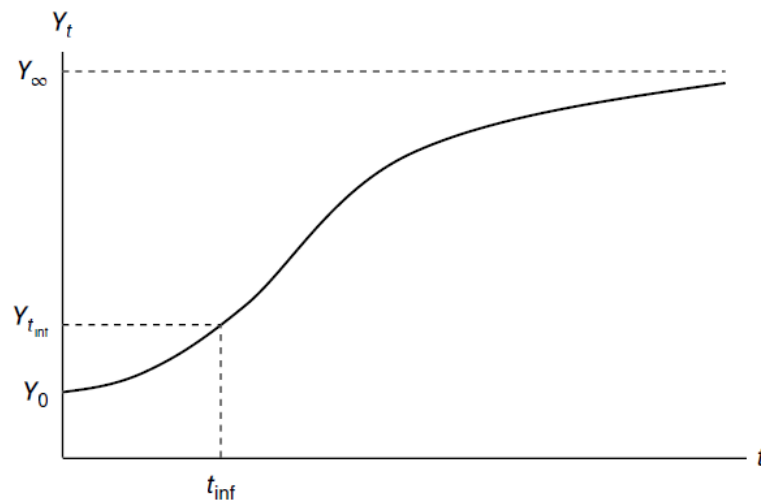
$$Y_0 = \left(\frac{\eta}{\lambda} - \frac{\alpha}{\lambda}\right)^{1/(1-k)}$$

Αν $k > 1$ και τα η και λ είναι αρνητικά τότε η απεικόνιση της (5.8) είναι σιγμοειδής καμπύλη με κάτω ασύμπτωτη την Y_0 , άνω ασύμπτωτη τη M και σημείο καμπής στο

$$K\left(\frac{1}{\lambda(k-1)} \ln\left(\frac{1-k}{\beta}\right), Mk^{\frac{1}{1-k}}\right)$$

Η μορφή της καμπύλης του Von Bertalanfy απεικονίζεται στο Διάγραμμα.5.6

Διάγραμμα 5.6: Η καμπύλη του Von Bertalanfy



Αν $k < 1$ και τα η και λ είναι θετικά, τότε δεν υπάρχει κατώτερη ασύμπτωτη. Ο Von Bertalanffy καθόρισε εμπειρικά ότι $k=2/3$ για μια μεγάλη ποικιλία ζώων (π.χ μελέτες στην αλιεία τείνουν να στηρίζουν αυτό το αποτέλεσμα) (Von Bertalanffy, 1938). Γενικά για να διευκολύνει την πιθανότητα εκθετικής ανάπτυξης, ο Von Bertalanffy έθεσε το $k \in [2/3, 1]$.

Το μοντέλο του Von Bertalanffy έχει εδώ και πολλά χρόνια μεγάλη απήχηση, ιδιαίτερα στον τομέα της θαλάσσιας βιολογίας. Συγκεκριμένα, οι Cambell και Philips (1972), αλλά και οι Alagaraja και Jhingran (1976), χρησιμοποίησαν το μοντέλο αυτό για να μελετήσουν την ανάπτυξη των ψαριών. Με παρόμοιο θέμα ασχολήθηκαν και οι Kielbassa, Delignette-Muller, Pont και Charles (2010) πολύ αργότερα. Το 1991 ο James χρησιμοποίησε το μοντέλο του Von Bertalanffy για να προσομοιώσει την ανάπτυξη αστακών και σπειροειδών κοχυλιών (James, 1991). Το 2005 οι De Graaf και Prein χρησιμοποίησαν το μοντέλο στην ανάπτυξη ψαριών στις ιχθυοκαλλιέργειες (De Graaf & Prein, 2005), ενώ το 2009 χρησιμοποιήθηκε εκ νέου από τους Hart και Chute για να μελετήσουν την ανάπτυξη των οστρακοειδών (Hart & Chute, 2009), αλλά και από το Diniz για τη μελέτη της ανάπτυξης των θηλυκών πουλερικών (Diniz, Morita, & Louzada-Neto, 2010).

4. Το μοντέλο του Richards (1959)

Ο Richards επέκτεινε το μοντέλο που αναπτύχθηκε από τον Von Bertalanffy προκειμένου να το προσαρμόσει στα εμπειρικά δεδομένα ανάπτυξης φυτών (Richards 1959). Η πρόταση του Richards αφορούσε τη χρήση της παρακάτω εξίσωσης η οποία (όπως και του Von Bertalanffy) είναι μια ειδική περίπτωση της διαφορικής εξίσωσης του Bernoulli

$$\frac{dY}{dt} = rY \left[1 - \left(\frac{Y}{M} \right)^\beta \right] \quad (5.11)$$

όπου:

- Y είναι η μεταβλητή που αντιπροσωπεύει τον πληθυσμό ενός είδους ζώου ή κάποιου μικροοργανισμού
- t μεταβλητή που αντιπροσωπεύει το χρόνο
- r ο ρυθμός ανάπτυξης
- M είναι το άνω όριο της συνάρτησης

- β είναι μια παράμετρος του μοντέλου του Richards η οποία χρησιμοποιείται για τον καθορισμό των ασυμπτωτικών καμπυλών

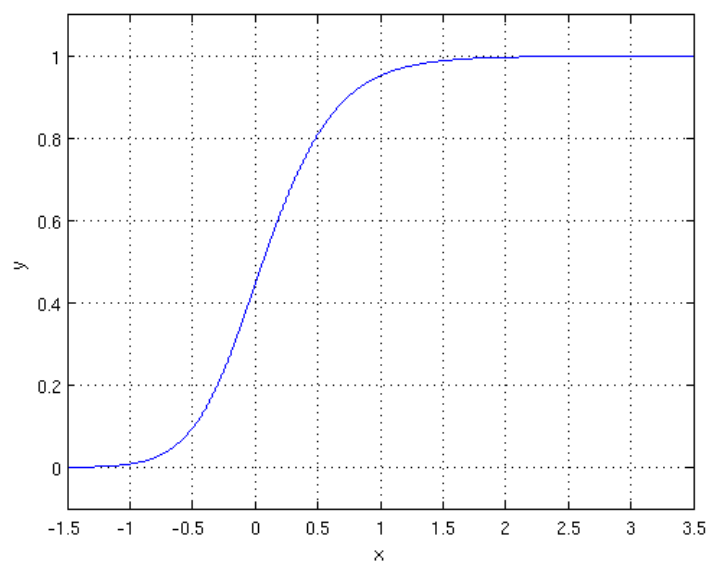
Η λύση της παραπάνω διαφορικής εξίσωσης δίνεται από τη σχέση (5.12):

$$Y(t) = M[1 - e^{-\beta rt} \left[1 - \left(\frac{Y_0}{M} \right)^{-\beta} \right]^{-\frac{1}{\beta}}] \quad (5.12)$$

Όπου Y_0 είναι το κάτω όριο της καμπύλης.

Η καμπύλη του Richards παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 5.7

Διάγραμμα 5.7: Η καμπύλη του Richards



Η καμπύλη του Richards παρουσιάζει σημείο καμπής στο t_0 με $Y(t_0) = \left(\frac{1}{1+\beta} \right)^{\frac{1}{\beta}} M$

Το μοντέλο του Richards έχει χρησιμοποιηθεί σε μια πληθώρα εφαρμογών οι οποίες κατά κύριο λόγο εστιάζουν στη βιολογία. Οι Johnson, Sargeant και Allen (1975) χρησιμοποίησαν την καμπύλη αυτή για να καθορίσουν την ηλικία της κόκκινης αλεπούς, ενώ δυο χρόνια αργότερα, οι White και Ratti (1977) χρησιμοποίησαν την ίδια καμπύλη στη μελέτη του κύκνου. Σε νεότερες μελέτες, το 2002, οι Colbert, Schuckers, και Fekedulegn ερεύνησαν την ανάπτυξη των δέντρων. Το 2007, ο Asaduzzaman μελέτησε την ανάπτυξη ζυμομυκήτων (μαγιά). Τέλος, δυο εξίσου χαρακτηριστικές χρήσεις της καμπύλης του Richards, είναι αυτές που έγιναν από τον Tjørne το 2009 και 2010 και οι οποίες αφορούν την ανάπτυξη μικροοργανισμών και τις σχέσεις μεταξύ ειδών φυτών και συγκεκριμένων περιοχών (Tjørne ,2009,2010).

5. Η Γενική Λογιστική Εξίσωση- Blumberg (1968) και Turner (1976).

Ένα άλλο μοντέλο το οποίο αποτελεί τροποποίηση του μοντέλου του Verhulst, προτάθηκε από τον Blumberg (1968) και χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει την αύξηση του πληθυσμού ή του μεγέθους ενός μικροοργανισμού. Ο Blumberg παρατήρησε ότι ο μεγαλύτερος περιορισμός της λογιστικής καμπύλης είναι η ακαμψία του σημείου καμπής· παραμένει σταθερό. Παρατήρησε επιπλέον ότι οι προσπάθειες να αντιμετωπιστεί ο προηγούμενος περιορισμός, με το να τροποποιηθεί ο ρυθμός αύξησης (r) και από σταθερά να αντιμετωπίζεται ως χρονικά εξαρτημένη πολυωνυμική συνάρτηση, οδηγούν συχνά στην υποεκτίμηση μελλοντικών τιμών (Lotka 1956). Για τον λόγο αυτό, ο Blumberg παρουσίασε αυτό που ονόμασε υπερλογιστική εξίσωση, η οποία έχει την ακόλουθη μορφή:

$$\frac{dY}{dt} = rY^{\alpha}\left(1 - \frac{Y}{M}\right)^{\gamma} \quad (5.13)$$

Όπου α και γ σταθερές και M το άνω όριο της καμπύλης

Η προηγούμενη εξίσωση (5.13) μπορεί να μετασχηματιστεί σε ολοκληρωτική εξίσωση με την παρακάτω μορφή:

$$\int_{\frac{Y_0}{M}}^{\frac{Y(t)}{M}} x^{-\alpha}(1-x)^{-\gamma} dx = rM^{\alpha-1}t \quad (5.14)$$

Στην περίπτωση αυτή η τεταγμένη του σημείου καμπής είναι $Y(t) = \frac{\alpha}{\alpha+\gamma}M$

Το σημείο αυτό συμπίπτει με αυτό της λογιστικής εξίσωσης του Verhulst για $\alpha=\gamma$. Για $\alpha \gg \gamma$ το σημείο καμπής βρίσκεται πολύ κοντά στο ανώτατο όριο M , ενώ για $\alpha \ll \gamma$ πλησιάζει το 0 και η καμπή συμβαίνει για Y_0 μικρότερο του σημείου αυτού.

Όπως προαναφέρθηκε ο Turner και οι συνεργάτες του (Turner et al. 1976) πρότειναν και αυτοί μια γενίκευση της λογιστικής εξίσωσης του Verhulst. Η γενίκευση αυτή περιγράφεται με την ακόλουθη διαφορική εξίσωση.

$$\frac{dY}{dt} = rY^{1+\beta(1-\gamma)}\left[1 - \left(\frac{Y}{M}\right)^{\beta}\right]^{\gamma} \quad (5.15)$$

Όπου

- β, γ είναι θετικές σταθερές και $\gamma < 1 + (1/\beta)$
- M το άνω όριο της καμπύλης και
- r ο ρυθμός ανάπτυξης

Η λύση της παραπάνω διαφορικής εξίσωσης δίνεται από τη σχέση:

$$Y(t) = M / \left[1 + \left[(\gamma - 1) \beta r M^{\beta(1-\gamma)} t + \left[\left(\frac{M}{Y_0} \right)^\beta - 1 \right]^{1-\gamma} \right]^{\frac{1}{1-\gamma}} \right]^{\frac{1}{\beta}} \quad (5.16)$$

Όπου Y_0 είναι το κάτω όριο της καμπύλης που αντιστοιχεί στην σχέση (5.16).

Η καμπύλη αυτή παρουσιάζει σημείο καμπής στο t_0 με $Y(t_0) = \left(1 - \frac{\beta\gamma}{1+\beta} \right)^{\frac{1}{\beta}} M$

Για $\beta=\gamma=1$ η συναρτησιακή μορφή του σημείου καμπής γίνεται ίδια με αυτή του μοντέλου του Verhulst (Εξίσωση 5.1).⁴⁵⁹

⁴⁵⁹ Αξίζει επίσης να σημειώσουμε ότι η συνάρτηση του Turner είναι σύμφωνη με αυτή του Blumberg για $\alpha=2-\gamma$, $\beta=1$ και $\gamma < 2$.

Κεφάλαιο 6. Ένα παραμετρικό μοντέλο ανάπτυξης τεσσάρων παραμέτρων που περιγράφεται από σιγμοειδή καμπύλη για την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην εκπαίδευση.

6.1. Εισαγωγικά

Το κεφάλαιο αυτό εστιάζει στην αναζήτηση, στη βάση των κοινών χαρακτηριστικών που παρουσιάζει η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης, καθώς και των επιμέρους κλάδους των, ενός θεωρητικού μαθηματικού προτύπου (μοντέλου) που θα την περιγράψει επαρκώς και κατά το δυνατό θα προβλέπει την εξέλιξη της στη διάρκεια του χρόνου. Η αναζήτηση προτύπου επικεντρώθηκε μόνο για την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών, αφού οι ποσοστιαίες κατανομές που περιγράφουν αντιστοίχως τη συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι συμπληρωματικές (κατά έτος αθροίζουν στο 100%) και κατά συνέπεια εύκολα αντιστρεφόμενη η συμμετοχή των γυναικών, απηχεί και τη συμμετοχή των ανδρών.

6.2. Συνόπηση εμπειρικών αποτελεσμάτων για την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης

Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης που μελετήθηκε εμπειρικά στα Κεφάλαια 2, 3 και 4 έδειξε ότι:

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η συμμετοχή των κοριτσιών εξεταζόμενη με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων για την περίοδο 1830-2007, ξεκινά από ένα πολύ χαμηλό επίπεδο, το έτος 1830, παρουσιάζει ακολούθως ανοδική τάση η οποία προς το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου μετατρέπεται σε τάση σταθεροποίησης. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό των εγγεγραμμένων κοριτσιών στην ΠΕ ξεκινώντας από μια τιμή κοντά στο 18% ακολουθεί ανοδική πορεία και διαγράφοντας μια σιγμοειδή καμπύλη φθάνει στο 48,5%, όπου και σταθεροποιείται. Όμοια εικόνα παρουσιάζεται εξετάζοντας την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών με τη βοήθεια των ποσοστιαίων κατανομών των φοιτησάντων, προαχθέντων και των αποφοίτων για την χρονική περίοδο 1926-2007 για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Τελικά, η συμμετοχή των κοριτσιών στην ΠΕ με βάση και τις τέσσερις αυτές κατανομές, ακολουθώντας μια πορεία σιγμοειδούς μορφής, σταθεροποιείται κοντά στο 48,5% που είναι και το ποσοστό των κοριτσιών στο σύνολο των παιδιών σχολικής ηλικίας της δημοτικής εκπαίδευσης.

Παρόμοια είναι και τα εμπειρικά αποτελέσματα αναφορικά με τη συμμετοχή των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση. Εδώ η συμμετοχή των κοριτσιών ξεκινά ουσιαστικά το 1890 και με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές, των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων παρουσιάζει, όπως και στη δημοτική εκπαίδευση, ανοδική τάση η οποία προς το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, από τη δεκαετία του 1980, μετατρέπεται σε τάση σταθεροποίησης. Η πορεία εξέλιξης αυτής της συμμετοχής με βάση τις προαναφερόμενες κατανομές στη διάρκεια του χρόνου φαίνεται να ακολουθεί δυο διαδοχικές σιγμοειδείς καμπύλες ως εξής. Ξεκινώντας το 1890⁴⁶⁰, από μια τιμή κοντά στο μηδέν, φθάνει, διαγράφοντας την πρώτη σιγμοειδή καμπύλη, τη δεκαετία του 1940, σε ένα επίπεδο λίγο κάτω από το 40% από το οποίο, ακολουθώντας τη δεύτερη σιγμοειδή, τείνει, προς το τέλος της περιόδου, να σταθεροποιηθεί σε ένα όριο ισορροπίας κοντά στο 50%. Το ίδιο πρότυπο εξέλιξης προκύπτει ότι ακολουθεί η συμμετοχή των κοριτσιών λαμβάνοντας υπόψη τον κατώτερο και τον ανώτερο κλάδο της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης στη βάση των κατανομών των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων, των προαχθέντων αλλά και των αποφοίτων. Ακολουθώντας δηλαδή πορεία δυο σιγμοειδών καμπυλών (όπως περιγράφηκε παραπάνω), φθάνει σε ένα όριο ισορροπίας γύρω από το οποίο τείνει να σταθεροποιηθεί. Για το μεν κατώτερο κλάδο, το όριο ισορροπίας πλησιάζει το ποσοστό των κοριτσιών στην ηλικιακή ομάδα που αντιστοιχεί στην βαθμίδα αυτή της εκπαίδευσης, όπως και στη δημοτική εκπαίδευση, ενώ στον ανώτερο κλάδο το όριο ισορροπίας διαμορφώνεται σε υψηλότερο επίπεδο. Τέλος, τα εμπειρικά δεδομένα αναφορικά με τη συμμετοχή των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση όπως αυτή διαμορφώθηκε την δεκαετία του 1960, δείχνουν (με βάση την κατανομή των εγγεγραμμένων) ότι ξεκινώντας από ένα χαμηλό όριο, κοντά στο 10%, στη συνέχεια ακολουθώντας πορεία σιγμοειδούς καμπύλης φθάνει, στο τέλος της περιόδου κοντά στο 40%, ποσοστό πολύ μικρότερο εκείνου της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στη γενική εκπαίδευση.

Στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση οι γυναίκες συμμετέχουν από το 1890, όμως διαθέσιμα συστηματικά στοιχεία για το σύνολο των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων υπάρχουν από το 1926 και μετά. Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών με βάση τις

⁴⁶⁰ Το 1980 καταγράφονται οι πρώτες εγγραφές κοριτσιών σε σχολεία της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης.

κατανομές των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων για την περίοδο 1926-2007, ξεκινώντας από ένα χαμηλό επίπεδο κοντά στο 7% κινείται ανοδικά ακολουθώντας επίσης μια σιγμοειδή καμπύλη και στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου φθάνει στο 64% με ανοδική τάση.

Παρόμοια με τα παραπάνω είναι και τα εμπειρικά συμπεράσματα αναφορικά με τη συμμετοχή των γυναικών στην τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, από τη δεκαετία του 1970 και μετά, οπότε και διαμορφώθηκε αυτός ο κλάδος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, η συμμετοχή των γυναικών με βάση την κατανομή των εγγεγραμμένων, ξεκινά από ένα επίπεδο κοντά στο 30% και ακολουθώντας πορεία σιγμοειδούς καμπύλης φθάνει στο τέλος της περιόδου σε ένα όριο ισοροπίας στο 50%.

Τέλος, τα γενικά χαρακτηριστικά της εξέλιξης της συμμετοχής του φύλου που παρατηρούνται στους προαναφερθέντες κλάδους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν προκύπτουν σε ότι αφορά τη συμμετοχή των γυναικών στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού (με βάση την κατανομή των εγγεγραμμένων), καθώς ο αριθμός των εισαγόμενων στις σχολές αυτές προκαθοριζόταν από το υπουργείο παιδείας.

Συνολικά από την εμπειρική μελέτη προκύπτει ότι γενικά το πρότυπο της εξέλιξης της συμμετοχής των γυναικών στον μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό και των τριών βαθμίδων της εκπαίδευσης, προσομοιάζει με σιγμοειδείς καμπύλες, γεγονός που οδηγεί στην αναζήτηση ενός μαθηματικού μοντέλου ικανού να την περιγράψει και κατά το δυνατόν να την προβλέπει στη διάρκεια του χρόνου. Η αναζήτηση αυτή αποτελεί το αντικείμενο των επόμενων εννοιών αυτού του κεφαλαίου.

6.3 Ένα παραμετρικό μοντέλο ανάπτυξης, τεσσάρων παραμέτρων που περιγράφεται από σιγμοειδή καμπύλη για την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην εκπαίδευση.

Με βάση τη γνώση που αποκτήθηκε από τη μελέτη των εμπειρικών κατανομών αναφορικά με την εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης, στη διάρκεια του χρόνου, αλλά και την βιβλιογραφική επισκόπηση ως προς τα παραμετρικά μοντέλα ανάπτυξης, τα οποία περιγράφονται γραφικά από σιγμοειδείς καμπύλες, επιχειρείται σε αυτή την ενότητα η προσέγγιση του δεύτερου στόχου της διατριβής (ενότητα 1.1) που αφορά στην ανάπτυξη ενός θεωρητικού

μαθηματικού μοντέλου για την περιγραφή και πρόβλεψη της συμμετοχής των γυναικών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ειδικότερα, τα κοινά χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν οι ποσοστιαίες κατανομές που αφορούν στην συμμετοχή των γυναικών επί των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και επί των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στην τριτοβάθμια, οδηγούν στην πεποίθηση ότι η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών μπορεί να περιγραφεί με ένα κοινό μαθηματικό μοντέλο με διαφορετικές ωστόσο παραμέτρους για κάθε βαθμίδα ή κλάδο της εκπαίδευσης.

Στην αναζήτηση ενός τέτοιου μαθηματικού μοντέλου δεχόμαστε ότι: Σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης

α) Υπάρχει μια χρονική περίοδος κατά την οποία η συμμετοχή των γυναικών παραμένει σχεδόν σταθερή σε ένα επίπεδο, που στο εξής θα ονομάζεται **οριακή τιμή εκκίνησης** και σηματοδοτεί την έναρξη μιας ανοδικής τάσης για τη συμμετοχή των γυναικών την επόμενη περίοδο.

β) Η ανοδική τάση της συμμετοχής των γυναικών μετά από κάποια περίοδο εμφανίζει σημεία «κόπωσης» και τείνει να σταθεροποιηθεί σε μια τιμή την οποία ονομάζουμε **όριο ισορροπίας**.

γ) **Ο ρυθμός αύξησης** της συμμετοχής των γυναικών κάθε χρονική στιγμή, είναι ανάλογος της απόλυτης τιμής του γινομένου των διαφορών της συμμετοχής των γυναικών, τη χρονική αυτή στιγμή, από την οριακή τιμή εκκίνησης και από την τιμή ισορροπίας. Η **οριακή τιμή εκκίνησης**, το **όριο ισορροπίας** και ο **ρυθμός αύξησης** διαφοροποιούνται αναλόγως με τη βαθμίδα εκπαίδευσης, αλλά και ανάλογα με τον ορισμό της συμμετοχής των γυναικών επί των συνόλων των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων που ορίστηκαν στην ενότητα 1.3 από τις σχέσεις 1.1 έως 1.22.

Εκφράζοντας τα παραπάνω με μαθηματικούς όρους, θεωρούμε τον παρακάτω συμβολισμό:

$f(t)$: η συμμετοχή των κοριτσιών στο μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό, μιας βαθμίδας εκπαίδευσης ή ενός κλάδου της, το σχολικό/ακαδημαϊκό έτος t

m : η οριακή τιμή εκκίνησης

M : η τιμή ισορροπίας

Τότε, ο ρυθμός αύξησης της συμμετοχής των κοριτσιών $df(t)$ δίνεται από την ακόλουθη διαφορική εξίσωση:

$$\frac{df(t)}{dt} = k |(f(t) - m)(M - f(t))| \quad (6.1)$$

όπου k μια θετική σταθερά. Επειδή $m \leq f(t) \leq M$ η (6.1) γίνεται:

$$\frac{df(t)}{dt} = k (f(t) - m)(M - f(t)) \quad (6.2)$$

Τότε για τη λύση της παραπάνω διαφορικής εξίσωσης (6.2) έχουμε

$$\begin{aligned} \frac{df(t)}{(f(t) - m)(M - f(t))} &= k dt \\ \int \frac{1}{(f(t) - m)(M - f(t))} df &= kt + c \quad (6.3) \\ \frac{1}{M - m} \int \frac{(M - f(t)) + (f(t) - m)}{(f(t) - m)(M - f(t))} df &= kt + c \\ \frac{1}{M - m} \int \frac{(M - f(t))}{(f(t) - m)(M - f(t))} + \frac{(f(t) - m)}{(f(t) - m)(M - f(t))} df &= kt + c \\ \frac{1}{M - m} \int \frac{1}{(f(t) - m)} + \frac{1}{(M - f(t))} df &= kt + c \\ \frac{1}{M - m} (\ln(f(t) - m) - \ln(M - f(t))) &= kt + c \\ \frac{1}{M - m} \left(\ln \left(\frac{f(t) - m}{M - f(t)} \right) \right) &= kt + c \\ \ln \frac{f(t) - m}{M - f(t)} &= (M - m) \cdot (kt + c) \\ \ln \frac{f(t) - m}{M - f(t)} &= \ln e^{(M - m) \cdot (kt + c)} \\ \frac{f(t) - m}{M - f(t)} &= e^{(M - m) \cdot (kt + c)} \quad (6.4) \end{aligned}$$

$$\frac{f(t) - m}{M - f(t)} = e^{k(M-m)t + c(M-m)}$$

$$\frac{f(t) - m}{M - f(t)} = e^{k(M-m)\left(t + \frac{c}{k}\right)} \quad (6.5)$$

Στην (6.5) θέτουμε $r = k(M - m)$ και $t_0 = -\frac{c}{k}$ τότε γίνεται:

$$\frac{f(t) - m}{M - f(t)} = e^{r(t-t_0)}$$

$$f(t) - m = e^{r(t-t_0)} \cdot M - e^{r(t-t_0)} \cdot f(t)$$

$$f(t) = \frac{e^{r(t-t_0)} \cdot M + m}{1 + e^{r(t-t_0)}}$$

$$f(t) = \frac{e^{r(t-t_0)} \cdot M - e^{r(t-t_0)} \cdot m + m + e^{r(t-t_0)} \cdot m}{1 + e^{r(t-t_0)}}$$

$$f(t) = m + \frac{(M - m) \cdot e^{r(t-t_0)}}{1 + e^{r(t-t_0)}}$$

Επομένως η λύση της παραπάνω διαφορικής εξίσωσης (6.2) δίνεται από τη σχέση:

$$f(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.6)$$

Τη συνάρτηση $f(t)$, που δίνεται από την σχέση 6.6, στη συνέχεια θα την ονομάζουμε **γενικευμένο λογιστικό μοντέλο**.

Η σταθερά ολοκλήρωσης c (σχέση 6.3) καθορίζεται από την $f(0)$ το m και το M

Πράγματι η σχέση (6.3) για $t=0$ γίνεται

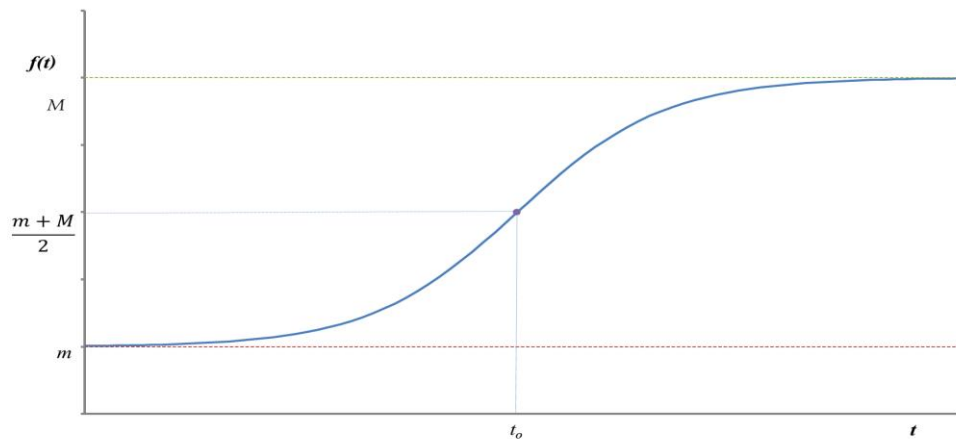
$$\frac{f(0) - m}{M - f(0)} = e^{(M-m) \cdot (k \cdot 0 + c)}$$

$$\ln\left(\frac{f(0) - m}{M - f(0)}\right) = c \cdot (M - m)$$

$$c = \frac{1}{M - m} \cdot \ln\left(\frac{f(0) - m}{M - f(0)}\right)$$

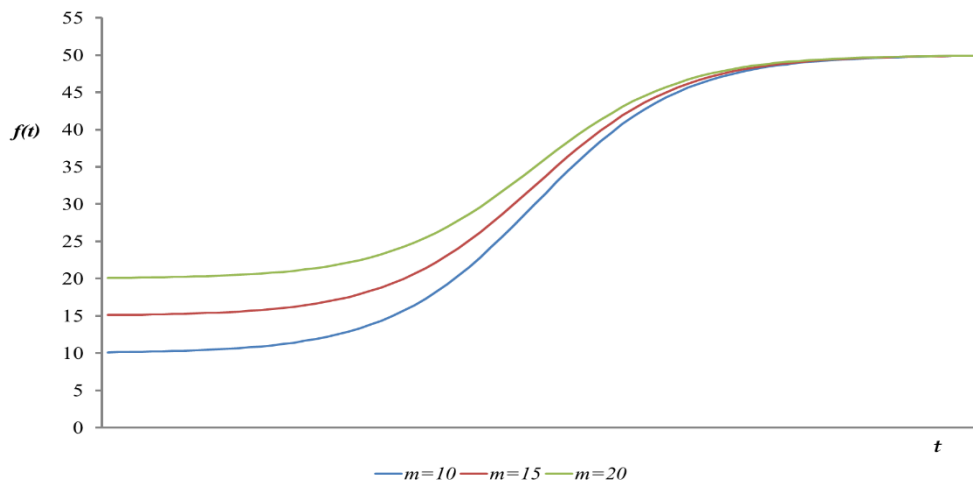
Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο (6.6) περιγράφεται γραφικά από την σιγμοειδή καμπύλη του Διαγράμματος 6.1. Η καμπύλη αυτή κινείται συμπτωτικά ανάμεσα στην οριακή τιμή εκκίνησης m και στην τιμή ισορροπίας M . Η $f(t)$ αυξάνεται με μια θετική καμπυλότητα (είναι κυρτή) όταν $f(t) < \left(\frac{m+M}{2}\right)$ και στη συνέχεια, ενώ όταν $f(t) > \left(\frac{m+M}{2}\right)$ αυξάνεται με αρνητική καμπυλότητα (είναι κοίλη). Την χρονική στιγμή t_0 , που η $f(t)$ βρίσκεται στο μέσο της ανοδικής πορείας του από το m προς το M , παρουσιάζει σημείο καμπής στο $\left(t_0, \frac{m+M}{2}\right)$. Η εν λόγω σιγμοειδής καμπύλη είναι συμμετρική ως προς το σημείο καμπής της.

Διάγραμμα 6.1: Η καμπύλη του Γενικευμένου λογιστικού μοντέλου.

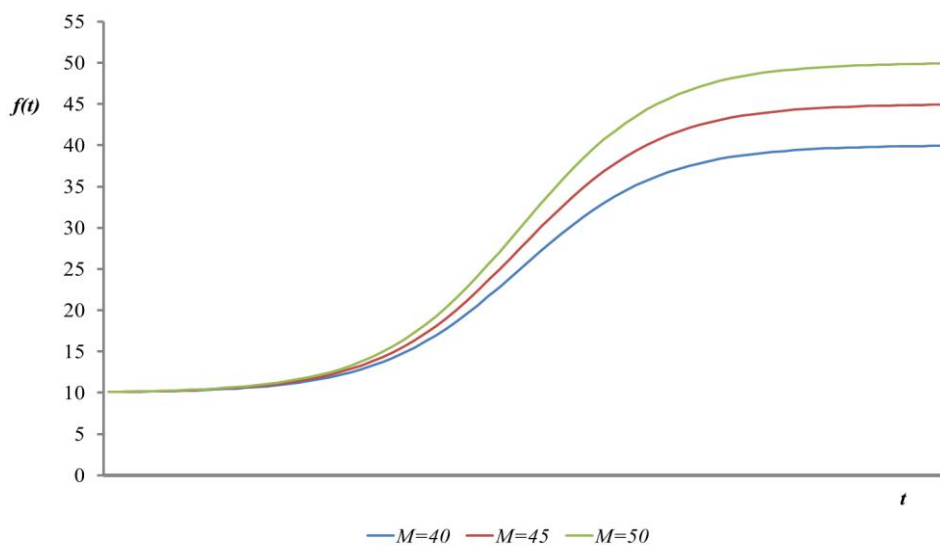


Στα Διαγράμματα 6.2 έως και 6.5 δίνονται οι θέσεις, της σιγμοειδούς καμπύλης, οι οποίες αντιστοιχούν στο γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, όταν μεταβάλλεται η μια από τις τέσσερις παραμέτρους του.

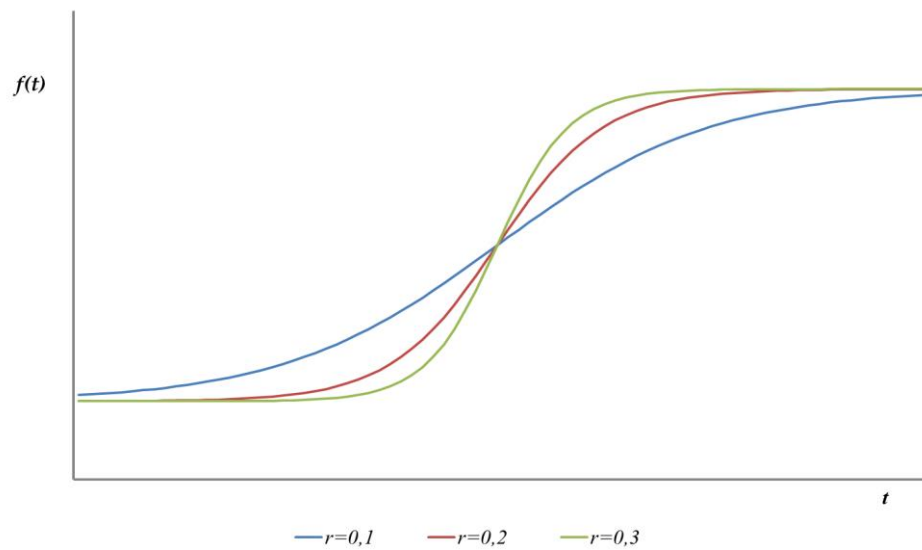
Διάγραμμα 6.2: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής m όταν οι μεταβλητές M , r και t_0 παραμένουν σταθερές.



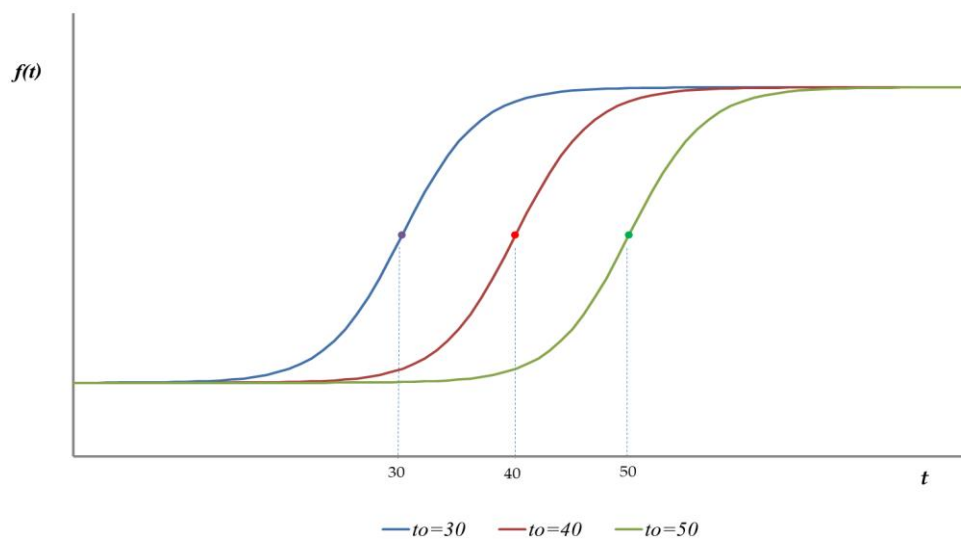
Διάγραμμα 6.3: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής M όταν οι μεταβλητές m , r και t_0 παραμένουν σταθερές.



Διάγραμμα 6.4: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής r όταν οι μεταβλητές m , M και t_0 παραμένουν σταθερές.



Διάγραμμα 6.5: Γραφικές παραστάσεις των καμπυλών του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου που δείχνουν την επίδραση της μεταβλητής t_0 όταν οι μεταβλητές m , M και r παραμένουν σταθερές.



Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, που δίνεται από τη σχέση (6.6), θεωρείται ότι μπορεί να περιγράψει επαρκώς την εξέλιξη, στη διάρκεια του χρόνου, της

συμμετοχής των γυναικών στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης· αποτελεί δηλαδή ένα μοντέλο πρόβλεψης.

Για την εκτίμηση των τιμών παραμέτρων του μοντέλου από τα δεδομένα, στη θεωρητική μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των γυναικών στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης που ακολουθεί, προτείνεται η μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων. Για την εφαρμογή αυτή κατασκευάστηκε αλγόριθμος σε γλώσσα προγραμματισμού Java που δίνεται στο παράρτημα ΠΚ6. Τέλος, ο έλεγχος καλής προσαρμογής του μοντέλου στα δεδομένα μπορεί να διαπιστωθεί γραφικά, αλλά και στη βάση του χ^2 -test καλής προσαρμογής.

6.4. Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο που δίνεται από τη σχέση (6.6), κατάλληλα προσαρμοσμένο ως προς τις τιμές των παραμέτρων, θεωρείται κατάλληλο για την εκτίμηση των τιμών της συμμετοχής των κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στη διάρκεια του χρόνου. Ειδικότερα, είναι κατάλληλο για την εκτίμηση των τιμών της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στη διάρκεια του χρόνου (των σχολικών ετών).

Η εκτίμηση των παραμέτρων: Για την περίπτωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης η τιμή του M είναι 48,5% ($M=48,5$), ανεξαρτήτως του αν η πρόβλεψη αφορά τη συμμετοχή των κοριτσιών επί των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων ή των αποφοίτων. Η τιμή αυτή του M προσδιορίστηκε ίση με το όριο στο οποίο τείνει η συμμετοχή των κοριτσιών στην ηλικιακή ομάδα των 6-11 ετών (σχολική ηλικία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης), ως συνέπεια της εφαρμογής του υποχρεωτικού χαρακτήρα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και της παρατήρησης που προέκυψε από την εμπειρική έρευνα ότι τις τελευταίες δεκαετίες το σύνολο των εγγεγραμμένων παιδιών στην ΠΕ φοιτά ανελλιπώς και ολοκληρώνει επιτυχώς την τάξη του. Το όριο αυτό είναι 48,5% και εμφανίζεται διαχρονικά σχεδόν σταθερό ειδικά τις τελευταίες δεκαετίες. Η εκτίμηση των παραμέτρων m , r και t_0 γίνεται από τα δεδομένα χωριστά για τις περιπτώσεις που αντιστοιχούν στη συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των αποφοίτων της ΠΕ. Ως αρχή

μετρήσεως του χρόνου ($t=0$) για το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, στη μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στην ΠΕ, ορίστηκε το σχολικό έτος 1925-26.

Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Έστω $\varepsilon_{\delta}(t)$ η εκτιμώμενη τιμή της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , τότε με βάση τη σχέση (6.6) η $\varepsilon_{\delta}(t)$ εκτιμάται από την σχέση:

$$\varepsilon_{\delta}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.7)$$

Στην παραπάνω σχέση έχουμε $M=48,5$, όπως εξηγήθηκε παραπάνω. Οι τιμές των παραμέτρων m , r και t_0 εκτιμώνται με τη βοήθεια της μεθόδου των ελαχίστων τετραγώνων από την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων (Πίνακας Π.Κ.6-1.1) και προκύπτει ότι $m=16$, $r=0.088$ και $t_0=-15$ (τιμή που αντιστοιχεί στο σχολικό έτος 1910-11). Επομένως η σχέση (6.7) γίνεται:

$$\varepsilon_{\delta}(t) = 16 + \frac{48.5 - 16}{1 + e^{-0.088(t-(-15))}} \quad (6.8)$$

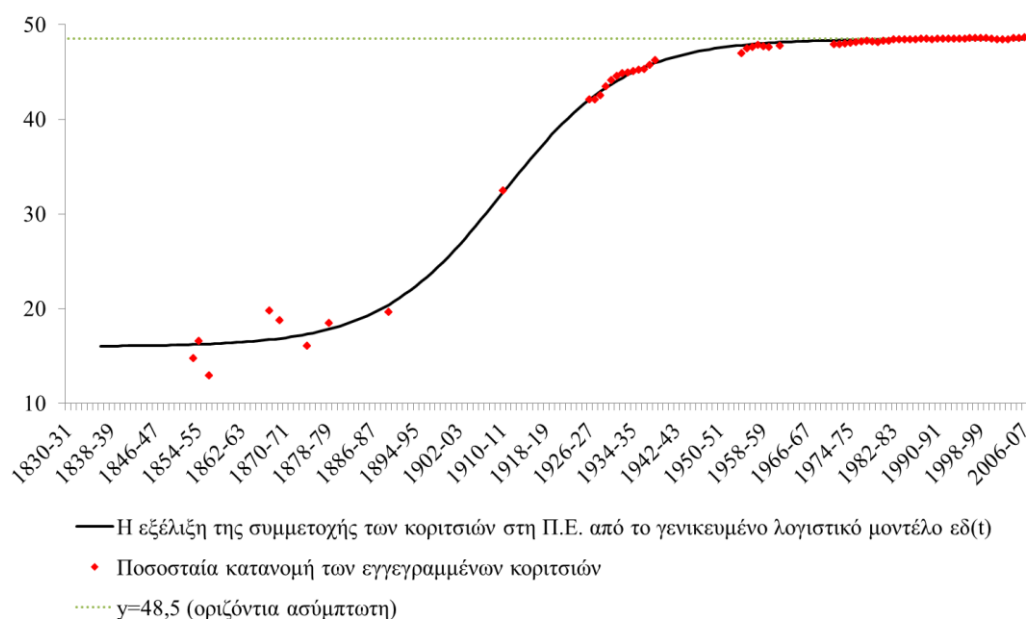
που αποτελεί το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ΠΕ για τα διάφορα σχολικά έτη.

Το μοντέλο $\varepsilon_{\delta}(t)$ σχέση (6.8) έχει καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Στον Πίνακα Π.Κ.6-1.1 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\varepsilon_{\delta}(t)$, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ΠΕ, όπως προκύπτουν από τη σχέση (6.8), παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{E\theta\Pi}(t)$ που δίνονται από την σχέση (1.2) για τα σχολικά έτη από το 1851 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.6, από όπου είναι προφανές ότι το μοντέλο $\varepsilon_{\delta}(t)$ έχει καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή του μοντέλου επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται $\chi^2=1,831$, που είναι σημαντική για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι κρίσιμη τιμή είναι $90,801$ ⁴⁶¹ για 62 βαθμούς ελευθερίας.

⁴⁶¹ Οι κρίσιμες τιμές της κατανομής χ^2 υπολογίστηκαν με τη γλώσσα προγραμματισμού R και την εντολή `qchisq(1- α , β.ε.)`

Από τα παραπάνω είναι σαφές ότι το μοντέλο $\varepsilon_{\delta}(t)$ είναι κατάλληλο για την περιγραφή και πρόβλεψη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ΠΕ στα διάφορα σχολικά έτη.

Διάγραμμα 6.6: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ΠΕ και εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\varepsilon_{\delta}(t)$



Αναλυτικότερα, παρατηρούμε ότι η εικόνα που προκύπτει από τις εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ΠΕ με βάση το μοντέλο $\varepsilon_{\delta}(t)$ σχέση (6.8), είναι ίδια με εκείνη που προκύπτει από την εμπειρική μελέτη του Κεφαλαίου 2. Δηλαδή, ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στην ΠΕ, αρχικά, την περίοδο 1833-1880 (περίοδος στασιμότητας), διάνυσε μια περίοδο ήπιας ανάπτυξης όπου από 16,18% έφθασε στο 18,16%, στη συνέχεια την περίοδο 1880-1855 (περίοδος ανάπτυξης) ακολούθησε μια έντονη ανάπτυξη, όπου από 18,16% έφθασε στο 47,89%, και τελικά την περίοδο 1955-2007 (περίοδος ισορροπίας) διαδέχτηκε μια ήπια άνοδος, όπου από 47,89% έφτασε την δεκαετία του 1960 στο 48,5 με τάση να σταθεροποιηθεί σε αυτή την τιμή (όριο ισορροπίας). Επομένως, από τις εκτιμήσεις του μοντέλου προκύπτει ότι από τη δεκαετία του 1960 το φύλο δεν είναι πλέον παράγοντας ανισότητας, όσον αφορά την εγγραφή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Έστω $\varphi_{\delta}(t)$ η εκτιμώμενη τιμή της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , τότε με βάση τη σχέση (6.6) η $\varphi_{\delta}(t)$ εκτιμάται από τη σχέση:

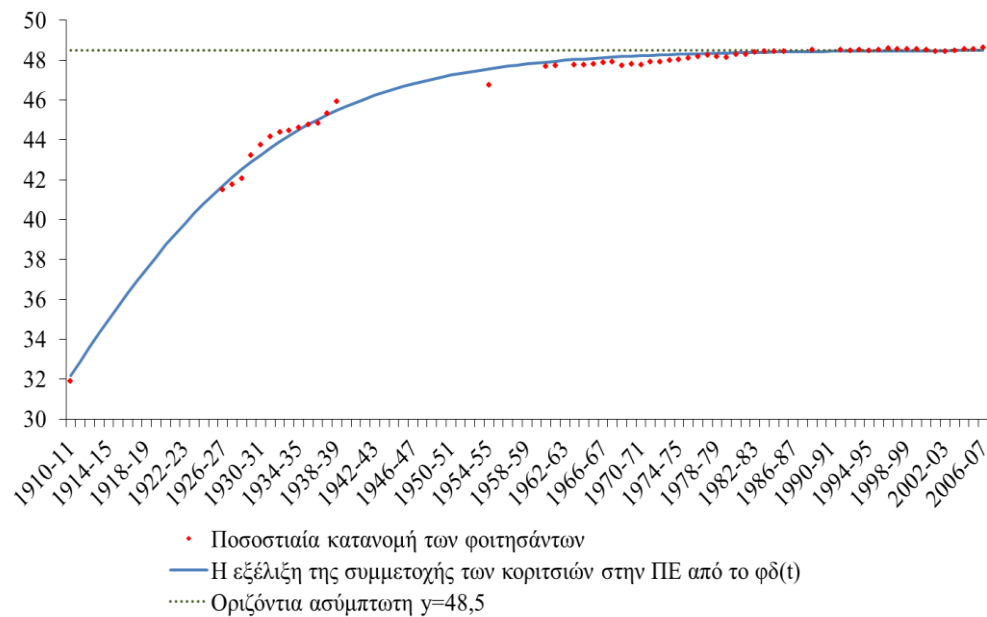
$$\varphi_{\delta}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.9)$$

Από την εκτίμηση των παραμέτρων m , r και t_0 που έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων κοριτσιών που δίνεται στον Π.Π.Δ.'19 (στήλη 4^η και 5^η), πρόεκυψε ότι: $m=10$, $r=0.077$ και $t_0=-19$ (τιμή που αντιστοιχεί στο σχολικό έτος 1906-07), επομένως η σχέση (6.9) γίνεται:

$$\varphi_{\delta}(t) = 10 + \frac{48.5 - 10}{1 + e^{-0.077(t-(-19))}} \quad (6.10)$$

Στον Πίνακα Π.Κ.6-1.2 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\varphi_{\delta}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της ΠΕ, όπως προκύπτουν από τη σχέση (6.10), παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{\Phi\theta\text{Π}}(t)$ που δίνονται από τη σχέση (1.4) για τα σχολικά έτη από το 1926 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.7, από όπου είναι προφανές ότι το μοντέλο $\varphi_{\delta}(t)$ έχει καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή του μοντέλου επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται $\chi^2=0,086$, που είναι σημαντική για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι η κρίσιμη τιμή είναι 83,513 με 56 βαθμούς ελευθερίας

Διάγραμμα 6.7: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων της ΠΕ και εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\varphi_\delta(t)$

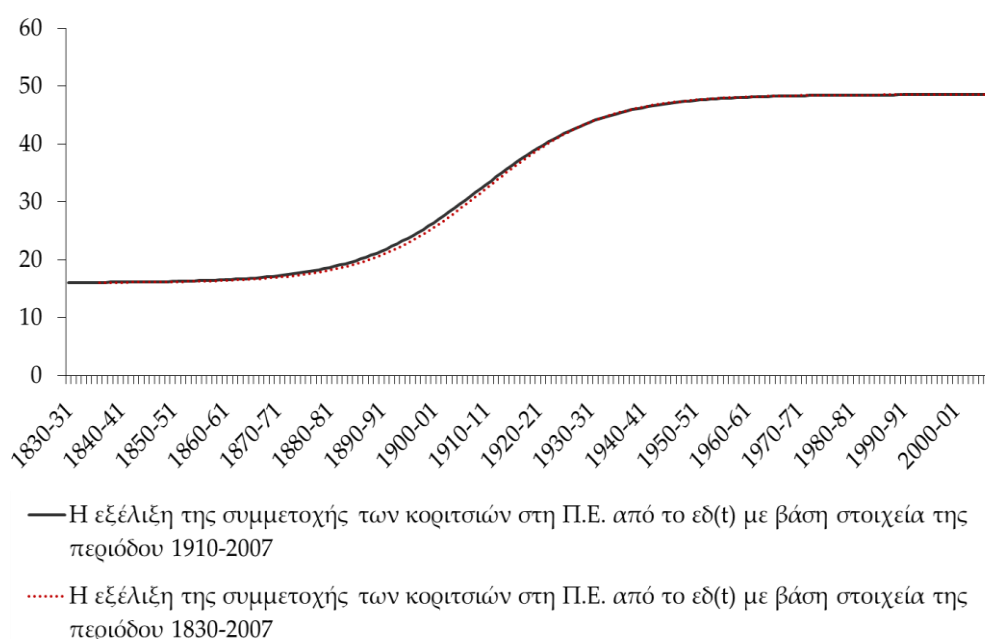


Αξίζει όμως να σημειωθεί, ότι τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση των παραμέτρων του $\varphi_\delta(t)$ αναφέρονται μόνο στην περίοδο 1910-2007 που αντιστοιχεί σχεδόν στο δεύτερο μισό της σιγμοειδούς καμπύλης, αφού εκτιμάται ότι το κέντρο της καμπύλης (σημείο καμπής) αντιστοιχεί στο σχολικό έτος 1906-07. Επομένως, με δεδομένο ότι η καμπύλη είναι συμμετρική ως προς το σημείο καμπής της, θεωρούμε ότι τα διαθέσιμα στοιχεία είναι επαρκή για τον υπολογισμό των παραμέτρων του. Όμως η έλλειψη δεδομένων, πριν το 1906, που θα επέτρεπε να επιβεβαιωθεί ασφαλέστερα η θέση του σημείου καμπής και συνεπώς θα υπήρχε η βεβαιότητα ότι τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία καλύπτουν πράγματι χρονικά την περίοδο που αντιστοιχεί στο δεύτερο μισό της σιγμοειδούς καμπύλης, δημιουργεί μια επιφύλαξη για την ακρίβεια των προβλέψεων του εν λόγω μοντέλου για την περίοδο 1830-1910.

Ωστόσο, από την επανεκτίμηση των παραμέτρων του προηγούμενου μοντέλου $\varepsilon_\delta(t)$, χρησιμοποιώντας στοιχεία της ποσοστιαίας κατανομής των εγγεγραμμένων μόνο από τη χρονική περίοδο 1910-2007, που αντιστοιχεί στο δεύτερο μισό της σιγμοειδούς καμπύλης, πρόεκυψε ότι οι νέες εκτιμήσεις για τη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων διαφέρουν ελάχιστα από εκείνες που

υπολογίστηκαν αρχικά από το $\varepsilon_{\delta}(t)$, οι παράμετροι του οποίου είχαν υπολογιστεί από στοιχεία που εκτεινόταν σε όλη την περίοδο 1830-2007. Πράγματι, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 6.8, που απεικονίζονται οι αρχικές και οι νέες εκτιμήσεις για τη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων από το $\varepsilon_{\delta}(t)$, σχεδόν ταυτίζονται, γεγονός που επιτρέπει σε μεγάλο βαθμό την άρση των επιφυλάξεων που εκφραστήκαν παραπάνω για την ακρίβεια των προβλέψεων του $\varphi_{\delta}(t)$

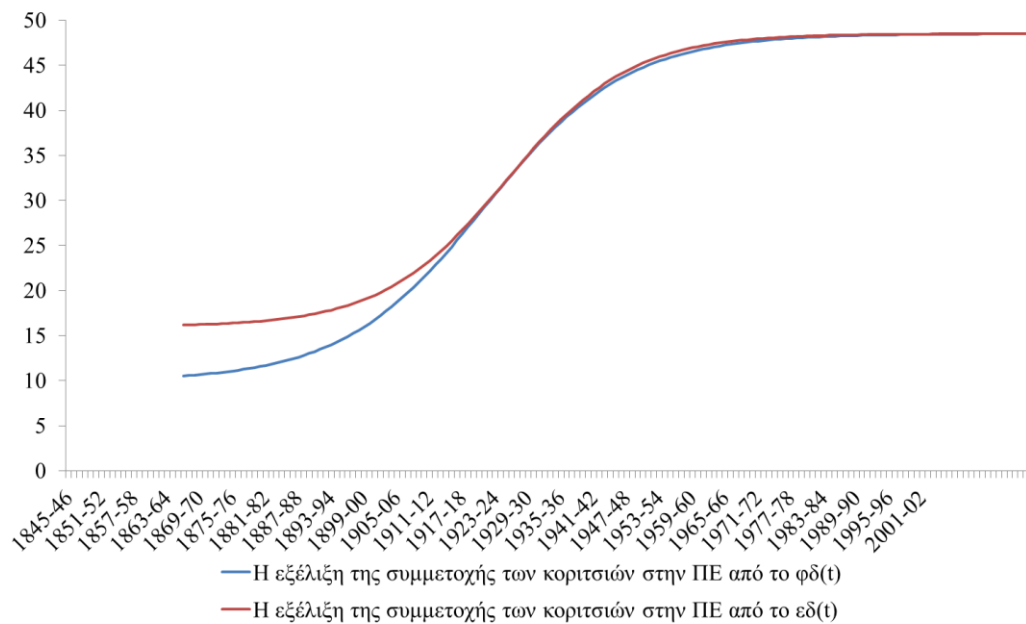
Διάγραμμα 6.8: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στην ΠΕ από το λογιστικό μοντέλο $\varepsilon_{\delta}(t)$ με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων για τις χρονικές περιόδους 1910-2007 και 1830-2007



Συγκρίνοντας τις εκτιμήσεις για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και των φοιτησάντων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από τα $\varepsilon_{\delta}(t)$ και $\varphi_{\delta}(t)$, οι οποίες απεικονίζονται από κοινού στο Διάγραμμα 6.9, προκύπτει ότι κατά την περίοδο 1830-1880 διαφοροποιούνται σημαντικά. Την περίοδο αυτή η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων είναι σημαντικά μικρότερη εκείνης στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων, επομένως εκτιμάται ότι ο αριθμός κοριτσιών που εγκατέλειπε τη φοίτηση του, κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, είναι σημαντικά μεγαλύτερος εκείνου των αγοριών (βλέπε σχετικά Παρατήρηση 1 στο Παράρτημα). Για την υπόλοιπη περίοδο η εικόνα της εξέλιξης της συμμετοχής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση που δίνουν τα δυο αυτά

μοντέλα $\varepsilon_{\delta}(t)$ και $\varphi_{\delta}(t)$ διαφοροποιείται κατά διαστήματα ελάχιστα και από την δεκαετία του 1960 είναι σχεδόν κοινή.

Διάγραμμα 6.9: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων και των φοιτησάντων στην ΠΕ από τα γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varepsilon_{\delta}(t)$ και $\varphi_{\delta}(t)$ αντίστοιχα



Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: Έστω $\alpha_{\delta 6}(t)$ η εκτιμώμενη τιμή της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , τότε με βάση τη σχέση (6.6) η $\alpha_{\delta 6}(t)$ εκτιμάται από την σχέση:

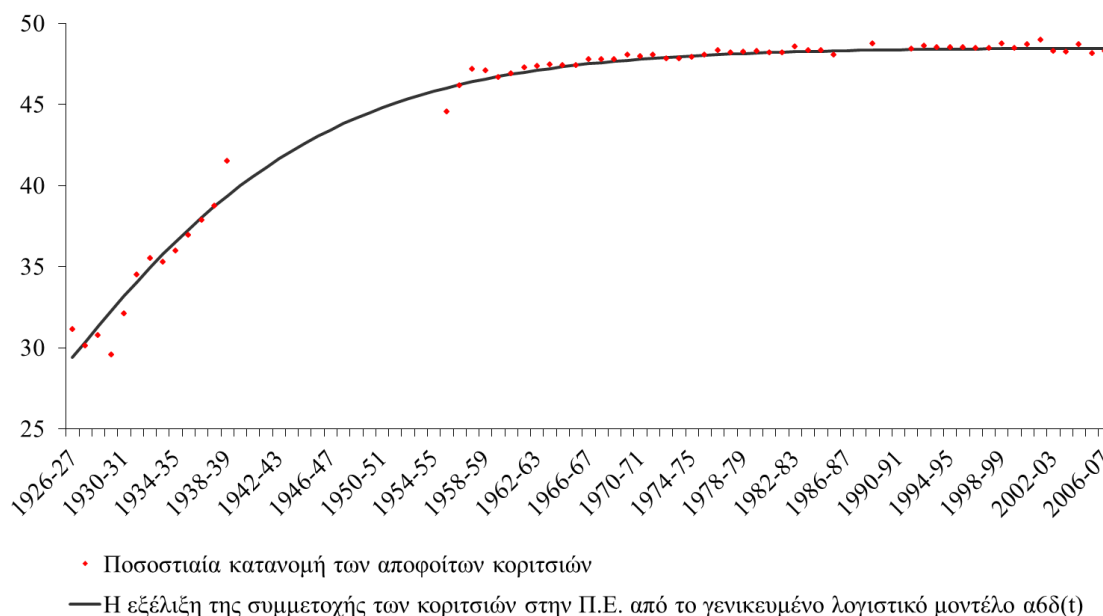
$$\alpha_{\delta 6}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.11)$$

Από την εκτίμηση των παραμέτρων m , r και t_0 που έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων κοριτσιών που δίνεται στον Π.Π.Δ. '18 (στήλη 6^η και 7^η) πρόεκυψε ότι: $m=2$, $r=0,088$ και $t_0=-3$ (τιμή που αντιστοιχεί στο σχολικό έτος 1922-23) επομένως η σχέση (6.11) γίνεται:

$$\alpha_{\delta 6}(t) = 2 + \frac{48.5 - 2}{1 + e^{-0.088(t-(-3))}} \quad (6.12)$$

η οποία αποτελεί το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Το μοντέλο $\alpha_{\delta 6}(t)$ σχέση (6.12) έχει καλή προσαρμογή στα δεδομένα: Στον Πίνακα Π.Κ.6-1.3 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\alpha_{\delta 6}(t)$, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από τη σχέση (6.12) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{A\theta\pi}(t)$ που δίνονται από τη σχέση (1.8) για τα σχολικά έτη από το 1926 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.10, από όπου είναι προφανές ότι το μοντέλο $\alpha_{\delta 6}(t)$ έχει καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή του μοντέλου επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται $\chi^2=0,633$, που είναι σημαντική για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι η κρίσιμη τιμή είναι 72,443 με 47 βαθμούς ελευθερίας.

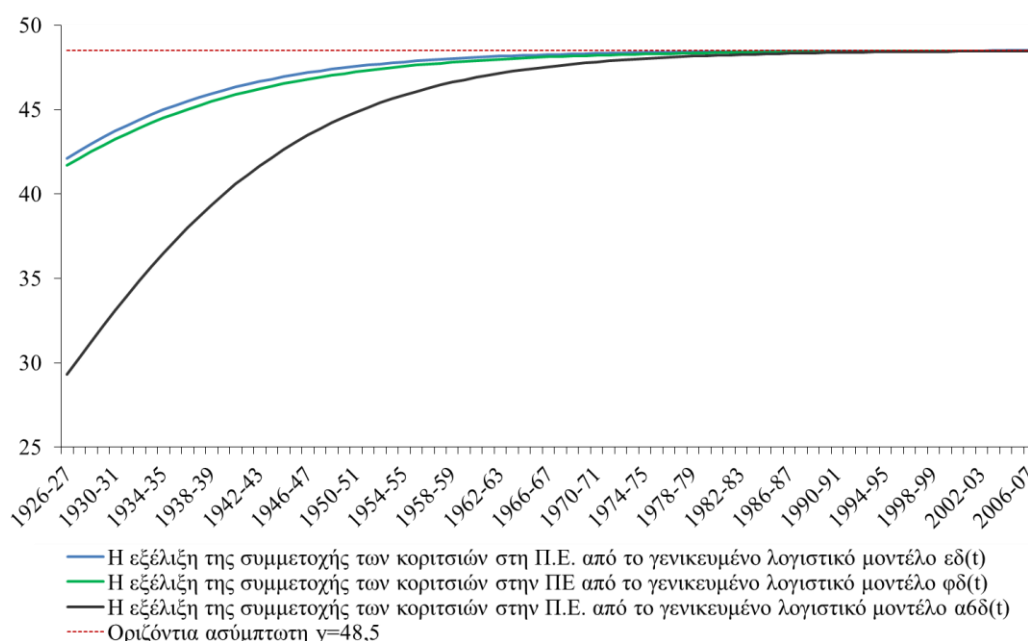
Διάγραμμα 6.10: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των αποφοίτων της ΠΕ και εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\alpha_{\delta 6}(t)$.



Προκειμένου να διερευνήσουμε την παρατηρούμενη μεγάλη διαφορά στην εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων, σε σχέση με την εκτιμώμενη συμμετοχή στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων, αλλά και των

φοιτησάντων⁴⁶² για την περίοδο 1926-1955 (Διάγραμμα 6.11), θα προσεγγίσουμε με το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, σχέση (6.6), τη συμμετοχή των κοριτσιών κατά τάξη με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές των προαχθέντων κατά τάξη που δίνονται στους πίνακες Π.Π.Δ'12 έως Π.Π.Δ'17.

Διάγραμμα 6.11: Οι εκτιμήσεις της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των αποφοίτων



Αν $\alpha_{\delta 1}(t), \alpha_{\delta 2}(t), \dots$ έως $\alpha_{\delta 6}(t)$ ⁴⁶³ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό προαχθέντων των έξι τάξεων του δημοτικού σχολείου, το σχολικό έτος t , τότε με βάση τη σχέση (6.6) έχουμε:

$$\alpha_{\delta i}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad \mu\epsilon \quad i = 1, 2, \dots, 6 \quad (6.13)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων των προαναφερόμενων μοντέλων, έγινε από τις ποσοστιαίες κατανομές των προαχθέντων κατά τάξη και δίνεται στον Πίνακα 6.1.

⁴⁶² Για το σχολικό έτος 1926-27 το εκτιμώμενο ποσοστό των εγγεγραμμένων είναι 42,06% των φοιτησάντων 41,70% ενώ των αποφοίτων 29,30%

⁴⁶³ Προφανώς οι προαχθείσες της έκτης τάξης του δημοτικού σχολείου είναι οι απόφοιτες της Π.Ε. Συνεπώς, η εκτίμηση της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων της έκτης τάξης του δημοτικού σχολείου, δηλαδή των αποφοίτων της Π.Ε, έγινε από το $\alpha_{\delta 6}(t)$ (σχέση 6.12)

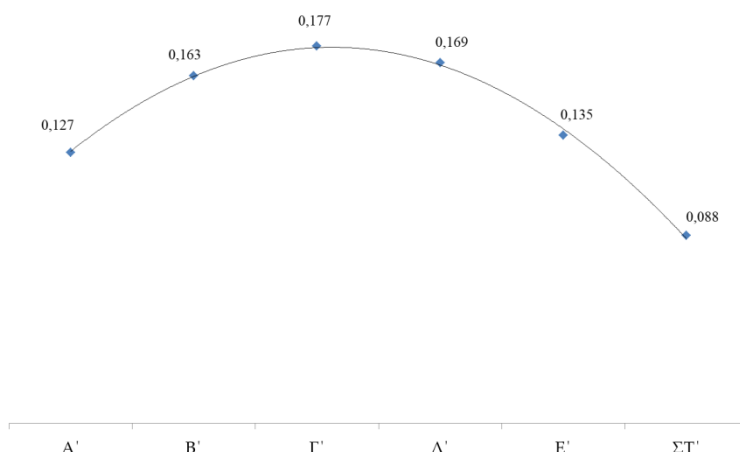
Πίνακας 6.1: Οι εκτιμήσεις των παραμέτρων των μοντέλων που χρησιμοποιήθηκαν για την προσέγγιση των ποσοστιαίων κατανομών των προαχθέντων κοριτσιών της ΠΕ κατά τάξη και το χ^2 test

	m	M	r	t_0	χ^2	Κρίσιμη τιμή της κατανομής του χ^2
$\alpha_{1(t)}$	40	48,5	0,127	-7	0,051	72,443 /47 β.ε.
$\alpha_{2(t)}$	22	48,5	0,163	-8	0,094	67,459 /43 β.ε.
$\alpha_{3(t)}$	12	48,5	0,177	-6	0,114	67,459 /43 β.ε.
$\alpha_{4(t)}$	2	48,5	0,169	-5	0,237	67,459 /43 β.ε.
$\alpha_{5(t)}$	1	48,5	0,135	-4	0,368	67,459 /43 β.ε.
$\alpha_{6(t)}$	1	48,5	0,088	-3	0,633	67,459 /43 β.ε.

Οι κρίσιμες τιμές της κατανομής του χ^2 είναι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 0,01

Στο Διάγραμμα 6.12 γίνονται οι εκτιμήσεις του ρυθμού ανάπτυξης συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων της ΠΕ κατά τάξη

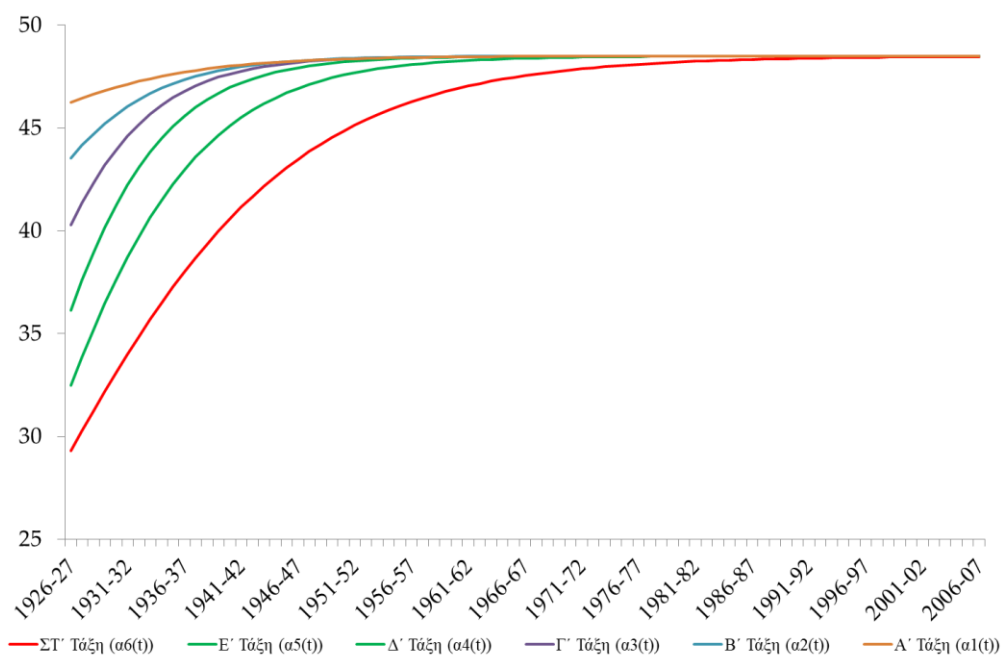
Διάγραμμα 6.12: Οι τιμές της μεταβλητής r για τα $\alpha_{\delta 1}(t)$, έως και $\alpha_{\delta 6}(t)$ που εκφράζουν τις εκτιμήσεις της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό προαχθέντων της ΠΕ κατά τάξη.



Οι εκτιμήσεις της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων της ΠΕ κατά τάξη από τα $\alpha_{\delta 1}(t)$, $\alpha_{\delta 2}(t)$, ... έως $\alpha_{\delta 6}(t)$ απεικονίζονται στο Διάγραμμα 6.13 Από το διάγραμμα αυτό προκύπτει ότι, για την περίοδο 1926-1955, η συμμετοχή των κοριτσιών ελαττώνεται πηγαίνοντας από τις μικρότερες τάξεις του δημοτικού σχολείου προς τις μεγαλύτερες. Αρχικά, το 1926, η εκτιμώμενη συμμετοχή κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων της πρώτης τάξης είναι 46,24%, αρκετά

υψηλή, πλησίαζε την τιμή ισορροπίας (48,5%), ενώ για τη δευτέρα είναι 43,53%, για την τρίτη 40,30%, την τετάρτη 36,12%, την πέμπτη 32,47%, και για την έκτη (απόφοιτοι) 28,89%.

Διάγραμμα 6.13: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους προαχθέντες της ΠΕ κατά τάξη



Στη συνέχεια, η συμμετοχή αυξάνεται σε όλες τις τάξεις με τις τέσσερις πρώτες να συγκλίνουν γρηγορότερα, σχετικά με τις δυο τελευταίες πέμπτη και έκτη, στην οριακή τιμή (48,5%). Από τη δεκαετία του 1970 η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων, όλων των τάξεων, ταυτίζεται με την οριακή τιμή.

Επομένως από τη δεκαετία του 1970, όπως προκύπτει, τόσο από την εμπειρική, όσο και από τη θεωρητική μελέτη, η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των αποφοίτων της ΠΕ ταυτίζεται με το ποσοστό των κοριτσιών σχολικής ηλικίας ΠΕ του πληθυσμού, συνεπώς έχουμε ισότιμη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην ΠΕ, ενώ το φύλο δεν αποτελεί πλέον παράγοντα ανισότητας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

6.5. Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η θεωρητική μελέτη για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση πραγματοποιείται χωριστά για τους δυο κλάδους της, τη γενική και την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση

6.5-1. Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση

Η περιγραφή της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, σχέση (6.6), για τη χρονική περίοδο 1929-2007, εξελίσσεται ως εξής: Αρχικά περιγράφεται η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, και των προαχθέντων συνολικά της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (των γυμνασίων και των λυκείων). Στη συνέχεια περιγράφεται η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων της κατώτερης βαθμίδας της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (των γυμνασίων). Και τέλος περιγράφεται η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων της ανώτερης βαθμίδας της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (των λυκείων).

Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς που προαναφέραμε προσεγγίστηκε διαδοχικά από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2000, καθώς από την εμπειρική εικόνα των Διαγραμμάτων 3.9 3.10, 3.12, 3.13 και 3.16 πρόεκυψε η πεποίθηση ότι η εν λόγω συμμετοχή ακολούθησε διαδοχικά δυο σιγμοειδείς καμπύλες.

Ως αρχή μετρήσεως του χρόνου ($t=0$), για το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, στη μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, ορίστηκε το σχολικό έτος 1925-26.

Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (συνολικά γυμνάσια και λύκεια): Έστω $\varepsilon_{\delta\gamma_1}(t)$ και $\varepsilon_{\delta\gamma_2}(t)$ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-

2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\varepsilon_{\delta\gamma_1}(t)$ και $\varepsilon_{\delta\gamma_2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\varepsilon_{\delta\gamma_1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.14)$$

και

$$\varepsilon_{\delta\gamma_2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.15)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'.26 (Στήλες 2^η και 3^η), πρόεκυψε ότι για την $\varepsilon_{\delta\gamma_1}(t)$ είναι: $m=0.4$, $M=36.8$, $r=0.181$ και $t_0=-1.6$ και για την $\varepsilon_{\delta\gamma_2}(t)$: $m=32.6$, $M=50.6$, $r=0.167$ και $t_0=32.8$. Επομένως οι σχέσεις (6.14) και (6.15) αντίστοιχα γίνονται:

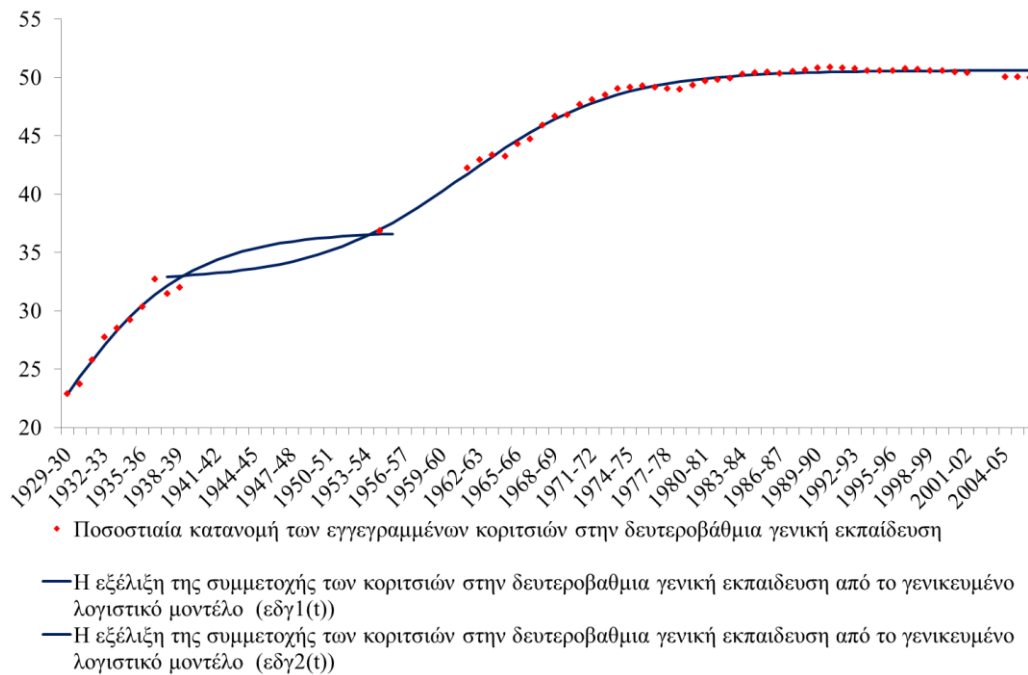
$$\varepsilon_{\delta\gamma_1}(t) = 0,4 + \frac{36,8 - 0,4}{1 + e^{-0,181(t-(-1,6))}} \quad (6.16)$$

και

$$\varepsilon_{\delta\gamma_2}(t) = 32.6 + \frac{50.6 - 32.6}{1 + e^{-0,167(t-32,8)}} \quad (6.17)$$

οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.1 δίνονται οι θεωρητικές τιμές $\varepsilon_{\delta\gamma_1}(t)$, και $\varepsilon_{\delta\gamma_2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.16) και (6.17) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{E\theta\Delta-\Gamma}(t)$ που δίνονται από τη σχέση (1.10) για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.14 από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\varepsilon_{\delta\gamma_1}(t)$ και $\varepsilon_{\delta\gamma_2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται ότι για το $\varepsilon_{\delta\gamma_1}(t)$ είναι $\chi^2=0,128$ και το $\varepsilon_{\delta\gamma_2}(t)$ είναι $\chi^2=0,094$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.14: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varepsilon_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\varepsilon_{\delta\gamma 2}(t)$



Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (συνολικά γυμνάσια και λύκεια): Έστω $\varphi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\delta\gamma 2}(t)$ οι εκτιμούμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\varphi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\delta\gamma 2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\varphi_{\delta\gamma 1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.18)$$

και

$$\varphi_{\delta\gamma 2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.19)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Δ' 26 (Στήλες 4^η και 5^η) και πρόεκυψε ότι για την $\varphi_{\delta\gamma 1}(t)$ είναι: $m=0$, $M=38$, $r=0.157$ και $t_0=-1.8$ και για την $\varphi_{\delta\gamma 2}(t)$: $m=32,5$, $M=51$, $r=0.168$ και $t_0=32$. Επομένως, οι σχέσεις (6.18) και (6.19) αντίστοιχα γίνονται:

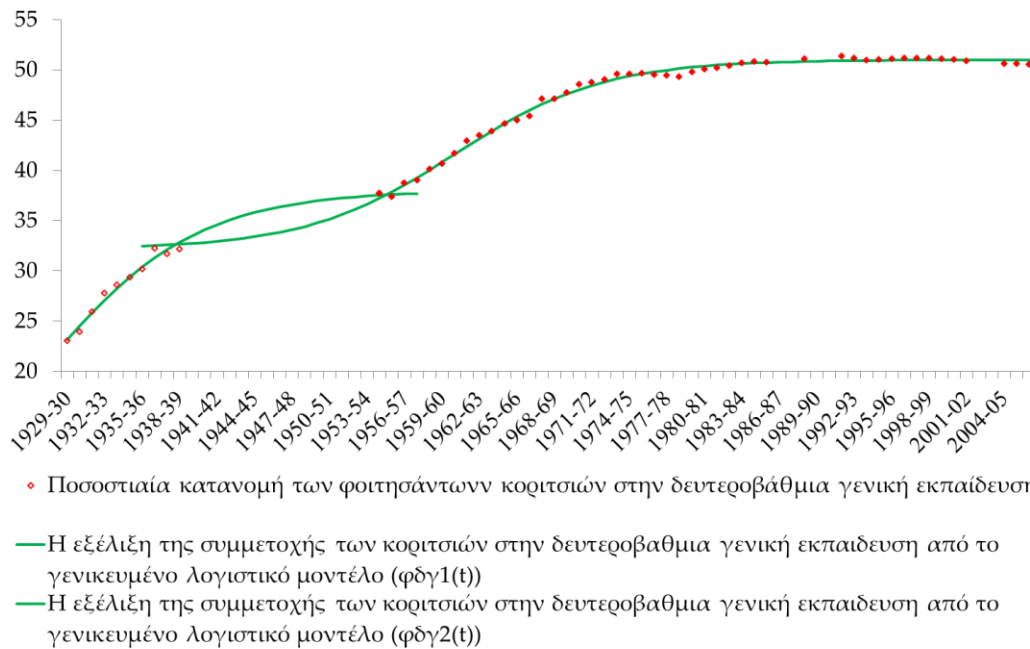
$$\varphi_{\delta\gamma_1}(t) = 0 + \frac{38 - 0}{1 + e^{-0,157(t-(-1,8))}} \quad (6.20)$$

και

$$\varphi_{\delta\gamma_2}(t) = 32.2 + \frac{51 - 32.2}{1 + e^{-0,168(t-32)}} \quad (6.21)$$

οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.2 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\varphi_{\delta\gamma_1}(t)$, και $\varphi_{\delta\gamma_2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.20) και (6.21) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{\phi\theta\Delta-\Gamma}(t)$ που δίνονται από τη σχέση (1.12) για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.15 από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\varphi_{\delta\gamma_1}(t)$ και $\varphi_{\delta\gamma_2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής υπολογίζεται ότι για το $\varphi_{\delta\gamma_1}(t)$ είναι $\chi^2=0,070$ και το $\varphi_{\delta\gamma_2}(t)$ είναι $\chi^2=0,094$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.15: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varphi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\delta\gamma 2}(t)$



Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (συνολικά γυμνάσια και λύκεια): Έστω $\pi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\pi_{\delta\gamma 2}(t)$ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\pi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\pi_{\delta\gamma 2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\pi_{\delta\gamma 1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.22)$$

και

$$\pi_{\delta\gamma 2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.23)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των προαχθέντων που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'.26 (Στήλες 6^η και 7^η) και πρόεκυψε ότι για την $\pi_{\delta\gamma 1}(t)$ είναι: $m=0$, $M=39,8$, $r=0,197$ και $t_0=-1,3$ και για την

$\pi_{\delta\gamma_2}(t)$: $m=36,4$, $M=52$, $r=0.181$ και $t_0=32,6$. Επομένως, οι σχέσεις (6.22) και (6.23) αντίστοιχα γίνονται:

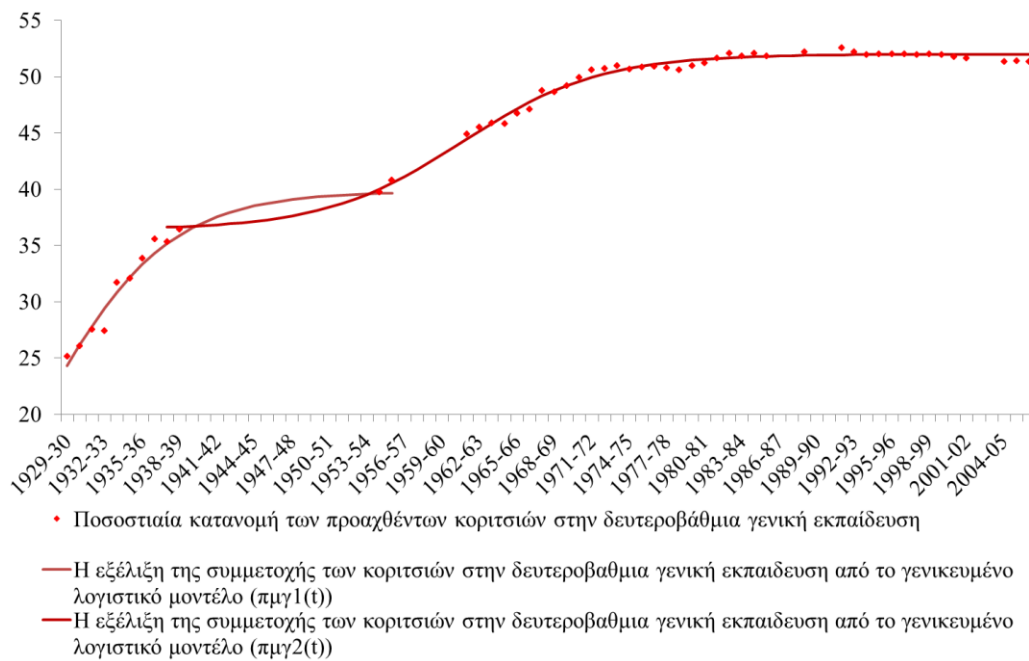
$$\pi_{\delta\gamma_1}(t) = 0 + \frac{39,6 - 0}{1 + e^{-0,197(t-1,3)}} \quad (6.24)$$

και

$$\pi_{\delta\gamma_2}(t) = 36,4 + \frac{52 - 36,4}{1 + e^{-0,181(t-32,6)}} \quad (6.25)$$

οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των προαχθέντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.3 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\pi_{\delta\gamma_1}(t)$, και $\pi_{\delta\gamma_2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των προαχθέντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.24) και (6.25) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{\Pi\theta\Delta-\Gamma}(t)$ που δίνονται από τη σχέση (1.14) για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.16, από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\pi_{\delta\gamma_1}(t)$ και $\pi_{\delta\gamma_2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής υπολογίζεται ότι για το $\pi_{\delta\gamma_1}(t)$ είναι $\chi^2=0,257$ και το $\pi_{\delta\gamma_2}(t)$ είναι $\chi^2=0,123$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.16: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των προαχθέντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης και εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικά μοντέλα $\pi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\pi_{\delta\gamma 2}(t)$



Στα διαγράμματα 6.14, 6.15 και 6.16 απεικονίζεται η θεωρητική και εμπειρική μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης. Ως αποτέλεσμα της θεωρητικής μελέτης προκύπτει ότι: Το 1929 η εκτιμώμενη τιμή της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων είναι 22,81%, των φοιτησάντων 23,11% και των προαχθέντων 24,33%. Την περίοδο 1929-1945, η συμμετοχή των κοριτσιών και στους τρεις πληθυσμούς, ακολουθώντας το δεύτερο μισό μιας σιγμοειδούς καμπύλης, τείνει σε ένα όριο ισορροπίας 36,8% στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων, 38% των φοιτησάντων και 39,8% των προαχθέντων. Η εκτιμώμενη τιμή της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων είναι μικρότερη εκείνης των φοιτησάντων και αυτή μικρότερη των προαχθέντων. Τα αποτελέσματα αυτά της θεωρητικής μελέτης συμφωνούν με εκείνα της εμπειρικής μελέτης, οι παρατηρούμενες διαφορές αποδίδονται στη μικρότερη διαρροή των κοριτσιών κατά την διάρκεια του σχολικού έτους και στην καλύτερη σχολική επίδοση, όσον αφορά την ικανότητα ολοκλήρωσης της τάξης που φοιτούν. Την περίοδο 1945-2007, η συμμετοχή των κοριτσιών, εξεταζόμενη και στους τρεις πληθυσμούς, προκύπτει ότι ακολουθεί μια νέα σιγμοειδή καμπύλη που οδηγεί σε ένα νέο όριο ισορροπίας. Η τιμή εκκίνησης των νέων καμπυλών στους τρεις πληθυσμούς

είναι 32,6, 32,2 και 36,4 αντίστοιχα, οι τιμές αυτές είναι μικρότερες των ορίων ισορροπίας των προηγούμενων καμπυλών. Το αναμενόμενο ήταν, σε κάθε πληθυσμό το όριο ισορροπίας της πρώτης καμπύλης, να είναι ίσο με την τιμή έναρξης της δεύτερης, η έλλειψη ωστόσο στοιχείων από το 1939 έως το 1953 δημιουργεί πρόβλημα στον ακριβή προσδιορισμό τους. Συγκρίνοντας τη συμμετοχή των κοριτσιών στους τρεις πληθυσμούς, την περίοδο 1945-2007 προκύπτει ότι, όπως και κατά την προηγούμενη περίοδο η συμμετοχή στους εγγεγραμμένους είναι μικρότερη από εκείνη στους φοιτήσαντες και αυτή μικρότερη των παραχθέντων. Ωστόσο, η διαφορά στις δύο πρώτες είναι σημαντικά μικρότερη συγκρινόμενη με εκείνη των δυο άλλων. Τα όρια ισορροπίας των καμπυλών που περιγράφουν την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους εγγεγραμμένους, φοιτήσαντες, και προαχθέντες την περίοδο 1945-2007, είναι 50,6%, 51% και 52% αντίστοιχα.

Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην κατώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (τα γυμνάσια): Έστω $\varepsilon_{\gamma_1}(t)$ και $\varepsilon_{\gamma_2}(t)$ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\varepsilon_{\gamma_1}(t)$ και $\varepsilon_{\gamma_2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\varepsilon_{\gamma_1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.26)$$

και

$$\varepsilon_{\gamma_2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.27)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'21 (Στήλες 2^η και 3^η) και πρόεκυψε ότι για την $\varepsilon_{\gamma_1}(t)$ είναι: $m=0$, $M=35,4$, $r=0,181$ και $t_0=-1,8$ και για την $\varepsilon_{\gamma_2}(t)$: $m=33,6$, $M=49,2$, $r=0,225$ και $t_0=34$. Επομένως, οι σχέσεις (6.26) και (6.27) αντίστοιχα γίνονται:

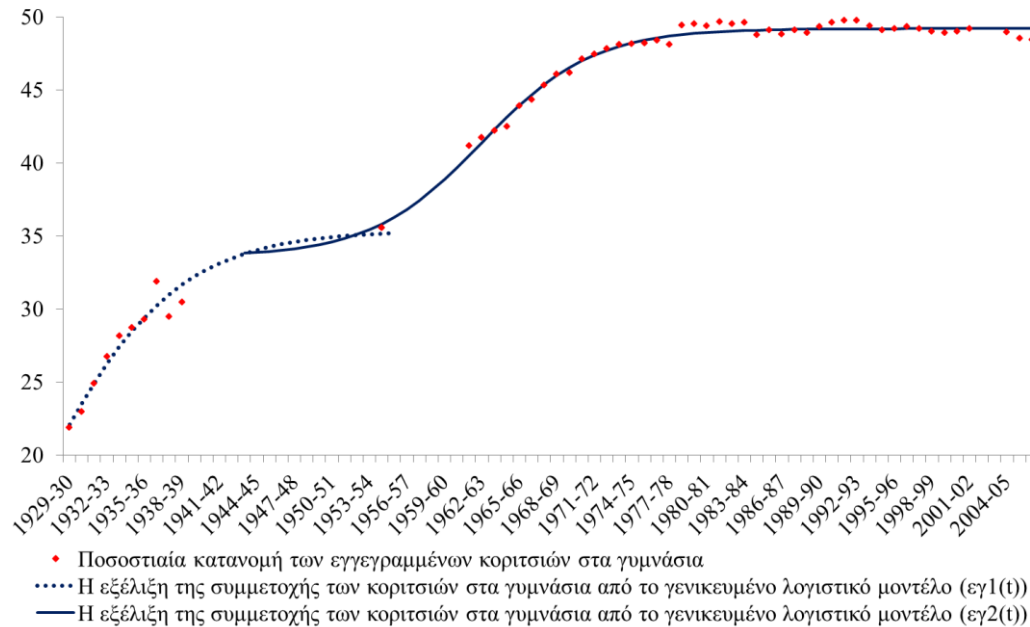
$$\varepsilon_{\gamma_1}(t) = 0 + \frac{35,4 - 0}{1 + e^{-0,181(t-(-1,8))}} \quad (6.28)$$

και

$$\varepsilon_{\gamma_2}(t) = 33,6 + \frac{49,2 - 33,6}{1 + e^{-0,225(t-34)}} \quad (6.29)$$

οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Τα μοντέλα $\varepsilon_{\gamma_1}(t)$ και $\varepsilon_{\gamma_2}(t)$, σχέσεις (6.28) και (6.29), έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.4 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\varepsilon_{\gamma_1}(t)$, και $\varepsilon_{\gamma_2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.28) και (6.29) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{E\theta\Delta-\Gamma\Gamma}(t)$, που δίνονται από τη σχέση (1.10), για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.17, από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\varepsilon_{\gamma_1}(t)$ και $\varepsilon_{\gamma_2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται ότι για το $\varepsilon_{\gamma_1}(t)$ είναι $\chi^2=0,262$ και το $\varepsilon_{\gamma_2}(t)$ είναι $\chi^2=0,131$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.17: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων των γυμνασίων και εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\varepsilon_{\gamma 1}(t)$ και $\varepsilon_{\gamma 2}(t)$



Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων στην κατώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (τα γυμνάσια): Έστω $\varphi_{\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\gamma 2}(t)$ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\varphi_{\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\gamma 2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\varphi_{\gamma 1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.30)$$

και

$$\varphi_{\gamma 2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.31)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'4.1 (Στήλες 4^η και 5^η) και πρόέκυψε ότι για την $\varphi_{\gamma 1}(t)$ είναι: $m=0$, $M=36,2$, $r=0,155$ και $t_0=-2,2$ και για την $\varphi_{\gamma 2}(t)$: $m=33,8$, $M=49,4$, $r=0,230$ και $t_0=33,4$ Επομένως, οι σχέσεις (6.30) και (6.31) αντίστοιχα γίνονται:

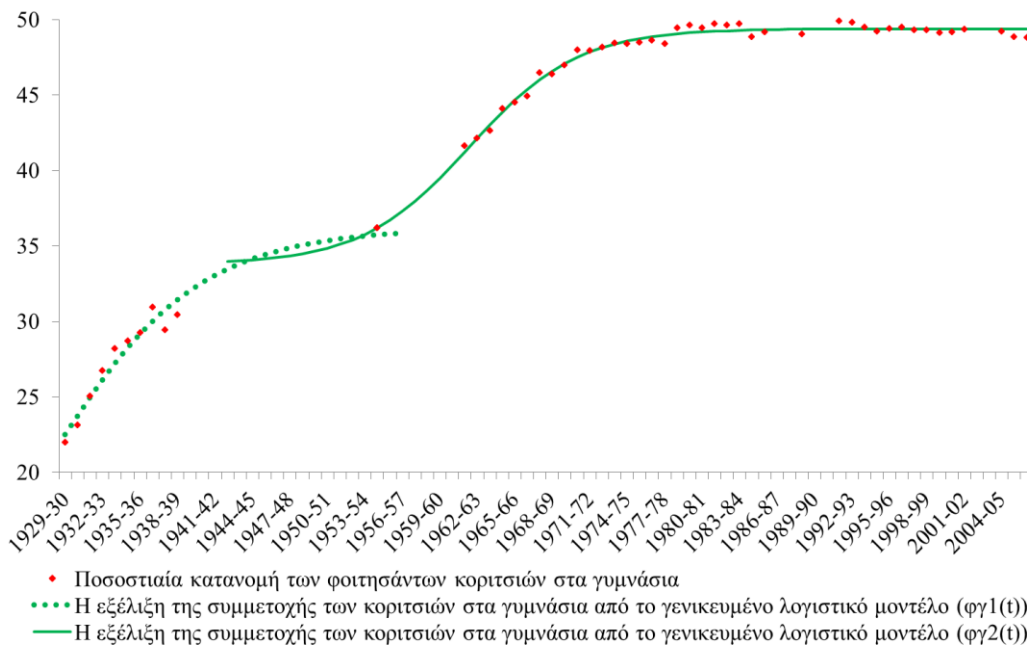
$$\varphi_{\gamma_1}(t) = 0 + \frac{36,2 - 0}{1 + e^{-0,155(t-(-2,2))}} \quad (6.32)$$

και

$$\varphi_{\gamma_2}(t) = 33,8 + \frac{49,4 - 33,8}{1 + e^{-0,230(t-33,4)}} \quad (6.33)$$

οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.5 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\varphi_{\gamma_1}(t)$, και $\varphi_{\gamma_2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.32) και (6.33) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{\Phi\Delta-\Gamma\Gamma}(t)$ που δίνονται από την σχέση (1.12) για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.18, από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\varphi_{\gamma_1}(t)$ και $\varphi_{\gamma_2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται ότι για το $\varphi_{\gamma_1}(t)$ είναι $\chi^2=0,202$ και το $\varphi_{\gamma_2}(t)$ είναι $\chi^2=0,092$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.18: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων των γυμνασίων και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varphi_{\gamma_1}(t)$ και $\varphi_{\gamma_2}(t)$



Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων στην κατώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (τα γυμνάσια):

Έστω $\pi_{\gamma_1}(t)$ και $\pi_{\gamma_2}(t)$ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\pi_{\gamma_1}(t)$ και $\pi_{\gamma_2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\pi_{\gamma_1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.34)$$

και

$$\pi_{\gamma_2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.35)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των προαχθέντων που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'4.1 (Στήλες 6^η και 7^η) και πρόεκυψε ότι για την $\pi_{\gamma_1}(t)$ είναι: $m=0$, $M=38,4$, $r=0,215$ και $t_0=-1,2$ και για την $\pi_{\gamma_2}(t)$: $m=38,2$, $M=49,6$, $r=0,373$ και $t_0=34$. Επομένως, οι σχέσεις (6.34) και (6.35) αντίστοιχα γίνονται:

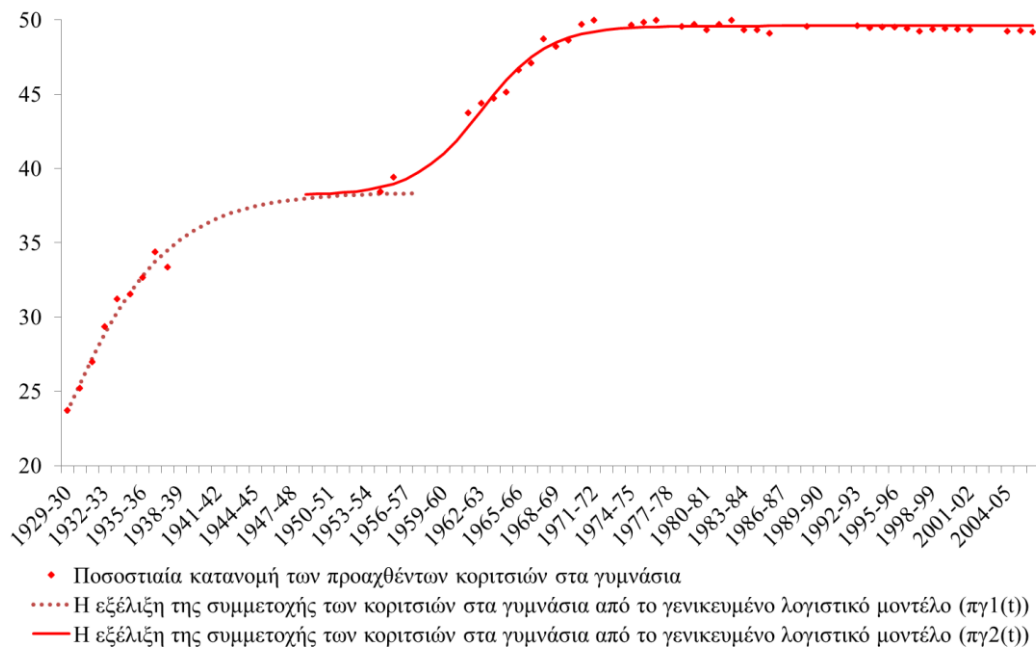
$$\pi_{\gamma_1}(t) = 0 + \frac{38,4 - 0}{1 + e^{-0,215(t-(-1,2))}} \quad (6.36)$$

και

$$\pi_{\gamma_2}(t) = 38,2 + \frac{49,6 - 38,2}{1 + e^{-0,373(t-34)}} \quad (6.37)$$

οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των προαχθέντων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.6 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\pi_{\gamma_1}(t)$, και $\pi_{\gamma_2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των προαχθέντων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.36) και (6.37) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{\Pi\theta\Delta-\Gamma\Gamma}(t)$ που δίνονται από την σχέση (1.14) για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.19, από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\pi_{\gamma_1}(t)$ και $\pi_{\gamma_2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται ότι για το $\pi_{\gamma_1}(t)$ είναι $\chi^2=0,090$ και το $\pi_{\gamma_2}(t)$ είναι $\chi^2=0,141$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.19: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των προαχθέντων των γυμνασίων και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\pi_{\gamma_1}(t)$ και $\pi_{\gamma_2}(t)$



Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (των γυμνασίων):

Έστω $\alpha_{\gamma_1}(t)$ και $\alpha_{\gamma_2}(t)$ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\alpha_{\gamma_1}(t)$ και $\alpha_{\gamma_2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\alpha_{\gamma_1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.38)$$

και

$$\alpha_{\gamma_2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.39)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.4.1 (Στήλες 8^η και 9^η) και πρόεκυψε ότι για την $\alpha_{\gamma_1}(t)$ είναι: $m=17,2$, $M=39,6$, $r=0,391$ και $t_0=-3,6$ και για την $\alpha_{\gamma_2}(t)$: $m=39,2$, $M=50,2$, $r=0,309$ και $t_0=34$. Επομένως, οι σχέσεις (6.38) και (6.39) αντίστοιχα γίνονται:

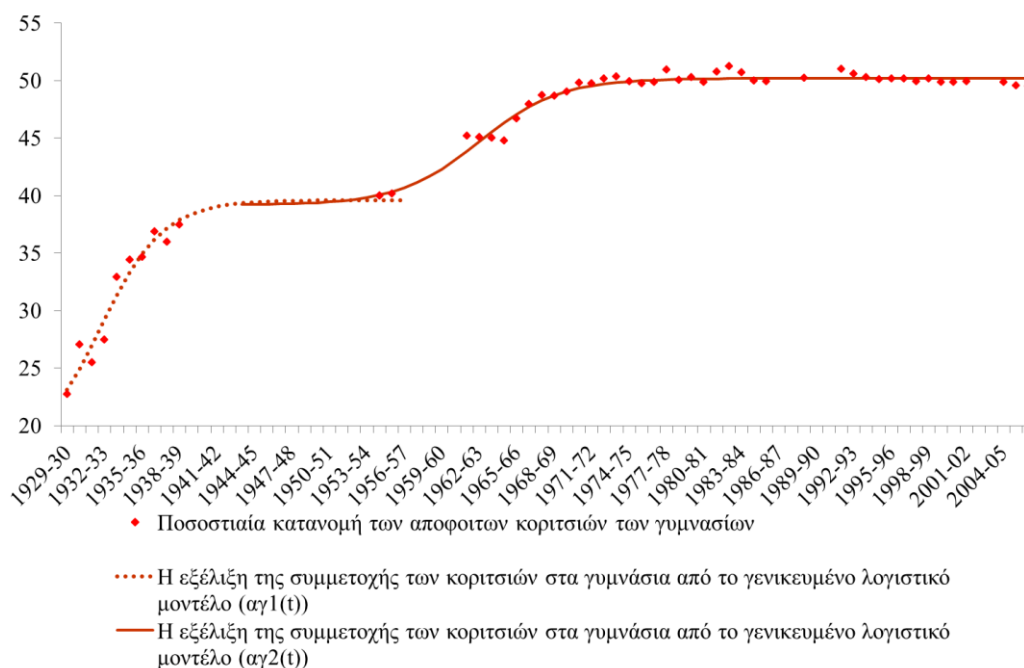
$$\alpha_{\gamma_1}(t) = 17,2 + \frac{39,6 - 17,2}{1 + e^{-0,391(t-3,6)}} \quad (6.40)$$

και

$$\alpha_{\gamma_2}(t) = 39,2 + \frac{50,2 - 39,2}{1 + e^{-0,309(t-34)}} \quad (6.41)$$

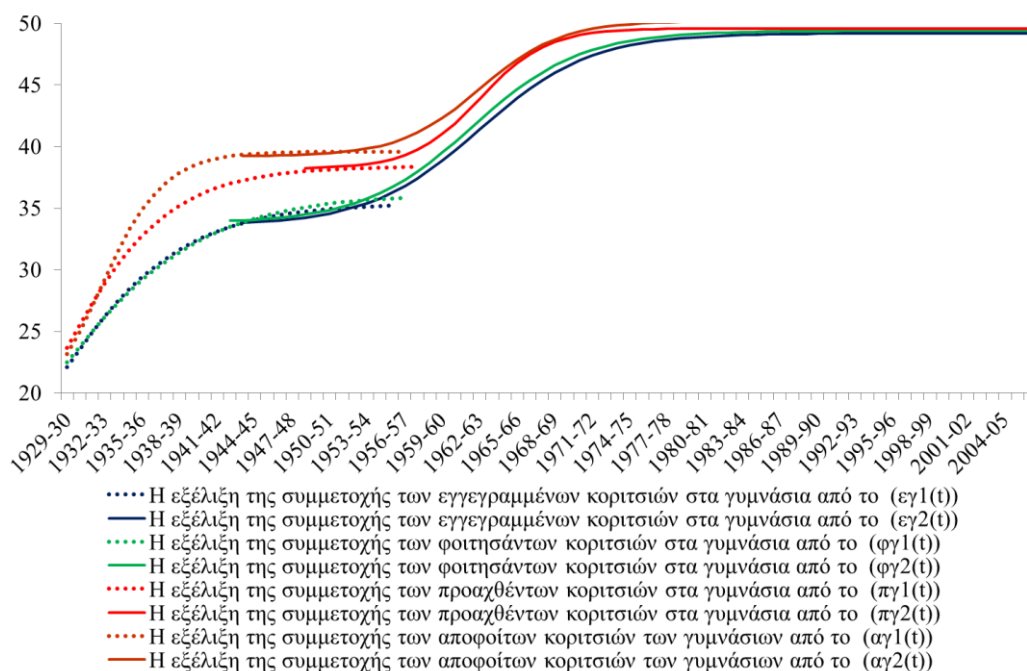
οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των αποφοίτων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.7 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\alpha_{\gamma_1}(t)$, και $\alpha_{\gamma_2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των αποφοίτων της κατώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.40) και (6.41) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{A\theta\Delta-\Gamma\Gamma}(t)$ που δίνονται από τη σχέση (1.16) για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.20, από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\alpha_{\gamma_1}(t)$ και $\alpha_{\gamma_2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται ότι για το $\alpha_{\gamma_1}(t)$ είναι $\chi^2=0,560$ και το $\alpha_{\gamma_2}(t)$ είναι $\chi^2=0,222$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.20: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των αποφοίτων των γυμνασίων και εκτίμηση από το γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\alpha_{\gamma_1}(t)$ και $\alpha_{\gamma_2}(t)$



Στο Διάγραμμα 6.21 απεικονίζεται από κοινού η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων της κατώτερης βαθμίδας της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (των γυμνασίων), όπως εκτιμάται από την θεωρητική μελέτη.

Διάγραμμα 6.21: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στα γυμνάσια από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων.



Από το διάγραμμα αυτό προκύπτει ότι η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (τα γυμνάσια), είναι όμοια με εκείνη του συνόλου της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης που περιγράψαμε προηγουμένως. Ξεκινώντας δηλαδή, το 1926, από μια τιμή λίγο πιο πάνω από 22%, διέγραψε το δεύτερο μισό μιας σιγμοειδούς καμπύλης, φθάνοντας σε ένα άνω όριο από το οποίο ακολουθώντας μια δεύτερη σιγμοειδή καμπύλη, αναμένεται να σταθεροποιηθεί σε μια τιμή λίγο πάνω από το 49%, λίγο μεγαλύτερη από τη συμμετοχή των κοριτσιών στην ηλικιακή ομάδα των 13-15. Οι διαφοροποιήσεις της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων αποδίδονται στο ότι τα αγόρια εγκαταλείπουν τη φοίτηση, κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα κορίτσια και στο ότι τα κορίτσια ολοκληρώνουν επιτυχώς την τάξη που φοιτούν σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα αγόρια. Η ένταξη των

γυμνασίων στην υποχρεωτική εκπαίδευση, το 1981, φαίνεται ότι οδήγησε στην ελαχιστοποίηση αυτών των διαφοροποιήσεων.

Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (τα λύκεια): Έστω $\varepsilon_{\lambda 1}(t)$ και $\varepsilon_{\lambda 2}(t)$ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\varepsilon_{\lambda 1}(t)$ και $\varepsilon_{\lambda 2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\varepsilon_{\lambda 1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.42)$$

και

$$\varepsilon_{\lambda 2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.43)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'25 (Στήλες 2^η και 3^η) και πρόεκυψε ότι για την $\varepsilon_{\lambda 1}(t)$ είναι: $m=17,4$, $M=39,2$, $r=0.399$ και $t_0=-7,8$ και για την $\varepsilon_{\lambda 2}(t)$: $m=38$, $M=55,8$, $r=0,153$ και $t_0=37,8$. Επομένως οι σχέσεις (6.42) και (6.43) αντίστοιχα γίνονται:

$$\varepsilon_{\lambda 1}(t) = 17,4 + \frac{39,2 - 17,4}{1 + e^{-0,399(t-7,8)}} \quad (6.44)$$

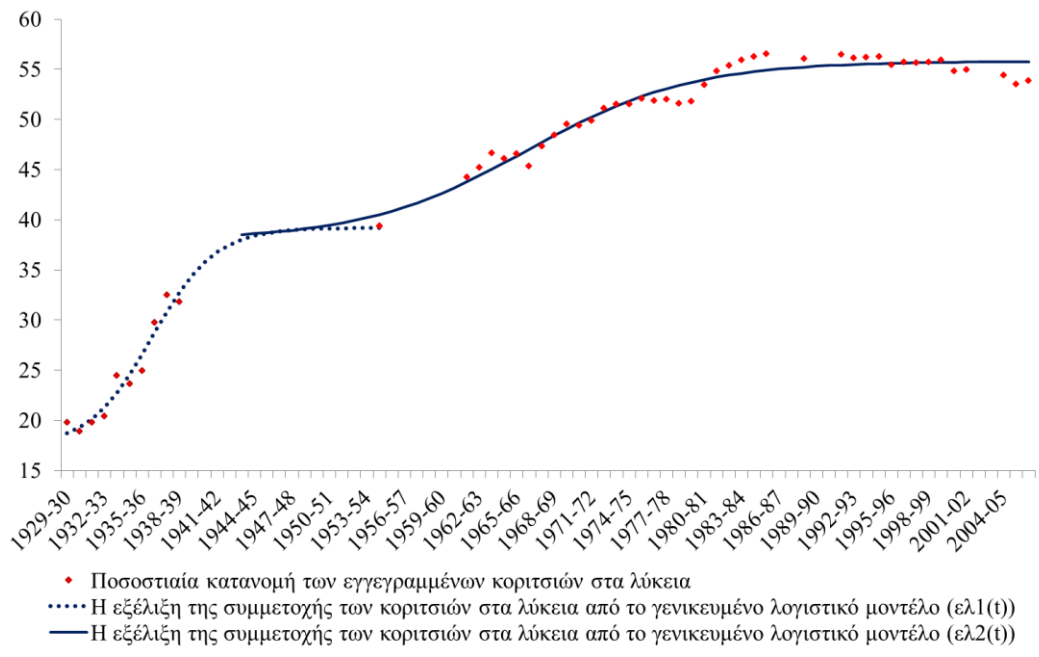
και

$$\varepsilon_{\lambda 2}(t) = 38 + \frac{55,8 - 38}{1 + e^{-0,153(t-37,8)}} \quad (6.45)$$

οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.8 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\varepsilon_{\lambda 1}(t)$, και $\varepsilon_{\lambda 2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.44) και (6.45) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{E\theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$, που δίνονται από την σχέση (1.10), για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.22,

από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\varepsilon_{\lambda 1}(t)$ και $\varepsilon_{\lambda 2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται ότι για το $\varepsilon_{\lambda 1}(t)$ είναι $\chi^2=0,526$ και το $\varepsilon_{\lambda 2}(t)$ είναι $\chi^2=0,780$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.22: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων των λυκείων και εκτίμηση από τα γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varepsilon_{\lambda 1}(t)$ και $\varepsilon_{\lambda 2}(t)$



Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων στην ανώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (τα λύκεια): Έστω $\varphi_{\lambda 1}(t)$ και $\varphi_{\lambda 2}(t)$ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t , κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\varphi_{\lambda 1}(t)$ και $\varphi_{\lambda 2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\varphi_{\lambda 1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.46)$$

και

$$\varphi_{\lambda 2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.47)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'25 (Στήλες 4^η και 5^η) και

πρόεκυψε ότι για την $\varphi_{\lambda_1}(t)$ είναι: $m=18,2$, $M=40,6$, $r=0,451$ και $t_0=8$ και για την $\varphi_{\lambda_2}(t)$: $m=39,2$, $M=55,8$, $r=0,150$ και $t_0=37,6$ Επομένως, οι σχέσεις (6.46) και (6.47) αντίστοιχα γίνονται:

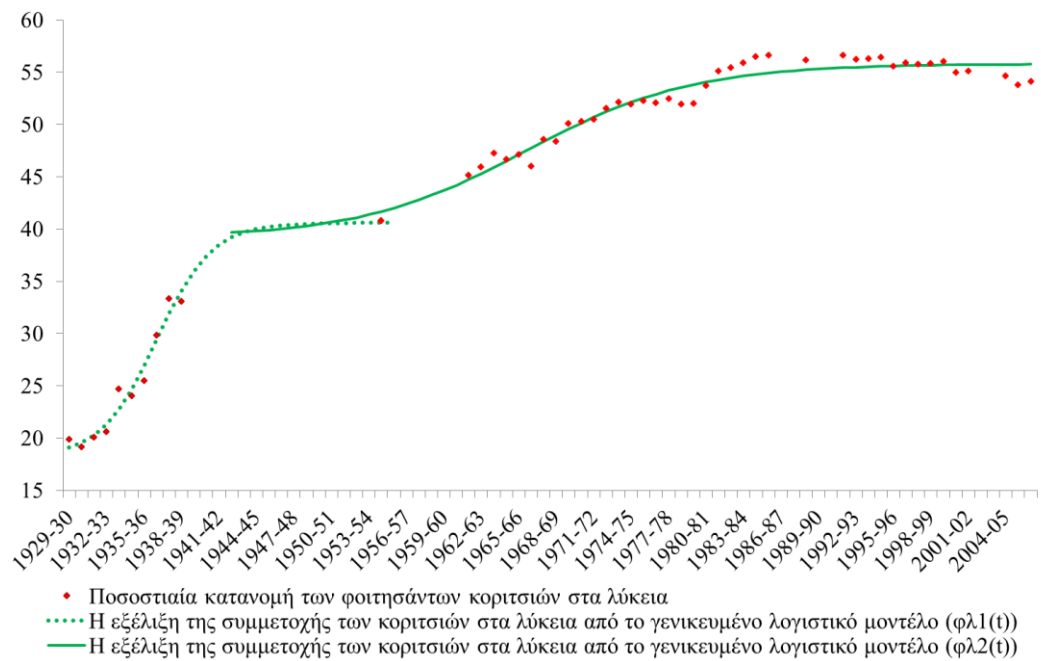
$$\varphi_{\lambda_1}(t) = 18,2 + \frac{40,6 - 18,2}{1 + e^{-0,451(t-8)}} \quad (6.49)$$

και

$$\varphi_{\lambda_2}(t) = 39,2 + \frac{55,8 - 39,2}{1 + e^{-0,150(t-37,6)}} \quad (6.50)$$

οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.9 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\varphi_{\lambda_1}(t)$, και $\varphi_{\lambda_2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.49) και (6.50) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{\Phi\theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$ που δίνονται από τη σχέση (1.12), για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.23, από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\varphi_{\lambda_1}(t)$ και $\varphi_{\lambda_2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται ότι για το $\varphi_{\lambda_1}(t)$ είναι $\chi^2=0,429$ και το $\varphi_{\lambda_2}(t)$ είναι $\chi^2=0,689$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.23: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των φοιτησάντων των λυκείων και εκτίμηση από τα γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\varphi_{\lambda 1}(t)$ και $\varphi_{\lambda 2}(t)$



Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων στην ανώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (τα λύκεια): Έστω $\pi_{\lambda 1}(t)$ και $\pi_{\lambda 2}(t)$ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης το σχολικό έτος t κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\pi_{\lambda 1}(t)$ και $\pi_{\lambda 2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\pi_{\lambda 1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.51)$$

και

$$\pi_{\lambda 2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.52)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των προαχθέντων που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'25 (Στήλες 6^η και 7^η) και πρόεκυψε ότι για την $\pi_{\lambda 1}(t)$ είναι: $m=18,1$, $M=41,2$, $r=0,400$ και $t_0=-6,4$ και για την $\pi_{\lambda 2}(t)$: $m=39,2$, $M=55,8$, $r=0,154$ και $t_0=35,8$. Επομένως, οι σχέσεις (6.51) και (6.52) αντίστοιχα γίνονται:

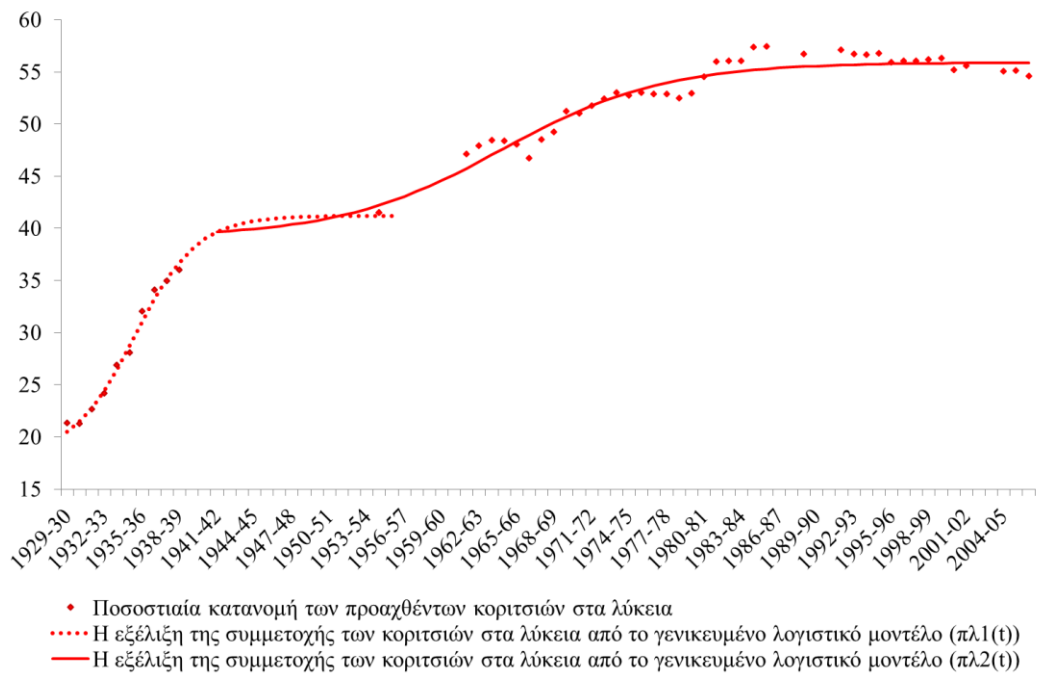
$$\pi_{\lambda_1}(t) = 18,1 + \frac{41,2 - 18,1}{1 + e^{-0,400(t-6,4)}} \quad (6.53)$$

και

$$\pi_{\lambda_2}(t) = 39,2 + \frac{55,8 - 39,2}{1 + e^{-0,154(t-35,8)}} \quad (6.54)$$

οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των προαχθέντων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.10 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\pi_{\lambda_1}(t)$, και $\pi_{\lambda_2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των προαχθέντων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.53) και (6.54), παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{\Pi\theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$, που δίνονται από τη σχέση (1.14), για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.24, από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\pi_{\lambda_1}(t)$ και $\pi_{\lambda_2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται ότι για το $\pi_{\lambda_1}(t)$ είναι $\chi^2=0,139$ και το $\pi_{\lambda_2}(t)$ είναι $\chi^2=0,856$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.24: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των προαχθέντων των λυκείων και εκτίμηση από τα γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\pi_{\lambda 1}(t)$ και $\pi_{\lambda 2}(t)$



Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων στην ανώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (τα λύκεια): Έστω $\alpha_{\lambda 1}(t)$ και $\alpha_{\lambda 2}(t)$ οι εκτιμώμενες τιμές της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το σχολικό έτος t κατά τις χρονικές περιόδους 1929-1955 και 1955-2007 αντίστοιχα, τότε με βάση τη σχέση (6.6) οι $\alpha_{\lambda 1}(t)$ και $\alpha_{\lambda 2}(t)$ εκτιμώνται από τις σχέσεις:

$$\alpha_{\lambda 1}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.55)$$

και

$$\alpha_{\lambda 2}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.56)$$

Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων που δίνεται στον Πίνακα Π.Δ.Δ'25 (Στήλες 8^η και 9^η) και πρόεκυψε ότι για την $\alpha_{\gamma 1}(t)$ είναι: $m=0$, $M=38,4$, $r=0,215$ και $t_0=-1,2$ και για την $\alpha_{\gamma 2}(t)$: $m=38,2$, $M=49,6$, $r=0,373$ και $t_0=34$. Επομένως, οι σχέσεις (6.55) και (6.56) αντίστοιχα γίνονται:

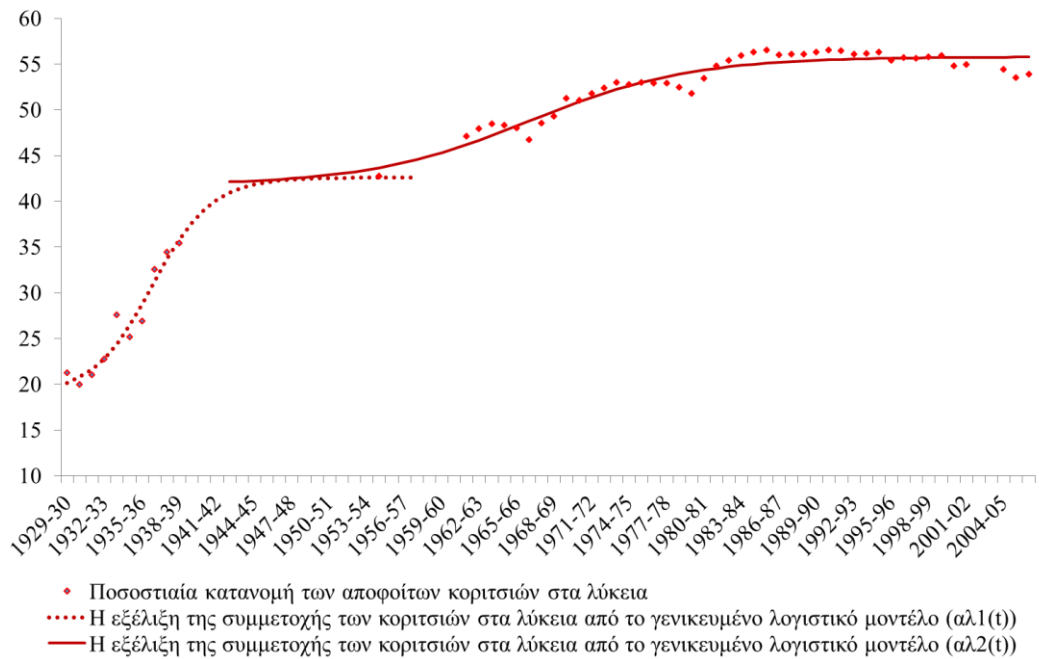
$$\alpha_{\lambda_1}(t) = 18,9 + \frac{42,6 - 18,9}{1 + e^{-0,421(t-7,8)}} \quad (6.57)$$

και

$$\alpha_{\lambda_2}(t) = 41,8 + \frac{55,8 - 41,8}{1 + e^{-0,155(t-38)}} \quad (6.58)$$

οι σχέσεις αυτές αποτελούν αντίστοιχα το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης, για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2007, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης για τα διάφορα σχολικά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.11 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\alpha_{\lambda_1}(t)$, και $\alpha_{\lambda_2}(t)$ της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από σχέσεις (6.57) και (6.58), παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{A\theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$ που δίνονται από την σχέση (1.16), για τα σχολικά έτη από το 1929 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.25, από όπου είναι προφανές ότι τα μοντέλα $\alpha_{\lambda_1}(t)$ και $\alpha_{\lambda_2}(t)$ έχουν καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή των μοντέλων επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται ότι για το $\alpha_{\lambda_1}(t)$ είναι $\chi^2=0,773$ και το $\alpha_{\lambda_2}(t)$ είναι $\chi^2=0,841$, που είναι σημαντικές για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι οι κρίσιμες τιμές είναι 23,209 και 58,619 για 10 και 35 βαθμούς ελευθερίας αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.25: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των αποφοίτων των λυκείων και εκτίμηση από τα γενικευμένα λογιστικά μοντέλα $\alpha_{1,1}(t)$ και $\alpha_{2,2}(t)$

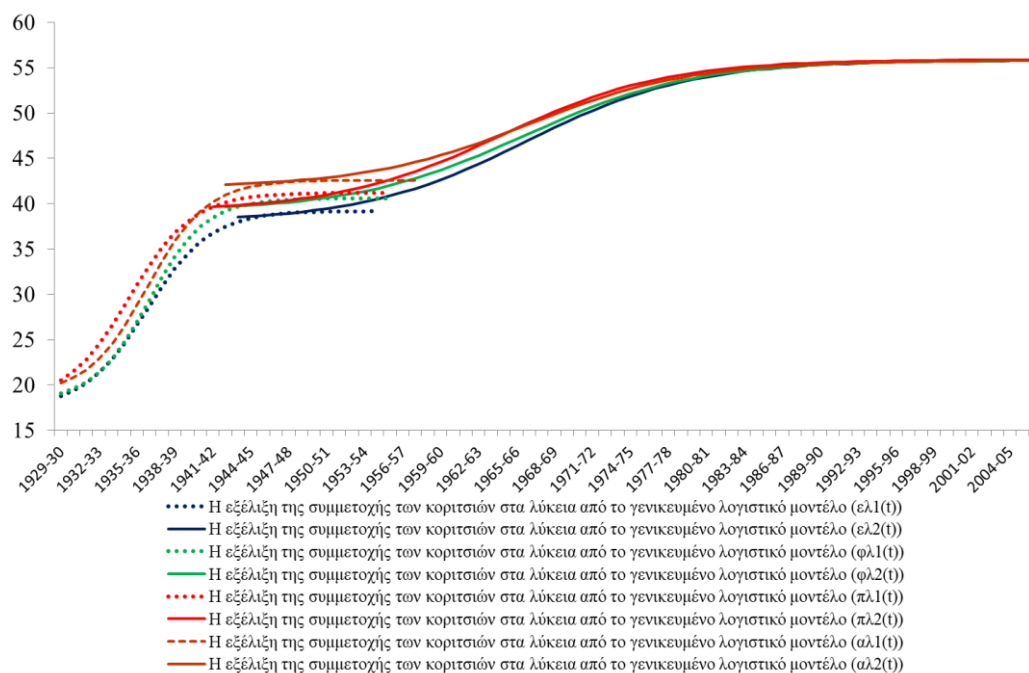


Στο Διάγραμμα 6.26 απεικονίζεται από κοινού η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων της ανώτερης βαθμίδας της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (των λυκείων), όπως αυτή εκτιμάται από την θεωρητική μελέτη. Από το διάγραμμα αυτό προκύπτει ότι η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (τα λύκεια), είναι όμοια με εκείνη του συνόλου της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, αλλά και της κατώτερης βαθμίδας (των γυμνασίων). Ξεκινώντας το 1929 από μια τιμή κοντά στο 20%⁴⁶⁴, διέγραψε το δεύτερο μισό μιας σιγμοειδούς καμπύλης, φθάνοντας σε ένα άνω όριο από το οποίο ακολουθώντας μια δεύτερη σιγμοειδή καμπύλη, αναμένεται να σταθεροποιηθεί στο 55,8% (όριο ισορροπίας), πολύ μεγαλύτερο από τη συμμετοχή των κοριτσιών στην ηλικιακή ομάδα των 16-18. Οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται, μέχρι το 1980, ανάμεσα στις σιγμοειδείς καμπύλες που περιγράφουν την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων των λυκείων, είναι

⁴⁶⁴ Το 1929 από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο εκτιμάται ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων ήταν 18,76% στον πληθυσμό των φοιτησάντων 19,11%, των προαχθέντων 20,49% και των αποφοίτων στο 20,18%

μικρότερες εκείνων των γυμνασίων, επομένως το φύλο επηρεάζει λιγότερο συγκριτικά με τα γυμνάσια τη σχολική διαρροή και τη σχολική επίδοση στα λύκεια.

Διάγραμμα 6.26: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στα λύκεια από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων.



Η τάση σύγκλισης που παρατηρείται στις τέσσερις αυτές καμπύλες από τη δεκαετία του 1980, καθιστά τη διαρροή και τη σχολική επίδοση ανεξάρτητη από το φύλο, η δε μεγάλη διαφορά⁴⁶⁵ που καταγράφεται ανάμεσα στην συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών οφείλεται, όπως προέκυψε από την εμπειρική έρευνα, στο ότι τα κορίτσια επιλέγουν σε μεγαλύτερο ποσοστό συγκριτικά με τα αγόρια τη γενική εκπαίδευση.

⁴⁶⁵ Το 2007 από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο εκτιμάται ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων ήταν 55,8% και των αγοριών 44,2%

6.5-2. Δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση (1966-2007)

Έστω $\varepsilon_{\tau\varepsilon}(t)$ η εκτιμώμενη τιμή της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, το ακαδημαϊκό έτος t , τότε με βάση τη σχέση (6.6) η $\varepsilon_{\tau\varepsilon}(t)$ εκτιμάται από τη σχέση:

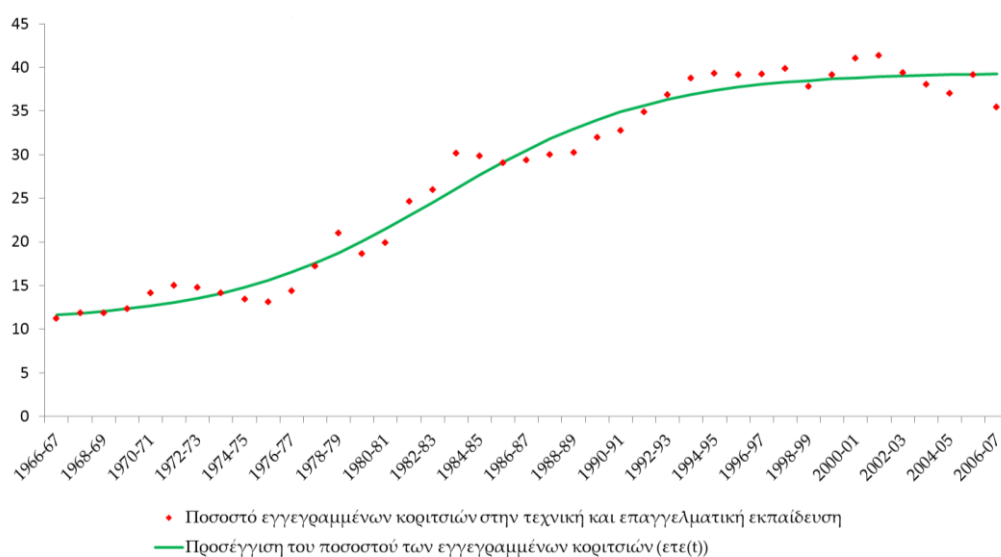
$$\varepsilon_{\tau\varepsilon}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.59)$$

Ως αρχή μετρήσεως του χρόνου ($t=0$) για το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, στη μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στην δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, ορίστηκε το σχολικό έτος 1965-66. Η εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , έγινε με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων που δίνεται στον Πίνακα Π.Κ.6-2.12 και πρόεκυψε ότι $m=10,9$, $M=39,4$, $r=0,220$ και $t_0=17,4$. (τιμή που αντιστοιχεί στο ακαδημαϊκό έτος 1982-83). Επομένως η σχέση (6.59) γίνεται:

$$\varepsilon_{\tau\varepsilon}(t) = 10,9 + \frac{39,4 - 10,9}{1 + e^{-0,220(t-17,4)}} \quad (6.60)$$

η σχέση αυτή αποτελεί το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης για τα διάφορα ακαδημαϊκά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-2.12 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\varepsilon_{\tau\varepsilon}(t)$, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης όπως προκύπτουν από τη σχέση (6.60), παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{E\theta\Delta-TE}(t)$ που δίνονται από τη σχέση (1.10), για τα σχολικά έτη από το 1966 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.27, από όπου είναι προφανές ότι το μοντέλο $\varepsilon_{\tau\varepsilon}(t)$ έχει καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή του μοντέλου επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής υπολογίζεται $\chi^2=4,698$, που είναι σημαντική για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι η κρίσιμη τιμή είναι 60,44 για 40 βαθμούς ελευθερίας.

Διάγραμμα 6.27: Η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων στη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\varepsilon_{\tau}(t)$



Η θεωρητική μελέτη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, η εξέλιξη της οποίας απεικονίζεται στο προηγούμενο διάγραμμα 6.27, έδειξε ότι ξεκινώντας από μια τιμή κοντά στο 11%, το 1966, ακολούθησε μια σιγμοειδή καμπύλη και αναμένεται να σταθεροποιηθεί στο 39% (όριο ισορροπίας). Επομένως εκτιμάται ότι στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση τα κορίτσια θα εξακολουθήσουν να αποτελούν τη μειοψηφία του μαθητικού της δυναμικού.

6.6. Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στην ενότητα αυτή περιγράφεται, με τη χρήση του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου, σχέση (6.6), η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και των σχολών της τριτοβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, οι οποίες ανήκουν στην τριτοβάθμια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Για τις τριτοβάθμιες σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού, που επίσης ανήκαν στην τριτοβάθμια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση, δεν είναι εφικτό να αναλυθεί η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στο φοιτητικό τους πληθυσμό με το μοντέλο αυτό, καθώς όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 4.3.1, η συμμετοχή ως προς το φύλο, στις σχολές αυτές, καθορίζονταν για σχεδόν ολόκληρη την περίοδο της λειτουργίας τους, από το υπουργείο παιδείας και

δεν παρουσιάζει τα κοινά χαρακτηριστικά των άλλων κλάδων της τριτοβάθμιας αλλά και των άλλων βαθμίδων της εκπαίδευσης.

6.6-1. Πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο που δίνεται από τη σχέση (6.6), κατάλληλα προσαρμοσμένο ως προς τις τιμές των παραμέτρων, θεωρείται κατάλληλο για την εκτίμηση της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Ειδικότερα, είναι κατάλληλο για την εκτίμηση των τιμών της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς, τόσο των εγγεγραμμένων, όσο και των πτυχιούχων. Ως αρχή μετρήσεως του χρόνου ($t=0$), για το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, στη μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ορίστηκε το σχολικό έτος 1925-26.

Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση: Έστω $E_{\pi}(t)$ η εκτιμώμενη τιμή της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος t τότε με βάση τη σχέση (6.6) η $E_{\pi}(t)$ εκτιμάται από τη σχέση:

$$E_{\pi}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.61)$$

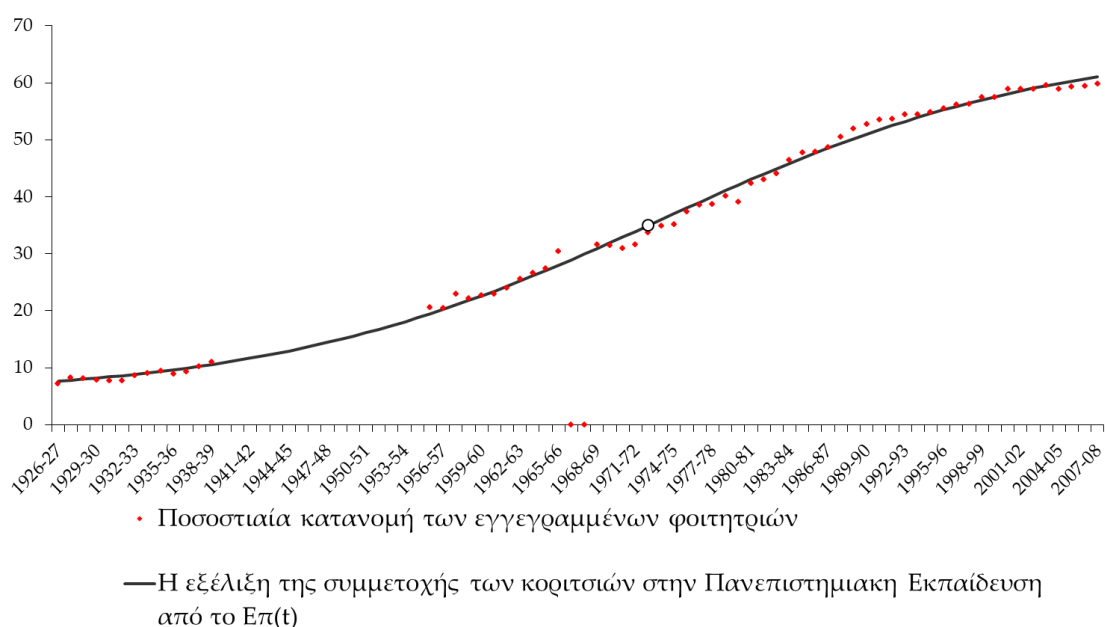
Από την εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση που δίνεται στον Πίνακα Π.Τ.Γ'6. πρόεκυψε ότι $M=67$, $m=5$, $r=0.066$ και $t_0=48$ (τιμή που αντιστοιχεί στο ακαδημαϊκό έτος 1973-74). Επομένως η σχέση (6.61) γίνεται:

$$E_{\pi}(t) = 5 + \frac{67 - 5}{1 + e^{-0,066(t-48)}} \quad (6.62)$$

η σχέση αυτή αποτελεί το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης για τα διάφορα ακαδημαϊκά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-3.1 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $E_{\pi}(t)$, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από τη σχέση (6.62) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές, $P_{E\theta T-\Pi}(t)$, που δίνονται από τη σχέση (1.20) για τα σχολικά έτη από το 1926 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών

τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.28, από όπου είναι προφανές ότι το μοντέλο $E_{\pi}(t)$ έχει καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή του μοντέλου επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται $\chi^2=2,030$, που είναι σημαντική για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι η κρίσιμη τιμή είναι 90,801 για 62 βαθμούς ελευθερίας.

Διάγραμμα 6.28: Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον φοιτητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και η εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $E_{\pi}(t)$



Επομένως, από τη θεωρητική μελέτη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, προκύπτει ότι παρουσιάζει ανοδική τάση καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου (Διάγραμμα 6.28). Ξεκινώντας από 7,67% το 1926 και ακολουθώντας μια σιγμοειδή καμπύλη έφθασε στο τέλος της περιόδου, το 2007, στο 61,06%. Η ανοδική τάση αναμένεται να συνεχιστεί και μετά το 2007, καθώς η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων υπολείπεται αρκετά από την προβλεπόμενη τιμή ισορροπίας (67%).

Το μοντέλο για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης: Έστω $\Pi_{\pi}(t)$ η εκτιμώμενη τιμή της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, το ακαδημαϊκό έτος t , τότε με βάση τη σχέση (6.6) η $\Pi_{\pi}(t)$ εκτιμάται από τη σχέση:

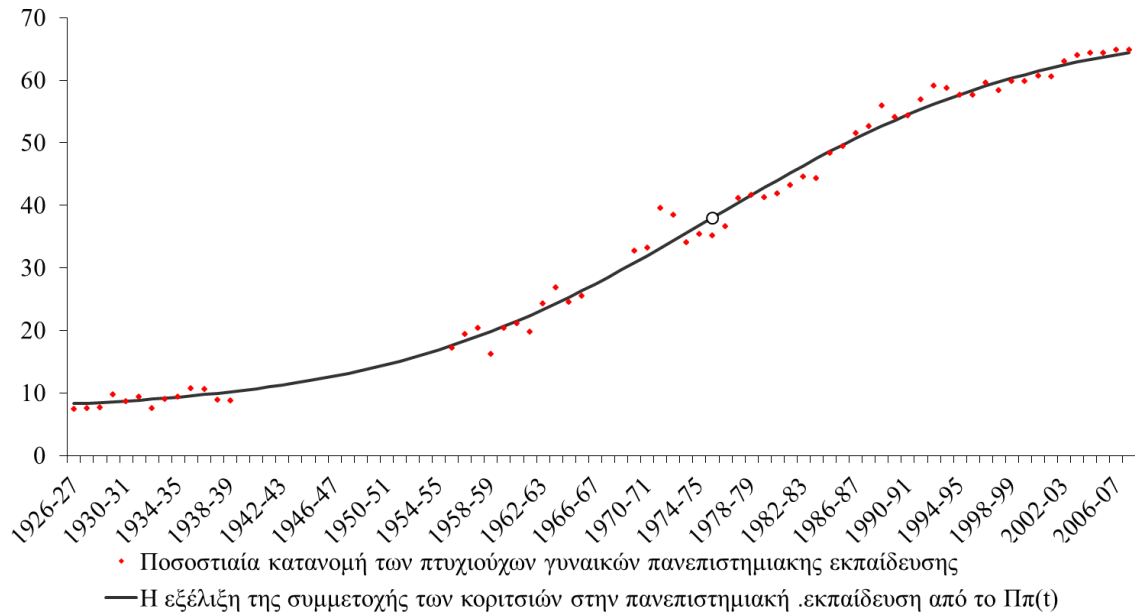
$$\Pi_{\pi}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.63)$$

Από την εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση που δίνεται στον Πίνακα Π.Τ.Γ'7. πρόεκυψε ότι $M=69$, $m=7$, $r=0.079$ και $t_0=50$ (τιμή που αντιστοιχεί στο ακαδημαϊκό έτος 1975-76). Επομένως η σχέση (6.63) γίνεται:

$$\Pi_{\pi}(t) = 7 + \frac{69 - 7}{1 + e^{-0,079(t-50)}} \quad (6.64)$$

η σχέση αυτή αποτελεί το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης για τα διάφορα ακαδημαϊκά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-3.2 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $\Pi_{\pi}(t)$, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από τη σχέση (6.64) παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{\Pi\theta T-\Pi}(t)$ που δίνονται από τη σχέση (1.22) για τα σχολικά έτη από το 1926 έως το 2007. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.29, από όπου είναι προφανές ότι το μοντέλο $\Pi_{\pi}(t)$ έχει καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή του μοντέλου επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής: υπολογίζεται $\chi^2=6,389$, που είναι σημαντική για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι η κρίσιμη τιμή είναι 90,801 για 62 βαθμούς ελευθερίας.

Διάγραμμα 6.29: Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και η εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $\Pi_{\pi}(t)$

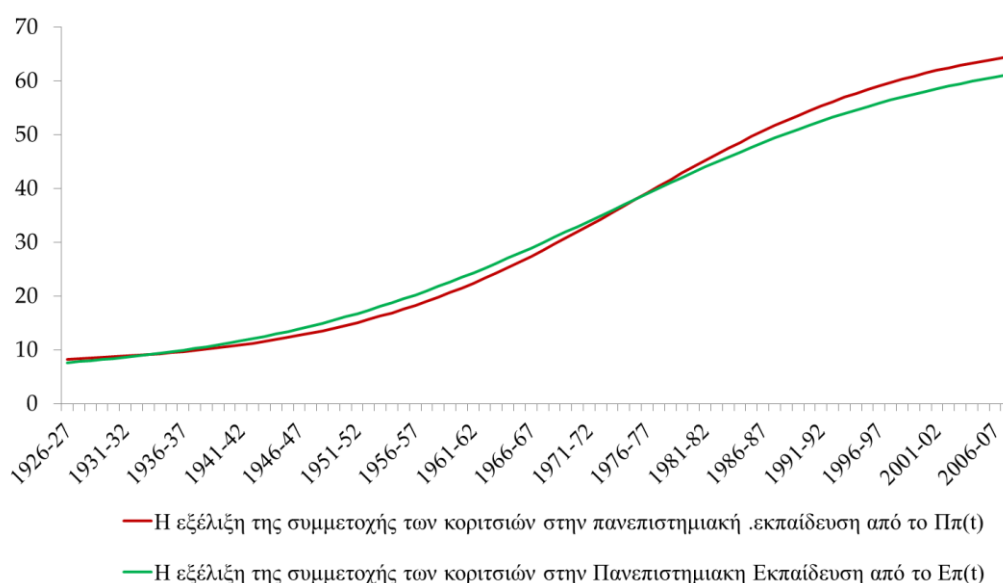


Η θεωρητική μελέτη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων πανεπιστημιακής εκπαίδευσης προκύπτει ότι παρουσιάζει επίσης ανοδική τάση, καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, όπως και εκείνη των εγγεγραμμένων (Διάγραμμα 6.29). Ξεκινώντας το 1926 από 8,27% και ακολουθώντας και αυτή μια σιγμοειδή καμπύλη έφθασε στο τέλος της περιόδου, το 2007 στο 64,42%. Η ανοδική τάση αναμένεται να συνεχιστεί και μετά το 2007, καθώς η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων υπολείπεται αρκετά από το όριο ισορροπίας, που εκτιμάται στο 69%, λίγο μεγαλύτερο από εκείνο των εγγεγραμμένων.

Στο Διάγραμμα 6.30 δίνονται από κοινού οι σιγμοειδείς καμπύλες που απεικονίζουν την εκτιμώμενη, από τα μοντέλα $E_{\pi}(t)$ και $\Pi_{\pi}(t)$ εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης αντίστοιχα. Από το εν λόγω διάγραμμα προκύπτει ότι, κατά την πρώτη δεκαετία, παρατηρείται μια ήπια άνοδος και τα εκτιμώμενα ποσοστά εγγεγραμμένων και πτυχιούχων σχεδόν ταυτίζονται. Στη συνέχεια, μέχρι την δεκαετία του 1970, που η άνοδος γίνεται εντονότερη, η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων ακολουθεί, με μια μικρή χρονική υστέρηση, εκείνη

των εγγεγραμμένων γεγονός που υποδεικνύει ότι η ικανότητα ολοκλήρωσης των σπουδών δεν εξαρτάται από το φύλο. Από τη δεκαετία του 1980 και μετά, το εκτιμώμενο ποσοστό των πτυχιούχων γυναικών γίνεται μεγαλύτερο εκείνου των εγγεγραμμένων, γεγονός που αποδίδεται στο ότι οι γυναίκες φθάνουν γρηγορότερα στην ολοκλήρωση των σπουδών τους σε σχέση με τους άνδρες.

Διάγραμμα 6.30: Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $E_{\pi}(t)$ και $\Pi_{\pi}(t)$



6.6-2. Τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση

Το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο που δίνεται από τη σχέση (6.6), κατάλληλα προσαρμοσμένο ως προς τις τιμές των παραμέτρων, θεωρείται κατάλληλο για την εκτίμηση της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της τριτοβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ως αρχή μετρήσεως του χρόνου ($t=0$), για το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, ορίστηκε το σχολικό έτος 1965-66.

Αν $E_{TE}(t)$ η εκτιμώμενη τιμή της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της τριτοβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, το ακαδημαϊκό έτος t , τότε με βάση τη σχέση (6.6), η $E_{TE}(t)$ εκτιμάται από τη σχέση:

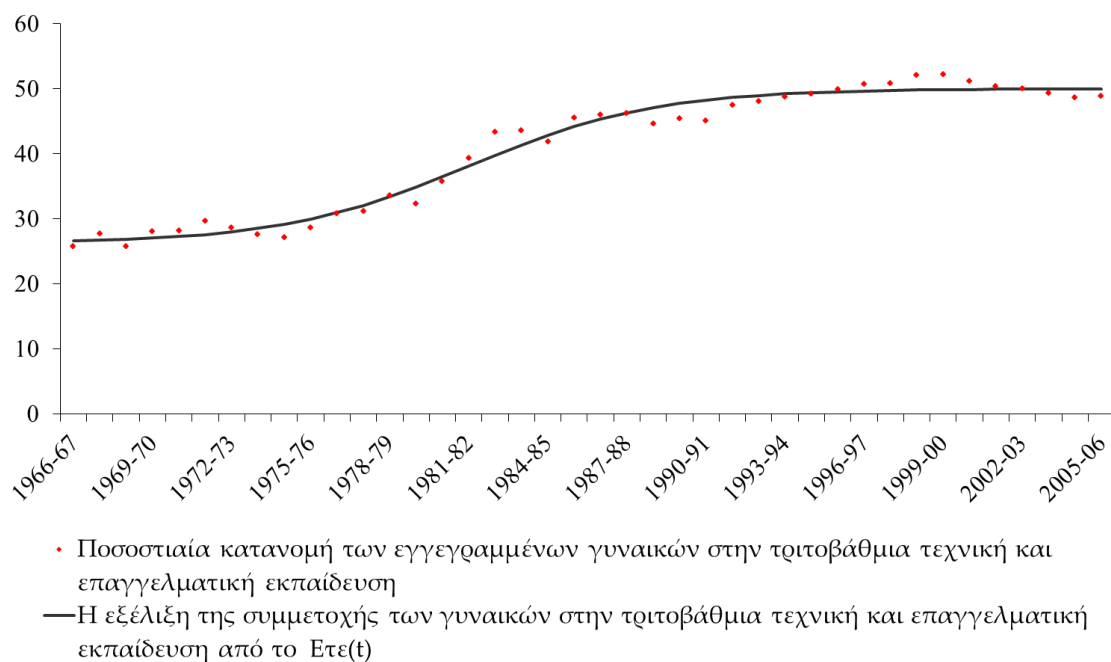
$$E_{TE}(t) = m + \frac{M - m}{1 + e^{-r(t-t_0)}} \quad (6.65)$$

Από την εκτίμηση των παραμέτρων M , m , r και t_0 , με βάση την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων στην τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση που δίνεται στον Πίνακα Π.Τ.Δ'7, πρόεκυψε ότι $m=26,2$, $M=50$, $r=0.280$ και $t_0=16$ (τιμή που αντιστοιχεί στο σχολικό έτος 1981-82). Επομένως η σχέση (6.65) γίνεται:

$$E_{TE}(t) = 26,2 + \frac{50 - 26,2}{1 + e^{-0,280(t-16)}} \quad (6.66)$$

η σχέση αυτή αποτελεί το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο πρόβλεψης της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της τριτοβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης για τα διάφορα ακαδημαϊκά έτη. Στον Πίνακα Π.Κ.6-3.3 δίνονται οι θεωρητικές τιμές, $E_{TE}(t)$, της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από τη σχέση (6.66), παράλληλα με τις εμπειρικές τιμές $P_{EΘΓ-ΜΠ,TE}(t)$ που δίνονται από τη σχέση (1.20) για τα σχολικά έτη από το 1966 έως το 2006. Η γραφική παράσταση θεωρητικών και εμπειρικών τιμών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6.31, από όπου είναι προφανές ότι το μοντέλο $E_{TE}(t)$ έχει καλή προσαρμογή στα δεδομένα. Η καλή προσαρμογή του μοντέλου επίσης αποδεικνύεται από το χ^2 -test καλής προσαρμογής. υπολογίζεται $\chi^2=2,245$, που είναι σημαντική για $\alpha=0,01$, δεδομένου ότι η κρίσιμη τιμή είναι 62,428 για 39 βαθμούς ελευθερίας.

Διάγραμμα 6.31: Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της τριτοβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής και η εκτίμηση από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο $E_{TE}(t)$



Επομένως, από τη θεωρητική μελέτη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση προκύπτει ότι, ξεκινώντας από μια τιμή, το 1966, κοντά στο 26% ακολούθησε μια σιγμοειδή καμπύλη και αναμένεται να σταθεροποιηθεί στο 50%, όριο ισορροπίας (Διάγραμμα 6.31).

Κεφάλαιο 7.

7.1. Σύνοψη αποτελεσμάτων, συμπεράσματα και συγκρίσεις

Στη παρούσα διατριβή εξετάστηκε η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια) από την ίδρυση του ελληνικού κράτους, το 1830 έως το 2007. Πιο συγκεκριμένα: Κατ' αρχάς, λαμβάνοντας υπόψη τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία από επίσημες πηγές, ορίστηκε ένας αριθμός δεικτών οι οποίοι καθορίζουν επακριβώς πως νοείται σε αυτή τη διατριβή η συμμετοχή των ανδρών και των γυναικών στην εκπαίδευση και ειδικότερα στις επιμέρους βαθμίδες της ή και κλάδους αυτής. Συνοπτικά, οι δείκτες αυτοί εκφράζουν, ανά ακαδημαϊκό έτος, το ποσοστό των γυναικών (αντιστοίχως των ανδρών) σε μαθητικούς ή φοιτητικούς πληθυσμούς. Ως τέτοιοι πληθυσμοί θεωρήθηκαν για την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι πληθυσμοί των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων, ενώ για την τριτοβάθμια οι πληθυσμοί των νεοεισαχθέντων, των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων.

Ακολουθως, με βάση τα διαθέσιμα επίσημα στοιχεία, κατασκευάστηκαν οι (εμπειρικές) κατανομές οι οποίες παρουσιάζουν την εξέλιξη της συμμετοχής ανδρών και γυναικών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης για τις μεγαλύτερες δυνατές χρονικές διάρκειες (σχολικά/ακαδημαϊκά έτη). Συγκεκριμένα, οι χρονικές αυτές διάρκειες είναι από το 1830 έως το 2007, για την πρωτοβάθμια και από το 1929 έως το 2007, για τη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι κατανομές αυτές αποτελούν τις πλέον μακροχρόνιες που έχουν κατασκευαστεί σε εθνικό επίπεδο. Η μελέτη αυτών των κατανομών, καθώς και των γραφικών τους παραστάσεων (εμπειρική διερεύνηση, πρώτος στόχος της διατριβής-Μέρος Α'), οδήγησε στο γενικό συμπέρασμα ότι η συμμετοχή των γυναικών στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης εξελίσσεται στη διάρκεια του χρόνου στο πρότυπο μιας σιγμοειδούς καμπύλης, η οποία, ωστόσο, έχει διαφορετική θέση για τις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι η συμμετοχή των γυναικών, ξεκινώντας από ένα πολύ χαμηλό ή και μηδενικό επίπεδο, ακολουθεί ανοδική πορεία με διαφορετικό ωστόσο ρυθμό στη διάρκεια του χρόνου και φθάνει για την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο όριο συμμετοχής των γυναικών στις αντίστοιχες ηλικιακές ομάδες, ενώ για την τριτοβάθμια το ξεπερνά και συνεχίζει να αυξάνει

τείνοντας σε ένα άλλο όριο. Την ακριβώς αντίστροφη εξέλιξη παρουσιάζει προφανώς η συμμετοχή των ανδρών στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες αφού ο χαρακτήρας της συμμετοχής ανδρών και γυναικών για κάθε δεδομένη χρονική στιγμή είναι συμπληρωματικός, διότι οι ποσοστιαίες κατανομές που περιγράφουν αντιστοίχως την συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι συμπληρωματικές (κατά έτος αθροίζουν στο 100%). Τα εμπειρικά αυτά αποτελέσματα ερμηνεύονται, ως ένα βαθμό, στο πλαίσιο της προόδου ή των μεταβολών του οργανωτικού και θεσμικού πλαισίου λειτουργίας της εκπαίδευσης που έλαβαν χώρα από το έτος 1830 μέχρι το 1982. Από το 1982, η πρόσβαση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι ανεξάρτητη από το φύλο.

Η γνώση από την εμπειρική μελέτη οδήγησε στον προσδιορισμό ενός γενικού θεωρητικού μοντέλου, που ονομάστηκε γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, για την περιγραφή και πρόβλεψη της συμμετοχής των γυναικών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης, στη διάρκεια των ακαδημαϊκών ετών (θεωρητική προσέγγιση, δεύτερος στόχος της διατριβής-Μέρος Β'). Ο περιορισμός της αναζήτησης μοντέλου, μόνο για την περιγραφή και πρόβλεψη της συμμετοχής των γυναικών, έγινε γιατί, όπως προαναφέρθηκε, ο χαρακτήρας της συμμετοχής ανδρών και γυναικών για κάθε δεδομένη χρονική στιγμή είναι συμπληρωματικός. Συνεπώς, εύκολα αντιστρεφόμενη η συμμετοχή των γυναικών απηχεί και τη συμμετοχή των ανδρών. Το μοντέλο το οποίο αναπτύχθηκε, είναι ένα παραμετρικό μοντέλο ανάπτυξης με τέσσερις παραμέτρους που περιγράφεται από σιγμοειδή καμπύλη. Για την εκτίμηση των τιμών των παραμέτρων του μοντέλου, κατασκευάστηκε ειδικός αλγόριθμος σε γλώσσα προγραμματισμού Java που δίνεται στο τέλος του παραρτήματος. Το γενικό αυτό μοντέλο εξειδικεύτηκε καταλλήλως για τις περιπτώσεις συμμετοχής των γυναικών στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες και σε κλάδους αυτών και οι σχετικοί έλεγχοι έδειξαν εξαιρετικά καλή εφαρμογή στα δεδομένα. Σημειώνεται, ότι στο μέτρο του δυνατού των γνώσεών μας, ένα τέτοιο μοντέλο παρουσιάζεται για πρώτη φορά στη βιβλιογραφία και ειδικότερα ως εμπνεόμενο από τις εμπειρικές συνθήκες ανάπτυξης στη διάρκεια του χρόνου της συμμετοχής του φύλου στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Συνοψίζοντας τα πρακτικά, ποσοτικού χαρακτήρα, αποτελέσματα της διατριβής, σε συνδυασμό με γεγονότα αναφορικά με τις μεταβολές που συνέβησαν στο οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της εκπαίδευσης, σημειώνουμε τα εξής:

Αναφορικά με τη συμμετοχή του φύλου στην **πρωτοβάθμια εκπαίδευση**, η συμμετοχή των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, συγκριτικά με εκείνη των αγοριών, στην αρχή της εξεταζόμενης περιόδου (1830-2007) προκύπτει ότι είναι κάτω από 20%. Μετά από μια περίοδο στασιμότητας σε αυτό το χαμηλό επίπεδο, παρουσίασε ανοδική τάση και τη δεκαετία του 1970 έγινε ισότιμη με εκείνη των αγοριών. Έκτοτε, όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας ΠΕ συμμετέχουν και ολοκληρώνουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Από την εμπειρική μελέτη προέκυψε, με βάση κυρίως τα ποσοτικά στοιχεία, ότι η συμμετοχή των αγοριών και των κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, εξελίσσεται με διαφορετικό τρόπο κατά τις περιόδους: 1830-1833 *περίοδος ελπίδας*, 1833-1880 *περίοδος στασιμότητας*, 1880-1955 *περίοδος ανάπτυξης* και τέλος 1955-2007 *περίοδος ισορροπίας*.

Κατά την πρώτη περίοδο, 1830-1833 (*περίοδος ελπίδας*), η οποία αφορά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας, την περίοδο δηλαδή της διακυβέρνησης του Καποδίστρια, η ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί προτεραιότητα. Ωστόσο, η συμμετοχή των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση την περίοδο αυτή ήταν αρκετά μικρή, υπολογίζεται ότι συμμετείχε μόλις το 6% των παιδιών σχολικής ηλικίας. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι τα αγόρια αποτελούσαν το 82% και τα κορίτσια το 18% του μαθητικού πληθυσμού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η πλειοψηφία των μαθητριών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης φοιτούσε σε ιδιωτικά σχολεία. Στα δημόσια σχολεία, τα οποία αποτελούσαν την πλειοψηφία των σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η συμμετοχή των κοριτσιών ήταν ελάχιστη, σχεδόν συμβολική, παρότι η πρόσβαση αγοριών και κοριτσιών σε αυτά ήταν ελεύθερη. Αντίθετα, στον ιδιωτικό τομέα στον οποίο λειτουργούσαν και σχολεία αποκλειστικά για κορίτσια, κυρίως από ξένες παιδαγωγούς και ιεραποστολές, η συμμετοχή των κοριτσιών ήταν πολύ μεγαλύτερη. Κατά την περίοδο αυτή, η συμμετοχή των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και ειδικότερα των κοριτσιών, στις νησιωτικές περιοχές, παρουσιάζεται μεγαλύτερη συγκριτικά με την ηπειρωτική Ελλάδα.

Κατά τη δεύτερη περίοδο, 1833-1880 (*περίοδο της στασιμότητας*), η συμμετοχή των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης παρέμεινε σταθερή, σε χαμηλό επίπεδο, περίπου ίδιο με εκείνο της προηγούμενης περιόδου. Συγκεκριμένα, στο τέλος της περιόδου αυτής, το 1878, η συμμετοχή των κοριτσιών και των αγοριών στον μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ήταν 18% και 82% αντίστοιχα. Σημειώνεται ωστόσο, ότι

αυξήθηκε το ποσοστό των παιδιών σχολικής ηλικίας που εγγράφονταν στην ΠΕ και από το 6%, που ήταν στο τέλος της προηγούμενης περιόδου, έφθασε το 1879 στο 35,14%. Το 1879 εγγράφηκε στην Π.Ε. το 55,10% των αγοριών και το 13,51% των κοριτσιών σχολικής ηλικίας. Είναι προφανές ότι ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, μέτρο πρωτοποριακό για την εποχή του, που θεσμοθετήθηκε στην αρχή της περιόδου (1834) και θα οδηγούσε σε ισότιμη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου δεν εφαρμόστηκε. Η Ελλάδα, αν και από τις πρώτες ευρωπαϊκές χώρες που υιοθέτησαν τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, κατείχε κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, συγκριτικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, μια από τις τελευταίες θέσεις όσον αφορά τη συμμετοχή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Η χαμηλή συμμετοχή των παιδιών σχολικής ηλικίας στην ΠΕ οφείλεται στην έλλειψη ενός επαρκούς σχολικού δικτύου, ώστε να έχουν όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας πρόσβαση στο σχολείο, αλλά και στην αδιαφορία ή την ολιγωρία της πολιτείας να επιβάλει στις περιοχές που λειτουργούσαν σχολεία, την εφαρμογή των μέτρων που προέβλεπε ο νόμος για τους γονείς που δεν έστελναν τα παιδιά τους στο σχολείο.

Το ανεπαρκές αλλά και μη ορθολογικά ανεπτυγμένο σχολικό δίκτυο ήταν αποτέλεσμα των επιλογών που θεσμοθετήθηκαν με τον ιδρυτικό νόμο για την ΠΕ το 1833. Ο νόμος αυτός προέβλεπε να εκπαιδεύονται αγόρια και κορίτσια σε διαφορετικά σχολεία αρρένων και θηλέων, κατά τα δυτικά πρότυπα, καθώς και την ανάθεση της ίδρυσης και συντήρησης των σχολείων στους δήμους, εφόσον τους το επέτρεπαν οι οικονομικές τους δυνατότητες. Καθώς ο νόμος έδινε προτεραιότητα στην εκπαίδευση των αγοριών, οι δήμαρχοι είτε, γιατί ο δήμος ήταν σε κακή οικονομική κατάσταση, είτε λόγω διαφορετικών προτεραιοτήτων έδειχναν απροθυμία στην ίδρυση σχολείων ή αρκούσαν στην ίδρυση μόνο σχολείου για αγόρια. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα η πλειοψηφία των σχολείων που ιδρύονταν να είναι αρρένων. Σχολεία θηλέων ιδρύονταν στις πόλεις και τις μεγάλες κωμοπόλεις. Τα σχολεία θηλέων αποτελούσαν το ένα πέμπτο περίπου των σχολείων που ιδρύονταν. Με δεδομένο ότι, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού την περίοδο αυτή κατοικούσε σε αγροτικές περιοχές, προκύπτει ότι το μεγαλύτερο μέρος των κοριτσιών σχολικής ηλικίας δεν είχε πρόσβαση σε σχολείο. Το γεγονός αυτό αποτελεί τη βασική αιτία της χαμηλής συμμετοχής των κοριτσιών έναντι εκείνης των αγοριών. Εκτός όμως από τα παιδιά που δεν συμμετείχαν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, λόγω έλλειψης

πρόσβασης, υπήρχε και ένας σημαντικός αριθμός παιδιών που, παρότι κατοικούσαν σε οικισμούς που λειτουργούσε σχολείο, δεν συμμετείχαν καθόλου ή φοιτούσαν μόνο στις πρώτες τάξεις και στη συνέχεια εγκατέλειπαν. Σε αυτό κυρίως συντελούσαν οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε μεγάλο μέρος του πληθυσμού το οποίο αναζητούσε, μέσα από την παιδική εργασία, συνεισφορά στην αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος. Επίσης, η χαμηλότερη συμμετοχή των κοριτσιών έναντι εκείνης των αγοριών στις ημιαστικές περιοχές στις οποίες λειτουργούσαν σχολεία για αγόρια και κορίτσια, αποδίδεται στην επιφύλαξη με την οποία αντιμετώπιζε η κοινωνία στις περιοχές αυτές τη γυναικεία εκπαίδευση.

Ένας ακόμη λόγος που συντελούσε στο να καθυστερεί η ανάπτυξη του σχολικού δικτύου, ήταν η έλλειψη διδακτικού προσωπικού. Η έλλειψη οφείλεται στην ολιγοπία της πολιτείας να εκπαιδεύσει το αναγκαίο προσωπικό, γεγονός που προσπάθησε να καλύψει με διορισμό, ως δασκάλων, ατόμων με στοιχειώδη επάρκεια γνώσεων, χωρίς καμία εκπαίδευση για το διδασκαλικό επάγγελμα. Η κίνηση αυτή είχε αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Η πράξη αυτή σε συνδυασμό με το ότι η γλώσσα διδασκαλίας δεν ήταν η καθομιλούμενη, αλλά η αρχαϊζουσα, είχε ως αποτέλεσμα να μην πείθοντα για την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης, κυρίως γονείς που δεν σκόπευαν τα παιδιά τους να συνεχίσουν σε ανώτερη βαθμίδα.

Επομένως, η χαμηλή ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, καθώς και η στασιμότητα που παρατηρείται στη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης οφείλονται σε μεγάλο βαθμό σε επιλογές και παραλήψεις της πολιτείας.

Την Τρίτη περίοδο, 1880-1955 (περίοδος ανάπτυξης), η υιοθέτηση της μεικτής εκπαίδευσης, το 1892 για τους μικρούς οικισμούς και από το 1929 για όλη τη χώρα, διευκόλυνε τη δημιουργία ενός επαρκούς σχολικού δικτύου για τις ανάγκες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε να αποκτήσουν όλα τα παιδιά δυνατότητα πρόσβασης σε αυτή. Η ολοκλήρωση του σχολικού δικτύου επιτεύχθηκε μετά την ανάληψη από το υπουργείο παιδείας, στις αρχές του 20ου αιώνα, της οργάνωσης και χρηματοδότησης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης την οποία μέχρι τότε ασκούσαν οι δήμοι. Η ανάπτυξη του σχολικού δικτύου από το υπουργείο παιδείας βασίστηκε σε πληθυσμιακά κριτήρια και επιτεύχθη με τη γενναία χρηματοδότησή του και με ένα σημαντικό δάνειο που επισυνάφθηκε το 1930 για το σκοπό αυτό. Αναφορικά με τη στελέχωση του με το αναγκαίο διδακτικό προσωπικό, από το 1914 σημειώνεται

σημαντική πρόοδος στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού η οποία σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα κατάφερε να καλύψει, τόσο τις ανάγκες που υπήρχαν, όσο και τις νέες αυξημένες ανάγκες που πρόέκυψαν, αφενός από τον διπλασιασμό του ελληνικού κράτους το 1912-13 και αφετέρου από τον μεγάλο αριθμό προσφύγων που δέχθηκε η χώρα μετά τη μικρασιατική καταστροφή το 1922. Η επέκταση του σχολικού δικτύου σε συνδυασμό με την προσπάθεια για πιστότερη εφαρμογή του νόμου για την υποχρεωτική εκπαίδευση, οδήγησε στη συνεχή αύξηση της συμμετοχής των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, έτσι που στο τέλος της περιόδου περίπου το 97% των παιδιών σχολικής ηλικίας εγγράφονταν στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τα κορίτσια πλέον αποτελούσαν σχεδόν το 48% του μαθητικού πληθυσμού των εγγεγραμμένων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αγόρια το 52% περίπου. Επομένως, στο τέλος αυτής της περιόδου η συμμετοχή των αγοριών και των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων αλλά και των φοιτησάντων είναι πάρα πολύ κοντά στα ποσοστά αγοριών και κοριτσιών της ηλικιακής ομάδας σχολικής ηλικίας της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης .

Τέλος, την τέταρτη περίοδο, 1955-2007, περίοδο της ισορροπίας, η συμμετοχή των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι σχεδόν καθολική. Συνεπώς, η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων αλλά και στον πληθυσμό των αποφοίτων, από την δεκαετία του 1970, ταυτίζεται με τη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην ηλικιακή ομάδα των 6-11 ετών φθάνοντας έτσι στο φυσικό της όριο. Η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στην ηλικιακή ομάδα των 6-11 κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, παραμένει σχεδόν σταθερή κοντά στο 51,5% και 48,5% αντίστοιχα. Επομένως, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου στην Ελλάδα επιτυγχάνεται ισότιμη συμμετοχή, αγοριών και κοριτσιών, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ισότιμη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, είχε ήδη επιτευχθεί σε όλες τις χώρες της τότε Ευρωπαϊκής Ένωσης από τη δεκαετία του 1970.

Τα συμπεράσματα της εμπειρικής μελέτης της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση συμφωνούν με εκείνα που προκύπτουν από τη θεωρητική μελέτη που πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου. Κατά τη θεωρητική μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι παράμετροι του λογιστικού μοντέλου υπολογίστηκαν από την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, κατανομή που εκτείνεται χρονικά σε όλη την εξεταζόμενη

περίοδο (1830-2007). Αποδείχτηκε ότι η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα είναι ιδιαίτερα καλή. Η μελέτη αυτή έδειξε ότι η συμμετοχή των κοριτσιών ξεκινώντας από ένα χαμηλό επίπεδο 18% (αρχική τιμή), διέγραψε μια σιγμοειδή καμπύλη και κατέληξε στο φυσικό της όριο το 48,5% (όριο ισορροπίας). Επίσης, κατά τη θεωρητική μελέτη για την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς των φοιτησάντων και των αποφοίτων, για τις χρονικές περιόδους 1910-2007 και 1926-2007 αντίστοιχα, που ήταν εφικτή από τα διαθέσιμα στοιχεία, αποδείχθηκε ότι η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα είναι πολύ ικανοποιητική και έδειξε ότι η εν λόγω συμμετοχή ακολούθησε το δεύτερο μισό μιας σιγμοειδούς καμπύλης και σταθεροποιήθηκε στο ίδιο όριο με αυτό της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων. Ωστόσο, για κάποιες χρονικές περιόδους παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις στις καμπύλες που δίνονται από το εν λόγω μοντέλο για την περιγραφή της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των αποφοίτων, οι οποίες αποδίδονται στις διαφοροποιήσεις αγοριών και κοριτσιών τις περιόδους αυτές σχετικά με τη σχολική διαρροή και τη σχολική επίδοση.

Αναφορικά με την συμμετοχή του φύλου στη **Δευτεροβάθμια εκπαίδευση**, κατά την πρώτη τετραετία της εξεταζόμενης περιόδου (1830-1834, *περίοδο ελπίδας*), η συμμετοχή των κοριτσιών στη μεταπρωτοβάθμια εκπαίδευση, δεδομένου ότι την τετραετία αυτή δεν υπάρχει θεσμοθετημένη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ήταν πολύ μικρή. Τα κορίτσια συμμετείχαν σε σχολεία που παρείχαν κυρίως γενική παιδεία. Η συμμετοχή όμως αυτή των κοριτσιών δημιουργούσε ελπίδες για την περαιτέρω διεύρυνση της. Στη συνέχεια, η συμμετοχή των κοριτσιών εξετάστηκε χωριστά για κάθε κλάδο της, τη γενική και την επαγγελματική εκπαίδευση, όπως αυτή διαχωρίστηκε μετά τη θεσμοθέτηση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το 1834.

Για τη συμμετοχή των αγοριών και των κοριτσιών στη **δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση** η εμπειρική μελέτη έδειξε, με βάση κυρίως τα ποσοτικά στοιχεία, ότι εξελίσσεται με διαφορετικό τρόπο κατά τις περιόδους: 1834-1890 *περίοδος αποκλεισμού*, 1890-1926 *περίοδος διεκδικήσεων*, 1926-1981 *περίοδος ανάπτυξης* και τέλος 1981-2007 *περίοδος σταθερότητας*.

Κατά την πρώτη περίοδο, 1834-1890 (*περίοδος αποκλεισμού*), στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση φοιτούσαν μόνο αγόρια, επειδή ο νόμος με τον οποίο θεσμοθετήθηκε, το 1834, η δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν επέτρεπε την

φοίτηση των κοριτσιών. Συνεπώς, η συμμετοχή των γυναικών στον μαθητικό πληθυσμό της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης είναι μηδενική. Ο αριθμός των αγοριών που φοιτούσε κατά την περίοδο αυτή, τόσο στον κατώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που περιελάμβανε τα ελληνικά σχολεία, όσο και στον ανώτερο, που περιελάμβανε τα γυμνάσια, είχε ανοδική τάση. Όμως, η συμμετοχή των μαθητών στον κατώτερο κύκλο ήταν πιο μαζική συγκριτικά με τον ανώτερο. Ο αριθμός των μαθητών της κατώτερης βαθμίδας ήταν υπερτριπλάσιος εκείνων της ανώτερης.

Στις αρχές της δεύτερης περιόδου, 1890-1926 (*περίοδος διεκδικήσεων*), εγγράφονται οι πρώτες μαθήτριες στα σχολεία της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, παράτυπα. Αρχικά, ο αριθμός τους ήταν μικρός, είκοσι χρόνια αργότερα, το 1910, αποτελούσαν μόλις το 6% του μαθητικού δυναμικού της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης. Η παρουσία τους όμως ήταν σημαντική, καθώς διεκδίκησαν και πέτυχαν την συμμετοχή τους στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση. Η λειτουργία των πρώτων ελληνικών σχολείων και γυμνασίων για κορίτσια, το 1917, είναι ουσιαστικά το πρώτο βήμα της πολιτείας για την αναγνώριση της *de facto* συμμετοχής των κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση και έδωσε μεγάλη ώθηση στην αύξηση της συμμετοχής των κοριτσιών. Έτσι, το 1919 οι μαθήτριες αποτελούσαν το 13% του μαθητικού πληθυσμού της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης και το 1929 το 23%.

Κατά την τρίτη περίοδο, 1929-1981 (*περίοδος ανάπτυξης*), η συμμετοχή των κοριτσιών στο μαθητικό πληθυσμό της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης παρουσιάζει ανοδική τάση. Την άνοδο αυτή διευκόλυνε η θεσμοθέτηση από την μεταρρύθμιση του Βενιζέλου, κοινών κανόνων πρόσβασης στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση για αγόρια και κορίτσια. Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων από 23%, το 1929, έφτασε στο 32%, το 1939. Ο πόλεμος όμως του 1940 και ο εμφύλιος που ακολούθησε ανέκοψαν την έντονη ανοδική της πορεία, με αποτέλεσμα για μια δεκαπενταετία η συμμετοχή των κοριτσιών να ακολουθήσει μια πολύ ήπια άνοδο και να βρεθεί το 1955 σε ελαφρά υψηλότερο επίπεδο συγκριτικά με το 1939, στο 37%. Από το 1955 ξεκινάει μια νέα έντονη άνοδος στη συμμετοχή των κοριτσιών που την οδήγησε, στο τέλος της δεκαετίας του 1970 στο 50%. Στη συνέχεια και ως το τέλος της περιόδου παρέμεινε σε αυτό το επίπεδο. Εξετάζοντας τη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, παρατηρούμε ότι είναι λίγο μεγαλύτερη εκείνης των

εγγεγραμμένων, γεγονός που αποδίδεται στο ότι τα κορίτσια εγκαταλείπουν δυσκολότερα το σχολείο κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους. Επίσης, η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης είναι λίγο μεγαλύτερη εκείνης των φοιτησάντων, αποτέλεσμα της μεγαλύτερης ικανότητας των κοριτσιών να ολοκληρώνουν την τάξη στην οποία φοιτούν σε σχέση με τα αγόρια. Σημειώνεται ότι η *περίοδος ανάπτυξης* της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (1929-1981) ακολούθησε, με μια χρονική υστέρηση, την *περίοδο ανάπτυξης* της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (1880-1955).

Τέλος, την περίοδο 1981-2007 (*περίοδος σταθερότητας*), η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών παραμένει σχεδόν σταθερή στο επίπεδο που διαμορφώθηκε στο τέλος της προηγούμενης περιόδου.

Εξετάζοντας την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στο μαθητικό δυναμικό της κατώτερης βαθμίδας της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, τα γυμνάσια, με βάση τις ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων, διαπιστώνουμε ότι έχει όμοια εξέλιξη με εκείνη που αναφέρεται στο σύνολο της γενικής εκπαίδευσης. Η συμμετοχή όμως των κοριτσιών στην κατώτερη βαθμίδα της εκπαίδευσης ξεκινάει από ένα ελαφρώς μεγαλύτερο επίπεδο από εκείνη του συνόλου της γενικής εκπαίδευσης και καταλήγει σε ένα μικρότερο, πιο κοντά σε εκείνο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αναφορικά με την εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στο μαθητικό δυναμικό της ανώτερης βαθμίδας της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, τα λύκεια, με βάση τις ίδιες κατανομές, όπως και στην περίπτωση των γυμνασίων, διαπιστώνουμε ότι και αυτή ακολουθεί όμοια εξέλιξη με βάση τις αντίστοιχες κατανομές που αναφέρονται στο σύνολο της γενικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, αυτή ξεκινά από χαμηλότερο επίπεδο και καταλήγει σε υψηλότερο, κοντά στο 56% .

Η συστηματική παροχή στοιχείων από την ΕΣΥΕ (σήμερα ΕΛΣΤΑΤ), μετά το 1926, με εξαίρεση την περίοδο 1939-1954, έδωσε τη δυνατότητα να πραγματοποιηθεί για την περίοδο 1929-2007 και θεωρητική μελέτη, με το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, της συμμετοχής των κοριτσιών στους πληθυσμούς των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης συνολικά (γυμνάσια και λύκεια), αλλά και χωριστά στις δυο βαθμίδες της, την κατώτερη (*γυμνάσια*) και την ανώτερη (*γενικά λύκεια*). Για την εκτίμηση των παραμέτρων του μοντέλου χρησιμοποιήθηκαν οι αντίστοιχες ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων. Η

εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στους εν λόγω πληθυσμούς προσεγγίστηκε διαδοχικά από το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο για τις περιόδους 1929-1955 και 1955-2006, καθώς από την εμπειρική εικόνα προέκυψε ότι η εν λόγω εξέλιξη ακολούθησε διαδοχικά δυο σιγμοειδείς καμπύλες. Η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα είναι ιδιαίτερα καλή.

Ειδικότερα, στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (γυμνάσια και λύκεια αθροιστικά) η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στο πληθυσμό των εγγεγραμμένων, ξεκινώντας από μια μηδενική τιμή το 1890, ακολούθησε μια σιγμοειδή καμπύλη και έφθασε σε ένα άνω όριο τη δεκαετία του 1940. Από το όριο αυτό, με μια νέα σιγμοειδή καμπύλη στις αρχές της δεκαετίας του 1980, έφτασε πολύ κοντά σε ένα νέο άνω όριο (όριο ισορροπίας) στο οποίο στη συνέχεια και ως το 2007 τείνει να σταθεροποιηθεί. Όμοια εξέλιξη με αυτή των εγγεγραμμένων εκτιμάται, από το γενικευμένο μοντέλο, ότι έχει και η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των φοιτησάντων και των προαχθέντων, ωστόσο τα όρια ισορροπίας των τριών καμπυλών διαφέρουν ελαφρώς, είναι αντίστοιχα 50,6%, 51% και 52%.

Στην κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (τα γυμνάσια) η θεωρητική μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών έδειξε ότι είναι όμοια με εκείνη το σύνολο της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης. Αρχίζει και αυτή από μηδενική τιμή, διαγράφει δυο σιγμοειδείς καμπύλες και φτάνει σε ένα όριο ισορροπίας, για τον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στο 49,2%, των φοιτησάντων στο 49,4%, των προαχθέντων στο 49,6% και των αποφοίτων στο 50,2%. Οι τιμές αυτές είναι μεγαλύτερες της συμμετοχής των κοριτσιών στην ηλικιακή ομάδα των 13-15 ετών που τα παιδιά φοιτούν στα γυμνάσια (η συμμετοχή στην ηλικιακή αυτή ομάδα το 2001 ήταν 47,85%) και οφείλονται στο ότι τα αγόρια επαναλαμβάνουν την τάξη σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα κορίτσια, στο ότι τα κορίτσια εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρότερο ποσοστό από τα αγόρια και ολοκληρώνουν σε μεγαλύτερο ποσοστό την τάξη που φοιτούν.

Στην ανώτερη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (τα γενικά λύκεια) η θεωρητική μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των κοριτσιών είναι και αυτή όμοια, τόσο με εκείνη των κοριτσιών στο σύνολο της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, όσο και εκείνης της κατώτερης βαθμίδας, των γυμνασίων. Στην περίπτωση όμως των λυκείων, εξεταζόμενη με βάση τον πληθυσμό των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων, των προαχθέντων και των αποφοίτων, εκτιμάται ότι η συμμετοχή των κοριτσιών ξεκινά από μια αρχική τιμή κοντά στο 18%, στα μέσα της δεκαετίας του 1910,

διαγράφει δυο σιγμοειδείς καμπύλες και φτάνει στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, το 2007, σε ένα κοινό όριο ισοροπίας κοντά στο 55,8%,

Για τη **Δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση** την περίοδο **1884-1960** δεν υπάρχουν συνολικά στοιχεία ως προς το φύλο για το μαθητικό της δυναμικό. Από τα διαθέσιμα ελλιπή στοιχεία προκύπτει ότι η επαγγελματική εκπαίδευση αποτελούσε ένα μικρό ποσοστό του μαθητικού δυναμικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αρκετά μικρότερο του 10%. Η δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση την περίοδο αυτή περιελάμβανε κυρίως σχολές εκπαίδευσης του διδακτικού προσωπικού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και μερικών κλάδων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης⁴⁶⁶. Ωστόσο, για κάποιες χρονικές περιόδους περιελάμβανε και σχολές που παρείχαν γενικές επαγγελματικές γνώσεις χωρίς κάποια εξειδίκευση, αλλά και σχολές που παρείχαν ειδίκευση στον εμπορικό και οικονομικό τομέα.

Ως τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, η δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση περιελάμβανε μόνο σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αγόρια και κορίτσια φοιτούσαν σε διαφορετικού τύπου σχολεία. Τα αγόρια φοιτούσαν σε δημόσια σχολεία, τα διδασκαλεία, τα οποία δέχονταν προκαθορισμένο αριθμό μαθητών, ενώ τα κορίτσια σε ιδιωτικά σχολεία, τα παρθεναγωγεία, όπου οι απόφοιτες κατόπιν εξετάσεων αποκτούσαν πτυχίο δασκάλας. Ο αριθμός των κοριτσιών που αποφοιτούσαν από τα παρθεναγωγεία και αποκτούσαν πτυχίο δασκάλας ήταν πολύ μεγαλύτερος των αποφοίτων αγοριών των διδασκαλείων. Από το 1914 και ως το 1933 που εξακολούθησαν να λειτουργούν οι σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σταμάτησε η εκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών σε διαφορετικού τύπου σχολεία και θεσμοθετήθηκε κοινός τύπος σχολείων, τα διδασκαλεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στα σχολεία αυτά συνολικά την πλειοψηφία του μαθητικού δυναμικού εξακολουθούσαν να αποτελούν τα κορίτσια. Το 1932-33 τα κορίτσια αποτελούσαν το 59,36% του συνολικού μαθητικού δυναμικού των διδασκαλείων. Η αντικατάσταση όμως των διδασκαλείων από τις παιδαγωγικές ακαδημίες ανέτρεψε την κατάσταση που είχε διαμορφωθεί, καθώς ο αριθμός των μαθητών τους ως προς το φύλο προκαθοριζόταν από το υπουργείο παιδείας. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι γυναίκες να αποτελούν μόλις το 28% του

⁴⁶⁶ Ένα μεγάλο μέρος επαγγελματικών σχολών ήταν αδιαβάθμητες και ανήκαν στην Ειδική Εκπαίδευση

μαθητικού δυναμικού των παιδαγωγικών ακαδημιών. Ακολούθως, οι παιδαγωγικές ακαδημίες εντάχθηκαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, στις σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού προστέθηκαν τα διδασκαλεία νηπιαγωγών, γυμναστικής και λίγο αργότερα και το διδασκαλείο οικοκυρικών. Στα διδασκαλεία νηπιαγωγών και οικοκυρικών φοιτούσαν μόνο κορίτσια, ενώ στο διδασκαλείο γυμναστικής, και στη συνέχεια στη γυμναστική ακαδημία που το αντικατέστησε, φοιτούσαν αγόρια και κορίτσια. Ο αριθμός τους προκαθορίζονταν και ως προς το φύλο από το υπουργείο παιδείας. Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων μέχρι το 1934, που λειτούργησε το διδασκαλείο της γυμναστικής, δεν ξεπέρασε το 35%, στη συνέχεια με τη λειτουργία της ακαδημίας σωματικής αγωγής αυξήθηκε.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ιδρύθηκαν και οι δημόσιες εμπορικές σχολές οι οποίες εντάχθηκαν στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και είχαν ως σκοπό την προπαρασκευή των σπουδαστών τους για τον οικονομικό και εμπορικό κλάδο. Στις σχολές αυτές αρχικά φοιτούσαν αγόρια και από το 1910 άρχισαν να φοιτούν και κορίτσια. Το 1960, που καταργηθήκαν οι εμπορικές σχολές, η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων ήταν 53%.

Η επαγγελματική εκπαίδευση μετά το 1914 συμπεριέλαβε και σχολεία όπως οι αστικές σχολές θηλέων, τα ανώτερα παρθεναγωγεία και τα αστικά σχολεία. Τα σχολεία αυτά είχαν σκοπό την παροχή γενικής μόρφωσης αλλά και την επαγγελματική εκπαίδευση, χωρίς κάποια ειδίκευση των μαθητών τους. Οι αστικές σχολές θηλέων και τα ανώτερα παρθεναγωγεία απευθύνονταν μόνο στα κορίτσια, ενώ τα αστικά σχολεία λειτούργησαν ως αρρένων και θηλέων. Στα αστικά σχολεία η συμμετοχή των κοριτσιών ήταν 38% και το επόμενο σχολικό έτος 45,84%

Η ανεπάρκεια και η ανομοιογένεια των διαθέσιμων στοιχείων για την επαγγελματική εκπαίδευση κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, εξ αιτίας των πολλών και διαφορετικών τύπων σχολείων που μετασχηματίζονταν, συγχωνεύονταν, καταργούνταν και στη συνέχεια αντικαθιστούνταν από άλλα, καθώς και ο προκαθορισμός ως προς το φύλο από το υπουργείο παιδείας του αριθμού των εισακτέων στις περισσότερες από τις σχολές αυτές, οδήγησε στο να μην καταστεί εφικτή η θεωρητική μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των γυναικών στην επαγγελματική εκπαίδευση, την περίοδο 1833-1960.

Στη **δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση**, την περίοδο **1960-2007**, την πλειοψηφία του μαθητικού της δυναμικού αποτελούν τα αγόρια. Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στην αρχή της περιόδου ήταν μικρή κοντά στο 10%. Η αναδιοργάνωση της τεχνικής εκπαίδευσης το 1977 και ο περιορισμός της στον ανώτερο κλάδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μετά το 1985, μετά την κατάργηση του κατώτερου κλάδου της το 1981 και την επέκταση της γενικής εκπαίδευσης σε όλη την κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, φαίνεται ότι επέδρασε θετικά στην αύξηση της συμμετοχής των κοριτσιών. Όπως προκύπτει από την ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, η συμμετοχή των κοριτσιών ακολούθησε μια ήπια άνοδο και στο τέλος της περιόδου έφτασε κοντά στο 40%.

Από τη θεωρητική μελέτη με το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, οι παράμετροι του οποίου υπολογίστηκαν από την κατανομή των εγγεγραμμένων, προέκυψε ότι η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα ήταν πολύ καλή και έδειξε ότι η εξέλιξη της συμμετοχής των κοριτσιών στο πληθυσμό των εγγεγραμμένων της δευτεροβάθμιας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, ξεκινώντας από μια αρχική τιμή, 10%, ακολούθησε μια σιγμοειδή καμπύλη φθάνοντας σε ένα άνω όριο στο 39%, όπου και προβλέπεται ότι η εν λόγω συμμετοχή των κοριτσιών θα σταθεροποιηθεί.

Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων **στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** (στην ανώτερη γενική και στην ανώτερη τεχνική και επαγγελματική, συνολικά) την περίοδο 1985-2007 είναι σχεδόν σταθερή, και κυμαίνεται πολύ κοντά στο 48%. Είναι δηλαδή περίπου ίση με τη συμμετοχή των κοριτσιών στην ηλικιακή ομάδα των 16 έως 19 ετών η οποία το 2001 ήταν 47,59%. Επομένως, το φύλο δεν φαίνεται να επηρεάζει πλέον τη συμμετοχή των παιδιών στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το φύλο ωστόσο προκύπτει ότι επιδρά σημαντικά στην επιλογή του κλάδου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που επιλέγει να ακολουθήσει ένα παιδί, γενική ή τεχνική επαγγελματική. Στην Ελλάδα τα κορίτσια επιλέγουν τη γενική εκπαίδευση σε μεγαλύτερο ποσοστό συγκριτικά με τα αγόρια, το ίδιο παρατηρείται σε όλες τις Ευρωπαϊκές Χώρες, εκτός της Αγγλίας. Η πλειοψηφία του μαθητικού δυναμικού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, διαχρονικά επιλέγει τη γενική εκπαίδευση, το ίδιο παρατηρείται και

στις χώρες της νότιας Ευρώπης- Πορτογαλία, Ισπανία, Μάλτα, Ιταλία και Κύπρο, αλλά και σε μερικές της βόρειας- Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία και Ουγγαρία, και στη Σουηδία. Αντίθετα στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες η πλειοψηφία των παιδιών επιλέγει την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Συνολικά όμως, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το μεγαλύτερο μέρος των παιδιών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (62,7%) επιλέγει την επαγγελματική εκπαίδευση.

Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στην **τριτοβάθμια εκπαίδευση** εξετάστηκε, λόγω των διαφορετικών τύπων σχολών που περιελάμβανε, χωριστά για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση και για την μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ωστόσο εξετάστηκε και στο σύνολο της για την περίοδο 1983-2007, περίοδο κατά την οποία η πρόσβαση σε όλες τις σχολές ήταν ανεξάρτητη από το φύλο.

Από την εμπειρική μελέτη για την **Πανεπιστημιακή εκπαίδευση** την περίοδο 1837 (που ιδρύθηκε το πρώτο πανεπιστήμιο) ως το 2007, προέκυψε, με βάση κυρίως τα ποσοτικά στοιχεία, ότι η συμμετοχή των αγοριών και των κοριτσιών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, εξελίσσεται με διαφορετικό τρόπο κατά τις περιόδους: 1837-1890 (*περίοδος αποκλεισμού*), 1890-1926 (*περίοδος διεκδικήσεων*) και 1926-2007 (*περίοδος ανάπτυξης*).

Την πρώτη περίοδο, 1837-1890 (*περίοδος αποκλεισμού*), στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση συμμετείχαν μόνο άνδρες, οι γυναίκες δεν είχαν δυνατότητα συμμετοχής. Ο αριθμός των φοιτητών κατά την περίοδο αυτή είχε ανοδική τάση και ήταν ανάλογος του αριθμού των αποφοίτων αγοριών της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, καθώς δεν υπήρχαν περιορισμοί για την εγγραφή των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας στην πανεπιστημιακή σχολή που επιθυμούσαν να φοιτήσουν.

Στην αρχή της δεύτερης περιόδου, 1890-1926 (*περίοδος διεκδικήσεων*), εγγράφονται στο πανεπιστήμιο και γυναίκες. Οι πρώτες φοιτήτριες εγγράφηκαν παράτυπα καθώς δεν διέθεταν απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Όμως κατάφεραν, μέσα από προσωπικές διεκδικήσεις, να γίνουν δεκτές σε εξέταση, ώστε να μπορέσουν να αποδείξουν την επάρκεια των γνώσεων τους, προκειμένου να παρακολουθήσουν πανεπιστημιακά μαθήματα, διαδικασία που είχε χρησιμοποιηθεί μέχρι τότε για άνδρες που διδάσκονταν από ιδιωτικούς δασκάλους και δεν είχαν απολυτήριο γυμνασίου. Μέσα από αυτή τη διαδικασία μόνο ένας πολύ μικρός αριθμός γυναικών κατάφερε να εγγραφεί στο πανεπιστήμιο. Την πρώτη δεκαετία ο συνολικός αριθμός των φοιτητριών ήταν μονοψήφιος. Στη συνέχεια, η αποφοίτηση

γυναικών από τα σχολεία αρρένων στα οποία άρχισαν να εγγράφονται μετά το 1890, αλλά και από τα γυμνάσια θηλέων, που θεσμοθετήθηκαν το 1917, προκάλεσε την αύξηση του αριθμού των γυναικών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση η οποία ωστόσο παρέμεινε σε πολύ χαμηλό επίπεδο. Η περίοδος αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική στην εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, αφού στη διάρκεια της διαμορφώθηκε μια διαδικασία για την πρόσβαση στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, κοινή για άνδρες και γυναίκες.

Την περίοδο 1926-2007 (περίοδος ανάπτυξης), παύει η ελεύθερη εισαγωγή των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια και η εισαγωγή γίνεται κατόπιν εξετάσεων. Ο αριθμός των εισαγομένων προκαθορίζεται από το υπουργείο παιδείας, χωρίς όμως περιορισμούς ως προς το φύλο. Η συμμετοχή των γυναικών, τόσο στον φοιτητικό πληθυσμό, όσο και στον πληθυσμό των αποφοίτων το 1926 ήταν μικρή, κοντά στο 7%, κατά τη διάρκεια όμως αυτής της περιόδου παρουσίασε ανοδική τάση και τη δεκαετία του 1980 εξισώθηκε με εκείνη των ανδρών. Η ανοδική τάση συνεχίστηκε και μετά το 1980 με αποτέλεσμα, στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, το 2007, οι γυναίκες να αποτελούν 59,40% των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση και το 64,81% των πτυχιούχων. Ωστόσο, παρά την υπεροχή των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, μετά την δεκαετία του 1980, υπάρχουν επιστημονικές κατευθύνσεις, όπως οι επιστήμες μηχανικού και οι επιστήμες πληροφορικής, που η συμμετοχή των ανδρών εξακολουθεί να είναι μεγαλύτερη. Στις φυσικές επιστήμες, στις εφαρμοσμένες επιστήμες (μαθηματικά και στατιστική), στη γεωργία - δασοκομία – αλιευτική, στην κτηνιατρική, στην αρχιτεκτονική, χωροταξία και μηχανικών κτιρίων, η συμμετοχή ανδρών και γυναικών είναι πολύ κοντά, ενώ η συμμετοχή των γυναικών είναι μεγαλύτερη στις ανθρωπιστικές επιστήμες, στην πληροφόρηση και τεκμηρίωση, στις επιστήμες εκπαίδευσης και κατάρτισης των διδασκόντων, στις καλές και στις εφαρμοσμένες τέχνες, στο δίκαιο, στις κοινωνικές επιστήμες, στις επιστήμες της συμπεριφοράς, στη βιολογία και το περιβάλλον, στις επιστήμες υγείας και στην κατάρτιση, στο εμπόριο και στη διοίκηση επιχειρήσεων. Αντίστοιχες διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στις επιστημονικές κατευθύνσεις παρατηρούνται σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για την περίοδο 1926-2007, τα διαθέσιμα στοιχεία επέτρεψαν και τη θεωρητική μελέτη με το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο. Για την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων

της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, οι παράμετροι του λογιστικού μοντέλου υπολογίστηκαν από τις αντίστοιχες ποσοστιαίες κατανομές. Η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα είναι ιδιαίτερα καλή και τα συμπεράσματα από τη θεωρητική μελέτη συμπίπτουν με εκείνα που προκύπτουν από την εμπειρική. Η θεωρητική μελέτη έδειξε ότι η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στον φοιτητικό πληθυσμό αλλά και στον πληθυσμό των πτυχιούχων, εκκινώντας από μια αρχικά μικρή τιμή και διαγράφοντας μια σιγμοειδή καμπύλη, αναμένεται να συνεχίσει την ανοδική της πορεία και μετά το 2007, προς ένα άνω όριο που, για την μεν πρώτη εικάζεται ότι θα είναι το 67% και για τη δεύτερη το 69%. Σημειώνεται ότι η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων, μετά το 1977, είναι μεγαλύτερη εκείνης στον φοιτητικό πληθυσμό, γεγονός που δείχνει ότι γυναίκες την περίοδο αυτή ολοκληρώνουν ευκολότερα τις σπουδές τους συγκριτικά με τους άνδρες.

Η μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής του φύλου στην **μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση** έγινε χωριστά για τις δυο ομάδες σχολών που περιλαμβάνει, για τις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού την περίοδο που λειτούργησαν, 1937-1992 και για την τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση την περίοδο 1970-2007.

Η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλου στις **σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού**, σε αντίθεση με τις πανεπιστημιακές σχολές, καθορίζονταν μέχρι το 1982 από το υπουργείο παιδείας, αφού προκαθόριζε ως προς το φύλο τον αριθμό των εισακτέων για κάθε ακαδημαϊκό έτος. Στη εθνική ακαδημία σωματικής αγωγής που λειτούργησε μέχρι το 1983, την πλειοψηφία του φοιτητικού της πληθυσμού την αποτελούσαν οι άνδρες, ενώ το ποσοστό των γυναικών δεν υπερέβαινε το 37%. Οι παιδαγωγικές ακαδημίες μέχρι το 1982 ήταν μεικτές και θηλέων, την περίοδο όμως 1938-1953 λειτούργησαν και αρρένων. Στις μεικτές, ο αριθμός των εισακτέων καθορίζονταν ως προς το φύλο από το υπουργείο παιδείας. Συνολικά στις παιδαγωγικές ακαδημίες οι άνδρες αποτελούσαν την πλειοψηφία του φοιτητικού τους δυναμικού, τα περισσότερα ακαδημαϊκά έτη, ωστόσο, υπήρξαν και κάποια ακαδημαϊκά έτη που πλειοψηφία ήταν οι γυναίκες. Την τελευταία τριετία της λειτουργίας τους (1982-1985), πριν αντικατασταθούν από πανεπιστημιακά τμήματα, κατά την οποία ο αριθμός των εισακτέων σταμάτησε να καθορίζεται ως προς το φύλο, ο αριθμός των γυναικών στις παιδαγωγικές ακαδημίες αυξήθηκε κατακόρυφα. Στις σχολές νηπιαγωγών και τις σχολές οικιακής οικονομίας φοιτούσαν μόνο γυναίκες με εξαίρεση την περίοδο μετά το 1982 και μέχρι τη διακοπή της λειτουργίας τους, που

εγγράφηκε στις σχολές αυτές και ένας μικρός αριθμός ανδρών. Συνολικά, την πλειοψηφία στο φοιτητικό δυναμικό των σχολών αυτών, αρχικά την αποτελούσαν οι άνδρες, αντίθετα μετά το 1970 την αποτελούσαν οι γυναίκες. Η μελέτη της εξέλιξης της συμμετοχής των γυναικών με το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο δεν είναι εφικτή, επειδή, όπως προέκυψε από την εμπειρική μελέτη, η εν λόγω εξέλιξη δεν παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά των άλλων κλάδων της τριτοβάθμιας ή των άλλων βαθμίδων, δεδομένου ότι ο αριθμός ως προς το φύλο, στις σχολές αυτές, προκαθορίζονταν από το υπουργείο παιδείας.

Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην **τριτοβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση**, το 1971, οπότε και διαμορφώθηκε αυτός ο κλάδος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ήταν 29,67%, λίγο μικρότερη από τη συμμετοχή τους στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση που ήταν 30,97%. Στη συνέχεια, παρουσίασε ανοδική τάση και στα μέσα της δεκαετίας του 1990 έφτασε στο 50%, ακολούθως και ως το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου κυμαίνεται σε αυτό το επίπεδο. Τα αποτελέσματα της εμπειρικής μελέτης συμπίπτουν με εκείνα της θεωρητικής, που έγινε με το γενικευμένο λογιστικό μοντέλο, οι παράμετροι του οποίου προσδιορίστηκαν με βάση την κατανομή των εγγεγραμμένων. Η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα της κατανομής αυτής είναι πολύ καλή. Όπως εκτιμάται από τη θεωρητική μελέτη, η συμμετοχή των γυναικών κινήθηκε ανοδικά και ακολουθώντας μια σιγμοειδή καμπύλη τείνει να σταθεροποιηθεί σε ένα όριο ισορροπίας, στο 50%.

Τέλος, η συμμετοχή των γυναικών στο πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην **τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά, πανεπιστημιακή και μη πανεπιστημιακή**, μετά το 1983 που η πρόσβαση έγινε ανεξάρτητη ως προς το φύλο σε όλους τους κλάδους της, ήταν 47,28%. Ακολουθώντας ανοδική πορεία, το 1990, εξισώθηκε με εκείνη των ανδρών, δέκα χρόνια μετά την εξίσωση της συμμετοχής ανδρών και γυναικών στον φοιτητικό πληθυσμό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης που έγινε το 1980. Ακολούθως, συνεχίζοντας την ανοδική της πορεία, έως το 1998, έφτασε στο 55% και παρέμεινε κοντά σε αυτό το επίπεδο ως το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου. Η υπεροχή στη συμμετοχή των γυναικών στον φοιτητικό πληθυσμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, συγκριτικά με εκείνη των ανδρών, παρατηρείται ότι επιτυγχάνεται την περίοδο 1980-2005 στην πλειοψηφία των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΟΣΑ.

Συνοψίζοντας, στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, το 2007, στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών ταυτίζεται με τη συμμετοχή τους στις αντίστοιχες ηλικιακές ομάδες, επομένως η συμμετοχή δεν εξαρτάται από το φύλο. Διαφοροποιήσεις ως προς το φύλο παρατηρούνται στην επιλογή κλάδου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τα αγόρια πλειοψηφούν στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και τα κορίτσια στη γενική. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η συμμετοχή των γυναικών είναι σημαντικά μεγαλύτερη έναντι εκείνης των ανδρών, παρατηρούνται ωστόσο διαφοροποιήσεις στους επιμέρους επιστημονικούς κλάδους.

7.2. Περιορισμοί της έρευνας- σκέψεις και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Στην παρούσα διατριβή εξετάστηκε η εξέλιξη της συμμετοχής του φύλο στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ωστόσο, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση περιορίστηκε στο φοιτητικό δυναμικό που στοχεύει στην απόκτηση του βασικού πτυχίου, δηλαδή δεν επεκτάθηκε στους μεταπτυχιακούς φοιτητές και τους υποψηφίους διδάκτορες. Στην έρευνα επίσης δεν συμπεριλήφθηκε η προσχολική και η ειδική εκπαίδευση, καθώς και οι επαγγελματικές σχολές που ήταν αδιαβάθμητες, δηλαδή δεν ήταν ενταγμένες στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Επίσης, δεν εξετάστηκε ο αριθμός των φοιτητών και φοιτητριών που φοιτούσαν σε πανεπιστήμια του εξωτερικού.

Περαιτέρω διερεύνηση θα μπορούσε να εστιάσει στις χρονικές περιόδους που παρουσιάζονται μεγάλες διαφοροποιήσεις, ως προς το φύλο, εξετάζοντας αναλυτικότερα παράγοντες όπως η αστικοποίηση, η οικονομική ανάπτυξη και πολιτισμική παράδοση τοπικών κοινωνιών και πως αυτοί συνέβαλαν στη διαμόρφωση της συνολικής εικόνας της εξέλιξης της συμμετοχής του φύλου- καθώς υπάρχουν ενδείξεις ότι συνέβαλαν σημαντικά στη διαμόρφωση της. Ακόμη, θα μπορούσε να μελετηθεί πως εξελίσσεται διαχρονικά η σχέση μεταξύ φύλου και σχολικής επίδοσης και επιλογής κλάδου στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς επίσης και η διαχρονική συσχέτιση του φύλου με τις επιδόσεις στις πανελλήνιες εξετάσεις και την επιλογή επιστημονικής κατεύθυνσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αιγινήτης Β. (1931). *Βασιλείου Αιγινήτου, τακτικού καθηγητού της Θεωρητικής και Μαθηματικής Φυσικής, Γερουσιαστού. Έκθεσις των επί της Πρυτανείας αυτού κατά το Πανεπιστημιακόν Έτος 1926-1927 πεπραγμένων*. Εν Αθήναις: Εστία

Αντωνίου Δ. (1987). *Τα προγράμματα της Μέσης Εκπαίδευσης (1833-1929), τ. Α΄*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Αντωνίου Χ. (1994). *Η εκπαίδευση των δασκάλων στις παιδαγωγικές ακαδημίες (1834-1986)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Θεσσαλονίκη. Ελλάδα

Ανόνημος (1811). *Ερμής ο Λόγιος*. Εν τη Βιέννη της Αουστρίας: Εκ του τυπογραφείου Ιω. Βαρθολ. Σβεκίου

Ανόνημος (1841) *Πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου και των συνελεύσεων της εν Αθήναις Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας*. Εν Αθήναις: εκ της τυπογραφίας του Ν. Παπαδόπουλου

Ανόνημος (1842) *Πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου και των συνελεύσεων της εν Αθήναις Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας*. Εν Αθήναις: εκ του τυπογραφείου ΕΜ. Αντωνιάδου

Ανόνημος (1844) *Πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου και των συνελεύσεων της εν Αθήναις Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας*. Εν Αθήναις: τυπογραφείον Μελαχούρη και Καραμπίνη

Ανόνημος (1847) *Πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου και των συνελεύσεων της εν Αθήναις Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας*. Εν Αθήναις: εκ της τυπογραφίας του Ν. Παπαδόπουλου

Ανόνημος (1850) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας των ετών 1849 και 1850*. Χε

Ανόνημος (1856) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας κατά τα έτη 1853,1854, 1855 και 1856*. Τύποις Φ. Καραμπίνη και Κ Βαφά

Ανώνυμος (1867) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1866*. Αθήνησι: τύποις Χ. Νικολαΐδου Φιλαδελφέως

Ανώνυμος (1868) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1867*. Εν Αθήναις: εκ του εθνικού τυπογραφείου

Ανώνυμος (1869) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1868*. Εν Αθήναις: εκ του εθνικού τυπογραφείου

Ανώνυμος (1870) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1869*. Εν Αθήναις: εκ του τυπογραφείου Χ. Ν. Φιλαδελφέως

Ανώνυμος (1872) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1871*. Αθήναι: τύποις Χ. Ν. Φιλαδελφέως

Ανώνυμος (1873) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1872*. Αθήνησι: τύποις Χ. Ν. Φιλαδελφέως

Ανώνυμος (1875) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1874*. Αθήνησι: τύποις Χ. Ν. Φιλαδελφέως

Ανώνυμος (1876) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1875*. Αθήνησι: τύποις Χ. Ν. Φιλαδελφέως

Ανώνυμος (1877) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1876*. Εν Αθήναις: εκ του τυπογραφείου Χ. Ν. Φιλαδελφέως

Ανώνυμος (1880) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1879*. Εν Αθήναις: εκ του τυπογραφείου Χ. Ν. Φιλαδελφέως

Ανώνυμος (1881) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1880*. Εν Αθήναις: εκ του τυπογραφείου Χ. Ν. Φιλαδελφέως

Ανώνυμος (1882) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1881*. Εν Αθήναις: εκ του τυπογραφείου της Ενώσεως

Ανώνυμος (1886) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1885- 1986*. Εν Αθήναις: εκ του τυπογραφείου Σ.Κ. Βλαστού

- Ανώνυμος (1889) *Πρακτικά της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας του έτους 1888- 1989*. Εν Αθήναις: εκ του τυπογραφείου Σ.Κ. Βλαστού
- Ασώπιος Κ.(1857) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες τη κγ' Σεπτεμβρίου 1857*. Αθήνησι: Τύποις Σακελαρίου
- Ασώπιος Κ.(1862) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες τη 29 Σεπτεμβρίου 1862*. Εν Αθήναις: Τύποις Λακωνίας
- Ασώπιος, Κ (1863) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες τη ΚΓ' Σεπτεμβρίου 1862*. Εν Αθήναις: Τύποις Λακωνίας
- Βάμβας Ν.(1845) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες την 30 Σεπτεμβρίου 1845*. Εν Αθήναις: Εκ του δημοσίου τυπογραφείου
- Βαμπάς Α. (1885). *Οι νόμοι του Εθνικού Πανεπιστημίου*. Εν Αθήναις : εκ του τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστού.
- Βαρίκα Ε. (1996). *Η εξέγερση των κυριών. Η γένεση μιας φεμινιστικής συνείδησης στην Ελλάδα 1833-1907*. Αθήνα: Κατάρτι
- Βαχάρογλου (2003). *Η οργάνωση και η λειτουργία του υποδιδασκαλείου και οικοτροφείου αρρένων στη Θεσσαλονίκη τα τελευταία έτη της οθωμανικής αυτοκρατορίας (1901/2-1912/3)*. Θεσσαλονίκη
- Βενθύλος Γ. (1884). *Θεσμολόγιον της Δημοτικής εκπαιδύσεως 1833-1883*. Αθήνα: Σ. Κ. Βλαστός.
- Βενθύλος Γ. (1887). *Θεσμολόγιον της Δημοτικής εκπαιδύσεως τόμος δεύτερος 1883-1887*. Αθήνα: Παλαμήδης.
- Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη Χ., Μαράτου-Αλιπράντη Λ & Καπέλλα Α (2001). *Εκπαίδευση και Φύλο*. Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ)
- Βιώνης Γ. (1886). *Λόγος εκφωνηθείς εν τη εορτή της πενηκονταετηρίδος της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας / Υπό Γεωργίου Βιώνη*. Εν Αθήναις: Τυπογραφείον Α. Κολαράκη και Ν. Τριανταφύλλου
- Βουλή των Ελλήνων (1862). *Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας Τόμος 2^{ος}* . Εν Αθήναις: Τύποις Διονυσίου Κορομηλά

Βουλή των Ελλήνων (1973). *Αρχαία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας Τόμος 7^{ος}*. Αθήναι: Εκ του εθνικού τυπογραφείου.

Βουλή των Ελλήνων (1974). *Αρχαία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας Τόμος 8^{ος}*. Αθήναι: Εκ του εθνικού τυπογραφείου.

Βουλή των Ελλήνων. (2000). *Ρήγα Βελεστινλή άπαντα τα σωζόμενα» τόμος πέμπτος*. Αθήνα

Γαβρόγλου Κ., Καραμανωλάκης Β. Μπάρκουλα Χ. (2014). *Το πανεπιστήμιο Αθηνών και η Ιστορία του (1837-1937)*. Κρήτη: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης

Γεδεών Μ. (1939). *Ιστορία του Χριστού Πενήτων 1453-1913*. Εν Αθήναις: χ.ε.

Γεωργίου Κ. & Ράλλης Α. (1870). *Πρωτανικός Λόγος. Λόγος Εκφωνηθείς την ΚΓ΄ Νοεμβρίου 1869*. Αθήνησι: εκ του τυπογραφείου των τέκνων Α. Κορομηλά

Γεωργιάδου- Κουντουρά Ε. (1993). *Η γυναίκα στη νεοελληνική ζωγραφική του ΙΘ΄ αιώνα. Εικόνα και δημιουργός*. Περιέχεται στο: Κενά στην ιστορία της τέχνης Γυναίκες δημιουργοί. Αθήνα: Γκοβότση

Γιάνναρης Α.Ν. (1908) *Η Δημοσία Παιδεία αρχαιότεν μέχρι σήμερα συνεξεταζόμενου κατ'αρχήν του σημερινού γερμανικού συστήματος : ήγουν σύντομος αλλά περιεκτική ιστορική και πρακτική παιδαγωγική μελέτη / Α. Ν. Γιάνναρη*. Εν Χανίοις: Σ. Πετρακης

Γκλάβας Σ. (2000). *Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα (1830-1930): Σεβαστοπούλειος Σχολή*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Διδακτορική Διατριβή

Γληνός Δ. (1925). *Ένας άταφος νεκρός. Μελέτες για το εκπαιδευτικό μας σύστημα*. Αθήνα: Ράλλης

Δαλακούρα Κ. (2013). *Η εκπαίδευση των γυναικών στις Σέρρες (19^{ος} αιώνας -1914) ριζοσπαστικές τάσεις και χαρακτηριστικά*. 2^ο Επιστημονικό συνέδριο. Οι Σέρρες και οι περιοχή τους από την Οθωμανική κατάκτηση μέχρι σήμερα. Σέρρες.

Δασκαλάκης Α. (1958). *Ελληνική Παιδεία κατά τον Αγώνα της Ελευθερίας*. Στο: επιστημονικές επετηρίδες φιλοσοφικής σχολής πανεπιστημίου Αθηνών 1957-1958. Τ. Η'. Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Δασκαλάκης Α.,(1968) *Κείμενα. Πηγαί της Ιστορίας της Ελληνικής επανάστασης. Σειρά τρίτη. Τα περί Παιδείας*, Αθήναι

Δελμούζος Α. (1950). *Το κρυφό σχολειό 1908-1911*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Δημαράς Α. (2007). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε. Πρώτος Τόμος. (1821-1894)*. Αθήνα: Εστία

Εθνικόν Πανεπιστήμιον. (1912). *Τα κατά την εβδομηκοστή πέμπτη αμφιητηρίδα της ιδρύσεως του Εθνικού Πανεπιστημίου (1837-1912)*. Εν Αθήναις: τυπογραφείον «Εστία» Μάισνερ & Καργαδούρη

Ελληνικός Διδασκαλικός Σύλλογος (1876). *Πρακτικά του εν Αθήναις Ελληνικού Διδασκαλικού Συλλόγου του έτους 1875*. Αθήνα: Εκ του τυπογραφείου Αδελφών Φουρτούνα.

Επετηρίδα της Δημοτικής Εκπαίδευσης (1932). Αθήνα: Δημητράκος

ΕΣΥΕ, (1930) Στατιστική Επετηρίς της Ελλάδος, 1930. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1931α) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1926-27. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Τόμος 1. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1931β) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1926-27. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Τόμος 2. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1932) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1926-27. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1933α) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1927-28. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1933β) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1928-29. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1933γ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1927-28. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα

- ΕΣΥΕ, (1933δ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1928-29. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1934α) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1929-30. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1934β) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1930-31. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1934γ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1929-30. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1934δ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1930-31. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1934ε) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1929-30. Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1934στ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1930-31. Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1934ζ) *Στατιστική Επετηρίς της Ελλάδος 1933*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1935α) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1931-32. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1935β) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1932-33. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1935γ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1931-32. Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1935δ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1932-33. Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1935ε) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1933-34. Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1935στ) *Στατιστική της Ειδικής Εκπαιδύσεως κατά τα σχολικά έτη 1929-30 έως 1931-32*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1935ζ) *Στατιστική της Ειδικής Εκπαιδύσεως κατά τα σχολικό έτος 1932-33*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1936α) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1931-32. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1936β) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1932-33. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Αθήνα

- ΕΣΥΕ, (1936γ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1933-34. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1936δ) *Στατιστική της Ειδικής Εκπαιδύσεως κατά τα σχολικό έτος 1933-34*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1937α) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1934-35. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1937β) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1934-35. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1937γ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1934-35. Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1938α) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1935-36. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1938β) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1935-36. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1938γ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1935-36. Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1938δ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1936-37. Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1938ε) *Στατιστική της Ειδικής Εκπαιδύσεως κατά τα σχολικό έτος 1934-35*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1938στ) *Στατιστική της Ειδικής Εκπαιδύσεως κατά τα σχολικό έτος 1935-36*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1938ζ) *Στατιστική της Ειδικής Εκπαιδύσεως κατά τα σχολικό έτος 1936-37*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1939α) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1936-37. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1939β) *Στατιστική της Ειδικής Εκπαιδύσεως κατά τα σχολικό έτος 1937-38*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1940α) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1937-38. Δημοτική Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1940β) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1937-38. Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1940γ) *Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1937-38. Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα

- ΕΣΥΕ, (1940δ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1938-39. *Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1946) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1938-39. *Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1955) Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 7^{ης} Απριλίου 1951. Εν Αθήναις: εκ του εθνικού τυπογραφείου
- ΕΣΥΕ, (1957) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1954-55. *Στοιχειώδης Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1958α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1955-56. *Στοιχειώδης Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1958β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1954-55. *Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1959α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1956-57. *Στοιχειώδης Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1959β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1955-56. *Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1959γ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1956-57. *Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1959δ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1955-56. *Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1960α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1957-58. *Στοιχειώδης Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1960β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1957-58. *Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1960γ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1956-57. *Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1961α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1958-59. *Στοιχειώδης Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1961β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1958-59. *Μέση Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1961γ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1957-58. *Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα
- ΕΣΥΕ, (1961δ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1958-59. *Ανώτατη Εκπαίδευσις*. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1962α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1959-60. Στοιχειώδης Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1962β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1960-61. Στοιχειώδης Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1962γ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1959-60. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1962δ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1960-61. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1962ε) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1959-60. Ανώτατη Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1962στ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1960-61. Ανώτατη Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1964) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1961-62. Ανώτατη Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1965α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1961-62. Στοιχειώδης Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1965β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1961-62. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1966α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1963-64. Στοιχειώδης Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1966β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1964-65. Στοιχειώδης Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1966γ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1962-63. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1966δ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1962-63. Ανώτατη Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1966ε) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1963-64. Ανώτατη Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1967α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1963-64. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1967β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1964-65. Ανώτατη Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1968α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1965-66. Στοιχειώδης Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1968β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1964-65. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1968γ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1965-66. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1968ε) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1965-66. Ανώτατη Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1969α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1967-68. Δημοτική Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1969β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1966-67. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1969γ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1967-68. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1971α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1968-69. Δημοτική Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1971β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1969-70. Δημοτική Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1971γ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1968-69. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1971δ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1969-70. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1971ε) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1968-69. Ανώτατη Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1971στ) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1969-70. Ανώτατη Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1972) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1970-71. Μέση Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1974α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το σχολικό έτος 1970-71. Δημοτική Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1974β) Στατιστική της Εκπαιδύσεως κατά το ακαδημαϊκό έτος 1970-71. Ανώτατη Εκπαίδευσις. Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1975) Στατιστική της Εκπαιδύσεως: 1971-72 Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1976) Στατιστική της Εκπαιδύσεως: 1972-73 Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1977) Στατιστική της Εκπαιδύσεως: 1973-74 Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1978α) Στατιστική της Εκπαιδύσεως: 1974-75 Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1978β) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1975-76* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1979) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1976-77* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1981) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1977-78* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1982) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1978-79* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1983) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1979-80* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1986) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1980-81* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1987) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1981-82* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1990) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1982-83* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1992) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1983-84* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1994) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1984-85* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1995) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1985-86* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1997) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1986/87-1991/92* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (2000) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1992/93-1993/94* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (2002) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως: 1994/95-1997/98* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (χ.χ.α) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως κατά το σχολικό έτος 1933-34. Δημοτική Εκπαίδευσις.* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (χ.χ.β) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως κατά το σχολικό έτος 1936-37. Δημοτική Εκπαίδευσις.* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (χ.χ.γ) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως κατά το σχολικό έτος 1938-39. Δημοτική Εκπαίδευσις.* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (χ.χ.δ) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως κατά το σχολικό έτος 1962-63. Στοιχειώδης Εκπαίδευσις.* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (χ.χ.ε) *Στατιστική της Εκπαιδευσεως κατά το σχολικό έτος 1966-67. Στοιχειώδης Εκπαίδευσις.* Αθήνα

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Eurydice Eurostat (1997). *Οι αριθμοί-κλειδιά της εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.* Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ευρωπαϊκή Επιτροπη, Eurydice, EUROSTAT. (2005). *Αριθμοί κλειδιά της εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2005.*

Ευρωπαϊκή Επιτροπη, Eurydice, (2010). *Διαφορές των Φύλων στο Εκπαιδευτικό Επίτευγμα: Μελέτη για τα Μέτρα που Λαμβάνονται και την Κατάσταση που Επικρατεί στην Ευρώπη Σήμερα.* Αθήνα: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Eurydice, EUROSTAT. (2012). *Αριθμοί κλειδιά στην Ευρώπη 2012*. Κυπριακή Δημοκρατία: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Ευταξίας Α. (1899): *Εκπαιδευτικά νομοσχέδια. Αιτιολογική έκθεσις περί των νομοσχεδίων της δημοτικής εκπαιδύσεως*. Εν Αθήναις: Εθνικός Τυπογραφείον

Ζαχαράκης Ε. (2009). *Η βασική εκπαίδευση στο Δήμο Ερμούπολης: τα δημοσυντήρητα αλληλοδιδασκτικά σχολεία (1829-1862)*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σχολή Επιστημών Αγωγής. Τμήμα Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών. Διδακτορική Διατριβή

Ζέγγελης Κ.Δ. (1926). *Έκθεσις των επί της Πρυτανείας αυτού κατά το Πανεπιστημιακόν Έτος 1924-1925 πεπραγμένων αναγνωσθείσα τη 28 Φεβρουαρίου 1926 εν τη μεγάλη αιθούση του Πανεπιστημίου*. Αθήνα

Ζιώγου - Καραστεργίου, Σ. (1986). *Η Μέση Εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα (1830-1893)*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Ζιώγου Ρ., & Κελεσιδου Ε. (1997). *Οι νομοθετικές ρυθμίσεις για την εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα κατά τον 20^ο αιώνα: κενά και αντινομίες*. Στο Δεληγιάννη-Κουιμτζή Β., Ζιώγου- Καραστεργίου Σ., *Φύλο και σχολική πράξη*. Αθήνα: Βάνιας

Ηλιού, Μ. (1990) *Εκπαιδευτική και Κοινωνική Δυναμική*, 3η έκδ. Αθήνα: Πορεία

Ιωάννου Φ. (1849) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες την 2 Οκτωβρίου 1849*. Εν Αθήναις: Τύποις Δ. Κοπίδα και Γ. Γαβριήλ

Κακούρος, Ε. (1932). *Η Προοπτική του λαϊκού σχολείου*. Επετηρίδα της Δημοτικής Εκπαιδύσεως, έτος Α΄

Καλαφάτη Ε. (1988). *Τα σχολικά κτίρια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (1821-1929)*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Καλτσάς Κ. (2008). *Η θέση της τεχνικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα – Στατιστική ανάλυση των στοιχείων του σχολικού έτους 2004-2005*. Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τμήμα Στατιστικής. Μεταπτυχιακή Εργασία.

Καμπάνη Ζ.Α. (1887). *Λόγος εκφωνηθείς πριν από τις ετήσιες εξετάσεις του ιδιωτικού της παρθεναγωγείου στην Ερμούπολη της Σύρου στις 21 Ιουνίου του 1887*. Ερμούπολη

Καραμήτσας Γ. (1888). *Πρυτανικός Λόγος. Λόγοι Γεωργίου Καραμήτσα πρυτάνεως του Εθνικού Πανεπιστημίου κατά το Ακαδημαϊκόν έτος 1886-1887*. Αθήνα: τυπογραφείο «Παλλιγενεσία» Ιω. Αγγελόπουλου

Καραπάνου Α., Ντίντα Κ. & Ζωή Ξ. (2010). *Τετράδια Κοινοβουλευτικού Λόγου*. Αθήνα: Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων

Καρδαμίτση-Αδάμη Μ. (1987). *Τα πρώτα δημοτικά της Αθήνας*. Περιοδικό Αρχαιολογία και Τέχνες, Τ.25

Κασσωτάκης Μ. & Παπαγγελή- Βουλιούρη Δ. (1995). *Οι διαδικασίες μετάβασης από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: η διαχρονική τους εξέλιξη και τα προβλήματα τους*. Περιέχεται στο: Καζαμιάς Α., Κασσωτάκης Μ. Ελληνική Εκπαίδευση: προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού. Αθήνα: Μέγας Σείριος

Καστάνης Ν. (2010). *Εισαγωγή των Ελληνίδων στο Άβατο των Μαθηματικών*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κάτσικας Χ.& Θεριανός Κ. (2004). *Ιστορία Νεοελληνικής Εκπαίδευσης, Από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι το 2004*. Αθήνα: Σαββάλας

Κλάδος Α. (1837) *Εφητηρίς του Βασιλείου της Ελλάδος 1837*. *Εν Αθήναις*: Εκ της Βασιλικής τυπογραφίας και λιθογραφίας

Κλάδος Α. (1888). *Εκκλησιαστικά και εκπαιδευτικά: ήτοι νόμοι, διατάγματα, εγκύκλιοι, οδηγία κλπ αποβλέποντα εις την εκκλησίαν και την δημόσιαν εκπαίδευσιν εν Ελλάδι*. Αθήνησι: Εκ του τυπογραφείου Ιωάννου Αγγελοπούλου

Κογκίδου, Δ. (1997). *Φεμινιστική Παιδαγωγική: Ένα πλαίσιο για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών*. Στο Δεληγιάννη, Β., και Ζιώγου, Σ. (επιμ.) Φύλο και Σχολική Πράξη: Συλλογή Εισηγήσεων. Θεσσαλονίκη: Βάνιας

Κόκκωνας Ι. (1997). *Οι μαθητές του Κεντρικού Σχολείου: 1831-1834*. Αθήνα: Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Ε.Ι.Ε.

Κοκκώνης Ι. (1837) *Περί της δημοτικής εκπαίδευσως* Αθήνα: Γενικά Αρχεία του Κράτους, Κατάλογοι οθωνικού Αρχείου

Κοκκώνης Ι. (1838) *Περί της δημοτικής εκπαιδύσεως* Αθήνα: Γενικά Αρχεία του Κράτους, Κατάλογοι οθωνικού Αρχείου

Κοκκώνης Ι. (1839) *Περί της ενεστώσης καταστάσεως της δημοτικής εκπαιδύσεως* Αθήνα: Γενικά Αρχεία του Κράτους, Κατάλογοι οθωνικού Αρχείου

Κομηνέας Σ, &, Χαρμανδάρης Ε, (2015) *Μαθηματική Μοντελοποίηση Μία σπουδή στις Φυσικές Επιστήμες*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Κορδατζή – Πρασσά Α. (1994). *Η εκπαίδευση στο Άργος επί Καποδίστρια (1828-1832)*. Περιοδικό Ελλέβορος.

Κοτζαμάνης Β.& Ανδρουλάκη Ε. (2009). *Οι δημογραφικές εξελίξεις στη νεώτερη Ελλάδα, 1830-2007*, σσ. 87-120 στο: Κοτζαμάνης, (επιμ.), Η δημογραφική πρόκληση, γεγονότα και διακυβεύματα, Βόλος, ΕΔΚΑ-Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Κρητικός Γ. (2010). *Εκπαίδευση και έλεγχος του χώρου: από το οθωμανικό μιλλέτ στο ελληνικό κράτος του Μεσοπολέμου*. Αθήνα: Εξάντας.

Κοντόγονης Κ. & Ολύμπιος Ι. (1856) *Πρυτανικός Λόγος Λόγοι εκφωνηθέντες τη 2^α Οκτωβρίου 1855*. Εν Αθήναις: εκ του Βασιλικού τυπογραφείου

Κουλούρη Χ. (1997) *Αθλητισμός και όψεις της αστικής κοινωνικότητας. Γυμναστικά και αθλητικά σωματεία (1870-1922)*. Αθήνα: ΙΑΕΝ

Κυπριανός Π. & Κονιόρδος Μ. (2003). *Η απομυθοποίηση του πανεπιστημίου: «αιώνιοι φοιτητές» και εγκατάλειψη σπουδών*. Σύγχρονη Εκπαίδευση: Τρίμηνη Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, (132), 23-34.

Κυρίδης Α. (1997). *Ανισότητα στην Ελληνική εκπαίδευση και η πρόσβαση στο πανεπιστήμιο (1955-1985)*. Αθήνα: Gutenberg

Κωστής Ν. (1855) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες τη 3 Οκτωβρίου 1854*. Εν Αθήναις: Εκ του Βασιλικού τυπογραφείου

Λαμπράκη- Παγανού Α. (1988). *Η εκπαίδευση των Ελληνίδων κατά την Οθωνική περίοδο*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Διδακτορική Διατριβή.

- Λάππας Κ. (2004). *Πανεπιστήμιο και φοιτητές στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς
- Λέφας Χ. (1921). *Η εξέλιξις της νομοθεσίας της Μέσης Εκπαιδύσεως από του 1921 μέχρι σήμερα μετά στατιστικών πινάκων*. Εν Αθήναις: Τυπ. Μ. Μαντζεβελάκη.
- Λέφας Χ. (1924). *Εκπαιδευτικός κώδιξ: τεκμηριωτικά κείμενα*. Εν Αθήναις : Ιωάννης Δ. Κολλάρος,
- Λέφας Χ. (1942). *Ιστορία της Εκπαιδύσεως*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων.
- Λευθεριώτου Π, Ματζαβίνου Φ. Παπαγιάννης Δ. Παυλή-Κορρέ Μ., & Χαλκιά Δ. (2011). *Η εκπαίδευση των τσιγγάνων στην Ελλάδα*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς
- Μάλλη Α. & Δρακάκης Ε. (2012). *Εν αρχείοις. Ευρετήρια Εκπαιδευτικών Θεμάτων*. Ηράκλειο: Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, Γενικά Αρχεία του Κράτους, Αρχεία Ν. Ηρακλείου.
- Μανούσης Θ. (1846) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι Εκφωνηθέντες την 29 Σεπτεμβρίου 1846*. Εν Αθήναις: Εκ του Βασιλικού τυπογραφείου
- Μανσόλας Α. (1879). *Στατιστική έκθεσις περί της διανοητικής αναπτύξεως της Ελλάδος*. Αθήνησι: Εκ του τυπογραφείου της Φιλοκαλίας.
- Μαράντου-Αλιπράντη Λ., Μπάκαβος Χ., Παπαδάκης Μ. & Παπλιάκου Β. (2002). *Πληθυσμός στην Ελλάδα: Εκπαίδευση και προοπτικές*. Αθήνα: ΕΚΚΕ
- Ματθαίου Δ. (2011). *Συγκριτική Παιδαγωγική: Ανάπτυξη, σχολές σκέψεις, χαρακτηριστικά, προοπτικές*. στο Μαυροειδής, Γ. (επιμ.) Εισαγωγή στις Επιστήμες Αγωγής. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη
- Μαυροκορδάτος Γ. (1850) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγος εκφωνηθείς δημοσία τη 1 Οκτωβρίου 1850*. Εν Αθήναις: Τύποις Δ. Ειρηνίδου και Συντροφίας
- Μαυροκορδάτος Δ. (1871). *Υπομνημάτιον περί εκπαιδύσεως του λαού*. Τεργέστη: Τύποις του Αυστριακού Λόυδ

Μενάρδος Σ. (1926). *Σίμου Μενάρδου, τακτικού καθηγητού της Ελληνικής Φιλολογίας. Λόγος εκφωνηθείς εν τη μεγάλη αιθούση του Πανεπιστημίου τη 28 Φεβρουαρίου 1926 κατά την ανάληψιν της Πρυτανείας του Πανεπιστημιακού Έτους 1925-1926*. Αθήνα

Μεταξάς, Ι., (1937). *Η Εκπαίδευσις μετά την 4^η Αυγούστου. Αι νέαι κατευθύνσεις*. τ.6, Αθήνα: Εκδ.4η ς Αυγούστου.

Μηλίτση-Νίκα Α. & Θεοφιλοπούλου-Στεφανούρη Χ. (2003). *Το Αρσάκειο Καλαμάτας 1914-1923*. Καλαμάτα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Μιστριώτης Γ. (1892). *Πρυτανικός Λόγος: Τα κατά την Πρυτανείαν Γεωργίου Μιστριώτου τακτικού καθηγητού των Ελληνικών γραμμάτων Πρυτανεύσαντος κατά το Ακαδημαϊκόν έτος 1890-1891*. Αθήναι, έκδ. Εθνικού Πανεπιστημίου.

Μπαμπινιώτης Γ. (2017). *Συνοπτική Θεωρία της Ελληνικής Γλώσσας*. Αθηνά: Κέντρο Λεξικολογίας

Μπελογιάννης Γ., Κουγιουμουτζάκη Φ., Καλαματιανού Α.Γ. (2014). *Γυναίκες και πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην Ελλάδα από την ίδρυση του πρώτου ελληνικού πανεπιστημίου μέχρι σήμερα: στατιστικές και ερμηνείες*. Περιέχεται στο: Οικογένεια, Φύλο και Μετανάστευση στη Σύγχρονη Ελλάδα. Αθήνα: Gutenberg

Μπότσιου Κ. (επιμ.) (2010). *Τετράδια Κοινοβουλευτικού Λόγου*. Αθήνα: Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία

Μοσχόπουλος Δ. (2006). *Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση μύθος ή πραγματικότητα; Διοικητική Ενημέρωση*, τχ 36, σελ.5-24

Μουζάκης Σ. (1995). *Σχέση Μέσης Εκπαίδευσης – ΑΕΙ – μια σχέση «Δεσμών»*. Περιέχεται στο: Καζαμίας Α., Κασσωτάκης Μ. Ελληνική Εκπαίδευση: προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού. Αθήνα: Μέγας Σείριος

Μουζάκης Σ. (2002). *Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-1998:Εξαρτημένη Ανάπτυξη*. Αθήνα: Gutenberg

Μούρτζης Γ. (2008). *Η βασική εκπαίδευση στο Αίγιο*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σχολή Επιστημών Αγωγής. Τμήμα Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών. Διδακτορική Διατριβή

- Μιχαηλίδης Α. (1998). *Η μέση εκπαίδευση στο νομό Φθιώτιδας 1930-1980: Η ροή του μαθητικού δυναμικού*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Διδακτορική Διατριβή.
- Μυρτσιώτη Γ. (2002). *Η πατρίς πρέπει να κάμει σχολεία*. Αθήνα: εφημερίδα Καθημερινή
- Νερούλος- Ρίζος Ι. (1870). *Ιστορία των γραμμάτων παρά τοις Νεωτέροις Έλλησι*. Αθήνησι : Εν τω Τυπογραφείω Περρή και Βαμπά.
- Οικονομίδης Β.(1860) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες τη 18 Σεπτεμβρίου*. Εν Αθήναις 1860: Τύποις Λακωνίας
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2006). *Η μαθητική διαρροή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Επτάλοφος
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2007). *Η μαθητική διαρροή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Επτάλοφος
- Πάλλης Α. (1861) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες τη Α'. Οκτωβρίου 1861*. Εν Αθήναις: Τύποις Λακωνίας
- Παναγιωτάτου Α. (1951). *Ο αγών της ζωής μου*. Αλεξάνδρεια: Τυπογραφείον του Εμπορίου.
- Πανταζίδης Ι. (1889). *Χρονικόν της πρώτης πενηκονταετίας του Ελληνικού Πανεπιστημίου κατ' εντολήν της ακαδημαϊκής Συγκλήτου και δαπάνη του Εθνικού Πανεπιστημίου / Υπό Ι. Πανταζίδου*. Αθήνησι: Τυπογραφείον "Παλιγγενεσία" Ιω. Αγγελουπούλου
- Παπαγεωργίου Β., (1939). *Ο Καποδίστριας εις την εκπαίδευσιν*. Αθήναι: Ερμής.
- Παπαδάκης Ε. (2012). *Η χρυσή τετραετία του Ελευθέριου Βενιζέλου*. Χανιώτικα Νέα. (προσπ. 16-3-2012) <http://www.haniotika-nea.gr>
- Παπαϊωάννου Δ. (2002). *Σχολές του ευρύτερου Ελληνισμού επί Τουρκοκρατίας: «Η Αυθεντική Ακαδημία Βουκουρεστίου»*. 2^ο Διεθνές Συνέδριο: Η παιδεία στην αυγή του 21ου αιώνα. Ιστορικοσυγκριτικές προσεγγίσεις. Πάτρα
- Παπαμάρκου Χ. (1883). *Εκθέσεις των κατά το 1883 προς επιθεώρησιν των δημοτικών σχολείων αποσταλέντων Εκτάκτων Επιθεωρητών*. Αθήνα.

Παπαμάρκου Χ. (1890). *Παράρτημα των εκπαιδευτικών νομοσχεδίων*. Αθήνα: Εκ του εθνικού τυπογραφείου

Παππούλιας Δ. (1925). *Δημητρίου Π. Παππούλια, τακτικού καθηγητού του Αστικού Δικαίου. Έκθεσις των επί της Πρυτανείας αυτού κατά το Πανεπιστημιακόν Έτος 1923-1924 πεπραγμένων, αναγνωσθείσα εν τη αιθούση των τελετών του Πανεπιστημίου τη 15 Φεβρουαρίου 1925*. Αθήνα

Πάχη Ο. (2011). *Η Εκπαίδευση στην Κέρκυρα κατά την Περίοδο της Αγγλοκρατίας (1814-1864)*. Ανιστόρητον, τομ.8. Ανακτήθηκε: <http://www.anistor.gr>

Πήλληκας Σ. (1853) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες την 28 Σεπτεμβρίου 1852*. Εν Αθήναις: Εκ του Βασιλικού τυπογραφείου

Πιζάνιας Ν.Γ. (1971). *Σεβαστή Καλλισπέρη εκ Καλύμνου : Η πρώτη Ελληνίς φοιτήτρια*. Αθήναι: Ανάτυπον από το περιοδικό Ακτίνες

Σιαφαρίκας Π. (2002) *Εφαρμογές των συνηθών διαφορικών εξισώσεων*. Αθήνα: Γκότσης

Σκούρα Λ. (2004). *Ιστορική εξέλιξη και προβληματική του θεσμού της συνεκπαίδευσης των δύο φύλων στα ελληνικά σχολεία (19^{ος} – 20^{ος} αιώνας)*. 3^ο Διεθνές συνέδριο ιστορίας της εκπαίδευσης, Πάτρα

Σούτσος Ι.(1848) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες την 10 Οκτωβρίου 1848*. Εν Αθήναις: Εκ του Βασιλικού τυπογραφείου

Σταμέλος Γ. (2016). *Οι πέραν των κανονικών εξαμήνων φοιτητές*. Πάτρα: Δίκτυο Πολιτικών Ανώτατης Εκπαίδευσης

Στασινόπουλος Μ. (1971). *Τα Πρώτα Βήματα της Ανωτάτης Παιδείας μετά την Απελευθέρωσιν*. Αθήναι: Ακαδημία Αθηνών.

Στρούμπος Δ. (1859) *Πρυτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες τη 18 Σεπτεμβρίου 1859*. Εν Αθήναις: Τύποις Δ. Σκοπίδα

Συλλογικό Έργο (2009α). *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Τόμος ΙΒ΄*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Συλλογικό Έργο (2009b). *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Τόμος ΙΓ'*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών

Τζαμαλή Χ. (2008). *Η εκπαίδευση στη Γαλλία και την Ελλάδα κατά το 18^ο αιώνα..* Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Αθήνα. Διδακτορική διατριβή

Τζουμελέας Σ. & Παναγόπουλος.Π. (1937). *Η εκπαίδευσή μας στα τελευταία 100 χρόνια.* Αθήνα: Δημητράκος.

Τσερές Δ. (2006). *Η μέση εκπαίδευση στη Λευκάδα (1829-1929).* Αθήνα: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Τσουκαλάς Κ. (1975). *Εξάρτηση και αναπαραγωγή ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα 1830-1922.* Αθήνα: Θεμέλιο

Υπουργείον των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαιδεύσεως (1912). *Στατιστική της Δημοσίας εκπαιδεύσεως, 1910-1911.* Εν Αθήναις: χε

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1922) *Στατιστική της δημοσίας εμπορικής εκπαιδεύσεως εν Ελλάδι κατά τα σχολικά έτη 1910-1920.* Εν Αθήναις: εκ του Εθνικού τυπογραφείου

Υπουργείο Εσωτερικών (1872). *Στατιστική της Ελλάδος : Πληθυσμός 1870.* Αθήνα: Εκ του Εθνικού Τυπογραφείου.

Υπουργείο Εσωτερικών (1881). *Στατιστική της Ελλάδος : Πληθυσμός 1879.* Αθήνα: Εκ του Εθνικού Τυπογραφείου.

Υπουργείο Εσωτερικών (1891). *Στατιστική της Ελλάδος : Πληθυσμός 1889.* Αθήνα: Εκ του Εθνικού Τυπογραφείου.

Φίλιππος Ι. (1858) *Πρωτανικός Λόγος: Λόγοι εκφωνηθέντες τη 7 Σεπτεμβρίου 1858.* Εν Αθήναις: Τύποις Δ. Κοπίδα και Γ. Γαβριήλ

Φουρναράκη Ε. (1987) *Εκπαίδευση και αγωγή των κοριτσιών* Αθήνα: ΙΑΕΝ

Φραγκουδάκη Α., (1985) *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο.* Αθήνα: Παπαζήσης

Χασεκίδου-Μάρκου Θ. (2008). *Η αντιμετώπιση μιας καινοτομίας στη διδασκαλία κατά το 19ο αιώνα στο Ελληνικό Κράτος*. Συνέδριο ο Εκπαιδευτικός και το έργο του: Παρελθόν – Παρόν- Μέλλον. Δράμα

Χαντζάρα, Ε., (2012). *Τα εκπαιδευτικά κτήρια της Καποδιστριακής περιόδου (1828-1831)*. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Χατζηδάκις Ι. (1896). *Τα κατά την πρυτανείαν Ι. Χατζηδάκη πρυτανεύσαντος κατά το ακαδημαϊκό έτος 1894-95*. Αθήνα

Χριστόπουλος Κ.Χ. (1856). *Περί της εν Ελλάδι εκπαιδύσεως, από του 1829 μέχρι τέλους του 1855*. Εν Αθήναις: γε

Χριστόπουλος Κ.Χ. (1857) *Γενική έκθεσις προς την Α.Μ. του Υπουργού των Εκκλησιαστικών και της Δημοσίας Εκπαιδύσεως Κ. Χ. Χριστόπουλου περί της καταστάσεως της δημοσίας εκπαιδύσεως εν Ελλάδι*. Εν Αθήναις : εκ της τυπογραφίας Α. Κορομηλιά.

Χρυσόγονος Κ. & Βλαχόπουλος Σ. (2006). *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Danova N. (1987). *Οι Βούλγαροι φοιτητές στο πανεπιστήμιο Αθηνών τον 19ο αιώνα*. Διεθνές Συμπόσιο Πανεπιστήμιο: Ιδεολογία και Παιδεία ιστορική διάσταση και προοπτικές. Αθήνα

Jaeckel E.K., (2009). *Η ελληνική ακαδημαϊκή μετανάστευση στη Γερμανία*. Γερμανική Υπηρεσία Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών. Ανακτήθηκε (10-12-2017) από: <http://www.daad.gr>

Ξενόγλωσση

Afonso, A., & Aubyn, M. S. (2006). *Cross-country efficiency of secondary education provision: A semi-parametric analysis with non-discretionary inputs*. *Economic modelling*, 23(3), 476-491.

Aiston, S. J. (2015). *Whose academy? Gender and higher education*. In *Researching Higher Education* (pp. 98-114). Routledge.

Akmam, W. (2002). *Women's education and fertility rates in developing countries, with special reference to Bangladesh*. *Eubios Journal of Asian and International Bioethics*, 12(4), 138-143.

Alagaraja, K., & Jhingran, A. G. (1976). *Application of Von Bertalanffy's growth model to *Setipinna phasa* (Hamilton) when growth is allometric*. *Aquaculture*, 9, 181-186.

Alderman, H., & King, E. M. (1998). *Gender differences in parental investment in education*. *Structural Change and Economic Dynamics*, 9(4), 453-468.

Alexander, R. J. (1997). *Policy and practice in primary education: local initiative, national agenda*. Psychology Press.

Asaduzzaman, M. (2007). *Standardization of Yeast Growth Curves from Several Curves with Different Initial Sizes* (Doctoral dissertation, Master Thesis, Chalmers University of Technology and Goteborg University, Sweden).

Aslam, A., Grojec, A., Little, C., Maloney, T., & Tamagni, J. (2014). *The State of the World's Children 2014 in Numbers: Every Child Counts. Revealing Disparities, Advancing Children's Rights*. UNICEF.

Aud, S., Wilkinson-Flicker, S., Nachazel, T., & Dziuba, A. (2013a). *The condition of education 2013*. Government Printing Office.

Aud, S., Wilkinson-Flicker, S., Kristapovich, P., Rathbun, A., Wang, X., & Zhang, J. (2013b). *The Condition of Education 2013. NCES 2013-037*. National Center for Education Statistics.

Baker, T. L., & Velez, W. (1996). *Access to and opportunity in postsecondary education in the United States: A review*. *Sociology of Education*, 82-101.

Balmuth, M., (1988). *Female education in 16th & 17th century in England: Influences, Attitudes and Trends*. *Canadian Woman Studies* 9(3&4), 17-20.

Barbezat, D. A., and Hughes, J. W. (2006) *Salary Structure Effects and the Gender Pay Gap in Academia*. *Research in Higher Education*, 46(6), 621–640.

Barro, R. J. (1999). *Determinants of democracy*. *Journal of Political economy*, 107(S6), S158-S183.

- Barro, R. J., & Lee, J. W. (2001). *International data on educational attainment: updates and implications*. Oxford Economic papers, 53(3), 541-563.
- Becker, S. O., & Woessmann, L. (2008). *Luther and the girls: Religious denomination and the female education gap in nineteenth-century Prussia*. Scandinavian Journal of Economics, 110(4), 777-805.
- Behrman, J. R. and Deolalikar, A.B. 1995. *Are there differential returns to schooling by gender? The case of Indonesian labor markets*. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 57(1): 97–117.
- Behrman, J.R. & A Deolalikar. 1998. *Health and nutrition*. In Handbook of Development Economics, eds. H. Chenery and T. N. Srinivasan. Amsterdam: North Holland.
- Behrman J., Foster A.D., Rosenzweig M. A., Vashishtha P. (1999). *Women's Schooling, Home Teaching, and Economic Growth*. Journal of Political Economy 107 (4): 682–719.
- Berger, R. D. (1981). *Comparison of the Gompertz and Logistic Equations to Describe Plant Disease Progress*. Phytopathology, 71(7), 716-719.
- Berger, J. B., Ramírez, G. B., & Lyons, S. (2005). *Past to present. College student retention: Formula for student success, 1*. In: Alan Seidman's, College Student Retention. American Council on Education
- Bergold, S., Wendt, H., Kasper, D., & Steinmayr, R. (2016) *Academic Competencies: Their Interrelatedness and Gender Differences at Their High End*. Journal of Educational Psychology.
- Bhalla, S. S., Saigal, S., & Basu, N. (2003). *Girls' education is it—nothing else matters (much)*. New Delhi, Oxus Research & Investments.
- Birdsall, N., Ross, D., & Sabot, R. (1995). *Inequality and growth reconsidered: lessons from East Asia*. The World Bank Economic Review, 9(3), 477-508.
- Bloom, D. E., Canning, D., & Chan, K. (2006). *Higher education and economic development in Africa* (Vol. 102). Washington, DC: World Bank.

- Blumberg, A. A. (1968). *Logistic growth rate functions*. Journal of Theoretical Biology, 21(1), 42-44.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. C. (1977). *Reproduction in education, culture and society*. χ.ε.
- Bourdieu P. & Passeron J.C. (1985). *Les héritiers: Les étudiants et la culture*. Paris: Éditions de Minuit
- Bruns, B., & Rakotomalala, R. (2003). *Achieving universal primary education by 2015: A chance for every child* (Vol. 1). World Bank Publications.
- Buchmann, C., DiPrete, T. A., & McDaniel, A. (2008). *Gender inequalities in education*. *Annu. Rev. Sociol*, 34, 319-337.
- Buis, R. (1991). *On the generalization of the logistic law of growth*. *Acta Biotheoretica*, 39(3-4), 185-195.
- Bunyi, G. W. (2003). *Interventions that increase enrolment of women in African tertiary institutions*. In *Case study prepared for a regional training conference on Improving Tertiary Education in Sub-Saharan Africa: Things That Work*, Accra (pp. 23-25).
- Caine, B. (2001). *Feminism in London, circa 1850-1914*. *Journal of urban history*, 27(6), 765-778.
- Campbell, N. A., & Phillips, B. F. (1972). *The Von Bertalanffy Growth Curve and Its Application to Capture—Recapture Data in Fisheries Biology*. *Journal du Conseil*, 34(2), 295-299.
- Caravelli, F., Sindoni, L., Caccioli, F., & Ududec, C. (2015). *Optimal leverage trajectories in presence of market impact*. *Phys. Rev. E*, 94, 022315.
- Carlson, T. (1913). *Über geschwindigkeit und grösse der hefevermehrung in würze*. *Biochem. Z*, 57, 313-334.
- Chassiotis G. (1881) *L' instruction publique chez les grecs, depuis la prise de Constantinople par les turcs jusqu' a nos jours*. Paris: Ernest Leroux

- Chen, D. H. (2004) *Gender equality and economic development: the role for information and communication technologies*. The World Bank.
- Christiaensen, L., Demery, L., & Paternostro, S. (2003) *Macro and micro perspectives of growth and poverty in Africa*. The World Bank Economic Review, 17(3), 317-347.
- Clemens, M. (2004) *The long walk to school: International education goals in historical perspective*. Washington, DC: Center for Global Development
- Cochrane, S. H., Leslie, J., & O'Hara, D. J. (1982) *Parental education and child health: intracountry evidence*. Health policy and education, 2(3-4), 213-250.
- Colbert, J. J., Schuckers, M., & Fekedulegn, D. (2002) *Comparing basal area growth models, consistency of parameters, and accuracy of prediction*. In In: Rizzoli, Andrea E.; Jakeman, Anthony J., eds. Integrated assessment and decision support, proceedings of the first biennial meeting of the International Environmental Modelling and Software Society Vol. 3; 2002 June 24-27; Lugano, Switzerland. Manno, Switzerland: International Environmental Modelling and Software Society: 462-467
- Conger, D., & Dickson, L. (2017) *Gender Imbalance in Higher Education: Insights for College Administrators and Researchers*. Research in Higher Education, 58(2), 214-230.
- Craissati, D., Devi Banerjee, U., King, L., Lansdown, G., & Smith, A. (2007) *A human rights-based approach to education for all*. United Nations Children's Fund.
- DaVanzo, J., & Adamson, D. M. (1998). *Family planning in developing countries: an unfinished success story*. Center for communication programs. California: Santa Monica
- De Beauvoir S. (1949). *Le Deuxième Sexe, tome I : Les faits et les mythes*. Paris : Gallimard
- De Graaf, G., & Prein, M. (2005). *Fitting growth with the von Bertalanffy growth function: a comparison of three approaches of multivariate analysis of fish growth in aquaculture experiments*. Aquaculture Research, 36(1), 100-109.
- Delamont, S. & Duffin, L. eds., (1978). *The nineteenth-century woman: Her cultural and physical world*. London: Croom Helm.

- Deolalikar, A. B. (1993). *Gender Differences in the Returns to Schooling and in School Enrollment Rates in Indonesia*. *Journal of Human Resources* 28 (4): 899–932.
- De Walque D., Nakiyingi-Miiró J. S., Busingye J. & Whitworth J. A. (2005). *Changing Association between Schooling Levels and HIV-1 Infection Over 11 Years in a Rural Population Cohort in South-West Uganda*. *Tropical Medicine and International Health* 10(10): 993–1001.
- Di Gropello, E. (Ed.). (2006). *Meeting the challenges of secondary education in Latin America and East Asia: Improving efficiency and resource mobilization*. World Bank Publications
- Diniz, C. A. R., Morita, L. H. M., & Louzada-Neto, F. (2010). *Heteroscedastic von Bertalanffy growth model and an application to a Kubbard female chicken corporeal weight growth data*. *Adv. Appl. Stat*, 15, 71-81.
- Dollar D., Fisman R., & Gatti R. (2001). *Are women really the 'fairer' sex? Corruption and women in government*. *Journal of Economic Behavior and Organization* 46(4): 423–429.
- D'Onofrio, A. (2005). *A general framework for modeling tumor-immune system competition and immunotherapy: Mathematical analysis and biomedical inferences*. *Physica D: Nonlinear Phenomena*, 208(3-4), 220-235.
- Drèze, J. and Mrinalini S. (1995). *Primary education and economic development in China and India: Overview and two case studies*. In Basu, K., Pattanaik, P., and Suzumura, K. (eds) *Choice, Welfare, and Development: Essays in Honour of Amartya Sen*. Oxford: Clarendon Press.
- Duncan T. (1990). *Intra-household allocation: An inferential approach*. *Journal of Human Resources* 25(4): 635–64.
- Dyhouse, C. (1995) *No Distinction Of Sex?: Women In British Universities, 1870-1939 (Women's and Gender History)*. London: Routledge
- Epstein, J.L. (1992). *School and family partnerships*. In M. Alkin (Ed.), *Encyclopedia of educational research* (sixth edition, pp. 1139-1512). New York: MacMillan.

Esteve-Volart, B. (2000). *Sex discrimination and Growth*. IMF Working Paper WP/00/84.

Klasen, S. (2002). *Low Schooling for Girls, Slower Growth for All?* World Bank Economic Review 16(3): 345–373.

Filmer D. (2000). *The Structure of Social Disparities in Education: Gender and Wealth*. Policy Research Working Paper No. 2268, World Bank Development Research Group/Poverty Reduction and Economic Management Network. Washington, D.C.: World Bank.

Fisher, T. C., & Fry, R. H. (1971). *Tech. Forecasting Soc. Changes*, 3, 75.

Flora, P. (1987). *Development of welfare states in Europe and America*. Routledge.

Fuller, B., Holsinger, D. B., & Baker, D. (1993). *Secondary education in developing countries*. Education and Social Policy Department, World Bank.

Gage A., Sommerfeldt E. & Piani A. (1997). *Household structure and childhood immunization in Niger and Nigeria*. Demography 34(2): 195–309. Herz, Barbara and Gene Sperling. 2004. What works in girls' education: evidence and policies for the developing world. New York: Council on Foreign Relations.

Garrouste, C. (2010). *100 years of educational reforms in Europe: A contextual database*.

Gaskell J., Eichler, M., Pan, J., Xu, J., & Zhang, X. (2004). *The participation of women faculty in Chinese universities: Paradoxes of globalization*. Gender and Education, 16(4), 511-529.

Geiger, R. (1999), as reported in Altbaih, P., C., Berdahl, R., O, Cumport. P., I. (2011). *American Higher Education in the Twenty-First Century: Social. Political and Economic Challenges*. Baltimore: The John Hopkins University Press.

Georgoussis P., Michopoulos A., (1998). *An Assessment of Higher Education in Greece and its Implication.*, περ. Παιδαγωγικός Λόγος, 1/1998, σ. 55-70.

Gilman, A. (1888) *Women who go to college*. The Century Magazine, 36, 714-718.

Gilmore, P., & Glatthorn, A. A. (1982). *Children in and out of School: Ethnography and Education. Language and Ethnography Series, Volume 2. Colloquium on*

Ethnography and Education (Philadelphia, PA, 1978). Center for Applied Linguistics, PO Box 4866, Hampden Station, Baltimore, MD 21211.

Gipps, C. V., & Murphy, P. (1994). *A fair test? Assessment, achievement and equity*. Open University Press.

Goldin, C., & Katz, L. F. (1999). *Human capital and social capital: the rise of secondary schooling in America, 1910–1940*. *The Journal of interdisciplinary history*, 29(4), 683-723.

Gompertz B. (1825). *On the nature of the function expressive of the law of human mortality, and on a new mode of determining the value of life contingencies*. *Philosophical transactions of the Royal Society of London*, 1151, 513-583

Graham P.A. (1978). *Expansion and exclusion: a history of women in American higher education*. *Signs* 3(4):759-73

Harding, S., (1986). *The science question in feminism*. Ithaca, New York: Cornell University Press.

Hart, D. R., & Chute, A. S. (2009). *Estimating von Bertalanffy growth parameters from growth increment data using a linear mixed-effects model, with an application to the sea scallop *Placopecten magellanicus**. *ICES Journal of Marine Science: Journal du Conseil*, 66(10), 2165-2175.

Herman, R., & Montroll, E. W. (1972). *A manner of characterizing the development of countries*. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 69(10), 3019-3023.

Herz B. & Sperling G. (2004). *What works in girls' education: evidence and policies for the developing world*. New York: Council on Foreign Relations.

Heyneman, S. P., & De Young, A. J. (Eds.). (2006). *The challenges of education in Central Asia*. IAP.

Hill, M. A., & King, E. (1995). *Women's education and economic well-being*. *Feminist Economics*, 1(2), 21-46.

Hill Collins, P., (1990). *Black feminist thought*. New York: Routledge.

Hutt, C., (1972). *Males and Females*. Harmondsworth: Penguin.

International Labour Organization (ILO). (2000). *ABC of women workers' rights and gender equality*. Geneva: ILO.

Islam, T., Fiebig, D. G., & Meade, N. (2002). *Modelling multinational telecommunications demand with limited data*. *International Journal of Forecasting*, 18(4), 605-624.

James, I. R. (1991). *Estimation of von Bertalanffy growth curve parameters from recapture data*. *Biometrics*, 1519-1530.

Johnson, D. H., Sargeant, A. B., & Allen, S. H. (1975). *Fitting Richards' Curve to data of diverse origins*. *Growth*, 39(3), 315-330.

Kambhampati, U. S., & Pal, S. (2001). *Role of parental literacy in explaining gender difference: Evidence from child schooling in India*. *The European Journal of Development Research*, 13(2), 97-119.

Karmas, C. A., Lianos, T. P., & Kalamatianou, A. G. (1988). *Greek universities: An overview*. *European Journal of Education*, 261-269.

Keith, T.Z., Reimers, T.M., Fehrmann, P.G., Pottebaum, S.M., & Aubey, L.W. (1986). *Parental involvement, homework, and TV time: Direct and indirect effects on high school achievement*. *Journal of Educational Psychology*, 78, 373-380.

Klasen S. (1999). *Does Gender Inequality Reduce Growth and Development? Evidence from Cross-Country Regressions. Policy Research Report on Gender and Development Working Paper No.7*. Washington, D.C.: World Bank.

Klasen S. (2002). *Low Schooling for Girls, Slower Growth for All?* World Bank Economic Review 16(3): 345–373.

Kielbassa, J., Delignette-Muller, M. L., Pont, D., & Charles, S. (2010). *Application of a temperature-dependent von Bertalanffy growth model to bullhead (Cottus gobio)*. *Ecological Modelling*, 221(20), 2475-2481.

King E., & Bellew R. (1991). *Gains in the education of Peruvian women, 1940-1980*. In Barbara Herz and Shahidur Khandkher, Eds. *Women's Work, Education, and Family Welfare in Peru*. World Bank Discussion Paper No. 166. Washington D.C.: World Bank.

- King, E. M., & Hill, M. A. (Eds.). (1997). *Women's education in developing countries: Barriers, benefits, and policies*. World Bank Publications.
- Krebs, C. J. (1972). *The experimental analysis of distribution and abundance*. Ecology. New York: Harper and Row.
- Laird, A. K. (1964). *Dynamics of tumour growth*. British journal of cancer, 18(3), 490.
- Lavy V. (1996). *School Supply Constraints and Children's Educational Outcomes in Rural Ghana*. Journal of Development Economics 51 (2): 291–314.
- Lewin, K. M. (2009). *Access to education in sub-Saharan Africa: Patterns, problems and possibilities*. Comparative Education, 45(2), 151-174.
- Lillard, L. A., & Willis, R. J. (1994). *Intergenerational educational mobility: Effects of family and state in Malaysia*. Journal of Human Resources, 1126-1166.
- Lloyd, C. B., Kaufman C. E. & Hewett P. (2000). *The Spread of Primary Schooling in Sub-Saharan Africa: Implications for Fertility Change*. Population and Development Review 26 (3): 483–515.
- Lockheed, M. E., & Verspoor, A. M. (1991). *Improving primary education in developing countries*. Oxford University Press for World Bank.
- Maccoby E.E. & Jacklin C.N. (1974). *Psychology of sex differences*. Palo Alto: Stanford University Press
- Lotka A.J. (1956). *Elements of Mathematical Biology*. New York: Dover
- McMahon, W. W. (1998). *Education and growth in East Asia*. Economics of Education Review, 17(2), 159-172.
- Malhotra, A., Pande, R., & Grown, C. (2003). *Impact of investments in female education on gender equality*. International Center for Research on Women, 35.
- Malthus, T. (1798). *An essay on the principle of population*. London: J. Johnson

- Marchant, T. & Wallace M. (2013) *Sixteen Years of Change for Australian Female Academics: Progress or Segmentation?* Australian Universities' Review 55(2): 60–71.
- Marchetti C. & Nakicenovic N., (1980). *The Dynamics of Energy Systems and the Logistic Substitution Model*. Int. Inst. for Appl. Sys. Anal., Laxenburg, Austria
- Martin, T. C., & Juarez, F. (1995). *The impact of women's education on fertility in Latin America: searching for explanations*. International Family Planning Perspectives, 52-80.
- Matthews, J. (1986). *Feminist History*. *Labour History*. (50), 147-153. doi:1. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/27508788> doi:1
- McKendrick, A.G. & Kesava Pai, M. (1911) *The rate of multiplication of microorganisms: A mathematical study*. Proc. R. Soc. Edinb. 31, 649–655
- Meyer, J. W., Ramirez, F. O., & Soysal, Y. N. (1992). *World expansion of mass education, 1870–1980*. Sociology of Education, 65, 128–149.
- Michaelowa K. (2001). *Primary education quality in francophone Sub-Saharan Africa: Determinants of learning achievement and efficiency considerations*. *World Development* 29.10 1699-1716.
- Morgan, B. (1975). *Stochastic models of grouping changes*. Advances in Applied Probability, 7(3), 465-465.
- Morley L. (2005). *Gender equity in Commonwealth higher education*. Women's Studies International Forum, 28, 209–221.
- Morley, L., & Lugg, R. (2009). *Mapping meritocracy: Intersecting gender, poverty and higher educational opportunity structures*. Higher Education Policy, 22(1), 37-60.
- Motala, S. (1995). *Surviving the system-a critical appraisal of some conventional wisdoms in primary education in South Africa*. Comparative Education, 31(2), 161-180.
- Nelder, J. A. (1961). *The fitting of a generalization of the logistic curve*. Biometrics, 17(1), 89-110.

Odhiambo, G. (2011). *Women and higher education leadership in Kenya: a critical analysis*. Journal of Higher Education Policy and Management, 33(6), 667-678.

Organization for Economic Co-operation and Development – OECD. (1999). *Classifying Educational Programmes Manual for ISCED-97 Implementation in OECD Countries*. Paris

Organization for Economic Co-operation and Development – OECD. (2008). *Higher Education to 2030 Volume 1: Demography*. χε

Parker, S. W., & Pederzini, C. (2001). *Gender differences in education in Mexico*. The economics of gender in Mexico: Work, family, state, and market, 9-45.

Pearl, R., & Reed, L. J. (1920). *On the rate of growth of the population of the United States since 1790 and its mathematical representation*. Proceedings of the national academy of sciences, 6(6), 275-288.

Platform for action. (1995) *Action for Equality. Development and Peace*. Fourth World Conference on Women, Beijing China

Psacharopoulos G. (1984). *The contributions of education to economic growth: International comparisons*. In Kendrick, J.W. (ed.) International Comparisons of Productivity and Causes of the Slowdown. American Enterprise Institute/Ballinger.

Psacharopoulos G. and Patrinos H. A. (2004). *Returns to investment in education: a further update*. Education Economics 12(2): 111–134.

Quetelet A.M (1842). *A Treatise on Man and the Development of his Faculties*. William and Roberts Chambers

Quisumbing A. R. (1996). *Male-female difference in agricultural productivity: methodological issues and empirical evidence*. World Development 24 (10): 1579–95.

Ravallion, M., and Datt, G. (2002). *Why has economic growth been more pro-poor in some states of India than others?* Journal of Development Economics 68 (2): 381–400.

- Renzulli, L. A., Reynolds, J., Kelly, K., & Grant, L. (2013) *Pathways to gender inequality in faculty pay: The Impact of institution, academic division, and rank*. *Research in Social Stratification and Mobility*. 34, 58–72
- Ridker R. G., ed. (1997). *Determinants of Educational Achievement and Attainment in Africa: Findings from Nine Case Studies*. SD Publication Series, Technical Paper No. 62. Washington, D.C.: U.S. Agency for International Development.
- Riley D., (1988). *Am I That Name? Feminism and the category of 'woman' in history*. Basingstoke: Macmillan.
- Richards, F. J. (1959). *A flexible growth function for empirical use*. *Journal of experimental Botany*, 10(2), 290-301.
- Robertson, T. B. (1908). *On the normal rate of growth of an individual, and its biochemical significance*. *Archiv für Entwicklungsmechanik der Organismen*, 25(4), 581-614.
- Rowold, J., & Staufenbiel, K. (2010). *The validity of a German version of the career exploration survey*. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 10(1), 21-34.
- Roser M. and Nagdy M. (2017) *Primary Education*. *Published online at OurWorldInData.org*. Retrieved from: <https://ourworldindata.org/primary-education-and-schools/> [Online Resource]
- Samble, J. N. (2008). *Female faculty: Challenges and choices in the United States and beyond*. *New Directions for Higher Education*, 143, 55–62.
- Schultz, T. P. (1993). *Returns to women's schooling*. In Elizabeth King and M. Anne Hill, eds., *Women's Education in Developing Countries: Barriers, Benefits, and Policy*. Baltimore: Johns Hopkins Press.
- Schultz, T. P. (1999). *Health and schooling investments in Africa*. *The Journal of Economic Perspectives*, 13(3): 67–88.
- Schultz, T. P. (2002). *Why governments should invest more to educate girls*. *World Development* 30(2): 212.

- Scott, J.W., 1988. *Gender and the politics of history*. New York: Columbia University Press
- Sharmistha S. and Grawbowski R. (2004). *Does education at all levels cause growth? India, a case study*. *Economics of Education Review*, 23: 47–55.
- Shuey D., Babishangire B. B., Omiat S.& Bagarukayo H. (1999). *Increased sexual abstinence among in-school adolescents as a result of school health education in Soroti district*. Uganda. *Health Education Research* 14(3): 411–419.
- Skelton, C. (2005) *The 'Individualized' (Woman) in the Academy: Ulrich Beck. Gender and Power*. *Gender and Education*, 17(3), 319–332.
- Skolverket. [Σουηδική Εθνική Υπηρεσία για την Εκπαίδευση] (2006). *Gender differences in goal fulfilment and education choices*. Stockholm: Skolverket
- Smith, D., & Keyfitz, N. (2012). *Mathematical demography: selected papers* (Vol. 6, pp 333). Springer Science & Business Media.
- Subrahmanian, R. (2005). *Gender equality in education: Definitions and measurements*. *International Journal of Educational Development*, 25(4), 395-407.
- Summers L. H. (1994). *Investing in all the people: educating women in developing countries*. EDI Seminar Paper No. 45, Washington, D.C.: World Bank.
- Tan, J. P., & Mingat, A. (1992). *Education in Asia: A comparative study of cost and financing*. World Bank Publications.
- Teale, W.H. (1984). *Reading to young children: Its significance for literacy development*. In H. Goelman, A. Oberg, & F. Smith (Eds.), *Awakening to literacy* (pp. 110-121). Portsmouth, NH: Heinemann Educational Books.
- Strauss D., J., & Henriques M. H. (1990). *Child survival, height for age, and household characteristics in Brazil*. *Journal of Development*. 33(2): 197–234.
- Tjørve, E. (2009). *Shapes and functions of species–area curves (II): a review of new models and parameterizations*. *Journal of Biogeography*, 36(8), 1435-1445.

Tjørve, E., & Tjørve, K. M. (2010). *A unified approach to the Richards-model family for use in growth analyses: why we need only two model forms*. *Journal of theoretical biology*, 267(3), 417-425.

Trussell, T. J. & S. Preston. (1982). *Estimating the covariates of child mortality from retrospective reports of mothers*. *Health Policy and Education*. 3:1–36.

Turner Jr, M. E., Bradley Jr, E. L., Kirk, K. A., & Pruitt, K. M. (1976). *A theory of growth*. *Mathematical Biosciences*, 29(3-4), 367-373.

Verhulst P.F. (1838). *Notice sur la loi que la population suit dans son accroissement*. *Corr.Math. Physics*, 10 (1838) 113.

Verhulst, P. F. (1845). *Resherches mathematiques sur la loi d'accroissement de la population*. *Nouveaux Memoires de l'Academie Royale des Sciences*, 18, 1-41.

Verspoor, A. (2008). *At the crossroads: choices for secondary education in Sub-Saharan Africa*. World Bank Publications.

Vicinus, M. ed., (1972). *Suffer and Be Still: Women in the Victorian Age*. Indiana: Indiana University Press

Von Bertalanffy, L. (1938). *A quantitative theory of organic growth (inquiries on growth laws. II)*. *Human biology*, 10(2), 181-213.

United Nations Educational Scientific and Cultural Organization- UNESCO (1973). *International Standard Classification of Education (ISCED) Three Stage Classification System*. Washington D.C.: ERIC Clearinghouse

UNESCO United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization. (1998). *Higher education in the 21st century vision and action*. World Conference on higher education

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2000). *Women and Girls: Education, Not Discrimination*. Paris: UNESCO.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2003). *Gender and education for all: The leap to equality*. Paris: UNESCO.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, EFA Global Monitoring Report (2007) *Strong foundations — Early childhood care and education*. UNESCO, Paris, 2006; United Nations Children’s Fund, Progress for Children: A World Fit for Children statistical review, UNICEF, New York,

UNESCO United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization. (2009). *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution*. Accessed Jul. 26, 2016

Unesco, 2010. *Out of School Adolescents*

UNESCO (2012a) *World Atlas of gender equality in education*

UNESCO. (2012b). *Youth and Skills – Putting Education to Work*. EFA Global Monitoring Report. Paris, UNESCO

UNESCO, (2014a). *Data based on UNESCO Institute for Statistics, 2014*. Data shown in the Statistical Annex. <http://unstats.un.org>

UNESCO. (2014b). *EFA Global Monitoring Report 2013/4 – Teaching and Learning: Achieving Quality for All*. Paris, UNESCO

UNICEF. (2005). *A Report card on gender parity and primary education* (No. 2). Unicef.

Unicef (2016). *UNICEF Data: Monitoring the Situation of Children and Women*

Vandemoortele, J., & Delamonica, E. (2000). *The ‘education vaccine’ against HIV*. Current issues in comparative education, 3(1), 6-13.

Vincent-Lancrin, S. (2008). *The reversal of gender inequalities in higher education: An on-going trend. Higher Education to 2030*. Demography, Vol. 1. Paris, OECD. 265ss-298

Von Bertalanffy, L. (1938). *A quantitative theory of organic growth (inquiries on growth laws. II)*. Human biology, 10(2), 181-213.

Walker, A. D., & Hughes, P. (2010). *Secondary education in developing countries*. Elsevier

West, M. S., and Curtis, J. W. (2006) *Organizing Around Gender Equity*. In J. W. Curtis and M. S. West (eds.), *AAUP Faculty Gender Equity Indicators 2006*. Washington, D.C.: American Association of University Professors.

Wetterstrand, W. H. (1981). *Parametric models for life insurance mortality data: Gompertz's law over time*. *Transactions of the Society of Actuaries*, 33, 159-175.

White, G. C., & Ratti, J. T. (1977). *Estimation and testing of parameters in Richards growth model for western grebes*. *Growth*, 41(4), 315-323.

Wiliam, D., (2000) *Assessment: social justice and social consequences: review essay*. *British Educational Research Journal*, 26(5)

Wolff, L., Schiefelbein, E., & Schiefelbein, P. (2002). *Primary education in Latin America: The unfinished agenda*. Inter-American Development Bank.

Wollstonecraft, M., & Johnson, D. M. G. (1792). *A Vindication of the Rights of Woman: With Strictures on Political and Moral Subjects*. J. Johnson

World Bank. (2001). *Engendering Development: Through Gender Equality in Rights, Resources, and Voice*. New York: Oxford University Press.

World Bank. (2002). *Education and HIV/AIDS: A Window of Hope*. *World Bank Education Section, Human Development Department*. Washington D.C.: World Bank.

World Bank. (2005). *World development report 2006: Equity and development*. Washington, DC: World Bank.

Wyn, J., Acker, S., & Richards, E. (2000). *Making a Difference: Women in Management in Australian and Canadian Faculties of Education*. *Gender and Education*, 12(4), 35–47.

Zwietering, M. H., Jongenburger, I., Rombouts, F. M., & Van't Riet, K. (1990). *Modeling of the bacterial growth curve*. *Applied and environmental microbiology*, 56(6), 1875-1881.

Νομολογία

ΦΕΚ 11/1833. Περί συστάσεως επιτροπής προς διοργανισμόν των σχολείων.

ΦΕΚ 41/1833. Περί συστάσεως γυμνασίου εν Ναύπλιον.

ΦΕΚ 33/1833. Κοινοποιήσις - Περί συστάσεως 24 θέσεων εις το κατά το Μόναχον Ελληνικό Διδακτικό Κατάστημα.

ΦΕΚ 5/1834. Δηλοποιήσις- περί συστάσεως δύο επιτροπών προς εξέτασιν δασκάλων.

ΦΕΚ 6/1834 α. Περί συστάσεως δώδεκα ανέξοδων θέσεων εις το εν Ναυπλίω σχολείο των κορασίων.

ΦΕΚ 6/1834 β. Περί των εις το εν Ναυπλίω σχολείον της Κ. Βολμεράντζ παραδεχθέντων δημοσίαις δαπαναίς δώδεκα κορασίων.

ΦΕΚ 10/1834. Περί της ενάρξεως του εν Ναυπλίω γυμνασίου και ελληνικού σχολείου.

ΦΕΚ 11/1834. Νόμος περί δημοτικών σχολείων.

ΦΕΚ 31/1834. Ειδοποιήσις περί των υποψηφίων δημοδιδασκάλων

ΦΕΚ 12/1835. Δ. Περί συστάσεως 10 Ελληνικών σχολείων.

ΦΕΚ 23/1835. Β.Δ. Περί συστάσεως θεωρητικού, πρακτικού καταστήματος περί χειρουργίας φαρμακοποιίας και μαιευτικής

ΦΕΚ 54 /1836. Δ. Περί εγκρίσεως της φιλεκπαιδευτικής εταιρίας

ΦΕΚ 82 /1836. Β.Δ. Περί εκπαιδεύσεως εις την αρχιτεκτονικήν.

ΦΕΚ 87/1836. Περί κανονισμού των ελληνικών σχολείων και γυμνασίων.

ΦΕΚ 90/1836. Περί διοργανισμού και της τάξεως των μαθημάτων των ελληνικών σχολείων και γυμνασίων.

ΦΕΚ 16 /1837. Δ. Περί συστάσεως του πανεπιστημίου.

ΦΕΚ 18/1837. Δηλοποιήσις: Περί διορισμών γυμνασίων δια την εξέτασιν και έκδοσιν απολυτηρίων δια τους εν τω πανεπιστημίω εισερχομένους φοιτητάς.

ΦΕΚ 13/1842. Δ. Περί εξετάσεως των φοιτητών.

ΦΕΚ 38 /1843. Β.Δ. Περί διοργανισμού του εν Αθήναις Σχολείου των Τεχνών.

ΦΕΚ 14/1848. Δηλοποίηση-περί των αιτούντων να εξετασθώσι εις το διδασκαλικό επάγγελμα.

ΦΕΚ 32/1856 Δ. Περί εμπορικών μαθημάτων

ΦΕΚ 34/1856 Διατάξεις του επί των εκκλησιαστικών και Δημοσίας Παιδείας Υπουργείου αφορώσαι την εκτέλεσιν του Β. Διατάγματος της 18 Ιουνίου ενεστώτος έτους περί διδασκαλίας εν τω Γυμνασίω Σύρου εμπορικών μαθημάτων

ΦΕΚ 36/1856. Περί του τρόπου των εξετάσεων των διδασκαλισσών.

ΦΕΚ 66/1861. Περί των εξετάσεων των υποψηφίων διδασκαλισσών.

ΦΕΚ 34 /1863 Ψήφισμα-Περί εξετάσεως δικηγόρων.

ΦΕΚ 61/1865. Περί διοργανώσεως της εκπαιδεύσεως κατά την Επτάνησον.

ΦΕΚ 12/1866 Περί εισαγωγής εν Επτανήσω της εν τω λοιπώ Βασιλείω ισχύουσας νομοθεσίας

ΦΕΚ 33/1867. Περί Αρσακείου ως διδασκαλείου διδασκαλισσών.

ΦΕΚ 22/1868. Περί συστάσεως επιτροπών προς εξέταση των διδασκάλων.

ΦΕΚ 29/1868. Πίναξ Καταστατικός της εν Ελλάδι δημοτικής ή στοιχειώδους εκπαιδεύσεως κατά το έτος 1867.

ΦΕΚ 52/1872. Περί διορισμού εν Αθήναις διαρκούς επιτροπής προς εξέταση των δημοδιδασκάλων.

ΦΕΚ 2/1878 ν.ΧΞς΄ Περί των προσόντων των δικαστικών υπαλλήλων.

ΦΕΚ 57/1878. Περί εξετάσεων των διδασκάλων στο εν Αθήναις διδασκαλείων.

ΦΕΚ 52/1880. Περί συστάσεως διδασκαλείων εν Πελοποννήσω και Επτανήσω.

ΦΕΚ 97 /1880, Περί μεθόδου διδασκαλίας εν τοις δημοτικοίς σχολείοις.

ΦΕΚ 101/1880. Περί γυμναστικής.

ΦΕΚ 32 /1881, Περί ασκήσεως και εξετάσεως των δημοδιδασκάλων.

ΦΕΚ 41/1881. Περί διδασκαλίας των παιδαγωγικών μαθημάτων και των εξετάσεων των υποψηφίων διδασκαλισσών εν τοις παρθεναγωγείοις της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας.

ΦΕΚ 87/1881. Περί εφαρμογής των διεπόντων της δημόσιαν εκπαίδευσιν νόμων και κανονισμών εν ταις προσαρτηθείσαις και προσαρτώμεναις επαρχίαις.

ΦΕΚ 53/1882. Περί συστάσεως Τουρκικών και Ισραηλιτικών παιδευτηρίων εν ταις προσαρτηθείσαις επαρχίαις.

ΦΕΚ 108/1882. Περί αναστολής της ισχύος του άρθρου 11 του από 22 Απριλίου 1881 Β. Διατάγματος

ΦΕΚ 126/1882. Λειτουργία των μουσουλμανικών σχολείων.

ΦΕΚ 130/1882. Περί συστάσεως δημοτικών σχολείων εν ταις επαρχίαις Λαρίσσης και Καρδίτσης.

ΦΕΚ. 174/1884. Περί υποδιδασκάλων.

ΦΕΚ 190 /1884. Περί ασκήσεως δημοδιδασκάλων αμφοτέρων των φύλων.

ΦΕΚ 241/1884. Περί προσωρινής σχολής γυμναστών.

ΦΕΚ 87/1885. Περί καταργήσεως των διδάκτρων εν τοις δημοτικοίς σχολείοις κ.τ.λ.

ΦΕΚ 38/1886. Περί καταργήσεως δημοτικών σχολείων του δήμου Αθηναίων.

ΦΕΚ 277/1886. Περί ιδρύσεως Λυκείου.

ΦΕΚ 159/1887 Ν. ΑΦΜΑ΄ Περί οργανισμού του εν Αθήναις σχολείου των βιομηχάνων τεχνών.

ΦΕΚ 8/1888. Περί συστάσεως ταμείου της δημοτικής εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 253/1891. Αγγελία αφορώσαι την δημόσιαν υπηρεσίαν

ΦΕΚ 259/1891. Περί προσόντων των γραμματοδιδασκάλων

ΦΕΚ 14/1892. Περί υποδιδασκαλείων.

ΦΕΚ 258 /1892. Περί μεταβολής διατάξεων τινών του νόμου ΑΧΧΚΕ΄ περί τελών χαρτοσήμου.

ΦΕΚ 277/1892. Περί υποδιδασκαλείων.

ΦΕΚ 286/1892. Περί του διοργανισμού των σχολείων της δημοτικής εκπαιδεύσεως και καταργήσεως του ταμείου της δημοτικής εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 391/1892. Περί της υπό των ανωτέρων ιδιωτικών παρθεναγωγείων του κράτους μορφώσεως των δημοδιδασκαλισσών.

ΦΕΚ 36/1893. Νομοτελεστικό Διάταγμα περί του εκασταχού του κράτους, προσηκόντων και επαρκών δασκάλων της στοιχειώδους εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 71/1893. Περί ιδρύσεως υποδιδασκαλείων.

ΦΕΚ 14/1895 Περί εξετάσεων εν τοις γυμνασίοις και ελληνικοίς σχολείοις.

ΦΕΚ 37/1895. Περί της στοιχειώδους ή δημοτικής εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 68/1898. Περί συστάσεως νηπιαγωγείων.

ΦΕΚ 95/1898. Περί εξετάσεως υποψηφίων γυμναστριών

ΦΕΚ 105/1898. Περί εξετάσεως υποψηφίων νηπιαγωγών.

ΦΕΚ 141/1899. Περί γυμναστικής και γυμναστικών και αθλητικών αγώνων.

ΦΕΚ 169/1903 Ν. Περί συστάσεως εμπορικών σχολών

ΦΕΚ 216/1903 Β.Δ Περί εκτελέσεως του νόμου περί εμπορικών σχολών και ΒΔ περί συστάσεως εμπορικών σχολών εν Αθήναις και Πάτραις

ΦΕΚ 116/1904 Β.Δ. Περί χωρισμού της φιλοσοφικής σχολής του Εθνικού Πανεπιστημίου εις δυο διακεκριμένας απ΄ αλλήλων σχολάς.

ΦΕΚ 120/1904. Περί αναγνωρίσεως του υπό της Ενώσεως Ελληνίδων ιδρυθέντος διδασκαλείου νηπιαγωγών.

ΦΕΚ 165 /1905.Περί τροποποιήσεως των νόμων ΒΤΜΘ΄ της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1895 και ΒΤΖ΄ της 5^{ης} Απριλίου του 1896 περί στοιχειώδους ή δημοτικής εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 95 /1910. Ν. ΓΧΙΑ΄(3611). Περί σχολείου των καλών τεχνών.

ΦΕΚ 132/1910. Περί του εν Αθήναις διδασκαλείου δημοτικής εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 127 /1911. Σύνταγμα της Ελλάδος.

ΦΕΚ 183 /1911. Ν.3825 Περί Καποδιστριακού Πανεπιστημίου.

ΦΕΚ 58 /1912. Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων.

ΦΕΚ 241/1912. Περί του χρόνου των εγγραφών μαθητών εν τοις σχολείοις της στοιχειώδους εκπαιδεύσεως αμφοτέρων των φύλων κ.τ.λ.

ΦΕΚ 12/1913. Περί ιδρύσεως κατά το σχολικόν έτος 1913-14 τριών μονοτάξιων διδασκαλείων.

ΦΕΚ 97/1914. Περί διοικήσεως της δημοτικής και μέσης εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 247/1914. Περί ιδρύσεως διδασκαλείων εκατέρου των φύλων προς μόρφωση των δασκάλων δημοτικής εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 234/1914. Περί του προσωπικού των σχολείων της δημοτικής και μέσης εκπαιδεύσεως των Νέων Χωρών κλπ

ΦΕΚ 255/1914. Περί χορηγήσεως άδειας στην Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία ιδρύσεως αστικών σχολείων θηλέων.

ΦΕΚ 302/1914. Περί ερμηνείας του άρθρου 11 του νόμου 240.

ΦΕΚ 335/1914. Περί κυρώσεως του από 26^{ης} Αύγουστου Β.Δ. περί ιδρύσεως διδασκαλείων εκατέρου των φύλων προς μόρφωση των δασκάλων δημοτικής εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 337 /1914 Ν.388. Περί οργανώσεως του εν Αθήναις Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

ΦΕΚ 189/1917. Περί ονομασίας ελληνικών σχολείων και γυμνασίων Αθηνών ως τοιούτων των θηλέων.

ΦΕΚ 242 /1917. Ν.980. Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του ν.338 της 17-11-1914 περί προσωρινού Οργανισμού του εν Αθήναις ΕΜΠ.

ΦΕΚ 101/1918. Περί διδασκαλείου γυμναστικής.

ΦΕΚ 190/1919. Περί κωδικοποιήσεως των εις την μέσην εκπαίδευσιν αναγομένων διατάξεων.

ΦΕΚ 193/1919. Περί αφομοιώσεως των εν κράτει δημοσίων γυμνασιακών ή ανώτερων παρθεναγωγείων προς τα αστικά σχολείων θηλέων.

ΦΕΚ 17 /1920. Ν. 1844 Περί ανώτερης γεωπονικής σχολής.

ΦΕΚ 64/1920. Περί καταργήσεως των εισφορών των δήμων και των κοινοτήτων δια τας δαπάνας της στοιχειώδους εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 133 /1920. Ν. 2191 Περί ιδρύσεως Ανωτάτης σχολής Εμπορικών Σπουδών.

ΦΕΚ 142/1920. Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως των νόμων 2145 και 1242 β' περί δημοτικής εκπαίδευσως.

ΦΕΚ 144/1920. Περί μεταρρυθμίσεως του Βαρβακείου Λυκείου

ΦΕΚ 200/1920 α. Περί εισιτηρίων εξετάσεων στα διδασκαλεία νηπιαγωγών.

ΦΕΚ 200/1920 β. Ν.2477. Περί μονοτάξιου διδασκαλείου γυμναστικής.

ΦΕΚ 154/1921 Περί οργανισμού των Δημοσίων Εμπορικών Σχολών

ΦΕΚ 155/1921 Β.Δ. Περί του τρόπου εισπράξεως των διδασκτρων εν ταις Δημοσίαις Εμπορικαίς Σχολαίς

ΦΕΚ 157/1921 Περί συστάσεως και Β' Εμπορικής Σχολής αρρένων εν Αθήναις

ΦΕΚ 127/1922 Ν. 2905 Περί οργανισμού του Αθήνησιν Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου.

ΦΕΚ 133/1922. Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως των νόμων 2145 περί αποδοχών κτλ του προσωπικού των σχολείων της δημοτικής εκπαίδευσως και του νόμου 2249 περί τροποποιήσεως του νόμου 2145.

ΦΕΚ 3/1923. Περί του εν Καλλιθέα διδασκαλείου νηπιαγωγών.

ΦΕΚ 217/1923. Περί ιδρύσεως μονοταξίων διδασκαλείων.

ΦΕΚ 285/1923. Περί καταργήσεως των μονοτάξιων διδασκαλείων.

ΦΕΚ 320/1923. Περί του εν Αθήναις Μαρασλείου διδασκαλείου.

ΦΕΚ 18/1924. Β.Δ. Περί εγγραφών, εξετάσεων κτλ. Εν τοις σχολείοις Μ. Εκπαιδευσεως

ΦΕΚ 64/1924. Περί νέων εισαγωγικών διατάξεων εις τον Οργανισμόν του Αθήνησι Πανεπιστημίου δια την εγγραφήν και εξέτασιν των φοιτητών

ΦΕΚ 187/1924. Περί διδασκαλείων της δημοτικής εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 319/1924. Περί καταργήσεως του διδασκαλείου αρρένων Σάμου.

ΦΕΚ 154 /1925. Ν.3341 Περί ιδρύσεως πανεπιστήμιου εν Θεσσαλονίκη.

ΦΕΚ 144/1926. Περί καταργήσεως κτλ θέσεων εν τη Μ. και δημοτική εκπαίδευσει.

ΦΕΚ 156/1926 Ν.Δ. Περί οργανισμού της Ανωτάτης Σχολής Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών.

ΦΕΚ 325/1926 Ν.Δ. Περί της δοκιμασίας των βουλόμενων να εγγραφώσιν εις σχολήν τινά του πανεπιστημίου Αθηνών.

ΦΕΚ 55/1929 Ν. 3894 Περί τροποποιήσεως διατάξεων των περί Ανωτέρων Σχολών Γεωπονικής και Δασολογικής νόμων.

ΦΕΚ 197/1929. Ν.4373. Περί διαρρυθμίσεως των σχολείων Μ. Εκπαιδευσεως

ΦΕΚ 285/1929. Περί καταργήσεως των μονοτάξιων διδασκαλείων.

ΦΕΚ 290/1929. Ν. 4860 Περί ιδρύσεως διδασκαλείου οικοκυρικής εκπαιδεύσεως

ΦΕΚ 291/1929 α. Ν. 4367. Περί Διδασκαλείων των Νηπιαγωγών.

ΦΕΚ 291/1929 β. Ν.4368 . Περί τροποποιήσεως του νόμου 3182 ως ούτος ετροποποιήθη δια μεταγενεστέρων νόμων «περί διδασκαλείων της δημοτικής εκπαιδεύσεως».

ΦΕΚ 297/1929. Περί διαρρυθμίσεως των σχολείων της Μέσης Εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 298/1929. Περί οργανώσεως της σωματικής αγωγής και της στρατιωτικής προπαιδεύσεως καθώς και της λοιπής ισχύουσης γυμναστικής νομοθεσίας ως ετροποποιήθει

ΦΕΚ 309/1929. Περί στοιχειώδους εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 143/1930. Ν.4620 Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων του οργανισμού του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κ.τ.λ.

ΦΕΚ 225/1930. Ν.4791. Περί οργανισμού της ανωτάτης σχολής καλών τεχνών

ΦΕΚ 232/1930. Περί κυρώσεως της από 4-6-1930 συναφθείσης συμβάσεως περί χορηγήσεως δανείου 6% Λ.ΣΤ. 1.000.000 προς ανέγερσιν σχολικών κτηρίων.

ΦΕΚ 271/1930. Π.Δ. Περί ορισμού εισακτέων εις τας σχολάς των πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης.

ΦΕΚ 273/1930. Π.Δ «περί λειτουργίας τμήματος Νομικής εν τω Πανεπιστημίο Θεσσαλονίκης»

ΦΕΚ 349 / 1930. Περί ιδρύσεως νυχτερινών σχολών προς εκπαίδευση αναλφάβητων στρατιωτών.

ΦΕΚ 86 /1932. Ν.5343. Περί οργανισμού του Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΦΕΚ 271/1933. Ν.5780. Περί τροποποιήσεως, συμπληρώσεως και κωδικοποιήσεως της ισχύουσης νομοθεσίας περί σωματικής αγωγής.

ΦΕΚ 286/1933. Περί ιδρύσεως Παιδαγωγικών Ακαδημιών.

ΦΕΚ 318/1933. Ν.5874 Περί αστικών σχολείων

ΦΕΚ 369/1933. Περί ορισμού αριθμού και εδρών των παιδαγωγικών ακαδημιών.

ΦΕΚ 441/1936. Α.Ν.205. Περί της Παντείου Ανώτατης σχολής Πολιτικών Επιστήμων.

ΦΕΚ 263/1937. Περί των σχολείων Μέσης Εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 309/1937. Περί προσαρτήσεως διτάξιου τμήματος εις την Ανωτάτην Χαροκόπειον Οικοκυρικής Σχολήν προς μόρφωσιν διδασκαλισσών οικοκυρικών μαθημάτων.

ΦΕΚ 388/1937 Α.Ν.886. Περί της Παντείου Ανώτατης σχολής Πολιτικών Επιστήμων.

ΦΕΚ 469/1937. Περί Παιδαγωγικών Ακαδημιών.

ΦΕΚ 300/1939. Περί σχολείων μέσης εκπαίδευσεως.

ΦΕΚ 469/1939. ΑΝ.2057 Περί ιδρύσεως Εθνικής Ακαδημίας Σωματικής Αγωγής.

ΦΕΚ 391/1941 Ν.Δ.696. Περί οργανισμού της Παντείου Ανώτατης σχολής Πολιτικών Επιστήμων και Δημοσίων Υπάλληλων.

ΦΕΚ 18/1942 Ν.Δ. 954. Περί οργανισμού της Ανωτάτης Σχολής Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών.

ΦΕΚ 243/1943 Ν.540 Περί οργανισμού της Παντείου Ανώτατης σχολής Πολιτικών Επιστήμων.

ΦΕΚ 368/1943 Ν.872. Περί τροποποιήσεως του Ν.540/1943.

ΦΕΚ 119/1944. Περί τροποποιήσεως του υπ' αριθμ.1849/1939 Α.Ν. περί σχολείων μέσης εκπαίδευσεως και προσθήκης τινών διατάξεων.

ΦΕΚ 248/1948 Α.Ν.800 Περί Ανώτερων Σχολών Βιομηχανικών Σπουδών.

ΦΕΚ 287/1949. Ν.Δ. 1245. Περί κυρώσεως του από 27/9/1948 υπ' αριθμ. 800 Αναγκ. Νόμου «περί Ανωτέρων Σχολών Βιομηχανικών Σπουδών».

ΦΕΚ 124/1951 Ν.1785 Περί ιδρύσεως και λειτουργίας Ανωτάτης Σχολής Οικιακής Οικονομίας και τροποποιήσεως του νόμου 6205/34

ΦΕΚ 320 /1953. Ν.Δ.2702. Περί ρυθμίσεως ζητημάτων τινών αφορώντων εις τας Παιδαγωγικάς Ακαδημίας και τακτοποιήσεως ζητημάτων τινών αφορώντων εις την στοιχειώδη και μέση εκπαίδευση.

ΦΕΚ 123/1954 Δ. Περί τροποποιήσεως διατάξεων τινών περί εισιτηρίων εξετάσεων εν τοις Πανεπιστημίοις

ΦΕΚ 216 /1954. Ν.Δ. 3011. Περί του τρόπου εγγραφής των φοιτητών εις τας Σχολάς των Πανεπιστημίων, του Ε. Μ. Πολυτεχνείου και τα λοιπά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

ΦΕΚ 252 /1954. Ν.Δ. 3094. Περί μέτρων προς καταπολέμησιν του αναλφαβητισμού.

ΦΕΚ 314/1954. Ν.3108. Περί εκτελέσεως των τεχνικών έργων του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και τροποποιήσεων διατάξεων τινών της περί αυτού νομοθεσίας.

ΦΕΚ 180/1958. Ν.Δ. Περί συστάσεως Διευθύνσεων Βιοτεχνίας και άλλων τινών διατάξεων.

ΦΕΚ 2/1959 (πράξη του υπουργικού. Συμβουλίου 1035)

ΦΕΚ 187/1959. Περί Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσεως, Οργανώσεως της μέσης Εκπαίδευσεως και Διοικήσεως της Παιδείας.

ΦΕΚ 226/1959. Ν.Δ. 3997. Περί σχολής νηπιαγωγών και άλλων τινών διατάξεων.

ΦΕΚ 182/1964. Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής (Στοιχειώδους και Μέσης) Εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 111/1964 Δ.378 Περί εισιτηρίων διαγωνισμών εν γένει δια τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

ΦΕΚ 216/1964. Ν.Δ.4425 Περί ιδρύσεως πανεπιστημίου εν Πάτραις.

ΦΕΚ 240/1964. Β.Δ.735 Περί ιδρύσεως τμήματος της φιλοσοφικής σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εν Ιωαννίνους.

ΦΕΚ 58/1966. Β.Δ.223. Περί ιδρύσεως τμήματος της φυσικομαθηματικής σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εν Ιωαννίνους.

ΦΕΚ 104/1967. Α.Ν. Περί εισιτηρίων εξετάσεων δια τας ανωτέρας και ανωτάτας σχολάς

ΦΕΚ 163/1967. Α.Ν. Περί οργανώσεως και διοικήσεως της γενικής εκπαιδεύσεως και άλλων τινών διατάξεων

ΦΕΚ 180/1970. Ν.Δ. 652. Περί Κέντρων Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 267/1970. Ν.Δ. 746. Περί ιδρύσεως πανεπιστημίου εν Ιωαννίνους.

ΦΕΚ 37/1971 Ν.Δ.842. Περί αναδιοργανώσεως των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και συμπληρώσεως της περί αυτών κείμενης νομοθεσίας.

ΦΕΚ 159/1973. Ν.Δ. 87. Περί ιδρύσεως πανεπιστημίου εις Θράκην και εις Κρήτην.

ΦΕΚ 65 /1975. Π.Δ. 222. Περί αυξήσεως των ετών φοιτήσεως στην ΕΑΣΑ.

ΦΕΚ 111/1975α. Σύνταγμα της Ελλάδος Άρθρο 16 Παρ.5

ΦΕΚ 111/1975β. Σύνταγμα της Ελλάδος Άρθρο 16 Παρ.7 και 8.

ΦΕΚ 188 /1975. Ν.156. Περί επανιδρύσεως των δια του Ν.Δ. 842/71 καταργηθεισών παιδαγωγικών Ακαδημιών.

ΦΕΚ 100/1976. Περί οργανώσεως και διοικήσεως της γενικής εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 46/1977. Ν.545. Περί Ιδρύσεως τεχνολογικού πανεπιστημίου υπό την επωνυμία Πολυτεχνείον Κρήτης και άλλων τινών διατάξεων.

ΦΕΚ 68/1977. Ν.552 Περί του τρόπου εισαγωγής σπουδαστών εις τας σχολάς Εκπαιδεύσεως Διδακτικού Προσωπικού.

ΦΕΚ 102/1977 Ν.576. Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως.

ΦΕΚ 163/1979. Περί ιδρύσεως μεικτών πρότυπων ελληνικών κλασικών λυκείων, μεικτών ημερήσιων γυμνασίων και αυξήσεως οργανικών θέσεων διδακτικού προσωπικού μέσης εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 734/1979. Περί μετονομασίας σχολείων μέσης εκπαίδευσης.

ΦΕΚ 87/1982. Ν.1268 Για την δομή και λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Τμημάτων.

ΦΕΚ 119/1982 Ν.1286 Μεταγραφές και κατατάξεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΦΕΚ 46/1983 Ν1346 Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της εργατικής νομοθεσίας και ρύθμιση διαφόρων θεμάτων

ΦΕΚ 49/1983. Π.Δ. 107/1983. Οργάνωση και λειτουργία Τμημάτων Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού των πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης.

ΦΕΚ 116/1983. Π.Δ.320. Οργάνωση και λειτουργία των Παιδαγωγικών Τμημάτων των Ανωτέρων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

ΦΕΚ 173/1983. Ν.1404. Διάθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης και ρυθμίσεις θεμάτων τεχνολογικού τομέα.

ΦΕΚ 31/1984. Π.Δ. 83. Ίδρυση Πανεπιστήμιου Αιγαίου, Ιόνιου Πανεπιστήμιου και Πανεπιστήμιου Θεσσαλίας.

ΦΕΚ 32/1984. Ν.1426 Για την κύρωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη

ΦΕΚ 363/1984 Υπ. Απ. Οργάνωση και λειτουργία Ενιαίων Πολυκλαδικών Λυκείων

ΦΕΚ 25/1985 Ν.1517 Αναδιάρθρωση του μισθολογίου του διδακτικού προσωπικού των ΑΕΙ, του εκπαιδευτικού προσωπικού των ΤΕΙ, του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των ΑΕΙ και ΤΕΙ και άλλες διατάξεις

ΦΕΚ 45/1985 Ν.1532 Κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα

ΦΕΚ 167/1985. Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.

ΦΕΚ 166/1989. Π.Δ. 377. Μετονομασία της Ανώτατης Σχολής Οικονομικών και Εμπορικών Σπουδών (ΑΣΟΕΕ) της Ανωτάτης Γεωπονικών Σχολής Αθηνών (ΑΓΣΑ) της Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών (ΠΑΣΠΕ) και της Ανωτατης Βιομηχανικής Σχολής Πειραιώς (ΑΒΣΠ).

ΦΕΚ 56/1990. Π.Δ. 147. Μετονομασία της Ανωτάτης Βιομηχανικής Σχολής Θεσσαλονίκης σε Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών.

ΦΕΚ 110/1990. Ν. 1894. Για την Ακαδημία Αθηνών και άλλες εκπαιδευτικές διατάξεις.

ΦΕΚ 147 /1991. Ν.1966. Μεταγραφές φοιτητών ΑΕΙ και σπουδαστών ΤΕΙ και άλλες διατάξεις (άρθρο 17)

ΦΕΚ 192 /1992 Ν.2101 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

ΦΕΚ 266/1997. Ν.2552. Ελεύθερο Ανοικτό Πανεπιστήμιο και άλλες διατάξεις.

ΦΕΚ 12 /2000. Π.Δ. 13. Ίδρυση Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

ΦΕΚ 152/2002. Ν.3027. Ρυθμίσεις θεμάτων Οργανισμού Σχολικών Κτηρίων, ανωτάτης εκπαίδευσης και άλλων θεμάτων.

ΦΕΚ 83/2003. Π.Δ.92. Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας.

ΦΕΚ 1975/2003 (Τεύχος Β΄) Αρ.134881 α/Β1 Μεταφορά τμημάτων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

ΦΕΚ 240/2005. Ν.3391. Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος και άλλες διατάξεις.

ΦΕΚ 129/2013. Π.Δ.88 Μετονομασία του Πανεπιστημίου Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών.

Παράρτημα

Παρατήρηση 1.

Ορίζουμε, ως ποσοστό των εγγεγραμμένων αγοριών της ΠΕ, που φοίτησαν ανελλιπώς, το σχολικό έτος t , ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων αγοριών της ΠΕ, την τιμή της ποσότητας $P_{\Phi_{ΑΠ}/Ε_{ΑΠ}}$ που υπολογίζεται από τη σχέση:

$$P_{\Phi_{ΑΠ}/Ε_{ΑΠ}}(t) = \frac{N_{\Phi_{ΑΠ}}(t)}{N_{Ε_{ΑΠ}}(t)} \quad (\text{Π.1})$$

και ως ποσοστό των εγγεγραμμένων κοριτσιών της ΠΕ που φοίτησαν ανελλιπώς το σχολικό έτος t , ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων κοριτσιών της ΠΕ, την τιμή της ποσότητας $P_{\Phi_{\Theta\Pi}/Ε_{\Theta\Pi}}$ που υπολογίζεται από τη σχέση:

$$P_{\Phi_{\Theta\Pi}/Ε_{\Theta\Pi}}(t) = \frac{N_{\Phi_{\Theta\Pi}}(t)}{N_{Ε_{\Theta\Pi}}(t)} \quad (\text{Π.2})$$

Οι παραπάνω σχέσεις εκφράζονται ως ποσοστά %.

Θα δείξουμε ότι: **Όταν η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων στην ΠΕ είναι μικρότερη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων ($P_{\Phi_{\Theta\Pi}}(t) < P_{Ε_{\Theta\Pi}}(t)$), τότε το ποσοστό των εγγεγραμμένων κοριτσιών που φοιτούσαν ανελλιπώς είναι μικρότερο εκείνου των αγοριών (και αντιστρόφως). Δηλαδή:**

$$P_{\Phi_{\Theta\Pi}}(t) < P_{Ε_{\Theta\Pi}}(t) \text{ αν και μόνο αν } P_{\Phi_{\Theta\Pi}/Ε_{\Theta\Pi}}(t) < P_{\Phi_{ΑΠ}/Ε_{ΑΠ}}(t)$$

Πράγματι:

$$P_{\Phi_{\Theta\Pi}}(t) < P_{Ε_{\Theta\Pi}}(t)$$

$$\frac{N_{\Phi_{\Theta\Pi}}(t)}{N_{\Phi_{ΑΠ}}(t) + N_{\Phi_{\Theta\Pi}}(t)} < \frac{N_{Ε_{\Theta\Pi}}(t)}{N_{Ε_{ΑΠ}}(t) + N_{Ε_{\Theta\Pi}}(t)}$$

$$\frac{N_{\Phi_{ΑΠ}}(t) + N_{\Phi_{\Theta\Pi}}(t)}{N_{\Phi_{\Theta\Pi}}(t)} > \frac{N_{Ε_{ΑΠ}}(t) + N_{Ε_{\Theta\Pi}}(t)}{N_{Ε_{\Theta\Pi}}(t)}$$

$$\frac{N_{\Phi_{ΑΠ}}(t)}{N_{\Phi_{\Theta\Pi}}(t)} + 1 > \frac{N_{Ε_{ΑΠ}}(t)}{N_{Ε_{\Theta\Pi}}(t)} + 1$$

$$\frac{N_{\Phi_{ΑΠ}}(t)}{N_{\Phi_{\Theta\Pi}}(t)} > \frac{N_{Ε_{ΑΠ}}(t)}{N_{Ε_{\Theta\Pi}}(t)}$$

$$\frac{N_{\Phi_{ΑΠ}}(t)}{N_{Ε_{ΑΠ}}(t)} > \frac{N_{\Phi_{\Theta Π}}(t)}{N_{Ε_{\Theta Π}}(t)}$$

$$P_{\Phi_{ΑΠ}/Ε_{ΑΠ}}(t) > P_{\Phi_{\Theta Π}/Ε_{\Theta Π}}(t)$$

Για παράδειγμα, το σχολικό έτος 1926-27 έχουμε:

$$N_{Ε_{ΑΠ}}(1926)=396.540 \text{ και } N_{Ε_{\Theta Π}}(1926)=287.912 \quad (\text{Πίνακας Π.Π.Δ'}.8. \text{ στήλη } 2^{\text{η}} \text{ και } 3^{\text{η}})$$

$$N_{\Phi_{ΑΠ}}(1926)=359.030 \text{ και } N_{\Phi_{\Theta Π}}(1926)=254.814 \quad (\text{Πίνακας Π.Π.Δ'}.8. \text{ στήλη } 4^{\text{η}} \text{ και } 5^{\text{η}})$$

Τότε:

$$P_{\Phi_{\Theta Π}}(1926)=41,72\% \text{ και } P_{Ε_{\Theta Π}}(1926)=42,06\% \quad (\text{Πίνακας Π.Π.Δ'}.8.1 \text{ στήλη } 5^{\text{η}} \text{ και } 3^{\text{η}})$$

Άρα:
$$P_{\Phi_{\Theta Π}}(1926) < P_{Ε_{\Theta Π}}(1926)$$

Επίσης

$$P_{\Phi_{ΑΠ}/Ε_{ΑΠ}}(1926)=90,45\% \text{ και } P_{\Phi_{\Theta Π}/Ε_{\Theta Π}}(1926)=88,50\% \quad (\text{Πίνακας Π.Π.Δ'}.9.1 \text{ στήλη } 2^{\text{η}} \text{ και } 3^{\text{η}})$$

Επομένως:
$$P_{\Phi_{ΑΠ}/Ε_{ΑΠ}}(1926) > P_{\Phi_{\Theta Π}/Ε_{\Theta Π}}(1926)$$

Δηλαδή το ποσοστό των κοριτσιών που διακόπτουν την φοίτηση τους κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς είναι μεγαλύτερο εκείνου των αγοριών.

Σχόλιο: Το παραπάνω συμπέρασμα επεκτείνεται και στην δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση αλλά και στις δυο βαθμίδες της την κατώτερη (γυμνάσια) και την ανώτερη (λύκεια) Δηλαδή:

$$P_{\Phi_{\Theta \Delta \Gamma}}(t) < P_{Ε_{\Theta \Delta \Gamma}}(t) \text{ αν και μόνο αν } P_{\Phi_{\Theta \Delta \Gamma}/Ε_{\Theta \Delta \Gamma}}(t) < P_{\Phi_{Α \Delta \Gamma}/Ε_{Α \Delta \Gamma}}(t)$$

$$P_{\Phi_{\Theta \Delta \Gamma \Gamma}}(t) < P_{Ε_{\Theta \Delta \Gamma \Gamma}}(t) \text{ αν και μόνο αν } P_{\Phi_{\Theta \Delta \Gamma \Gamma}/Ε_{\Theta \Delta \Gamma \Gamma}}(t) < P_{\Phi_{Α \Delta \Gamma \Gamma}/Ε_{Α \Delta \Gamma \Gamma}}(t)$$

$$P_{\Phi_{\Theta \Delta \Gamma \Lambda}}(t) < P_{Ε_{\Theta \Delta \Gamma \Lambda}}(t) \text{ αν και μόνο αν } P_{\Phi_{\Theta \Delta \Gamma \Lambda}/Ε_{\Theta \Delta \Gamma \Lambda}}(t) < P_{\Phi_{Α \Delta \Gamma \Lambda}/Ε_{Α \Delta \Gamma \Lambda}}(t)$$

Παρατήρηση 2.

Ορίζουμε, ως ποσοστό των φοιτησάντων αγοριών της ΠΕ που ολοκλήρωσαν επιτυχώς την τάξη που φοιτούσαν, το σχολικό έτος t , ως προς το σύνολο των

φοιτησάντων αγοριων της ΠΕ, την τιμή της ποσότητας $P_{\Pi\Lambda\Pi/\Phi\Lambda\Pi}$ που υπολογίζεται από τη σχέση:

$$P_{\Pi\Lambda\Pi/\Phi\Lambda\Pi}(t) = \frac{N_{\Pi\Lambda\Pi}(t)}{N_{\Phi\Lambda\Pi}(t)} \quad (\text{Π.3})$$

και ως ποσοστό των φοιτησάντων κοριτσιών της ΠΕ που ολοκλήρωσαν επιτυχώς την τάξη που φοιτούσαν το σχολικό έτος t , ως προς το σύνολο των φοιτησάντων κοριτσιών της ΠΕ, την τιμή της ποσότητας $P_{\Pi\Theta\Pi/\Phi\Theta\Pi}$ που υπολογίζεται από τη σχέση:

$$P_{\Pi\Theta\Pi/\Phi\Theta\Pi}(t) = \frac{N_{\Pi\Theta\Pi}(t)}{N_{\Phi\Theta\Pi}(t)} \quad (\text{Π.4})$$

Οι παραπάνω σχέσεις εκφράζονται ως ποσοστά %.

Θα δείξουμε ότι: Όταν η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων είναι μικρότερη της συμμετοχής των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων ($P_{\Pi\Theta\Pi}(t) < P_{\Phi\Theta\Pi}(t)$), τότε το ποσοστό των φοιτησάντων κοριτσιών που ολοκλήρωσαν επιτυχώς την τάξη τους είναι μικρότερο εκείνου των αγοριών (και αντιστρόφως). Δηλαδή:

$$P_{\Pi\Theta\Pi}(t) < P_{\Phi\Theta\Pi}(t) \text{ αν και μόνο αν } P_{\Pi\Theta\Pi/\Phi\Theta\Pi}(t) < P_{\Pi\Lambda\Pi/\Phi\Lambda\Pi}(t)$$

Πράγματι:

$$P_{\Pi\Theta\Pi}(t) < P_{\Phi\Theta\Pi}(t)$$

$$\frac{N_{\Pi\Theta\Pi}(t)}{N_{\Pi\Lambda\Pi}(t) + N_{\Pi\Theta\Pi}(t)} < \frac{N_{\Phi\Theta\Pi}(t)}{N_{\Phi\Lambda\Pi}(t) + N_{\Phi\Theta\Pi}(t)}$$

$$\frac{N_{\Pi\Lambda\Pi}(t) + N_{\Pi\Theta\Pi}(t)}{N_{\Pi\Theta\Pi}(t)} > \frac{N_{\Phi\Lambda\Pi}(t) + N_{\Phi\Theta\Pi}(t)}{N_{\Phi\Theta\Pi}(t)}$$

$$\frac{N_{\Pi\Lambda\Pi}(t)}{N_{\Pi\Theta\Pi}(t)} + 1 > \frac{N_{\Phi\Lambda\Pi}(t)}{N_{\Phi\Theta\Pi}(t)} + 1$$

$$\frac{N_{\Pi\Lambda\Pi}(t)}{N_{\Pi\Theta\Pi}(t)} > \frac{N_{\Phi\Lambda\Pi}(t)}{N_{\Phi\Theta\Pi}(t)}$$

$$\frac{N_{\Pi\Lambda\Pi}(t)}{N_{\Phi\Lambda\Pi}(t)} > \frac{N_{\Pi\Theta\Pi}(t)}{N_{\Phi\Theta\Pi}(t)}$$

$$P_{\Pi\Lambda\Pi/\Phi\Lambda\Pi}(t) > P_{\Pi\Theta\Pi/\Phi\Theta\Pi}(t)$$

Για παράδειγμα το σχολικό έτος 1926-27 έχουμε:

$N_{\Phi\Lambda\Pi}(1926)=359.030$ και $N_{\Phi\Theta\Pi}(1926)=254.814$ (Πίνακας Π.Π.Δ'.8. στήλη 4^η και 5^η)

$N_{\Pi\Lambda\Pi}(1926)=270.619$ και $N_{\Pi\Theta\Pi}(1926)=183.108$ (Πίνακας Π.Π.Δ'.8. στήλη 6^η και 7^η)

Τότε:

$P_{\Pi\Theta\Pi}(1926)=40,36\%$ και $P_{\Phi\Theta\Pi}(1926)=41,51\%$ (Πίνακας Π.Π.Δ'.8.1 στήλη 7^η και 5^η)

Άρα: $P_{\Pi\Theta\Pi}(1926) < P_{\Phi\Theta\Pi}(1926)$

Επίσης

$P_{\Pi\Lambda\Pi/\Phi\Lambda\Pi}(1926)=75,38\%$ και $P_{\Pi\Theta\Pi/\Phi\Theta\Pi}(1926)=71,86\%$ (Πίνακας Π.Π.Δ'.9.1 στήλη 4^η και 5^η)

Επομένως: $P_{\Pi\Lambda\Pi/\Phi\Lambda\Pi}(1926) > P_{\Pi\Theta\Pi/\Phi\Theta\Pi}(1926)$

Σχόλιο: Το παραπάνω συμπέρασμα επεκτείνεται και στην δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση αλλά και στις δυο βαθμίδες της, την κατώτερη (γυμνάσια) και την ανώτερη (λύκεια)

$$P_{\Pi\Theta\Delta-\Gamma}(t) < P_{\Phi\Theta\Delta-\Gamma}(t) \text{ αν και μόνο αν } P_{\Pi\Theta\Delta-\Gamma/\Phi\Theta\Delta-\Gamma}(t) < P_{\Pi\Lambda\Delta-\Gamma/\Phi\Lambda\Delta-\Gamma}(t)$$

$$P_{\Pi\Theta\Delta-\Gamma\Gamma}(t) < P_{\Phi\Theta\Delta-\Gamma\Gamma}(t) \text{ αν και μόνο αν } P_{\Pi\Theta\Delta-\Gamma\Gamma/\Phi\Theta\Delta-\Gamma\Gamma}(t) < P_{\Pi\Lambda\Delta-\Gamma\Gamma/\Phi\Lambda\Delta-\Gamma\Gamma}(t)$$

$$P_{\Pi\Theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t) < P_{\Phi\Theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t) \text{ αν και μόνο αν } P_{\Pi\Theta\Delta-\Gamma\Lambda/\Phi\Theta\Delta-\Gamma\Lambda}(t) < P_{\Pi\Lambda\Delta-\Gamma\Lambda/\Phi\Lambda\Delta-\Gamma\Lambda}(t)$$

Παράρτημα 1.Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Α΄ Περίοδος Ελπίδας

(Π.Π.Α΄).

Πίνακας Π.Π.Α΄1: Διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία του 1829 για την κατά φύλο συμμετοχή στη στοιχειώδη εκπαίδευση στη Νησιωτική Ελλάδα

Β. ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ (Πόλη ή Χωριό)	Αριθμός Μαθητών	Αριθμός Μαθητριών	Πηγή: Απ. Δασκαλάκης «Κείμενα-Πηγαί της Ιστορίας...τ. Α'» σελ.
Άνδρος	112	16	460 – 462
Άνδρος (Κόρθιο)	85	15	462 – 463
Μήλος	40	6	513
Μύκονος	107	61	367 – 369
Νάξος	153	25	390 – 392
Πάρος (Παροικία)	75	12	586- 587
Πάρος (Νάουσα)	52	12	588
Σέριφος: α΄ σχολείο	64	1	693 – 695
Σέριφος: β' σχολείο	35	4	695 – 696
Σίφνος	73	1	431 – 432
Σκιάθος	47	3	615 – 616
Σκόπελος	128	43	617 – 621
Σκόπελος (Γλώσσα)	51	2	613- 614
Σύρος*	520	170	261
Τήνος	117	59	495 – 499
Ύδρα: α΄ σχολείο	31	3	352- 353
Ύδρα: β' σχολείο	49	8	353 – 354
Ύδρα: γ' σχολείο	38	14	354 – 355
Ύδρα: δ' σχολείο	24	3	356
Σύνολο	1801	458	

Πηγή : Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986: σελ. 496

*Λαμπράκη-Παγανου, 1988 .

Πίνακας Π.Π.Α'2: Διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία του 1829 για την κατά φύλο συμμετοχή στη στοιχειώδη εκπαίδευση στην Ηπειρωτική Ελλάδα

Α. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ (Πόλη ή χωριό)	Αριθμός μαθητών	Αριθμός μαθητριών	Πηγή: Απ. Δασκαλάκης «Κείμενα-Πηγαί της Ιστορίας ...», τ. Α'»σελ.
Άργος	183	0	541-546
Άργος: ιδ. Σχ. θηλ Π. Φανδρίδη	0	20	546
Κέρτεζη (Κυνουρίας)	81	1	671-673
Κόρινθος	46	2	651-652
Λεωνίδι (Λακωνίας)	68	1	376
Μεσολόγγι	39	5	412
Ναύπλιο	158	21	537-539
Ναύπλιο: ιδ. Σχ. θηλ. Ελ.	5	22	548
Σοπωτό (Καλαβρύτων)	61	2	677-678
Σύνολο	641	74	

Πηγή: Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ. 48

Πίνακας Π.Π.Α'3: Αριθμός σχολείων και μαθητών στην Πελοπόννησο το 1830

Ονομασία επαρχιών	Αλληλοδιδασκτικά σχολεία		Μαθητές που διδάσκονται με την παλιά μέθοδο
	Αριθμός σχολείων	Αριθμός μαθητών	
Άργος	1	153	38
Τριπολιτσά	1	120	47
Καρύταινα	3	335	150
Καλάβρυτα	5	275	65
Κόρινθος			
Πάτρα	1	203	152
Ήλις	2	116	60
Αρκαδία	2	112	90
Μεσσηνιακά Φρούρια	2	120	15
Καλάμαι	1	130	270
Μικρομάνη	1	90	60
Λακεδ. Και Μονεμβασ.	3	101	64
Σπάρτη	1	120	
Πραστός	2	140	25
Άγιος Πέτρος	4	330	26
Ναύπλιο και Κ. Ναχαγιέ	5	353	45
Υδρα	3	247	
Πόρος	1	25	110
Σύνολο	38	2970	1187
Μαθητές ιδιωτικών σχολείων		180	593

Πηγή: Καλαφάτη, 1988 σελ. 51

Πίνακας Π.Π.Α'4: Πρωτοβάθμια εκπαίδευση 1830

Περιοχή	Αριθμός αλληλοδιδασκτικών σχολείων	Αριθμός μαθητών και μαθητριών
Πελοπόννησος	31	2.664
Νησιά ⁴⁶⁷	37	3.650
Στερεά Ελλάδα	3	407
Σύνολο	71	6.721

Πίνακας Π.Π.Α'5: Έτος θεσμοθέτησης του υποχρεωτικού χαρακτήρα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε χώρες της Ευρώπης

Πρωσία	1763	Ιταλία	1877
Αυστρία	1774	Αγγλία	1880
Δανία	1814	Γαλλία	1882 (1789 ⁴⁶⁸)
Ελλάδα	1833	Ιρλανδία	1892
Σουηδία	1842	Ολλανδία	1900
Νορβηγία	1848	Βέλγιο	1914
Ελβετία	1874		
Λουξεμβούργο	1912		
Πορτογαλία	1844		
Ισπανία	1838		

Πηγή:Flora P. et al. (1987), Garrouste, 2010

⁴⁶⁷ Χαντζάρα, 2012: Συμπεριλαμβάνονται το Κεντρικό Σχολείο και το ορφανοτροφείο της Αίγινας που εγκαινιάστηκε από τον Καποδίστρια τον Απρίλιο του 1829, «τα πρώτα παιδιά που εγκαταστάθηκαν ήταν 66 παιδιά που εξαγοραστήκαν στην Αλεξάνδρεια «λείψανα της σκληρής αιχμαλωσίας» από τον Κάρολο Α' της Γαλλίας ύστερα από φροντίδα του Καποδιστρία. 160 παιδιά που είχαν συγκεντρωθεί στο λιμάνι του Πόρου και 250 από το Ναύπλιο που βρίσκονταν υπό την προστασία του ιεροδιάκονου Νεόφυτου Νικητόπουλου.»

⁴⁶⁸ Στο Γαλλικό σύνταγμα του 1791 αναφέρεται «Δημόσια εκπαίδευση για όλους τους πολίτες, χωρίς χρέωση, για τους κλάδους εκπαίδευσης που είναι απαραίτητη για όλους τους ανθρώπους, συγκροτείται και οργανώνεται, και οι εγκαταστάσεις τους κατανέμεται σταδιακά, σύμφωνα με τη διαίρεση του βασιλείου.» «Public instruction for all citizens, free of charge in those branches of education which are indispensable to all men, shall be constituted and organized, and the establishments thereof shall be apportioned gradually, in accordance with the division of the kingdom.»

«Il sera créé et organisé une Instruction publique commune à tous les citoyens, gratuite à l'égard des parties d'enseignement indispensables pour tous les hommes et dont les établissements seront distribués graduellement, dans un rapport combiné avec la division du royaume.»

(Π.Π.Β΄.)

Εκθέσεις Ι Κοκκώνη για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

3 Φεβρουάριου του 1837

«Περί των τακτικών δημοτικών σχολείων»

Τακτικά δημοτικά σχολεία λέγω εκείνα στα οποία παραδίνονται κατάτινα των παραδεδεγμένων μεθόδων τουλάχιστον τα τρία μαθήματα της γραφής της αναγνώσεως και της αριθμητικής, ή όλα όσα διατάσει ο περί δημοδιδασκαλίας νόμος. **Τέτοια σχολεία υπάρχουν ήδη εν ενεργεία 113** από αυτά τα 24 είναι δημοσυντήρητα, 17 ιδιοσυντήρητα και 67 στα οποία τους μισθούς των δασκάλων τους πληρώνει το κράτος και 5 συντηρούμενα από τον ιερό ναό της Ευαγγελίστριας στην Τήνο. Ο αριθμός των φοιτώντων σε αυτά μαθητών ανέρχεται σε 10.770. Στην έκθεση που έγινε το προηγούμενο σχολικό έτος (1835) από τον προκάτοχό μου δηλώθηκαν 107 σχολεία αλλά σε αυτά συμπεριλήφθηκαν και πολλά των κοινών γραμμάτων σαν να είναι δημοτικά, των οποίων η σύστασης εμελετάτο . Από αυτά τα μεν συζητήθηκαν ... λίγα όμως από αυτά δεν περατώθηκε η σύσταση από έλλειψη κατάλληλων κτηρίων.

Σχολεία θηλέων λειτουργούν περί τα δέκα. Μεταξύ των συντηρούμενων από την κυβέρνηση σχολείων το αξιολογότερο είναι αυτό που λειτουργεί στο Ναύπλιο. Στα νησιά τα κορίτσια συμφοιτούν με τα αγόρια. Το ίδιο συμβαίνει και στις πρωτεύουσες των άλλων επαρχιών.

«Σχολεία των κοινών γραμμάτων»

Στα σχολεία των κοινών γραμμάτων παραδίδεται μόνο ξερή η ανάγνωση. ...5-6 χρόνια τα παιδιά δεν μπορούν ούτε να διαβάσουν σωστά ούτε να αποκτήσουν καμία άλλη ιδέα από τα χρήσιμα για την κοινωνική ζωή μαθήματα. Για αυτό το λόγο συμφέρει να εκλείψει αυτός ο τρόπος διδασκαλίας και αυτοί οι δάσκαλοι.

Στον επισυναπτόμενο πίνακα συμπεριλήφθηκαν 128 σχολεία των κοινών γραμμάτων που έχουν 3.965 μαθητές αλλά οι περισσότεροι διοικητές δεν έδωσαν πληροφορίες για αυτά τα σχολεία. Μπορούμε να πούμε χωρίς δισταγμό ότι λειτουργούσαν σχεδόν αλλά τόσα τέτοια σχολεία με 3.607 μαθητές οπότε ο συνολικός αριθμός των μαθητών που φοιτούν σε αυτά ανέρχεται στους 7.570 μαθητές. Ο αριθμός αυτός προστιθέμενος στο αριθμό των μαθητών στα τακτικά δημοτικά σχολεία ο συνολικός αριθμός των μαθητών φθάνει τους 18.340 μαθητές.

«Αριθμός των μαθητών ως προς τον πληθυσμό του Βασιλείου της Ελλάδος»

Ο αριθμός των κατοίκων της Ελλάδος υπολογίζεται στις 800.000 ψυχές. Οι ηλικίας 6-15 ετών υπολογίζονται στις 80.000. Όλοι αυτοί έπρεπε να φοιτούν στα δημοτικά και στα Ελληνικά σχολεία. Αφού στα δημοτικά σχολεία φοιτούν 18.340 αναλογούν ως προς τον αριθμό των κατοίκων περίπου στο 24 % ή είναι το ¼ των μαθητεύσιμων.

26 Ιανουαρίου του 1838

«Εν ενεργεία τακτικά δημοτικά σχολεία είναι 151 από αυτά τα 21 είναι ιδιοσυντήρητα, τα 48 δημοσυντήρητα, 76 συντηρεί η κυβέρνηση και πληρώνει τους μισθούς των δασκάλων και τα υπόλοιπα έξι στη Τήνο συντηρούνται από το ταμείο του ιερού ναού της Ευαγγελιστριάς. Προστέθηκαν επομένως κατά το 1837 38 τακτικά σχολεία και 4.206 μαθητές έτσι ο αριθμός των μαθητών έφθασε τους **14.996** ο αριθμός αυτός θα αυξανόταν ακόμη περισσότερο αν υπήρχαν δημοδιδάσκαλοι διαθέσιμοι. Αυτό γιατί υπάρχουν 15 αιτήσεις δήμων στην γραμματεία για διορισμό διδασκάλων από αυτές μόλις 5 ικανοποιήθηκαν αλλά τα σχολεία αυτά δεν υπολογίσθηκαν γιατί δεν ήταν ακόμη σε πλήρη ενέργεια.

Τακτικά σχολεία κοριτσιών υπάρχουν 19 από αυτά 8 συντηρούνται από αγγλοαμερικανικές εταιρείες. Στα νησιά ως επί το πλείστον τα κορίτσια συμφοιτούν με τα αγόρια αυτό γίνεται και στις πρωτεύουσες μερικών επαρχιών που δεν υπάρχουν σχολεία θηλέων.

«Σχολεία των κοινών γραμμάτων»

Πολλές φορές ανέφερα το ανώφελες και επιζήμιο αυτών των σχολείων, τα οποία όχι μόνο δεν συντελούν στην ανατροφή των φοιτώντων αλλά γίνονται και εμπόδια στην σύσταση των τακτικών σχολείων. Παρόλα ταύτα η έλλειψη διδασκάλων και η απόσταση των μικρών χωριών από την πρωτεύουσα όπως και η απορία πολλών δήμων κατέστησαν αδύνατη την κατάργηση των γραμματοδιδασκάλων.

Στον επισυναπτόμενο πίνακα δηλώνονται 155 σχολεία των κοινών γραμμάτων με 4.335 μαθητές για μόνο τους δήμους που το διευθυντήριο ήξερε μετά βεβαιότητας ότι υπήρχαν. Οι δήμοι αυτοί μαζί με αυτούς που έχουν τακτικά σχολεία δεν είναι ούτε

το ήμισυ του αριθμού των δήμων του Βασιλείου. Αν και οι περισσότεροι διοικητές δεν έδωσαν ποτέ τις πληροφορίες που τους ζητήθηκαν από την γραμματεία για αυτό το αντικείμενο μπορούμε χωρίς δισταγμό να υποθέσουμε ότι υπάρχουν αλλά τόσα τέτοια σχολεία στους υπόλοιπους δήμους. Έτσι υπολογίζουμε ότι λειτουργούν περίπου 300 γραματοδιδασκαλεία με 8450 μαθητές. Αν ο αριθμός αυτός προστεθεί με τον αριθμό των μαθητών των τακτικών σχολείων τότε φθάνουμε τους 23.446 μαθητές.

« Αριθμός των μαθητών ως προς τον πληθυσμό του Βασιλείου της Ελλάδος »

Αν υπολογίσουμε τους μαθητευόμενους κατά τμήματα και επαρχίες του Βασιλείου προκύπτει ότι στο τμήμα των νήσων είναι περισσότερο διαδεδομένη η δημοτική εκπαίδευση ως προς το πλήθος των κατοίκων Σε ολόκληρο την στερεά Ελλάδα αν εξαιρέσουμε την πρωτεύουσα 18 μόνο τακτικά σχολεία υπάρχουν. Στην Πελοπόννησο αν και φαίνεται ότι λειτουργούν τα περισσότερα σχολεία σε σχέση με τα άλλα τμήματα δεν έφθασαν στην πραγματική αναλογία του πληθυσμού των κατοίκων. Ούτε σε όλες της επαρχίες της Πελοποννήσου τα σχολεία είναι ομοιόμορφα κατανεμημένα. Στο Βασίλειο αντιστοιχούν 30 μαθητές στους 1.000 κάτοικους.

6 Μαρτίου του 1839

Στο τέλος του ήδη λήξαντος έτους **τακτικά σχολεία υπήρχαν 185** και οι φοιτώντας σε αυτά ανέρχονταν στους 16.995. Προστέθηκαν άρα 34 σχολεία και 1.999 μαθητές. Εάν είχαμε δημοδιδασκάλους διαθέσιμους ώστε να γίνονται οι διορισμοί όταν γίνονται οι αιτήσεις από τους δήμους ο αριθμός τους θα ήταν πολύ μεγαλύτερος.

Τακτικά σχολεία κοριτσιών υπάρχουν 17 μεταξύ των οποίων λογίζονται τα παιδοτροφεία της κ. Βολμεράνου και το σχολείο της κ. Χίλλ όπου παραδίδονται και μαθήματα Γαλλικής καθώς και το σχολείο κοριτσιών της Φιλεκπαιδευτικής εταιρείας. Για την εκπαίδευση των γυναικών του έθνους τόσα σχολεία είναι ολιγώτατα στην Ελλάδα. Αλλά η έλλειψη διδασκαλισσών και η σημερινή κατάσταση των δήμων θα βραδινή ακόμη την σύσταση σχολείων για κορίτσια. Παρόλα αυτά εκπαιδεύονται περισσότερα από αυτά που φοιτούν στα σχολεία των κοριτσιών, γιατί σε πολλούς τόπους όπου δεν υπάρχουν σχολεία για κορίτσια συμφοιτούν με αγόρια και κορίτσια. Αυτό γίνεται περισσότερο στα νησιά.

«Σχολεία των κοινών γραμμάτων»

Αν και η πείρα απέδειξε το ακατάλληλο αυτών των σχολείων για την εκπαίδευση και την ηθική διαμόρφωση των παιδών οι οποίοι μετά από πολλά χρόνια καταδράπνησης μπορούν μόνο να διαβάζουν. Παρόλα αυτά η έλλειψη δασκάλων και η αδυναμία των δήμων να συντηρήσουν τακτικά σχολεία φάνηκε αδύνατος η παντελής κατάργησή τους.

Στον επισυναπτόμενο πίνακα σημειώθηκαν γραματοδιδασκαλεία 175 και μαθητές που φοιτούν σε αυτά 4.968 τα στοιχεία αυτά είναι μόνο για τους δήμους που το διευθυντήριο διαπίστωσε μετά βεβαιότητας ότι υπήρχαν τέτοια σχολεία. Αλλά επειδή οι δήμοι που σημειώνονται ότι λειτουργούν τέτοια σχολεία είναι οι μισοί, γιατί σε κάθε χωριό που υπερβαίνει τις 50 οικογένειες είναι σπάνιο να μη διδάσκει τα κοινά γράμματα ή ο εφημέριος ή κάποιος άλλος που γνωρίζει ανάγνωση μπορούμε λοιπόν χωρίς δισταγμό να υπολογίσουμε αλλά τόσα σχολεία για τους υπόλοιπους δήμους ώστε συγκεντρωτικά να υπολογίζουμε ότι είναι 350 και ότι σε αυτά φοιτούν 10.000 μαθητές. Έτσι ο αριθμός αυτός προστιθέμενος στον αριθμό των μαθητών των τακτικών σχολείων να ανεβαίνει στις 26.995.

« Αριθμός των μαθητών ως προς τον πληθυσμό του Βασιλείου της Ελλάδος»

Υποτιθέμενων όλων των κατοίκων του Βασιλείου σε 800.000 ψυχές αναλογούν 35 μαθητές της στοιχειώδους εκπαίδευσης σε 1.000 κάτοικους. Αν υπολογίσουμε τους μαθητές κατά τμήματα και επαρχίες του Βασιλείου βρίσκουμε ότι περισσότερο διαδεδομένη η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι στα νησιά και λιγότερο στην Στέρεα Ελλάδα. Στην Πελοπόννησο φαίνεται ότι σήμερα είναι τα περισσότερα δημοτικά σχολεία αν αντιστοιχίσουμε όμως αυτά στον πληθυσμό της που σήμερα υπολογίζεται στις 400.000 βρίσκουμε ότι το ένα τρίτο του συνόλου των φοιτώντων στα σχολεία ανήκει στην Πελοπόννησο γιατί υπάρχουν ολόκληρες επαρχίες που έχουν ένα ή δυο σχολεία μόνο. Έπειτα μόνο στις μεγάλες πόλεις φοιτά ικανός αριθμός παιδιών στα υπάρχοντα σχολεία. Στις υπόλοιπες περιοχές ως επί το πλείστον φοιτούν λίγοι γιατί δεν ενεργοποιείται το άρθρο 6 περί δημοτικών σχολείων για τους μη φοιτώντας.

Πίνακας Π.Π.Β'1: Δημοτική εκπαίδευση 1830-1879

α/α	Έτος	Δημόσια Εκπαίδευση						Ιδιωτική Εκπαίδευση						Δημόσια και Ιδιωτική	
		Σχολεία Αρρένων	Μαθητές	Σχολεία Θηλέων	Μαθήτριες	Σύνολο		Σχολεία Αρρένων	Μαθητές	Σχολεία Θηλέων	Μαθήτριες	Σύνολο		Σχολεία	Μαθητές και Μαθήτριες
						Σχολεία	Μαθητές και Μαθήτριες					Σχολεία	Μαθητές και Μαθήτριες		
1830-1864:(Τα σύνορα του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους φθάνουν προς το βορά μέχρι τη γραμμή Αμβρακικού – Παγασητικού)															
1	1837	93	8.843	3	364	96	9.207	10	958	7	605	17	1.563	113	10.770
2	1837					96						17		113	10.770
3	1838	119		11		130		13		8		21		151	14.996
4	1839													185	16.995
5	1840					252									
6	1840					252	20.000								
7	1853	302	32.370	31	8.380*	333	40.750								
8	1853	302	32.370	31	4.380	333	36.750	54	1.494	17	1.479	71	2.973	404	39.723
9	1854	324	25.225	31	3.761	355	28.986	18	1.120	11	1.650	29	2.770	384	31.756
10	1854		30.520		4.753		35.273								
11	1854	324	25.225	31	3.761	355	28.986	26	1.660	9	1.590	35	3.250	390	32.236
12	1855						35.000								

Πίνακας Π.Π.Β'1.(συνέχεια)

α/α	Έτος	Δημόσια Εκπαίδευση						Ιδιωτική Εκπαίδευση						Δημόσια και Ιδιωτική	
		Σχολεία Αρρένων	Μαθητές	Σχολεία Θηλέων	Μαθήτριες	Σύνολο		Σχολεία Αρρένων	Μαθητές	Σχολεία Θηλέων	Μαθήτριες	Σύνολο		Σχολεία	Μαθητές και Μαθήτριες
						Σχολεία	Μαθητές και Μαθήτριες					Σχολεία	Μαθητές και Μαθήτριες		
13	1855-56	357	30.520	52	4.754	409	35.274	29	4.580**	12	1.743	41	6.323	450	41.597
14	1856-57	431	37.973	31	4.380	462	42.353	36	1.494	17	1.479	53	2.973	515	45.326
15	1860						45.000								
16	1860	578	38.427	90	6.803	668	45.230								
17	1862-63	579	40.083	105	8.079	684	48.162					93	3.020	777	51.182
Μετά το 1864 το Ελληνικό κράτος περιλαμβάνει και τα Επτάνησα (προσαρτήθηκαν 21-5-1864)															
18	1865	777	44.102	117	8.481	894	52.583	39	2.140	41	2.082	80	4.222	974	56.805
19	1865	777	44.102	117	8.461	894	52.563	39	2.140	41	2.082	80	4.222	974	56.785
20	1866	942	44.102	125	8.481	1.067	52.583								
21	1867	858	44.026	138	9.684	996	53.710	49	2.630	51	1.824	100	4.454	1.096	58.164
22	1867	858	44.083	138	9.192	996	53.275	49	2.670	51	1.894	100	4.564	1.096	57.839
23	1867	858	45.083	138	9.202	966		49	2.630	51	1.894	100	4.524	1.096	
24	1868	877	45.094	134	9.312	1.011	54.406	42		48		90	4.894	1.101	59.300
25	1869	890	43.876	133	8.824	1.023	52.700	52	2.958	66	1.976	118	4.934	1.141	57.634
26	1869	898	43.876	133	8.824	1.031	52.700								

Πίνακας Π.Π.Β'1.(συνέχεια)

α/α	Έτος	Δημόσια Εκπαίδευση						Ιδιωτική Εκπαίδευση						Δημόσια και Ιδιωτική	
		Σχολεία Αρρένων	Μαθητές	Σχολεία Θηλέων	Μαθήτριες	Σύνολο		Σχολεία Αρρένων	Μαθητές	Σχολεία Θηλέων	Μαθήτριες	Σύνολο		Σχολεία	Μαθητές και Μαθήτριες
						Σχολεία	Μαθητές και Μαθήτριες					Σχολεία	Μαθητές και Μαθήτριες		
27	1869					1.029	0								
28	1870	981	52.943	213	11.035	1.194	63.978								
29	1874	989	63.156	138	11.405	1.127	74.561	41	3.558	26	1.355	67	4.913	1.194	79.474
30	1874	989	63.156	138	11.405	1.127	74.561	41	3.558	26	6.888**	67	10.446	1.194	
31	1878						79.000								
32	1878-79	1.035	67.108	137	12.340	1.172	79.448	164	6.740	112	4.352	276	11.092	1.448	90.540
33	1878-79	1.033	67.280	138	12.349	1.171	79.629	165	7.102	111	4.482	276	11.584	1.447	91.213

*Πιθανότερη εκδοχή είναι να είναι σωστό το 4.380

** Ο Μανσόλας (1879) αναφέρει ως 6.888 το συνολικό αριθμό μαθητών και μαθητριών της Π.Ε. και Δ.Ε. Πράγματι το άθροισμα των μαθητών της ιδιωτικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν 1748+1227(μαθητές και μαθήτριες Δ.Ε.)+3558+1355(μαθητές και μαθήτριες Π.Ε.)=6.888

Πηγές του πίνακα Π.Π.Β'1.

1. Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.131/Πηγή: Ι. Κοκκώνης "(Εκθεσις) Περί της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως" 1837 ΓΑΚ φ.9
2. Κοκκώνης, 1837
3. Κοκκώνης, 1838
4. Κοκκώνης, 1839
5. Τσουκαλάς, 1975 σελ.392/ Πηγή: D. Dakin, "The Unification of Greece" Λονδίνο 1969 σελ.315 και Τζουμελέας -Παναγόπουλος σελ. 58-59
6. Καλαφάτη, 1988 σελ.104/ Πηγή J.F. Dürr, Das Griechische Unterrichtswesen Unter Mitwirkung der Königlichen griechischen Regierung herausgegeben, Λειψία 1910, σ. 17
7. Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.131/Πηγή: Πηγή: "Κατάστασης της Δημόσιας Εκπαιδεύσεως εν Ελλάδι κατά το 1853" Εφημερίς των μαθητών ετ.Α'αρ.36, 28 Ιουνίου 1853
8. Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.131/ Πηγή: Π. Αργυρόπουλος, "Πίναξ της εν Ελλάδι Δημοσίας Εκπαιδεύσεως κατά το έτος 1854" ΓΑΚ,φ.8 και Καλαφάτη, 1988 . σελ.104/Πήγή:Πανδώρα, 9 (1859), σ.226-227
9. Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.131/ Πηγή: Π. Αργυρόπουλος, "Πίναξ της εν Ελλάδι Δημοσίας Εκπαιδεύσεως κατά το έτος 1854" ΓΑΚ,φ.8
10. Τσουκαλάς, 1975 σελ.471/ Πηγές: Μοσκόφ σελ.111, Πολίτης τομ. 1 σελ. 359 "
11. Καλαφάτη, 1988 σελ.104/ "Πίναξ της εν Ελλάδι δημοσίας εκπαιδεύσεως κατά το έτος 1854
12. Τσουκαλάς, 1975 σελ.392/ Πηγή: D. Dedriou Antonakaki, "Greek education" Νέα Υόρκη 1955 σελ.22
13. Χριστόπουλος, 1857: Γενική Έκθεσις Περί της καταστάσεως της Δημοσίας εκπαιδεύσεως κατά το λήξαν σχολικό έτος 1855-56, Ε. Καλαφάτη (1988) σελ.104 και Σιδηρούλα Ζιώγου σελ.131 και Στατιστική της Ελλάδος πληθυσμός 1870 (1872) σελ. λζ' «το 1856 λειτουργούσαν 357 αρρένων με 35.374 μαθητές και 93 θηλέων με 6.323 μαθήτριες»
14. Καλαφάτη, 1988 σελ.104/ Πηγή: (Σ.Α. Σπηλιωτάκης), Στατιστικά πληροφορία. σ. 52, 53, πίνακας 13
15. Τσουκαλάς, 1975 σελ. 392/ D.Dedriou Antonakaki, "Greek education" Νέα Υόρκη 1955 σελ.22
16. Καλαφάτη, 1988 σελ.104/Πηγή: Εκθεση Δρόσου Προς την Αυτού Μεγαλειότητα τον Βασιλέα. Έκθεσις του επί των Εκκλησιαστικών και της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως Υπουργού, Αθήνα 1866, σελ. 35 και G. Chassiotis(1881), σελ. 183, Στατιστική της

- Ελλάδος πληθυσμός 1870 (1872) σελ. λζ' «το 1860 λειτούργησαν 616 αρρένων με 41.147 μαθητές και 79 θηλέων με 6.803 μαθήτριες»
17. Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.131/Πηγή: Έκθεση Β. Νικολόπουλου σ. 646 και Στατιστική της Ελλάδος πληθυσμός 1870 (1872) σελ. λζ' «το 1863 λειτουργούσαν 579 αρρένων με 40.000 περίπου μαθητές και 105 θηλέων με 8.162 μαθήτριες»
 18. Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.237/Πηγή: Έκθεση Δ. Δρόσου σ. 28-29 και 1099 και Στατιστική της Ελλάδος πληθυσμός 1870 (1872) σελ. λζ' «το 1865 λειτουργούσαν 809 αρρένων με 45.242 μαθητές και 165 θηλέων με 11.583 μαθήτριες»
 19. Καλαφάτη, 1988 σελ.104/Πηγή: Έκθεση Δρόσου και G. Chassiotis s. 183
 20. Τσουκαλάς, 1975 σελ. 471/ Πηγές: Μοσκόφ σελ.111, Πολίτης τομ. 1 σελ. 359 κ.α. και D.Dedriou Antonakaki, "Greek education" Νέα Υόρκη 1955 σελ.22 και Α. Μανσόλας (1879) σελ.8
 21. ΦΕΚ 29/1868 "Πίναξ καταστατικός της εν Ελλάδι δημοτικής ή Στοιχειώδους Εκπαιδύσεως κατά το έτος 1867" (Πίνακας Π.Π.Β' .2)
 22. Καλαφάτη, 1988 σελ.104/Πηγή: Έκθεση Α. Μαυρομιχάλη
 23. Καλαφάτη, 1988 σελ.104
 24. Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.237/Πηγή: Έκθεση Α. Μαυρομιχάλη σ.31 και 1709 και Καλαφάτη, 1988 σελ.104/Πηγή: Έκθεση Α. Μαυρομιχάλη
 25. Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.237/Πηγή: Έκθεση Α. Αυγερινού, ό.π., σ. 2255. και Στατιστική της Ελλάδος πληθυσμός 1870 (1872) σελ. λζ' «το 1863 λειτουργούσαν 890 αρρένων με 43.876 μαθητές και 133 θηλέων με 8.824 μαθήτριες»
 26. Μανσόλας, 1879 σελ. 8
 27. Τσουκαλάς, 1975 σελ. 392 Κ. Τσουκαλάς (1975) σελ.392/ Πηγή: D. Dakin, "The Unification of Greece" Λονδίνο 1969 σελ.315
 28. Καλαφάτη, 1988 σελ.104/ Πηγή: Journal de la Sosite de statistique de Paris,16 (1875) σελ.135
 29. Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.237/Πηγή Έκθεση Ι. Βαλασόπουλου, σ. 2857
 30. Μανσόλας, 1879 σελ.8 και Τσουκαλάς, 1975 σελ. 471/ Πηγές: Μοσκόφ σελ.111, Πολίτης τομ. 1 σελ. 359
 31. Τσουκαλάς, 1975 σελ.132/ Πηγή:D.Dedriou Antonakaki, "Greek education" Νέα Υόρκη 1955 σελ.22
 32. Ζιώγου-Καραστεργίου, 1986 σελ.237/Πηγή G. Chassiotis, σ. 496. και Μανσόλας, 1879 σελ.8
 33. Υπουργείο Εσωτερικών, 1881 και Καλαφάτη, 1988 σελ. 104/ Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών στατιστική της Ελλάδος Πληθυσμός 1879

Πίνακας Π.Π.Β'2: Στατιστική της δημοτικής εκπαίδευσης του έτους 1867

Νομοί	Επαρχίες	Δημόσια σχολεία			Ιδιωτικά σχολεία			Μαθητές δημοσίων σχολείων			Μαθητές ιδιωτικών σχολείων		
		Αρρένων	Θηλέων	Σύνολο	Αρρένων	Θηλέων	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
Αττικής και Βοιωτίας	Αττικής	28	13	41	18	29	47	2.183	1.280	3.463	819	1.120	1.939
	Θηβών	19	1	20	0	0	0	651	65	716	0	0	0
	Λεβαδείας	15	1	16	0	0	0	719	58	777	0	0	0
	Μεγαρίδος	8	5	13	0	0	0	746	176	922	0	0	0
Ακαρνανίας και Αιτωλίας	Μεσολογίου	10	2	12	1	0	1	714	177	891	133	0	133
	Βάλτου	5	1	6	0	0	0	232	25	257	0	0	0
	Βονίτσης και Ξηρ.	11	2	13	0	0	0	453	43	496	0	0	0
	Ευρυτανίας	16	1	17	0	0	0	683	39	722	0	0	0
	Ναυπακτίας	13	1	14	0	0	0	431	53	484	0	0	0
Τριγωνίας	8	2	10	0	0	0	424	141	565	0	0	0	
Αργολίδος και Κορινθίας	Ναυπλίας	9	2	11	1	0	1	465	253	718	44	0	44
	Άργους	14	1	15	1	0	1	753	134	887	151	0	151
	Κορινθίας	33	4	37	0	0	0	1.097	173	1.270	0	0	0
	Σπετζών και Ερμ.	5	2	7	1		1	916	402	1.318	40	0	40
	Υδρας και Τροιζ.	9	3	12	0	1	1	504	430	934	0	0	0

Πίνακας Π.Π.Β'2.: Στατιστική της δημοτικής εκπαίδευσης του έτους 1867
(Συνέχεια)

Νομοί	Επαρχίες	Δημόσια σχολεία			Ιδιωτικά σχολεία			Μαθητές δημοσίων σχολείων			Μαθητές ιδιωτικών σχολείων		
		Αρρένων	Θηλέων	Σύνολο	Αρρένων	Θηλέων	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
Αρκαδίας	Μαντινείας	23	1	24	0	0	0	1.359	130	1.489	0	0	0
	Γορτινίας	31	6	37	0	0	0	1.886	275	2.161	0	0	0
	Κυνουρίας	19	3	22	2	1	3	1.369	94	1.463	139	129	268
	Μεγαλοπόλεως	10	2	12	0	0	0	395	26	421	0	0	0
Αχαιας και Ήλιδος	Πατρών	20	2	22	11	4	15	867	339	1.206	839	175	1.014
	Αιγιαλείας	10	1	11	1	1	2	685	90	775	69	20	89
	Ηλείας	30	4	34	1	0	1	1.384	158	1.542	28	0	28
	Καλαβρύτων	31	2	33	0	0	0	1.552	36	1.588	0	0	0
Ευβοίας	Χαλκίδος	10	2	12	0	1	1	695	300	995	0	20	20
	Καρυστίας	19	2	21	0	0	0	1.072	113	1.185	0	0	0
	Ξηροχωρίου	6	1	7	0	0	0	247	92	339	0	0	0
	Σκοπέλου	5	3	8	0	0	0	477	195	672	0	0	0
Ζακύνθου	Ζακύνθου	10	0	10	1	0	1	563	57	620	0	0	0
Κέρκυρας	Μέσσης	30	4	34	0	0	0	1.038	305	1.343	0	0	0
	Όρους	25	0	25	0	0	0	346	0	346	0	0	0
	Λευκάδος	13	1	14	1	0	1	534	60	594	0	0	0
	Παξών	4	1	5	0	0	0	247	36	283	0	0	0

Πίνακας Π.Π.Β'2.: Στατιστική της δημοτικής εκπαίδευσης του έτους 1867
(Συνέχεια)

Νομοί	Επαρχίες	Δημόσια σχολεία			Ιδιωτικά σχολεία			Μαθητές δημοσίων σχολείων			Μαθητές ιδιωτικών σχολείων		
		Αρρένων	Θηλέων	Σύνολο	Αρρένων	Θηλέων	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
Κεφαλληνίας	Κραναίας	18	1	19	0	0	0	789	0	789	0	0	0
	Πάλλης	12	2	14	0	0	0	209	0	209	0	0	0
	Σάμης	12	0	12	0	0	0	401	0	401	0	0	0
	Ιθάκης	9	1	10	0	0	0	578	92	670	0	0	0
Κυκλάδων	Σύρου	6	6	12	6	14	20	902	728	1.630	244	430	674
	Κέας	4	2	6	0	0	0	409	143	552	0	0	0
	Ανδρου	13	3	16	0	0	0	698	149	847	0	0	0
	Θήρας	16	4	20	0	0	0	973	100	1.073	0	0	0
	Μήλου	7	3	10	0	0	0	639	221	860	0	0	0
	Νάξου	12	2	14	1	0	1	629	70	699	21	0	21
	Τήνου	12	3	15	0	0	0	695	175	870		0	0
Λακωνίας	Λακεδαίμονος	36	5	41	0	0	0	2.106	220	2.326	0	0	0
	Γυθείου	10	1	11	0	0	0	368	83	451	0	0	0
	Κυθήρων	12	2	14	0	0	0	599	30	629	0	0	0
	Επιδ. Λιμηράς	14	2	16	0	0	0	405	45	450	0	0	0
	Οιτύλου	21	1	22	0	0	0	1.012	45	1.057	0	0	0
Μεσσηνίας	Καλαμών	16	2	18	1	0	1	1.069	131	1.200	51	0	51
	Μεσσήνης	13	1	14	0	0	0	1.074	95	1.169	0	0	0
	Πυλίας	12	5	17	0	0	0	624	151	775	0	0	0
	Τριφυλίας	10	4	14	0	0	0	839	231	1.070	0	0	0
	Ολυμπίας	10	3	13	0	0	0	485	128	613	0	0	0

Πίνακας Π.Π.Β'2.: Στατιστική της δημοτικής εκπαίδευσης του έτους 1867
(Συνέχεια)

Νομοί	Επαρχίες	Δημόσια σχολεία			Ιδιωτικά σχολεία			Μαθητές δημοσίων σχολείων			Μαθητές ιδιωτικών σχολείων		
		Αρρένων	Θηλέων	Σύνολο	Αρρένων	Θηλέων	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
Φθιώτιδος και Φωκίδος	Φθιώτιδος	30	4	34	1	0	1	1.265	264	1.529	0	0	0
	Δωρίδος	16	0	16	0	0	0	686	0	686	0	0	0
	Λοκρίδος	19	2	21	0	0	0	580	66	646	0	0	0
	Παρνασίδος	19	3	22	1	0	1	1.362	280	1.642	52	0	52
Σύνολο		858	138	996	49	51	100	45.083	9202	54.285	2.630	1.894	4.524

Πηγή: ΦΕΚ 29 /1868 " Πίναξ Καταστατικός της εν Ελλάδι δημοτικής ή στοιχειώδους εκπαίδευσης κατά το έτος 1867"

Πίνακας Π.Π.Β'3: Ποσοστιαία κατανομή κατά φύλο του μαθητικού δυναμικού της δημοτικής εκπαίδευσης το σχολικό έτος 1878-79 κατά επαρχία

Νομός	Επαρχία	Μαθητές	Μαθήτριες	Νομός	Επαρχία	Μαθητές	Μαθήτριες	Νομός	Επαρχία	Μαθητές	Μαθήτριες
Αττικής και Βοιωτίας	Αττικής	54,25	45,75	Αχαΐας και Ήλιδος	Πατρών	76,20	23,80	Κυκλάδων	Θήρας	85,68	14,32
	Αιγίνης	83,82	16,18		Αιγιαλείας	83,72	16,28		Μήλου	74,49	25,51
	Θηβών	86,13	13,87		Ηλείας	85,83	14,17		Νάξου	85,81	14,19
	Λεβαδείας	84,95	15,05		Καλαβρύτων	97,33	2,67		Τήνου	77,45	22,55
	Μεγαρίδος	83,91	16,09		Χαλκίδος	83,40	16,60		Λακεδαιμόνος	96,55	3,45
Ακαρνανίας και Αιτωλίας	Μεσολογίου	71,21	28,79	Ευβοίας	Καρυστίας	88,67	11,33	Λακωνίας	Γυθείου	87,84	12,16
	Βάλτου	91,83	8,17		Εηροχωρίου	81,00	19,00		Επιδ. Λιμηράς	95,10	4,90
	Βονίτσης και	90,74	9,26		Σκοπέλου	73,99	26,01		Οιτύλου	97,18	2,82
	Ευρυτανίας	97,58	2,42		Ζακύνθου	Ζακύνθου	81,06		18,94	Καλαμών	88,78
	Ναυπακτίας	90,37	9,63	Κέρκυρας	Κέρκυρας	49,69	50,31	Μεσσηνίας	Μεσσήνης	93,21	6,79
Τριχωνίας	88,94	11,06	Μέσσης		100,00	0,00	Πυλίας		88,44	11,56	
Αργολίδος και Κορινθίας	Ναυπλίας	78,66	21,34		Όρους	100,00	0,00		Τριφυλίας	82,14	17,86
	Άργους	76,30	23,70		Λευκάδος	91,17	8,83		Ολυμπίας	86,89	13,11
	Κορινθίας	92,62	7,38		Παζών	93,89	6,11		Φθιώτιδος και Φωκίδος	Φθιώτιδος	86,65
	Κυθήρων	92,95	7,05	Κεφαλληνίας	Κραναίας	75,92	24,08	Δωρίδος		100,00	0,00
	Σπετζών και	71,67	28,33		Πάλλης	87,33	12,67	Λοκρίδος		91,75	8,25
Ύδρας και	63,51	36,49	Σάμης		100,00	0,00	Παρνασίδος	82,12		17,88	
Αρκαδίας	Μαντινείας	94,46	5,54		Ιθάκης	83,90	16,10	Σύνολο	81,58	18,42	
	Γορτυνίας	91,85	8,15		Κυκλάδων	Σύρου	42,99		57,01		
	Κυνουρίας	91,37	8,63	Κέας		75,32	24,68				
	Μεγαλοπόλεως	88,48	11,52	Ανδρου		82,10	17,90				

Πίνακας Π.Π.Β'4: Στατιστική της δημοτικής εκπαίδευσης κατά επαρχία του σχολικού έτους 1878-79

Νομός	Επαρχία	Αριθμός Σχολείων	Αριθμός μαθητών και μαθητριών ανά σχολείο	Αριθμός μαθητών και μαθητριών	Μαθητές επί 100 αγοριών ηλικίας 5-10 ετών	Αγόρια ηλικίας 5-10 ετών	Μαθητές	Μαθήτριες επί 100 κοριτσιών ηλικίας 5-10 ετών	Κορίτσια ηλικίας 5-10 ετών	Μαθήτριες	Δήμιοι	Χωριά	Κάτοικοι	Αριθμός μαθητών που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους
1 _η	2 _η	3 _η	4 _η	5 _η	6 _η	7 _η	8 _η	9 _η	10 _η	11 _η	12 _η	13 _η	14 _η	15 _η
Αττικής και Βοιωτίας	Αττικής	116	79	9.164	65	7.680	4.992	57	7.387	4.211	8	75	116.263	7,88
	Αιγίνης	4	99	396	54	617	333	12	536	64	2	19	6.646	5,96
	Θηβών	22	56	1.232	50	2.055	1.028	9	1.838	165	7	56	23.358	5,27
	Λεβαδείας	16	60	960	48	1.681	807	9	1.588	143	6	37	20.668	4,64
	Μεγαρίδος	12	104	1.248	61	1.720	1.049	13	1.548	201	5	14	18.429	6,77
Ακαρνανίας και Αιτωλίας	Μεσολογίου	15	76	1.140	46	1.757	808	20	1.634	327	5	45	21.918	5,20
	Βάλτου	7	61	427	29	1.349	391	3	1.160	35	4	40	15.922	2,68
	Βονίτσης και Ξηρ.	15	50	750	36	1.917	690	4	1.760	70	5	46	22.603	3,32
	Ευρυτανίας	24	50	1.200	37	3.128	1.157	1	2.873	29	9	110	34.795	3,45
	Ναυπακτίας	18	50	900	36	2.252	811	4	2.160	86	7	77	25.556	3,52
	Τριχωνίας	11	70	770	44	1.521	669	6	1.387	83	4	49	17.650	4,36
Αργολίδος και Κορινθίας	Ναυπλίας	11	88	968	62	1.232	764	17	1.219	207	5	37	16.019	6,04
	Άργους	16	87	1.392	51	2.085	1.063	17	1.943	330	6	41	24.284	5,73
	Κορινθίας	43	61	2.623	58	4.215	2.445	5	3.896	195	11	152	48.488	5,41
	Κυθήρων	8	76	608	56	1.007	564	5	855	43	2	49	13.259	4,59
	Σπετζών και Ερμ.	18	84	1.512	84	1.278	1.074	31	1.369	424	4	9	16.894	8,95
	Ύδρας και Τροιζ.	11	77	847	42	1.285	540	24	1.292	310	4	27	17.137	4,94

Πίνακας Π.Π.Β'4 Στατιστική της δημοτικής εκπαίδευσης κατά επαρχία του σχολικού έτους 1878-79

(Συνέχεια)

Νομός	Επαρχία	Αριθμός Σχολείων	Αριθμός μαθητών και μαθητριών ανά σχολείο	Αριθμός μαθητών και μαθητριών	Μαθητές επί 100 αγοριών ηλικίας 5-10 ετών	Αγόρια ηλικίας 5-10 ετών	Μαθητές	Μαθήτριες επί 100 κοριτσιών ηλικίας 5-10 ετών	Κορίτσια ηλικίας 5-10 ετών	Μαθήτριες	Δήμοι	Χωριά	Κάτοικοι	Αριθμός μαθητών που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους
1 _η	2 _η	3 _η	4 _η	5 _η	6 _η	7 _η	8 _η	9 _η	10 _η	11 _η	12 _η	13 _η	14 _η	15 _η
Αρκαδίας	Μαντινείας	32	83	2.656	58	4.350	2.523	4	3.700	148	10	99	51.247	5,18
	Γορτινίας	45	63	2.835	63	4.100	2.583	7	3.274	229	11	123	45.830	6,19
	Κυνουρίας	27	82	2.214	77	2.629	2.024	8	2.390	191	9	47	31.474	7,03
	Μεγαλοπόλεως	12	49	588	29	1.807	524	4	1.705	68	3	61	20.049	2,93
Αχαιας και Ήλιδος	Πατρών	51	67	3.417	57	4.598	2.621	20	4.094	819	5	152	57.173	5,98
	Αιγιαλείας	18	70	1.260	73	1.439	1.050	16	1.277	204	4	43	17.208	7,32
	Ηλείας	44	60	2.640	41	5.475	2.245	7	5.294	371	8	198	65.752	4,02
	Καλαβρύτων	42	57	2.394	69	3.390	2.339	2	3.209	64	13	116	41.499	5,77
Ευβοίας	Χαλκίδος	25	60	1.500	41	3.077	1.262	9	2.790	251	7	98	33.356	4,50
	Καρυστίας	33	74	2.442	60	3.582	2.149	8	3.434	275	9	133	39.222	6,23
	Ξηροχωρίου	11	55	605	43	1.128	485	11	1.034	114	3	41	12.411	4,87
	Σκοπέλου	8	63	504	49	750	368	20	646	129	4	5	10.147	4,97
Ζακύνθου	Ζακύνθου	33	43	1.419	35	3.298	1.154	10	2.697	270	10	62	44.522	3,19
Κέρκυρας	Κέρκυρας	45	45	2.025	62	1.607	996	61	1.654	1.009	2	30	26.694	7,59
	Μέσσης	23	44	1.012	55	1.818	1.000	0	1.616	0	5	72	24.328	4,16
	Όρους	29	54	1.566	83	1.892	1.570	0	1.671	0	6	66	27.002	5,80
	Λευκάδος	24	42	1.008	49	1.849	906	6	1.463	88	8	44	23.083	4,37
	Παξών	6	36	216	69	294	203	5	264	13	2	17	5.002	4,32

Πίνακας Π.Π.Β'4 Στατιστική της δημοτικής εκπαίδευσης κατά επαρχία του σχολικού έτους 1878-79

(Συνέχεια)

Νομός	Επαρχία	Αριθμός Σχολείων	Αριθμός μαθητών και μαθητριών ανά σχολείο	Αριθμός μαθητών και μαθητριών	Μαθητές επί 100 αγοριών ηλικίας 5-10 ετών	Αγόρια ηλικίας 5-10 ετών	Μαθητές	Μαθήτριες επί 100 κοριτσιών ηλικίας 5-10 ετών	Κορίτσια ηλικίας 5-10 ετών	Μαθήτριες	Δήμοι	Χωριά	Κάτοικοι	Αριθμός μαθητών που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους
1 _η	2 _η	3 _η	4 _η	5 _η	6 _η	7 _η	8 _η	9 _η	10 _η	11 _η	12 _η	13 _η	14 _η	15 _η
Κεφαλληνίας	Κραναίας	38	50	1.900	62	2.383	1.477	22	2.130	469	7	95	32.203	5,90
	Πάλλης	25	51	1.275	77	1.436	1.106	13	1.234	160	4	38	19.003	6,71
	Σάμης	19	46	874	77	1.163	896	0	1.178	0	4	98	17.115	5,11
	Ιθάκης	13	61	793	77	876	675	16	809	129	4	19	12.222	6,49
Κυκλάδων	Σύρου	35	85	2.975	52	2.445	1.271	70	2.409	1.686	3	11	31.412	9,47
	Κέας	7	110	770	75	776	582	28	681	191	4	7	10.177	7,57
	Άνδρου	25	53	1.325	64	1.684	1.078	14	1.678	235	4	60	22.562	5,87
	Θήρας	20	63	1.260	72	1.513	1.089	12	1.517	182	9	34	20.055	6,28
	Μήλου	14	75	1.050	74	1.054	780	28	954	267	6	15	12.971	8,09
	Νάξου	19	60	1.140	53	1.852	982	9	1.804	162	9	40	22.278	5,12
	Τήνου	17	55	935	74	962	712	21	987	207	4	40	12.565	7,44
Λακωνίας	Λακεδαίμονος	44	84	3.696	78	4.590	3.580	3	4.263	128	13	162	52.519	7,04
	Γυθείου	12	68	816	56	1.276	715	8	1.236	99	5	114	16.365	4,99
	Επιδ. Λιμηράς	16	50	800	37	2.056	761	2	1.958	39	5	60	22.242	3,60
	Οιτίλου	29	53	1.537	68	2.217	1.508	2	2.185	44	5	146	29.990	5,13

Πίνακας Π.Π.Β'4 Στατιστική της δημοτικής εκπαίδευσης κατά επαρχία του σχολικού έτους 1878-79

(Συνέχεια)

Νομός	Επαρχία	Αριθμός Σχολείων	Αριθμός μαθητών και μαθητριών ανά σχολείο	Αριθμός μαθητών και μαθητριών	Μαθητές επί 100 αγοριών ηλικίας 5-10 ετών	Αγόρια ηλικίας 5-10 ετών	Μαθητές	Μαθήτριες επί 100 κοριτσιών ηλικίας 5-10 ετών	Κορίτσια ηλικίας 5-10 ετών	Μαθήτριες	Δήμοι	Χωριά	Κάτοικοι	Αριθμός μαθητών που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους
1 _η	2 _η	3 _η	4 _η	5 _η	6 _η	7 _η	8 _η	9 _η	10 _η	11 _η	12 _η	13 _η	14 _η	15 _η
Μεσσηνίας	Καλαμών	25	72	1.800	71	2.265	1.608	9	2.259	203	5	44	29.733	6,05
	Μεσσήνης	22	60	1.320	37	3.358	1.242	3	3.015	90	6	99	35.631	3,70
	Πυλίας	31	43	1.333	48	2.484	1.192	7	2.227	156	5	132	25.505	5,23
	Τριφυλίας	26	66	1.716	45	3.204	1.442	12	2.612	313	9	84	35.445	4,84
	Ολυμπίας	18	70	1.260	42	2.614	1.098	7	2.366	166	6	87	29.446	4,28
Φθιώτιδος και Φωκίδος	Φθιώτιδος	49	49	2.401	44	4.731	2.082	7	4.583	321	12	124	53.200	4,51
	Δωρίδος	20	50	1.000	53	1.874	993	0	1.735	0	7	60	22.778	4,39
	Λοκρίδος	23	48	1.104	51	2.005	1.023	5	1.838	92	9	60	23.655	4,67
	Παρνασίδος	25	65	1.625	58	2.312	1.341	13	2.246	292	8	36	28.807	5,64
Σύνολο		1.447	63	91.143	55	134.992	74.418	14	124.561	16.799	366	3.955	1.653.767	5,51

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών, 1881

Σημείωση: Η 3η και η 4η στήλη του πίνακα Π.Π.Β'4 περιέχουν κατά επαρχία τον αριθμό των σχολείων και το μέσο όρο των μαθητών ανά σχολείο (με προσέγγιση μονάδας). Τα στοιχεία αυτά δημοσιεύονται στον πίνακα της σελ. 35 στη *"Στατιστική της Ελλάδος πληθυσμός 1879"* (Υπουργείο Εσωτερικών, 1881)

Η 5η στήλη περιέχει τον συνολικό αριθμό μαθητών και μαθητριών ανά επαρχία που υπολογίζεται από το γινόμενο των αντιστοιχών στοιχείων των στηλών 3 και 4 ο συνολικός αριθμός μαθητών και μαθητριών της δημοτικής εκπαίδευσης που προκύπτει από το άθροισμα των στοιχείων της 5ης στήλης είναι 91.143 ελαφρά διαφοροποιημένος του πραγματικού αριθμού που είναι 91.213 λόγω της στρογγυλοποιήσεων

Η 6η και 9η στήλη περιέχουν στοιχεία που δημοσιεύονται στον πίνακα της σελ. 36 στη *"Στατιστική της Ελλάδος πληθυσμός 1879"* (Υπουργείο Εσωτερικών, 1881)

Η 7η στήλη είναι αποτέλεσμα επεξεργασίας των στοιχείων του πίνακα 9 Μέρος Β' σελ. 46 *"Πληθυσμός καθ' ηλικίας: Α' Αρρένες"*

Η 10η στήλη είναι αποτέλεσμα επεξεργασίας των στοιχείων του πίνακα 10 Μέρος Β' σελ. 52 *"Πληθυσμός καθ' ηλικίας: Β' Θήλεις"*

Στη 8η στήλη υπολογίζεται ο αριθμός των μαθητών ανά επαρχία ως γινόμενο των αντίστοιχων στοιχείων της 6ης και 7ης στήλης. Ο συνολικός αριθμός των μαθητών 74.418 που προκύπτει από το άθροισμα των στοιχείων της 8ης στήλης διαφέρει λίγο από τον πραγματικό που είναι 74.383 λόγω προσεγγίσεων

Στη 11η στήλη υπολογίζεται ο αριθμός των μαθητριών ανά επαρχία ως γινόμενο των αντίστοιχων στοιχείων της 9ης και 10ης στήλης. Ο συνολικός αριθμός των μαθητριών 16.799 που προκύπτει από το άθροισμα των στοιχείων της 11ης στήλης διαφέρει λίγο του πραγματικού που είναι 16.831

Οι 12η, 13η και 14η στήλες περιέχουν στοιχεία που δημοσιεύονται στη *"Στατιστική της Ελλάδος πληθυσμός 1879"* στο: Μέρος Δεύτερον, πίνακες 1 και 2, σελ. 1, 2 και 3 (Υπουργείο Εσωτερικών, 1881)

Πίνακας Π.Π.Β'5: Αριθμός μαθητών και σχολείων της Δημοτικής εκπαίδευσης (δημόσιας και ιδιωτικής) σε σχέση με τον πληθυσμό

Έτος	Αριθμός μαθητών*	Αριθμός σχολείων*	Πληθυσμός**	Αριθμός μαθητών που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους	Ποσοστό των παιδιών σχ. ηλικίας που συμμετέχουν στην Π. Ε. * **	Αριθ. δημοτικών σχολείων που αντιστοιχούν σε 10.000 κατοίκους	Μαθητές κατά σχολείο
1838	14.996	151	752.077	1,99	12,88	2,01	99,3
1839	16.995	185	823.773	2,06	13,33	2,25	91,9
1854	31.756	353	1.044.482	3,04	19,68	3,38	90,0
1855	41.597	450	1.053.525	3,95	25,57	4,27	92,4
1856	45.326	515	1.062.627	4,27	27,64	4,85	88,0
1862	54.202	870	1.110.703	4,88	31,59	7,83	62,3
1865	56.785	984	1.375.043	4,13	26,73	7,16	57,7
1867	57.839	1.096	1.407.585	4,11	26,60	7,79	52,8
1868	59.300	1.101	1.424.152	4,16	26,93	7,73	53,9
1869	57.634	1.141	1.440.920	4,00	25,89	7,92	50,5
1874	79.474	1.194	1.552.514	5,12	33,14	7,69	66,6
1879	91.213	1.447	1.679.470	5,43	35,15	8,62	63,0

*Πηγή: Πίνακας 2.5

**Πηγή: ΕΣΥΕ, 1930

*** Η στήλη υπολογίστηκε με την παραδοχή ότι για όλη την περίοδο σε 100 κατοίκους αντιστοιχούσαν 15,45 παιδιά σχολικής ηλικίας.

Πίνακας Π.Π.Β'6: Μαθητές που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους στην Ευρώπη το 1870

Σαξωνία	18,40	Δανία	9,40
Πρωσσία	15,50	Αυστρία	8,10
Σουηδία	13,60	Μ. Βρετανία	8,00
Βυρτεμβέργη	13,20	Ισπανία	7,00
Βαυαρία	13,00	Ιταλία	6,00
Ελβετία	12,00	Ελλάδα	5,12
Γαλλία	11,41	Πορτογαλία	2,90
Βέλγιο	10,90	Ρωσία	1,20

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών, 1872 σελ. λζ'

Πίνακας Π.Π.Β'7: Μαθητές που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους σε Ευρώπη και ΗΠΑ το 1873

Πρωσία	15	Ιταλία	6,2
Γαλλία	13	Ελλάδα	6,2
Αυστρία	9	ΗΠΑ	18
Ουγγαρία	7,5		

Πηγή: Chassiotis, 1881

Πίνακας Π.Π.Β'8: Μαθητές που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους σε Ευρώπη και ΗΠΑ το 1908

Χώρα	Πληθυσμός	Μαθητές /τριες	Μαθητές /τριες που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους
Αυστρία	27.250.000	3.950.000	14,50
Γερμανία	60.000.000	8.900.000	14,83
Δανία	2.500.000	325.000	13,00
Βέλγιο	7.100.000	810.000	11,41
Ολλανδία	5.500.000	802.000	14,58
Γαλλία	39.100.000	5.430.000	13,89
Ισπανία	19.100.000	1.960.000	10,26
Ιταλία	34.500.000	2.700.000	7,83
Πορτογαλία	545.000	24.000	4,40
Μ. Βρετανία	43.800.000	6.800.000	15,53
Ελβετία	3.500.000	512.000	14,63
Νορβηγία	2.500.000	340.000	13,60
Σουηδία	5.800.000	740.000	12,76
Βουλγαρία	3.750.000	360.000	9,60
Ρουμανία	6.500.000	340.000	5,23
Ουγγαρία	20.200.000	2.250.000	11,14
Σερβία	2.800.000	101.000	3,61
Ρωσία	446.500.000	4.700.000	1,05
Ελλάδα	2.630.000	190.000	7,22
Κρητική Πολιτεία	320.000	28.450	8,89
Ηνωμ. Πολιτείες	92.500.000	19.620.000	21,21

Πηγή: Γιάνναρης, 1908

Γ΄ Περίοδος ανάπτυξης

(Π.Π.Γ΄).

Πίνακας Π.Π.Γ΄1: Σχολεία της δημοτικής εκπαίδευσης (περίοδος ανάπτυξης 1880-1954)

Σχολικό έτος	Δημόσια Σχολεία					Ιδιωτικά	Μουσουλμανικά Σχολεία*
	Δημοτικά σχολεία			Γραματοδι- δασκαλεία (1878-1905)	Σύνολο		
	Αρρένων (1878-1928)	Θηλέων (1878-1928)	Μεικτά (1892-1954)				
	Παλαιά Ελλάδα						
1878-79	1.033	138		?	1.171	276	
1889-90	1.491	296		644	2.431	?	
1894-95	417	400	997	885	2.699	?	
1900-01	?	?	?		3.128	211	
1907-08	?	?			3.421	144	
1910-11	1.306	681	1.563		3.550	128	
	Σημερινά σύνορα εκτός της Δωδεκανήσου (Παλαιά Ελλάδα-Νέες Χώρες)						
1920-21	?	?	?		6.221	?	?
1926-27	953	933	5.843	—	7.729	242	240
1927-28	942	917	5.907	—	7.766	325	262
1928-29	896	905	6.236	—	8.037	367	269
1929-30	—	—	7.585	—	7.585	359	275
1930-31	—	—	7.659	—	7.659	339	288
1931-32	—	—	7.768	—	7.768	312	291
1932-33	—	—	7.774	—	7.774	313	274
1933-34	—	—	7.791	—	7.791	327	276
1934-35	—	—	7.977	—	7.977	332	276
1935-36	—	—	8.053	—	8.053	351	280
1936-37	—	—	8.153	—	8.153	352	262
1937-38	—	—	8.351	—	8.351	297	?
1938-39	—	—	8.364	—	8.364	254	?
1954-55	—	—	8.813	—	8.813	649	

*Σχολεία που λειτουργούσαν υπό την εποπτεία των μουσουλμανικών κοινοτήτων της Θράκης

Πίνακας Π.Π.Γ'2: Οικισμοί και σχολεία που λειτουργούσαν στο νομό Αρκαδίας το 1889-90

Πληθυσμός οικισμού	Αριθμός οικισμών	Πλήθος οικισμών που λειτουργεί:		
		Σχολείο Αρρένων	Σχολείο Θηλέων	Γραμματοδι- δασκαλείο
Πάνω από 1.000	26	26	13	
600-1.000	40	36	5	
300-600	90	54	1	18
200-300	152	13		13
100-200	73	3		3
20-100	121	4		
Σύνολο	502	136	19	34

Πηγή: Ο πίνακας προέκυψε από επεξεργασία των στοιχείων του πίνακα που παρατίθεται στο «Παράρτημα εκπαιδευτικών νομοσχεδίων εκδοθέντος υπό την εποπτεία του γενικού επιθεωρητού των δημοτικών σχολείων Χαρίσιου Παπαμάρκου κατόπιν αιτήσεως της συσταθείσας ειδικής επιτροπής της βουλής») και στοιχείων του πληθυσμού της απογραφής του 1889 (Υπουργείο Εσωτερικών, 1891)

Πίνακας Π.Π.Γ'3: Δημόσια σχολεία που λειτουργούσαν το 1894

Σχολεία	Μονοθέσια	Διθέσια	Τριθέσια	Τετραθέσια	Σύνολο
Αρρένων*	1.197	134	29	54	1.414
Θηλέων	300	40	27	33	400
Γραμματοδιδασκαλεία					885

*Από τα 1.414 σχολεία αρρένων 417 λειτούργησαν αμιγώς ως αρρένων και 997 ως μεικτά.

Πηγή: Ευταξίας, 1899 σελ.12

Πίνακας Π.Π.Γ'4: Δημοτικά σχολεία και γραμματοδιδασκαλεία κατά νομό που λειτουργούσαν το σχολικό έτος 1889-90

Νομός	Δημοτικά σχολεία			Γραμματοδιδασκαλεία	Σύνολο σχολείων	Ποσοστιαία κατανομή των δημοτικών σχολείων		Πληθυσμός	Σύνολο Δήμων	Δήμοι που λειτουργούν σχολεία και των δημοτικών	Ποσοστό (%) των δήμων που έχουν σχολείο θηλέων	
	Αρρένων	Θηλέων	Σύνολο			Αρρένων (%)	Θηλέων (%)					
1	Αιτωλίας και Ακαρνανίας	111	12	123	66	189	90,2	9,8	162.020	35	12	34,3
2	Αργολίδος και Κορινθίας	108	25	133	28	161	81,2	18,8	144.836	31	20	64,5
3	Αρκαδίας	136	19	155	34	189	87,7	12,3	148.285	33	18	54,5
4	Άρτης	0	0	0	22	22			32.890		0	
5	Αττικής και Βοιωτίας	81	43	124	31	155	65,3	34,7	257.764	28	18	64,3
6	Αχαΐας και Ήλιδος	148	23	171	63	234	86,5	13,5	210.713	30	13	43,3
7	Ευβοίας	73	14	87	30	117	83,9	16,1	103.442	23	12	52,2
8	Ζακύνθου	29	2	31	13	44	93,5	6,5	44.070	10	1	10,0
9	Κέρκυρας	92	8	100	28	128	92,0	8,0	114.535	22	5	22,7
10	Κεφαλληνίας	69	5	74	10	84	93,2	6,8	80.178	20	5	25,0
11	Κυκλάδων	82	36	118	13	131	69,5	30,5	131.508	37	26	70,3
12	Λακωνίας	121	10	131	32	163	92,4	7,6	126.088	29	9	31,0
13	Λαρίσης	124	41	165	67	232	75,2	24,8	168.034	38	26	68,4
14	Μεσσηνίας	117	23	140	46	186	83,6	16,4	183.232	32	19	59,4
15	Τρικάλων	75	12	87	131	218	86,2	13,8	143.143	29	10	34,5
16	Φθιώτιδος και Φωκίδος	125	23	148	30	178	84,5	15,5	136.470	35	21	60,0
Σύνολο		1.491	296	1.787	644	2.431	83,4	16,6	2.187.208	432	215	49,8

Πηγή: Παπαμάρκου, 1890

Πίνακας Π.Π.Γ'5: Δημόσια δημοτικά σχολεία κατά νομό που λειτουργούσαν το σχολικό έτος 1910-11

Νομός		Δημοτικά σχολεία			Κοινά (μεικτά)	Σύνολο σχολείων	Ποσοστιαία κατανομή των δημοτικών σχολείων	
		Αρρένων	Θηλέων	Σύνολο			Αρρένων (%)	Θηλέων (%)
1	Αιτωλίας και Ακαρνανίας	82	28	110	168	278	74,5	25,5
2	Αργολίδος και Κορινθίας	113	65	178	64	242	63,5	36,5
3	Αρκαδίας	118	52	170	104	274	69,4	30,6
4	Άρτης	17	7	24	38	62	70,8	29,2
5	Αττικής και Βοιωτίας	103	96	199	56	255	51,8	48,2
6	Αχαΐας και Ήλιδος	125	78	203	215	418	61,6	38,4
7	Ευβοίας	54	27	81	89	170	66,7	33,3
8	Ζακύνθου	18	13	31	23	54	58,1	41,9
9	Κέρκυρας	69	25	94	64	158	73,4	26,6
10	Κεφαλληνίας	53	34	87	32	119	60,9	39,1
11	Κυκλάδων	82	39	121	39	160	67,8	32,2
12	Λακωνίας	100	38	138	97	235	72,5	27,5
13	Λαρίσης	108	61	169	101	270	63,9	36,1
14	Μεσσηνίας	96	57	153	173	326	62,7	37,3
15	Τρικάλων	72	25	97	169	266	74,2	25,8
16	Φθιώτιδος και Φωκίδος	96	36	132	131	263	72,7	27,3
Σύνολο		1.306	681	1.987	1.563	3.550	65,7	34,3

Πηγή: Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημόσιας Εκπαίδευσης, 1912

Πίνακας Π.Π.Γ' 6: Δημόσια δημοτικά σχολεία που λειτουργούσαν το 1926-27 κατανεμημένα κατά το έτος συστάσεως τους

Γεωγραφικά διαμερίσματα	1830-1835	1836-1850	1851-1865	1866-1880	1881-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1925	1926-1927	Σύνολο
Στερεάς Ελλάδας	50	75	95	146	422	165	113	182	34	1.282
Ιονίων Νήσων	-	-	49*	118	76	27	9	15	5	299
Θεσσαλίας	-	-	-	-	442*	62	97	64	6	671
Κυκλάδων	22	17	23	28	35	26	11	11	-	173
Πελοποννήσου	76	119	110	215	553	294	103	153	29	1.652
Μακεδονίας	-	-	-	-	-	-	1.023*	472	108	1.603
Ηπείρου	-	-	6	24	58	9	546	62	10	715
Νήσων Αιγαίου	-	-	-	-	-	-	324*	17	7	348
Κρήτης	-	-	-	-	-	-	628*	79	11	718
Δυτ. Θράκης	-	-	-	-	-	-	65*	191	12	268
								Σύνολο		7.729

* Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των σχολείων πιθανότατα λειτουργούσε πριν ενταθούν αυτές οι περιοχές στο ελληνικό κράτος.

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1931α σελ.258 πίνακας VII

Πίνακας Π.Π.Γ'7: Κρατικά δημοτικά σχολεία που λειτούργησαν το σχολικό έτος 1926-27 κατά φύλο και αριθμό τάξεων

	Αρρένων	Θηλέων	Μεικτά	Σύνολο
Μονοθέσια	234	480	4.638	5.352
Διθέσια	313	184	778	1.275
Τριθέσια	166	97	250	513
Τριθέσια	104	69	81	254
Πενταθέσια	54	38	33	125
Εξαθέσια	82	65	63	210
Σύνολο	953	933	5.843	7.729

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1931α ' σελ. ιθ'

Πίνακας Π.Π.Γ'8: Κρατικά δημοτικά σχολεία που λειτούργησαν το σχολικό έτος 1926-27
κατά δήμους και κοινότητες αναλόγως του πληθυσμού

	Αριθ. Κατοίκων	Αρρένων	Θηλέων	Μεικτά	Σύνολο
Κοινότητες	-500	25	23	2095	2.143
	501-1.000	178	176	1899	2.253
	1.001-2.000	307	312	985	1.604
	2.001-3.000	98	97	326	521
	3.001-4.000	58	57	121	236
	4.001-5.000	16	15	73	104
	5.001-10.000	54	52	119	225
Δήμοι*	-10.000	24	19	28	71
	10.001-25.000	52	47	76	175
	25.001-50.000	57	55	67	179
	50.001-	84	80	54	218
	Σύνολο	953	933	5.843	7.729

*Δήμοι (σύμφωνα με το ν.4057/1912) είναι οι πρωτεύουσες των νομών και οι πόλεις με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1931α σελ.66

Πίνακας Π.Π.Γ'9: Αριθμός δημοσίων δημοτικών σχολείων που λειτούργησαν το σχολικό έτος 1954-55

Πληθυσμός	Αριθμός σχολείων
-200	1.557
200-500	3.193
500-1.000	1.991
1.000-2.000	836
2.000-10.000	649
10.000-	751
Σύνολο	8.977

Κατά την απογραφή του 1951 η Ελλάδα διαιρείτο διοικητικά σε 218 δήμους και 5.757 κοινότητες

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1957

Πίνακας Π.Π.Γ'10: Αριθμός δημοτικών σχολείων δημοσίων και ιδιωτικών που λειτουργούσαν την περίοδο 1890-1954

Σχολικό Έτος	Δημοτικά Σχολεία										
	Δημόσια	Ιδιωτικά	Δημόσια	Ιδιωτικά	Μουσουλμανικά	Νυχτερινά (δημ. και ιδιωτικά)	Δημόσια	Ιδιωτικά	Μουσουλμανικά	Νυχτερινά	
	<i>"Παλαιά Ελλάδα"</i>										
1978-79	1.171	276									
1889-90	2.431										
1894-95	2.699										
1900-01	3.128	211									
1907-08	3.421	144									
1910-11	3.550	128									
Επέκταση των ελληνικών συνόρων με την προσθήκη των <i>"νέων χωρών"</i>											
	<i>"Παλαιά Ελλάδα"</i>		Σημερινά σύνορα εκτός της Δωδεκανήσου								
1926-27	4.077	135	7.729	242	240						
1927-28			7.766	325	262						
1928-29			8.037	367	269						
1929-30			7.585	359	275						
1930-31			7.659	339	288						
1931-32			7.768	312	291						
1932-33			7.774	313	274						
1933-34			7.791	327	276						
1934-35			7.977	332	276						
1935-36			8.053	351	280						
1936-37			8.153	352	262						
1937-38			8.351	297							
1938-39			8.364	254		251					
Σημερινά σύνορα (προσθήκης Δωδεκανήσου)											
			Σημερινά σύνορα πλην της				Σημερινά σύνορα				
1954-55			8.813	649		2.900	8.977	662	270	3.000	

Πίνακας Π.Π.Γ'11: Ο σχολικός πληθυσμός δημοτικής εκπαίδευσης στις πρωτεύουσες των νομών και άλλων μεγάλων πόλεων κατά το σχολικό έτος 1889-90

	Πόλη	Πληθυσμός	Σχολεία Αρρένων	Σχολεία Θηλέων	Αριθμός μαθητών	Αριθμός μαθητριών	Ποσοστό (%) των κοριτσιών	Δάσκαλοι	Δασκάλες	Αριθμός μαθητών που αντιστοιχούν σε 100 κατοίκους
1	Μεσολόγγι	9.476	1	1	315	316	50,1	5	4	6,7
2	Αργος	9.844	1	1				3	3	
3	Ναύπλιο	5.459	1	1				5	3	
4	Τρίπολη	10.698	2	1				8	5	
5	Άρτης	7.048								
6	Αθήνα	107.251	4	6	1.538	2.027	56,9			3,3
7	Πάτρα	33.529	6	2	956	725	43,1	17	13	5,0
8	Χαλκίδα	9.919	1	1	292	145	33,2	3	2	4,4
9	Κέρκυρα	19.025	2	1	187	256	57,8	5	6	2,3
10	Αργοστόλι	9.085	2	1	231	170	42,4	6	4	4,4
11	Ερμούπολη	22.104	3	3				11	15	
12	Σπάρτη	3.982	2	1				5	2	
13	Λάρισα	13.610	3	2	446	376	45,7	6	8	6,0
14	Βόλος	11.029	2	3	382	538	58,5	7	12	8,3
15	Καλαμάτα	10.696	2	1				8	4	
16	Τρίκαλα	14.820	2	1				3	3	
17	Λαμία	6.888	2	2				4	4	
	Σύνολο	304.463	36	28	4.347	4.553	51,2	96	88	2,9

1	Πειραιάς ¹	34.327	5	4	1.147	1.176	50,6			
2	Πύργος ²	12.647	2	3	416	281	40,3	5	5	
3	Ζάκυνθος ³	16.603	2	2	190	170	47,2	4	4	

¹ Μαθήτριες από 2 σχολεία θηλέων με συνολικά 11 δασκάλες ενώ για αλλά δυο με 4 δασκάλες δεν υπάρχει ο αριθμός των μαθητριών

² Μαθήτριες από 2 σχολεία θηλέων με συνολικά 4 δασκάλες ενώ για το τρίτο με μια δασκάλα δεν υπάρχει ο αριθμός των μαθητριών

³ Μαθητές από ένα σχολείο αρρένων με 3 δασκάλους ενώ για το άλλο με ένα δάσκαλο δεν υπάρχει ο αριθμός των μαθητών

Πηγή: Παπαμάρκου, 1890

Πίνακας Π.Π.Γ'12: Σχολικός πληθυσμός της δημοτικής εκπαίδευσης σε ημιαστικές περιοχές για το σχολικό έτος 1889-90

Νομός ²	Αριθμός πόλεων και κομποπόλεων	Σχολεία Αρρένων	Σχολεία Θηλέων	Δάσκαλοι	Δασκάλες	Αριθμός μαθητών	Αριθμός μαθητριών	Ποσοστό % των κοριτσιών
1 Αιτωλίας και Ακαρνανίας	6	6	6	9	6	593	391	39,7
2 Αρκαδίας	16	17	16	28	16	2.765	975	26,1
3 Αττικής και Βοιωτίας	23	24	23	36	28	3.197	1.633	33,8
4 Αχαΐας και Ήλιδος	12	12	13	17	16	1.252	911	42,1
5 Ευβοίας	11	11	11	18	12	1.481	803	35,2
6 Κέρκυρας	6	6	6	9	10	547	499	47,7
7 Κεφαλληνίας	4	4	4	9	7	431	343	44,3
8 Λαρίσης	21	22	21	37	34	3.130	1.643	34,4
9 Τρικάλων	8	8	8	10	9	912	381	29,5
10 Φθιώτιδος και Φωκίδος	12	13	12	21	15	1.650	852	34,1
Σύνολο	206	220	215	326	267	16.398	8.668	34,6

¹ Περιλαμβάνονται μόνο δήμοι στους οποίους λειτουργούσαν σχολεία αρρένων και θηλέων για κάθε νομό εκτός των δήμων που αναφέρονται στο Πίνακα Π.Π.Γ'.11

²Περιλαμβάνονται μόνο οι νομοί για τους οποίους υπάρχουν στοιχεία για το μαθητικό τους δυναμικό

Πηγή: Παπαμάρκου,1890

Πίνακας Π.Π.Γ' 13: Συνεκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών το σχολικό έτος 1889-90

Νομός ¹	Σχολεία								Μαθητές								
	Αρρένων	Σχολεία αρρένων που υπάρχουν στοιχεία	Αρρένων με συνεκπαίδευση	Ποσοστό %	Θηλέων	Σχολεία θηλέων που υπάρχουν στοιχεία	Θηλέων με συνεκπαίδευση	Ποσοστό %	Αγόρια	Αγόρια που φοιτούν μαζί με κορίτσια σε σχολεία αρρένων	Κορίτσια που φοιτούν μαζί με αγόρια σε σχολεία αρρένων	Ποσοστό των κοριτσιών που φοιτούν σε σχολεία αρρένων %	Κορίτσια	Αγόρια που φοιτούν μαζί με κορίτσια σε σχολεία θηλέων	Κορίτσια που φοιτούν μαζί με αγόρια σε σχολεία θηλέων	Ποσοστό των αγοριών που φοιτούν σε σχολεία θηλέων %	
1	Αιτωλίας και Ακαρνανίας	111	81	0		12	7	0		4.120				707			
2	Αρκαδίας	138	117	0		19	16	0		8.140				975			
3	Αττικής και Βοιωτίας	81	79	3	3,8	43	37	3	8,1	7.968	89	57	39,0	5.492	74	69	51,7
4	Αχαΐας και Ήλιδος	148	120	31	25,8	23	17	2	11,8	7.778	1.889	161	7,9	2.083	35	183	16,1
5	Ευβοίας	73	61	4	6,6	14	13	0		3.554	176	27	13,3	928			
6	Ζακύνθου	29	27	2	7,4	2	0	0		1.166	77	3	3,8	173			
7	Κέρκυρας	92	86	2	2,3	8	7	0		3.799	88	16	15,4	764			
8	Κεφαλληνίας	69	60	11	18,3	5	5	0		3.411	528	56	9,6	591			
9	Λαρίσης	124	101	0		41	36	0		7.223				2.664			
10	Τρικάλων	75	49	0		12	8	0		3.173				381			
11	Φθιώτιδος και Φωκίδος	125	108	26	24,1	23	12	0		5.763	1.165	103	8,1	955			
Σύνολο		1.065	889	79	8,9	202	158	5	3,2	56.095	4.012	423	9,5	15.713	109	252	30,2

¹Περιλαμβάνονται μόνο οι νομοί για τους οποίους υπάρχουν στοιχεία για το μαθητικό τους δυναμικό

Πηγή: Παπαμάρκου, 1890

Πίνακας Π.Π.Γ' 14: Σχολικός πληθυσμός των δημόσιων δημοτικών σχολείων κατά νομό που λειτουργούσαν το σχολικό έτος 1910-11

Νομός		Εγγεγραμμένοι					Παρόντες			Διαρροή	
		Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	A(%)	K(%)	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια
1	Αιτωλίας και Ακαρνανίας	12.329	3.470	15.799	78,04	21,96	10.674	3.045	13.719	13,4	12,2
2	Αργολίδος και Κορινθίας	12.857	6.984	19.841	64,80	35,20	12.003	6.388	18.391	6,6	8,5
3	Αρκαδίας	14.155	5.982	20.137	70,29	29,71	12.804	5.198	18.002	9,5	13,1
4	Άρτης	2.890	749	3.639	79,42	20,58	2.338	605	2.943	19,1	19,2
5	Αττικής και Βοιωτίας	19.872	14.929	34.801	57,10	42,90	17.920	12.911	30.831	9,8	13,5
6	Αχαΐας και Ήλιδος	18.234	8.980	27.214	67,00	33,00	16.727	7.961	24.688	8,3	11,3
7	Ευβοίας	8.276	3.429	11.705	70,70	29,30	7.523	3.015	10.538	9,1	12,1
8	Ζακύνθου	2.321	1.093	3.414	67,98	32,02	2.164	1.026	3.190	6,8	6,1
9	Κέρκυρας	8.216	2.774	10.990	74,76	25,24	7.286	2.296	9.582	11,3	17,2
10	Κεφαλληνίας	5.355	2.787	8.142	65,77	34,23	5.035	2.568	7.603	6,0	7,9
11	Κυκλάδων	7.788	4.920	12.708	61,28	38,72	7.166	4.458	11.624	8,0	9,4
12	Λακωνίας	10.802	4.287	15.089	71,59	28,41	9.894	3.804	13.698	8,4	11,3
13	Λαρίσης	13.194	7.822	21.016	62,78	37,22	11.518	6.595	18.113	12,7	15,7
14	Μεσσηνίας	17.074	6.988	24.062	70,96	29,04	15.799	5.985	21.784	7,5	14,4
15	Τρικάλων	12.382	3.246	15.628	79,23	20,77	11.309	2.728	14.037	8,7	16,0
16	Φθιώτιδος και Φωκίδος	11.651	4.018	15.669	74,36	25,64	10.741	3.680	14.421	7,8	8,4
Σύνολο		177.396	82.458	259.854	68,27	31,73	160.901	72.263	233.164	9,3	12,4

Πηγή: Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, 1912

Πίνακας Π.Π.Γ'15: Σχολικός πληθυσμός των ιδιωτικών σχολείων κατά νομό που λειτουργούσαν το σχολικό έτος 1910-11

Νομός		Εγγεγραμμένοι					Παρόντες			Διαρροή	
		Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Α (%)	Κ (%)	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια
1	Αιτωλίας και Ακαρνανίας	28	3	31	90,32	9,68	28	3	31	0,0	0,0
2	Αργολίδος και Κορινθίας	50		50	100,00	0,00	50		50	0,0	
3	Αρκαδίας										
4	Άρτης										
5	Αττικής και Βοιωτίας	4.762	3.802	8.564	55,60	44,40	3.579	3.534	7.113	24,8	7,0
6	Αχαΐας και Ήλιδος	887	383	1.270	69,84	30,16	743	349	1.092	16,2	8,9
7	Ευβοίας	0	105	105	0,00	100,00		103	103		1,9
8	Ζακύνθου	184	66	250	73,60	26,40	176	65	241	4,3	1,5
9	Κέρκυρας	372	657	1.029	36,15	63,85	311	625	936	16,4	4,9
10	Κεφαλληνίας	286	269	555	51,53	48,47	260	259	519	9,1	3,7
11	Κυκλάδων	517	738	1.255	41,20	58,80	495	671	1.166	4,3	9,1
12	Λακωνίας										
13	Λαρίσης	294	246	540	54,44	45,56	250	215	465	15,0	12,6
14	Μεσσηνίας	101	128	229	44,10	55,90	88	123	211	12,9	3,9
15	Τρικάλων										
16	Φθιώτιδος και Φωκίδος	29	37	66	43,94	56,06	28	35	63	3,4	5,4
Σύνολο		7.510	6.434	13.944	53,86	46,14	6.008	5.982	11.990	20,0	7,0

Πηγή: Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, 1912

Πίνακας Π.Π.Γ'16: Σχολικός πληθυσμός της δημοτικής εκπαίδευσης στις πρωτεύουσες των νομών και άλλων μεγάλων πόλεων κατά το σχολικό έτος 1910-11

Νομός	Πόλη	Σχολεία		Εγγεγραμμένοι			Παρόντες		
		Αρρένων	Θηλέων	Μαθητές	Μαθήτριες	Ποσοστό % των κοριτσιών	Μαθητές	Μαθήτριες	Ποσοστό % των κοριτσιών
Αιτωλίας και Ακαρνανίας	Μεσολόγγι	2	1	306	243	44,26	258	217	45,68
Αργολίδος και Κορινθίας	Ναύπλιο	1	1	223	156	41,16	202	141	41,11
	Αργος	3	2	641	410	39,01	641	396	38,19
Αρκαδίας	Τρίπολη	3	3	815	675	45,30	760	637	45,60
Αττικής και Βοιωτίας	Αθήνα	18	18	5.296	5.361	50,30	4717	4705	49,94
	Πειραιάς	10	11	3.299	3.094	48,40	2991	2557	46,09
Αχαΐας και Ηλίδος	Πάτρα	7	5	1.437	1.302	47,54	1289	1169	47,56
	Πύργος	3	2	832	789	48,67	764	673	46,83
Ευβοίας	Χαλκίδα	2	2	515	474	47,93	471	431	47,78
Ζακύνθου	Ζάκυνθος	3	3	463	396	46,10	440	377	46,14
Κέρκυρας	Κέρκυρα	2	3	729	502	40,78	576	428	42,63
Κεφαλληνίας	Αργοστόλι	2	1	378	222	37,00	367	206	35,95
Κυκλάδων	Ερμούπολη	4	4	666	588	46,89	614	531	46,38
Λακωνίας	Σπάρτη	2	1	368	247	40,16	322	218	40,37
Λαρίσης	Λάρισα	3	3	736	755	50,64	625	613	49,52
	Βόλος	4	5	1.157	1.203	50,97	976	924	48,63
Μεσσηνίας	Καλαμάτα	4	4	1.229	806	39,61	1031	685	39,92
Τρικάλων	Τρίκαλα	4	3	940	751	44,41	845	694	45,09
Φθιώτιδας και Φωκίδος	Λαμίας	3	2	413	398	49,08	384	375	49,41
Άρτης	Άρτα								
Σύνολο		80	74	20.443	18.372	47,33	18.273	15.977	46,65

Πίνακας Π.Π.Γ'17: Σχολεία και μαθητικό δυναμικό κατά νομούς Δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση αθροιστικά

Νομός	1900-01						1907-08						1910-11						
	Σχολεία			Εγγεγραμμένοι μαθητές	Πληθυσμός 1896	Ποσοστό (%) των μαθητών επί των κατοίκων	Σχολεία			Εγγεγραμμένοι μαθητές	Πληθυσμός 1907	Ποσοστό (%) των μαθητών επί των κατοίκων	Σχολεία			Εγγεγραμμένοι μαθητές	Πληθυσμός 1907	Ποσοστό (%) των μαθητών επί των κατοίκων	
	Δημόσια	Ιδιωτικά	Σύνολο				Δημόσια	Ιδιωτικά	Σύνολο				Δημόσια	Ιδιωτικά	Σύνολο				
1	Αττικής και Βοιωτίας	213	66	279	27.304	313.069	8,72	230	53	283	37.199	407.063	9,14	256	56	312	43.365	407.063	10,65
2	Αιτωλίας και Ακαρνανίας	256	0	256	9.855	170.565	5,78	290	1	291	14.372	188.597	7,62	278	1	279	15.830	188.597	8,39
3	Αργολίδος και Κορινθίας	199	2	201	13.828	157.578	8,78	241		241	19.335	166.274	11,63	242	1	243	19.891	166.274	11,96
4	Αρκαδίας	217	1	218	14.571	167.092	8,72	244		244	18.039	162.324	11,11	274		274	20.137	162.324	12,41
5	Άρτης	65		65	2.664	39.144	6,81	55	4	59	3.281	41.280	7,95	62		62	3.639	41.280	8,82
6	Αχαΐας και Ήλιδος	319	9	328	20.138	236.251	8,52	394	8	402	26.115	254.728	10,25	418	9	427	28.474	254.728	11,18
7	Ευβοίας	153	4	157	8.903	115.515	7,71	168		168	11.389	127.539	8,93	170	2	172	11.810	127.539	9,26
8	Ζακύνθου	47	13	60	3.319	45.032	7,37	52	9	61	3.525	42.502	8,29	54	6	60	3.664	42.502	8,62
9	Κέρκυρας	152	39	191	9.582	124.578	7,69	155	8	163	11.638	129.042	9,02	158	9	167	12.019	129.042	9,81
10	Κεφαλληνίας	103	21	124	6.949	83.363	8,34	121	7	128	8.762	82.950	10,56	119	8	127	8.697	82.950	10,48
11	Κυκλάδων	163	32	195	12.156	134.747	9,62	158	32	190	13.118	130.378	10,66	160	24	184	13.963	130.378	10,71
12	Λακωνίας	211	1	212	12.123	135.462	8,95	227		227	15.361	135.526	11,33	235		235	15.089	135.526	11,13
13	Λαρίσης	271	11	282	17.052	181.542	9,39	257	7	264	19.124	200.286	9,55	270	6	276	21.556	200.286	10,76
14	Μεσσηνίας	244	10	254	16.532	205.798	8,63	311	5	316	21.585	218.514	9,88	326	4	330	24.291	218.514	11,12
15	Τρικάλων	262	1	263	11.714	176.773	6,63	244		244	13.427	183.489	7,32	266		266	15.628	183.489	8,52
16	Φθιώτιδος και Φωκίδος	253	1	254	12.261	147.297	8,32	254		254	14.539	161.460	9,00	263	2	265	15.735	161.460	9,75
	Σύνολο	3.128	211	3.339	198.95	2.433.8	8,18	3.421	144	3.565	250.809	2.631.9	9,53	3.551	128	3.679	273.78	2.631.952	10,40

Πηγή: Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, 1912

Δ΄ Περίοδος ανάπτυξης (από 1926 έως 1955) και περίοδος ισοροπίας(1955-2006)

(Π.Π.Δ΄)

Για την σύνταξη των πινάκων Π.Π.Δ΄1 έως Π.Π.Δ΄8 και Π.Π.Δ΄11 χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τις ακόλουθες εκδόσεις της ΕΣΥΕ: ΕΣΥΕ, 1931α&β, 1933α&β, 1934α&β, 1936α&β, 1937α, 1938α, 1940α, 1957, 1958α, 1959α, 1961α, 1962α&β, 1965α, 1966α&β, 1968α, 1971 α&β, 1974α, 1975, 1976, 1977, 1978 α&β, 1979, 1981, 1982, 1983, 1986, 1987, 1990, 1992, 1994, 1995, 1997, 2000, 2002, χ.χ.α&β&γ&δ&ε

Πίνακας Π.Π.Δ'1: Μαθητικό δυναμικό της Α' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια εκπαίδευση					
1926-27	119.597	112.002	106.110	96.278	63.782	54.898
1927-28	115.352	105.928	103.193	92.003	62.582	53.906
1928-29	108.881	100.281	96.915	85.837	58.534	50.591
1929-30	112.407	107.703	100.936	94.438	62.250	56.317
1930-32	116.589	109.749	105.359	96.943	66.738	59.606
1931-32	122.472	114.969	109.593	100.087	72.414	64.589
1932-33	128.450	119.974	113.747	103.784	74.858	67.079
1933-34	130.339	121.448	116.715	105.470	78.008	69.589
1934-35	130.717	121.064	117.028	105.125	78.806	69.954
1935-36	128.759	119.741	116.367	104.963	77.392	70.550
1936-37	133.972	123.084	119.468	106.934	80.634	72.205
1937-38	133.166	125.954	120.291	110.799	84.130	76.834
1938-39	126.721	121.402	115.095	108.203	80.505	75.421
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1954-55	96.677	92.005			75.238	71.902
1955-56	88.260	83.925			71.017	68.088
1956-57	88.703	82.735				
1957-58	91.822	85.175				
1958-59	90.254	83.753				
1959-60	85.757	79.096				
1960-61			87.320	80.780		
1961-62	90.048	82.925	88.607	81.551	75.306	70.833
1962-63			90.526	83.636	76.814	72.412
1963-64			88.887	82.122	75.906	71.837
1964-65			108.582	99.977	89.881	85.225
1965-66			97.332	89.079	81.289	76.618
1966-67			92.971	84.916	77.944	73.656
1967-68			87.755	80.175	74.789	70.345
1967-68			85.026	78.039	73.074	69.007
1968-69			84.804	77.869	73.328	69.288
1970-71			86.527	78.872	74.588	69.988
1971-72	87.738	80.923	87.097	80.364	76.633	72.552
1972-73	90.212	82.970	89.278	81.914	79.657	74.950
1973-74	91.160	84.036	90.717	83.657	81.027	76.670
1974-75	88.649	81.387	88.137	80.949	79.695	75.127

Πίνακας Π.Π.Δ'1: Μαθητικό δυναμικό της Α' τάξης του Δημοτικού σχολείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1975-76	85.114	78.287	84.642	77.891	77.160	72.487
1976-77	82.538	75.794	82.140	75.414	75.599	70.694
1977-78	80.878	75.234	80.608	75.035	74.947	71.024
1978-79	80.682	74.340	80.413	74.082	74.869	70.304
1979-80	79.517	72.970	79.338	72.836	74.282	69.457
1980-81	81.921	75.622	81.766	75.483	81.464	75.290
1981-82	75.646	71.071	75.558	71.214	75.085	70.915
1982-83	75.973	71.753	75.845	71.594	75.613	71.392
1983-84	74.757	70.884	74.542	70.734	74.237	70.519
1984-85	75.673	70.657	75.554	70.566	75.067	70.239
1985-86	76.592	71.676	76.513	71.623	76.044	71.272
1986-87	74.857	69.894				
1987-88	71.262	67.214				
1988-89	70.080	65.820	69.847	65.663	69.284	65.226
1989-90	66.634	62.420				
1990-91	63.737	59.852				
1991-92	60.079	56.440	59.791	56.149	59.094	55.649
1992-93	58.161	54.405	57.687	53.993	57.046	53.588
1993-94	58.640	55.246	58.146	54.901	57.507	54.406
1994-95	57.507	53.579	56.817	52.977	56.817	52.977
1995-96	53.220	49.974	52.379	49.320	52.379	49.320
1996-97	53.655	51.058	52.791	50.434	52.791	50.434
1997-98	52.952	48.868	52.117	48.277	52.117	48.277
1998-99	59.023	54.521	58.227	53.871	56.825	52.897
1999-00	56.952	53.600	56.146	52.918	54.846	52.037
2000-01	58.475	54.119	57.639	53.414	56.256	52.533
2001-02	57.906	53.508	56.932	52.807	55.545	51.858
2002-03	56.286	53.235	55.607	52.829	54.422	51.947
2003-04	55.887	53.082	55.441	52.429	54.254	51.621
2004-05	54.689	51.591	53.902	50.902	52.899	50.152
2005-06	53.947	50.891	53.237	50.304	52.096	49.509
2006-07	55.832	52.664	55.201	52.073	53.989	51.251

Πίνακας Π.Π.Δ'2: Μαθητικό δυναμικό της Β' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια εκπαίδευση					
1926-27	71.761	54.183	66.539	49.676	53.924	39.750
1927-28	74.659	60.988	70.167	56.894	56.167	44.908
1928-29	75.355	62.674	70.693	58.064	55.661	45.174
1929-30	74.857	64.037	70.346	59.894	56.270	47.524
1930-32	77.208	67.980	73.227	64.010	58.774	51.066
1931-32	81.470	72.033	76.898	67.368	62.954	54.712
1932-33	86.620	76.499	81.417	71.042	65.314	57.278
1933-34	92.692	81.472	87.541	76.199	70.375	60.883
1934-35	95.759	84.831	90.330	79.251	72.716	64.127
1935-36	98.976	87.362	93.815	81.806	75.655	66.191
1936-37	98.884	88.129	93.087	82.185	75.205	66.835
1937-38	101.698	90.315	96.115	84.540	79.255	69.785
1938-39	104.298	94.165	99.076	88.960	80.984	73.144
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1954-55	94.137	87.498			81.440	76.684
1955-56	86.963	81.255			75.607	71.773
1956-57	80.790	75.848				
1957-58	82.134	77.072				
1958-59	84.488	78.406				
1959-60	84.569	78.371				
1960-61			80.553	74.167		
1961-62	81.840	76.028	80.975	75.217	73.050	69.274
1962-63			83.455	76.813	75.159	70.608
1963-64			84.418	78.120	76.278	71.939
1964-65			83.805	77.491	76.156	71.945
1965-66			96.944	90.052	88.280	83.665
1966-67			89.467	82.715	80.956	76.624
1967-68			85.482	78.730	77.587	73.179
1967-68			81.854	75.150	74.682	70.128
1968-69			79.385	72.984	72.983	68.553
1970-71			79.040	72.980	72.522	68.583
1971-72	80.546	73.960	80.288	73.761	74.814	70.031
1972-73	81.943	76.033	81.186	75.396	76.410	72.132
1973-74	84.428	78.429	84.403	78.056	79.877	74.975
1974-75	84.590	78.784	84.380	78.598	80.603	76.086

Πίνακας Π.Π.Δ'2: Μαθητικό δυναμικό της Β' τάξης του Δημοτικού σχολείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1975-76	83.611	77.608	83.406	77.434	79.968	75.067
1976-77	80.724	75.027	80.570	74.903	77.867	73.003
1977-78	78.131	72.580	78.036	72.482	75.877	70.986
1978-79	77.077	72.245	76.967	72.181	74.724	70.666
1979-80	76.364	70.895	76.248	70.791	74.576	69.672
1980-81	76.629	71.659	76.568	71.645	76.507	71.607
1981-82	81.232	74.871	81.158	74.826	80.851	74.584
1982-83	75.168	70.992	75.100	70.916	74.940	70.795
1983-84	75.648	71.477	75.549	71.370	75.405	71.251
1984-85	74.706	70.925	74.648	70.890	74.443	70.739
1985-86	75.098	70.180	75.057	70.142	74.848	69.979
1986-87	75.170	70.215				
1987-88	75.158	70.632				
1988-89	70.313	66.589	70.185	66.501	69.957	66.338
1989-90	69.270	65.191				
1990-91	66.027	62.037				
1991-92	63.227	59.482	63.061	59.338	62.771	59.124
1992-93	59.712	56.071	59.476	55.854	59.247	55.700
1993-94	57.542	54.056	57.287	53.845	57.039	53.667
1994-95	57.919	54.823	57.596	54.506	57.596	54.506
1995-96	56.522	52.917	56.118	52.529	56.118	52.529
1996-97	51.867	49.063	51.497	48.693	51.497	48.693
1997-98	52.647	50.593	52.356	50.313	52.356	50.313
1998-99	51.649	48.276	51.294	47.987	50.931	47.736
1999-00	57.331	53.583	56.929	53.295	56.559	53.003
2000-01	55.353	52.599	54.934	52.262	54.601	51.985
2001-02	57.113	53.221	56.632	52.878	56.338	52.619
2002-03	56.217	51.980	55.789	52.001	55.481	51.756
2003-04	55.214	52.505	54.592	52.080	54.245	51.811
2004-05	54.794	52.077	54.363	51.685	54.073	51.413
2005-06	53.531	50.875	53.174	50.491	52.831	50.196
2006-07	52.754	50.216	52.411	49.866	52.073	49.630

Πίνακας Π.Π.Δ'3: Μαθητικό δυναμικό της Γ' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια εκπαίδευση						
1926-27	70.372	47.713	65.233	43.637	52.461	34.707
1927-28	67.433	47.620	62.991	43.811	50.807	34.998
1928-29	69.316	52.118	64.462	47.886	50.456	37.343
1929-30	71.874	56.331	67.346	52.576	52.523	41.213
1930-32	73.422	59.174	69.354	55.411	54.074	43.731
1931-32	75.969	63.339	71.380	58.786	57.132	47.518
1932-33	78.391	66.248	73.330	60.987	58.436	48.938
1933-34	82.377	70.059	77.557	64.984	61.855	52.051
1934-35	87.686	74.071	82.485	68.705	66.289	55.662
1935-36	92.329	78.426	87.034	72.963	68.966	58.372
1936-37	95.503	81.910	89.463	76.267	70.750	60.916
1937-38	97.312	84.138	91.445	78.298	73.363	63.903
1938-39	100.804	86.675	95.319	81.236	76.815	66.703
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1954-55	94.406	86.782			80.219	75.359
1955-56	94.239	86.452			80.645	76.272
1956-57	87.194	79.687				
1957-58	83.336	76.576				
1958-59	82.435	75.546				
1959-60	84.852	77.553				
1960-61			84.762	77.871		
1961-62	81.628	73.886	80.619	72.969	72.151	67.383
1962-63			81.827	74.898	73.445	69.175
1963-64			82.857	75.702	74.764	70.085
1964-65			84.429	77.109	76.600	71.800
1965-66			83.461	76.669	76.089	71.828
1966-67			95.216	88.173	87.061	82.807
1967-68			88.201	80.969	80.103	75.769
1967-68			85.046	77.462	77.664	72.858
1968-69			81.324	73.778	75.342	70.073
1970-71			78.186	71.358	72.442	67.925
1971-72	77.537	71.512	77.250	71.283	72.807	68.434
1972-73	79.009	72.765	78.403	72.019	74.307	69.533
1973-74	80.715	74.912	80.475	74.750	76.803	72.533
1974-75	82.854	76.467	82.636	76.260	79.515	74.357

Πίνακας Π.Π.Δ'3. Μαθητικό δυναμικό της Γ' τάξης του Δημοτικού σχολείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1975-76	83.853	78.198	83.684	78.031	81.021	76.292
1976-77	82.754	77.249	82.550	77.064	80.375	75.790
1977-78	80.002	74.505	79.916	74.371	78.586	73.450
1978-79	77.401	71.898	77.308	71.816	75.937	70.958
1979-80	75.471	70.734	75.388	70.626	74.520	70.070
1980-81	76.147	71.345	76.163	71.336	76.140	71.310
1981-82	76.408	71.308	76.360	71.289	76.223	71.190
1982-83	80.801	74.722	80.711	74.632	80.612	74.555
1983-84	75.050	70.903	74.938	70.854	74.831	70.761
1984-85	75.882	71.641	75.845	71.628	75.709	71.516
1985-86	74.383	70.725	74.351	70.694	74.196	70.565
1986-87	73.964	69.034				
1987-88	75.907	71.167				
1988-89	74.798	70.296	74.707	70.216	74.549	70.088
1989-90	69.998	66.209				
1990-91	69.220	65.260				
1991-92	66.104	62.220	65.968	62.115	65.811	61.985
1992-93	63.292	59.681	63.128	59.534	62.987	59.419
1993-94	59.890	56.192	59.652	56.047	59.582	55.952
1994-95	57.622	54.232	57.384	54.015	57.227	53.895
1995-96	57.608	54.785	57.357	54.561	57.221	54.454
1996-97	56.210	52.845	55.962	52.650	55.860	52.532
1997-98	52.289	49.519	52.054	49.329	51.948	49.237
1998-99	52.973	50.944	52.734	50.708	52.553	50.600
1999-00	51.753	48.271	51.469	48.010	51.323	47.895
2000-01	57.178	53.422	56.869	53.151	56.724	53.055
2001-02	55.499	52.670	55.035	52.327	54.911	52.231
2002-03	57.017	53.048	56.554	52.848	56.433	52.747
2003-04	56.152	52.325	55.686	51.986	55.557	51.889
2004-05	54.729	52.295	54.438	51.986	54.303	51.860
2005-06	54.723	52.118	54.400	51.810	54.236	51.670
2006-07	53.605	50.727	53.298	50.429	53.114	50.284

Πίνακας Π.Π.Δ'4: Μαθητικό δυναμικό της Δ' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια εκπαίδευση					
1926-27	65.822	37.177	61.008	33.775	50.765	28.232
1927-28	62.504	37.127	57.981	33.759	48.396	28.474
1928-29	59.801	36.827	54.850	33.265	45.175	27.701
1929-30	59.849	41.801	55.702	38.490	47.111	33.306
1930-32	60.851	45.145	57.228	42.025	49.097	36.458
1931-32	62.561	47.788	58.611	43.997	50.614	38.572
1932-33	64.802	50.958	60.465	46.774	52.648	40.803
1933-34	66.382	52.619	62.199	48.254	53.985	42.119
1934-35	68.996	55.675	64.473	51.237	56.103	45.112
1935-36	75.257	60.568	70.747	56.066	61.048	48.867
1936-37	79.341	64.399	74.375	59.510	63.969	51.779
1937-38	82.656	68.121	77.481	62.951	66.294	54.554
1938-39	86.357	72.098	81.348	67.282	70.040	58.992
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1954-55	80.179	71.760			71.812	65.085
1955-56	86.320	79.071			78.094	72.702
1956-57	85.956	79.152				
1957-58	83.331	76.782				
1958-59	78.010	71.295				
1959-60	77.981	71.542				
1960-61			80.239	73.444		
1961-62	80.422	73.995	79.443	73.031	74.130	69.595
1962-63			77.735	70.274	72.415	66.859
1963-64			77.803	71.314	72.823	68.212
1964-65			79.214	72.741	74.388	69.769
1965-66			80.775	73.757	76.403	71.213
1966-67			80.075	73.516	75.687	71.029
1967-68			90.363	84.020	85.817	81.426
1967-68			84.540	77.372	80.044	74.860
1968-69			81.356	74.356	77.164	72.080
1970-71			78.433	71.213	74.067	68.803
1971-72	75.742	69.788	75.457	69.534	72.509	67.888
1972-73	75.396	69.746	74.591	69.074	72.432	67.867
1973-74	76.643	70.941	76.432	70.785	74.615	69.842
1974-75	78.137	72.730	77.860	72.534	76.338	71.762

Πίνακας Π.Π.Δ'4: Μαθητικό δυναμικό της Δ' τάξης του Δημοτικού σχολείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1975-76	81.271	75.194	81.080	75.018	79.823	74.377
1976-77	82.515	77.236	82.357	77.070	81.303	76.476
1977-78	81.503	76.540	81.392	76.433	80.626	76.035
1978-79	79.570	73.659	79.509	73.560	78.752	73.130
1979-80	76.058	70.649	75.988	70.580	75.520	70.290
1980-81	75.537	71.436	75.543	71.417	75.510	71.394
1981-82	76.059	71.043	76.021	71.009	75.881	70.891
1982-83	76.240	71.348	76.171	71.286	76.100	71.227
1983-84	80.624	74.666	80.543	74.615	80.439	74.517
1984-85	75.259	71.137	75.237	71.131	75.147	71.013
1985-86	75.765	71.524	75.752	71.512	75.631	71.414
1986-87	73.417	69.652				
1987-88	74.877	70.053				
1988-89	75.643	71.023	75.551	70.963	75.444	70.863
1989-90	74.543	70.047				
1990-91	70.061	66.264				
1991-92	69.540	65.551	69.432	65.448	69.284	65.331
1992-93	66.453	62.560	66.305	62.428	66.205	62.353
1993-94	63.578	60.124	63.421	59.965	63.334	59.877
1994-95	60.192	56.566	59.997	56.371	59.894	56.306
1995-96	57.854	54.371	57.653	54.173	57.577	54.114
1996-97	57.626	54.849	57.411	54.690	57.345	54.617
1997-98	57.021	53.526	56.824	53.343	56.721	53.274
1998-99	52.864	50.178	52.631	49.981	52.544	49.855
1999-00	53.303	51.226	53.024	50.971	52.920	50.873
2000-01	51.896	48.347	51.604	48.133	51.505	48.062
2001-02	57.499	53.432	57.178	53.285	57.051	53.204
2002-03	55.330	52.709	55.110	52.433	55.029	52.345
2003-04	57.053	53.096	56.610	52.861	56.516	52.760
2004-05	56.053	52.403	55.800	52.160	55.700	52.077
2005-06	54.929	52.408	54.675	52.145	54.557	52.041
2006-07	54.919	52.218	54.655	51.970	54.531	51.863

Πίνακας Π.Π.Δ'5: Μαθητικό δυναμικό της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια εκπαίδευση					
1926-27	31.460	15.680	28.217	13.812	23.137	11.408
1927-28	37.626	19.455	33.512	16.786	27.687	14.149
1928-29	37.842	19.397	33.260	16.563	26.956	13.755
1929-30	47.898	26.542	43.135	23.148	35.757	19.583
1930-32	51.652	32.251	47.369	28.666	39.108	24.179
1931-32	55.001	36.186	50.360	32.194	42.006	27.869
1932-33	55.611	37.951	50.433	33.094	42.311	28.559
1933-34	57.615	39.560	52.359	34.647	43.439	29.712
1934-35	58.952	41.241	53.161	36.011	44.522	31.137
1935-36	62.313	45.307	56.951	40.081	47.163	34.581
1936-37	68.575	50.379	62.446	44.118	51.653	37.794
1937-38	63.458	50.432	56.750	44.084	48.026	38.681
1938-39	65.021	51.835	59.095	45.945	50.934	40.894
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1954-55	74.441	61.616			66.078	55.304
1955-56	76.378	66.568			68.745	61.138
1956-57	80.765	71.779				
1957-58	86.526	78.488				
1958-59	80.914	71.938				
1959-60	76.885	68.336				
1960-61			76.770	69.238		
1961-62	78.885	71.452	77.158	69.830	72.397	67.206
1962-63			78.674	70.882	73.764	67.831
1963-64			75.343	67.782	71.077	65.317
1964-65			76.842	69.640	72.356	66.884
1965-66			77.600	70.769	73.610	68.360
1966-67			79.001	71.880	75.227	69.712
1967-68			77.541	71.328	74.209	69.597
1967-68			89.318	81.778	85.695	79.927
1968-69			82.410	75.294	78.933	73.453
1970-71			79.699	72.442	75.991	70.407
1971-72	76.832	69.846	76.282	69.449	73.711	68.194
1972-73	75.006	68.822	74.139	67.795	72.065	66.774
1973-74	74.963	68.988	74.479	68.588	72.964	67.801
1974-75	75.853	69.857	75.441	69.507	74.207	68.885

Πίνακας Π.Π.Δ'5: Μαθητικό δυναμικό της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1975-76	77.838	72.440	77.519	72.143	76.455	71.618
1976-77	81.028	75.127	81.028	75.127	80.011	74.473
1977-78	82.064	77.017	81.952	76.865	81.498	76.578
1978-79	81.351	76.110	81.264	75.997	80.797	75.693
1979-80	78.670	72.738	78.584	72.628	78.258	72.484
1980-81	76.462	71.444	76.429	71.415	76.405	71.388
1981-82	75.449	71.057	75.420	71.018	75.299	70.906
1982-83	75.945	71.014	75.857	70.925	75.792	70.861
1983-84	76.276	71.323	76.256	71.243	76.114	71.167
1984-85	80.913	74.938	80.840	74.882	80.729	74.757
1985-86	75.260	71.088	75.240	71.031	75.132	70.914
1986-87	74.799	70.399				
1987-88	74.276	70.663				
1988-89	74.607	69.821	74.549	69.784	74.448	69.694
1989-90	75.442	70.771				
1990-91	74.566	70.073				
1991-92	70.271	66.558	70.187	66.478	70.077	66.364
1992-93	69.779	65.742	69.636	65.583	69.539	65.503
1993-94	66.854	62.966	66.707	62.849	66.617	62.765
1994-95	63.847	60.262	63.674	60.099	63.596	60.037
1995-96	60.373	56.808	60.169	56.650	60.117	56.604
1996-97	58.130	54.473	57.961	54.353	57.903	54.307
1997-98	58.504	55.528	58.340	55.384	58.279	55.311
1998-99	57.512	54.213	57.296	54.026		
1999-00	53.182	50.434	52.947	50.210		
2000-01	53.351	51.306	53.123	51.110	53.062	51.058
2001-02	52.234	48.693	51.842	48.457	51.790	48.395
2002-03	57.503	53.611	57.274	53.414	57.227	53.362
2003-04	55.610	52.790	55.262	52.550	55.190	52.453
2004-05	57.108	53.158	56.887	52.929	56.828	52.859
2005-06	56.264	52.579	56.001	52.391	55.925	52.315
2006-07	55.087	52.608	54.840	52.407	54.752	52.294

Πίνακας Π.Π.Δ'6: Μαθητικό δυναμικό της ΣΤ' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια ($N_{ΑΑΠ}(t)$)	Κορίτσια ($N_{ΑΘΠ}(t)$)
	Δημόσια εκπαίδευση					
1926-27	16.811	7.504	15.268	6.733	13.731	6.211
1927-28	20.988	9.028	18.923	7.886	16.960	7.306
1928-29	23.275	10.295	20.600	8.973	18.596	8.256
1929-30	29.339	12.215	26.283	10.770	24.145	10.129
1930-32	36.812	17.463	33.752	15.694	31.419	14.867
1931-32	41.822	22.145	38.580	20.041	35.865	18.902
1932-33	44.954	25.242	41.098	22.388	38.343	21.139
1933-34	45.807	25.472	41.883	22.497	39.008	21.255
1934-35	46.006	26.488	41.880	23.330	39.301	22.105
1935-36	47.338	28.440	43.268	25.222	40.801	23.899
1936-37	51.234	32.178	47.486	28.720	44.825	27.308
1937-38	55.058	35.412	50.261	31.576	48.561	30.693
1938-39	44.978	32.822	41.711	29.514	40.310	28.624
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1954-55	61.039	43.273			59.013	41.222
1955-56	65.322	52.878			63.660	51.189
1956-57	66.931	57.189				
1957-58	79.604	71.032				
1958-59	78.335	69.808				
1959-60	75.905	66.484				
1960-61			72.388	63.730		
1961-62	72.087	64.657	70.903	63.334	70.002	62.794
1962-63			73.655	66.342	72.593	65.312
1963-64			73.750	66.603	72.696	65.708
1964-65			71.596	64.356	70.223	63.317
1965-66			73.379	66.052	72.077	65.025
1966-67			73.930	67.535	72.722	66.499
1967-68			75.291	68.872	74.809	68.465
1967-68			76.498	68.729	74.809	68.465
1968-69			85.536	79.001	84.923	78.567
1970-71			78.784	72.450	77.758	71.615
1971-72	76.057	70.247	75.645	69.888	75.249	69.627
1972-73	74.257	67.813	73.339	67.114	73.017	66.890
1973-74	73.235	67.045	72.849	66.765	72.559	66.555
1974-75	73.213	67.385	72.922	67.064	72.691	66.887

Πίνακας Π.Π.Δ'6: Μαθητικό δυναμικό της ΣΤ' τάξης του Δημοτικού σχολείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια ($N_{ΑΑΠ}(t)$)	Κορίτσια ($N_{ΑΘΠ}(t)$)
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1975-76	74.667	69.042	74.430	68.780	74.228	68.639
1976-77	76.754	71.851	76.604	71.638	76.464	71.495
1977-78	80.340	74.741	80.236	74.621	80.113	74.479
1978-79	81.940	76.425	81.851	76.299	81.718	76.170
1979-80	80.400	75.083	80.317	75.029	80.230	74.967
1980-81	78.945	73.494	78.955	73.462	78.942	73.447
1981-82	76.308	71.036	76.298	71.043	76.220	70.908
1982-83	75.231	70.984	75.165	70.915	75.117	70.873
1983-84	75.847	70.985	75.802	70.933	75.736	70.845
1984-85	76.480	71.437	76.357	71.418	76.257	71.283
1985-86	80.731	74.713	80.706	74.686	80.584	74.527
1986-87	74.273	69.986				0
1987-88	75.697	71.429				
1988-89	74.117	70.420	74.067	70.384	73.944	70.299
1989-90	74.573	69.590				0
1990-91	75.514	70.742				
1991-92	74.872	70.363	74.780	70.257	74.658	70.154
1992-93	70.653	66.892	70.541	66.749	70.438	66.680
1993-94	70.223	66.189	70.144	66.083	70.069	66.007
1994-95	67.079	63.246	66.946	63.130	66.880	63.064
1995-96	64.284	60.572	64.141	60.429	64.091	60.382
1996-97	60.468	56.900	60.323	56.771	60.284	56.700
1997-98	58.816	55.306	58.668	55.170	58.614	55.109
1998-99	59.107	56.186	58.915	56.011		
1999-00	57.940	54.502	57.702	54.314		
2000-01	53.342	50.544	53.096	50.364	53.008	50.306
2001-02	53.772	51.494	53.459	51.345	53.388	51.266
2002-03	58.982	48.724	52.004	48.526	51.907	48.445
2003-04	57.895	53.760	57.528	53.605	57.437	53.511
2004-05	55.753	52.893	55.524	52.709	55.415	52.637
2005-06	57.519	53.416	57.325	53.227	57.209	53.158
2006-07	56.574	52.757	56.330	52.573	56.225	52.473

Πίνακας Π.Π.Δ'7: Μαθητικό δυναμικό της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης 1926-1939

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι*		Φοιτήσαντες**		Προαχθέντες***	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
1926-27	20.717	13.653	16.655	10.903	12.819	7.902
1927-28	27.080	14.554	22.074	13.213	16.520	9.960
1928-29	27.098	15.521	22.420	13.144	16.112	10.142
1929-30	26.397	16.710	21.740	14.368	15.618	10.341
1930-32	24.156	15.718	20.760	14.070	14.359	9.898
1931-32	23.302	15.781	20.743	14.453	13.243	9.662
1932-33	22.387	14.867	20.319	14.025	13.418	9.504
1933-34	22.740	15.755	20.270	14.936	13.681	9.898
1934-35	24.191	16.878	22.184	16.053	15.170	10.979
1935-36	25.508	17.463	17.387	12.250	15.815	11.359
1936-37	20.463	13.021	18.052	12.134	16.459	11.296
1937-38	18.322	10.038	15.731	9.243	14.667	8.993
1938-39	18.022	10.697	15.836	9.915	14.625	9.382

Στο μαθητικό δυναμικό της ιδιωτικής εκπαίδευσης αθροίζεται και το μαθητικό δυναμικό των μουσουλμανικών σχολείων που συντηρούνταν από τις μουσουλμανικές κοινότητες

* Δεν περιλαμβάνονται οι μαθητές των μουσουλμανικών σχολείων στα σχολικά έτη 1936-37 έως 1938-39 (Δεν δημοσιεύονται από την ΕΣΥΕ)

**Δεν περιλαμβάνονται οι μαθητές των μουσουλμανικών σχολείων στα σχολικά έτη 1935-36 έως 1938-39

***Δεν περιλαμβάνονται οι μαθητές των μουσουλμανικών σχολείων

Πίνακας Π.Π.Δ'8: Μαθητικό δυναμικό της Δημοτικής Εκπαίδευσης

Σχολικό Έτος (t)	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια (N _{ΕΑΠ} (t))	Κορίτσια (N _{ΕΘΠ} (t))	Αγόρια (N _{ΦΑΠ} (t))	Κορίτσια (N _{ΦΘΠ} (t))	Αγόρια (N _{ΠΑΠ} (t))	Κορίτσια (N _{ΠΘΠ} (t))
1926-27	396.540	287.912	359.030	254.814	270.619	183.108
1927-28	405.642	294.700	368.841	264.352	279.119	193.701
1928-29	401.568	297.113	363.200	263.732	271.490	192.962
1929-30	422.621	325.339	385.488	293.684	293.674	218.413
1930-32	440.690	347.480	407.049	316.819	313.569	239.805
1931-32	462.597	372.241	426.165	336.926	334.228	261.824
1932-33	481.215	391.739	440.809	352.094	345.328	273.300
1933-34	497.952	406.385	458.524	366.987	360.351	285.507
1934-35	512.307	420.248	471.541	379.712	372.907	299.076
1935-36	530.480	437.307	485.569	393.351	386.840	313.819
1936-37	547.972	453.100	504.377	409.868	403.495	328.133
1937-38	551.670	464.410	508.074	421.491	414.296	343.443
1938-39	546.201	469.694	507.480	431.055	414.213	353.160
1954-55	500.879	442.934	489.819	429.978	433.795	385.556
1955-56	497.482	450.149			437.768	401.162
1956-57	490.339	446.390				
1957-58	506.753	465.125				
1958-59	494.436	450.746				
1959-60	485.949	441.382				
1960-61			482.032	439.230		
1961-62	484.910	442.943	477.705	435.932	437.036	407.085
1962-63			485.872	442.845		
1963-64			483.058	441.643	443.544	413.098
1964-65			504.468	461.314	459.604	428.940
1965-66			509.491	466.378	467.748	436.709
1966-67			510.660	468.735	469.597	440.327
1967-68			504.633	464.094	467.314	438.781
1967-68			502.282	458.530		
1968-69			494.815	453.282	462.673	432.014
1970-71			480.669	439.315	447.368	417.321
1971-72	474.452	436.276	472.019	434.279	445.723	416.726
1972-73	475.823	438.149	470.936	433.312	447.888	418.146
1973-74	481.144	444.351	479.355	442.601	457.845	428.376
1974-75	483.296	446.610	481.376	444.912	463.049	433.104

Πίνακας Π.Π.Δ'8. Μαθητικό δυναμικό της Δημοτικής Εκπαίδευσης
(δημόσιας και ιδιωτικής)
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος (t)	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια (N _{ΕΑΠ(t)})	Κορίτσια (N _{ΕΘΠ(t)})	Αγόρια (N _{ΦΑΠ(t)})	Κορίτσια (N _{ΦΘΠ(t)})	Αγόρια (N _{ΠΑΠ(t)})	Κορίτσια (N _{ΠΘΠ(t)})
1975-76	486.354	450.769	484.761	449.297	468.655	438.480
1976-77	486.313	452.284	485.249	451.216	471.619	441.931
1977-78	482.918	450.617	482.140	449.807	471.647	442.552
1978-79	478.021	444.677	477.312	443.935	466.797	436.921
1979-80	466.480	433.069	465.863	432.490	457.386	426.940
1980-81	465.641	435.000	465.424	434.758	464.968	434.436
1981-82	461.102	430.386	460.815	430.399	459.559	429.394
1982-83	459.358	430.813	458.849	430.268	458.174	429.703
1983-84	458.202	430.238	457.630	429.749	456.762	429.060
1984-85	458.913	430.735	458.481	430.515	457.352	429.547
1985-86	457.829	429.906	457.619	429.688	456.435	428.671
1986-87	446.480	419.180				
1987-88	447.177	421.158				
1988-89	439.558	413.969	438.906	413.511	437.626	412.508
1989-90	430.460	404.228				
1990-91	419.125	394.228				
1991-92	404.093	380.614	403.219	379.785	401.695	378.607
1992-93	388.050	365.351	386.773	364.141	385.462	363.243
1993-94	376.727	354.773	375.357	353.690	374.148	352.674
1994-95	364.166	342.708	362.414	341.098	362.010	340.785
1995-96	349.861	329.427	347.817	327.662	347.503	327.403
1996-97	337.956	319.188	335.945	317.591	335.680	317.283
1997-98	332.229	313.340	330.359	311.816	330.035	311.521
1998-99	333.128	314.318	331.097	312.584		
1999-00	330.461	311.616	328.217	309.718		
2000-01	329.595	310.337	327.265	308.434	325.156	306.999
2001-02	333.325	313.006	331.078	311.099	329.023	309.573
2002-03	334.671	314.008	332.338	312.051	330.499	310.602
2003-04	337.811	317.558	335.119	315.511	333.199	314.045
2004-05	333.126	314.417	330.914	312.371	329.218	310.998
2005-06	330.913	312.287	328.812	310.368	326.854	308.889
2006-07	328.771	311.190	326.735	309.318	324.684	307.795

Πίνακας Π.Π.Δ'9: Ποσοστιαίες κατανομές των φοιτησάντων αγοριών της ΠΕ ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων, των προαχθέντων ως προς το σύνολο των φοιτησάντων και οι αντίστοιχες των κοριτσιών

Σχολικό Έτος (<i>t</i>)	Φοιτήσαντες/Εγγεγραμμένοι		Προαχθέντες/Φοιτήσαντες	
	Αγόρια ($P_{\Phi\text{ΑΠ}/\text{ΕΑΠ}}(t)$)	Κορίτσια ($P_{\Phi\text{ΘΠ}/\text{ΕΘΠ}}(t)$)	Αγόρια ($P_{\text{ΠΑΠ}/\text{ΦΑΠ}}(t)$)	Κορίτσια ($P_{\text{ΠΘΠ}/\text{ΦΘΠ}}(t)$)
1926-27	90,54	88,50	75,38	71,86
1927-28	90,93	89,70	75,67	73,27
1928-29	90,45	88,76	74,75	73,17
1929-30	91,21	90,27	76,18	74,37
1930-32	92,37	91,18	77,03	75,69
1931-32	92,12	90,51	78,43	77,71
1932-33	91,60	89,88	78,34	77,62
1933-34	92,08	90,31	78,59	77,80
1934-35	92,04	90,35	79,08	78,76
1935-36	91,53	89,95	79,67	79,78
1936-37	92,04	90,46	80,00	80,06
1937-38	92,10	90,76	81,54	81,48
1938-39	92,91	91,77	81,62	81,93
1954-55	97,79	97,07	88,56	89,67
1955-56				
1956-57				
1957-58				
1958-59				
1959-60				
1960-61				
1961-62	98,51	98,42	91,49	93,38
1962-63				
1963-64			91,82	93,54
1964-65			91,11	92,98
1965-66			91,81	93,64
1966-67			91,96	93,94
1967-68			92,60	94,55
1968-69			0,00	0,00
1969-70			93,50	95,31
1970-71			93,07	94,99
1971-72	99,49	99,54	94,43	95,96
1972-73	98,97	98,90	95,11	96,50
1973-74	99,63	99,61	95,51	96,79

Πίνακας Π.Π.Δ'9
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος (<i>t</i>)	Φοιτήσαντες/Εγγεγραμμένοι		Προαχθέντες/Φοιτήσαντες	
	Αγόρια ($P_{\Phi\Lambda\Pi/\text{E}\Lambda\Pi}(t)$)	Κορίτσια ($P_{\Phi\Theta\Pi/\text{E}\Theta\Pi}(t)$)	Αγόρια ($P_{\Pi\Lambda\Pi/\text{F}\Lambda\Pi}(t)$)	Κορίτσια ($P_{\Pi\Theta\Pi/\text{F}\Theta\Pi}(t)$)
1974-75	99,60	99,62	96,19	97,35
1975-76	99,67	99,67	96,68	97,59
1976-77	99,78	99,76	97,19	97,94
1977-78	99,84	99,82	97,82	98,39
1978-79	99,85	99,83	97,80	98,42
1979-80	99,87	99,87	98,18	98,72
1980-81	99,95	99,94	99,90	99,93
1981-82	99,94	100,00	99,73	99,77
1982-83	99,89	99,87	99,85	99,87
1983-84	99,88	99,89	99,81	99,84
1984-85	99,91	99,95	99,75	99,78
1985-86	99,95	99,95	99,74	99,76
1986-87				
1987-88				
1988-89	99,85	99,89	99,71	99,76
1989-90				
1990-91				
1991-92	99,78	99,78	99,62	99,69
1992-93	99,67	99,67	99,66	99,75
1993-94	99,64	99,69	99,68	99,71
1994-95	99,52	99,53	99,89	99,91
1995-96	99,42	99,46	99,91	99,92
1996-97	99,40	99,50	99,92	99,90
1997-98	99,44	99,51	99,90	99,91
1998-99	99,39	99,45	64,29	0,00
1999-00	99,32	99,39	65,70	0,00
2000-01	99,29	99,39	99,36	99,53
2001-02	99,12	99,39	99,38	99,51
2002-03	97,36	99,60	99,45	99,54
2003-04	99,20	99,36	99,43	99,54
2004-05	99,34	99,35	99,49	99,56
2005-06	99,37	99,39	99,40	99,52
2006-07	99,38	99,40	99,37	99,51

Πίνακας Π.Π.Δ'10: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κατά φύλο στην Ιδιωτική, τη Δημόσια και συνολικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση την περίοδο 1926-1939

Σχολικό έτος	Ιδιωτική εκπαίδευση		Δημόσια εκπαίδευση		Σύνολο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης		Ποσοστό του μαθητικού δυναμικού της Ιδιωτικής προς το σύνολο της εκπαίδευσης
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	
1926-1927	60,28	39,72	57,81	42,19	57,94	42,06	5,02
1927-1928	65,04	34,96	57,47	42,53	57,92	42,08	5,94
1928-1929	63,58	36,42	57,08	42,92	57,48	42,52	6,10
1929-1930	61,24	38,76	56,21	43,79	56,50	43,50	5,76
1930-1931	60,58	39,42	55,66	44,34	55,91	44,09	5,06
1931-1932	59,62	40,38	55,20	44,80	55,41	44,59	4,68
1932-1933	60,09	39,91	54,90	45,10	55,12	44,88	4,27
1933-1934	59,07	40,93	54,88	45,12	55,06	44,94	4,26
1934-1935	58,90	41,10	54,75	45,25	54,94	45,06	4,40
1935-1936	59,36	40,64	54,60	45,40	54,81	45,19	4,44
1936-1937	61,11	38,89	54,52	45,48	54,74	45,26	3,34
1937-1938	64,61	35,39	54,00	46,00	54,29	45,71	2,79
1938-1939	62,75	37,25	53,50	46,50	53,77	46,23	2,83

Πίνακας Π.Π.Δ' 11: Σχολεία της δημοτικής εκπαίδευσης (1955-2007)

Σχολικό έτος	Δημόσια (ημερήσια) σχολεία	Ιδιωτικά (ημερήσια) σχολεία	Δημόσια και Ιδιωτικά νυχτερινά σχολεία	Σχολικό έτος	Δημόσια (ημερήσια) σχολεία	Ιδιωτικά (ημερήσια) σχολεία
1955-56	9.016	657	2.900	1986-87	8361	394
1956-57	9.026	696		1987-88	8160	379
1957-58	9.057	739	1.153	1988-89	7872	379
1958-59	9.059	757	822	1989-90	7755	390
1959-60	9.340	786	944	1990-91	7653	394
1960-61	9.314	768	1.062	1991-92	7526	398
1961-62	9.292	743	825	1992-93	7368	400
1962-63	9.456	775	640	1993-94	7254	403
1963-64	9.549	757	537	1994-95	7131	404
1964-65	9.656	697	535	1995-96	6928	404
1965-66	9.617	663	542	1996-97	6750	393
1966-67	9.828	661	437	1997-98	6562	390
1967-68	9.829	649	398	1998-99	6042	389
1968-69	9.797	639	483	1999-00	5847	386
1969-70	9.784	645	452	2000-01	5708	386
1970-71	8.860	653	325	2001-02	5600	389
1971-72	8.862	659	229	2002-03	5541	384
1972-73	8.882	654	200	2003-04		
1973-74	8.932	666	140	2004-05	5398	380
1974-75	8.966	674	89	2005-06	5297	378
1975-76	8.962	671	61	2006-07	5220	374
1976-77	9.029	680	34			
1977-78	9.031	643	21			
1978-79	8.990	590	13			
1979-80	8.954	368	11			
1980-81	8.944	513	4			
1981-82	8.906	491	3			
1982-83	8.824	457	1			
1983-84	8.649	427	1			
1984-85	8.517	424				
1985-86	8.282	393				

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ "Στατιστική της Εκπαίδευσης"

Πίνακας Π.Π.Δ'12: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Α' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια εκπαίδευση						
1926-27	51,64	48,36	52,43	47,57	53,74	46,26
1927-28	52,13	47,87	52,87	47,13	53,72	46,28
1928-29	52,06	47,94	53,03	46,97	53,64	46,36
1929-30	51,07	48,93	51,66	48,34	52,50	47,50
1930-31	51,51	48,49	52,08	47,92	52,82	47,18
1931-32	51,58	48,42	52,27	47,73	52,86	47,14
1932-33	51,71	48,29	52,29	47,71	52,74	47,26
1933-34	51,77	48,23	52,53	47,47	52,85	47,15
1934-35	51,92	48,08	52,68	47,32	52,98	47,02
1935-36	51,81	48,19	52,58	47,42	52,31	47,69
1936-37	52,12	47,88	52,77	47,23	52,76	47,24
1937-38	51,39	48,61	52,05	47,95	52,27	47,73
1938-39	51,07	48,93	51,54	48,46	51,63	48,37
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1954-55	51,24	48,76			51,13	48,87
1955-56	51,26	48,74			51,05	48,95
1956-57	51,74	48,26				
1957-58	51,88	48,12				
1958-59	51,87	48,13				
1959-60	52,02	47,98				
1960-61			51,95	48,05		
1961-62	52,06	47,94	52,07	47,93	51,53	48,47
1962-63			51,98	48,02	51,47	48,53
1963-64			51,98	48,02	51,38	48,62
1964-65			52,06	47,94	51,33	48,67
1965-66			52,21	47,79	51,48	48,52
1966-67			52,26	47,74	51,41	48,59
1967-68			52,26	47,74	51,53	48,47
1967-68			52,14	47,86	51,43	48,57
1968-69			52,13	47,87	51,42	48,58
1970-71			52,31	47,69	51,59	48,41
1971-72	52,02	47,98	52,01	47,99	51,37	48,63
1972-73	52,09	47,91	52,15	47,85	51,52	48,48
1973-74	52,03	47,97	52,02	47,98	51,38	48,62
1974-75	52,14	47,86	52,13	47,87	51,48	48,52

Πίνακας Π.Π.Δ' 12: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Α' τάξης του Δημοτικού σχολείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1975-76	52,09	47,91	52,08	47,92	51,56	48,44
1976-77	52,13	47,87	52,13	47,87	51,68	48,32
1977-78	51,81	48,19	51,79	48,21	51,34	48,66
1978-79	52,05	47,95	52,05	47,95	51,57	48,43
1979-80	52,15	47,85	52,14	47,86	51,68	48,32
1980-81	52,00	48,00	52,00	48,00	51,97	48,03
1981-82	51,56	48,44	51,48	48,52	51,43	48,57
1982-83	51,43	48,57	51,44	48,56	51,44	48,56
1983-84	51,33	48,67	51,31	48,69	51,28	48,72
1984-85	51,71	48,29	51,71	48,29	51,66	48,34
1985-86	51,66	48,34	51,65	48,35	51,62	48,38
1986-87	51,71	48,29				
1987-88	51,46	48,54				
1988-89	51,57	48,43	51,54	48,46	51,51	48,49
1989-90	51,63	48,37				
1990-91	51,57	48,43				
1991-92	51,56	48,44	51,57	48,43	51,50	48,50
1992-93	51,67	48,33	51,65	48,35	51,56	48,44
1993-94	51,49	48,51	51,44	48,56	51,39	48,61
1994-95	51,77	48,23	51,75	48,25	51,75	48,25
1995-96	51,57	48,43	51,50	48,50	51,50	48,50
1996-97	51,24	48,76	51,14	48,86	51,14	48,86
1997-98	52,01	47,99	51,91	48,09	51,91	48,09
1998-99	51,98	48,02	51,94	48,06	51,79	48,21
1999-00	51,52	48,48	51,48	48,52	51,31	48,69
2000-01	51,93	48,07	51,90	48,10	51,71	48,29
2001-02	51,92	48,08	51,88	48,12	51,72	48,28
2002-03	51,31	48,69	51,28	48,72	51,16	48,84
2003-04	51,29	48,71	51,40	48,60	51,24	48,76
2004-05	51,46	48,54	51,43	48,57	51,33	48,67
2005-06	51,46	48,54	51,42	48,58	51,27	48,73
2006-07	51,46	48,54	51,46	48,54	51,30	48,70

Πίνακας Π.Π.Δ'13: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Β' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια εκπαίδευση					
1926-27	56,98	43,02	57,26	42,74	57,57	42,43
1927-28	55,04	44,96	55,22	44,78	55,57	44,43
1928-29	54,59	45,41	54,90	45,10	55,20	44,80
1929-30	53,90	46,10	54,01	45,99	54,21	45,79
1930-31	53,18	46,82	53,36	46,64	53,51	46,49
1931-32	53,07	46,93	53,30	46,70	53,50	46,50
1932-33	53,10	46,90	53,40	46,60	53,28	46,72
1933-34	53,22	46,78	53,46	46,54	53,62	46,38
1934-35	53,03	46,97	53,27	46,73	53,14	46,86
1935-36	53,12	46,88	53,42	46,58	53,34	46,66
1936-37	52,88	47,12	53,11	46,89	52,95	47,05
1937-38	52,96	47,04	53,20	46,80	53,18	46,82
1938-39	52,55	47,45	52,69	47,31	52,54	47,46
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1954-55	51,83	48,17			51,50	48,50
1955-56	51,70	48,30			51,30	48,70
1956-57	51,58	48,42				
1957-58	51,59	48,41				
1958-59	51,87	48,13				
1959-60	51,90	48,10				
1960-61			52,06	47,94		
1961-62	51,84	48,16	51,84	48,16	51,33	48,67
1962-63			52,07	47,93	51,56	48,44
1963-64			51,94	48,06	51,46	48,54
1964-65			51,96	48,04	51,42	48,58
1965-66			51,84	48,16	51,34	48,66
1966-67			51,96	48,04	51,37	48,63
1967-68			52,06	47,94	51,46	48,54
1967-68			52,13	47,87	51,57	48,43
1968-69			52,10	47,90	51,56	48,44
1970-71			51,99	48,01	51,40	48,60
1971-72	52,13	47,87	52,12	47,88	51,65	48,35
1972-73	51,87	48,13	51,85	48,15	51,44	48,56
1973-74	51,84	48,16	51,95	48,05	51,58	48,42
1974-75	51,78	48,22	51,77	48,23	51,44	48,56

Πίνακας Π.Π.Δ'13: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Β' τάξης του Δημοτικού σχολείου (Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1975-76	51,86	48,14	51,86	48,14	51,58	48,42
1976-77	51,83	48,17	51,82	48,18	51,61	48,39
1977-78	51,84	48,16	51,84	48,16	51,67	48,33
1978-79	51,62	48,38	51,60	48,40	51,40	48,60
1979-80	51,86	48,14	51,86	48,14	51,70	48,30
1980-81	51,68	48,32	51,66	48,34	51,65	48,35
1981-82	52,04	47,96	52,03	47,97	52,02	47,98
1982-83	51,43	48,57	51,43	48,57	51,42	48,58
1983-84	51,42	48,58	51,42	48,58	51,42	48,58
1984-85	51,30	48,70	51,29	48,71	51,28	48,72
1985-86	51,69	48,31	51,69	48,31	51,68	48,32
1986-87	51,70	48,30				
1987-88	51,55	48,45				
1988-89	51,36	48,64	51,35	48,65	51,33	48,67
1989-90	51,52	48,48				
1990-91	51,56	48,44				
1991-92	51,53	48,47	51,52	48,48	51,50	48,50
1992-93	51,57	48,43	51,57	48,43	51,54	48,46
1993-94	51,56	48,44	51,55	48,45	51,52	48,48
1994-95	51,37	48,63	51,38	48,62	51,38	48,62
1995-96	51,65	48,35	51,65	48,35	51,65	48,35
1996-97	51,39	48,61	51,40	48,60	51,40	48,60
1997-98	50,99	49,01	50,99	49,01	50,99	49,01
1998-99	51,69	48,31	51,67	48,33	51,62	48,38
1999-00	51,69	48,31	51,65	48,35	51,62	48,38
2000-01	51,28	48,72	51,25	48,75	51,23	48,77
2001-02	51,73	48,27	51,71	48,29	51,71	48,29
2002-03	51,75	48,25	51,76	48,24	51,74	48,26
2003-04	51,26	48,74	51,18	48,82	51,15	48,85
2004-05	51,27	48,73	51,26	48,74	51,26	48,74
2005-06	51,27	48,73	51,29	48,71	51,28	48,72
2006-07	51,23	48,77	51,24	48,76	51,20	48,80

Πίνακας Π.Π.Δ' 14: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Γ' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια εκπαίδευση						
1926-27	59,59	40,41	59,92	40,08	60,18	39,82
1927-28	58,61	41,39	58,98	41,02	59,21	40,79
1928-29	57,08	42,92	57,38	42,62	57,47	42,53
1929-30	56,06	43,94	56,16	43,84	56,03	43,97
1930-31	55,37	44,63	55,59	44,41	55,29	44,71
1931-32	54,53	45,47	54,84	45,16	54,59	45,41
1932-33	54,20	45,80	54,59	45,41	54,42	45,58
1933-34	54,04	45,96	54,41	45,59	54,30	45,70
1934-35	54,21	45,79	54,56	45,44	54,36	45,64
1935-36	54,07	45,93	54,40	45,60	54,16	45,84
1936-37	53,83	46,17	53,98	46,02	53,73	46,27
1937-38	53,63	46,37	53,87	46,13	53,45	46,55
1938-39	53,77	46,23	53,99	46,01	53,52	46,48
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1954-55	52,10	47,90			51,56	48,44
1955-56	52,15	47,85			51,39	48,61
1956-57	52,25	47,75				
1957-58	52,11	47,89				
1958-59	52,18	47,82				
1959-60	52,25	47,75				
1960-61			52,12	47,88		
1961-62	52,49	47,51	52,49	47,51	51,71	48,29
1962-63			52,21	47,79	51,50	48,50
1963-64			52,26	47,74	51,62	48,38
1964-65			52,27	47,73	51,62	48,38
1965-66			52,12	47,88	51,44	48,56
1966-67			51,92	48,08	51,25	48,75
1967-68			52,14	47,86	51,39	48,61
1967-68			52,33	47,67	51,60	48,40
1968-69			52,43	47,57	51,81	48,19
1970-71			52,28	47,72	51,61	48,39
1971-72	52,02	47,98	52,01	47,99	51,55	48,45
1972-73	52,06	47,94	52,12	47,88	51,66	48,34
1973-74	51,86	48,14	51,84	48,16	51,43	48,57
1974-75	52,00	48,00	52,01	47,99	51,68	48,32

Πίνακας Π.Π.Δ'14: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Γ' τάξης του Δημοτικού σχολείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1975-76	51,74	48,26	51,75	48,25	51,50	48,50
1976-77	51,72	48,28	51,72	48,28	51,47	48,53
1977-78	51,78	48,22	51,80	48,20	51,69	48,31
1978-79	51,84	48,16	51,84	48,16	51,69	48,31
1979-80	51,62	48,38	51,63	48,37	51,54	48,46
1980-81	51,63	48,37	51,64	48,36	51,64	48,36
1981-82	51,73	48,27	51,72	48,28	51,71	48,29
1982-83	51,95	48,05	51,96	48,04	51,95	48,05
1983-84	51,42	48,58	51,40	48,60	51,40	48,60
1984-85	51,44	48,56	51,43	48,57	51,42	48,58
1985-86	51,26	48,74	51,26	48,74	51,25	48,75
1986-87	51,72	48,28				
1987-88	51,61	48,39				
1988-89	51,55	48,45	51,55	48,45	51,54	48,46
1989-90	51,39	48,61				
1990-91	51,47	48,53				
1991-92	51,51	48,49	51,50	48,50	51,50	48,50
1992-93	51,47	48,53	51,47	48,53	51,46	48,54
1993-94	51,59	48,41	51,56	48,44	51,57	48,43
1994-95	51,52	48,48	51,51	48,49	51,50	48,50
1995-96	51,26	48,74	51,25	48,75	51,24	48,76
1996-97	51,54	48,46	51,52	48,48	51,54	48,46
1997-98	51,36	48,64	51,34	48,66	51,34	48,66
1998-99	50,98	49,02	50,98	49,02	50,95	49,05
1999-00	51,74	48,26	51,74	48,26	51,73	48,27
2000-01	51,70	48,30	51,69	48,31	51,67	48,33
2001-02	51,26	48,74	51,26	48,74	51,25	48,75
2002-03	51,80	48,20	51,69	48,31	51,69	48,31
2003-04	51,76	48,24	51,72	48,28	51,71	48,29
2004-05	51,14	48,86	51,15	48,85	51,15	48,85
2005-06	51,22	48,78	51,22	48,78	51,21	48,79
2006-07	51,38	48,62	51,38	48,62	51,37	48,63

Πίνακας Π.Π.Δ' 15: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Δ' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια εκπαίδευση						
1926-27	63,91	36,09	64,37	35,63	64,26	35,74
1927-28	62,74	37,26	63,20	36,80	62,96	37,04
1928-29	61,89	38,11	62,25	37,75	61,99	38,01
1929-30	58,88	41,12	59,14	40,86	58,58	41,42
1930-31	57,41	42,59	57,66	42,34	57,39	42,61
1931-32	56,69	43,31	57,12	42,88	56,75	43,25
1932-33	55,98	44,02	56,38	43,62	56,34	43,66
1933-34	55,78	44,22	56,31	43,69	56,17	43,83
1934-35	55,34	44,66	55,72	44,28	55,43	44,57
1935-36	55,41	44,59	55,79	44,21	55,54	44,46
1936-37	55,20	44,80	55,55	44,45	55,27	44,73
1937-38	54,82	45,18	55,17	44,83	54,86	45,14
1938-39	54,50	45,50	54,73	45,27	54,28	45,72
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1954-55	52,77	47,23			52,46	47,54
1955-56	52,19	47,81			51,79	48,21
1956-57	52,06	47,94				
1957-58	52,05	47,95				
1958-59	52,25	47,75				
1959-60	52,15	47,85				
1960-61			52,21	47,79		
1961-62	52,08	47,92	52,10	47,90	51,58	48,42
1962-63			52,52	47,48	51,99	48,01
1963-64			52,18	47,82	51,63	48,37
1964-65			52,13	47,87	51,60	48,40
1965-66			52,27	47,73	51,76	48,24
1966-67			52,14	47,86	51,59	48,41
1967-68			51,82	48,18	51,31	48,69
1967-68			52,21	47,79	51,67	48,33
1968-69			52,25	47,75	51,70	48,30
1970-71			52,41	47,59	51,84	48,16
1971-72	52,05	47,95	52,04	47,96	51,65	48,35
1972-73	51,95	48,05	51,92	48,08	51,63	48,37
1973-74	51,93	48,07	51,92	48,08	51,65	48,35
1974-75	51,79	48,21	51,77	48,23	51,54	48,46

Πίνακας Π.Π.Δ'15 Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων
και των προαχθέντων της Δ' τάξης του Δημοτικού σχολείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1975-76	51,94	48,06	51,94	48,06	51,77	48,23
1976-77	51,65	48,35	51,66	48,34	51,53	48,47
1977-78	51,57	48,43	51,57	48,43	51,47	48,53
1978-79	51,93	48,07	51,94	48,06	51,85	48,15
1979-80	51,84	48,16	51,84	48,16	51,79	48,21
1980-81	51,40	48,60	51,40	48,60	51,40	48,60
1981-82	51,70	48,30	51,70	48,30	51,70	48,30
1982-83	51,66	48,34	51,66	48,34	51,65	48,35
1983-84	51,92	48,08	51,91	48,09	51,91	48,09
1984-85	51,41	48,59	51,40	48,60	51,41	48,59
1985-86	51,44	48,56	51,44	48,56	51,43	48,57
1986-87	51,32	48,68				
1987-88	51,66	48,34				
1988-89	51,58	48,42	51,57	48,43	51,57	48,43
1989-90	51,55	48,45				
1990-91	51,39	48,61				
1991-92	51,48	48,52	51,48	48,52	51,47	48,53
1992-93	51,51	48,49	51,51	48,49	51,50	48,50
1993-94	51,40	48,60	51,40	48,60	51,40	48,60
1994-95	51,55	48,45	51,56	48,44	51,54	48,46
1995-96	51,55	48,45	51,56	48,44	51,55	48,45
1996-97	51,23	48,77	51,21	48,79	51,22	48,78
1997-98	51,58	48,42	51,58	48,42	51,57	48,43
1998-99	51,30	48,70	51,29	48,71	51,31	48,69
1999-00	50,99	49,01	50,99	49,01	50,99	49,01
2000-01	51,77	48,23	51,74	48,26	51,73	48,27
2001-02	51,78	48,22	51,76	48,24	51,74	48,26
2002-03	51,21	48,79	51,24	48,76	51,25	48,75
2003-04	51,80	48,20	51,71	48,29	51,72	48,28
2004-05	51,68	48,32	51,69	48,31	51,68	48,32
2005-06	51,17	48,83	51,18	48,82	51,18	48,82
2006-07	51,26	48,74	51,26	48,74	51,25	48,75

Πίνακας Π.Π.Δ' 16: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια εκπαίδευση						
1926-27	66,74	33,26	67,14	32,86	66,98	33,02
1927-28	65,92	34,08	66,63	33,37	66,18	33,82
1928-29	66,11	33,89	66,76	33,24	66,21	33,79
1929-30	64,34	35,66	65,08	34,92	64,61	35,39
1930-31	61,56	38,44	62,30	37,70	61,79	38,21
1931-32	60,32	39,68	61,00	39,00	60,12	39,88
1932-33	59,44	40,56	60,38	39,62	59,70	40,30
1933-34	59,29	40,71	60,18	39,82	59,38	40,62
1934-35	58,84	41,16	59,62	40,38	58,85	41,15
1935-36	57,90	42,10	58,69	41,31	57,70	42,30
1936-37	57,65	42,35	58,60	41,40	57,75	42,25
1937-38	55,72	44,28	56,28	43,72	55,39	44,61
1938-39	55,64	44,36	56,26	43,74	55,47	44,53
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1954-55	54,71	45,29			54,44	45,56
1955-56	53,43	46,57			52,93	47,07
1956-57	52,95	47,05				
1957-58	52,44	47,56				
1958-59	52,94	47,06				
1959-60	52,94	47,06				
1960-61			52,58	47,42		
1961-62	52,47	47,53	52,49	47,51	51,86	48,14
1962-63			52,61	47,39	52,10	47,90
1963-64			52,64	47,36	52,11	47,89
1964-65			52,46	47,54	51,96	48,04
1965-66			52,30	47,70	51,85	48,15
1966-67			52,36	47,64	51,90	48,10
1967-68			52,09	47,91	51,60	48,40
1967-68			52,20	47,80	51,74	48,26
1968-69			52,26	47,74	51,80	48,20
1970-71			52,38	47,62	51,91	48,09
1971-72	52,38	47,62	52,34	47,66	51,94	48,06
1972-73	52,15	47,85	52,23	47,77	51,91	48,09
1973-74	52,08	47,92	52,06	47,94	51,83	48,17
1974-75	52,06	47,94	52,05	47,95	51,86	48,14

Πίνακας Π.Π.Δ'16: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων
και των προαχθέντων της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1975-76	51,80	48,20	51,80	48,20	51,63	48,37
1976-77	51,89	48,11	51,89	48,11	51,79	48,21
1977-78	51,59	48,41	51,60	48,40	51,56	48,44
1978-79	51,66	48,34	51,67	48,33	51,63	48,37
1979-80	51,96	48,04	51,97	48,03	51,92	48,08
1980-81	51,70	48,30	51,70	48,30	51,70	48,30
1981-82	51,50	48,50	51,50	48,50	51,50	48,50
1982-83	51,68	48,32	51,68	48,32	51,68	48,32
1983-84	51,68	48,32	51,70	48,30	51,68	48,32
1984-85	51,92	48,08	51,91	48,09	51,92	48,08
1985-86	51,43	48,57	51,44	48,56	51,44	48,56
1986-87	51,52	48,48				
1987-88	51,25	48,75				
1988-89	51,66	48,34	51,65	48,35	51,65	48,35
1989-90	51,60	48,40				
1990-91	51,55	48,45				
1991-92	51,36	48,64	51,36	48,64	51,36	48,64
1992-93	51,49	48,51	51,50	48,50	51,49	48,51
1993-94	51,50	48,50	51,49	48,51	51,49	48,51
1994-95	51,44	48,56	51,44	48,56	51,44	48,56
1995-96	51,52	48,48	51,51	48,49	51,50	48,50
1996-97	51,62	48,38	51,61	48,39	51,60	48,40
1997-98	51,30	48,70	51,30	48,70	51,31	48,69
1998-99	51,48	48,52	51,47	48,53	0,00	0,00
1999-00	51,33	48,67	51,33	48,67	0,00	0,00
2000-01	50,98	49,02	50,97	49,03	50,96	49,04
2001-02	51,70	48,30	51,69	48,31	51,69	48,31
2002-03	51,75	48,25	51,74	48,26	51,75	48,25
2003-04	51,30	48,70	51,26	48,74	51,27	48,73
2004-05	51,79	48,21	51,80	48,20	51,81	48,19
2005-06	51,69	48,31	51,67	48,33	51,67	48,33
2006-07	51,15	48,85	51,13	48,87	51,15	48,85

Πίνακας Π.Π.Δ'17: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων της ΣΤ' τάξης του Δημοτικού σχολείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια ($P_{ΑΑΠ}(t)$)	Κορίτσια ($P_{ΑΘΠ}(t)$)
	Δημόσια εκπαίδευση					
1926-27	69,14	30,86	69,40	30,60	68,85	31,15
1927-28	69,92	30,08	70,58	29,42	69,89	30,11
1928-29	69,33	30,67	69,66	30,34	69,25	30,75
1929-30	70,60	29,40	70,93	29,07	70,45	29,55
1930-31	67,82	32,18	68,26	31,74	67,88	32,12
1931-32	65,38	34,62	65,81	34,19	65,49	34,51
1932-33	64,04	35,96	64,74	35,26	64,46	35,54
1933-34	64,26	35,74	65,06	34,94	64,73	35,27
1934-35	63,46	36,54	64,22	35,78	64,00	36,00
1935-36	62,47	37,53	63,17	36,83	63,06	36,94
1936-37	61,42	38,58	62,31	37,69	62,14	37,86
1937-38	60,86	39,14	61,42	38,58	61,27	38,73
1938-39	57,81	42,19	58,56	41,44	58,48	41,52
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1954-55	58,52	41,48			58,87	41,13
1955-56	55,26	44,74			55,43	44,57
1956-57	53,92	46,08			53,83	46,17
1957-58	52,85	47,15			52,83	47,17
1958-59	52,88	47,12			52,91	47,09
1959-60	53,31	46,69			53,31	46,69
1960-61			53,18	46,82	53,12	46,88
1961-62	52,72	47,28	52,82	47,18	52,71	47,29
1962-63			52,61	47,39	52,64	47,36
1963-64			52,55	47,45	52,52	47,48
1964-65			52,66	47,34	52,59	47,41
1965-66			52,63	47,37	52,57	47,43
1966-67			52,26	47,74	52,23	47,77
1967-68			52,23	47,77	52,21	47,79
1967-68			52,67	47,33	52,21	47,79
1968-69			51,99	48,01	51,94	48,06
1970-71			52,09	47,91	52,06	47,94
1971-72	51,99	48,01	51,98	48,02	51,94	48,06
1972-73	52,27	47,73	52,22	47,78	52,19	47,81
1973-74	52,21	47,79	52,18	47,82	52,16	47,84
1974-75	52,07	47,93	52,09	47,91	52,08	47,92

Πίνακας Π.Π.Δ'17: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων της ΣΤ' τάξης του Δημοτικού σχολείου (Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια ($P_{ΑΑΠ}(t)$)	Κορίτσια ($P_{ΑΘΠ}(t)$)
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1975-76	51,96	48,04	51,97	48,03	51,96	48,04
1976-77	51,65	48,35	51,67	48,33	51,68	48,32
1977-78	51,81	48,19	51,81	48,19	51,82	48,18
1978-79	51,74	48,26	51,76	48,24	51,76	48,24
1979-80	51,71	48,29	51,70	48,30	51,70	48,30
1980-81	51,79	48,21	51,80	48,20	51,80	48,20
1981-82	51,79	48,21	51,78	48,22	51,81	48,19
1982-83	51,45	48,55	51,45	48,55	51,45	48,55
1983-84	51,66	48,34	51,66	48,34	51,67	48,33
1984-85	51,70	48,30	51,67	48,33	51,69	48,31
1985-86	51,94	48,06	51,94	48,06	51,95	48,05
1986-87	51,49	48,51				
1987-88	51,45	48,55				
1988-89	51,28	48,72	51,27	48,73	51,26	48,74
1989-90	51,73	48,27				
1990-91	51,63	48,37				
1991-92	51,55	48,45	51,56	48,44	51,56	48,44
1992-93	51,37	48,63	51,38	48,62	51,37	48,63
1993-94	51,48	48,52	51,49	48,51	51,49	48,51
1994-95	51,47	48,53	51,47	48,53	51,47	48,53
1995-96	51,49	48,51	51,49	48,51	51,49	48,51
1996-97	51,52	48,48	51,52	48,48	51,53	48,47
1997-98	51,54	48,46	51,54	48,46	51,54	48,46
1998-99	51,27	48,73	51,26	48,74		
1999-00	51,53	48,47	51,51	48,49		
2000-01	51,35	48,65	51,32	48,68	51,31	48,69
2001-02	51,02	48,98	51,01	48,99	51,01	48,99
2002-03	51,73	48,27	51,73	48,27	51,72	48,28
2003-04	51,85	48,15	51,77	48,23	51,77	48,23
2004-05	51,32	48,68	51,30	48,70	51,29	48,71
2005-06	51,85	48,15	51,85	48,15	51,84	48,16
2006-07	51,75	48,25	51,72	48,28	51,73	48,27

Πίνακας Π.Π.Δ'18: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της ιδιωτικής εκπαίδευσης 1926-1939

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι(%)		Φοιτήσαντες(%)		Προαχθέντες(%)	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
1926-27	60,28	39,72	60,44	39,56	61,86	38,14
1927-28	65,04	34,96	62,56	37,44	62,39	37,61
1928-29	63,58	36,42	63,04	36,96	61,37	38,63
1929-30	61,24	38,76	60,21	39,79	60,16	39,84
1930-32	60,58	39,42	59,60	40,40	59,20	40,80
1931-32	59,62	40,38	58,94	41,06	57,82	42,18
1932-33	60,09	39,91	59,16	40,84	58,54	41,46
1933-34	59,07	40,93	57,58	42,42	58,02	41,98
1934-35	58,90	41,10	58,02	41,98	58,01	41,99
1935-36	59,36	40,64	58,67	41,33	58,20	41,80
1936-37	61,11	38,89	59,80	40,20	59,30	40,70
1937-38	64,61	35,39	62,99	37,01	61,99	38,01
1938-39	62,75	37,25	61,50	38,50	60,92	39,08

Ποσοστιαίες κατανομές που αντιστοιχούν στις κατανομές του Πίνακα Π.Π.Δ'7

Πίνακας Π.Π.Δ'19: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

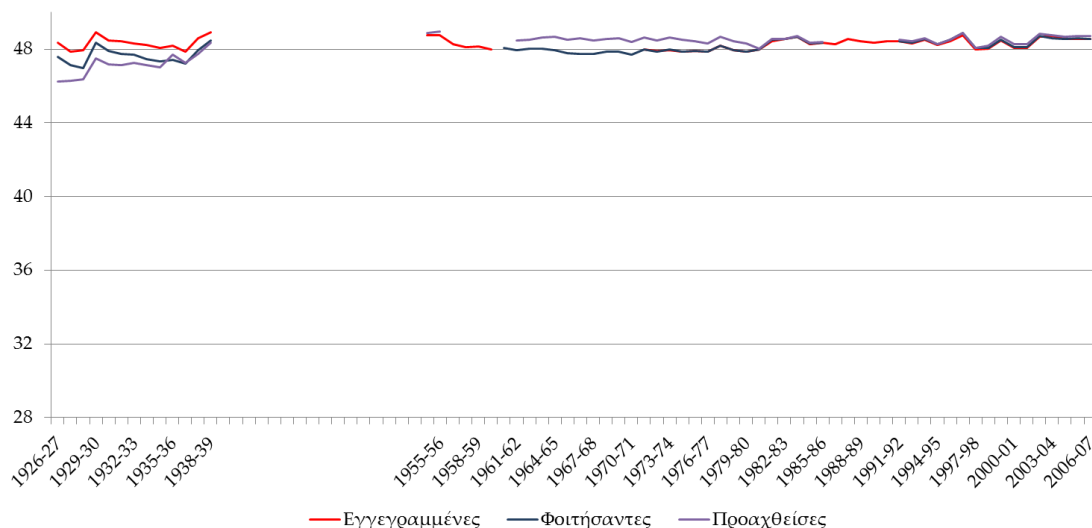
Σχολικό Έτος (t)	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια (Ρ _{ΕΑΠ} (t))	Κορίτσια (Ρ _{ΕΘΠ} (t))	Αγόρια (Ρ _{ΦΑΠ} (t))	Κορίτσια (Ρ _{ΦΘΠ} (t))	Αγόρια (Ρ _{ΠΑΠ} (t))	Κορίτσια (Ρ _{ΠΘΠ} (t))
1926-27	57,94	42,06	58,49	41,51	59,64	40,36
1927-28	57,92	42,08	58,25	41,75	59,03	40,97
1928-29	57,48	42,52	57,93	42,07	58,45	41,55
1929-30	56,50	43,50	56,76	43,24	57,35	42,65
1930-32	55,91	44,09	56,23	43,77	56,66	43,34
1931-32	55,41	44,59	55,85	44,15	56,07	43,93
1932-33	55,12	44,88	55,59	44,41	55,82	44,18
1933-34	55,06	44,94	55,54	44,46	55,79	44,21
1934-35	54,94	45,06	55,39	44,61	55,49	44,51
1935-36	54,81	45,19	55,25	44,75	55,21	44,79
1936-37	54,74	45,26	55,17	44,83	55,15	44,85
1937-38	54,29	45,71	54,66	45,34	54,68	45,32
1938-39	53,77	46,23	54,07	45,93	53,98	46,02
1954-55	53,07	46,93	53,25	46,75	52,94	47,06
1955-56	52,50	47,50			52,18	47,82
1956-57	52,35	47,65				
1957-58	52,14	47,86				
1958-59	52,31	47,69				
1959-60	52,40	47,60				
1960-61			52,32	47,68		
1961-62	52,26	47,74	52,29	47,71	51,77	48,23
1962-63						
1963-64			52,24	47,76	51,78	48,22
1964-65			52,23	47,77	51,73	48,27
1965-66			52,21	47,79	51,72	48,28
1966-67			52,14	47,86	51,61	48,39
1967-68			52,09	47,91	51,57	48,43
1967-68			52,28	47,72		
1968-69			52,19	47,81	51,71	48,29
1970-71			52,25	47,75	51,74	48,26
1971-72	52,10	47,90	52,08	47,92	51,68	48,32
1972-73	52,06	47,94	52,08	47,92	51,72	48,28
1973-74	51,99	48,01	51,99	48,01	51,66	48,34
1974-75	51,97	48,03	51,97	48,03	51,67	48,33

Πίνακας Π.Π.Δ'19: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
(Συνέχεια)

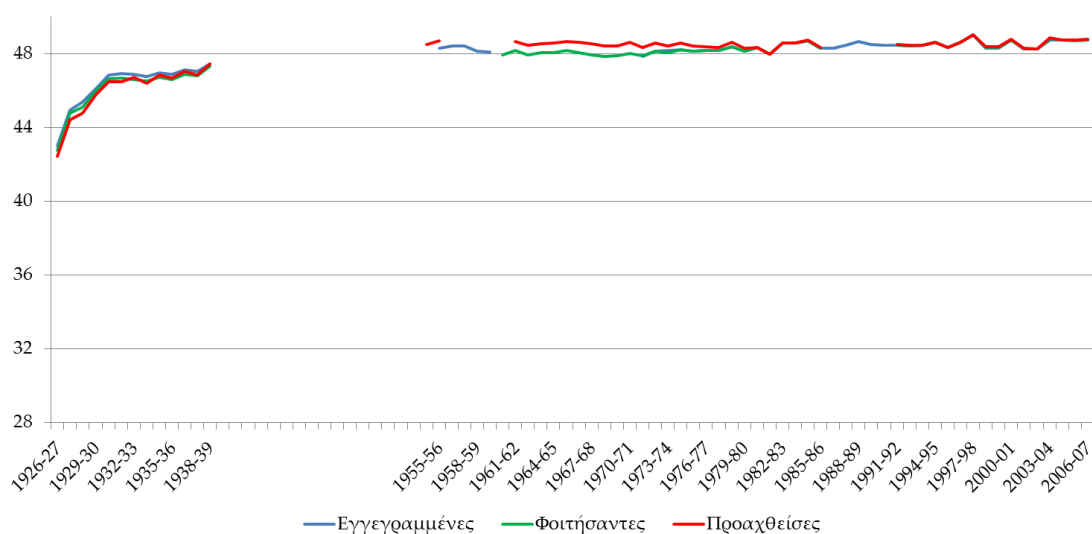
Σχολικό Έτος (t)	Εγγεγραμμένοι (%)		Φοιτήσαντες (%)		Προαχθέντες (%)	
	Αγόρια ($P_{ΕΑΠ}(t)$)	Κορίτσια ($P_{ΕΘΠ}(t)$)	Αγόρια ($P_{ΦΑΠ}(t)$)	Κορίτσια ($P_{ΦΘΠ}(t)$)	Αγόρια ($P_{ΠΑΠ}(t)$)	Κορίτσια ($P_{ΠΘΠ}(t)$)
1975-76	51,90	48,10	51,90	48,10	51,66	48,34
1976-77	51,81	48,19	51,82	48,18	51,62	48,38
1977-78	51,73	48,27	51,73	48,27	51,59	48,41
1978-79	51,81	48,19	51,81	48,19	51,65	48,35
1979-80	51,86	48,14	51,86	48,14	51,72	48,28
1980-81	51,70	48,30	51,70	48,30	51,70	48,30
1981-82	51,72	48,28	51,71	48,29	51,70	48,30
1982-83	51,60	48,40	51,61	48,39	51,60	48,40
1983-84	51,57	48,43	51,57	48,43	51,56	48,44
1984-85	51,58	48,42	51,57	48,43	51,57	48,43
1985-86	51,57	48,43	51,57	48,43	51,57	48,43
1986-87	51,58	48,42				
1987-88	51,50	48,50				
1988-89	51,50	48,50	51,46	48,51	51,42	48,52
1989-90	51,57	48,43				
1990-91	51,53	48,47				
1991-92	51,50	48,50	51,44	48,50	51,40	48,52
1992-93	51,51	48,49	51,51	48,49	51,48	48,52
1993-94	51,50	48,50	51,49	48,51	51,48	48,52
1994-95	51,52	48,48	51,51	48,49	51,51	48,49
1995-96	51,50	48,50	51,49	48,51	51,49	48,51
1996-97	51,43	48,57	51,40	48,60	51,41	48,59
1997-98	51,46	48,54	51,44	48,56	51,44	48,56
1998-99	51,45	48,55	51,44	48,56		
1999-00	51,47	48,53	51,45	48,55		
2000-01	51,50	48,50	51,48	48,52	51,32	48,56
2001-02	51,57	48,43	51,56	48,44	51,52	48,48
2002-03	51,59	48,41	51,57	48,43	51,55	48,45
2003-04	51,55	48,45	51,51	48,49	51,48	48,52
2004-05	51,44	48,56	51,44	48,56	51,42	48,58
2005-06	51,45	48,55	51,44	48,56	51,41	48,59
2006-07	51,37	48,63	51,37	48,63	51,34	48,66

Γραφική απεικόνιση των ποσοστιαίων κατανομών των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων μαθητριών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τάξη.

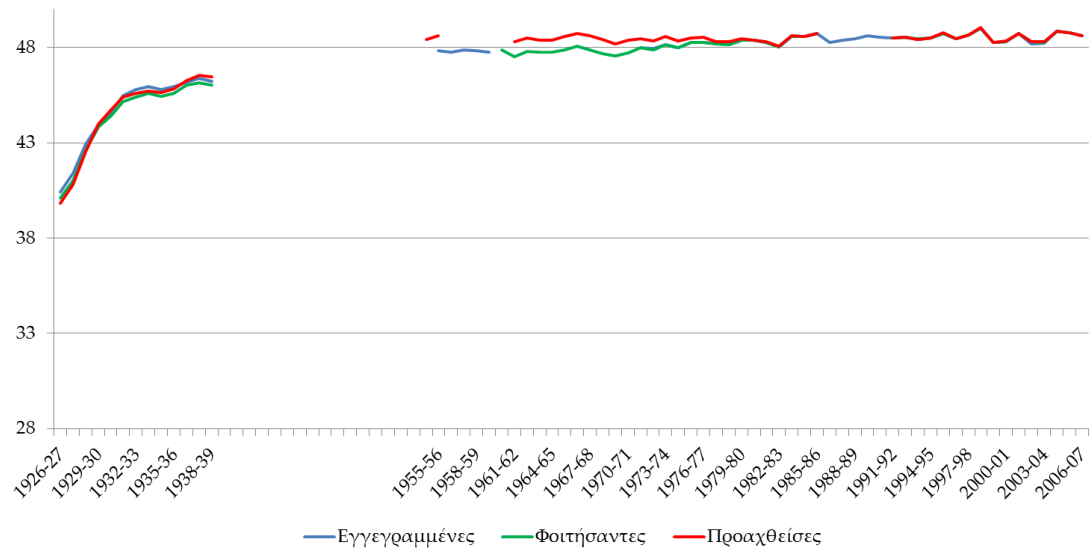
Διάγραμμα Π.Π.Δ'1: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από την Α' τάξη, την περίοδο 1926-2007



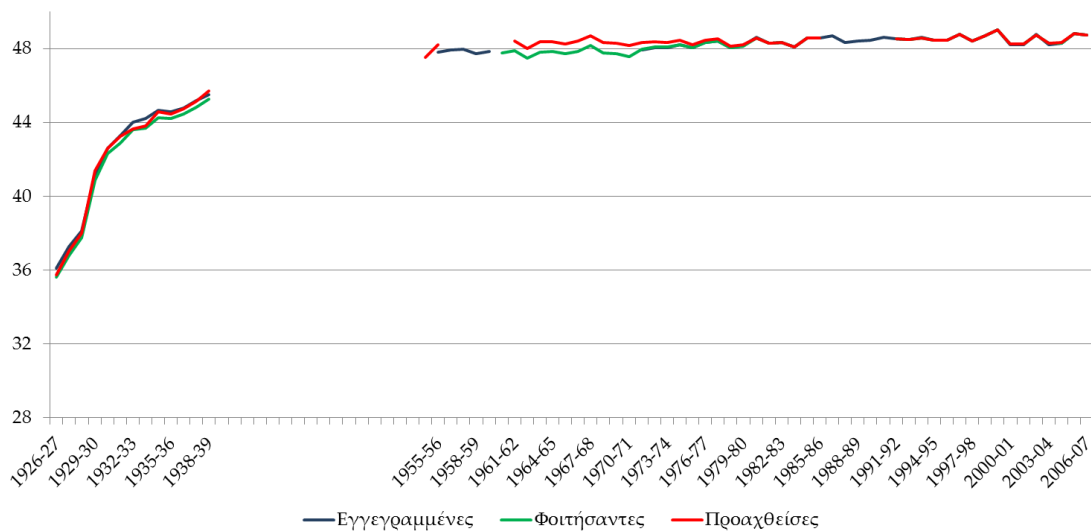
Διάγραμμα Π.Π.Δ'2: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από την Β' τάξη, την περίοδο 1926-2007



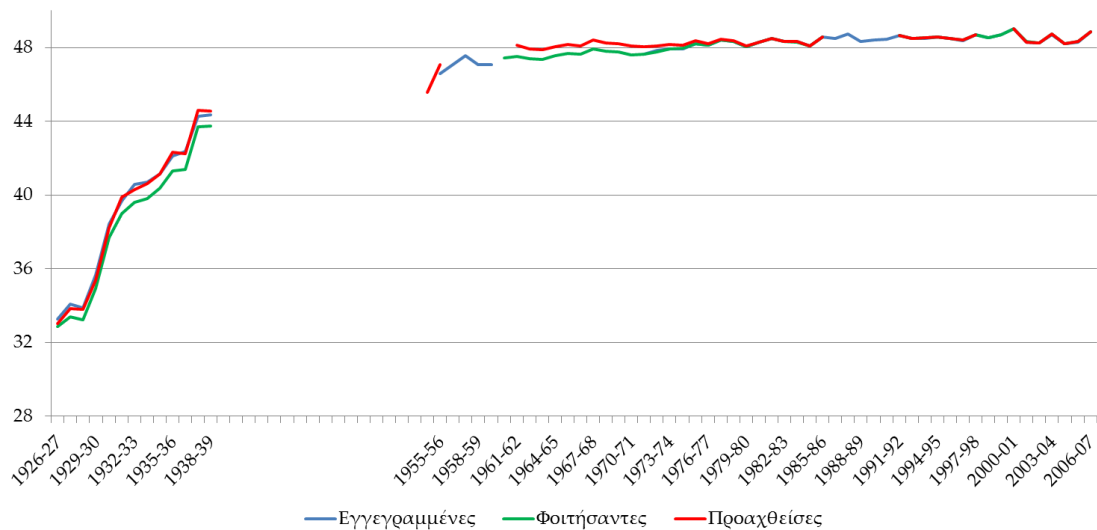
Διάγραμμα Π.Π.Δ'3: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από την Γ' τάξη, την χρονική περίοδο 1926-2007



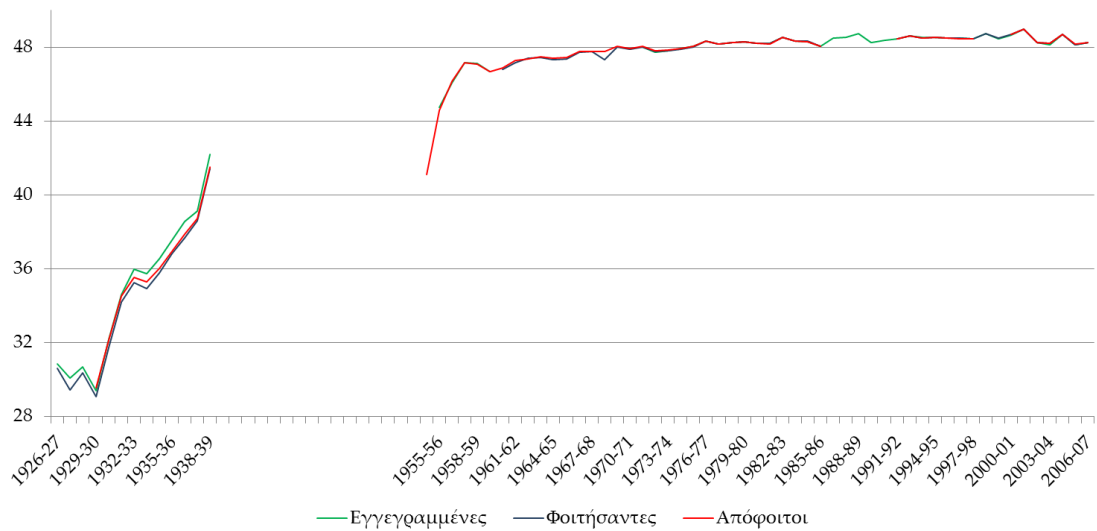
Διάγραμμα Π.Π.Δ'4: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από τη Δ' τάξη, την περίοδο 1926-2007



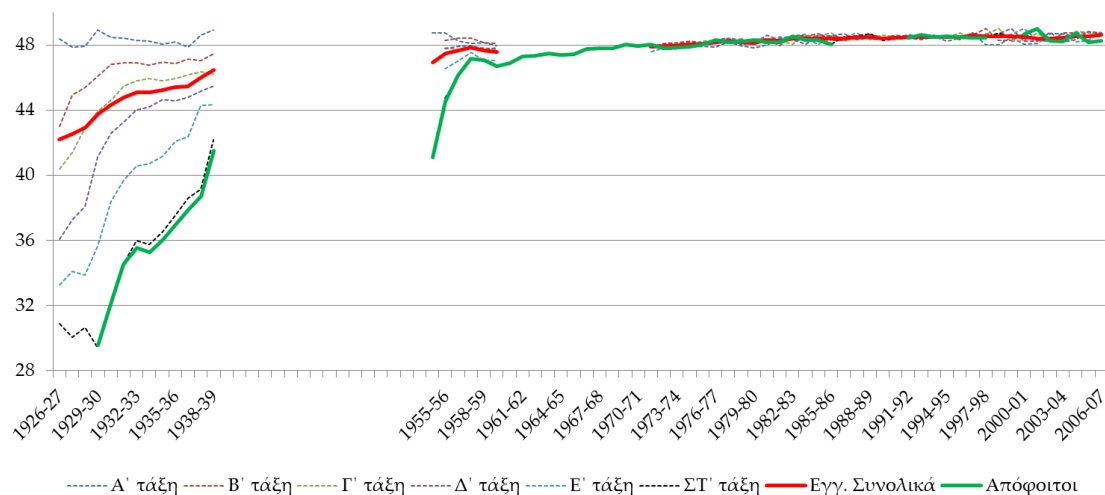
Διάγραμμα Π.Π.Δ'5: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από τη Ε' τάξη, την περίοδο 1926-2007



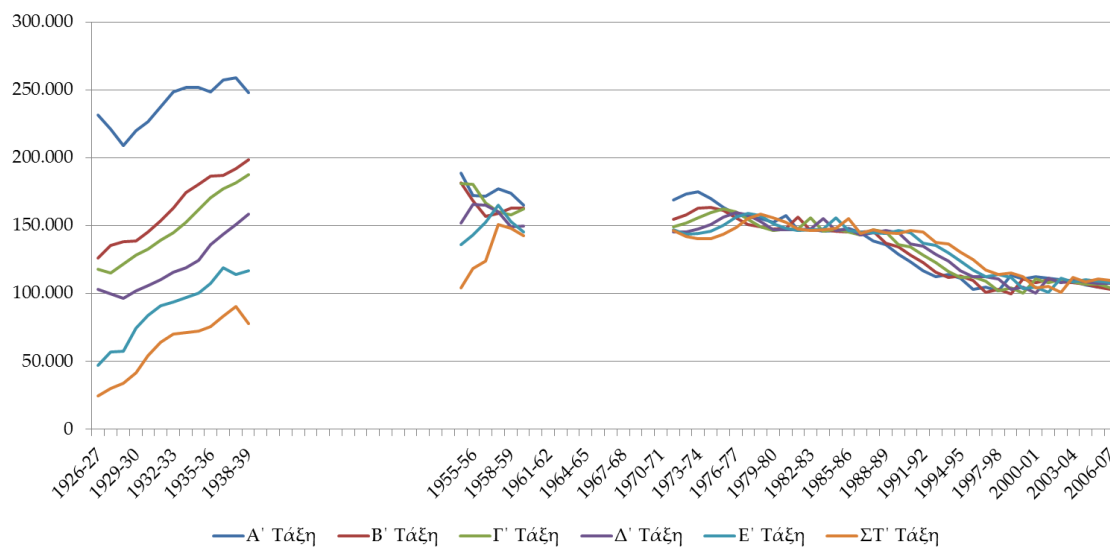
Διάγραμμα Π.Π.Δ'6: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων κοριτσιών από τη ΣΤ' τάξη, την περίοδο 1926-2007



Διάγραμμα Π.Π.Δ'7: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, κατά τάξη, των εγγεγραμμένων συνολικά στη δημοτική εκπαίδευση και των αποφοίτων κοριτσιών τη χρονική περίοδο 1926-2007



Διάγραμμα Π.Π.Δ'8: Αριθμός εγγεγραμμένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, κατά τάξη, την περίοδο 1926-2007



Παράρτημα 2. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Δευτεροβάθμια γενική Εκπαίδευση

Περίοδος 1833-1929 (Π.Δ.Γ')

Πίνακας Π.Δ.Γ'1: Αριθμός σχολείων Μέσης Δημόσιας Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 1926-27

	Τύπος Σχολείου	Κράτος	Παλαιά Ελλάδα						Νέες Χώρες					
			Στερεά Ελλάδα	Θεσσαλία	Ιόνια νησιά	Κυκλάδες	Πελοπόννησος	Σύνολο	Μακεδονία	Ηπειρος	Νησιά Αιγαίου	Κρήτη	Δυτ. Θράκη	Σύνολο
Γενική εκπαίδευση	Ελληνικά σχολεία	427	130	39	19	23	178	389	-	38	-	-	-	38
	Ημιγυμνάσια	58	-	1*	-	-	-	1	29	-	16	11	1	57
	Γυμνάσια	147	41	7	6	4	40	98	18	7	7	12	5	49
	Πρακτικά λύκεια	13	5	1	1		3	10	1		1	1		3
Σχολεία επαγγελμα- τικής εκπαίδευση που ανήκουν στη Μ.Ε.	Αστικές σχολές	22	2	2	1		1	6	7	1	3	5		16
	Διδασκαλεία Δ. Ε.	25	5	1	1		4	11	8	2	1	2	1	14
	Διδασκαλεία Νηπιαγωγών	7	1					1	5	1				6
	Διδασκαλεία Γυμναστικής	1	1					1						0

*Λειτουργούσε στην περιοχή της Ελασσόνας που εντάχθηκε στην Ελλάδα το 1913

Πίνακας Π.Δ.Γ'2: Αντιστοιχία τάξεων των τύπων των σχολείων που λειτουργούσαν στο Ελληνικό κράτος την περίοδο 1913-1929

		Τύπος σχολείου	Αντιστοιχία τάξεων					
Παλαιά Ελλάδα	Δημοτικό		Ε΄	ΣΤ΄				
	Ελληνικό Σχολείο		Α΄	Β΄	Γ΄			
	Τετρατάξιο Γυμνάσιο				Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄
Νέες χώρες	Πεντατάξιο γυμνάσιο			Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	Ε΄
	Εξατάξιο Γυμνάσιο		Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	Ε΄	ΣΤ΄
	Ημιγυμνάσιο		Α΄	Β΄				

Πηγή: ΦΕΚ 18/1924

Πίνακας Π.Δ.Γ'3: Αριθμός των εγγεγραμμένων και φοιτησάντων μαθητών και μαθητριών το σχολικό έτος 1910-11 στα ελληνικά σχολεία κατά νομό.

Νομός	Αριθμός σχολείων	Εγγεγραμμένοι		Συμμετογή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Φοιτήσαντες		Ποσοστό(%) αγοριών που διέκοψαν τη φοίτηση	Ποσοστό(%) κοριτσιών που διέκοψαν τη φοίτηση	
		Α	Κ		Α	Κ			
1	Αιτωλίας και Ακαρνανίας	16	1.050	59	5,32	995	53	5,24	
2	Αργολίδος και Κορινθίας	17	1.815	85	4,47	1.739	80	4,19	
3	Αρκαδίας	23	1.949	83	4,08	1.868	77	4,16	
4	Άρτης	3	198	20	9,17	184	15	7,07	
5	Αττικής και Βοιωτίας	29*	3.478	105	2,93	3.486	103	-0,23	
6	Αχαΐας και Ηλίδος	31	3.023	104	3,33	2.832	98	6,32	
7	Ευβοίας	17	1.189	75	5,93	1.125	70	5,38	
8	Ζακύνθου	2	178	21	10,55	157	19	11,80	
9	Κέρκυρας	7	623	52	7,70	596	52	4,33	
10	Κεφαλληνίας	9	589	29	4,69	545	29	7,47	
11	Κυκλάδων	22	1.081	101	8,54	974	92	9,90	
12	Λακωνίας	24	1.874	99	5,02	1.781	90	4,96	
13	Λαρίσης	25	1.645	111	6,32	1.569	102	4,62	
14	Μεσσηνίας	32	3.085	79	2,50	2.895	77	6,16	
15	Τρικάλων	9	850	20	2,30	809	19	4,82	
16	Φθιώτιδας και Φωκίδος	17	1.140	63	5,24	1.091	61	4,30	
Σύνολο		283	23.767	1.106	4,45	22.646	1.037	4,72	6,24

*Περιλαμβάνετε και το ελληνικό σχολείο που ήταν προσαρτημένο στο Βαρβάκειο λύκειο στο οποίο φοιτούσαν μόνο μαθητές

Πηγή: Υπουργείον των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαιδεύσεως, 1912

Πίνακας Π.Δ.Γ'4: Αριθμός των εγγεγραμμένων και φοιτησάντων μαθητών και μαθητριών το σχολικό έτος 1910-11 στα γυμνάσια κατά νομό.

Νομός	Αριθμός σχολείων	Εγγεγραμμένοι		Συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Φοιτήσαντες		Ποσοστό(%) αγοριών που διέκοψαν τη φοίτηση	Ποσοστό(%) κοριτσιών που διέκοψαν τη φοίτηση	
		Α	Κ		Α	Κ			
1	Αιτωλίας και Ακαρνανίας	2	202	9	4,27	190	8	5,94	
2	Αργολίδος και Κορινθίας	3	308	9	2,84	297	9	3,57	
3	Αρκαδίας	2	284	7	2,41	274	5	3,52	
4	Άρτης	1	68	0	0,00	66	0	2,94	
5	Αττικής και Βοιωτίας	9*	1.983	17	0,85	1.805	17	8,98	
6	Αχαΐας και Ηλίδος	5	654	15	2,24	606	15	7,34	
7	Ευβοίας	1	159	2	1,24	150	2	5,66	
8	Ζακύνθου	1	80	2	2,44	73	1	8,75	
10	Κέρκυρας	2	275	17	5,82	259	16	5,82	
11	Κεφαλληνίας	2	112	9	7,44	104	8	7,14	
12	Κυκλάδων	1	120	0	0,00	112	0	6,67	
13	Λακωνίας	2	246	6	2,38	236	5	4,07	
14	Λαρίσης	2	261	2	0,76	247	2	5,36	
15	Μεσσηνίας	4	655	10	1,50	577	6	11,91	
16	Τρικάλων	2	203	2	0,98	194	2	4,43	
17	Φθιώτιδας και Φωκίδος	2	234	8	3,31	224	8	4,27	
Σύνολο		41	5.844	115	1,93	5.414	104	7,36	9,57

*Περιλαμβάνετε και το Βαρβάκειο λύκειο στο οποίο φοιτούσαν μόνο άρρενες μαθητές

Πηγή: Υπουργείον των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαιδεύσεως, 1912

Πίνακας Π.Δ.Γ'5: Αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών και μαθητριών και αυτών που φοίτησαν κανονικά το σχολικό έτος 1910-11 στα ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά νομό.

Νομός	Αριθμός σχολείων	Εγγραφέντες			Συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Παρόντες		Ποσοστό(%) αγοριών που διέκοψαν τη φοίτηση	Ποσοστό(%) κοριτσιών που διέκοψαν τη φοίτηση
		A	K			A	K		
1	Αιτωλίας και Ακαρνανίας								
2	Αργολίδος και Κορινθίας								
3	Αρκαδίας								
4	Άρτης								
5	Αττικής και Βοιωτίας	22	1.301	295	18,48	1.238	277	4,84	
6	Αχαΐας και Ηλίδος	2	23	33	58,93	23	33	0,00	
7	Ευβοίας	1		22	100,00		21		
8	Ζακύνθου	1		3	100,00		3		
9	Κέρκυρας	2	102	123	54,67	102	123	0,00	
10	Κεφαλληνίας	2		31	100,00		29		
11	Κυκλάδων	4	66	155	70,14	64	146	3,03	
12	Λακωνίας								
13	Λαρίσης	4	181	65	26,42	175	65	3,31	
14	Μεσσηνίας	2	3	21	87,50	3	2	0,00	
15	Τρικάλων	1		16	100,00		15		
16	Φθιώτιδας και Φωκίδος								
Σύνολο		41	1.676	764		1.605	714	4,24	6,54

Πηγή: Υπουργείον των εκκλησιαστικών και της δημοσίας εκπαίδευσεως, 1912

Πίνακας Π.Δ.Γ'6: Αριθμός σχολείων και εγγεγραμμένων μαθητών και μαθητριών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση το σχολικό έτος 1926-27

Είδος σχολείων	Αριθμός σχολείων				Εγγεγραμμένοι				
	Σχολεία Αρρένων	Σχολεία Θηλέων	Μεικτά Σχολεία	Σύνολο	Μαθητές σε σχολεία Αρρένων	Μαθήτριες σε σχολεία Θηλέων	Μαθητές σε μεικτά σχολεία	Μαθήτριες σε μεικτά σχολεία	Σύνολο
Ελληνικά	54	23	350	427	10.262	4.627	34.883	6.853	56.625
Ημιγυμνάσια			58	58			2.315	516	2.831
Γυμνάσια	20	7	120	147	6.321	2.094	21.982	4.059	34.456
Πρακτικά λύκεια	2		11	13	254		1.289	135	1.678

Πίνακας Π.Δ.Γ'7: Ιδιωτική εκπαίδευση σχολικό έτος 1926-27

Τύπος σχολείου		Παλαιά Ελλάδα										Νέες χώρες									Κράτος			
		Αριθμός σχολείων							Εγγεγραμμένοι			Αριθμός σχολείων						Εγγεγραμμένοι			Σύνολο σχολείων	Εγγεγραμμένοι		
		Ιθαγενή	Αμερικάνικα	Γαλλικά	Γερμανικά	Ιταλικά	Ρουμάνικα	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Ιθαγενή	Αμερικάνικα	Γαλλικά	Γερμανικά	Ιταλικά	Ρουμάνικα	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια		Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια
Ελληνικά σχολεία	Αρρένων	4		4		2		10	772	10	782								312		312	10	772	10
	Θηλέων	6	1	2		2		11	8	458	466									197	197	11	8	458
	Μεικτά	39			1	1		41	865	447	1.312	2					2	80	24	73	43	945	471	
Ημιγυμνάσια	Μεικτά	1					1	163	5	168											0	1	163	5
Γυμνάσια	Αρρένων	4		1			5	332	2	334	1						1	206		206	6	538	2	
	Θηλέων	2	1	2		3	8		306	306	2						2		144	144	10	0	450	
	Μεικτά	19			1		20	493	197	690	2					3	5	223	39	262	25	716	236	
Πρακτικά Λύκεια	Μεικτά	1					1	58	25	83											1	58	25	
Ανωτέρα	Θηλέων	2					2		189	189	1	1					2		112	112	4	0	301	
Αμερικάνικα λειτουργούσαν στους νομούς: Αττικής και Θεσσαλονίκης (μαθήτριες 112)																						Σύνολο	3.200	1.958
Γαλλικά στους νομούς: Αττικής, Αχαΐας και Ηλίας, Κέρκυρας και Κυκλάδων (μαθητές 505, μαθήτριες 94)																								
Ιταλικά στους νομούς: Αττικής, Ζακύνθου, Κέρκυρας και Κεφαλονιάς (μαθητές 16, μαθητριες 60)																								
Ρουμάνικα στους νομούς: Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων και Κοζάνης (μαθητές 214, μαθήτριες 31)																								

Πίνακας Π.Δ.Γ'8: Η εξέλιξη της διάρκειας σπουδών στα γυμνάσια την περίοδο 1937-1960

Οκτατάξιο (ν.τ.)		Εξατάξιο (π.τ.)					
α'		Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
Οκτατάξιο (ν.τ.)		Εξατάξιο (π.τ.)					
α'	β'	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
Οκτατάξιο (ν.τ.)			Εξατάξιο (π.τ.)				
α'	β'	γ'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
Οκτατάξιο (ν.τ.)				Εξατάξιο (π.τ.)			
α'	β'	γ'	δ'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
Οκτατάξιο (ν.τ.)					Εξατάξιο (π.τ.)		
α'	β'	γ'	δ'	ε'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
Οκτατάξιο (ν.τ.)						Εξατάξιο (π.τ.)	
α'	β'	γ'	δ'	ε'	στ'	Ε'	ΣΤ'
	Οκτατάξιο (ν.τ.)						Εξατάξιο (π.τ.)
	β'	γ'	δ'	ε'	στ'	ζ'	ΣΤ'
	Οκτατάξιο (ν.τ.)						
		γ'	δ'	ε'	στ'	ζ'	η'

Πίνακας Π.Δ.Γ'9: Τύποι σχολείων που λειτούργησαν την περίοδο 1929-2007 και η αντιστοιχία των τάξεων τους

Τύπος Σχολείου	Γυμνάσια -Πρακτικά Λύκεια	Γυμνάσια -Πρακτικά Λύκεια	Γυμνάσια	Γυμνάσια	Γυμνάσια	Λύκεια	Γυμνάσια	Γυμνάσια	Λύκεια
Περίοδος Λειτουργίας	1929-1937	1937-1944*	1944-1958**	1959-1963	1964-1966		1967-1975	1976-2007	
Αντιστοιχία τάξεων	Α΄	Παράλληλη λειτουργία οκτατάξιων γυμνασίων (νέου τύπου) και εξατάξιων (παλιού τύπου) βλ έπε πίνακα ...	Γ΄	Α΄	Α΄		Α΄	Α΄	
	Β΄		Δ΄	Β΄	Β΄		Β΄	Β΄	
	Γ΄		Ε΄	Γ΄	Γ΄		Γ΄	Γ΄	
	Δ΄		ΣΤ΄	Δ΄		Α΄	Δ΄		Α΄
	Ε΄		Ζ΄	Ε΄		Β΄	Ε΄		Β΄
	ΣΤ΄		Η΄	ΣΤ΄		Γ΄	ΣΤ΄		Γ΄

* Το 1944 καταργήθηκαν τα πρακτικά λύκεια και οι τρεις τελευταίες τάξεις του γυμνασίου χωρίστηκαν σε τμήματα θεωρητικής και πρακτικής κατεύθυνσης

** Τα γυμνάσια λέγονται οκτατάξια αλλά λειτουργούν ως εξατάξια και η αρίθμηση των ταξεών τους άρχιζε από το Γ΄

Πίνακας Π.Δ.Γ'10: Μαθητές και μαθήτριες των ελληνικών σχολείων κατά το σχολικό έτος
1855-56

	Ελληνικά σχολεία			Ελληνικά σχολεία
	Δημόσια	Ιδιωτικά	Σύνολο	Ιδιωτικά
Φοίτησαν	4.224	288	4.512	480
Προσήλθαν στις	3.070	248	3.318	
Προβιβάσθηκαν	2.166	169	2.335	300
Αποφοίτησαν	441	69	510	50

Πηγή: Χριστόπουλος, 1857

Πίνακας Π.Δ.Γ'11: Μαθητές των γυμνασίων κατά το σχολικό έτος 1855-56

	Γυμνάσια		
	Δημόσια	Ιδιωτικά	Σύνολο
Φοίτησαν	1.031	151	1.182
Προσήλθαν στις	687	121	808
Προβιβάσθηκαν	533	96	629
Αποφοίτησαν	87	15	102

Πηγή: Χριστόπουλος, 1857

Πίνακας Π.Δ.Γ' 12: Ιδιωτική εκπαίδευση σχολικό έτος 1926-27

Τύπος σχολείου		Παλαιά Ελλάδα										Νέες χώρες									Κράτος				
		Αριθμός σχολείων							Εγγεγραμμένοι			Αριθμός σχολείων						Εγγεγραμμένοι			Σύνολο σχολείων	Εγγεγραμμένοι			
		Ιθαγενή	Αμερικάνικα	Γαλλικά	Γερμανικά	Ιταλικά	Ρουμάνικα	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Ιθαγενή	Αμερικάνικα	Γαλλικά	Γερμανικά	Ιταλικά	Ρουμάνικα	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια		Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	
Ελληνικά σχολεία	Αρρένων	4		4		2		10	460	10	470								312		312	10	772	10	
	Θηλέων	6	1	2		2		11	8	261	269								197		197	11	8	458	
	Μεικτά	39			1	1		41	918	425	1.343	2					2	27	46	73	43	945	471		
Ημιγυμνάσια	Μεικτά	1						1	163	5	168										0	1	163	5	
Γυμνάσια	Αρρένων	4		1				5	332	2	334	1					1	206		206	6	538	2		
	Θηλέων	2	1	2		3		8		306	306	2					2		144		144	10	0	450	
	Μεικτά	19			1			20	493	197	690	2				3	5	223	39	262	25	716	236		
Πρακτικά Λύκεια	Μεικτά	1						1	58	25	83										1	58	25		
Ανωτέρα παρθεναγωγεία	Θηλέων	2						2		189	189	1	1								112	112	4	0	301
Αμερικάνικα λειτουργούσαν στους νομούς: Αττικής και Θεσσαλονίκης (μαθήτριες 112)																			Σύνολο		3.200	1.958			
Γαλλικά στους νομούς: Αττικής, Αχαΐας και Ηλίας, Κέρκυρας και Κυκλάδων (μαθητές 505, μαθήτριες 94)																									
Ιταλικά στους νομούς: Αττικής, Ζακύνθου, Κέρκυρας και Κεφαλονιάς (μαθητές 16, μαθητριες 60)																									
Ρουμάνικα στους νομούς: Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων και Κοζάνης (μαθητές 214, μαθήτριες 31)																									

Δευτεροβάθμια γενική Εκπαίδευση (1929-2006)

(Π.Δ.Δ')

Για την σύνταξη των πινάκων ΠΔΔ'1 έως ΠΔΔ'11 χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τις ακόλουθες εκδόσεις της ΕΣΥΕ: 1932, 1933γ, 1933δ, 1934γ&δ, 1935α&β, 1936γ, 1937β, 1938β, 1939α, 1940β, 1946, 1958β, 1959β&γ, 1960β, 1961β, 1962γ&δ, 1965β, 1966γ, 1967α, 1968β&γ, 1969β&γ, 1971γ&δ, 1972, 1975, 1976, 1977, 1978α&β, 1979, 1981, 1982, 1983, 1986, 1987, 1990, 1992, 1994, 1995, 1997, 2000, 2002

Πίνακας Π.Δ.Δ'1: Μαθητικό δυναμικό της Α' Γυμνασίου*

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια εκπαίδευση					
1929-30	17.070	4.837	15.401	4.427	7.724	2.473
1930-31	10.672	3.119	9.625	2.862	4.848	1.669
1931-32	13.052	4.720	11.896	4.352	6.559	2.734
1932-33	14.847	5.649	13.554	5.082	7.216	3.087
1933-34	15.730	5.921	14.347	5.363	6.953	3.043
1934-35	14.734	5.734	13.497	5.185	6.886	3.068
1935-36	15.347	6.166	14.185	5.624	6.891	3.245
1936-37	16.312	7.586	14.924	6.565	7.065	3.656
1937-38	22.922	8.553	21.824	8.054	10.504	4.868
1938-39	32.368	13.317	30.464	12.470	13.878	7.227
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1954-55	28.779	15.231	26.419	14.218	19.571	11.655
1955-56			29.766	16.433	17.732	11.402
1956-57			33.186	20.264		
1957-58			38.418	23.762		
1958-59			40.319	26.288		
1959-60			41.444	26.636		
1960-61			39.756	26.377		
1961-62	40.247	27.507	38.715	26.760	28.601	21.771
1962-63	42.651	30.132	41.491	29.563	30.936	24.132
1963-64	44.468	32.323	43.242	31.838	32.370	26.011
1964-65	60.851	43.630	56.559	41.955	41.805	34.463
1965-66	55.823	41.331	52.023	39.718	37.051	31.689
1966-67	58.298	44.211	54.598	42.445	39.406	34.154
1967-68	55.013	45.109	49.519	42.592	37.121	35.106
1968-69	52.756	44.305	49.910	42.184	39.935	36.580
1969-70	54.058	45.800	50.668	43.908	40.667	37.719
1970-71	60.005	53.877	54.849	50.490	44.045	43.374
1971-72	57.465	51.477	55.311	50.168	41.790	41.356
1972-73	59.381	53.574	57.572	52.193	44.860	44.384
1973-74	58.198	52.616	56.400	51.435	44.533	43.599
1974-75	58.163	53.391	56.762	52.340	48.649	47.410
1975-76	61.200	56.171	59.703	55.268	50.653	50.194
1976-77	64.497	58.649	62.941	57.739	53.955	52.685
1977-78	76.833	67.299	73.900	65.588	56.693	56.008

Πίνακας Π.Δ.Δ'1. Μαθητικό δυναμικό της Α' Γυμνασίου

(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1978-79	82.964	71.103	79.425	69.362	63.857	61.213
1979-80	87.871	76.740	79.536	71.368	66.001	64.249
1980-81	91.430	77.864	83.093	72.488	70.790	66.787
1981-82	91.948	78.484	80.819	70.435	67.121	64.002
1982-83	90.429	77.249	79.406	69.550	65.147	62.524
1983-84	91.104	78.298	79.520	69.837	68.059	64.308
1984-85	88.821	77.531	78.065	69.504	67.320	64.403
1985-86	88.649	77.445	78.589	69.698	69.110	65.107
1986-87	93.455	81.166				
1987-88	88.880	78.003				
1988-89	87.686	77.978	78.045	71.338	69.313	67.030
1989-90	86.353	76.731				
1990-91	87.305	76.245				
1991-92	88.641	77.155	79.519	71.754	67.757	65.918
1992-93	90.678	77.976	81.588	72.814	70.216	67.230
1993-94	86.046	74.165	77.987	69.476	67.006	64.471
1994-95	84.299	72.627	76.854	68.454	66.217	63.717
1995-96	81.249	69.612	73.155	65.480	63.924	61.429
1996-97	77.555	66.389	70.460	62.664	61.903	59.047
1997-98	73.491	62.849	66.986	59.404	59.429	56.133
1998-99	71.426	61.010	63.668	57.195	56.419	54.040
1999-00	70.103	60.911	63.419	57.466	55.741	53.993
2000-01	67.185	57.819	60.778	54.564	54.290	51.927
2001-02	61.553	53.474	55.724	50.484	50.003	47.994
2002-03	0	0	0	0	0	0
2003-04	0	0	0	0	0	0
2004-05	64.491	56.260	58.951	53.779	54.177	51.622
2005-06	63.205	55.932	57.749	53.347	52.962	51.255
2006-07	64.679	56.363	59.218	53.807	54.677	51.993

Πίνακας Π.Δ.Δ'2: Μαθητικό δυναμικό της Β' Γυμνασίου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια εκπαίδευση						
1929-30	15.317	4.440	14.134	4.097	7.604	2.347
1930-31	12.462	3.613	11.535	3.360	6.292	1.958
1931-32	8.833	2.681	8.234	2.525	4.627	1.490
1932-33	9.787	3.635	9.171	3.456	5.282	2.204
1933-34	10.903	4.309	10.329	4.098	5.511	2.493
1934-35	11.260	4.383	10.651	4.178	5.910	2.597
1935-36	11.114	4.541	10.559	4.353	5.699	2.694
1936-37	11.464	5.096	10.764	4.627	5.810	2.864
1937-38	10.877	5.110	10.481	4.945	6.560	3.419
1938-39	17.387	7.926	16.971	7.690	9.550	4.953
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1954-55	24.110	13.206	22.887	12.863	18.191	11.170
1955-56			22.219	12.345	14.001	8.981
1956-57			23.141	13.953		
1957-58			25.954	16.661		
1958-59			29.416	19.772		
1959-60			32.115	22.206		
1960-61			32.612	22.686		
1961-62	33.868	23.332	32.626	22.917	26.661	20.015
1962-63	32.645	23.688	31.684	23.368	25.854	20.626
1963-64	34.096	25.175	33.191	24.890	26.864	21.717
1964-65	37.502	28.755	31.770	28.206	31.770	26.360
1965-66	44.297	36.062	42.507	35.201	34.449	30.707
1966-67	42.767	34.228	40.773	33.427	32.472	28.910
1967-68	45.134	37.280	40.975	35.397	32.743	31.249
1968-69	45.499	38.933	43.561	37.850	35.025	32.621
1969-70	46.565	40.137	44.104	39.470	35.864	34.229
1970-71	46.324	40.980	41.891	38.347	34.064	33.595
1971-72	53.432	48.821	51.404	47.849	39.953	40.511
1972-73	51.040	46.869	49.000	45.745	39.846	40.383
1973-74	51.740	48.446	50.040	47.580	40.940	41.650
1974-75	52.014	48.077	50.462	47.244	44.329	43.756
1975-76	53.433	49.924	52.010	49.173	45.239	45.150
1976-77	55.610	52.940	54.163	52.154	45.777	47.158
1977-78	61.128	56.610	59.446	55.607	50.493	49.916

Πίνακας Π.Δ.Δ'2. Μαθητικό δυναμικό της Β' Γυμνασίου

(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1978-79	63.153	59.748	61.535	58.723	55.342	54.977
1979-80	69.966	64.763	66.424	62.278	59.497	58.383
1980-81	72.806	68.083	69.205	65.438	63.293	62.382
1981-82	77.562	70.514	73.157	67.256	63.087	62.241
1982-83	77.664	69.559	72.871	66.299	61.120	60.582
1983-84	76.562	68.025	72.000	64.855	63.776	61.016
1984-85	76.249	68.293	72.289	65.745	64.036	61.852
1985-86	76.205	68.274	72.593	65.851	65.641	62.701
1986-87	76.678	69.259				
1987-88	78.885	71.155				
1988-89	76.771	69.533	73.480	67.617	65.756	64.093
1989-90	77.897	70.986				
1990-91	76.675	70.354				
1991-92	77.221	70.101	73.542	68.256	63.748	63.186
1992-93	78.790	71.709	75.309	69.649	67.652	65.944
1993-94	79.171	71.879	76.384	70.333	69.757	67.192
1994-95	73.602	67.742	71.027	66.333	65.165	63.422
1995-96	72.902	67.103	69.888	65.539	64.480	62.909
1996-97	70.281	64.709	67.764	63.190	62.817	60.806
1997-98	68.141	62.427	65.623	61.074	61.133	59.045
1998-99	65.309	59.062	62.347	57.522	57.627	55.354
1999-00	61.997	56.687	59.339	55.285	54.768	53.015
2000-01	60.142	55.601	57.678	54.333	53.846	52.351
2001-02	58.783	54.034	56.601	52.938	53.191	51.052
2002-03						
2003-04						
2004-05	54.248	49.479	51.838	48.290	48.443	46.652
2005-06	60.074	54.772	57.619	53.646	53.875	51.896
2006-07	58.569	53.948	56.071	52.835	52.638	51.137

Πίνακας Π.Δ.Δ'3: Μαθητικό δυναμικό της Γ' Γυμνασίου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια εκπαίδευση						
1929-30	7.520	1.903	6.729	1.707	3.466	1.020
1930-31	7.738	2.465	7.187	2.311	3.739	1.388
1931-32	7.166	2.232	6.660	2.084	3.654	1.250
1932-33	5.711	1.800	5.279	1.690	2.698	1.023
1933-34	6.452	2.727	5.983	2.570	2.992	1.470
1934-35	7.232	3.255	6.770	3.095	3.615	1.900
1935-36	7.691	3.430	7.256	3.264	3.663	1.945
1936-37	8.071	4.089	7.475	3.651	3.669	2.141
1937-38	7.862	3.756	7.553	3.642	4.245	2.385
1938-39	8.696	4.358	8.326	4.219	4.571	2.738
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1954-55	23.041	13.496	21.641	13.140	17.463	11.637
1955-56			20.673	11.984	12.445	8.359
1956-57			18.684	11.556		
1957-58			20.538	12.946		
1958-59			22.681	15.334		
1959-60			25.835	18.240		
1960-61			28.499	20.575		
1961-62	30.931	22.678	29.391	22.208	23.692	19.532
1962-63	31.078	22.324	29.782	22.029	23.672	19.456
1963-64	30.113	21.823	28.830	21.539	22.899	18.743
1964-65	32.451	24.280	30.734	23.714	27.617	22.413
1965-66	33.490	27.179	32.092	26.607	28.460	24.940
1966-67	36.270	30.894	34.760	30.240	30.663	28.236
1967-68	35.381	30.037	31.760	28.159	26.560	25.272
1968-69	39.324	34.398	37.640	33.414	30.697	29.117
1969-70	41.221	35.718	39.247	35.279	32.124	30.903
1970-71	41.742	37.149	37.327	34.846	31.373	31.112
1971-72	42.482	38.139	40.355	37.307	32.390	32.087
1972-73	47.578	44.402	45.636	43.409	39.335	39.614
1973-74	45.947	43.435	44.235	42.647	38.215	38.741
1974-75	47.222	44.781	45.839	44.073	42.051	41.902
1975-76	47.995	45.285	46.564	44.511	42.077	41.679
1976-77	48.891	46.769	47.541	45.887	43.685	43.438
1977-78	47.154	47.561	45.765	46.653	41.853	43.442

Πίνακας Π.Δ.Δ'3. Μαθητικό δυναμικό της Γ' Γυμνασίου

(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1978-79	51.440	50.295	50.594	49.522	47.098	47.229
1979-80	56.521	55.444	55.216	54.437	51.658	52.213
1980-81	60.307	58.872	59.043	57.762	56.396	56.093
1981-82	64.601	63.752	62.836	62.189	57.540	59.314
1982-83	65.354	64.054	63.660	62.747	55.912	58.745
1983-84	62.362	61.437	61.249	60.616	56.830	58.420
1984-85	64.515	61.447	63.537	60.688	58.595	58.551
1985-86	64.254	61.990	63.405	61.299	59.651	59.497
1986-87	66.409	63.303				
1987-88	66.174	63.866				
1988-89	69.032	66.064	67.912	65.327	62.524	63.066
1989-90	66.330	64.621				
1990-91	66.610	65.626				
1991-92	65.917	65.228	64.824	64.600	59.108	61.544
1992-93	64.080	63.418	63.305	62.868	59.574	60.994
1993-94	68.362	66.714	67.566	66.235	63.508	64.202
1994-95	70.027	67.550	69.130	67.059	64.569	64.811
1995-96	66.459	64.315	65.199	63.604	61.195	61.638
1996-97	65.402	63.624	64.289	62.971	60.671	61.068
1997-98	63.993	61.918	62.970	61.227	59.563	59.476
1998-99	62.318	59.892	60.816	59.185	56.941	57.303
1999-00	58.326	55.846	57.116	55.180	53.466	53.176
2000-01	55.093	52.918	54.026	52.285	51.051	50.774
2001-02	55.011	53.295	54.051	52.724	51.376	51.270
2002-03						
2003-04						
2004-05	52.615	50.485	51.306	49.724	48.461	48.239
2005-06	51.590	48.662	50.179	47.912	47.214	46.472
2006-07	56.812	53.394	55.256	52.636	52.266	51.220

Πίνακας Π.Δ.Δ'4: Μαθητικό δυναμικό των Γυμνασίων

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες		Απόφοιτοι	
	Αγόρια (N _{ΕΕΔ-ΓΓ(t)})	Κορίτσια (N _{ΕΦΕΔ-ΓΓ(t)})	Αγόρια (N _{ΦΕΔΔ-ΓΓ(t)})	Κορίτσια (N _{ΦΦΕΔ-ΓΓ(t)})	Αγόρια (N _{ΠΠΔΔ-ΓΓ(t)})	Κορίτσια (N _{ΠΠΦΕΔ-ΓΓ(t)})	Αγόρια (N _{ΑΑΔΔ-ΓΓ(t)})	Κορίτσια (N _{ΑΑΦΕΔ-ΓΓ(t)})
Δημόσια εκπαίδευση								
1929-30	39.907	11.180	36.264	10.231	18.794	5.840	3.466	1.020
1930-31	30.872	9.197	28.347	8.533	14.879	5.015	3.739	1.388
1931-32	29.051	9.633	26.790	8.961	14.840	5.474	3.654	1.250
1932-33	30.345	11.084	28.004	10.228	15.196	6.314	2.698	1.023
1933-34	33.085	12.957	30.659	12.031	15.456	7.006	2.992	1.470
1934-35	33.226	13.372	30.918	12.458	16.411	7.565	3.615	1.900
1935-36	34.152	14.137	32.000	13.241	16.253	7.884	3.663	1.945
1936-37	35.847	16.771	33.163	14.843	16.544	8.661	3.669	2.141
1937-38	41.661	17.419	39.858	16.641	21.309	10.672	4.245	2.385
1938-39	58.451	25.601	55.761	24.379	27.999	14.918	4.571	2.738
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση								
1954-55	75.930	41.933	70.947	40.221	55.225	34.462	17.463	11.637
1955-56			72.658	40.762	44.178	28.742	12.445	8.359
1956-57			75.011	45.773				
1957-58			84.910	53.369				
1958-59			92.416	61.394				
1959-60			99.394	67.082				
1960-61			100.867	69.638				
1961-62	105.046	73.517	100.732	71.885	78.954	61.318	23.692	19.532
1962-63	106.374	76.144	102.957	74.960	80.462	64.214	23.672	19.456
1963-64	108.677	79.321	105.263	78.267	82.133	66.471	22.899	18.743
1964-65	130.804	96.665	119.063	93.875	101.192	83.236	27.617	22.413
1965-66	133.610	104.572	126.622	101.526	99.960	87.336	28.460	24.940
1966-67	137.335	109.333	130.131	106.112	102.541	91.300	30.663	28.236
1967-68	135.528	112.426	122.254	106.148	96.424	91.627	26.560	25.272
1968-69	137.579	117.636	131.111	113.448	105.657	98.318	30.697	29.117
1969-70	141.844	121.655	134.019	118.657	108.655	102.851	32.124	30.903
1970-71	148.071	132.006	134.067	123.683	109.482	108.081	31.373	31.112
1971-72	153.379	138.437	147.070	135.324	114.133	113.954	32.390	32.087
1972-73	157.999	144.845	152.208	141.347	124.041	124.381	39.335	39.614
1973-74	155.885	144.497	150.675	141.662	123.688	123.990	38.215	38.741
1974-75	157.399	146.249	153.063	143.657	135.029	133.068	42.051	41.902
1975-76	162.628	151.380	158.277	148.952	137.969	137.023	42.077	41.679
1976-77	168.998	158.358	164.645	155.780	143.417	143.281	43.685	43.438
1977-78	185.115	171.470	179.111	167.848	149.039	149.366	41.853	43.442

Πίνακας Π.Δ.Δ'4. Μαθητικό δυναμικό των Γυμνασίων
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες		Απόφοιτοι	
	Αγόρια (Ν _{ΕΛΔ-ΓΓ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΕΦΔ-ΓΓ(τ)})	Αγόρια (Ν _{ΦΔΔ-ΓΓ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΦΦΔ-ΓΓ(τ)})	Αγόρια (Ν _{ΠΔΔ-ΓΓ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΠΦΔ-ΓΓ(τ)})	Αγόρια (Ν _{ΜΔΔ-ΓΓ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΜΦΔ-ΓΓ(τ)})
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση								
1978-79	197.557	181.146	191.554	177.607	166.297	163.419	47.098	47.229
1979-80	214.358	196.947	201.176	188.083	177.156	174.845	51.658	52.213
1980-81	224.543	204.819	211.341	195.688	190.479	185.262	56.396	56.093
1981-82	234.111	212.750	216.812	199.880	187.748	185.557	57.540	59.314
1982-83	233.447	210.862	215.937	198.596	182.179	181.851	55.912	58.745
1983-84	230.028	207.760	212.769	195.308	188.665	183.744	56.830	58.420
1984-85	229.585	207.271	213.891	195.937	189.951	184.806	58.595	58.551
1985-86	229.108	207.709	214.587	196.848	194.402	187.305	59.651	59.497
1986-87	236.542	213.728					0	0
1987-88	233.939	213.024					0	0
1988-89	233.489	213.575	219.437	204.282	197.593	194.189	62.524	63.066
1989-90	230.580	212.338					0	0
1990-91	230.590	212.225					0	0
1991-92	231.779	212.484	217.885	204.610	190.613	190.648	59.108	61.544
1992-93	233.548	213.103	220.202	205.331	197.442	194.168	59.574	60.994
1993-94	233.579	212.758	221.937	206.044	200.271	195.865	63.508	64.202
1994-95	227.928	207.919	217.011	201.846	195.951	191.950	64.569	64.811
1995-96	220.610	201.030	208.242	194.623	189.599	185.976	61.195	61.638
1996-97	213.238	194.722	202.513	188.825	185.391	180.921	60.671	61.068
1997-98	205.625	187.194	195.579	181.705	180.125	174.654	59.563	59.476
1998-99	199.053	179.964	186.831	173.902	170.987	166.697	56.941	57.303
1999-00	190.426	173.444	179.874	167.931	163.975	160.184	53.466	53.176
2000-01	182.420	166.338	172.482	161.182	159.187	155.052	51.051	50.774
2001-02	175.347	160.803	166.376	156.146	154.570	150.316	51.376	51.270
2002-03								
2003-04								
2004-05	171.354	156.224	162.095	151.793	151.081	146.513	48.461	48.239
2005-06	174.869	159.366	165.547	154.905	154.051	149.623	47.214	46.472
2006-07	180.060	163.705	170.545	159.278	159.581	154.350	52.266	51.220

Πίνακας Π.Δ.Δ'5: Μαθητικό δυναμικό της Α' Λυκείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια Εκπαίδευση						
1929-30	6.227	1.679	5.891	1.585	3.557	980
1930-31	5.587	1.547	5.295	1.465	3.318	996
1931-32	5.736	1.982	5.467	1.882	3.437	1.165
1932-33	5.677	1.792	5.425	1.733	3.350	1.101
1933-34	4.578	1.525	4.307	1.466	2.332	874
1934-35	5.092	2.180	4.777	2.101	3.000	1.371
1935-36	5.813	2.752	5.510	2.614	3.160	1.708
1936-37	6.380	3.139	6.009	2.836	3.496	1.867
1937-38	6.244	3.188	5.988	3.060	3.812	2.090
1938-39	6.737	3.400	6.492	3.281	3.938	2.253
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1954-55	19.803	12.178	18.457	11.758	15.675	10.623
1955-56			19.416	12.317	12.192	8.825
1956-57			17.270	11.014		
1957-58			16.431	10.500		
1958-59			17.550	12.091		
1959-60			19.541	14.358		
1960-61			21.805	16.747		
1961-62	25.694	19.736	24.294	19.378	20.183	17.509
1962-63	26.508	20.772	25.420	20.440	21.115	18.304
1963-64	25.890	20.421	24.689	20.024	20.161	17.752
1964-65	26.549	20.758	24.700	20.176	21.369	18.631
1965-66	28.014	22.827	26.364	22.211	21.736	19.480
1966-67	29.550	25.477	27.838	24.798	23.440	21.781
1967-68	35.091	30.956	30.808	28.885	24.825	24.754
1968-69	33.786	29.961	31.260	28.652	24.677	24.082
1969-70	35.704	32.076	32.745	31.240	26.577	26.706
1970-71	35.505	33.362	32.888	31.546	27.819	27.441
1971-72	36.744	35.018	33.893	34.033	26.220	28.415
1972-73	37.053	35.452	34.174	34.208	28.266	30.265
1973-74	41.190	41.784	38.948	40.761	32.822	36.237
1974-75	41.223	41.538	38.942	40.559	34.926	38.032
1975-76	43.250	43.155	40.918	42.192	35.963	38.865
1976-77	44.219	43.028	41.772	41.860	35.355	38.319
1977-78	35.660	35.674	34.012	34.888	28.442	30.718

Πίνακας Π.Δ.Δ'5. Μαθητικό δυναμικό της Α' Λυκείου

(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1978-79	33.360	36.016	32.234	35.307	30.050	33.959
1979-80	35.376	40.902	33.985	39.742	31.704	37.614
1980-81	34.799	41.994	33.783	40.838	31.541	38.888
1981-82	41.840	48.851	40.060	47.459	35.381	43.306
1982-83	43.548	51.428	40.780	49.459	34.750	43.712
1983-84	45.243	54.519	43.428	52.899	37.097	46.906
1984-85	47.771	56.714	45.089	54.155	38.086	47.990
1985-86	49.804	58.076	46.894	55.281	40.269	49.512
1986-87	45.789	54.941				
1987-88	44.517	53.323				
1988-89	44.290	53.794	42.254	52.134	37.006	47.314
1989-90	47.322	57.318				
1990-91	47.018	57.091				
1991-92	47.242	57.832	44.955	55.907	40.505	51.556
1992-93	45.235	55.772	40.214	50.590	36.765	47.444
1993-94	46.430	54.896	41.711	50.192	38.401	47.230
1994-95	46.895	56.034	45.198	54.800	41.531	51.703
1995-96	47.061	55.873	45.441	54.594	41.863	51.511
1996-97	44.118	53.630	42.508	52.310	39.478	49.468
1997-98	45.131	53.828	43.606	52.648	40.175	49.706
1998-99	43.372	52.036	41.617	50.761	35.598	44.793
1999-00	39.768	47.505	38.306	46.361	35.578	43.992
2000-01	37.024	43.550	35.881	42.704	34.342	41.635
2001-02	34.406	40.613	33.475	40.054	32.476	39.346
2002-03						
2003-04						
2004-05	36.125	41.329	35.002	40.673	33.589	39.825
2005-06	37.024	43.131	35.740	42.365	34.417	41.555
2006-07	36.688	41.545	35.383	40.744	33.884	39.938

Πίνακας Π.Δ.Δ'6: Μαθητικό δυναμικό της Β' Λυκείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια Εκπαίδευση					
1929-30	5.655	1.328	5.329	1.267	3.301	884
1930-31	5.411	1.291	5.139	1.229	3.275	861
1931-32	5.098	1.305	4.820	1.222	3.073	835
1932-33	5.301	1.666	5.006	1.587	3.140	1.046
1933-34	5.324	1.647	5.008	1.552	2.891	1.004
1934-35	4.335	1.384	4.009	1.293	2.238	846
1935-36	4.794	1.932	4.456	1.846	2.550	1.224
1936-37	5.465	2.642	5.064	2.431	2.855	1.521
1937-38	5.854	2.659	5.477	2.577	3.297	1.777
1938-39	5.890	2.970	5.628	2.880	3.466	1.972
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1954-55	18.573	11.624	16.749	11.157	13.949	9.997
1955-56			18.136	11.426	10.962	7.791
1956-57			17.613	11.766		
1957-58			16.485	10.724		
1958-59			15.696	10.341		
1959-60			16.821	11.586		
1960-61			18.250	13.795		
1961-62	22.059	17.308	20.190	16.913	16.907	14.848
1962-63	23.417	19.352	22.406	19.024	18.799	16.823
1963-64	24.107	19.609	23.064	19.327	19.080	17.403
1964-65	24.389	20.103	22.677	19.516	19.913	17.837
1965-66	24.383	20.062	23.044	19.636	20.045	17.521
1966-67	24.896	20.978	23.588	20.464	21.003	18.854
1967-68	26.113	23.242	23.251	21.842	21.207	20.208
1968-69	28.716	27.325	27.373	26.713	23.966	24.172
1969-70	28.620	26.173	26.792	25.719	23.586	23.289
1970-71	29.434	28.379	26.483	26.952	23.473	24.471
1971-72	30.440	30.328	28.739	29.741	24.192	26.056
1972-73	30.717	31.362	29.125	30.594	26.241	28.413
1973-74	31.016	32.030	29.571	31.238	26.783	29.010
1974-75	35.990	37.979	34.815	37.215	33.191	36.052
1975-76	36.652	38.642	35.417	37.836	32.997	36.148
1976-77	37.966	39.219	36.613	38.425	33.114	36.373
1977-78	39.093	39.989	37.448	38.989	33.296	35.659

Πίνακας Π.Δ.Δ'6. Μαθητικό δυναμικό της Β' Λυκείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1978-79	32.465	33.377	30.959	32.464	28.528	31.067
1979-80	33.060	35.563	31.304	34.348	28.495	32.811
1980-81	32.920	37.931	31.287	36.702	28.533	35.016
1981-82	31.113	37.116	30.010	36.152	28.165	34.839
1982-83	34.340	41.665	32.851	40.206	30.691	38.426
1983-84	35.815	44.525	35.349	44.192	33.047	42.250
1984-85	36.967	46.868	35.969	45.824	33.534	43.896
1985-86	38.484	48.101	39.332	49.082	37.116	47.169
1986-87	37.830	46.798				
1987-88	36.800	46.551				
1988-89	38.437	48.198	37.364	47.262	34.001	44.194
1989-90	37.947	47.824				
1990-91	38.963	49.438				
1991-92	38.727	48.529	37.611	47.621	35.986	46.229
1992-93	38.951	49.168	34.819	44.389	33.613	43.289
1993-94	38.038	48.336	33.829	43.617	32.640	42.563
1994-95	38.888	47.451	38.063	46.903	36.750	45.775
1995-96	39.073	48.607	38.333	48.024	36.888	46.970
1996-97	39.505	48.578	38.623	47.938	37.539	47.181
1997-98	37.018	46.241	36.270	45.843	35.555	45.271
1998-99	39.890	49.343	38.903	48.648	30.966	40.341
1999-00	38.709	47.168	37.682	46.267	31.549	39.633
2000-01	37.867	45.979	35.942	45.181	33.935	42.737
2001-02	34.092	40.890	33.454	40.322	30.219	37.380
2002-03						
2003-04						
2004-05	36.852	42.368	36.014	41.845	34.529	41.064
2005-06	34.702	40.709	33.822	40.116	32.535	39.348
2006-07	34.895	41.816	33.941	41.180	32.515	40.370

Πίνακας Π.Δ.Δ'7: Μαθητικό δυναμικό της Γ' Λυκείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια Εκπαίδευση						
1929-30	4.956	1.221	4.699	1.165	3.557	958
1930-31	5.036	1.175	4.797	1.138	3.610	898
1931-32	4.892	1.208	4.632	1.163	3.423	911
1932-33	4.721	1.210	4.489	1.163	3.302	971
1933-34	4.882	1.581	4.566	1.498	3.132	1.194
1934-35	4.721	1.460	4.401	1.391	3.286	1.105
1935-36	3.809	1.265	3.530	1.207	2.319	853
1936-37	4.311	1.828	3.989	1.698	2.917	1.408
1937-38	4.630	2.227	4.367	2.181	3.397	1.781
1938-39	5.173	2.415	4.784	2.363	3.791	2.079
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1954-55	14.186	9.199	12.925	8.903	10.614	7.918
1955-56			14.824	10.052	9.989	7.854
1956-57			14.325	10.005		
1957-58			14.668	10.220		
1958-59			13.528	9.490		
1959-60			13.108	9.065		
1960-61			13.740	10.236		
1961-62	16.060	12.739	15.206	12.524	12.009	10.700
1962-63	17.971	14.816	17.203	14.627	13.953	12.823
1963-64	18.860	16.490	18.204	16.301	15.330	14.389
1964-65	19.920	17.015	19.055	16.684	17.121	16.012
1965-66	20.741	18.059	19.980	17.787	17.916	16.538
1966-67	20.988	17.400	20.052	17.073	18.106	15.853
1967-68	21.291	19.112	18.518	17.475	17.834	16.811
1968-69	22.382	21.034	22.049	20.632	19.445	18.869
1969-70	24.321	23.844	23.750	23.838	20.904	21.939
1970-71	23.933	23.355	21.813	22.060	19.511	20.308
1971-72	25.533	25.412	24.588	25.033	21.444	22.986
1972-73	24.927	26.038	24.118	25.613	21.922	24.098
1973-74	26.800	28.485	25.797	28.078	23.402	26.382
1974-75	27.456	29.197	26.680	28.837	24.930	27.830
1975-76	33.159	35.995	32.480	35.538	30.390	34.220
1976-77	33.180	35.727	32.409	35.203	30.390	34.099
1977-78	33.857	36.662	32.813	36.180	30.828	34.579

Πίνακας Π.Δ.Δ'7. Μαθητικό δυναμικό της Γ' Λυκείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1978-79	33.440	35.654	32.618	35.278	31.153	34.367
1979-80	29.233	31.406	28.560	30.938	26.606	29.918
1980-81	28.619	32.871	27.989	32.475	26.239	31.449
1981-82	28.561	34.622	27.970	34.300	25.776	32.768
1982-83	27.523	34.155	27.217	33.821	26.008	33.145
1983-84	31.706	40.164	31.615	40.034	30.770	39.188
1984-85	32.905	42.366	32.305	41.977	30.481	40.990
1985-86	33.813	44.020	33.316	43.501	31.506	42.433
1986-87	35.631	45.334				
1987-88	34.875	44.568				
1988-89	35.633	45.425	35.116	44.927	33.638	44.062
1989-90	34.421	44.340				
1990-91	34.840	45.270				
1991-92	36.119	46.797	35.517	46.315	34.129	45.451
1992-93	36.475	46.616	36.122	46.336	34.810	45.509
1993-94	37.160	47.596	36.804	47.358	35.677	46.591
1994-95	36.451	46.880	35.994	46.543	34.895	45.844
1995-96	36.835	45.798	36.402	45.450	35.342	44.843
1996-97	37.718	47.449	37.183	47.059	36.439	46.487
1997-98	37.841	47.421	37.348	47.069	36.579	46.619
1998-99	33.508	42.183	33.173	41.906	32.096	41.156
1999-00	32.927	41.790	32.576	41.537	30.938	39.824
2000-01	34.052	41.267	33.593	40.976	32.604	40.121
2001-02	35.099	42.787	34.607	42.473	32.379	40.517
2002-03						
2003-04						
2004-05	34.509	41.189	33.833	40.798	32.959	40.333
2005-06	37.501	43.214	36.744	42.730	35.831	42.364
2006-07	34.801	40.602	33.974	40.102	33.048	39.741

Πίνακας Π.Δ.Δ'8: Μαθητικό δυναμικό της Δ' Λυκείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάσθηκαν	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1962-63	176	52	158	50	125	33
1963-64	188	41	178	40	169	28
1964-65	1.813	385	1.529	352	1.090	270
1965-66	1.958	390	1.659	355	1.261	257
1966-67	1.981	354	1.353	316	1.221	232
1967-68	1.542	323	1.219	247	1.100	219
1968-69	1.706	296	1.495	261	1.212	188
1969-70	1.907	350	1.522	335	1.036	229
1970-71	1.956	409	1.335	336	999	243
1971-72	2.038	416	1.637	378	1.270	300
1972-73	2.003	471	1.651	427	1.234	324
1973-74	1.958	386	1.577	341	1.079	249
1974-75	1.906	430	1.631	371	1.084	293
1975-76	1.764	391	1.482	354	1.109	292
1976-77	1.650	350	1.438	324	1.108	265
1977-78	1.861	390	1.578	393	1.248	331
1978-79	1.743	372	1.458	341	1.204	301
1979-80	1.537	306	1.274	272	1.033	237
1980-81	889	248	719	213	559	195
1981-82	650	198	574	178	445	148
1982-83	588	166	372	149	261	131
1983-84	466	156	426	135	399	120
1984-85	501	326	452	314	419	289
1985-86	440	274	401	259	385	246
1986-87	509	306				
1987-88	522	430				
1988-89	503	398	392	320	377	312
1989-90	519	385				
1990-91	556	413				
1991-92	531	471	425	416	409	411
1992-93	501	487	406	427	377	421
1993-94	527	426	455	415	404	399
1994-95	559	521	506	488	474	474
1995-96	563	481	515	449	478	441
1996-97	526	542	478	513	444	496

Πίνακας Π.Δ.Δ'8. Μαθητικό δυναμικό της Δ' Λυκείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1997-98	549	560	509	517	483	509
1998-99	1.381	681	1.287	644	1.227	630
1999-00	1.375	660	1.276	617	1.237	596
2000-01	1.475	718	1.371	666	1.317	642
2001-02	2.278	931	2.117	878	2.028	841
2002-03						
2003-04						
2004-05	2.725	971	2.439	871	2.384	860
2005-06	2.694	974	2.420	876	2.366	867
2006-07	2.579	981	2.256	876	2.177	848

Πίνακας Π.Δ.Δ'9: Μαθητικό δυναμικό των Λυκείων

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν		Απόφοιτοι	
	Αγόρια ($N_{ΕΑΔ}$ $r_A(t)$)	Κορίτσια ($N_{ΕΘΔ}$ $r_A(t)$)	Αγόρια ($N_{ΦΑΔ}$ $r_A(t)$)	Κορίτσια ($N_{ΦΘΔ}$ $r_A(t)$)	Αγόρια ($N_{ΠΑΔ}$ $r_A(t)$)	Κορίτσια ($N_{ΠΘΔ}$ $r_A(t)$)	Αγόρια ($N_{ΑΑΔ}$ $r_A(t)$)	Κορίτσια ($N_{ΑΘΔ}$ $r_A(t)$)
Δημόσια Εκπαίδευση								
1929-30	16.838	4.228	15.919	4.017	10.415	2.822	3.557	958
1930-31	16.034	4.013	15.231	3.832	10.203	2.755	3.610	898
1931-32	15.726	4.495	14.919	4.267	9.933	2.911	3.423	911
1932-33	15.699	4.668	14.920	4.483	9.792	3.118	3.302	971
1933-34	14.784	4.753	13.881	4.516	8.355	3.072	3.132	1.194
1934-35	14.148	5.024	13.187	4.785	8.524	3.322	3.286	1.105
1935-36	14.416	5.949	13.496	5.667	8.029	3.785	2.319	853
1936-37	16.156	7.609	15.062	6.965	9.268	4.796	2.917	1.408
1937-38	16.728	8.074	15.832	7.818	10.506	5.648	3.397	1.781
1938-39	17.800	8.785	16.904	8.524	11.195	6.304	3.791	2.079
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση								
1954-55	52.562	33.001	48.131	31.818	40.238	28.538	10.614	7.918
1955-56			52.376	33.795	33.143	24.470	9.989	7.854
1956-57			49.208	32.785				
1957-58			47.584	31.444				
1958-59			46.774	31.922				
1959-60			49.470	35.009				
1960-61			53.795	40.778				
1961-62	63.813	49.783	59.690	48.815	49.099	43.057	12.009	10.700
1962-63	68.072	54.992	65.187	54.141	53.992	47.983	14.078	12.856
1963-64	69.045	56.561	66.135	55.692	54.740	49.572	15.499	14.417
1964-65	72.671	58.261	67.961	56.728	59.493	52.750	18.211	16.282
1965-66	75.096	61.338	71.047	59.989	60.958	53.796	19.177	16.795
1966-67	77.415	64.209	72.831	62.651	63.770	56.720	19.327	16.085
1967-68	84.037	73.633	73.796	68.449	64.966	61.992	18.934	17.030
1968-69	86.590	78.616	82.177	76.258	69.300	67.311	20.657	19.057
1969-70	90.552	82.443	84.809	81.132	72.103	72.163	21.940	22.168
1970-71	90.828	85.505	82.519	80.894	71.802	72.463	20.510	20.551
1971-72	94.755	91.174	88.857	89.185	73.126	77.757	22.714	23.286
1972-73	94.700	93.323	89.068	90.842	77.663	83.100	23.156	24.422
1973-74	100.964	102.685	95.893	100.418	84.086	91.878	24.481	26.631
1974-75	106.575	109.144	102.068	106.982	94.131	102.207	26.014	28.123
1975-76	114.825	118.183	110.297	115.920	100.459	109.525	31.499	34.512
1976-77	117.015	118.324	112.232	115.812	99.967	109.056	31.498	34.364
1977-78	110.471	112.715	105.851	110.450	93.814	101.287	32.076	34.910

Πίνακας Π.Δ.Δ'9. Μαθητικό δυναμικό των Λυκείων
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν		Απόφοιτοι	
	Αγόρια ($N_{ΕΛΛ-ΓΛ}(t)$)	Κορίτσια ($N_{ΕΘΔ-ΓΛ}(t)$)	Αγόρια ($N_{ΦΔΔ-ΓΛ}(t)$)	Κορίτσια ($N_{ΦΘΔ-ΓΛ}(t)$)	Αγόρια ($N_{ΠΔΔ-ΓΛ}(t)$)	Κορίτσια ($N_{ΠΘΔ-ΓΛ}(t)$)	Αγόρια ($N_{ΑΔΔ-ΓΛ}(t)$)	Κορίτσια ($N_{ΑΘΔ-ΓΛ}(t)$)
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση								
1978-79	101.008	105.419	97.269	103.390	90.935	99.694	32.357	34.668
1979-80	99.206	108.177	95.123	105.300	87.838	100.580	27.639	30.155
1980-81	97.227	113.044	93.778	110.228	86.872	105.548	26.798	31.644
1981-82	102.164	120.787	98.614	118.089	89.767	111.061	26.221	32.916
1982-83	105.999	127.414	101.220	123.635	91.710	115.414	26.269	33.276
1983-84	113.230	139.364	110.818	137.260	101.313	128.464	31.169	39.308
1984-85	118.144	146.274	113.815	142.270	102.520	133.165	30.900	41.279
1985-86	122.541	150.471	119.943	148.123	109.276	139.360	31.891	42.679
1986-87	119.759	147.379						
1987-88	116.714	144.872						
1988-89	118.863	147.815	115.126	144.643	105.022	135.882	34.015	44.374
1989-90	120.209	149.867						
1990-91	121.377	152.212						
1991-92	122.619	153.629	118.508	150.259	111.029	143.647	34.538	45.862
1992-93	121.162	152.043	111.561	141.742	105.565	136.663	35.187	45.930
1993-94	122.155	151.254	112.799	141.582	107.122	136.783	36.081	46.990
1994-95	122.793	150.886	119.761	148.734	113.650	143.796	35.369	46.318
1995-96	123.532	150.759	120.691	148.517	114.571	143.765	35.820	45.284
1996-97	121.867	150.199	118.792	147.820	113.900	143.632	36.883	46.983
1997-98	120.539	148.050	117.733	146.077	112.792	142.105	37.062	47.128
1998-99	118.151	144.243	114.980	141.959	99.887	126.920	33.323	41.786
1999-00	112.779	137.123	109.840	134.782	99.302	124.045	32.175	40.420
2000-01	110.418	131.514	106.787	129.527	102.198	125.135	33.921	40.763
2001-02	105.875	125.221	103.653	123.727	97.102	118.084	34.407	41.358
2002-03								
2003-04								
2004-05	110.211	125.857	107.288	124.187	103.461	122.082	35.343	41.193
2005-06	111.921	128.028	108.726	126.087	105.149	124.134	38.197	43.231
2006-07	108.963	124.944	105.554	122.902	101.624	120.897	35.225	40.589

Πίνακας Π.Δ.Δ' 10: Μαθητικό δυναμικό της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης
(δημόσιας και ιδιωτικής)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες		Απόφοιτοι	
	Αγόρια ($N_{ΕΑΔ-Γ(t)}$)	Κορίτσια ($N_{ΕΘΔ-Γ(t)}$)	Αγόρια ($N_{ΦΑΔ-Γ(t)}$)	Κορίτσια ($N_{ΦΘΔ-Γ(t)}$)	Αγόρια ($N_{ΠΑΔ-Γ(t)}$)	Κορίτσια ($N_{ΠΘΔ-Γ(t)}$)	Αγόρια ($N_{ΑΑΔ-Γ(t)}$)	Κορίτσια ($N_{ΑΘΔ-Γ(t)}$)
1929-30	60.694	17.988	55.824	16.730	31.708	10.645	3.557	958
1930-31	49.493	15.395	45.941	14.429	27.158	9.561	3.610	898
1931-32	47.975	16.684	44.744	15.645	27.018	10.280	3.423	911
1932-33	49.333	18.922	46.037	17.715	24.988	9.432	3.302	971
1933-34	51.226	20.421	47.735	19.078	26.092	12.112	3.132	1.194
1934-35	51.317	21.198	47.800	19.863	27.627	13.031	3.286	1.105
1935-36	52.787	22.961	49.485	21.386	27.054	13.830	2.319	853
1936-37	56.343	27.379	52.248	24.794	28.457	15.719	2.917	1.408
1937-38	62.645	28.773	59.606	27.604	34.643	18.928	3.397	1.781
1938-39	82.991	39.039	78.901	37.357	43.425	24.895	3.791	2.079
1954-55	128.492	74.934	119.078	72.039	95.463	63.000	10.614	7.918
1955-56	131.823	76.971	125.034	74.557	77.321	53.212	9.989	7.854
1956-57			124.219	78.558				
1957-58			132.494	84.813				
1958-59			139.190	93.316				
1959-60			148.864	102.091				
1960-61			154.662	110.416				
1961-62	168.859	123.300	160.422	120.700	128.053	104.375	12.009	10.700
1962-63	174.446	131.136	168.144	129.101	134.454	112.197	14.078	12.856
1963-64	177.722	135.882	171.398	133.959	136.873	116.043	15.499	14.417
1964-65	203.475	154.926	187.024	150.603	160.685	135.986	18.211	16.282
1965-66	208.706	165.910	197.669	161.515	160.918	141.132	19.177	16.795
1966-67	214.750	173.542	202.962	168.763	166.311	148.020	19.327	16.085
1967-68	219.565	186.059	196.050	174.597	161.390	153.619	18.934	17.030
1968-69	224.169	196.252	213.288	189.706	174.957	165.629	20.657	19.057
1969-70	232.396	204.098	218.828	199.789	180.758	175.014	21.940	22.168
1970-71	238.899	217.511	216.586	204.577	181.284	180.544	20.510	20.551
1971-72	248.134	229.611	235.927	224.509	187.259	191.711	22.714	23.286
1972-73	252.699	238.168	241.276	232.189	201.704	207.481	23.156	24.422
1973-74	256.849	247.182	246.568	242.080	207.774	215.868	24.481	26.631
1974-75	263.974	255.393	255.131	250.639	229.160	235.275	26.014	28.123
1975-76	277.453	269.563	268.574	264.872	238.428	246.548	31.499	34.512
1976-77	286.013	276.682	276.877	271.592	243.384	252.337	31.498	34.364
1977-78	295.586	284.185	284.962	278.298	242.853	250.653	32.076	34.910

Πίνακας Π.Δ.Δ'10. Μαθητικό δυναμικό της δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (δημόσιας και ιδιωτικής)
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες		Απόφοιτοι	
	Αγόρια (Ν _{ΕΔΔ-Γ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΕΘΔ-Γ(τ)})	Αγόρια (Ν _{ΦΔΔ-Γ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΦΘΔ-Γ(τ)})	Αγόρια (Ν _{ΠΔΔ-Γ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΠΘΔ-Γ(τ)})	Αγόρια (Ν _{ΑΔΔ-Γ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΑΘΔ-Γ(τ)})
1978-79	298.565	286.565	288.823	280.997	257.232	263.113	32.357	34.668
1979-80	313.564	305.124	296.299	293.383	264.994	275.425	27.639	30.155
1980-81	321.770	317.863	305.119	305.916	277.351	290.810	26.798	31.644
1981-82	336.275	333.537	315.426	317.969	277.515	296.618	26.221	32.916
1982-83	339.446	338.276	317.157	322.231	273.889	297.265	26.269	33.276
1983-84	343.258	347.124	323.587	332.568	289.978	312.208	31.169	39.308
1984-85	347.729	353.545	327.706	338.207	292.471	317.971	30.900	41.279
1985-86	351.649	358.180	334.530	344.971	303.678	326.665	31.891	42.679
1986-87	356.301	361.107						
1987-88	350.653	357.896						
1988-89	352.352	361.390	334.563	348.925	302.615	330.071	34.015	44.374
1989-90	350.789	362.205						
1990-91	351.967	364.437						
1991-92	354.398	366.113	336.393	354.869	301.642	334.295	34.538	45.862
1992-93	354.710	365.146	331.763	347.073	303.007	330.831	35.187	45.930
1993-94	355.734	364.012	334.736	347.626	307.393	332.648	36.081	46.990
1994-95	350.721	358.805	336.772	350.580	309.601	335.746	35.369	46.318
1995-96	344.142	351.789	328.933	343.140	304.170	329.741	35.820	45.284
1996-97	335.105	344.921	321.305	336.645	299.291	324.553	36.883	46.983
1997-98	326.164	335.244	313.312	327.782	292.917	316.759	37.062	47.128
1998-99	317.204	324.207	301.811	315.861	270.874	293.617	33.323	41.786
1999-00	303.205	310.567	289.714	302.713	263.277	284.229	32.175	40.420
2000-01	292.838	297.852	279.269	290.709	261.385	280.187	33.921	40.763
2001-02	281.222	286.024	270.029	279.873	251.672	268.400	34.407	41.358
2002-03								
2003-04								
2004-05	281.565	282.081	269.383	275.980	254.542	268.595	35.343	41.193
2005-06	286.790	287.394	274.273	280.992	259.200	273.757	38.197	43.231
2006-07	289.023	288.649	276.099	282.180	261.205	275.247	35.225	40.589

Πίνακας Π.Δ.Δ' 11: Μαθητικό δυναμικό των σχολείων της δευτεροβάθμιας ιδιωτικής γενικής εκπαίδευσης για την περίοδο 1929-1939

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
1929-1930	3.949	2.580	3.641	2.482	2.499	1.983
1930-1931	2.587	2.185	2.363	2.064	2.076	1.791
1931-1932	3.198	2.556	3.035	2.417	2.245	1.895
1932-1933	3.289	3.170	3.113	3.004		
1933-1934	3.357	2.711	3.195	2.531	2.281	2.034
1934-1935	3.943	2.802	3.695	2.620	2.692	2.144
1935-1936	4.219	2.875	3.989	2.478	2.772	2.161
1936-1937	4.340	2.999	4.023	2.986	2.645	2.262
1937-1938	4.256	3.280	3.916	3.145	2.828	2.608
1938-1939	6.740	4.653	6.236	4.454	4.231	3.673

Πίνακας Π.Δ.Δ'12: Ποσοστιαίες κατανομές, κατά τάξη, των φοιτησάντων αγοριών των Γυμνασίων, ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων αγοριών και οι αντίστοιχες των κοριτσιών

Σχολικό Έτος	Τάξη					
	Α'		Β'		Γ'	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια Εκπαίδευση						
1929-30	90,22	91,52	92,28	92,27	89,48	89,70
1930-31	90,19	91,76	92,56	93,00	92,88	93,75
1931-32	91,14	92,20	93,22	94,18	92,94	93,37
1932-33	91,29	89,96	93,71	95,08	92,44	93,89
1933-34	91,21	90,58	94,74	95,10	92,73	94,24
1934-35	91,60	90,43	94,59	95,32	93,61	95,08
1935-36	92,43	91,21	95,01	95,86	94,34	95,16
1936-37	91,49	86,54	93,89	90,80	92,62	89,29
1937-38	95,21	94,17	96,36	96,77	96,07	96,96
1938-39	94,12	93,64	97,61	97,02	95,75	96,81
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1954-55	91,80	93,35	94,93	97,40	93,92	97,36
1955-56						
1956-57						
1957-58						
1958-59						
1959-60						
1960-61						
1961-62	96,19	97,28	96,33	98,22	95,02	97,93
1962-63	97,28	98,11	97,06	98,65	95,83	98,68
1963-64	97,24	98,50	97,35	98,87	95,74	98,70
1964-65	92,95	96,16	84,72	98,09	94,71	97,67
1965-66	93,19	96,10	95,96	97,61	95,83	97,90
1966-67	93,65	96,01	95,34	97,66	95,84	97,88
1967-68	90,01	94,42	90,79	94,95	89,77	93,75
1968-69	94,61	95,21	95,74	97,22	95,72	97,14
1969-70	93,73	95,87	94,71	98,34	95,21	98,77
1970-71	91,41	93,71	90,43	93,57	89,42	93,80
1971-72	96,25	97,46	96,20	98,01	94,99	97,82
1972-73	96,95	97,42	96,00	97,60	95,92	97,76
1973-74	96,91	97,76	96,71	98,21	96,27	98,19
1974-75	97,59	98,03	97,02	98,27	97,07	98,42
1975-76	97,55	98,39	97,34	98,50	97,02	98,29
1976-77	97,59	98,45	97,40	98,52	97,24	98,11
1977-78	96,18	97,46	97,25	98,23	97,05	98,09

Πίνακας Π.Δ.Δ'12. (Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Τάξη					
	Α΄		Β΄		Γ΄	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1978-79	95,73	97,55	97,44	98,28	98,36	98,46
1979-80	90,51	93,00	94,94	96,16	97,69	98,18
1980-81	90,88	93,10	95,05	96,12	97,90	98,11
1981-82	87,90	89,74	94,32	95,38	97,27	97,55
1982-83	87,81	90,03	93,83	95,31	97,41	97,96
1983-84	87,28	89,19	94,04	95,34	98,22	98,66
1984-85	87,89	89,65	94,81	96,27	98,48	98,76
1985-86	88,65	90,00	95,26	96,45	98,68	98,89
1986-87						
1987-88						
1988-89	89,01	91,48	95,71	97,24	98,38	98,88
1989-90						
1990-91						
1991-92	89,71	93,00	95,24	97,37	98,34	99,04
1992-93	89,98	93,38	95,58	97,13	98,79	99,13
1993-94	90,63	93,68	96,48	97,85	98,84	99,28
1994-95	91,17	94,25	96,50	97,92	98,72	99,27
1995-96	90,04	94,06	95,87	97,67	98,10	98,89
1996-97	90,85	94,39	96,42	97,65	98,30	98,97
1997-98	91,15	94,52	96,30	97,83	98,40	98,88
1998-99	89,14	93,75	95,46	97,39	97,59	98,82
1999-00	90,47	94,34	95,71	97,53	97,93	98,81
2000-01	90,46	94,37	95,90	97,72	98,06	98,80
2001-02	90,53	94,41	96,29	97,97	98,25	98,93
2002-03						
2003-04						
2004-05	91,41	95,59	95,56	97,60	97,51	98,49
2005-06	91,37	95,38	95,91	97,94	97,26	98,46
2006-07	91,56	95,47	95,73	97,94	97,26	98,58

Πίνακας Π.Δ.Δ'13: Ποσοστιαίες κατανομές, κατά τάξη, των εγγεγραμμένων αγοριών των λυκείων, ως προς το σύνολο των φοιτησάντων αγοριών και οι αντίστοιχες των κοριτσιών

Σχολικό Έτος	Τάξη					
	Α'		Β'		Γ'	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια Εκπαίδευση						
1929-30	94,60	94,40	94,24	95,41	94,81	95,41
1930-31	94,77	94,70	94,97	95,20	95,25	96,85
1931-32	95,31	94,95	94,55	93,64	94,69	96,27
1932-33	95,56	96,71	94,44	95,26	95,09	96,12
1933-34	94,08	96,13	94,06	94,23	93,53	94,75
1934-35	93,81	96,38	92,48	93,42	93,22	95,27
1935-36	94,79	94,99	92,95	95,55	92,68	95,42
1936-37	94,18	90,35	92,66	92,01	92,53	92,89
1937-38	95,90	95,98	93,56	96,92	94,32	97,93
1938-39	96,36	96,50	95,55	96,97	92,48	97,85
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1954-55	93,20	96,55	90,18	95,98	91,11	96,78
1955-56						
1956-57						
1957-58						
1958-59						
1959-60						
1960-61						
1961-62	94,55	98,19	91,53	97,72	94,68	98,31
1962-63	95,90	98,40	95,68	98,31	95,73	98,72
1963-64	95,36	98,06	95,67	98,56	96,52	98,85
1964-65	93,04	97,20	92,98	97,08	95,66	98,05
1965-66	94,11	97,30	94,51	97,88	96,33	98,49
1966-67	94,21	97,33	94,75	97,55	95,54	98,12
1967-68	87,79	93,31	89,04	93,98	86,98	91,43
1968-69	92,52	95,63	95,32	97,76	98,51	98,09
1969-70	91,71	97,39	93,61	98,27	97,65	99,97
1970-71	92,63	97,21	89,97	94,97	91,14	94,46
1971-72	92,24	97,19	94,41	98,06	96,30	98,51
1972-73	92,23	96,49	94,82	97,55	96,75	98,37
1973-74	94,56	97,55	95,34	97,53	96,26	98,57
1974-75	94,47	97,64	96,74	97,99	97,17	98,77
1975-76	94,61	97,77	96,63	97,91	97,95	98,73
1976-77	94,47	97,29	96,44	97,98	97,68	98,53
1977-78	95,38	97,80	95,79	97,50	96,92	98,69

Πίνακας Π.Δ.Δ'13. (Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Τάξη					
	Α΄		Β΄		Γ΄	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1978-79	96,62	98,03	95,36	97,26	97,54	98,95
1979-80	96,07	97,16	94,69	96,58	97,70	98,51
1980-81	97,08	97,25	95,04	96,76	97,80	98,80
1981-82	95,75	97,15	96,45	97,40	97,93	99,07
1982-83	93,64	96,17	95,66	96,50	98,89	99,02
1983-84	95,99	97,03	98,70	99,25	99,71	99,68
1984-85	94,39	95,49	97,30	97,77	98,18	99,08
1985-86	94,16	95,19	102,20	102,04	98,53	98,82
1986-87						
1987-88						
1988-89	95,40	96,91	97,21	98,06	98,55	98,90
1989-90						
1990-91						
1991-92	95,16	96,67	97,12	98,13	98,33	98,97
1992-93	88,90	90,71	89,39	90,28	99,03	99,40
1993-94	89,84	91,43	88,93	90,24	99,04	99,50
1994-95	96,38	97,80	97,88	98,85	98,75	99,28
1995-96	96,56	97,71	98,11	98,80	98,82	99,24
1996-97	96,35	97,54	97,77	98,68	98,58	99,18
1997-98	96,62	97,81	97,98	99,14	98,70	99,26
1998-99	95,95	97,55	97,53	98,59	99,00	99,34
1999-00	96,32	97,59	97,35	98,09	98,93	99,39
2000-01	96,91	98,06	94,92	98,26	98,65	99,29
2001-02	97,29	98,62	98,13	98,61	98,60	99,27
2002-03						
2003-04						
2004-05	96,89	98,41	97,73	98,77	98,04	99,05
2005-06	96,53	98,22	97,46	98,54	97,98	98,88
2006-07	96,44	98,07	97,27	98,48	97,62	98,77

Πίνακας Π.Δ.Δ'14: Ποσοστά των Προαχθέντων αγοριών, ως προς το σύνολο των φοιτησάντων αγοριών στα γυμνάσια κατά τάξη και αντίστοιχα των κοριτσιών

Σχολικό Έτος	Τάξη					
	Α'		Β'		Γ'	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια Εκπαίδευση					
1929-30	50,15	55,86	53,80	57,29	51,51	59,75
1930-31	50,37	58,32	54,55	58,27	52,02	60,06
1931-32	55,14	62,82	56,19	59,01	54,86	59,98
1932-33	53,24	60,74	57,59	63,77	51,11	60,53
1933-34	48,46	56,74	53,35	60,83	50,01	57,20
1934-35	51,02	59,17	55,49	62,16	53,40	61,39
1935-36	48,58	57,70	53,97	61,89	50,48	59,59
1936-37	47,34	55,69	53,98	61,90	49,08	58,64
1937-38	48,13	60,44	62,59	69,14	56,20	65,49
1938-39	45,56	57,96	56,27	64,41	54,90	64,90
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1954-55	74,08	81,97	79,48	86,84	80,69	88,56
1955-56	59,57	69,38	63,01	72,75	60,20	69,75
1956-57						
1957-58						
1958-59						
1959-60						
1960-61						
1961-62	73,88	81,36	81,72	87,34	80,61	87,95
1962-63	74,56	81,63	81,60	88,27	79,48	88,32
1963-64	74,86	81,70	80,94	87,25	79,43	87,02
1964-65	73,91	82,14	100,00	93,46	89,86	94,51
1965-66	71,22	79,78	81,04	87,23	88,68	93,73
1966-67	72,17	80,47	79,64	86,49	88,21	93,37
1967-68	74,96	82,42	79,91	88,28	83,63	89,75
1968-69	80,01	86,72	80,40	86,18	81,55	87,14
1969-70	80,26	85,90	81,32	86,72	81,85	87,60
1970-71	80,30	85,91	81,32	87,61	84,05	89,28
1971-72	75,55	82,44	77,72	84,66	80,26	86,01
1972-73	77,92	85,04	81,32	88,28	86,19	91,26
1973-74	78,96	84,77	81,81	87,54	86,39	90,84
1974-75	85,71	90,58	87,85	92,62	91,74	95,07
1975-76	84,84	90,82	86,98	91,82	90,36	93,64
1976-77	85,72	91,25	84,52	90,42	91,89	94,66
1977-78	76,72	85,39	84,94	89,77	91,45	93,12

Πίνακας Π.Δ.Δ'14 (Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Τάξη					
	Α'		Β'		Γ'	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1978-79	80,40	88,25	89,94	93,62	93,09	95,37
1979-80	82,98	90,02	89,57	93,75	93,56	95,91
1980-81	85,19	92,14	91,46	95,33	95,52	97,11
1981-82	83,05	90,87	86,24	92,54	91,57	95,38
1982-83	82,04	89,90	83,87	91,38	87,83	93,62
1983-84	85,59	92,08	88,58	94,08	92,79	96,38
1984-85	86,24	92,66	88,58	94,08	92,22	96,48
1985-86	87,94	93,41	90,42	95,22	94,08	97,06
1986-87						
1987-88						
1988-89	88,81	93,96	89,49	94,79	92,07	96,54
1989-90						
1990-91						
1991-92	85,21	91,87	86,68	92,57	91,18	95,27
1992-93	86,06	92,33	89,83	94,68	94,11	97,02
1993-94	85,92	92,80	91,32	95,53	93,99	96,93
1994-95	86,16	93,08	91,75	95,61	93,40	96,65
1995-96	87,38	93,81	92,26	95,99	93,86	96,91
1996-97	87,86	94,23	92,70	96,23	94,37	96,98
1997-98	88,72	94,49	93,16	96,68	94,59	97,14
1998-99	88,61	94,48	92,43	96,23	93,63	96,82
1999-00	87,89	93,96	92,30	95,89	93,61	96,37
2000-01	89,33	95,17	93,36	96,35	94,49	97,11
2001-02	89,73	95,07	93,98	96,44	95,05	97,24
2002-03						
2003-04						
2004-05	91,90	95,99	93,45	96,61	94,45	97,01
2005-06	91,71	96,08	93,50	96,74	94,09	96,99
2006-07	92,33	96,63	93,88	96,79	94,59	97,31

Πίνακας Π.Δ.Δ'15: Ποσοστά των Προαχθέντων αγοριών, ως προς το σύνολο των αγοριών που φοίτησαν ανελλιπώς, στα Λύκεια, κατά τάξη και αντίστοιχα των κοριτσιών

Σχολικό Έτος	Τάξη					
	Α΄		Β΄		Γ΄	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια Εκπαίδευση						
1929-30	60,38	61,83	61,94	69,77	75,70	82,23
1930-31	62,66	67,99	63,73	70,06	75,26	78,91
1931-32	62,87	61,90	63,76	68,33	73,90	78,33
1932-33	61,75	63,53	62,72	65,91	73,56	83,49
1933-34	54,14	59,62	57,73	64,69	68,59	79,71
1934-35	62,80	65,25	55,82	65,43	74,66	79,44
1935-36	57,35	65,34	57,23	66,31	65,69	70,67
1936-37	58,18	65,83	56,38	62,57	73,13	82,92
1937-38	63,66	68,30	60,20	68,96	77,79	81,66
1938-39	60,66	68,67	61,58	68,47	79,24	87,98
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1954-55	84,93	90,35	83,28	89,60	82,12	88,94
1955-56	62,79	71,65	60,44	68,19	67,38	78,13
1956-57						
1957-58						
1958-59						
1959-60						
1960-61						
1961-62	83,08	90,36	83,74	87,79	78,98	85,44
1962-63	83,06	89,55	83,90	88,43	81,11	87,67
1963-64	81,66	88,65	82,73	90,05	84,21	88,27
1964-65	86,51	92,34	87,81	91,40	89,85	95,97
1965-66	82,45	87,70	86,99	89,23	89,67	92,98
1966-67	84,20	87,83	89,04	92,13	90,30	92,85
1967-68	80,58	85,70	91,21	92,52	96,31	96,20
1968-69	78,94	84,05	87,55	90,49	88,19	91,46
1969-70	81,16	85,49	88,03	90,55	88,02	92,03
1970-71	84,59	84,61	88,63	90,79	89,45	92,06
1971-72	77,36	83,49	84,18	87,61	87,21	91,82
1972-73	82,71	88,47	90,10	92,87	90,89	94,09
1973-74	84,27	88,90	90,57	92,87	90,72	93,96
1974-75	89,69	93,77	95,34	96,87	93,44	96,51
1975-76	87,89	92,11	93,17	95,54	93,57	96,29
1976-77	84,64	91,54	90,44	94,66	93,77	96,86
1977-78	83,62	88,05	88,91	91,46	93,95	95,57

Πίνακας Π.Δ.Δ'15. (Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Τάξη					
	Α΄		Β΄		Γ΄	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1978-79	93,22	96,18	92,15	95,70	95,51	97,42
1979-80	93,29	94,65	91,03	95,53	93,16	96,70
1980-81	93,36	95,23	91,20	95,41	93,75	96,84
1981-82	88,32	91,25	93,85	96,37	92,16	95,53
1982-83	85,21	88,38	93,42	95,57	95,56	98,00
1983-84	85,42	88,67	93,49	95,61	97,33	97,89
1984-85	84,47	88,62	93,23	95,79	94,35	97,65
1985-86	85,87	89,56	94,37	96,10	94,57	97,54
1986-87						
1987-88						
1988-89	87,58	90,75	91,00	93,51	95,79	98,07
1989-90						
1990-91						
1991-92	90,10	92,22	95,68	97,08	96,09	98,13
1992-93	91,42	93,78	96,54	97,52	96,37	98,22
1993-94	92,06	94,10	96,49	97,58	96,94	98,38
1994-95	91,89	94,35	96,55	97,60	96,95	98,50
1995-96	92,13	94,35	96,23	97,81	97,09	98,66
1996-97	92,87	94,57	97,19	98,42	98,00	98,78
1997-98	92,13	94,41	98,03	98,75	97,94	99,04
1998-99	85,54	88,24	79,60	82,92	96,75	98,21
1999-00	92,88	94,89	83,72	85,66	94,97	95,88
2000-01	95,71	97,50	94,42	94,59	97,06	97,91
2001-02	97,02	98,23	90,33	92,70	93,56	95,39
2002-03						
2003-04						
2004-05	95,96	97,92	95,88	98,13	97,42	98,86
2005-06	96,30	98,09	96,19	98,09	97,52	99,14
2006-07	95,76	98,02	95,80	98,03	97,27	99,10

Πίνακας Π.Δ.Δ' 16: Ποσοστιαίες κατανομές των φοιτησάντων αγοριών ως προς το σύνολο των εγγεγραμμένων αγοριών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, στην κατώτερη βαθμίδα της (τα γυμνάσια), στην ανώτερη (τα λυκεία) και οι αντίστοιχες ποσοστιαίες κατανομές των κοριτσιών

Σχολικό έτος	Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση		Γυμνάσια		Λύκεια	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια Εκπαίδευση					
1929-30	91,98	93,01	90,87	91,51	94,54	95,01
1930-31	92,82	93,73	91,82	92,78	94,99	95,49
1931-32	93,27	93,77	92,22	93,02	94,87	94,93
1932-33	93,32	93,62	92,29	92,28	95,04	96,04
1933-34	93,19	93,42	92,67	92,85	93,89	95,01
1934-35	93,15	93,70	93,05	93,16	93,21	95,24
1935-36	93,74	93,14	93,70	93,66	93,62	95,26
1936-37	92,73	90,56	92,51	88,50	93,23	91,54
1937-38	95,15	95,94	95,67	95,53	94,64	96,83
1938-39	95,07	95,69	95,40	95,23	94,97	97,03
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1954-55	92,67	96,14	93,44	95,92	91,57	96,42
1955-56	94,85	96,86				
1956-57						
1957-58						
1958-59						
1959-60						
1960-61						
1961-62	95,00	97,89	95,89	97,78	93,54	98,06
1962-63	96,39	98,45	96,79	98,45	95,76	98,45
1963-64	96,44	98,58	96,86	98,67	95,79	98,46
1964-65	91,91	97,21	91,02	97,11	93,52	97,37
1965-66	94,71	97,35	94,77	97,09	94,61	97,80
1966-67	94,51	97,25	94,75	97,05	94,08	97,57
1967-68	89,29	93,84	90,21	94,42	87,81	92,96
1968-69	95,15	96,66	95,30	96,44	94,90	97,00
1969-70	94,16	97,89	94,48	97,54	93,66	98,41
1970-71	90,66	94,46	90,54	93,69	90,85	95,64
1971-72	95,08	97,78	95,89	97,75	93,78	97,82
1972-73	95,48	97,49	96,33	97,59	94,05	97,34
1973-74	96,00	97,94	96,66	98,04	94,98	97,79
1974-75	96,65	98,14	97,25	98,23	95,77	98,02
1975-76	96,80	98,26	97,32	98,40	96,06	98,09
1976-77	96,81	98,16	97,42	98,37	95,91	97,88
1977-78	96,41	97,93	96,76	97,89	95,82	97,99

Πίνακας Π.Δ.Δ'16

(Συνέχεια)

Σχολικό έτος	Δευτεροβάθμια γενική		Γυμνάσια		Λύκεια	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1978-79	96,74	98,06	96,96	98,05	96,30	98,08
1979-80	94,49	96,15	93,85	95,50	95,88	97,34
1980-81	94,83	96,24	94,12	95,54	96,45	97,51
1981-82	93,80	95,33	92,61	93,95	96,53	97,77
1982-83	93,43	95,26	92,50	94,18	95,49	97,03
1983-84	94,27	95,81	92,50	94,01	97,87	98,49
1984-85	94,24	95,66	93,16	94,53	96,34	97,26
1985-86	95,13	96,31	93,66	94,77	97,88	98,44
1986-87						
1987-88						
1988-89	94,95	96,55	93,98	95,65	96,86	97,85
1989-90						
1990-91						
1991-92	94,92	96,93	94,01	96,29	96,65	97,81
1992-93	93,53	95,05	94,29	96,35	92,08	93,22
1993-94	94,10	95,50	95,02	96,84	92,34	93,61
1994-95	96,02	97,71	95,21	97,08	97,53	98,57
1995-96	95,58	97,54	94,39	96,81	97,70	98,51
1996-97	95,88	97,60	94,97	96,97	97,48	98,42
1997-98	96,06	97,77	95,11	97,07	97,67	98,67
1998-99	95,15	97,43	93,86	96,63	97,33	98,42
1999-00	95,56	97,47	94,46	96,82	97,42	98,29
2000-01	95,37	97,60	94,55	96,90	96,74	98,49
2001-02	96,03	97,85	94,88	97,10	97,93	98,81
2002-03						
2003-04						
2004-05	95,69	97,84	94,60	97,16	97,42	98,67
2005-06	95,65	97,77	94,67	97,20	97,21	98,48
2006-07	95,55	97,76	94,72	97,30	96,94	98,37

Πίνακας Π.Δ.Δ'17: Ποσοστιαίες κατανομές, των προαχθέντων αγοριών ως προς το συνολο των φοιτησαντων στην δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, στην κατώτερη βαθμιδα της (τα γυμνάσια), στην ανώτερη (τα λυκεία) και οι αντίστοιχες ποσοστιαίες κατανομές των κοριτσιών

Σχολικό έτος	Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση		Γυμνάσια		Λύκεια	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	Δημόσια Εκπαίδευση					
1929-30	56,80	63,63	51,83	57,08	65,42	70,25
1930-31	59,11	66,26	52,49	58,77	66,99	71,89
1931-32	60,38	65,71	55,39	61,09	66,58	68,22
1932-33	54,28	53,24	54,26	61,73	65,63	69,55
1933-34	54,66	63,49	50,41	58,23	60,19	68,02
1934-35	57,80	65,60	53,08	60,72	64,64	69,43
1935-36	54,67	64,67	50,79	59,54	59,49	66,79
1936-37	54,47	63,40	49,89	58,35	61,53	68,86
1937-38	58,12	68,57	53,46	64,13	66,36	72,24
1938-39	55,04	66,64	50,21	61,19	66,23	73,96
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1954-55	80,17	87,45	77,84	85,68	83,60	89,69
1955-56	61,84	71,37	60,80	70,51	63,28	72,41
1956-57						
1957-58						
1958-59						
1959-60						
1960-61						
1961-62	79,82	86,47	78,38	85,30	82,26	88,20
1962-63	79,96	86,91	78,15	85,66	82,83	88,63
1963-64	79,86	86,63	78,03	84,93	82,77	89,01
1964-65	85,92	90,29	84,99	88,67	87,54	92,99
1965-66	81,41	87,38	78,94	86,02	85,80	89,68
1966-67	81,94	87,71	78,80	86,04	87,56	90,53
1967-68	82,32	87,98	78,87	86,32	88,03	90,57
1968-69	82,03	87,31	80,59	86,66	84,33	88,27
1969-70	82,60	87,60	81,07	86,68	85,02	88,95
1970-71	83,70	87,87	81,66	87,39	87,01	88,61
1971-72	79,37	85,39	77,60	84,21	82,30	87,19
1972-73	83,60	89,36	81,49	88,00	87,20	91,48
1973-74	84,27	89,17	82,09	87,53	87,69	91,50
1974-75	89,82	93,87	88,22	92,63	92,22	95,54
1975-76	88,78	93,08	87,17	91,99	91,08	94,48
1976-77	87,90	92,91	87,11	91,98	89,07	94,17
1977-78	85,22	90,07	83,21	88,99	88,63	91,70

Πίνακας Π.Δ.Δ'17
(Συνέχεια)

Σχολικό έτος	Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση		Γυμνάσια		Λύκεια	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1978-79	89,06	93,64	86,81	92,01	93,49	96,43
1979-80	89,43	93,88	88,06	92,96	92,34	95,52
1980-81	90,90	95,06	90,13	94,67	92,64	95,75
1981-82	87,98	93,29	86,59	92,83	91,03	94,05
1982-83	86,36	92,25	84,37	91,57	90,60	93,35
1983-84	89,61	93,88	88,67	94,08	91,42	93,59
1984-85	89,25	94,02	88,81	94,32	90,08	93,60
1985-86	90,78	94,69	90,59	95,15	91,11	94,08
1986-87						
1987-88						
1988-89	90,45	94,60	90,05	95,06	91,22	93,94
1989-90						
1990-91						
1991-92	89,67	94,20	87,48	93,18	93,69	95,60
1992-93	91,33	95,32	89,66	94,56	94,63	96,42
1993-94	91,83	95,69	90,24	95,06	94,97	96,61
1994-95	91,93	95,77	90,30	95,10	94,90	96,68
1995-96	92,47	96,10	91,05	95,56	94,93	96,80
1996-97	93,15	96,41	91,55	95,81	95,88	97,17
1997-98	93,49	96,64	92,10	96,12	95,80	97,28
1998-99	89,73	92,96	91,52	95,86	86,81	89,41
1999-00	90,86	93,89	91,16	95,39	90,37	92,03
2000-01	93,59	96,38	92,29	96,20	95,70	96,61
2001-02	93,19	95,90	92,90	96,27	93,66	95,44
2002-03						
2003-04						
2004-05	94,48	97,32	93,21	96,52	96,41	98,30
2005-06	94,49	97,43	93,06	96,59	96,69	98,45
2006-07	94,60	97,54	93,57	96,91	96,27	98,37

Πίνακας Π.Δ.Δ'18: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Α' τάξης του Γυμνασίου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
	Δημόσια εκπαίδευση					
1929-30	77,92	22,08	77,67	22,33	75,75	24,25
1930-31	77,38	22,62	77,08	22,92	74,39	25,61
1931-32	73,44	26,56	73,22	26,78	70,58	29,42
1932-33	72,44	27,56	72,73	27,27	70,04	29,96
1933-34	72,65	27,35	72,79	27,21	69,56	30,44
1934-35	71,99	28,01	72,25	27,75	69,18	30,82
1935-36	71,34	28,66	71,61	28,39	67,99	32,01
1936-37	68,26	31,74	69,45	30,55	65,90	34,10
1937-38	72,83	27,17	73,04	26,96	68,33	31,67
1938-39	70,85	29,15	70,96	29,04	65,76	34,24
	Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση					
1954-55	65,39	34,61	65,01	34,99	62,68	37,32
1955-56			64,43	35,57	60,86	39,14
1956-57			62,09	37,91		
1957-58			61,79	38,21		
1958-59			60,53	39,47		
1959-60			60,88	39,12		
1960-61			60,12	39,88		
1961-62	59,40	40,60	59,13	40,87	56,78	43,22
1962-63	58,60	41,40	58,39	41,61	56,18	43,82
1963-64	57,91	42,09	57,59	42,41	55,45	44,55
1964-65	58,24	41,76	57,41	42,59	54,81	45,19
1965-66	57,46	42,54	56,71	43,29	53,90	46,10
1966-67	56,87	43,13	56,26	43,74	53,57	46,43
1967-68	54,95	45,05	53,76	46,24	51,39	48,61
1968-69	54,35	45,65	54,19	45,81	52,19	47,81
1969-70	54,13	45,87	53,57	46,43	51,88	48,12
1970-71	52,69	47,31	52,07	47,93	50,38	49,62
1971-72	52,75	47,25	52,44	47,56	50,26	49,74
1972-73	52,57	47,43	52,45	47,55	50,27	49,73
1973-74	52,52	47,48	52,30	47,70	50,53	49,47
1974-75	52,14	47,86	52,03	47,97	50,64	49,36
1975-76	52,14	47,86	51,93	48,07	50,23	49,77
1976-77	52,37	47,63	52,16	47,84	50,60	49,40
1977-78	53,31	46,69	52,98	47,02	50,30	49,70

Πίνακας Π.Δ.Δ' 18 Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Α' τάξης του Γυμνασίου (Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1978-79	53,85	46,15	53,38	46,62	51,06	48,94
1979-80	53,38	46,62	52,71	47,29	50,67	49,33
1980-81	54,01	45,99	53,41	46,59	51,45	48,55
1981-82	53,95	46,05	53,43	46,57	51,19	48,81
1982-83	53,93	46,07	53,31	46,69	51,03	48,97
1983-84	53,78	46,22	53,24	46,76	51,42	48,58
1984-85	53,39	46,61	52,90	47,10	51,11	48,89
1985-86	53,37	46,63	53,00	47,00	51,49	48,51
1986-87	53,52	46,48				
1987-88	53,26	46,74				
1988-89	52,93	47,07	52,24	47,76	50,84	49,16
1989-90	52,95	47,05				
1990-91	53,38	46,62				
1991-92	53,46	46,54	52,57	47,43	50,69	49,31
1992-93	53,77	46,23	52,84	47,16	51,09	48,91
1993-94	53,71	46,29	52,89	47,11	50,96	49,04
1994-95	53,72	46,28	52,89	47,11	50,96	49,04
1995-96	53,86	46,14	52,77	47,23	51,00	49,00
1996-97	53,88	46,12	52,93	47,07	51,18	48,82
1997-98	53,90	46,10	53,00	47,00	51,43	48,57
1998-99	53,93	46,07	52,68	47,32	51,08	48,92
1999-00	53,51	46,49	52,46	47,54	50,80	49,20
2000-01	53,75	46,25	52,69	47,31	51,11	48,89
2001-02	53,51	46,49	52,47	47,53	51,03	48,97
2002-03						
2003-04						
2004-05	53,41	46,59	52,29	47,71	51,21	48,79
2005-06	53,05	46,95	51,98	48,02	50,82	49,18
2006-07	53,44	46,56	52,39	47,61	51,26	48,74

Πίνακας Π.Δ.Δ'19: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Β' τάξης του Γυμνασίου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
Δημόσια εκπαίδευση						
1929-30	77,53	22,47	77,53	22,47	76,41	23,59
1930-31	77,52	22,48	77,44	22,56	76,27	23,73
1931-32	76,72	23,28	76,53	23,47	75,64	24,36
1932-33	72,92	27,08	72,63	27,37	70,56	29,44
1933-34	71,67	28,33	71,59	28,41	68,85	31,15
1934-35	71,98	28,02	71,83	28,17	69,47	30,53
1935-36	70,99	29,01	70,81	29,19	67,90	32,10
1936-37	69,23	30,77	69,94	30,06	66,98	33,02
1937-38	68,04	31,96	67,94	32,06	65,74	34,26
1938-39	68,69	31,31	68,82	31,18	65,85	34,15
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1954-55	64,61	35,39	64,02	35,98	61,96	38,04
1955-56			64,28	35,72	60,92	39,08
1956-57			62,38	37,62		
1957-58			60,90	39,10		
1958-59			59,80	40,20		
1959-60			59,12	40,88		
1960-61			58,98	41,02		
1961-62	59,21	40,79	58,74	41,26	57,12	42,88
1962-63	57,95	42,05	57,55	42,45	55,62	44,38
1963-64	57,53	42,47	57,15	42,85	55,30	44,70
1964-65	56,60	43,40	52,97	47,03	54,65	45,35
1965-66	55,12	44,88	54,70	45,30	52,87	47,13
1966-67	55,55	44,45	54,95	45,05	52,90	47,10
1967-68	54,76	45,24	53,65	46,35	51,17	48,83
1968-69	53,89	46,11	53,51	46,49	51,78	48,22
1969-70	53,71	46,29	52,77	47,23	51,17	48,83
1970-71	53,06	46,94	52,21	47,79	50,35	49,65
1971-72	52,25	47,75	51,79	48,21	49,65	50,35
1972-73	52,13	47,87	51,72	48,28	49,67	50,33
1973-74	51,64	48,36	51,26	48,74	49,57	50,43
1974-75	51,97	48,03	51,65	48,35	50,33	49,67
1975-76	51,70	48,30	51,40	48,60	50,05	49,95
1976-77	51,23	48,77	50,94	49,06	49,26	50,74
1977-78	51,92	48,08	51,67	48,33	50,29	49,71

Πίνακας Π.Δ.Δ'19: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Β' τάξης του Γυμνασίου

(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1978-79	51,39	48,61	51,17	48,83	50,17	49,83
1979-80	51,93	48,07	51,61	48,39	50,47	49,53
1980-81	51,68	48,32	51,40	48,60	50,36	49,64
1981-82	52,38	47,62	52,10	47,90	50,34	49,66
1982-83	52,75	47,25	52,36	47,64	50,22	49,78
1983-84	52,95	47,05	52,61	47,39	51,11	48,89
1984-85	52,75	47,25	52,37	47,63	50,87	49,13
1985-86	52,74	47,26	52,43	47,57	51,15	48,85
1986-87	52,54	47,46				
1987-88	52,58	47,42				
1988-89	52,47	47,53	52,08	47,92	50,64	49,36
1989-90	52,32	47,68				
1990-91	52,15	47,85				
1991-92	52,42	47,58	51,86	48,14	50,22	49,78
1992-93	52,35	47,65	51,95	48,05	50,64	49,36
1993-94	52,41	47,59	52,06	47,94	50,94	49,06
1994-95	52,07	47,93	51,71	48,29	50,68	49,32
1995-96	52,07	47,93	51,61	48,39	50,62	49,38
1996-97	52,06	47,94	51,75	48,25	50,81	49,19
1997-98	52,19	47,81	51,80	48,20	50,87	49,13
1998-99	52,51	47,49	52,01	47,99	51,01	48,99
1999-00	52,24	47,76	51,77	48,23	50,81	49,19
2000-01	51,96	48,04	51,49	48,51	50,70	49,30
2001-02	52,10	47,90	51,67	48,33	51,03	48,97
2002-03						
2003-04						
2004-05	52,30	47,70	51,77	48,23	50,94	49,06
2005-06	52,31	47,69	51,79	48,21	50,94	49,06
2006-07	52,05	47,95	51,49	48,51	50,72	49,28

Πίνακας Π.Δ.Δ'20: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Γ' τάξης του Γυμνασίου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Απόφοιτοι	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
Δημόσια εκπαίδευση						
1929-30	79,80	20,20	79,77	20,23	77,26	22,74
1930-31	75,84	24,16	75,67	24,33	72,93	27,07
1931-32	76,25	23,75	76,17	23,83	74,51	25,49
1932-33	76,04	23,96	75,75	24,25	72,51	27,49
1933-34	70,29	29,71	69,95	30,05	67,06	32,94
1934-35	68,96	31,04	68,63	31,37	65,55	34,45
1935-36	69,16	30,84	68,97	31,03	65,32	34,68
1936-37	66,37	33,63	67,18	32,82	63,15	36,85
1937-38	67,67	32,33	67,47	32,53	64,03	35,97
1938-39	66,62	33,38	66,37	33,63	62,54	37,46
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1954-55	63,06	36,94	62,22	37,78	60,01	39,99
1955-56			63,30	36,70	59,82	40,18
1956-57			61,79	38,21		
1957-58			61,34	38,66		
1958-59			59,66	40,34		
1959-60			58,62	41,38		
1960-61			58,07	41,93		
1961-62	57,70	42,30	56,96	43,04	54,81	45,19
1962-63	58,20	41,80	57,48	42,52	54,89	45,11
1963-64	57,98	42,02	57,24	42,76	54,99	45,01
1964-65	57,20	42,80	56,45	43,55	55,20	44,80
1965-66	55,20	44,80	54,67	45,33	53,30	46,70
1966-67	54,00	46,00	53,48	46,52	52,06	47,94
1967-68	54,08	45,92	53,00	47,00	51,24	48,76
1968-69	53,34	46,66	52,97	47,03	51,32	48,68
1969-70	53,58	46,42	52,66	47,34	50,97	49,03
1970-71	52,91	47,09	51,72	48,28	50,21	49,79
1971-72	52,69	47,31	51,96	48,04	50,23	49,77
1972-73	51,73	48,27	51,25	48,75	49,82	50,18
1973-74	51,41	48,59	50,91	49,09	49,66	50,34
1974-75	51,33	48,67	50,98	49,02	50,09	49,91
1975-76	51,45	48,55	51,13	48,87	50,24	49,76
1976-77	51,11	48,89	50,89	49,11	50,14	49,86
1977-78	49,79	50,21	49,52	50,48	49,07	50,93

Πίνακας Π.Δ.Δ'20 Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων
και των προαχθέντων της Γ' τάξης του Γυμνασίου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση						
1978-79	50,56	49,44	50,54	49,46	46,14	50,07
1979-80	50,48	49,52	50,36	49,64	46,94	50,27
1980-81	50,60	49,40	50,55	49,45	47,48	49,87
1981-82	50,33	49,67	50,26	49,74	48,04	50,76
1982-83	50,50	49,50	50,36	49,64	48,00	51,24
1983-84	50,37	49,63	50,26	49,74	48,22	50,69
1984-85	51,22	48,78	51,15	48,85	48,65	49,98
1985-86	50,90	49,10	50,84	49,16	48,75	49,94
1986-87	51,20	48,80				
1987-88	50,89	49,11				
1988-89	51,10	48,90	50,97	49,03	49,38	50,22
1989-90	50,65	49,35				
1990-91	50,37	49,63				
1991-92	50,26	49,74	50,09	49,91	48,33	51,01
1992-93	50,26	49,74	50,17	49,83	47,46	50,59
1993-94	50,61	49,39	50,50	49,50	48,59	50,27
1994-95	50,90	49,10	50,76	49,24	50,45	50,09
1995-96	50,82	49,18	50,62	49,38	49,31	50,18
1996-97	50,69	49,31	50,52	49,48	49,94	50,16
1997-98	50,82	49,18	50,70	49,30	50,22	49,96
1998-99	50,99	49,01	50,68	49,32	50,71	50,16
1999-00	51,09	48,91	50,86	49,14	50,21	49,86
2000-01	51,01	48,99	50,82	49,18	49,37	49,86
2001-02	50,79	49,21	50,62	49,38	50,16	49,95
2002-03						
2003-04						
2004-05	51,03	48,97	50,78	49,22	50,95	49,89
2005-06	51,46	48,54	51,16	48,84	47,64	49,60
2006-07	51,55	48,45	51,21	48,79	50,55	49,49

Πίνακας Π.Δ.Δ'21: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων των Γυμνασίων

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες		Απόφοιτοι	
	Αγόρια ($P_{ΕΜΔ-ΓΓ(t)}$)	Κορίτσια ($P_{ΚΕΔ-ΓΓ(t)}$)	Αγόρια ($P_{ΦΜΔ-ΓΓ(t)}$)	Κορίτσια ($P_{ΦΚΕΔ-ΓΓ(t)}$)	Αγόρια ($P_{ΠΜΔ-ΓΓ(t)}$)	Κορίτσια ($P_{ΠΚΕΔ-ΓΓ(t)}$)	Αγόρια ($P_{ΑΜΔ-ΓΓ(t)}$)	Κορίτσια ($P_{ΑΚΕΔ-ΓΓ(t)}$)
Δημόσια εκπαίδευση								
1929-30	78,12	21,88	78,00	22,00	76,29	23,71	77,26	22,74
1930-31	77,05	22,95	76,86	23,14	74,79	25,21	72,93	27,07
1931-32	75,10	24,90	74,93	25,07	73,05	26,95	74,51	25,49
1932-33	73,25	26,75	73,25	26,75	70,65	29,35	72,51	27,49
1933-34	71,86	28,14	71,82	28,18	68,81	31,19	67,06	32,94
1934-35	71,30	28,70	71,28	28,72	68,45	31,55	65,55	34,45
1935-36	70,72	29,28	70,73	29,27	67,34	32,66	65,32	34,68
1936-37	68,13	31,87	69,08	30,92	65,64	34,36	63,15	36,85
1937-38	70,52	29,48	70,55	29,45	66,63	33,37	64,03	35,97
1938-39	69,54	30,46	69,58	30,42				
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση								
1954-55	64,42	35,58	63,82	36,18	61,58	38,42	60,01	39,99
1955-56			64,06	35,94	60,58	39,42	59,82	40,18
1956-57			62,10	37,90				
1957-58			61,40	38,60				
1958-59			60,08	39,92				
1959-60			59,70	40,30				
1960-61			59,16	40,84				
1961-62	58,83	41,17	58,36	41,64	56,29	43,71	54,81	45,19
1962-63	58,28	41,72	57,87	42,13	55,62	44,38	54,89	45,11
1963-64	57,81	42,19	57,35	42,65	55,27	44,73	54,99	45,01
1964-65	57,50	42,50	55,91	44,09	54,87	45,13	55,20	44,80
1965-66	56,10	43,90	55,50	44,50	53,37	46,63	53,30	46,70
1966-67	55,68	44,32	55,08	44,92	52,90	47,10	52,06	47,94
1967-68	54,66	45,34	53,53	46,47	51,28	48,72	51,24	48,76
1968-69	53,91	46,09	53,61	46,39	51,80	48,20	51,32	48,68
1969-70	53,83	46,17	53,04	46,96	51,37	48,63	50,97	49,03
1970-71	52,87	47,13	52,01	47,99	50,32	49,68	50,21	49,79
1971-72	52,56	47,44	52,08	47,92	50,04	49,96	50,23	49,77
1972-73	52,17	47,83	51,85	48,15	49,93	50,07	49,82	50,18
1973-74	51,90	48,10	51,54	48,46	49,94	50,06	49,66	50,34
1974-75	51,84	48,16	51,58	48,42	50,37	49,63	50,09	49,91
1975-76	51,79	48,21	51,52	48,48	50,17	49,83	50,24	49,76
1976-77	51,63	48,37	51,38	48,62	50,02	49,98	50,14	49,86
1977-78	51,91	48,09	51,62	48,38	49,95	50,05	49,07	50,93

Πίνακας Π.Δ.Δ'21 Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων των Γυμνασίων

(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Φοιτήσαντες		Προαχθέντες		Απόφοιτοι	
	Αγόρια ($P_{ΕΑΔ-ΓΓ(t)}$)	Κορίτσια ($P_{ΕΘΔ-ΓΓ(t)}$)	Αγόρια ($P_{ΦΑΔ-ΓΓ(t)}$)	Κορίτσια ($P_{ΦΘΔ-ΓΓ(t)}$)	Αγόρια ($P_{ΠΑΔ-ΓΓ(t)}$)	Κορίτσια ($P_{ΠΘΔ-ΓΓ(t)}$)	Αγόρια ($P_{ΑΑΔ-ΓΓ(t)}$)	Κορίτσια ($P_{ΑΘΔ-ΓΓ(t)}$)
Δημόσια και Ιδιωτική εκπαίδευση								
1978-79	52,17	47,83	51,89	48,11	50,44	49,56	49,93	50,07
1979-80	52,12	47,88	51,68	48,32	50,33	49,67	49,73	50,27
1980-81	52,30	47,70	51,92	48,08	50,69	49,31	50,13	49,87
1981-82	52,39	47,61	52,03	47,97	50,29	49,71	49,24	50,76
1982-83	52,54	47,46	52,09	47,91	50,05	49,95	48,76	51,24
1983-84	52,54	47,46	52,14	47,86	50,66	49,34	49,31	50,69
1984-85	52,55	47,45	52,19	47,81	50,69	49,31	50,02	49,98
1985-86	52,45	47,55	52,16	47,84	50,93	49,07	50,06	49,94
1986-87	52,53	47,47						
1987-88	52,34	47,66						
1988-89	52,23	47,77	51,79	48,21	50,43	49,57	49,78	50,22
1989-90	52,06	47,94						
1990-91	52,07	47,93						
1991-92	52,17	47,83	51,57	48,43	50,00	50,00	48,99	51,01
1992-93	52,29	47,71	51,75	48,25	50,42	49,58	49,41	50,59
1993-94	52,33	47,67	51,86	48,14	50,56	49,44	49,73	50,27
1994-95	52,30	47,70	51,81	48,19	50,52	49,48	49,91	50,09
1995-96	52,32	47,68	51,69	48,31	50,48	49,52	49,82	50,18
1996-97	52,27	47,73	51,75	48,25	50,61	49,39	49,84	50,16
1997-98	52,35	47,65	51,84	48,16	50,77	49,23	50,04	49,96
1998-99	52,52	47,48	51,79	48,21	50,64	49,36	49,84	50,16
1999-00	52,33	47,67	51,72	48,28	50,58	49,42	50,14	49,86
2000-01	52,31	47,69	51,69	48,31	50,66	49,34	50,14	49,86
2001-02	52,16	47,84	51,59	48,41	50,70	49,30	50,05	49,95
2002-03								
2003-04								
2004-05	52,31	47,69	51,64	48,36	50,77	49,23	50,11	49,89
2005-06	52,32	47,68	51,66	48,34	50,73	49,27	50,40	49,60
2006-07	52,38	47,62	51,71	48,29	50,83	49,17	50,51	49,49

Πίνακας Π.Δ.Δ'22: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Α' Λυκείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάσθηκαν	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
Δημόσια Εκπαίδευση						
1929-30	78,76	21,24	78,80	21,20	78,40	21,60
1930-31	78,32	21,68	78,33	21,67	76,91	23,09
1931-32	74,32	25,68	74,39	25,61	74,68	25,32
1932-33	76,01	23,99	75,79	24,21	75,26	24,74
1933-34	75,01	24,99	74,61	25,39	72,74	27,26
1934-35	70,02	29,98	69,45	30,55	68,63	31,37
1935-36	67,87	32,13	67,82	32,18	64,91	35,09
1936-37	67,02	32,98	67,94	32,06	65,19	34,81
1937-38	66,20	33,80	66,18	33,82	64,59	35,41
1938-39	66,46	33,54	66,43	33,57	63,61	36,39
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1954-55	61,92	38,08	61,09	38,91	59,61	40,39
1955-56					58,01	41,99
1956-57			61,06	38,94		
1957-58			61,01	38,99		
1958-59			59,21	40,79		
1959-60			57,64	42,36		
1960-61			56,56	43,44		
1961-62	56,56	43,44	55,63	44,37	53,55	46,45
1962-63	56,07	43,93	55,43	44,57	53,57	46,43
1963-64	55,90	44,10	55,22	44,78	53,18	46,82
1964-65	56,12	43,88	55,04	44,96	53,42	46,58
1965-66	55,10	44,90	54,27	45,73	52,74	47,26
1966-67	53,70	46,30	52,89	47,11	51,83	48,17
1967-68	53,13	46,87	51,61	48,39	50,07	49,93
1968-69	53,00	47,00	52,18	47,82	50,61	49,39
1969-70	52,68	47,32	51,18	48,82	49,88	50,12
1970-71	51,56	48,44	51,04	48,96	50,34	49,66
1971-72	51,20	48,80	49,90	50,10	47,99	52,01
1972-73	51,10	48,90	49,98	50,02	48,29	51,71
1973-74	49,64	50,36	48,86	51,14	47,53	52,47
1974-75	49,81	50,19	48,98	51,02	47,87	52,13
1975-76	50,05	49,95	49,23	50,77	48,06	51,94
1976-77	50,68	49,32	49,95	50,05	47,99	52,01
1977-78	49,99	50,01	49,36	50,64	48,08	51,92

Πίνακας Π.Δ.Δ'22 Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων
και των προαχθέντων της Α' Λυκείου

(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάσθηκαν	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1978-79	48,09	51,91	47,73	52,27	46,95	53,05
1979-80	46,38	53,62	46,10	53,90	45,74	54,26
1980-81	45,32	54,68	45,27	54,73	44,78	55,22
1981-82	46,13	53,87	45,77	54,23	44,96	55,04
1982-83	45,85	54,15	45,19	54,81	44,29	55,71
1983-84	45,35	54,65	45,08	54,92	44,16	55,84
1984-85	45,72	54,28	45,43	54,57	44,25	55,75
1985-86	46,17	53,83	45,90	54,10	44,85	55,15
1986-87	45,46	54,54				
1987-88	45,50	54,50				
1988-89	45,16	54,84	44,77	55,23	43,89	56,11
1989-90	45,22	54,78				
1990-91	45,16	54,84				
1991-92	44,96	55,04	44,57	55,43	44,00	56,00
1992-93	44,78	55,22	44,29	55,71	43,66	56,34
1993-94	45,82	54,18	45,39	54,61	44,84	55,16
1994-95	45,56	54,44	45,20	54,80	44,54	55,46
1995-96	45,72	54,28	45,43	54,57	44,83	55,17
1996-97	45,13	54,87	44,83	55,17	44,38	55,62
1997-98	45,61	54,39	45,30	54,70	44,70	55,30
1998-99	45,46	54,54	45,05	54,95	44,28	55,72
1999-00	45,57	54,43	45,24	54,76	44,71	55,29
2000-01	45,95	54,05	45,66	54,34	45,20	54,80
2001-02	45,86	54,14	45,53	54,47	45,22	54,78
2002-03						
2003-04						
2004-05	46,64	53,36	46,25	53,75	45,75	54,25
2005-06	46,19	53,81	45,76	54,24	45,30	54,70
2006-07	46,90	53,10	46,48	53,52	45,90	54,10

Πίνακας Π.Δ.Δ'23: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Β' Λυκείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
Δημόσια Εκπαίδευση						
1929-30	80,98	19,02	80,79	19,21	78,88	21,12
1930-31	80,74	19,26	80,70	19,30	79,18	20,82
1931-32	79,62	20,38	79,77	20,23	78,63	21,37
1932-33	76,09	23,91	75,93	24,07	75,01	24,99
1933-34	76,37	23,63	76,34	23,66	74,22	25,78
1934-35	75,80	24,20	75,61	24,39	72,57	27,43
1935-36	71,28	28,72	70,71	29,29	67,57	32,43
1936-37	67,41	32,59	67,57	32,43	65,24	34,76
1937-38	68,77	31,23	68,00	32,00	64,98	35,02
1938-39	66,48	33,52	66,15	33,85	63,74	36,26
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1954-55	61,51	38,49	60,02	39,98	58,25	41,75
1955-56			61,35	38,65	58,45	41,55
1956-57			59,95	40,05		
1957-58			60,59	39,41		
1958-59			60,28	39,72		
1959-60			59,21	40,79		
1960-61			56,95	43,05		
1961-62	56,03	43,97	54,42	45,58	53,24	46,76
1962-63	54,75	45,25	54,08	45,92	52,77	47,23
1963-64	55,14	44,86	54,41	45,59	52,30	47,70
1964-65	54,82	45,18	53,75	46,25	52,75	47,25
1965-66	54,86	45,14	53,99	46,01	53,36	46,64
1966-67	54,27	45,73	53,55	46,45	52,70	47,30
1967-68	52,91	47,09	51,56	48,44	51,21	48,79
1968-69	51,24	48,76	50,61	49,39	49,79	50,21
1969-70	52,23	47,77	51,02	48,98	50,32	49,68
1970-71	50,91	49,09	49,56	50,44	48,96	51,04
1971-72	50,09	49,91	49,14	50,86	48,15	51,85
1972-73	49,48	50,52	48,77	51,23	48,01	51,99
1973-74	49,20	50,80	48,63	51,37	48,00	52,00
1974-75	48,66	51,34	48,33	51,67	47,93	52,07
1975-76	48,68	51,32	48,35	51,65	47,72	52,28
1976-77	49,19	50,81	48,79	51,21	47,65	52,35
1977-78	49,43	50,57	48,99	51,01	48,29	51,71

Πίνακας Π.Δ.Δ'23 Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων
και των προαχθέντων της Β' Λυκείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάσθηκαν	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1978-79	49,31	50,69	48,81	51,19	47,87	52,13
1979-80	48,18	51,82	47,68	52,32	46,48	53,52
1980-81	46,46	53,54	46,02	53,98	44,90	55,10
1981-82	45,60	54,40	45,36	54,64	44,70	55,30
1982-83	45,18	54,82	44,97	55,03	44,40	55,60
1983-84	44,58	55,42	44,44	55,56	43,89	56,11
1984-85	44,09	55,91	43,98	56,02	43,31	56,69
1985-86	44,45	55,55	44,49	55,51	44,04	55,96
1986-87	44,70	55,30				
1987-88	44,15	55,85				
1988-89	44,37	55,63	44,15	55,85	43,48	56,52
1989-90	44,24	55,76				
1990-91	44,08	55,92				
1991-92	44,38	55,62	44,13	55,87	43,77	56,23
1992-93	44,20	55,80	43,96	56,04	43,71	56,29
1993-94	44,04	55,96	43,68	56,32	43,40	56,60
1994-95	45,04	54,96	44,80	55,20	44,53	55,47
1995-96	44,56	55,44	44,39	55,61	43,99	56,01
1996-97	44,85	55,15	44,62	55,38	44,31	55,69
1997-98	44,46	55,54	44,17	55,83	43,99	56,01
1998-99	44,70	55,30	44,43	55,57	43,43	56,57
1999-00	45,07	54,93	44,89	55,11	44,32	55,68
2000-01	45,16	54,84	44,31	55,69	44,26	55,74
2001-02	45,47	54,53	45,35	54,65	44,70	55,30
2002-03						
2003-04						
2004-05	46,52	53,48	46,26	53,74	45,68	54,32
2005-06	46,02	53,98	45,74	54,26	45,26	54,74
2006-07	45,49	54,51	45,18	54,82	44,61	55,39

Πίνακας Π.Δ.Δ'24: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων της Γ' Λυκείου

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
Δημόσια Εκπαίδευση						
1929-30	80,23	19,77	80,13	19,87	78,78	21,22
1930-31	81,08	18,92	80,83	19,17	80,08	19,92
1931-32	80,20	19,80	79,93	20,07	78,98	21,02
1932-33	79,60	20,40	79,42	20,58	77,28	22,72
1933-34	75,54	24,46	75,30	24,70	72,40	27,60
1934-35	76,38	23,62	75,98	24,02	74,83	25,17
1935-36	75,07	24,93	74,52	25,48	73,11	26,89
1936-37	70,22	29,78	70,14	29,86	67,45	32,55
1937-38	67,52	32,48	66,69	33,31	65,60	34,40
1938-39	68,17	31,83	66,94	33,06	64,58	35,42
Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση						
1954-55	60,66	39,34	59,21	40,79	54,38	42,73
1955-56			59,59	40,41		
1956-57			58,88	41,12		
1957-58			58,94	41,06		
1958-59			58,77	41,23		
1959-60			59,12	40,88		
1960-61			57,31	42,69		
1961-62	55,77	44,23	54,84	45,16	52,88	47,12
1962-63	54,81	45,19	54,05	45,95	52,11	47,89
1963-64	53,35	46,65	52,76	47,24	51,58	48,42
1964-65	53,93	46,07	53,32	46,68	51,67	48,33
1965-66	53,46	46,54	52,90	47,10	52,00	48,00
1966-67	54,67	45,33	54,01	45,99	53,32	46,68
1967-68	52,70	47,30	51,45	48,55	51,48	48,52
1968-69	51,55	48,45	51,66	48,34	50,75	49,25
1969-70	50,50	49,50	49,91	50,09	48,79	51,21
1970-71	50,61	49,39	49,72	50,28	49,00	51,00
1971-72	50,12	49,88	49,55	50,45	48,26	51,74
1972-73	48,91	51,09	48,50	51,50	47,64	52,36
1973-74	48,48	51,52	47,88	52,12	47,01	52,99
1974-75	48,46	51,54	48,06	51,94	47,25	52,75
1975-76	47,95	52,05	47,75	52,25	47,04	52,96
1976-77	48,15	51,85	47,93	52,07	47,12	52,88
1977-78	48,01	51,99	47,56	52,44	47,13	52,87

Πίνακας Π.Δ.Δ'24 Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων
και των προαχθέντων της Γ' Λυκείου
(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν	
	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)	Αγόρια (%)	Κορίτσια (%)
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση					
1978-79	48,40	51,60	48,04	51,96	47,55	52,45
1979-80	48,21	51,79	48,00	52,00	47,07	52,93
1980-81	46,54	53,46	46,29	53,71	45,48	54,52
1981-82	45,20	54,80	44,92	55,08	44,03	55,97
1982-83	44,62	55,38	44,59	55,41	43,97	56,03
1983-84	44,12	55,88	44,12	55,88	43,98	56,02
1984-85	43,72	56,28	43,49	56,51	42,65	57,35
1985-86	43,44	56,56	43,37	56,63	42,61	57,39
1986-87	44,01	55,99				
1987-88	43,90	56,10				
1988-89	43,96	56,04	43,87	56,13	43,29	56,71
1989-90	43,70	56,30				
1990-91	43,49	56,51				
1991-92	43,56	56,44	43,40	56,60	42,89	57,11
1992-93	43,90	56,10	43,81	56,19	43,34	56,66
1993-94	43,84	56,16	43,73	56,27	43,37	56,63
1994-95	43,74	56,26	43,61	56,39	43,22	56,78
1995-96	44,58	55,42	44,47	55,53	44,08	55,92
1996-97	44,29	55,71	44,14	55,86	43,94	56,06
1997-98	44,38	55,62	44,24	55,76	43,97	56,03
1998-99	44,27	55,73	44,18	55,82	43,82	56,18
1999-00	44,07	55,93	43,95	56,05	43,72	56,28
2000-01	45,21	54,79	45,05	54,95	44,83	55,17
2001-02	45,06	54,94	44,90	55,10	44,42	55,58
2002-03						
2003-04						
2004-05	45,59	54,41	45,33	54,67	44,97	55,03
2005-06	46,46	53,54	46,23	53,77	45,82	54,18
2006-07	46,15	53,85	45,86	54,14	45,40	54,60

Πίνακας Π.Δ.Δ'25: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων του Λυκείου.

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν		Απόφοιτοι	
	Αγόρια (Ν _{ΕΛΛ-ΓΛ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΕΦΕΛ-ΓΛ(τ)})	Αγόρια (Ν _{ΦΕΛΛ-ΓΛ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΦΦΕΛ-ΓΛ(τ)})	Αγόρια (Ν _{ΠΛΛ-ΓΛ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΠΦΕΛ-ΓΛ(τ)})	Αγόρια (Ν _{ΑΛΛ-ΓΛ(τ)})	Κορίτσια (Ν _{ΑΦΑΛ-ΓΛ(τ)})
	Δημόσια Εκπαίδευση							
1929-30	79,93	20,07	79,85	27,83	78,68	21,32	78,78	21,22
1930-31	79,98	20,02	79,90	27,30	78,74	21,26	80,08	19,92
1931-32	77,77	22,23	77,76	30,05	77,34	22,66	78,98	21,02
1932-33	77,08	22,92	76,90	31,40	75,85	24,15	77,28	22,72
1933-34	75,67	24,33	75,45	35,09	73,12	26,88	72,40	27,60
1934-35	73,80	26,20	73,38	35,95	71,96	28,04	74,83	25,17
1935-36	70,79	29,21	70,43	41,38	67,96	32,04	73,11	26,89
1936-37	67,98	32,02	68,38	42,91	65,90	34,10	67,45	32,55
1937-38	67,45	32,55	66,94	42,67	65,04	34,96	65,60	34,40
1938-39	66,96	33,04	66,48	43,23	63,98	36,02	64,58	35,42
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση							
1954-55	61,43	38,57	59,21	40,79	58,51	41,49	57,27	42,73
1955-56			59,59	40,41	57,53	42,47	55,98	44,02
1956-57			58,88	41,12				
1957-58			58,94	41,06				
1958-59			58,77	41,23				
1959-60			59,12	40,88				
1960-61			57,31	42,69				
1961-62	56,18	43,82	54,84	45,16	52,88	47,12	52,88	47,12
1962-63	55,31	44,69	54,05	45,95	52,11	47,89	52,27	47,73
1963-64	54,97	45,03	52,76	47,24	51,58	48,42	51,81	48,19
1964-65	55,50	44,50	53,32	46,68	51,67	48,33	52,80	47,20
1965-66	55,04	44,96	52,90	47,10	52,00	48,00	53,31	46,69
1966-67	54,66	45,34	54,01	45,99	53,32	46,68	54,58	45,42
1967-68	53,30	46,70	51,45	48,55	51,48	48,52	52,65	47,35
1968-69	52,41	47,59	51,66	48,34	50,75	49,25	52,01	47,99
1969-70	52,34	47,66	49,91	50,09	48,79	51,21	49,74	50,26
1970-71	51,51	48,49	49,72	50,28	49,00	51,00	49,95	50,05
1971-72	50,96	49,04	49,55	50,45	48,26	51,74	49,38	50,62
1972-73	50,37	49,63	48,50	51,50	47,64	52,36	48,67	51,33
1973-74	49,58	50,42	47,88	52,12	47,01	52,99	47,90	52,10
1974-75	49,40	50,60	48,06	51,94	47,25	52,75	48,05	51,95
1975-76	49,28	50,72	47,75	52,25	47,04	52,96	47,72	52,28
1976-77	49,72	50,28	47,93	52,07	47,12	52,88	47,82	52,18
1977-78	49,50	50,50	47,56	52,44	47,13	52,87	47,88	52,12

Πίνακας Π.Δ.Δ'25 Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων, των φοιτησάντων και των προαχθέντων του Λυκείου.

(Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν		Απόφοιτοι	
	Αγόρια ($N_{ΕΛΔ-ΓΛ(t)}$)	Κορίτσια ($N_{ΕΘΔ-ΓΛ(t)}$)	Αγόρια ($N_{ΦΔΔ-ΓΛ(t)}$)	Κορίτσια ($N_{ΦΘΔ-ΓΛ(t)}$)	Αγόρια ($N_{ΠΔΔ-ΓΛ(t)}$)	Κορίτσια ($N_{ΠΘΔ-ΓΛ(t)}$)	Αγόρια ($N_{ΑΔΔ-ΓΛ(t)}$)	Κορίτσια ($N_{ΑΘΔ-ΓΛ(t)}$)
	Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση							
1978-79	48,93	51,07	48,04	51,96	47,55	52,45	48,28	51,72
1979-80	47,84	52,16	48,00	52,00	47,07	52,93	47,82	52,18
1980-81	46,24	53,76	46,29	53,71	45,48	54,52	45,85	54,15
1981-82	45,82	54,18	44,92	55,08	44,03	55,97	44,34	55,66
1982-83	45,41	54,59	44,59	55,41	43,97	56,03	44,12	55,88
1983-84	44,83	55,17	44,12	55,88	43,98	56,02	44,23	55,77
1984-85	44,68	55,32	43,49	56,51	42,65	57,35	42,81	57,19
1985-86	44,88	55,12	43,37	56,63	42,61	57,39	42,77	57,23
1986-87	44,83	55,17						
1987-88	44,62	55,38						
1988-89	44,57	55,43	43,87	56,13	43,29	56,71	43,39	56,61
1989-90	44,51	55,49						
1990-91	44,36	55,64						
1991-92	44,39	55,61	43,40	56,60	42,89	57,11	42,96	57,04
1992-93	44,35	55,65	43,81	56,19	43,34	56,66	43,38	56,62
1993-94	44,68	55,32	43,73	56,27	43,37	56,63	43,43	56,57
1994-95	44,87	55,13	43,61	56,39	43,22	56,78	43,30	56,70
1995-96	45,04	54,96	44,47	55,53	44,08	55,92	44,17	55,83
1996-97	44,79	55,21	44,14	55,86	43,94	56,06	43,98	56,02
1997-98	44,88	55,12	44,24	55,76	43,97	56,03	44,02	55,98
1998-99	45,03	54,97	44,18	55,82	43,82	56,18	44,37	55,63
1999-00	45,13	54,87	43,95	56,05	43,72	56,28	44,32	55,68
2000-01	45,64	54,36	45,05	54,95	44,83	55,17	45,42	54,58
2001-02	45,81	54,19	44,90	55,10	44,42	55,58	45,41	54,59
2002-03								
2003-04								
2004-05	46,69	53,31	45,33	54,67	44,97	55,03	46,18	53,82
2005-06	46,64	53,36	46,23	53,77	45,82	54,18	46,91	53,09
2006-07	46,58	53,42	45,86	54,14	45,40	54,60	46,46	53,54

Πίνακας Π.Δ.Δ'26: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν		Απόφοιτοι	
	Αγόρια ($P_{E,ΑΔ-}$ $r(t)$)	Κορίτσια ($P_{E,ΘΔ-}$ $r(t)$)	Αγόρια ($P_{Φ,ΑΔ-}$ $r(t)$)	Κορίτσια ($P_{Φ,ΘΔ-}$ $r(t)$)	Αγόρια ($P_{Π,ΑΔ-}$ $r(t)$)	Κορίτσια ($P_{Π,ΘΔ-}$ $r(t)$)	Αγόρια ($P_{Α,ΑΔ-}$ $r(t)$)	Κορίτσια ($P_{Α,ΘΔ-}$ $r(t)$)
1929-30	77,14	22,86	76,94	23,06	74,87	25,13	78,78	21,22
1930-31	76,27	23,73	76,10	23,90	73,96	26,04	80,08	19,92
1931-32	74,20	25,80	74,09	25,91	72,44	27,56	78,98	21,02
1932-33	72,28	27,72	72,21	27,79	72,60	27,40	77,28	22,72
1933-34	71,50	28,50	71,45	28,55	68,30	31,70	72,40	27,60
1934-35	70,77	29,23	70,64	29,36	67,95	32,05	74,83	25,17
1935-36	69,69	30,31	69,82	30,18	66,17	33,83	73,11	26,89
1936-37	67,30	32,70	67,82	32,18	64,42	35,58	67,45	32,55
1937-38	68,53	31,47	68,35	31,65	64,67	35,33	65,60	34,40
1938-39	68,01	31,99	67,87	32,13	63,56	36,44	64,58	35,42
1954-55	63,16	36,84	62,31	37,69	60,24	39,76	57,27	42,73
1955-56			62,65	37,35	59,23	40,77	55,98	44,02
1956-57			61,26	38,74				
1957-58			60,97	39,03				
1958-59			59,87	40,13				
1959-60			59,32	40,68				
1960-61			58,35	41,65				
1961-62	57,80	42,20	57,06	42,94	55,09	44,91	52,88	47,12
1962-63	57,09	42,91	56,57	43,43	54,51	45,49	52,27	47,73
1963-64	56,67	43,33	56,13	43,87	54,12	45,88	51,81	48,19
1964-65	56,77	43,23	55,39	44,61	54,16	45,84	52,80	47,20
1965-66	55,71	44,29	55,03	44,97	53,28	46,72	53,31	46,69
1966-67	55,31	44,69	54,60	45,40	52,91	47,09	54,58	45,42
1967-68	54,13	45,87	52,89	47,11	51,23	48,77	52,65	47,35
1968-69	53,32	46,68	52,93	47,07	51,37	48,63	52,01	47,99
1969-70	53,24	46,76	52,27	47,73	50,81	49,19	49,74	50,26
1970-71	52,34	47,66	51,43	48,57	50,10	49,90	49,95	50,05
1971-72	51,94	48,06	51,24	48,76	49,41	50,59	49,38	50,62
1972-73	51,48	48,52	50,96	49,04	49,29	50,71	48,67	51,33
1973-74	50,96	49,04	50,46	49,54	49,04	50,96	47,90	52,10
1974-75	50,83	49,17	50,44	49,56	49,34	50,66	48,05	51,95
1975-76	50,72	49,28	50,35	49,65	49,16	50,84	47,72	52,28
1976-77	50,83	49,17	50,48	49,52	49,10	50,90	47,82	52,18
1977-78	50,98	49,02	50,59	49,41	49,21	50,79	47,88	52,12

Πίνακας Π.Δ.Δ'26: Ποσοστιαίες κατανομές των εγγεγραμμένων των φοιτησάντων και των προαχθέντων στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση (Συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Εγγεγραμμένοι		Παρακολούθησαν		Προβιβάστηκαν		Απόφοιτοι	
	Αγόρια ($P_{EAM-T(t)}$)	Κορίτσια ($P_{EEM-T(t)}$)	Αγόρια ($P_{ΦAM-T(t)}$)	Κορίτσια ($P_{ΦEM-T(t)}$)	Αγόρια ($P_{ΠAM-T(t)}$)	Κορίτσια ($P_{ΠEM-T(t)}$)	Αγόρια ($P_{AM-T(t)}$)	Κορίτσια ($P_{AM-T(t)}$)
1978-79	51,03	48,97	50,69	49,31	49,43	50,57	48,28	51,72
1979-80	50,68	49,32	50,25	49,75	49,03	50,97	47,82	52,18
1980-81	50,31	49,69	49,93	50,07	48,82	51,18	45,85	54,15
1981-82	50,20	49,80	49,80	50,20	48,34	51,66	44,34	55,66
1982-83	50,09	49,91	49,60	50,40	47,95	52,05	44,12	55,88
1983-84	49,72	50,28	49,32	50,68	48,15	51,85	44,23	55,77
1984-85	49,59	50,41	49,21	50,79	47,91	52,09	42,81	57,19
1985-86	49,54	50,46	49,23	50,77	48,18	51,82	42,77	57,23
1986-87	49,67	50,33						
1987-88	49,49	50,51						
1988-89	49,37	50,63	48,95	51,05	47,83	52,17	43,39	56,61
1989-90	49,20	50,80						
1990-91	49,13	50,87						
1991-92	49,19	50,81	48,66	51,34	47,43	52,57	42,96	57,04
1992-93	49,28	50,72	48,87	51,13	47,81	52,19	43,38	56,62
1993-94	49,42	50,58	49,06	50,94	48,03	51,97	43,43	56,57
1994-95	49,43	50,57	49,00	51,00	47,97	52,03	43,30	56,70
1995-96	49,45	50,55	48,94	51,06	47,98	52,02	44,17	55,83
1996-97	49,28	50,72	48,83	51,17	47,98	52,02	43,98	56,02
1997-98	49,31	50,69	48,87	51,13	48,04	51,96	44,02	55,98
1998-99	49,45	50,55	48,86	51,14	47,99	52,01	44,37	55,63
1999-00	49,40	50,60	48,90	51,10	48,09	51,91	44,32	55,68
2000-01	49,58	50,42	49,00	51,00	48,26	51,74	45,42	54,58
2001-02	49,58	50,42	49,10	50,90	48,39	51,61	45,41	54,59
2002-03								
2003-04								
2004-05	49,95	50,05	49,40	50,60	48,66	51,34	46,18	53,82
2005-06	49,95	50,05	49,39	50,61	48,63	51,37	46,91	53,09
2006-07	50,03	49,97	49,46	50,54	48,69	51,31	46,46	53,54

Δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική Εκπαίδευση

(Π.Δ.Τ')

Πίνακας Π.Δ.Τ'1: Αριθμός μαθητριών των παρθεναγωγείων της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας που φοίτησαν ανελλιπώς, που προσήλθαν στις εξετάσεις και αυτών που προήχθησαν ανά τάξη

Τάξη	Α΄			Β΄			Γ΄			Δ΄			Ε΄		
	Φοίτησαν	Εξεταστήκαν	Προήχθησαν	Φοίτησαν	Εξεταστήκαν	Προήχθησαν	Φοίτησαν	Εξεταστήκαν	Προήχθησαν	Φοίτησαν	Εξεταστήκαν	Προήχθησαν	Φοίτησαν	Εξεταστήκαν	Προήχθησαν
1852-53	72	53	46	65	47	30	41	38	35		31	23	14	12	12
1853-54	64	51	37	72	59	49	47	43	34	36	32	29	14	13	13
1854-55	83		53	59		47	54		29	36		27	17		16
1855-56	100	81	61	87	66	41	80	71	51	37	30	29	25	21	21
1865-66	113	84	46	83	66	48	73	66	48	71	63	46		59	59
1866-67	93	77	51	80	73	53	74	65	46	65	53	42		47	49
1867-68	121	117	94	90	84	62	69	69	58	70	65	60		40	41
1868-69			78	127	119	114	74	61	46		64	51		52	51
1869-70	148	125	91	114	100	78	104	99	70	42	39	38		63	
1871-72	83	75	54	106	96	69	98	88	61	73	56	41		58	
1872-73	142	98	79	99	82	62	106	79	62	74	60	43	75	75	51
1874-75	137		114	125		93	116		109	86		72		83	
1879-80	128	126	113	129	128	101	124	120	102	102	101	55			
1885-86		133	106		102	93		113	110		109				
1886-87		105	74		132	100		108	106		114				
1888-89		131	127		124	116		114	113		112				

Πηγή: Πρακτικά των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και των συνελεύσεων της εν Αθήναις Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, (Ανόνημος 1811-1889)

Πίνακας Π.Δ.Τ'2: Αριθμός μαθητριών των παρθεναγωγείων το 1854

Παρθεναγωγείο	Έδρα	Αριθμός μαθητριών
Βορέλη	Πάτρα	80
Hildner	Ερμούπολη	70
Μαγκάκη	Ερμούπολη	200
Αρσάκειο	Αθήνα	600
Hill	Αθήνα	350
Korck	Αθήνα	100

Πηγή: Ζιώγου- Καραστεργίου, 1986 σελ.135

Πίνακας Π.Δ.Τ'3: Στατιστική της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το 1955-56

Σχολικό έτος 1955-56		Αριθμός Σχολείων		Μαθητές /τριές							
		Αρρένων	Θηλέων	Φοιτήσαντες		Εξετασθέντες		Προαχθέντες		Απόφοιτοι	
				A	Θ	A	Θ	A	Θ	A	Θ
Αλληλοδιδασκτικά σχολεία	Δημόσια	357	52	30.520	4.754						
	Ιδιωτικά	29	12	4.580	1.743						
	Σύνολο	386	64	35.100	6.497						
Ελληνικά σχολεία	Δημόσια	80		4.724		3.070		2.166		441	
	Ιδιωτικά	8	8	288	480	248		169	300	69	50
	Σύνολο	88	8	5.012	480	3.318		2.335	300	510	50
Γυμνάσια	Δημόσια	7	0	1.031	0	687	0	533	0	87	0
	Ιδιωτικά	4	0	151	0	121	0	111	0	15	0
	Σύνολο	11	0	1.182	0	808	0	644	0	102	0
Διδασκαλείο	Δημόσιο	1		42				38			23
Διδασκαλεία	Ιδιωτικά										30

Πίνακας Π.Δ.Τ'4: Δημόσιες εμπορικές σχολές που λειτουργούσαν μέχρι το 1920-21

Έτος ιδρύσεως	Έδρα της σχολής			
1901	Αθήνα	Πάτρα		
1905	Σύρος	Τσαγκαράδα		
1908	Κέρκυρα			
1914	Καρλόβασι			
1915	Ηράκλειο			
1917	Πύργος	Τρίπολη		
1919	Θεσσαλονίκη	Καλαμάτα	Πειραιάς	
1920	Αθήνα (2 ^η)	Βόλος	Χαλκίδα	Χανιά

Πίνακας Π.Δ.Τ. 5: Ιδιωτικές εμπορικές σχολές το σχολικό έτος 1920-21

Αθήνα	Εμπορική σχολή Ακαδημίας Ρουσόπουλου
	Εμπορική σχολή Γ. Μεταξά
	Εμπορική σχολή Λεοντείου Λυκείου
	Εμπορική σχολή Χαντζημανουήλ
	Το ιδιωτικό εκπαιδευτήριο "Ο Ελληνισμός"
	Εμπορική σχολή αδελφών Μεγαρέως
Πειραιάς	Εμπορική σχολή Κ. Παναγιωτόπουλου
	Εμπορική σχολή "Άγιος Παύλος"
	Νυχτερινή εμπορική σχολή Εμποροϋπαλλήλων
Πάτρα	Εμπορική σχολή Λεοντείου Λυκείου
	Το εμπορικό τμήμα Στεφανόπουλου
Κέρκυρα	Το εμπορικό τμήμα Τσουρά
Αργοστόλι	Εμπορική σχολή Βαλλιάνου
Νάξος	Εμπορική σχολή Τιμίου Σταυρού
Θεσσαλονίκη	Εμπορική σχολή Νούκα
Λιμένα Βαθέος	Εμπορικό Λύκειο Αλ.Σπυρίδου

Πίνακας Π.Δ.Τ'6: Μαθητικό δυναμικό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά φύλο, κλάδο (γενική και τεχνική-επαγγελματική) και συνολικά για την περίοδο 1985-2006

Σχολικό Έτος	Τεχνική Εκπαίδευση			Γενική Εκπαίδευση (Λύκεια)			Ανώτερη βαθμίδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνολικά		
	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
	$N_{ΕΑΑ-ΤΕΛ}(t)$	$N_{ΕΘΔ-ΤΕΛ}(t)$	$N_{ΕΔ-ΤΕΛ}(t)$	$N_{ΕΑΑ-ΓΛ}(t)$	$N_{ΕΘΔ-ΓΛ}(t)$	$N_{ΕΔ-ΓΛ}(t)$	$N_{ΕΑΔ-ΓΤΕ,Λ}(t)$	$N_{ΕΘΔ-ΓΤΕ,Λ}(t)$	$N_{ΕΔ-ΓΤΕ,Λ}(t)$
1985-86	77.670	31.745	109.415	122.541	150.471	273.012	200.211	182.216	382.427
1986-87	83.668	34.769	118.437	119.759	147.379	267.138	203.427	182.148	385.575
1987-88	90.831	38.971	129.802	116.714	144.872	261.586	207.545	183.843	391.388
1988-89	93.376	40.377	133.753	118.863	147.815	266.678	212.239	188.192	400.431
1989-90	88.941	41.797	130.738	120.209	149.867	270.076	209.150	191.664	400.814
1990-91	90.806	44.143	134.949	121.377	152.212	273.589	212.183	196.355	408.538
1991-92	97.453	52.271	149.724	122.619	153.629	276.248	220.072	205.900	425.972
1992-93	101.614	59.253	160.867	121.162	152.043	273.205	222.776	211.296	434.072
1993-94	98.596	62.355	160.951	122.155	151.254	273.409	220.751	213.609	434.360
1994-95	96.816	62.742	159.558	122.793	150.886	273.679	219.609	213.628	433.237
1995-96	96.006	61.640	157.646	123.532	150.759	274.291	219.538	212.399	431.937
1996-97	97.674	63.025	160.699	121.867	150.199	272.066	219.541	213.224	432.765
1997-98	95.056	62.903	157.959	120.539	148.050	268.589	215.595	210.953	426.548
1998-99	84.736	51.475	136.211	118.151	144.243	262.394	202.887	195.718	398.605

Πίνακας Π.Δ.Τ'6. Μαθητικό δυναμικό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά φύλο, κλάδο (γενική και τεχνική-επαγγελματική) και συνολικά για την περίοδο 1985-2006

(συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Τεχνική Εκπαίδευση			Γενική Εκπαίδευση (Λύκεια)			Ανώτερη βαθμίδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνολικά		
	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
	$N_{ΕΑΔ-ΤΕΛ}(t)$	$N_{ΕΘΔ-ΤΕΛ}(t)$	$N_{ΕΛ-ΤΕΛ}(t)$	$N_{ΕΑΔ-ΓΛ}(t)$	$N_{ΕΘΔ-ΓΛ}(t)$	$N_{ΕΛ-ΓΛ}(t)$	$N_{ΕΑΔ-ΓΤΕ,Λ}(t)$	$N_{ΕΘΔ-ΓΤΕ,Λ}(t)$	$N_{ΕΛ-ΓΤΕ,Λ}(t)$
1999-00	70.657	45.410	116.067	112.779	137.123	249.902	183.436	182.533	365.969
2000-01	92.775	64.617	157.392	110.418	131.514	241.932	203.193	196.131	399.324
2001-02	94.882	66.785	161.667	105.875	125.221	231.096	200.757	192.006	392.763
2002-03	93.689	60.775	154.464						
2003-04	90.522	55.626	146.148						
2004-05	85.437	50.226	135.663	110.211	125.857	236.068	195.648	176.083	371.731
2005-06	70.657	45.410	116.067	111.921	128.028	239.949	182.578	173.438	356.016
2006-07	71.848	39.431	111.279	108.963	124.944	233.907	180.811	164.375	345.186

Πίνακας Π.Δ.Τ'7: Η κατανομή του μαθητικού δυναμικού της ανώτερη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε τεχνική-επαγγελματική και σε γενική εκπαίδευση

Σχολικό έτος (<i>t</i>)	Βαρύτητα της Τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης	Βαρύτητα της Γενικής Εκπαίδευσης
	$q_{TE}(t) = N_{EA-TEA}(t) / N_{EA-ΓTE,Λ}(t)$ (3.1)	$q_I(t) = N_{EA-ΓA}(t) / N_{EA-ΓTE,Λ}(t)$ (3.2)
1985-86	28,61	71,39
1986-87	30,72	69,28
1987-88	33,16	66,84
1988-89	33,40	66,60
1989-90	32,62	67,38
1990-91	33,03	66,97
1991-92	35,15	64,85
1992-93	37,06	62,94
1993-94	37,05	62,95
1994-95	36,83	63,17
1995-96	36,50	63,50
1996-97	37,13	62,87
1997-98	37,03	62,97
1998-99	34,17	65,83
1999-00	31,71	68,29
2000-01	39,41	60,59
2001-02	41,16	58,84
2002-03		
2003-04	38,24	61,76

Πίνακας Π.Δ.Τ'8: Ποσοστιαία κατανομή των μαθητών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3) ανά πρόγραμμα προσανατολισμού (γενικό ή επαγγελματικό) κατά φύλο και συνολικά στην Ευρωπαϊκή ένωση το σχολικό έτος 2001-02

	Χώρα	Αγόρια		Κορίτσια		Συνολικά	
		Γενικό $P_{ΑΓ/ΑΔ}$	Επαγγελματικό $P_{ΑΠΕ/ΑΔ}$	Γενικό $P_{ΘΓ/ΘΔ}$	Επαγγελματικό $P_{ΘΠΕ/ΘΔ}$	Γενικό $q_{Γ}$	Επαγγελματικό $q_{ΠΕ}$
1	Βέλγιο	28,6	71,4	31,9	68,1	30,3	69,7
2	Δανία	41,1	58,9	52,7	47,3	47,0	53,0
3	Γερμανία	31,6	68,4	42,9	57,1	37,0	63,0
4	Ελλάδα	54,4	45,6	65,8	34,2	60,0	40,0
5	Ισπανία	59,6	40,4	64,1	35,9	62,0	38,0
6	Γαλλία	37,9	62,1	49,7	50,3	43,7	56,3
7	Ιρλανδία*						
8	Ιταλία	71,2	28,8	75,3	24,7	73,2	26,8
9	Λουξεμβούρ	32,9	67,1	38,9	61,1	36,0	64,0
10	Κάτω Χώρες	28,2	71,8	33,5	66,5	30,8	69,2
11	Αυστρία	23,6	76,4	32,5	67,5	27,7	72,3
12	Πορτογαλία	67,1	32,9	75,1	24,9	71,2	28,8
13	Φινλανδία	38,6	61,4	46,5	53,5	42,8	57,2
14	Σουηδία	49,4	50,6	51,1	48,9	50,4	49,6
15	Ηνωμένο	31,9	68,1	24,8	75,2	27,9	72,1
16	Τσεχική	15,1	84,9	24,4	75,6	19,8	80,2
17	Εσθονία	57,3	42,7	79,3	20,7	68,5	31,5
18	Κύπρος	77,2	22,8	95,3	4,7	86,2	13,8
19	Λετονία	52,7	47,3	69,1	30,9	60,9	39,1
20	Λιθουανία	66,0	34,0	77,5	22,5	71,8	28,2
21	Ουγγαρία	84,6	15,4	89,8	10,2	87,2	12,8
22	Μάλτα	56,0	44,0	79,4	20,6	67,2	32,8
23	Πολωνία	30,1	69,9	48,9	51,1	39,1	60,9
24	Σλοβενία	24,2	75,8	35,2	64,8	29,7	70,3
25	Σλοβακία	19,7	80,3	27,6	72,4	23,6	76,4
	Ευρωπαϊκή Ένωση (25)	34,2	65,8	40,2	59,8	37,3	62,7
	Χώρες υπό						
1	Βουλγαρία	33,1	66,9	56,2	43,8	44,5	55,5
2	Ρουμανία	28,0	72,0	43,9	56,1	36,0	64,0

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Eurydice, EUROSTAT, 2005 σελ.134

* Για την Ιρλανδία δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία

Πίνακας Π.Δ.Τ'9: Η συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατα κλάδο και συνολικά για την περίοδο 1985-2006 (Συχνότητες του πίνακα Π.Δ.Τ'6).

Σχολικό Έτος	Τεχνική Εκπαίδευση		Γενική Εκπαίδευση		Ανώτερη βαθμίδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνολικά	
	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια	Αγόρια	Κορίτσια
	$P_{ΕΑΔ-ΤΕΛ}(t)$ (1.9)	$P_{ΕΘΔ-ΤΕΛ}(t)$ (1.10)	$P_{ΕΑΔ-ΓΛ}(t)$ (1.9)	$P_{ΕΘΔ-ΓΛ}(t)$ (1.10)	$P_{ΕΑΔ-ΓΤΕ,Λ}(t)$ (1.9)	$P_{ΕΘΔ-ΓΤΕ,Λ}(t)$ (1.10)
1985-86	70,99	29,01	44,88	55,12	52,35	47,65
1986-87	70,64	29,36	44,83	55,17	52,76	47,24
1987-88	69,98	30,02	44,62	55,38	53,03	46,97
1988-89	69,81	30,19	44,57	55,43	53,00	47,00
1989-90	68,03	31,97	44,51	55,49	52,18	47,82
1990-91	67,29	32,71	44,36	55,64	51,94	48,06
1991-92	65,09	34,91	44,39	55,61	51,66	48,34
1992-93	63,17	36,83	44,35	55,65	51,32	48,68
1993-94	61,26	38,74	44,68	55,32	50,82	49,18
1994-95	60,68	39,32	44,87	55,13	50,69	49,31
1995-96	60,90	39,10	45,04	54,96	50,83	49,17
1996-97	60,78	39,22	44,79	55,21	50,73	49,27
1997-98	60,18	39,82	44,88	55,12	50,54	49,46
1998-99	62,21	37,79	45,03	54,97	50,90	49,10
1999-00	60,88	39,12	45,13	54,87	50,12	49,88
2000-01	58,95	41,05	45,64	54,36	50,88	49,12
2001-02	58,69	41,31	45,81	54,19	51,11	48,89
2002-03	60,65	39,35				
2003-04	61,94	38,06				
2004-05	62,98	37,02	46,69	53,31	52,63	47,37
2005-06	60,88	39,12	46,64	53,36	51,28	48,72
2006-07	64,57	35,43	46,58	53,42	52,38	47,62

Πίνακας Π.Δ.Τ'10: Ποσοστιαία κατανομή (%) των εγγεγραμμένων αγοριών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε γενική και τεχνική εκπαίδευση και αντίστοιχα των κοριτσιών

Σχολικό Έτος (t)	Αγόρια		Κορίτσια	
	Ποσοστό των εγγεγρ. αγοριών στην Γενική Εκπαίδευση	Ποσοστό των εγγεγρ. αγοριών στην Τεχνική Εκπαίδευση	Ποσοστό των εγγεγρ. κοριτσιών στην Γενική Εκπαίδευση	Ποσοστό των εγγεγρ. κοριτσιών στην Τεχνική Εκπαίδευση
	$q_{ΑΓ/ΑΔ}(t) = \frac{N_{ΕΑΔ-ΓΑ}(t)}{N_{ΕΑΔ-ΓΕ,Λ}(t)}$ (3.4)	$q_{ΑΤΕ/ΑΔ}(t) = \frac{N_{ΕΑΔ-ΤΕΛ}(t)}{N_{ΕΑΔ-ΓΕ,Λ}(t)}$ (3.3)	$q_{ΘΓ/ΘΔ}(t) = \frac{N_{ΕΘΔ-ΓΑ}(t)}{N_{ΕΘΔ-ΓΕ,Λ}(t)}$ (3.6)	$q_{ΘΤΕ/ΘΔ}(t) = \frac{N_{ΕΘΔ-ΤΕΛ}(t)}{N_{ΕΘΔ-ΓΕ,Λ}(t)}$ (3.5)
1985-86	61,21	38,79	82,58	17,42
1986-87	58,87	41,13	80,91	19,09
1987-88	56,24	43,76	78,80	21,20
1988-89	56,00	44,00	78,54	21,46
1989-90	57,48	42,52	78,19	21,81
1990-91	57,20	42,80	77,52	22,48
1991-92	55,72	44,28	74,61	25,39
1992-93	54,39	45,61	71,96	28,04
1993-94	55,34	44,66	70,81	29,19
1994-95	55,91	44,09	70,63	29,37
1995-96	56,27	43,73	70,98	29,02
1996-97	55,51	44,49	70,44	29,56
1997-98	55,91	44,09	70,18	29,82
1998-99	58,23	41,77	73,70	26,30
1999-00	59,23	40,77	75,22	24,78
2000-01	54,34	45,66	67,05	32,95
2001-02	53,06	46,94	65,22	34,78
2002-03	53,25	46,75	66,99	33,01
2003-04	54,72	45,28	69,32	30,68
2004-05	56,63	43,37	71,48	28,52
2005-06	59,05	40,95	73,92	26,08
2006-07	60,26	39,74	76,01	23,99

Παράρτημα 3. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Α΄ Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση (περίοδος στασιμότητας)
(Π.Τ.Α΄)

Πίνακας Π.Τ.Α΄1: Νεοεισαχθέντες στο πανεπιστήμιο Αθηνών κατά ακαδημαϊκό έτος από της ιδρύσεως του πανεπιστημίου το 1837 μέχρι το 1890

Ακαδημαϊκό έτος	Χώρα προέλευσης				Σχολή εγγραφής						Σύνολο
	Εσωτερικό	Εξωτερικό	Εσωτερικό (%)	Εξωτερικό (%)	Θεολογική	Νομική	Ιατρικής	Φιλοσοφικής	Φυσικών και Μαθηματικών	Φαρμακευτική	
<i>Περίοδος αποκλεισμού</i>											
1837-38	28	24	54	46	8	22	4	18		0	52
1838-39	23	20	53	47	2	10	16	15		0	43
1839-40	14	10	58	42	1	6	5	7		5	24
1840-41	20	20	50	50	5	16	7	7		5	40
1841-42	26	30	46	54	7	14	12	13		10	56
1842-43	15	39	28	72	2	14	20	14		4	54
1843-44	39	34	53	47	3	13	33	12		12	73
1844-45	37	49	43	57	0	13	27	36		10	86
1845-46	36	83	30	70	5	19	50	41		4	119
1846-47	52	44	54	46	1	23	48	20		4	96
1847-48	53	81	40	60	2	34	58	29		11	134
1848-49	69	62	53	47	8	32	61	23		7	131
1849-50	64	70	48	52	7	27	62	29		9	134
1850-51	59	88	40	60	1	30	79	28		9	147/(149)
1851-52	89	113	44	56	5	43	108	28		18	202
1852-53	95	133	42	58	10	68	88	49		13	228
1853-54	119	77	61	39	9	76	74	21		16	196
1854-55	102	66	61	39	4	63	47	30		24	168
1855-56	68	75	48	52	6	58	39	23		17	143
1856-57	103	90	53	47	11	101	47	24		10	193/(196)
1857-58¹	67	47	59	41	11	55	35	13		0	114/(111)
1858-59	108	66	62	38	7	100	39	28		0	174/(173)
1859-60	117	86	58	42	3	100	51	46		3	203
1860-61	158	76	68	32	11	130	43	42		8	234/(233)
1861-62²	114	44	72	28	8	77	31	42		0	158/(159)
1862-63	210	90	70	30	16	175	42	60		7	300
1863-64	286	69	81	19	11	174	75	76		19	355/(356)
1864-65	169	50	77	23	10	113	44	42		10	219
1865-66	216	82	72	28	20	141	72	56		9	298
1866-67	216	73	75	25	13	142	68	53		13	289
1867-68	241	64	79	21	15	151	80	50		9	305/(304)
1868-69 ³	213	64	77	23	3	141	87	33		13	277

Πίνακας Π.Τ.Α'1.

(συνέχεια)

Ακαδημαϊκό έτος	Χώρα προέλευσης				Σχολή εγγραφής						Σύνολο
	Εσωτερικό	Εξωτερικό	Εσωτερικό (%)	Εξωτερικό (%)	Θεολογική	Νομική	Ιατρικής	Φιλοσοφικής	Φυσικών και Μαθηματικών	Φαρμακευτική	
1869-70	206	75	73	27	7	105	112	39		18	281
1870-71	247	73	77	23	9	132	123	37		19	320
1871-72	196	88	69	31	6	103	108	52		15	284
1872-73	222	94	70	30	8	114	112	57		25	316
1873-74	258	102	72	28	8	151	137	53		11	360/(361)
1874-75	233	136	63	37	10	148	129	62		20	369
1875-76	225	147	60	40	10	141	122	94		5	372
1876-77	290	163	64	36	8	179	150	111		5	453/(452)
1877-78	307	119	72	28	15	163	151	82		15	426
1878-79	339	140	71	29	16	200	146	108		9	479
1879-80	382	192	67	33	8	258	190	114		4	574
1880-81	403	158	72	28	11	267	179	94		10	561
1881-82	481	155	76	24	15	307	193	104		17	636/(635)
1882-83	507	148	77	23	6	343	172	123		11	655/(658)
1883-84	493	178	73	27	8	318	202	132		11	671/(668)
1884-85	378	205	65	35	7	298	142	124		12	583/(584)
1885-86	500	206	71	29	5	323	228	140		10	706
1886-87¹	527 ²	211 ²	71	29	10	341	199	157		31	738/(739)
1887-88	559	213	72	28	9	359	205	169		30	772
1888-89	603	218	73	27	6	372	204	199		40	821/(831)
1889-90	627	278	69	31	12	398	210	256		29	905/(879)

Πηγή: Εθνικών Πανεπιστημίων (1912) Παράρτημα Ζ σελ. 365 και

Ασώπιος, 1857,1862, 1863· Βάμβας, 1845· Γεωργίου & Ράλλης, 1870· Ιωάννου, 1849· Κωστής, 1855· Μανούσης, 1846· Μαυροκορδάτος, 1850· Καραμήτσας,1888 · Οικονομίδης, 1860· Πάλλης, 1861· Πήλληκας, 1853· Σούτσος, 1848· Στρομπος, 1859· Φίλιππος, 1858· Κοντόγονης & Ολύμπιος, 1856

(Στο σύνολο του παραπάνω πίνακα μέσα στην παρένθεση δίνετε ο αριθμός των φοιτητών που δημοσιεύει ο Κ. Λάππας ύστερα από επεξεργασία του μητρώου του πανεπιστημίου (1837-1890))

Πίνακας Π.Τ.Α'1.

(συνέχεια)

Ακαδημαϊκό έτος	Χώρα προέλευσης				Σχολή εγγραφής						Σύνολο
	Εσωτερικό	Εξωτερικό	Εσωτερικό (%)	Εξωτερικό (%)	Θεολογική	Νομική	Ιατρικής	Φιλοσοφικής	Φυσικών και Μαθηματικών	Φαρμακευτική	
1869-70	206	75	73	27	7	105	112	39		18	281
1870-71	247	73	77	23	9	132	123	37		19	320
1871-72	196	88	69	31	6	103	108	52		15	284
1872-73	222	94	70	30	8	114	112	57		25	316
1873-74	258	102	72	28	8	151	137	53		11	360/(361)
1874-75	233	136	63	37	10	148	129	62		20	369
1875-76	225	147	60	40	10	141	122	94		5	372
1876-77	290	163	64	36	8	179	150	111		5	453/(452)
1877-78	307	119	72	28	15	163	151	82		15	426
1878-79	339	140	71	29	16	200	146	108		9	479
1879-80	382	192	67	33	8	258	190	114		4	574
1880-81	403	158	72	28	11	267	179	94		10	561
1881-82	481	155	76	24	15	307	193	104		17	636/(635)
1882-83	507	148	77	23	6	343	172	123		11	655/(658)
1883-84	493	178	73	27	8	318	202	132		11	671/(668)
1884-85	378	205	65	35	7	298	142	124		12	583/(584)
1885-86	500	206	71	29	5	323	228	140		10	706
1886-87¹	527²	211²	71	29	10	341	199	157		31	738/(739)
1887-88	559	213	72	28	9	359	205	169		30	772
1888-89	603	218	73	27	6	372	204	199		40	821/(831)
1889-90	627	278	69	31	12	398	210	256		29	905/(879)

Πηγή: Εθνικών Πανεπιστημίων (1912) Παράρτημα Ζ σελ. 365 και

Γεωργίου & Ράλλης, 1870· Καραμήτσας, 1888· Μιστριώτης, 1892

(Στο σύνολο του παραπάνω πίνακα μέσα στην παρένθεση δίνετε ο αριθμός των φοιτητών που δημοσιεύει ο Κ. Λάμπας ύστερα από επεξεργασία του μητρώου του πανεπιστημίου (1837-1890))

Πίνακας Π.Τ.Α'2: Πτυχιούχοι φοιτητές στο πανεπιστήμιο Αθηνών μέχρι το 1910-11

Ακαδημαϊκό έτος	Θεολογική				Νομική				Ιατρική		Φιλοσοφική				Φυσικό				Μαθηματικό				Φαρμακευτ.	
	Προλύται		Τελειοδιδ.		Διδάκτορες		Προλύται		Διδάκτορες		Διδάκτορες		Προλύται		Διδάκτορες		Προλύται		Διδάκτορες		Προλύται		Πτυχιουχοι	
	Προέλευση				Προέλευση				Προέλευση		Προέλευση				Προέλευση				Προέλευση					
	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α
1837-38																								
1838-39																								
1839-40																								
1840-41																								5
1841-42																								1
1842-43									1															6 2
1843-44																								2 3
1844-45									2					1										1
1845-46					1				4															1 1
1846-47									2 1															6 1
1847-48									2 2															5 1
1848-49					2	1			4 2															1
1849-50					2	2			1 8	1				1					1					4 2
1850-51					4		1 1		4 4															6 1
1851-52					3		1		6 3	1														7
1852-53					10	2			8 5	1														4 2
1853-54					7		2 1		14 6															11
1854-55					4		2 3		16 3	1 1														5 3
1855-56					6	2	1 1		23 14				1									1		8 4

Πίνακας Π.Τ.Α'2.: (Συνέχεια)

Ακαδημαϊκό έτος	Θεολογική				Νομική				Ιατρική		Φιλοσοφική				Φυσικό				Μαθηματικό				Φαρμακευτ	
	Προλύται		Τελειοδιδ.		Διδάκτορες		Προλύται		Διδάκτορες		Διδάκτορες		Προλύται		Διδάκτορες		Προλύται		Διδάκτορες		Προλύται		Πτυχιουχοι	
	Προέλευση				Προέλευση				Προέλευση		Προέλευση				Προέλευση				Προέλευση					
	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α	Η	Α
1856-57		1			8	3	1		21	23	2		1	1									14	
1857-58					14	3	1		34	12	2		1	1									4	1
1858-59					39	7	1		31	15		1											14	3
1859-60					17	6	2		21	11													10	1
1860-61					18	12	5	2	9	10	2		2											1
1861-62					27	15	5	2	18	9	3		5	2									6	1
1862-63				1	35	4	2		8	4		1											8	1
1863-64	2				23	10	6	1	24	4	3													
1864-65					29	6	8	1	20	6		1	2								1			2
1865-66	1				39	7	17	2	23	5	5	2	3										6	1
1866-67	3				37	6	16	2	27	8	10	2	2						1		1		12	2
1867-68		1			56	6	16	3	27	8	7	3	3	1	1								5	
1868-69	1				32	6	39	2	42	7	2	2	4		2				1	1			6	
1869-70					32	4	35	3	26	12	3		5						1			1	6	2
1870-71	2	1			37	8	21	1	37	18	2	1	5	1									8	3
1871-72	2				26	4	36	5	43	15	1	2	3	1					1				14	
1872-73	2				24	5	29	1	71	23	5	1	3						1				13	3
1873-74	1				44	1	27		33	17	1		1						3				11	
1874-75	1				39	5	25	1	58	24	2		3										9	2

Πίνακας Π.Τ.Α'2.: (Συνέχεια)

Ακαδημαϊκό έτος	Θεολογική				Νομική				Ιατρική		Φιλοσοφική				Φυσικό				Μαθηματικό				Φαρμακευτική	
	Προλύται		Τελειοδιδ.		Διδάκτορες		Προλύται		Διδάκτορες		Διδάκτορες		Προλύται		Διδάκτορες		Προλύται		Διδάκτορες		Προλύται		Πτυχιουχοι	
	Προέλευση				Προέλευση				Προέλευση		Προέλευση				Προέλευση				Προέλευση					
	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A
1875-76	2				50	4	27	2	65	35	5	1	0										9	4
1876-77	1	3			76	5	26	0	65	32	6		4	1	4				2				12	1
1877-78	2	1			43	7	16	2	72	33	3	1	1	0	1		1						18	3
1878-79			2		64	10	28	1	68	37	1	1	1	1				4						1
1879-80	1	2	2		74	20	16	3	77	37	4	3	1	0	1			2	1				11	1
1880-81	2	1	1		75	19	21	3	85	43	5	4	7	0	2	1		1					12	1
1881-82	1				45	10	27	3	82	33	7	7	6	0	1	2	1	3					8	1
1882-83	7			2	101	21	32	2	80	49	16	5	5	1			1	3					2	3
1883-84	4	2	2		91	21	40	7	101	53	8	5	4	0	6			4			1		3	2
1884-85	3		1		96	21	46	4	101	36	17	2	7	1	4			4					12	1
1885-86	4	3	3		57	24	38	9	116	51	4	9	1	2	2			3	1	1			10	
1886-87	2	1	1		30	8	29	6	31	18	9	5	0	0	5		1						2	
1887-88	2	1	1		137	26	55	6	68	27	8	11	1	0	10	2		6	2				10	
1888-89	1	1	3		118	21	62	7	85	53	6	8	5	2	4	2		8	2	1			9	1
1889-90	3	1	1		62	19	48	12	68	47	16	12	8	3	5	2	2	7	5				28	5

Πηγή:Εθνικών Πανεπιστήμιον, 1912 Παράρτημα Ζ σελ. 365

Πίνακας Π.Τ.Α'3: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1837-38 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησής τους

Γυμνάσιο Αθηνών	31	Σύρου	1
Ναυπλίου	5		
Εκ των εγκριθέντων της εξεταστικής επιτροπής			15
Σύνολο	52		

Πηγή: Πανταζίδης, 1889

Πίνακας Π.Τ.Α'4: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1849-50 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησής τους

Γυμνάσιο Αθηνών	50	Σύρου	6
Ναυπλίου	11	Ριζάρειος	3
Πατρών	7		
Εκ των εγκριθέντων δ' υπό της εξεταστικής των αλλοδαπών επιτροπής			48
Σύνολο	134		

Πίνακας Π.Τ.Α'5: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1854-55 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησής τους

Α' Γυμνάσιο Αθηνών	51	Τρίπολης	3
Β' Γυμνάσιο Αθηνών		Πατρών	10
Λαμίας	11	Σύρου	7
Ναυπλίου	19	Ριζάρειος	1
Ιόνιο Ακαδημία	1	Φαρμακευτικό Σχολείο	24
Εκ των εγκριθέντων δ' υπό της εξεταστικής των αλλοδαπών επιτροπής			40
Σύνολο	168 (167)		

Πηγή: Κοντόγονης & Ολύμπιος, 1856

Σημειώνεται ότι στην έκθεση του υπουργού παιδείας Χριστόπουλου (1857) αναφέρεται ότι ο αριθμός των αποφοίτων το σχολικό αυτό έτος ήταν 83 μαθητές

Πίνακας Π.Τ.Α'6: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1855-56 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησής τους

Α' Γυμνάσιο Αθηνών	32	Τρίπολης	6
Β' Γυμνάσιο Αθηνών		Πατρών	6
Λαμίας	4	Σύρου	6
Ναυπλίου	11	Πανεπιστήμιο Μονάχου	1
Ιόνιο Ακαδημία	1	Πανεπιστήμιο Μελλίτη	1
Φαρμακευτικό Σχολείο	17		
Εκ των εγκριθέντων δ' υπό της εξεταστικής των αλλοδαπών επιτροπής			59
Σύνολο			144

Πηγή: Κοντόγονης & Ολύμπιος, 1856

Σημειώνεται ότι στην έκθεση του υπουργού παιδείας Χριστόπουλου αναφέρεται ότι ο αριθμός των αποφοίτων το σχολικό αυτό έτος ήταν 87 μαθητές

Πίνακας Π.Τ.Α'7: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1857-58 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησής τους

Α' Γυμνάσιο Αθηνών	11	Τρίπολης	2
Β' Γυμνάσιο Αθηνών	5	Πατρών	13
Λαμίας	7	Σύρου	13
Ναυπλίου	24	Ριζάρειος	10
Εκ των εγκριθέντων δ' υπό της εξεταστικής των αλλοδαπών επιτροπής			29
Σύνολο			114

Πηγή: Φίλιππος, 1858

Πίνακας Π.Τ.Α'8: Η συμμετοχή (%) των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό στις χώρες

Α' Γυμνάσιο Αθηνών	38	Λαμίας	8
Β' Γυμνάσιο Αθηνών	18	Σύρου	7
Ναυπλίου	19	Ριζάρειος	7
Τρίπολης	17	Ιόνιος Ακαδημία	1
Πατρών	17	Κέρκυρας	3
Εκ των εγκριθέντων δ' υπό της εξεταστικής των αλλοδαπών επιτροπής			39
Σύνολο			174

Πηγή: Στρουμπος, 1859

Πίνακας Π.Τ.Α'9: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1861-62 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησής τους

Α' Γυμνάσιο Αθηνών	15	Σύρου	14
Β' Γυμνάσιο Αθηνών	14	Ριζάρειος	13
Λαμίας	10	Κέρκυρα	1
Ναυπλίου	29	Ζακύνθου	1
Τρίπολης	17	Ιωαννίνων	3
Πατρών	27		
Αλλοδαπή			13
Δια αποφάσεως της πανεπιστημιακής συγκλήτου			1
Φαρμακευτικό σχολείο			1
Σύνολο			159

Πηγή: Ασώπιος, 1862

Πίνακας Π.Τ.Α'10: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1867-68 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησής τους

Α' Γυμνάσιο Αθηνών	48	Καλαμών	19
Β' Γυμνάσιο Αθηνών	28	Σπάρτης	10
Ριζαρείου σχολής	17	Τρίπολης	17
Πειραιώς	12	Ναυπλίου	33
Σύρου	13	Χίου	2
Χαλκίδος	10	Ευαγγελικής σχολής Σμύρνης	5
Λαμίας	17	Μ. Σχολής του Γένους Κων/πολη	3
Μεσολογγίου	10	Θεολογική Σχολή Χάλκης	1
Κεφαλληνίας	4	Ζωσιμαίας σχολής Ιωαννίνων	2
Πετρισίου σχολής Κεφαλληνίας	7	Λύκειο Γενεύης	1
Ζακύνθου	2	Παρισινού Γυμνασίου	1
Λευκάδας	5	Από το πανεπιστήμιο Εϊδελβέργης	1
Πατρών	23	Από το πανεπιστήμιο Πίσης	3
Εγκρίσει της Ακαδ. Συγκλήτου	7	Εγκρίσει Φαρμακ. σχολείου	9
Σύνολο			305

Πηγή: Γεωργίου & Ράλλης, 1870

Πίνακας Π.Τ.Α'11: Νεοεισαχθέντες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1868-69 ως προς το Γυμνάσιο αποφοίτησής τους

Α' Γυμνάσιο Αθηνών	34	Πατρών	15
Β' Γυμνάσιο Αθηνών	23	Καλαμών	13
Πειραιώς	9	Σπάρτης	6
Σύρου	21	Τρίπολης	28
Χαλκίδος	29	Ναυπλίου	34
Λαμίας	7	Χίου	6
Μεσολογγίου	4	Μ. Σχολής του Γένους	1
Κέρκυρας	3	Θεολογική Σχολή	2
Ακαδημία Κέρκυρας	2	Ιωαννίνων	11
Κεφαλονιά	2	Ιεροσολύμων	1
Λευκάδας	5	Από το πανεπιστήμιο	1
Ζακύνθου	2		
Σύνολο			259

Πηγή: Γεωργίου & Ράλλης, 1870

Πίνακας Π.Τ.Α'12: Κατανομή φοιτητών το ακαδημαϊκό έτος 1886-87 ως προς το τόπο καταγωγής τους

Τόπος καταγωγής	Νεοεγγραφέντες	Φοιτώντες	Σύνολο
Κωνσταντινούπολη	7	21	28
Θράκη	14	40	54
Νήσων Θράκης	5	6	11
Βάρνης	2	3	5
Μακεδονίας	47	91	138
Ηπείρου Αλβανίας	28	104	132
Θεσσαλίας	30	100	130
Στέρας Ελλάδος	130	427	557
Πελοποννήσου	240	675	915
Νήσων Πελοποννήσου	8	44	52
Ιόνιων Νήσων	46	169	215
Εύβοια Σποράδων	24	91	115
Κυκλάδων	49	159	208
Κρήτης	40	102	142
Κύπρου	0	10	10
Νήσων Μ. Ασίας	35	91	126
Μ. Ασίας	28	80	108
Συρίας Αιγύπτου	1	6	7
Τύνιδας	1	1	2
Ρουμανίας	0	2	2
Ρωσίας	0	1	1
Αυστρίας	2	3	5
Ιταλίας	1	1	2
Αγγλίας	0	2	2
Σύνολο	738	2.229	2.967

Πηγή: Καραμήτσας, 1888

Πίνακας Π.Τ.Α'13: Γυμνάσια της αλλοδαπής αναγνωρισμένα ως ισοβάθμια με αυτά του ελληνικού κράτους

1	Μεγάλη του γένους σχολή Κωνσταντινουπόλεως	Αναγνωριζόταν ανέκαθεν
2	Θεολογική σχολή της Χάλκης	Αναγνωριζόταν ανέκαθεν
3	Ελληνική εμπορική σχολή της Κωνσταντινούπολης	Αναγνωριζόταν ανέκαθεν
4	Ζωσιμαία σχολή των Ιωαννίνων	Αναγνωριζόταν ανέκαθεν
5	Θεολογική σχολή των Ιεροσολύμων	Αναγνωριζόταν ανέκαθεν
6	Ευαγγελική σχολή της Σμύρνης	Αναγνωρίστηκε το 1862
7	Γυμνάσιο Χίου	Αναγνωρίστηκε το 1863
8	Γυμνάσιο Σάμου	1872
9	Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης	1875
10	Γυμνάσιο Μυτιλήνης	1875
11	Γυμνάσιο Βιτωλίων	1882
12	Γυμνάσιο Ηρακλείου Κρήτης	1883
13	Γυμνάσιο Κυδωνίων	1884
14	Γυμνάσιο Σερρών	1884
15	Γυμνάσιο Νεαπόλεως Κρήτης	1884
16	Ζαρίφεια Εκπαιδευτήρια Φιλιππουπόλεως	1885

Πηγή: Βαμπάς, 1885

Πίνακας Π.Τ.Α'14: Εγγραφέντες στο πανεπιστήμιο Αθηνών κατά γεωγραφική περιοχή συνολικά για τα ακαδημαϊκά έτη 1837-1876

Πελοπόννησος	2.689
Στερεά Ελλάδα	1.579
Νήσων	655
Ιονίων νήσων	550
<i>Ηπειρο</i>	470
<i>Θεσσαλία</i>	322
<i>Μακεδονία</i>	320
<i>Κωνσταντινούπολη και Θράκη</i>	355
<i>Κρήτη</i>	232
<i>Κύπρο</i>	27
<i>Νησιά της Μικράς Ασίας</i>	414
<i>Αίγυπτο και Συρία</i>	282
<i>Δακία</i>	57
<i>Ρωσία</i>	11
<i>Αυστρία και Γερμανία</i>	19
<i>Ιταλία, Γαλλία, Αγγλία, Αμερική</i>	18
Σύνολο	8.000

Πηγή: Μανσόλας, 1879 σελ. 16

Τα στοιχεία αυτά συμφωνούν με τα στοιχεία του πίνακα Π.Τ.Α'2 ως προς τον συνολικό αριθμό των φοιτητών όχι όμως ως προς τον αριθμό των φοιτητών της ημεδαπής και αλλοδαπής.

Β΄ Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση περίοδος διεκδικήσεων

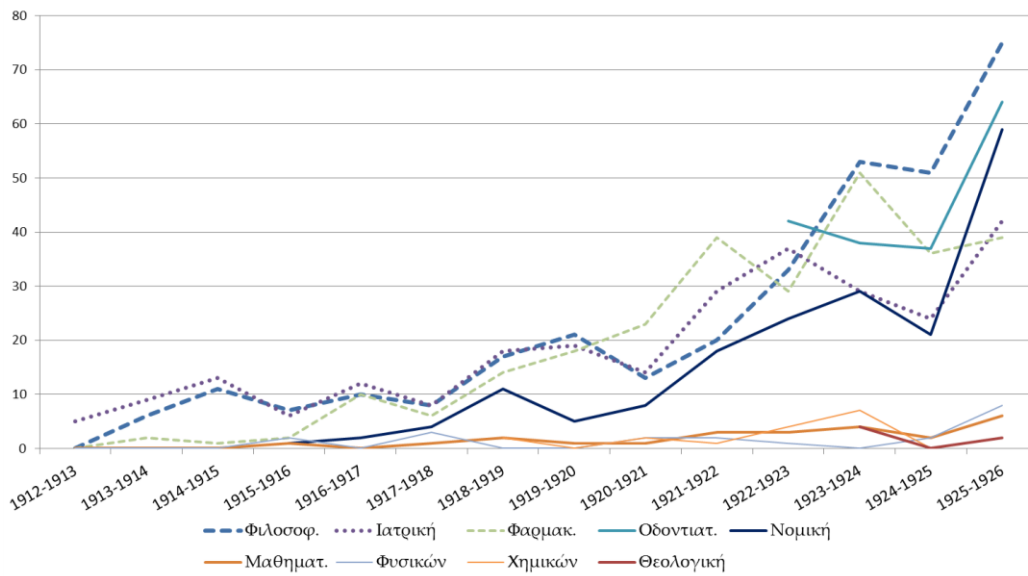
(Π.Τ.Β΄).

Πίνακας Π.Τ.Β'1: Εισαχθέντες φοιτητές και φοιτήτριες του πανεπιστημίου Αθηνών κατά σχολή (1892-1926)

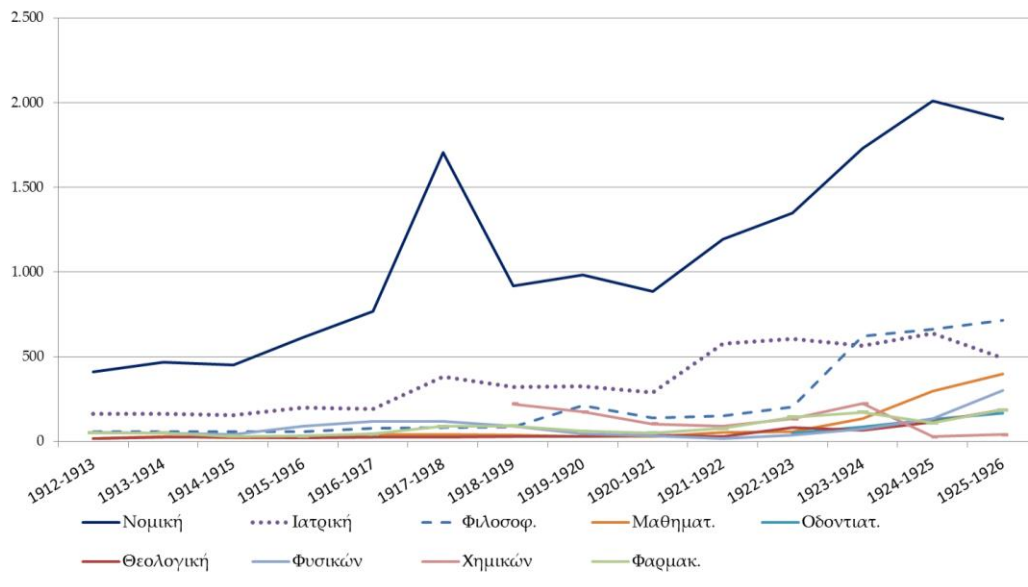
Ακαδημαϊκό έτος	Φιλοσοφική		Θεολογική		Νομική		Ιατρική		Οδοντιατρική		Φυσικών Μαθηματικών Επιστημών								Σύνολο	
	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K		
1892-1897	680	3	64		2.166		1.374	3									195		4.479	6
1897-1902	340	3	87		1.848		841	2									146		3.262	5
1902-1907	375	8	113		2.407		843	5			47	2	169	0			168		4.122	15
1907-1912	352	12	131		2.702		1.777	13			153	2	246	2			294	5	5.655	34
1912-1913	58	0	18		412		165	5			16	0	54	0			51	0	774	5
1913-1914	58	6	24		467		163	9			30	0	51	0			51	2	844	17
1914-1915	57	11	26		451		156	13			21	0	41	0			30	1	782	25
1915-1916	57	7	21		615	1	199	6			20	1	91	2			33	2	1.036	19
1916-1917	79	10	27		769	2	193	12			41	0	120	0			45	10	1.274	34
1917-1918	82	8	27		1.707	4	381	8			43	1	119	3			89	6	2.448	30
1918-1919	85	17	30		918	11	323	18			36	2	91	0	221	2	91	14	1.795	64
1919-1920	214	21	31		984	5	327	19			28	1	44	0	175	0	61	18	1.864	64
1920-1921	137	13	36		886	8	288	14			30	1	35	2	104	2	50	23	1.566	63
1921-1922	150	20	29		1.196	18	579	29			54	3	19	2	90	1	78	39	2.195	112
1922-1923	204	33	84		1.348	24	605	37	49	42	57	3	37	1	134	4	145	29	2.663	173
1923-1924	623	53	66	4	1.729	29	565	29	86	38	135	4	75	0	224	7	173	51	3.676	215
1924-1925	662	51	113	0	2.011	21	637	24	129	37	299	2	136	2	28	0	109	36	4.124	173
1925-1926	716	75	187	2	1.903	59	492	42	166	64	397	6	300	8	41	2	186	39	4.388	297

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1930 σελ.439-440

Διάγραμμα Π.Τ.Β'1 : Αριθμός εγγεγραμμένων φοιτητριών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κατά σχολή εγγραφής την περίοδο 1912-1926



Διάγραμμα Π.Τ.Β'2: Αριθμός εγγεγραμμένων φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κατά σχολή εγγραφής την περίοδο 1912-1925



Πίνακας Π.Τ.Β'2: Αριθμός νεοεισαχθέντων φοιτητών και φοιτητριών στο πανεπιστήμιο Αθηνών (1890-1911)

Ακαδημαϊκό έτος	Χώρα προέλευσης				Σχολή εγγραφής						Σύνολο
	Εσωτερικό	Εξωτερικό	Εσωτερικό (%)	Εξωτερικό (%)	Θεολογική	Νομική	Ιατρικής	Φιλοσοφικής	Φυσικών και Μαθηματικών	Φαρμακευτική	
1890-91	730	257	74	26	17	421	244	257		48	987
1891-92	771	252	75	25	11	427	282	257		46	1.023
1892-93	522	143	78	22	11	288	207	134		25	665
1893-94	776	180	81	19	16	441	316	139		44	956
1894-95	747	172	81	19	5	449	291	156		18	919
1895-96	841	217	79	21	18	567	298	116		59	1.058
1896-97	649	239	73	27	14	461	265	99		49	888
1897-98	439	189	70	30	24	309	194	71		30	628
1898-99	469	200	70	30	17	342	201	81		28	669
1899-00	501	196	72	28	23	388	184	69		33	697
1900-01	441	161	73	27	14	337	130	102		19	602
1901-02	534	168	76	24	18	415	134	113		22	702
1902-03	573	196	75	25	22	444	145	129		29	769
1903-04	561	195	74	26	22	435	150	127		22	756
1904-05	585	203	74	26	18	448	176	50	50	37	779
1905-06	669	232	74	26	33	530	194	60	49	35	901
1906-07	679	232	75	25	21	546	184	64	57	39	911
1907-08	732	272	73	27	31	560	222	79	70	42	1.004
1908-09	798	305	72	28	32	623	235	94	78	41	1.103
1909-10	773	348	69	31	34	569	288	98	60	72	1.121
1910-11	804	467	63	37	37	709	265	106	103	51	1.271

Πηγή: Εθνικών Πανεπιστήμιων, 1912 Παράρτημα Ζ σελ. 365

Μιστριώτης, 1892· Ζέγγελης, 1926

**Γ΄ Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση περίοδος ανάπτυξης
(Π.Τ.Γ΄).**

Πίνακας Π.Τ.Γ' 1: Εγγεγραμμένοι φοιτητές και φοιτήτριες στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση κατά επιστημονική κατεύθυνση και συνολικά

Ακαδ. Έτος	1.Φιλολογικές επιστ.- Θεολ.		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμ. μηχανικού		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπον. επιστήμες		9.Σύνολο	
	A	Κ	A	Κ	A	Γ	A	Γ	A	Γ	A	Γ	A	Γ	A	Γ	A (N _{εα})	Κ (N _{εα})
1926-27	1.186	198	54	18	3.210	80	371	8	929	39	309	1	2.51	329	85	0	8.663	673
1927-28	1.032	199	42	17	2.241	68	468	17	750	42	315	2	2.42	313	108	1	7.384	659
1928-29	878	179	51	15	2.221	62	625	24	740	49	439	1	2.46	333	145	2	7.560	665
1929-30	741	183	74	16	2.510	74	373	21	670	44	474	1	2.20	274	184	3	7.226	616
1930-31	670	182	107	28	2.771	92	675	28	667	43	472	2	2.08	268	243	3	7.685	646
1931-32	662	213	153	26	3.418	126	717	27	820	56	466	0	2.11	274	257	4	8.611	726
1932-33	609	258	182	40	4.001	185	770	32	930	59	495	3	2.16	309	270	7	9.422	893
1933-34	537	272	167	36	4.198	218	793	41	1.032	79	520	2	2.00	281	154	4	9.405	933
1934-35	546	304	151	32	4.470	244	945	41	1.010	73	502	3	2.18	334	145	6	9.957	1.037
1935-36	464	264	124	32	4.062	229	1.073	41	898	68	505	4	1.99	265	160	5	9.281	908
1936-37	469	281	93	24	4.158	245	1.255	53	839	91	493	4	2.04	279	170	6	9.523	983
1937-38	419	266	128	47	3.290	229	2.080	152	425	61	490	3	1.93	275	416	14	9.183	1.047
1938-39	358	258	117	32	1.716	150	2.387	189	401	70	510	3	1.49	194	356	8	7.337	904
1955-56	1.311	1.322	189	103	2.144	483	4.004	548	1.459	258	1.098	24	2.60	724	573	20	13.384	3.482
1956-57	1.618	1.425	210	126	2.535	717	4.195	519	1.462	246	1.203	24	2.22	537	701	39	14.153	3.633
1957-58	1.737	1.638	245	155	2.753	802	3.048	475	1.531	252	1.369	30	2.42	714	740	45	13.843	4.111
1958-59	1.898	1.716	245	189	2.528	892	6.079	920	1.414	261	1.493	35	2.60	815	828	50	17.093	4.878
1959-60	1.719	1.737	256	208	2.806	1.017	6.627	1.165	1.420	225	1.714	70	3.04	929	945	68	18.534	5.419
1960-61	1.508	1.685	310	255	2.379	1.078	7.375	1.268	1.934	366	1.848	54	3.34	1.133	1.05	66	19.753	5.905
1961-62	1.390	1.862	330	311	3.052	1.267	7.043	1.321	2.424	526	2.080	68	3.87	1.274	1.12	88	21.315	6.717
1962-63	1.283	2.158	407	379	3.383	1.468	7.636	1.646	3.133	727	2.399	79	4.25	1.598	1.32	117	23.823	8.172

Πίνακας Π.Τ.Γ'1. (Συνέχεια)

Ακαδ. Έτος	Φιλολογικές επιστ- Θεολ.		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο	
1963-64	1.533	2.710	513	468	4.174	2.028	9.457	2.090	4.251	1.030	2.797	98	4.818	2.007	1.682	168	29.225	10.599
1964-65	1.644	3.321	641	615	4.468	2.385	11.878	3.032	5.376	1.361	3.413	140	6.357	2.513	2.163	225	35.940	13.592
1965-66	1.916	4.334	692	635	4.985	2.829	12.375	4.119	5.593	1.451	3.326	194	6.140	2.619	2.710	343	37.737	16.524
1966-67																		
1967-68																		
1968-69	2.758	6.018	842	671	5.834	3.735	16.490	6.340	6.870	1.577	4.243	268	8.141	3.316	3.580	576	48.758	22.501
1969-70	2.649	5.836	828	612	6.288	3.828	16.624	6.721	7.045	1.606	4.182	264	8.676	3.414	3.503	540	49.795	22.821
1970-71	2.679	5.594	846	593	5.937	3.609	16.017	6.370	7.597	1.862	4.398	280	9.304	3.575	3.109	499	49.887	22.382
1971-72	2.668	5.715	845	587	5.242	3.204	15.622	6.429	7.810	2.004	4.499	286	8.605	3.496	2.711	438	48.002	22.159
1972-73	3.088	7.284	831	602	5.730	3.512	17.409	7.652	8.125	2.312	4.699	328	8.285	3.557	2.251	370	50.418	25.617
1973-74	3.043	7.728	807	639	6.090	3.979	18.707	8.652	8.344	2.608	5.204	399	8.063	3.572	1.869	337	52.127	27.914
1974-75	3.058	8.109	905	791	7.281	4.741	23.493	11.148	9.122	3.015	6.352	552	8.225	3.899	1.799	430	60.235	32.685
1975-76	4.202	10.755	914	865	5.668	4.074	22.596	11.476	9.089	3.341	7.028	644	8.579	4.039	1.608	507	59.684	35.701
1976-77	3.195	9.629	884	859	6.299	5.971	21.657	12.047	9.113	3.239	7.700	745	7.847	3.664	1.626	542	58.321	36.696
1977-78	2.827	9.392	848	908	7.650	5.304	20.944	13.417	9.630	3.422	7.929	869	7.524	3.417	1.875	694	59.227	37.423
1978-79	2.991	9.029	745	884	6.284	7.449	19.884	12.214	9.806	3.486	8.282	1.075	7.354	3.522	2.101	793	57.447	38.452
1979-80	2.939	8.584	732	805	4.265	4.336	16.851	10.064	9.576	3.468	8.258	1.412	6.685	3.505	2.153	877	51.459	33.051
1980-81	2.982	8.885	595	688	4.575	5.344	16.567	11.532	8.821	4.453	7.882	1.362	5.882	3.210	2.079	861	49.383	36.335
1981-82	3.011	9.524	697	734	4.559	5.112	16.105	11.975	9.044	4.289	8.335	1.567	6.058	3.601	2.007	858	49.816	37.660
1982-83	3.726	10.999	767	768	4.967	5.851	17.114	12.749	9.577	4.561	8.516	1.652	6.339	4.250	2.095	936	53.101	41.766
1983-84	6.334	13.358	816	851	4.115	5.536	16.057	14.204	9.048	4.895	8.550	1.877	6.754	4.936	1.989	934	53.663	46.591
1984-85	8.300	17.702	1.011	1.031	5.137	6.668	15.353	13.780	9.301	5.276	10.105	2.474	6.694	5.114	2.326	1.174	58.227	53.219

Πίνακας Π.Τ.Γ'1. (Συνέχεια)

Ακαδ. Έτος	1.Φιλολογικές επιστ.- Θεολογία		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο	
1985-86	9.724	19.785	1.014	1.108	4.299	5.439	13.413	11.561	8.867	5.658	11.219	2.928	7.026	5.407	2.426	1.382	57.988	53.268
1986-87	11.127	22.880	1.061	1.239	3.910	4.963	12.352	11.191	8.900	5.827	12.224	3.300	6.984	5.440	2.876	1.521	59.434	56.361
1987-88	11.989	26.314	1.122	1.246	3.854	5.626	10.598	10.186	8.773	5.522	12.353	3.568	6.437	5.167	2.832	1.606	57.958	59.235
1988-89	11.000	26.071	1.055	1.418	3.056	4.824	10.894	11.597	7.505	5.347	12.518	3.517	5.962	5.183	3.194	1.792	55.184	59.749
1989-90	11.634	27.454	1.066	1.465	3.102	5.591	10.152	11.638	7.198	5.093	13.187	3.734	5.869	5.084	3.298	1.695	55.506	61.754
1990-91	10.970	28.972	1.951	1.959	2.588	4.648	9.367	11.264	8.478	5.987	12.167	3.188	5.680	4.855	3.201	1.663	54.402	62.536
1991-92	10.228	28.820	1.187	1.743	2.520	4.615	9.650	11.397	8.361	5.764	12.143	3.473	6.248	4.525	3.168	1.622	53.505	61.959
1992-93	9.390	27.826	448	936	2.553	4.665	9.058	11.681	8.488	5.691	12.797	4.327	5.335	4.204	2.938	1.574	51.007	60.904
1993-94	8.725	25.592	482	1.125	2.283	4.333	8.639	11.512	8.549	5.743	11.844	4.266	5.652	4.576	2.978	1.669	49.152	58.816
1994-95	8.247	23.917	1.805	2.682	2.292	4.262	8.433	11.785	8.320	5.724	10.286	3.012	5.471	4.653	2.731	1.694	47.585	57.729
1995-96	7.333	23.290	1.777	2.822	2.372	4.290	8.701	12.086	8.001	5.721	10.172	3.205	5.383	4.616	2.610	1.666	46.349	57.696
1996-97	7.289	23.821	1.868	3.089	2.446	4.538	9.021	12.655	7.918	5.925	10.144	3.227	5.426	4.666	2.542	1.729	46.654	59.650
1997-98	7.614	24.450	1.954	3.209	2.697	4.999	9.313	13.313	8.221	6.112	10.231	3.296	5.526	4.817	2.457	1.730	48.013	61.926
1998-99	7.215	25.207	790	1.924	2.745	5.415	10.719	16.010	8.529	6.401	11.349	5.033	5.601	5.089	2.506	1.716	49.454	66.795
1999-00	7.995	28.045	830	2.048	2.836	5.491	12.263	18.711	9.627	7.057	13.080	5.857	5.821	5.295	2.671	1.964	55.123	74.468
2000-01	8.279	32.181	953	2.257	2.891	5.943	14.024	22.441	11.077	8.421	14.317	7.141	6.182	6.096	3.095	2.500	60.818	86.980
2001-02	8.885	34.110	1.016	2.343	2.714	5.857	15.454	25.535	12.591	9.431	16.040	8.262	5.975	6.223	3.358	2.788	66.033	94.549
2002-03	10.592	34.312	1.077	2.461	2.710	6.144	17.022	27.941	13.544	10.524	16.410	8.873	3.150	4.259	3.626	3.041	68.131	97.555
2003-04	9.977	36.891	1.090	2.527	2.646	6.240	16.139	26.856	14.098	11.035	17.584	9.424	3.115	4.562	3.834	3.170	68.483	100.70
2004-05	10.218	35.568	1.244	2.554	2.292	5.729	15.744	25.583	14.175	11.073	17.491	9.894	4.213	5.793	3.891	3.198	69.268	99.392
2005-06	10.296	36.333	1.327	2.618	2.059	5.422	15.563	25.688	14.107	11.558	17.228	9.353	5.118	6.926	3.870	3.163	69.568	101.06
2006-07	9.996	35.534	1.451	2.776	1.869	5.108	15.308	25.545	14.073	11.319	16.678	8.988	4.670	6.757	3.735	3.153	67.780	99.180
2007-08	9.789	35.900	1.486	2.893	1.695	4.896	15.381	25.699	13.782	10.999	16.471	8.977	4.362	6.392	3.528	3.213	66.494	98.969

Πίνακας Π.Τ.Γ'2: Πτυχιούχοι άνδρες και γυναίκες πανεπιστημιακής εκπαίδευσης κατά επιστημονική κατεύθυνση και συνολικά

Ακαδ. Έτος	1.Φιλολογικές επιστ. – Θεολ.		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού -		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο	
	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A (N _{αα})	K (N _{αα})
1926-27	91	10	32	7	486	7	42	1	109	5	45	0	276	59	28	0	1.109	89
1927-28	112	27	15	8	488	8	47	2	133	5	93	1	331	50	21	0	1.240	101
1928-29	110	17	18	9	468	14	57	1	118	0	80	0	358	61	22	0	1.231	102
1929-30	131	30	30	18	440	9	60	1	108	7	88	0	344	67	18	0	1.219	132
1930-31	108	16	1	0	397	14	58	1	91	10	70	0	395	69	37	0	1.157	110
1931-32	148	32	15	3	454	17	75	6	143	14	69	1	389	62	29	1	1.322	136
1932-33	152	29	17	3	443	11	90	6	112	7	103	0	276	43	28	0	1.221	99
1933-34	142	40	38	8	416	13	90	5	96	12	95	0	346	47	47	0	1.270	125
1934-35	175	55	28	1	514	17	78	6	115	14	94	0	412	59	47	0	1.463	152
1935-36	138	51	28	2	395	21	108	7	153	14	101	0	279	53	26	0	1.228	148
1936-37	134	60	18	0	511	19	144	11	180	19	123	1	326	62	25	1	1.461	173
1937-38	132	35	8	0	488	27	153	10	147	16	93	1	402	55	97	3	1.520	147
1938-39	104	59	6	1	785	44	175	14	149	8	76	0	415	43	92	4	1.802	173
1955-56	242	190	31	15	475	43	681	84	255	26	195	2	457	160	174	2	2.510	522
1956-57	241	237	36	13	541	77	853	124	209	30	202	5	440	157	169	4	2.691	647
1957-58	304	254	35	18	556	59	880	177	254	45	211	3	528	178	113	3	2.881	737
1958-59	287	220	30	17	594	59	1.124	118	245	49	212	8	521	133	110	0	3.123	604
1959-60	382	360	49	26	550	82	1.047	134	251	48	232	7	500	131	103	8	3.114	796
1960-61	405	337	46	31	507	96	1.043	152	290	55	270	3	432	146	96	4	3.089	824
1961-62	324	221	52	42	471	144	1.029	167	333	49	344	11	508	145	141	6	3.202	785
1962-63	365	420	67	65	533	137	976	186	308	66	366	9	516	153	150	13	3.281	1.049

Πίνακας Π.Τ.Γ'2. (Συνέχεια)

Ακαδ. Έτος	1.Φιλολογικές επιστήμες - Θεολογία		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο	
1963-64	382	468	53	58	451	152	1.045	201	363	69	349	12	416	205	153	12	3.212	1.177
1964-65	375	411	78	81	524	163	1.104	212	327	60	333	12	553	175	188	19	3.482	1.133
1965-66	293	377	83	68	538	206	984	183	465	125	388	18	536	199	157	4	3.444	1.180
1966-67																		
1967-68																		
1968-69																		
1969-70	345	815	144	154	752	418	1.360	429	895	296	628	51	773	383	475	65	5.372	2.611
1970-71	369	882	148	110	799	429	1.242	532	952	276	690	53	1.021	460	467	82	5.688	2.824
1971-72	692	1.846	93	95	1.146	756	1.655	747	1.145	326	504	35	1.238	643	473	88	6.946	4.536
1972-73	995	2.351	160	125	1.091	739	2.314	1.055	1.426	406	767	48	1.307	583	549	80	8.609	5.387
1973-74	520	1.119	113	77	1.121	808	2.950	1.262	1.347	401	759	44	1.238	646	567	77	8.615	4.434
1974-75	594	1.277	155	127	987	694	3.479	1.737	1.319	403	898	63	1.455	765	529	92	9.416	5.158
1975-76	526	1.270	166	100	966	710	2.971	1.454	1.606	494	897	60	1.343	682	465	83	8.940	4.853
1976-77	490	1.402	171	121	875	575	2.565	1.291	1.308	488	917	95	1.546	677	257	43	8.129	4.692
1977-78	501	1.598	127	119	727	644	2.192	1.258	972	379	977	102	1.143	614	156	25	6.795	4.739
1978-79	558	2.040	135	143	820	753	2.852	1.717	1.405	569	1.128	94	1.306	629	189	32	8.393	5.977
1979-80	581	2.194	194	218	889	812	3.305	1.950	1.672	606	1.174	113	1.399	711	327	100	9.541	6.704
1980-81	428	1.826	129	152	891	833	2.780	1.829	1.773	788	1.084	127	1.338	544	251	141	8.674	6.240
1981-82	398	1.679	93	121	746	801	2.369	1.894	1.696	643	1.173	162	1.101	585	332	128	7.908	6.013
1982-83	609	2.161	140	140	689	1.006	2.637	2.047	1.695	640	1.350	211	1.062	455	312	158	8.494	6.818
1983-84	757	2.033	77	114	644	815	2.454	1.956	1.845	780	1.357	263	1.026	640	313	122	8.473	6.723
1984-85	782	2.226	90	115	550	777	2.387	2.084	1.648	894	1.045	224	889	675	257	145	7.648	7.140

Πίνακας Π.Τ.Γ'2. (Συνέχεια)

Ακαδ. Έτος	1.Φιλολογικές επιστ. – Θεολ.		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού -		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο	
1985-86	1.036	2.480	125	164	648	955	1.997	1.948	1.582	939	1.248	298	854	695	302	143	7.792	7.622
1986-87	1.224	3.021	124	156	664	1.062	2.146	1.941	1.268	900	1.287	282	1.022	854	237	115	7.972	8.331
1987-88	1.312	3.201	121	156	535	750	1.892	1.768	1.471	917	1.167	327	991	763	294	187	7.783	8.069
1988-89	1.606	3.225	68	156	328	1.099	1.598	1.516	1.279	898	1.217	370	1.396	797	309	182	7.801	8.243
1989-90	1.713	3.434	150	177	570	783	1.679	1.382	1.428	1.009	1.811	506	945	718	318	222	8.614	8.231
1990-91	1.720	3.433	190	217	563	924	1.570	1.513	1.424	1.029	1.547	450	1.108	931	307	199	8.429	8.696
1991-92	1.567	3.266	105	158	466	842	1.442	1.633	1.357	1.093	1.663	546	1.035	876	413	276	8.048	8.690
1992-93	1.595	3.319	38	84	410	647	1.579	1.739	1.596	1.163	1.770	703	928	854	419	259	8.335	8.768
1993-94	1.622	3.323	43	76	592	1.023	1.781	2.377	1.507	1.243	1.988	756	987	948	513	296	9.033	10.042
1994-95	1.595	3.322	351	404	626	981	1.854	2.545	1.602	1.261	1.774	470	1.061	940	574	328	9.437	10.251
1995-96	1.449	3.237	370	505	555	1.180	1.625	2.339	1.563	1.209	1.772	482	1.091	939	603	324	9.028	10.215
1996-97	1.531	3.288	311	421	592	1.168	1.857	2.731	1.656	1.313	1.728	589	1.017	859	499	304	9.191	10.673
1997-98	1.380	3.229	291	503	648	1.259	1.677	2.226	1.419	1.132	1.904	573	1.030	910	557	355	8.906	10.187
1998-99	1.521	5.428	78	258	580	1.139	1.643	2.558	1.299	1.086	1.891	812	886	895	477	315	8.375	12.491
1999-00	1.541	5.482	102	277	631	1.163	2.052	3.124	1.619	1.423	1.914	838	855	983	437	333	9.151	13.623
2000-01	1.483	5.389	105	329	585	1.175	2.304	3.519	1.426	1.238	1.761	769	604	647	352	259	8.620	13.325
2001-02	1.576	6.218	94	274	744	1.441	2.251	3.602	1.650	1.486	2.157	991	1.019	911	458	359	9.949	15.282
2002-03	1.945	8.470	158	471	646	1.160	2.554	4.322	2.024	1.617	2.250	1.001	510	618	484	335	10.571	17.994
2003-04	1.643	7.547	170	557	642	1.439	2.926	4.977	1.631	1.438	2.143	1.065	512	616	454	353	10.121	17.992
2004-05	2.311	9.307	239	610	722	1.468	3.296	6.252	1.959	1.772	2.460	1.388	826	939	503	437	12.316	22.173
2005-06	2.178	8.833	239	608	612	1.527	3.046	5.480	1.852	1.710	2.329	1.320	971	1.116	466	494	11.693	21.088
2006-07	1.576	7.149	238	550	468	1.106	2.734	5.484	1.757	1.706	1.928	1.284	1.151	1.341	522	489	10.374	19.109
2007-08	1.757	8.281	177	463	564	1.423	3.258	6.095	2.165	2.165	2.390	1.577	1.058	1.370	491	485	11.860	21.859

Πίνακας Π.Τ.Γ'3: Εγγεγραμμένοι φοιτητές και φοιτητριες κατά κατεύθυνση σπουδών σύμφωνα με τον κώδικα ISCED-1997 της UNESCO

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ	1400 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ		2100 ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ		2200 ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ (ΓΡΑΜΜΑΤΑ- ΘΡΗΣΚΕΙΑ- ΘΕΟΛΟΓΙΑ)		3100 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ & ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ		3200 ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ		3400 ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		3800 ΔΙΚΑΙΟ		4200 ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ		4400 ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	
	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ
1998-99	2.886	8.322	790	1.924	4.329	16.885	6.668	10.601	282	989	3.769	4.420	2.745	5.415	561	805	3.640	2.508
1999-00	3.022	9.263	830	2.048	4.973	18.782	7.509	12.369	327	1.062	4.427	5.280	2.836	5.491	674	963	3.894	2.671
2000-01	3.185	10.730	953	2.257	5.094	21.451	8.523	14.899	398	1.310	5.103	6.232	2.891	5.943	840	1.313	4.232	2.994
2001-02	3.767	11.865	1.016	2.343	5.118	22.245	9.558	17.026	424	1.462	5.472	7.047	2.714	5.857	971	1.556	4.554	3.222
2002-03	4.199	12.573	1.077	2.461	6.393	21.739	10.759	18.953	472	1.549	5.791	7.439	2.710	6.144	1.072	1.877	4.666	3.371
2003-04	4.610	13.065	1.090	2.527	5.367	23.826	10.155	17.864	467	1.629	5.517	7.363	2.646	6.240	1.052	1.940	4.654	3.444
2004-05	4.684	12.263	1.244	2.554	5.534	23.305	9.959	17.133	449	1.501	5.336	6.949	2.292	5.729	1.034	1.997	4.422	3.312
2005-06	4.659	12.621	1.327	2.618	5.637	23.712	9.748	17.148	433	1.519	5.382	7.021	2.059	5.422	996	2.048	4.240	3.298
2006-07	4.487	12.955	1.451	2.776	5.509	22.579	9.525	17.090	434	1.468	5.349	6.987	1.869	5.108	989	2.042	4.131	3.377
2007-08	4.387	13.625	1.486	2.893	5.402	22.275	9.471	17.235	453	1.461	5.457	7.003	1.695	4.896	930	1.878	3.975	3.380

Πίνακας Π.Τ.Γ'4: Πτυχιούχοι άνδρες και γυναίκες πανεπιστημιακής εκπαίδευσης κατά κατεύθυνση σπουδών σύμφωνα με τον κώδικα ISCED-1997 της UNESCO

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ	1400 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ		2100 ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ		2200 ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ (ΓΡΑΜΜΑΤΑ- ΘΡΗΣΚΕΙΑ- ΘΕΟΛΟΓΙΑ)		3100 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ & ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ		3200 ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ		3400 ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		3800 ΔΙΚΑΙΟ		4200 ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ		4400 ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	
	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ
1998-99	663	1.704	78	258	858	3.724	1.044	1.743	19	110	580	705	580	1.139	76	108	611	463
1999-00	578	1.457	102	277	963	4.025	1.295	2.096	38	161	719	867	631	1.163	81	123	743	599
2000-01	572	1.785	105	329	911	3.604	1.452	2.225	59	305	793	989	585	1.175	73	126	532	445
2001-02	554	1.808	94	274	1.022	4.410	1.380	2.385	55	221	816	996	744	1.441	77	162	679	534
2002-03	763	2.736	158	471	1.182	5.734	1.523	2.780	72	235	959	1.307	646	1.160	108	167	875	640
2003-04	634	2.890	170	557	1.009	4.657	1.733	3.287	58	218	1.135	1.472	642	1.439	124	198	615	550
2004-05	983	3.468	239	610	1.328	5.839	1.980	4.151	77	331	1.239	1.770	722	1.468	160	287	603	512
2005-06	1.112	3.504	239	608	1.066	5.329	1.754	3.472	102	391	1.190	1.617	612	1.527	139	321	551	486
2006-07	709	2.740	238	550	867	4.409	1.555	3.415	130	539	1.049	1.530	468	1.106	97	272	577	494
2007-08	781	3.329	177	463	976	4.952	2.077	4.126	109	364	1.072	1.605	564	1.423	175	437	631	602

Πίνακας Π.Τ.Γ'4 (συνέχεια)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ	4600 ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ (ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ & ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ)		4800 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ		5200 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ		5800 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ - ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΚΤΙΡΙΩΝ		6200 ΓΕΩΡΓΙΑ - ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ - ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ (ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ - ΓΕΩΠΟΝΙΑ)		6400 ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗ		7200 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A (N _{εα})	Κ (N _{εα})
1998-99	410	372	202	143	1.252	293	639	519	406	264	71	51	886	895	8.375	12.491
1999-00	524	482	271	219	1.209	340	705	498	376	272	61	61	855	983	9.151	13.623
2000-01	565	463	256	204	1.226	349	535	420	290	204	62	55	604	647	8.620	13.325
2001-02	603	557	291	233	1.418	417	739	574	423	327	35	32	1.019	911	9.949	15.282
2002-03	702	584	339	226	1.421	434	829	567	418	299	66	36	510	618	10.571	17.994
2003-04	534	533	358	157	1.467	418	676	647	411	299	43	54	512	616	10.121	17.992
2004-05	701	679	495	294	1.553	561	907	827	462	396	41	41	826	939	12.316	22.173
2005-06	654	555	508	348	1.504	518	825	802	410	431	56	63	971	1.116	11.693	21.088
2006-07	619	603	464	337	1.275	509	653	775	467	442	55	47	1.151	1.341	10.374	19.109
2007-08	731	677	628	449	1.523	688	867	889	435	422	56	63	1.058	1.370	11.860	21.859

Πίνακας Π.Τ.Γ'5: Ποσοστιαία κατανομή των νεοεισαχθέντων κατα φύλο στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Ακαδημαϊκό έτος	Ανδρες $P_{NAT II}(t)$	Γυναίκες $P_{NΘΓ II}(t)$	Ακαδημαϊκό έτος	Ανδρες $P_{NAT II}(t)$	Γυναίκες $P_{NΘΓ II}(t)$
1958-59	75,99	24,01	1983-84	51,72	48,28
1959-60	74,80	25,20	1984-85	49,52	50,48
1960-61	72,39	27,61	1985-86	49,74	50,26
1961-62	70,91	29,09	1986-87	46,79	53,21
1962-63	70,93	29,07	1987-88	44,94	55,06
1963-64	69,09	30,91	1988-89	44,31	55,69
1964-65	66,09	33,91	1989-90	45,03	54,97
1965-66	61,99	38,01	1990-91	43,81	56,19
1966-67			1991-92	43,27	56,73
1967-68			1992-93	44,09	55,91
1968-69	67,53	32,47	1993-94	43,77	56,23
1969-70	68,45	31,55	1994-95	42,71	57,29
1970-71	65,94	34,06	1995-96	41,67	58,33
1971-72	63,62	36,38	1996-97	41,06	58,94
1972-73	62,82	37,18	1997-98	41,88	58,12
1973-74	61,56	38,44	1998-99	40,47	59,53
1974-75	63,04	36,96	1999-00	40,75	59,25
1975-76	58,79	41,21	2000-01	37,90	62,10
1976-77	59,03	40,97	2001-02	39,18	60,82
1977-78	57,66	42,34	2002-03	39,35	60,65
1978-79	57,35	42,65	2003-04	40,30	59,70
1979-80	54,74	45,26	2004-05	39,58	60,42
1980-81	51,67	48,33			
1981-82	50,60	49,40			
1982-83	50,96	49,04			

Η κατανομή των νεοεισαχθέντων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση δίνεται στον Πίνακα 4.7

Πίνακας Π.Τ.Γ'6: Ποσοστιαία (%) κατανομή των εγγεγραμμένων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης

Ακαδημαϊκό έτος	Φοιτητές $P_{ΕΑΤ-Π(t)}$	Φοιτήτριες $P_{ΕΘΓ-Π(t)}$	Ακαδημαϊκό έτος	Φοιτητές $P_{ΕΑΤ-Π(t)}$	Φοιτήτριες $P_{ΕΘΓ-Π(t)}$	Ακαδημαϊκό έτος	Φοιτητές $P_{ΕΑΤ-Π(t)}$	Φοιτήτριες $P_{ΕΘΓ-Π(t)}$
1926-27	92,79	7,21	1963-64	73,39	26,61	1985-86	52,12	47,88
1927-28	91,81	8,19	1964-65	72,56	27,44	1986-87	51,33	48,67
1928-29	91,91	8,09	1965-66	69,55	30,45	1987-88	49,46	50,54
1929-30	92,14	7,86	1966-67			1988-89	48,01	51,99
1930-31	92,25	7,75	1967-68			1989-90	47,34	52,66
1931-32	92,22	7,78	1968-69	68,42	31,58	1990-91	46,52	53,48
1932-33	91,34	8,66	1969-70	68,57	31,43	1991-92	46,34	53,66
1933-34	90,98	9,02	1970-71	69,03	30,97	1992-93	45,58	54,42
1934-35	90,57	9,43	1971-72	68,42	31,58	1993-94	45,52	54,48
1935-36	91,09	8,91	1972-73	66,31	33,69	1994-95	45,18	54,82
1936-37	90,64	9,36	1973-74	65,13	34,87	1995-96	44,55	55,45
1937-38	89,77	10,23	1974-75	64,82	35,18	1996-97	43,89	56,11
1938-39	89,03	10,97	1975-76	62,57	37,43	1997-98	43,67	56,33
			1976-77	61,38	38,62	1998-99	42,54	57,46
1955-56	79,35	20,65	1977-78	61,28	38,72	1999-00	42,54	57,46
1956-57	79,57	20,43	1978-79	59,90	40,10	2000-01	41,15	58,85
1957-58	77,10	22,90	1979-80	60,89	39,11	2001-02	41,12	58,88
1958-59	77,80	22,20	1980-81	57,61	42,39	2002-03	41,12	58,88
1959-60	77,38	22,62	1981-82	56,95	43,05	2003-04	40,48	59,52
1960-61	76,99	23,01	1982-83	55,97	44,03	2004-05	41,07	58,93
1961-62	76,04	23,96	1983-84	53,53	46,47	2005-06	40,77	59,23
1962-63	74,46	25,54	1984-85	52,25	47,75	2006-07	40,60	59,40

Η κατανομή των εγγεγραμμένων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση δίνεται στον Πίνακα 4.8

Πίνακας Π.Τ.Γ'7: Ποσοστιαία (%) κατανομή των πτυχιούχων ανδρών της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης

Ακαδημαϊκό έτος	Άνδρες $P_{\text{ΠΔΓ-Π}(t)}$	Γυναίκες $P_{\text{ΠεΓ-Π}(t)}$	Ακαδημαϊκό έτος	Άνδρες $P_{\text{ΠΔΓ-Π}(t)}$	Γυναίκες $P_{\text{ΠεΓ-Π}(t)}$	Ακαδημαϊκό έτος	Άνδρες $P_{\text{ΠΔΓ-Π}(t)}$	Γυναίκες $P_{\text{ΠεΓ-Π}(t)}$
1926-27	92,57	7,43	1963-64	73,18	26,82	1985-86	50,55	49,45
1927-28	92,47	7,53	1964-65	75,45	24,55	1986-87	48,90	51,10
1928-29	92,35	7,65	1965-66	74,48	25,52	1987-88	49,10	50,90
1929-30	90,23	9,77	1966-67			1988-89	48,62	51,38
1930-31	91,32	8,68	1967-68			1989-90	51,14	48,86
1931-32	90,67	9,33	1968-69			1990-91	49,22	50,78
1932-33	92,50	7,50	1969-70	67,29	32,71	1991-92	48,08	51,92
1933-34	91,04	8,96	1970-71	66,82	33,18	1992-93	48,73	51,27
1934-35	90,59	9,41	1971-72	60,49	39,51	1993-94	47,36	52,64
1935-36	89,24	10,76	1972-73	61,51	38,49	1994-95	47,93	52,07
1936-37	89,41	10,59	1973-74	66,02	33,98	1995-96	46,92	53,08
1937-38	91,18	8,82	1974-75	64,61	35,39	1996-97	46,27	53,73
1938-39	91,24	8,76	1975-76	64,82	35,18	1997-98	46,65	53,35
			1976-77	63,40	36,60	1998-99	40,14	59,86
1955-56	82,78	17,22	1977-78	58,91	41,09	1999-00	40,18	59,82
1956-57	80,62	19,38	1978-79	58,41	41,59	2000-01	39,28	60,72
1957-58	79,63	20,37	1979-80	58,73	41,27	2001-02	39,43	60,57
1958-59	83,79	16,21	1980-81	58,16	41,84	2002-03	37,01	62,99
1959-60	79,64	20,36	1981-82	56,81	43,19	2003-04	36,00	64,00
1960-61	78,94	21,06	1982-83	55,47	44,53	2004-05	35,71	64,29
1961-62	80,31	19,69	1983-84	55,76	44,24	2005-06	35,67	64,33
1962-63	75,77	24,23	1984-85	51,72	48,28	2006-07	35,19	64,81

Η κατανομή των πτυχιούχων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση δίνεται στον Πίνακα 4.9

Πίνακας Π.Τ.Γ'8: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων φοιτητών και φοιτητριών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση κατά επιστημονική κατεύθυνση και συνολικά

Ακαδημαϊκό Έτος	1.Φιλολογικές επιστ.- Θεολ.		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο	
	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K
1926-27	92,79	7,21	75,00	25,00	97,57	2,43	97,89	2,11	95,97	4,03	99,68	0,32	88,45	11,55	100,00	0,00	92,79	7,21
1927-28	91,81	8,19	71,19	28,81	97,06	2,94	96,49	3,51	94,70	5,30	99,37	0,63	88,58	11,42	99,08	0,92	91,81	8,19
1928-29	91,91	8,09	77,27	22,73	97,28	2,72	96,30	3,70	93,79	6,21	99,77	0,23	88,08	11,92	98,64	1,36	91,91	8,09
1929-30	92,14	7,86	82,22	17,78	97,14	2,86	94,67	5,33	93,84	6,16	99,79	0,21	88,92	11,08	98,40	1,60	92,14	7,86
1930-31	92,25	7,75	79,26	20,74	96,79	3,21	96,02	3,98	93,94	6,06	99,58	0,42	88,59	11,41	98,78	1,22	92,25	7,75
1931-32	92,22	7,78	85,47	14,53	96,44	3,56	96,37	3,63	93,61	6,39	100,00	0,00	88,55	11,45	98,47	1,53	92,22	7,78
1932-33	91,34	8,66	81,98	18,02	95,58	4,42	96,01	3,99	94,03	5,97	99,40	0,60	87,51	12,49	97,47	2,53	91,34	8,66
1933-34	90,98	9,02	82,27	17,73	95,06	4,94	95,08	4,92	92,89	7,11	99,62	0,38	87,70	12,30	97,47	2,53	90,98	9,02
1934-35	90,57	9,43	82,51	17,49	94,82	5,18	95,84	4,16	93,26	6,74	99,41	0,59	86,76	13,24	96,03	3,97	90,57	9,43
1935-36	91,09	8,91	79,49	20,51	94,66	5,34	96,32	3,68	92,96	7,04	99,21	0,79	88,27	11,73	96,97	3,03	91,09	8,91
1936-37	90,64	9,36	79,49	20,51	94,44	5,56	95,95	4,05	90,22	9,78	99,20	0,80	88,00	12,00	96,59	3,41	90,64	9,36
1937-38	89,77	10,23	73,14	26,86	93,49	6,51	93,19	6,81	87,45	12,55	99,39	0,61	87,56	12,44	96,74	3,26	89,77	10,23
1938-39	89,03	10,97	78,52	21,48	91,96	8,04	92,66	7,34	85,14	14,86	99,42	0,58	88,49	11,51	97,80	2,20	89,03	10,97
1955-56	79,35	20,65	49,79	50,21	81,61	18,39	87,96	12,04	84,97	15,03	97,86	2,14	78,26	21,74	96,63	3,37	79,35	20,65
1956-57	79,57	20,43	53,17	46,83	77,95	22,05	88,99	11,01	85,60	14,40	98,04	1,96	80,59	19,41	94,73	5,27	79,57	20,43
1957-58	77,10	22,90	51,47	48,53	77,44	22,56	86,52	13,48	85,87	14,13	97,86	2,14	77,22	22,78	94,27	5,73	77,10	22,90
1958-59	77,80	22,20	52,52	47,48	73,92	26,08	86,86	13,14	84,42	15,58	97,71	2,29	76,19	23,81	94,31	5,69	77,80	22,20
1959-60	77,38	22,62	49,74	50,26	73,40	26,60	85,05	14,95	86,32	13,68	96,08	3,92	76,63	23,37	93,29	6,71	77,38	22,62
1960-61	76,99	23,01	47,23	52,77	68,82	31,18	85,33	14,67	84,09	15,91	97,16	2,84	74,67	25,33	94,13	5,87	76,99	23,01
1961-62	76,04	23,96	42,74	57,26	70,66	29,34	84,21	15,79	82,17	17,83	96,83	3,17	75,26	24,74	92,72	7,28	76,04	23,96
1962-63	74,46	25,54	37,29	62,71	69,74	30,26	82,27	17,73	81,17	18,83	96,81	3,19	72,69	27,31	91,91	8,09	74,46	25,54
1963-64	36,13	63,87	52,29	47,71	67,30	32,70	81,90	18,10	80,50	19,50	96,61	3,39	70,59	29,41	90,92	9,08	73,39	26,61
1964-65	33,11	66,89	51,04	48,96	65,20	34,80	79,66	20,34	79,80	20,20	96,06	3,94	71,67	28,33	90,58	9,42	72,56	27,44
1965-66	30,66	69,34	52,15	47,85	63,80	36,20	75,03	24,97	79,40	20,60	94,49	5,51	70,10	29,90	88,77	11,23	69,55	30,45

Πίνακας Π.Τ.Γ'8.(Συνέχεια)

Ακαδημαϊκό Έτος	1.Φιλολογικές επιστήμες - Θεολογία		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού -		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο		
	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	
1966-67																			
1967-68																			
1968-69	31,43	68,57	55,65	44,35	60,97	39,03	72,23	27,77	81,33	18,67	94,06	5,94	71,06	28,94	86,14	13,86	68,42	31,58	
1969-70	31,22	68,78	57,50	42,50	62,16	37,84	71,21	28,79	81,44	18,56	94,06	5,94	71,76	28,24	86,64	13,36	68,57	31,43	
1970-71	32,38	67,62	58,79	41,21	62,19	37,81	71,55	28,45	80,32	19,68	94,01	5,99	72,24	27,76	86,17	13,83	69,03	30,97	
1971-72	31,83	68,17	59,01	40,99	62,06	37,94	70,84	29,16	79,58	20,42	94,02	5,98	71,11	28,89	86,09	13,91	68,42	31,58	
1972-73	29,77	70,23	57,99	42,01	62,00	38,00	69,47	30,53	77,85	22,15	93,48	6,52	69,96	30,04	85,88	14,12	66,31	33,69	
1973-74	28,25	71,75	55,81	44,19	60,48	39,52	68,38	31,62	76,19	23,81	92,88	7,12	69,30	30,70	84,72	15,28	65,13	34,87	
1974-75	27,38	72,62	53,36	46,64	60,56	39,44	67,82	32,18	75,16	24,84	92,00	8,00	67,84	32,16	80,71	19,29	64,82	35,18	
1975-76	28,09	71,91	51,38	48,62	58,18	41,82	66,32	33,68	73,12	26,88	91,61	8,39	67,99	32,01	76,03	23,97	62,57	37,43	
1976-77	24,91	75,09	50,72	49,28	51,34	48,66	64,26	35,74	73,78	26,22	91,18	8,82	68,17	31,83	75,00	25,00	61,38	38,62	
1977-78	23,14	76,86	48,29	51,71	59,06	40,94	60,95	39,05	73,78	26,22	90,12	9,88	68,77	31,23	72,99	27,01	61,28	38,72	
1978-79	24,88	75,12	45,73	54,27	45,76	54,24	61,95	38,05	73,77	26,23	88,51	11,49	67,62	32,38	72,60	27,40	59,90	40,10	
1979-80	25,51	74,49	47,63	52,37	49,59	50,41	62,61	37,39	73,41	26,59	85,40	14,60	65,60	34,40	71,06	28,94	60,89	39,11	
1980-81	25,13	74,87	46,38	53,62	46,12	53,88	58,96	41,04	66,45	33,55	85,27	14,73	64,69	35,31	70,71	29,29	57,61	42,39	
1981-82	24,02	75,98	48,71	51,29	47,14	52,86	57,35	42,65	67,83	32,17	84,17	15,83	62,72	37,28	70,05	29,95	56,95	43,05	
1982-83	25,30	74,70	49,97	50,03	45,91	54,09	57,31	42,69	67,74	32,26	83,75	16,25	59,86	40,14	69,12	30,88	55,97	44,03	
1983-84	32,17	67,83	48,95	51,05	42,64	57,36	53,06	46,94	64,89	35,11	82,00	18,00	57,78	42,22	68,05	31,95	53,53	46,47	
1984-85	31,92	68,08	49,51	50,49	43,52	56,48	52,70	47,30	63,81	36,19	80,33	19,67	56,69	43,31	66,46	33,54	52,25	47,75	
1985-86	32,95	67,05	47,79	52,21	44,15	55,85	53,71	46,29	61,05	38,95	79,30	20,70	56,51	43,49	63,71	36,29	52,12	47,88	
1986-87	32,72	67,28	46,13	53,87	44,07	55,93	52,47	47,53	60,43	39,57	78,74	21,26	56,21	43,79	65,41	34,59	51,33	48,67	
1987-88	31,30	68,70	47,38	52,62	40,65	59,35	50,99	49,01	61,37	38,63	77,59	22,41	55,47	44,53	63,81	36,19	49,46	50,54	

Πίνακας Π.Τ.Γ'8.(Συνέχεια)

Ακαδημαϊκό Έτος	1.Φιλολογικές επιστήμες - Θεολογία		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο	
	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K	A	K
1988-89	29,67	70,33	42,66	57,34	38,78	61,22	48,44	51,56	58,40	41,60	78,07	21,93	53,49	46,51	64,06	35,94	48,01	51,99
1989-90	29,76	70,24	42,12	57,88	35,68	64,32	46,59	53,41	58,56	41,44	77,93	22,07	53,58	46,42	66,05	33,95	47,34	52,66
1990-91	27,46	72,54	49,90	50,10	35,77	64,23	45,40	54,60	58,61	41,39	79,24	20,76	53,92	46,08	65,81	34,19	46,52	53,48
1991-92	26,19	73,81	40,51	59,49	35,32	64,68	45,85	54,15	59,19	40,81	77,76	22,24	58,00	42,00	66,14	33,86	46,34	53,66
1992-93	25,23	74,77	32,37	67,63	35,37	64,63	43,68	56,32	59,86	40,14	74,73	25,27	55,93	44,07	65,12	34,88	45,58	54,42
1993-94	25,42	74,58	29,99	70,01	34,51	65,49	42,87	57,13	59,82	40,18	73,52	26,48	55,26	44,74	64,08	35,92	45,52	54,48
1994-95	25,64	74,36	40,23	59,77	34,97	65,03	41,71	58,29	59,24	40,76	77,35	22,65	54,04	45,96	61,72	38,28	45,18	54,82
1995-96	23,95	76,05	38,64	61,36	35,60	64,40	41,86	58,14	58,31	41,69	76,04	23,96	53,84	46,16	61,04	38,96	44,55	55,45
1996-97	23,43	76,57	37,68	62,32	35,02	64,98	41,62	58,38	57,20	42,80	75,87	24,13	53,77	46,23	59,52	40,48	43,89	56,11
1997-98	23,75	76,25	37,85	62,15	35,04	64,96	41,16	58,84	57,36	42,64	75,63	24,37	53,43	46,57	58,68	41,32	43,67	56,33
1998-99	22,25	77,75	29,11	70,89	33,64	66,36	40,10	59,90	57,13	42,87	69,28	30,72	52,39	47,61	59,36	40,64	42,54	57,46
1999-00	22,18	77,82	28,84	71,16	34,06	65,94	39,59	60,41	57,70	42,30	69,07	30,93	52,37	47,63	57,63	42,37	42,54	57,46
2000-01	20,46	79,54	29,69	70,31	32,73	67,27	38,46	61,54	56,81	43,19	66,72	33,28	50,35	49,65	55,32	44,68	41,15	58,85
2001-02	20,67	79,33	30,25	69,75	31,66	68,34	37,70	62,30	57,17	42,83	66,00	34,00	48,98	51,02	54,64	45,36	41,12	58,88
2002-03	23,59	76,41	30,44	69,56	30,61	69,39	37,86	62,14	56,27	43,73	64,91	35,09	42,52	57,48	54,39	45,61	41,12	58,88
2003-04	21,29	78,71	30,14	69,86	29,78	70,22	37,54	62,46	56,09	43,91	65,11	34,89	40,58	59,42	54,74	45,26	40,48	59,52
2004-05	22,32	77,68	32,75	67,25	28,57	71,43	38,10	61,90	56,14	43,86	63,87	36,13	42,10	57,90	54,89	45,11	41,07	58,93
2005-06	22,08	77,92	33,64	66,36	27,52	72,48	37,73	62,27	54,97	45,03	64,81	35,19	42,49	57,51	55,03	44,97	40,77	59,23
2006-07	21,95	78,05	34,33	65,67	26,79	73,21	37,47	62,53	55,42	44,58	64,98	35,02	40,87	59,13	54,22	45,78	40,60	59,40
2007-08	21,43	78,57	33,93	66,07	25,72	74,28	37,44	62,56	55,62	44,38	64,72	35,28	40,56	59,44	52,34	47,66	40,19	59,81

Πίνακας Π.Τ.Γ'9: Ποσοστιαίες κατανομές που αντιστοιχούν στις κατανομές του πίνακα Π.Τ.Γ'.2

Ακαδημαϊκό Έτος	1.Φιλολογικές επιστ. – Θεολ.		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού -		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο		
	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	
1926-27	90,10	9,90	82,05	17,95	98,58	1,42	97,67	2,33	95,61	4,39	100	0	82,39	17,61	100	0	92,57	7,43	
1927-28	80,58	19,42	65,22	34,78	98,39	1,61	95,92	4,08	96,38	3,62	98,94	1,06	86,88	13,12	100	0	92,47	7,53	
1928-29	86,61	13,39	66,67	33,33	97,10	2,90	98,28	1,72	100,00	0,00	100	0	85,44	14,56	100	0	92,35	7,65	
1929-30	81,37	18,63	62,50	37,50	98,00	2,00	98,36	1,64	93,91	6,09	100	0	83,70	16,30	100	0	90,23	9,77	
1930-31	87,10	12,90	100	0	96,59	3,41	98,31	1,69	90,10	9,90	100	0	85,13	14,87	100	0	91,32	8,68	
1931-32	82,22	17,78	83,33	16,67	96,39	3,61	92,59	7,41	91,08	8,92	98,57	1,43	86,25	13,75	96,67	3,33	90,67	9,33	
1932-33	83,98	16,02	85,00	15,00	97,58	2,42	93,75	6,25	94,12	5,88	100	0	86,52	13,48	100	0	92,50	7,50	
1933-34	78,02	21,98	82,61	17,39	96,97	3,03	94,74	5,26	88,89	11,11	100	0	88,04	11,96	100	0	91,04	8,96	
1934-35	76,09	23,91	96,55	3,45	96,80	3,20	92,86	7,14	89,15	10,85	100	0	87,47	12,53	100	0	90,59	9,41	
1935-36	73,02	26,98	93,33	6,67	94,95	5,05	93,91	6,09	91,62	8,38	100	0	84,04	15,96	100	0	89,24	10,76	
1936-37	69,07	30,93	100	0	96,42	3,58	92,90	7,10	90,45	9,55	99,19	0,81	84,02	15,98	96,15	3,85	89,41	10,59	
1937-38	79,04	20,96	100	0	94,76	5,24	93,87	6,13	90,18	9,82	98,94	1,06	87,96	12,04	97,00	3,00	91,18	8,82	
1938-39	63,80	36,20	85,71	14,29	94,69	5,31	92,59	7,41	94,90	5,10	100	0	90,61	9,39	95,83	4,17	91,24	8,76	
1955-56	56,02	43,98	67,39	32,61	91,70	8,30	89,02	10,98	90,75	9,25	98,98	1,02	74,07	25,93	98,86	1,14	82,78	17,22	
1956-57	50,42	49,58	73,47	26,53	87,54	12,46	87,31	12,69	87,45	12,55	97,58	2,42	73,70	26,30	97,69	2,31	80,62	19,38	
1957-58	54,48	45,52	66,04	33,96	90,41	9,59	83,25	16,75	84,95	15,05	98,60	1,40	74,79	25,21	97,41	2,59	79,63	20,37	
1958-59	56,61	43,39	63,83	36,17	90,96	9,04	90,50	9,50	83,33	16,67	96,36	3,64	79,66	20,34	100	0	83,79	16,21	
1959-60	51,48	48,52	65,33	34,67	87,03	12,97	88,65	11,35	83,95	16,05	97,07	2,93	79,24	20,76	92,79	7,21	79,64	20,36	
1960-61	54,58	45,42	59,74	40,26	84,08	15,92	87,28	12,72	84,06	15,94	98,90	1,10	74,74	25,26	96,00	4,00	78,94	21,06	
1961-62	59,45	40,55	55,32	44,68	76,59	23,41	86,04	13,96	87,17	12,83	96,90	3,10	77,79	22,21	95,92	4,08	80,31	19,69	
1962-63	46,50	53,50	50,76	49,24	79,55	20,45	83,99	16,01	82,35	17,65	97,60	2,40	77,13	22,87	92,02	7,98	75,77	24,23	

Πίνακας Π.Τ.Γ'9. (Συνέχεια)

Ακαδημαϊκό Έτος	1.Φιλολογικές επιστήμες - Θεολογία		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού -		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο	
1963-64	44,94	55,06	47,75	52,25	74,79	25,21	83,87	16,13	84,03	15,97	96,68	3,32	66,99	33,01	92,73	7,27	73,18	26,82
1964-65	47,71	52,29	49,06	50,94	76,27	23,73	83,89	16,11	84,50	15,50	96,52	3,48	75,96	24,04	90,82	9,18	75,45	24,55
1965-66	43,73	56,27	54,97	45,03	72,31	27,69	84,32	15,68	78,81	21,19	95,57	4,43	72,93	27,07	97,52	2,48	74,48	25,52
1966-67																		
1967-68																		
1968-69																		
1969-70	29,74	70,26	48,32	51,68	64,27	35,73	76,02	23,98	75,15	24,85	92,49	7,51	66,87	33,13	87,96	12,04	67,29	32,71
1970-71	29,50	70,50	57,36	42,64	65,07	34,93	70,01	29,99	77,52	22,48	92,87	7,13	68,94	31,06	85,06	14,94	66,82	33,18
1971-72	27,27	72,73	49,47	50,53	60,25	39,75	68,90	31,10	77,84	22,16	93,51	6,49	65,82	34,18	84,31	15,69	60,49	39,51
1972-73	29,74	70,26	56,14	43,86	59,62	40,38	68,69	31,31	77,84	22,16	94,11	5,89	69,15	30,85	87,28	12,72	61,51	38,49
1973-74	31,73	68,27	59,47	40,53	58,11	41,89	70,04	29,96	77,06	22,94	94,52	5,48	65,71	34,29	88,04	11,96	66,02	33,98
1974-75	31,75	68,25	54,96	45,04	58,72	41,28	66,70	33,30	76,60	23,40	93,44	6,56	65,54	34,46	85,19	14,81	64,61	35,39
1975-76	29,29	70,71	62,41	37,59	57,64	42,36	67,14	32,86	76,48	23,52	93,73	6,27	66,32	33,68	84,85	15,15	64,82	35,18
1976-77	25,90	74,10	58,56	41,44	60,34	39,66	66,52	33,48	72,83	27,17	90,61	9,39	69,55	30,45	85,67	14,33	63,40	36,60
1977-78	23,87	76,13	51,63	48,37	53,03	46,97	63,54	36,46	71,95	28,05	90,55	9,45	65,05	34,95	86,19	13,81	58,91	41,09
1978-79	21,48	78,52	48,56	51,44	52,13	47,87	62,42	37,58	71,18	28,82	92,31	7,69	67,49	32,51	85,52	14,48	58,41	41,59
1979-80	20,94	79,06	47,09	52,91	52,26	47,74	62,89	37,11	73,40	26,60	91,22	8,78	66,30	33,70	76,58	23,42	58,73	41,27
1980-81	18,99	81,01	45,91	54,09	51,68	48,32	60,32	39,68	69,23	30,77	89,51	10,49	71,09	28,91	64,03	35,97	58,16	41,84
1981-82	19,16	80,84	43,46	56,54	48,22	51,78	55,57	44,43	72,51	27,49	87,87	12,13	65,30	34,70	72,17	27,83	56,81	43,19
1982-83	21,99	78,01	50,00	50,00	40,65	59,35	56,30	43,70	72,59	27,41	86,48	13,52	70,01	29,99	66,38	33,62	55,47	44,53
1983-84	27,13	72,87	40,31	59,69	44,14	55,86	55,65	44,35	70,29	29,71	83,77	16,23	61,58	38,42	71,95	28,05	55,76	44,24
1984-85	26,00	74,00	43,90	56,10	41,45	58,55	53,39	46,61	64,83	35,17	82,35	17,65	56,84	43,16	63,93	36,07	51,72	48,28

Πίνακας Π.Τ.Γ'9. (Συνέχεια)

Ακαδημαϊκό Έτος	1.Φιλολογικές επιστήμες - Θεολογία		2.Καλές τέχνες		3.Νομική επιστήμη		4.Κοινωνικές επιστήμες		5.Θετικές επιστήμες		6.Επιστήμες μηχανικού -		7.Ιατρικές επιστήμες		8.Γεωπονοδ. επιστήμες		9.Σύνολο	
1985-86	29,47	70,53	43,25	56,75	40,42	59,58	50,62	49,38	62,75	37,25	80,72	19,28	55,13	44,87	67,87	32,13	50,55	49,45
1986-87	28,83	71,17	44,29	55,71	38,47	61,53	52,51	47,49	58,49	41,51	82,03	17,97	54,48	45,52	67,33	32,67	48,90	51,10
1987-88	29,07	70,93	43,68	56,32	41,63	58,37	51,69	48,31	61,60	38,40	78,11	21,89	56,50	43,50	61,12	38,88	49,10	50,90
1988-89	33,24	66,76	30,36	69,64	22,99	77,01	51,32	48,68	58,75	41,25	76,69	23,31	63,66	36,34	62,93	37,07	48,62	51,38
1989-90	33,28	66,72	45,87	54,13	42,13	57,87	54,85	45,15	58,60	41,40	78,16	21,84	56,83	43,17	58,89	41,11	51,14	48,86
1990-91	33,38	66,62	46,68	53,32	37,86	62,14	50,92	49,08	58,05	41,95	77,47	22,53	54,34	45,66	60,67	39,33	49,22	50,78
1991-92	32,42	67,58	39,92	60,08	35,63	64,37	46,89	53,11	55,39	44,61	75,28	24,72	54,16	45,84	59,94	40,06	48,08	51,92
1992-93	32,46	67,54	31,15	68,85	38,79	61,21	47,59	52,41	57,85	42,15	71,57	28,43	52,08	47,92	61,80	38,20	48,73	51,27
1993-94	32,80	67,20	36,13	63,87	36,66	63,34	42,83	57,17	54,80	45,20	72,45	27,55	51,01	48,99	63,41	36,59	47,36	52,64
1994-95	32,44	67,56	46,49	53,51	38,95	61,05	42,15	57,85	55,96	44,04	79,06	20,94	53,02	46,98	63,64	36,36	47,93	52,07
1995-96	30,92	69,08	42,29	57,71	31,99	68,01	40,99	59,01	56,39	43,61	78,62	21,38	53,74	46,26	65,05	34,95	46,92	53,08
1996-97	31,77	68,23	42,49	57,51	33,64	66,36	40,48	59,52	55,78	44,22	74,58	25,42	54,21	45,79	62,14	37,86	46,27	53,73
1997-98	29,94	70,06	36,65	63,35	33,98	66,02	42,97	57,03	55,63	44,37	76,87	23,13	53,09	46,91	61,07	38,93	46,65	53,35
1998-99	21,89	78,11	23,21	76,79	33,74	66,26	39,11	60,89	54,47	45,53	69,96	30,04	49,75	50,25	60,23	39,77	40,14	59,86
1999-00	21,94	78,06	26,91	73,09	35,17	64,83	39,64	60,36	53,22	46,78	69,55	30,45	46,52	53,48	56,75	43,25	40,18	59,82
2000-01	21,58	78,42	24,19	75,81	33,24	66,76	39,57	60,43	53,53	46,47	69,60	30,40	48,28	51,72	57,61	42,39	39,28	60,72
2001-02	20,22	79,78	25,54	74,46	34,05	65,95	38,46	61,54	52,61	47,39	68,52	31,48	52,80	47,20	56,06	43,94	39,43	60,57
2002-03	18,67	81,33	25,12	74,88	35,77	64,23	37,14	62,86	55,59	44,41	69,21	30,79	45,21	54,79	59,10	40,90	37,01	62,99
2003-04	17,88	82,12	23,38	76,62	30,85	69,15	37,02	62,98	53,14	46,86	66,80	33,20	45,39	54,61	56,26	43,74	36,00	64,00
2004-05	19,89	80,11	28,15	71,85	32,97	67,03	34,52	65,48	52,51	47,49	63,93	36,07	46,80	53,20	53,51	46,49	35,71	64,29
2005-06	19,78	80,22	28,22	71,78	28,61	71,39	35,73	64,27	51,99	48,01	63,83	36,17	46,53	53,47	48,54	51,46	35,67	64,33
2006-07	18,06	81,94	30,20	69,80	29,73	70,27	33,27	66,73	50,74	49,26	60,02	39,98	46,19	53,81	51,63	48,37	35,19	64,81
2007-08	17,50	82,50	27,66	72,34	28,38	71,62	34,83	65,17	50,00	50,00	60,25	39,75	43,57	56,43	50,31	49,69	35,17	64,83

Πίνακας Π.Τ.Γ' 10: Ποσοστιαίες κατανομές που αντιστοιχούν στις κατανομές του πίνακα Π.Π.Γ' 3

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ	1400 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ		2100 ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ		2200 ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ (ΓΡΑΜΜΑΤΑ- ΘΡΗΣΚΕΙΑ- ΘΕΟΛΟΓΙΑ)		3100 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ & ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ		3200 ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ		3400 ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		3800 ΔΙΚΑΙΟ		4200 ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ		4400 ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	
	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ	A	Κ
1998-99	25,75	74,25	29,11	70,89	20,41	79,59	38,61	61,39	22,19	77,81	46,03	53,97	33,64	66,36	41,07	58,93	59,21	40,79
1999-00	24,60	75,40	28,84	71,16	20,93	79,07	37,78	62,22	23,54	76,46	45,61	54,39	34,06	65,94	41,17	58,83	59,31	40,69
2000-01	22,89	77,11	29,69	70,31	19,19	80,81	36,39	63,61	23,30	76,70	45,02	54,98	32,73	67,27	39,02	60,98	58,57	41,43
2001-02	24,10	75,90	30,25	69,75	18,70	81,30	35,95	64,05	22,48	77,52	43,71	56,29	31,66	68,34	38,43	61,57	58,56	41,44
2002-03	25,04	74,96	30,44	69,56	22,73	77,27	36,21	63,79	23,35	76,65	43,77	56,23	30,61	69,39	36,35	63,65	58,06	41,94
2003-04	26,08	73,92	30,14	69,86	18,38	81,62	36,24	63,76	22,28	77,72	42,83	57,17	29,78	70,22	35,16	64,84	57,47	42,53
2004-05	27,64	72,36	32,75	67,25	19,19	80,81	36,76	63,24	23,03	76,97	43,44	56,56	28,57	71,43	34,11	65,89	57,18	42,82
2005-06	26,96	73,04	33,64	66,36	19,21	80,79	36,24	63,76	22,18	77,82	43,39	56,61	27,52	72,48	32,72	67,28	56,25	43,75
2006-07	25,73	74,27	34,33	65,67	19,61	80,39	35,79	64,21	22,82	77,18	43,36	56,64	26,79	73,21	32,63	67,37	55,02	44,98
2007-08	24,36	75,64	33,93	66,07	19,52	80,48	35,46	64,54	23,67	76,33	43,80	56,20	25,72	74,28	33,12	66,88	54,04	45,96

Πίνακας Π.Τ.Γ'10 (συνέχεια)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ	4600 ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ (ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ & ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ)		4800 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ		5200 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ		5800 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ - ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΚΤΙΡΙΩΝ		6200 ΓΕΩΡΓΙΑ - ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ - ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ (ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ - ΓΕΩΠΟΝΙΑ)		6400 ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗ		7200 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ
1998-99	55,98	44,02	63,60	36,40	78,37	21,63	56,68	43,32	59,61	40,39	57,82	42,18	52,39	47,61	42,54	57,46
1999-00	57,43	42,57	64,54	35,46	78,76	21,24	55,39	44,61	58,37	41,63	52,53	47,47	52,37	47,63	42,54	57,46
2000-01	56,96	43,04	64,72	35,28	76,35	23,65	53,79	46,21	55,63	44,37	52,81	47,19	50,35	49,65	41,15	58,85
2001-02	58,34	41,66	64,57	35,43	76,22	23,78	52,17	47,83	55,17	44,83	50,56	49,44	48,98	51,02	41,12	58,88
2002-03	57,63	42,37	63,77	36,23	74,88	25,12	49,89	50,11	54,87	45,13	50,48	49,52	42,52	57,48	41,12	58,88
2003-04	57,80	42,20	63,22	36,78	74,46	25,54	51,06	48,94	55,52	44,48	48,45	51,55	40,58	59,42	40,48	59,52
2004-05	57,63	42,37	64,10	35,90	73,08	26,92	50,11	49,89	55,90	44,10	46,86	53,14	42,10	57,90	41,07	58,93
2005-06	55,88	44,12	62,67	37,33	73,63	26,37	50,25	49,75	56,14	43,86	46,31	53,69	42,49	57,51	40,77	59,23
2006-07	55,09	44,91	66,90	33,10	73,19	26,81	50,56	49,44	55,33	44,67	45,34	54,66	40,87	59,13	40,60	59,40
2007-08	53,90	46,10	69,29	30,71	73,94	26,06	49,19	50,81	53,40	46,60	43,67	56,33	40,56	59,44	40,19	59,81

Πίνακας Π.Τ.Γ' 11: Ποσοστιαία κατανομή του πίνακα Π.Π.Γ' 4

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ	1400 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ		2100 ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ		2200 ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ (ΓΡΑΜΜΑΤΑ- ΘΡΗΣΚΕΙΑ- ΘΕΟΛΟΓΙΑ)		3100 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ & ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ		3200 ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ		3400 ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		3800 ΔΙΚΑΙΟ		4200 ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ		4400 ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	
	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ
1998-99	28,01	71,99	23,21	76,79	18,73	81,27	37,46	62,54	14,73	85,27	45,14	54,86	33,74	66,26	41,30	58,70	52,43	47,57
1999-00	28,40	71,60	26,91	73,09	19,31	80,69	38,19	61,81	19,10	80,90	45,33	54,67	35,17	64,83	39,71	60,29	52,09	47,91
2000-01	24,27	75,73	24,19	75,81	20,18	79,82	39,49	60,51	16,21	83,79	44,50	55,50	33,24	66,76	36,68	63,32	54,96	45,04
2001-02	23,45	76,55	25,54	74,46	18,81	81,19	36,65	63,35	19,93	80,07	45,03	54,97	34,05	65,95	32,22	67,78	51,98	48,02
2002-03	21,81	78,19	25,12	74,88	17,09	82,91	35,39	64,61	23,45	76,55	42,32	57,68	35,77	64,23	39,27	60,73	54,59	45,41
2003-04	17,99	82,01	23,38	76,62	17,81	82,19	34,52	65,48	21,01	78,99	43,54	56,46	30,85	69,15	38,51	61,49	50,05	49,95
2004-05	22,08	77,92	28,15	71,85	18,53	81,47	32,29	67,71	18,87	81,13	41,18	58,82	32,97	67,03	35,79	64,21	50,80	49,20
2005-06	24,09	75,91	28,22	71,78	16,67	83,33	33,56	66,44	20,69	79,31	42,39	57,61	28,61	71,39	30,22	69,78	54,09	45,91
2006-07	20,56	79,44	30,20	69,80	16,43	83,57	31,29	68,71	19,43	80,57	40,67	59,33	29,73	70,27	26,29	73,71	50,65	49,35
2007-08	19,00	81,00	27,66	72,34	16,46	83,54	33,48	66,52	23,04	76,96	40,04	59,96	28,38	71,62	28,59	71,41	51,92	48,08

Πίνακας Π.Τ.Γ'11 (συνέχεια)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ	4600 ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ (ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ & ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ)		4800 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ		5200 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ		5800 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ - ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΚΤΙΡΙΩΝ		6200 ΓΕΩΡΓΙΑ - ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ - ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ (ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ - ΓΕΩΠΟΝΙΑ)		6400 ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗ		7200 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ
1998-99	52,43	47,57	58,55	41,45	81,04	18,96	55,18	44,82	58,20	41,80	58,20	41,80	49,75	50,25	40,14	59,86
1999-00	52,09	47,91	55,31	44,69	78,05	21,95	58,60	41,40	50,00	50,00	50,00	50,00	46,52	53,48	40,18	59,82
2000-01	54,96	45,04	55,65	44,35	77,84	22,16	56,02	43,98	52,99	47,01	52,99	47,01	48,28	51,72	39,28	60,72
2001-02	51,98	48,02	55,53	44,47	77,28	22,72	56,28	43,72	52,24	47,76	52,24	47,76	52,80	47,20	39,43	60,57
2002-03	54,59	45,41	60,00	40,00	76,60	23,40	59,38	40,62	64,71	35,29	64,71	35,29	45,21	54,79	37,01	62,99
2003-04	50,05	49,95	69,51	30,49	77,82	22,18	51,10	48,90	44,33	55,67	44,33	55,67	45,39	54,61	36,00	64,00
2004-05	50,80	49,20	62,74	37,26	73,46	26,54	52,31	47,69	50,00	50,00	50,00	50,00	46,80	53,20	35,71	64,29
2005-06	54,09	45,91	59,35	40,65	74,38	25,62	50,71	49,29	47,06	52,94	47,06	52,94	46,53	53,47	35,67	64,33
2006-07	50,65	49,35	57,93	42,07	71,47	28,53	45,73	54,27	53,92	46,08	53,92	46,08	46,19	53,81	35,19	64,81
2007-08	51,92	48,08	58,31	41,69	68,88	31,12	49,37	50,63	47,06	52,94	47,06	52,94	43,57	56,43	35,17	64,83

Πίνακας Π.Τ.Γ' 12: Υποψήφιοι, διαθέσιμες θέσεις και νεοεγγραφέντες σε ΑΕΙ και ΚΑΤΕΕ (1974-1979)

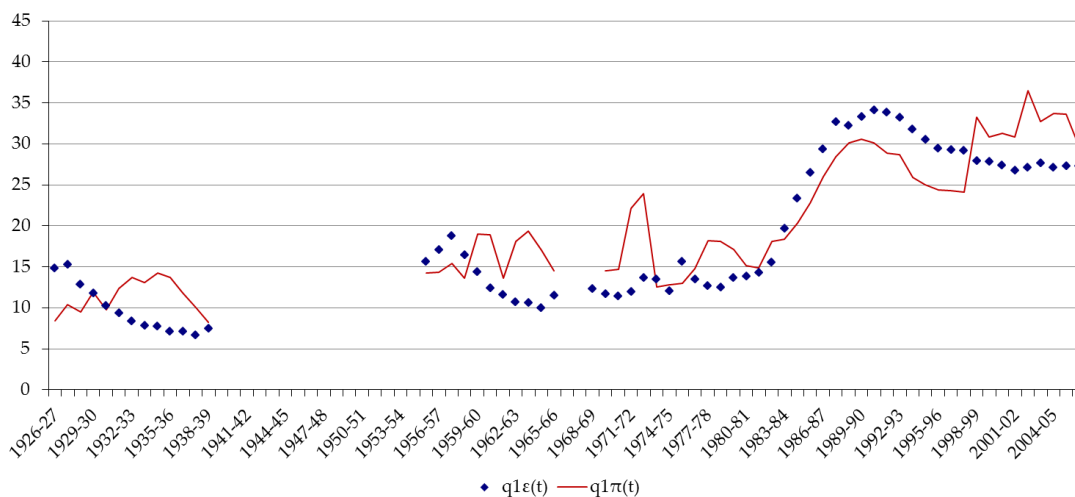
Ακαδημαϊκό έτος	Υποψήφιοι φοιτητές	Θέσεις σε ΑΕΙ	Θέσεις σε ΚΑΤΕΕ	Εγράφησαν σε ΑΕΙ και ΚΑΤΕΕ
1974-75	68.063	14.475	16.803	18.803
1975-76	80.417	14.435	19.691	21.745
1976-77	83.317	10.870	18.925	20.696
1977-78	85.220	12.100	19.162	22.350
1978-79	87.417	12.715	21.375	24.009
1979-80	91.560	12.365	21.075	24.697

Πηγή: Georgoussis & Michopoulos, 1998

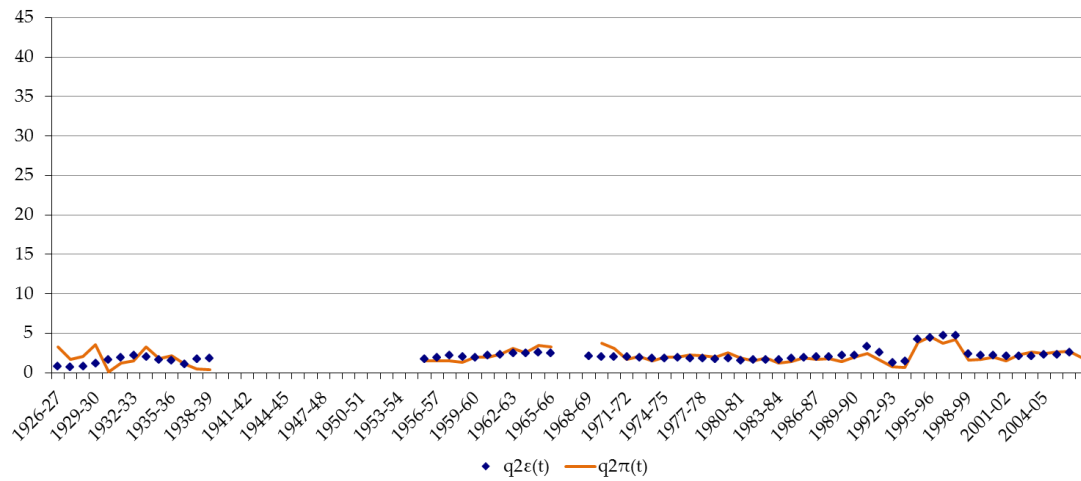
Βαρύτητα των οκτώ επιστημονικών κατευθύνσεων σύμφωνα με την ISCED – 1972 στη συγκρότηση του φοιτητικού σώματος και του συνόλου των πτυχιούχων

(1926-2007)

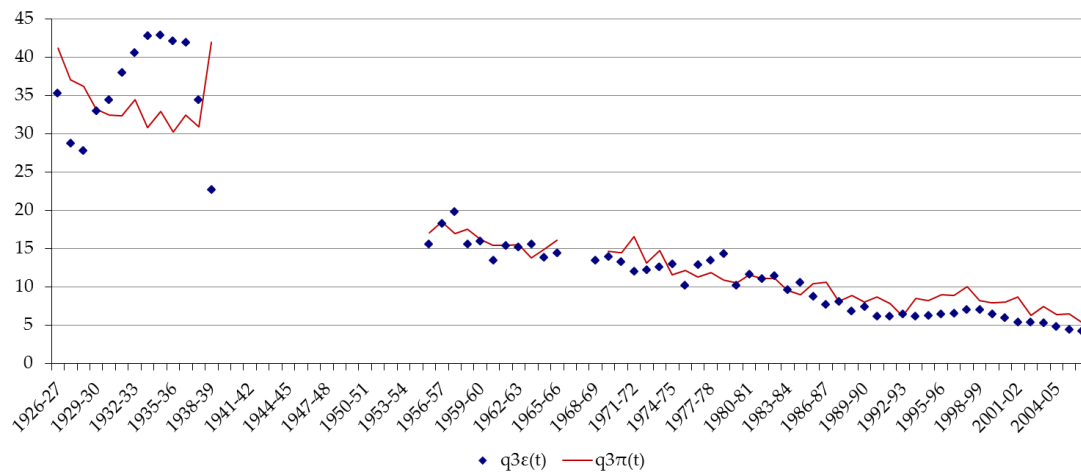
Διάγραμμα Π.Τ.Γ' 1: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{1ε}(t)$ και $q_{1π}(t)$ των φιλολογικών επιστημών ως προς τα σύνολα του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα



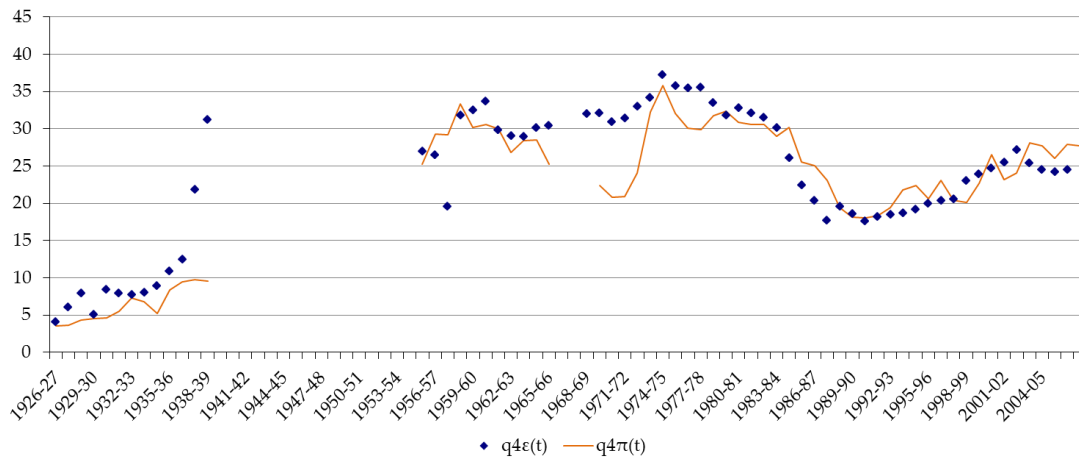
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'2: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{2\varepsilon}(t)$ και $q_{2\pi}(t)$ των καλών τεχνών ως προς τα σύνολα του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα



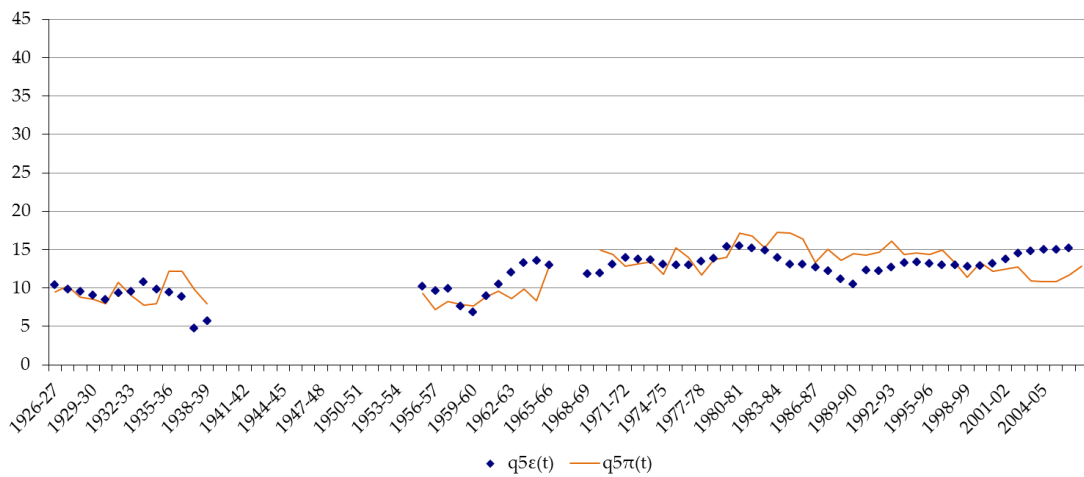
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'3: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{3\varepsilon}(t)$ και $q_{3\pi}(t)$ των νομικών επιστημών ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα



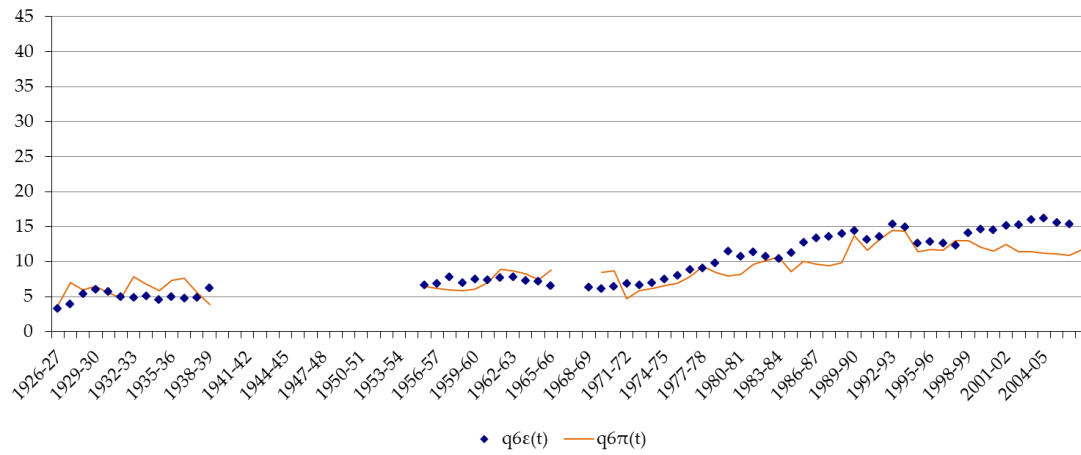
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'4: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{4ε}(t)$ και $q_{4π}(t)$ των κοινωνικών επιστημών ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα



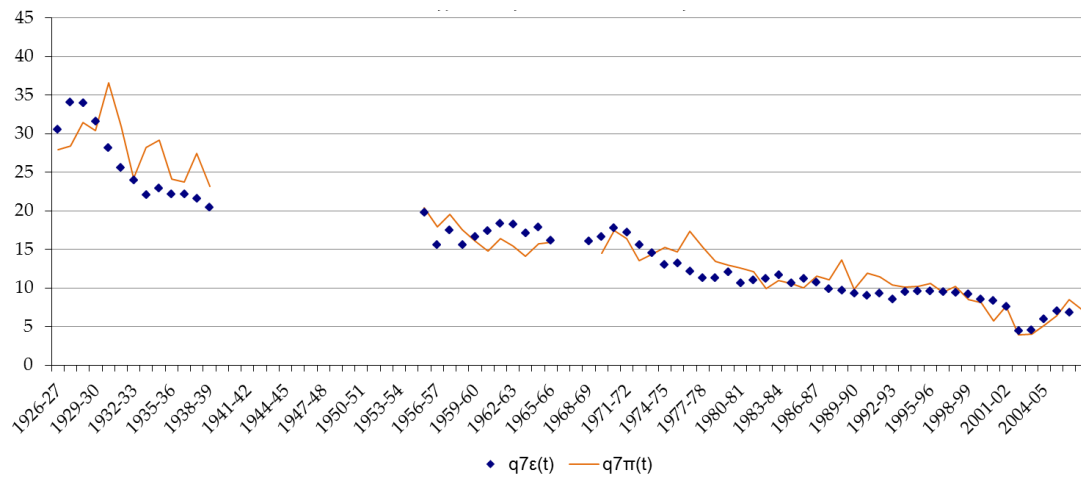
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'5: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{5ε}(t)$ και $q_{5π}(t)$ των θετικών επιστημών ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα



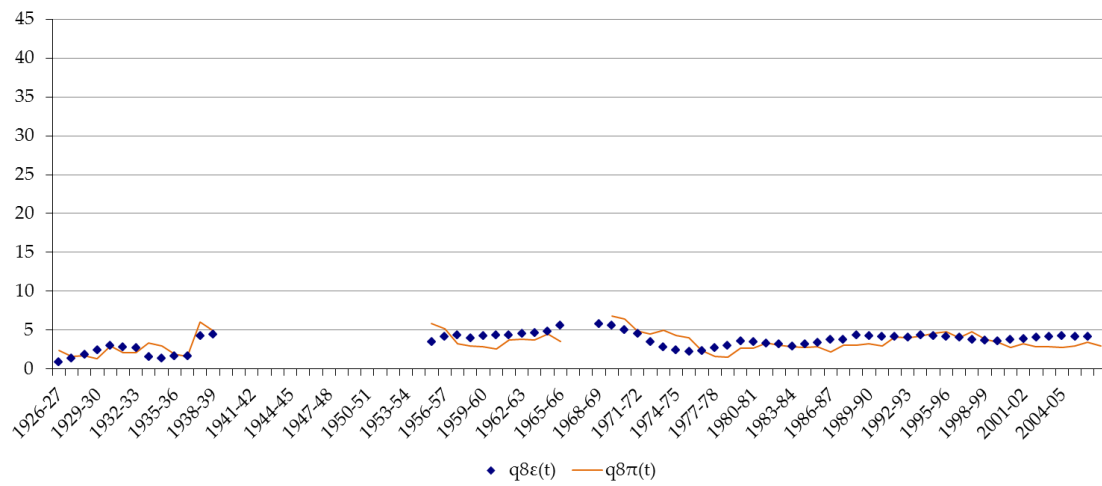
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'6: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{6\epsilon}(t)$ και $q_{6\pi}(t)$ των επιστημών μηχανικού και τεχνολογίας ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα



Διάγραμμα Π.Τ.Γ'7: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{7\epsilon}(t)$ και $q_{7\pi}(t)$ των ιατρικών επιστημών ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα

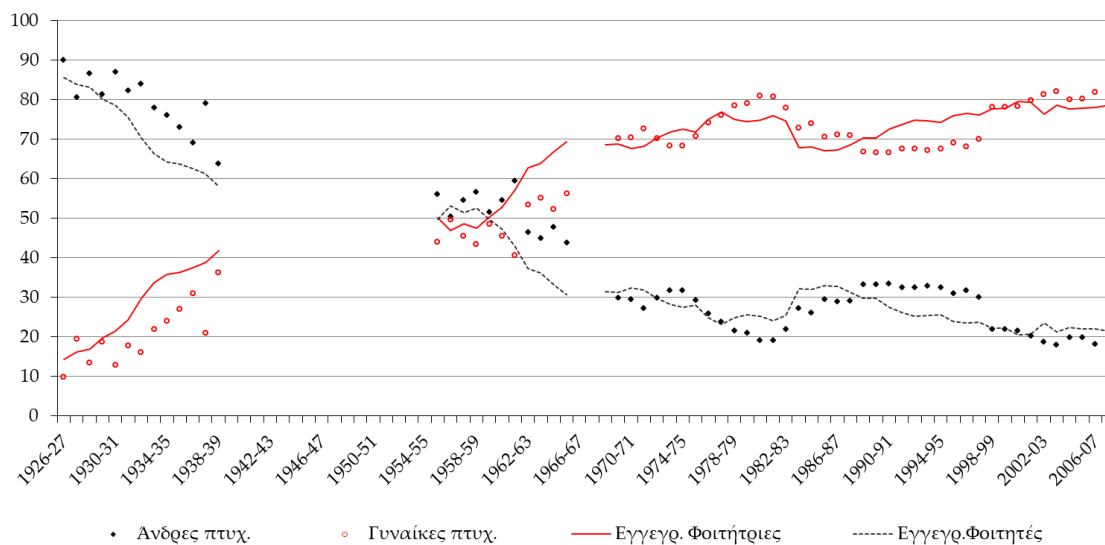


Διάγραμμα Π.Τ.Γ'8: Η εξέλιξη της βαρύτητας $q_{8\epsilon}(t)$ και $q_{8\pi}(t)$ των γεωπονοδασολογικών επιστημών ως προς το σύνολο του φοιτητικού δυναμικού και των πτυχιούχων, της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αντίστοιχα.

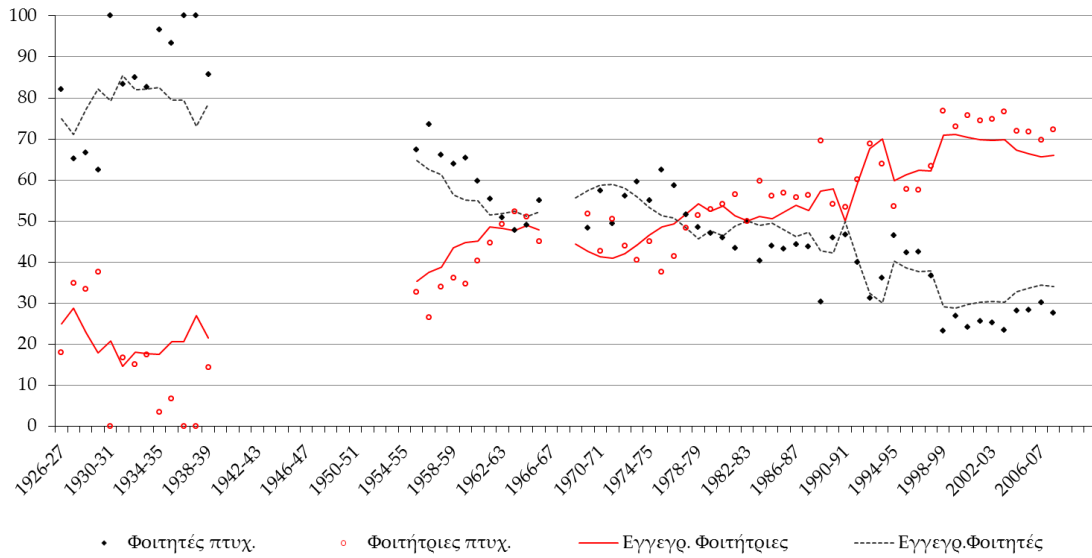


**Εγγεγραμμένοι και πτυχιούχοι στις 8 επιστημονικές κατευθύνσεις της
πανεπιστημιακής εκπαίδευσης σύμφωνα με την ISCED – 1973
(1926-2007)**

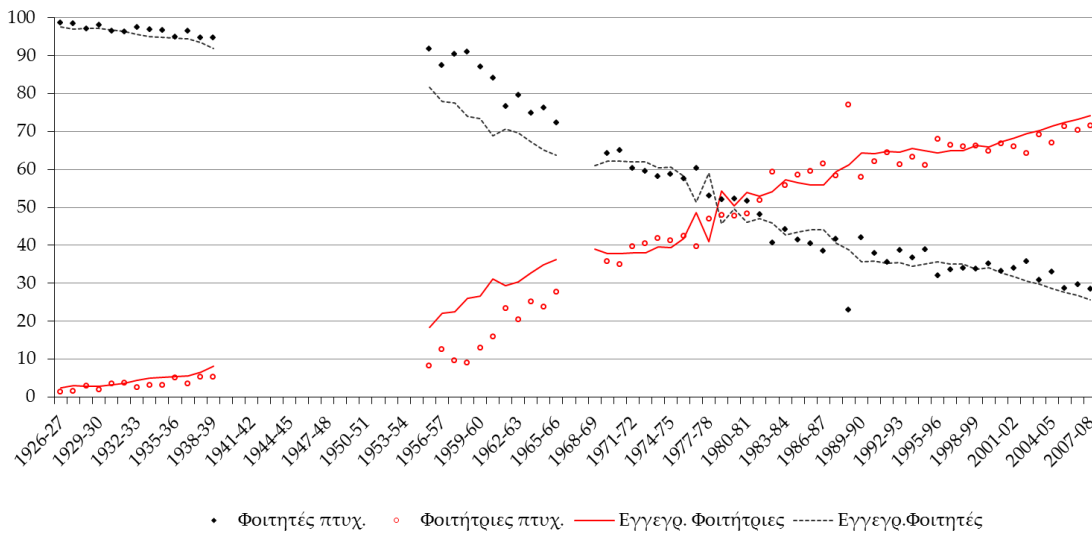
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'9: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των
πτυχιούχων στις Φιλολογικές επιστήμες



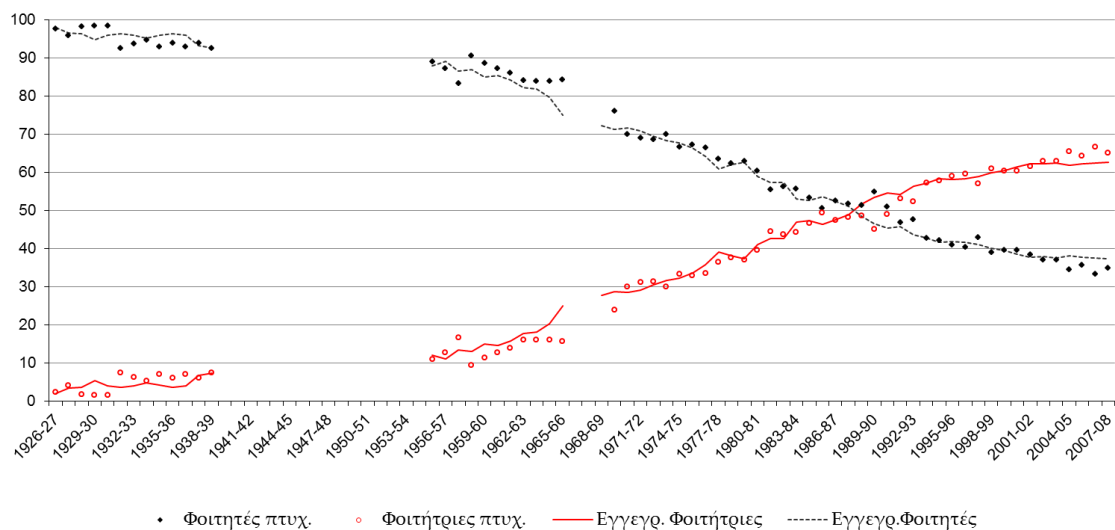
Διάγραμμα Π.Τ.Γ' 10: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Καλές Τέχνες



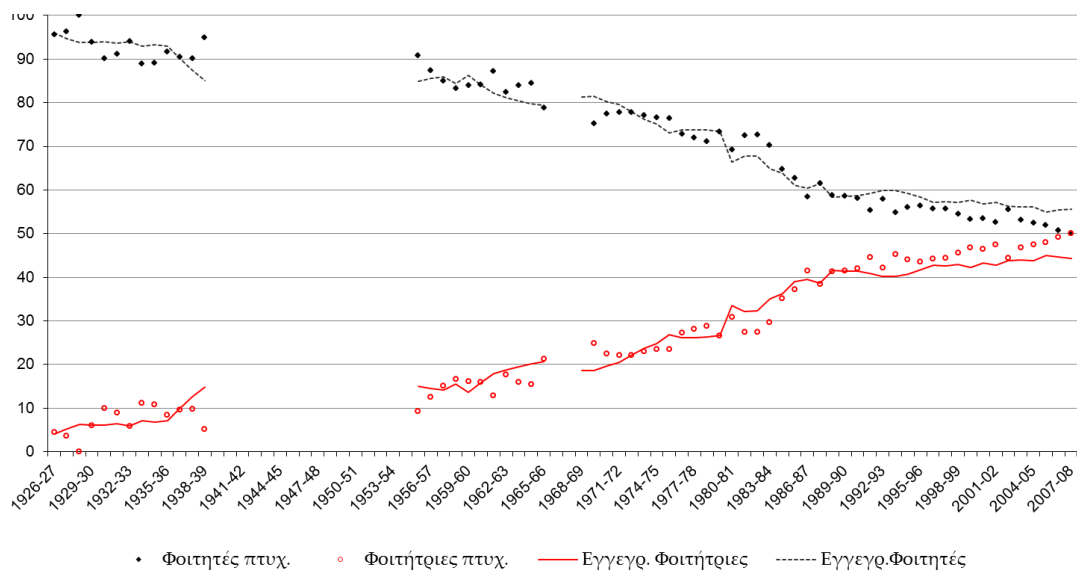
Διάγραμμα Π.Τ.Γ' 11: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Νομικές επιστήμες



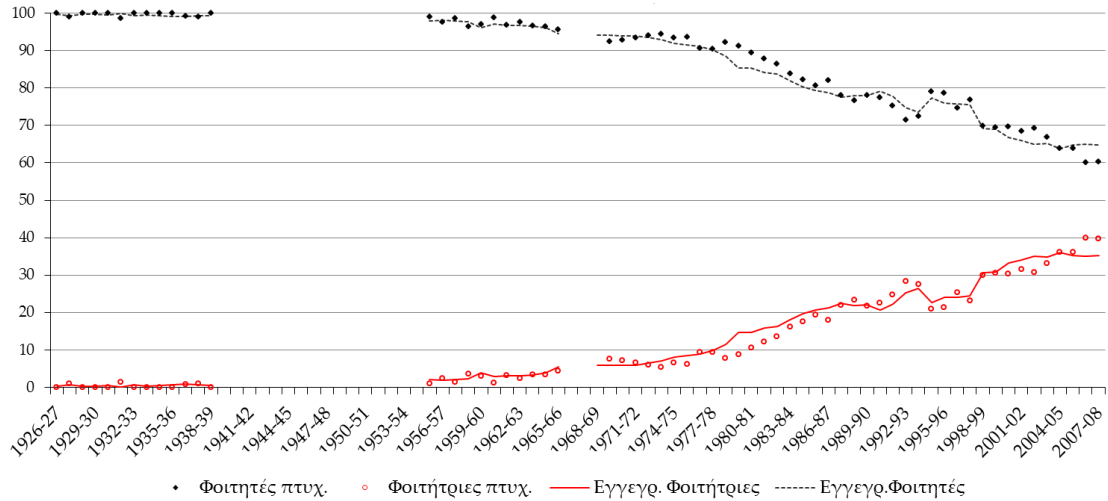
Διάγραμμα Π.Τ.Γ' 12: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Κοινωνικές επιστήμες



Διάγραμμα Π.Τ.Γ' 13: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Θετικές επιστήμες



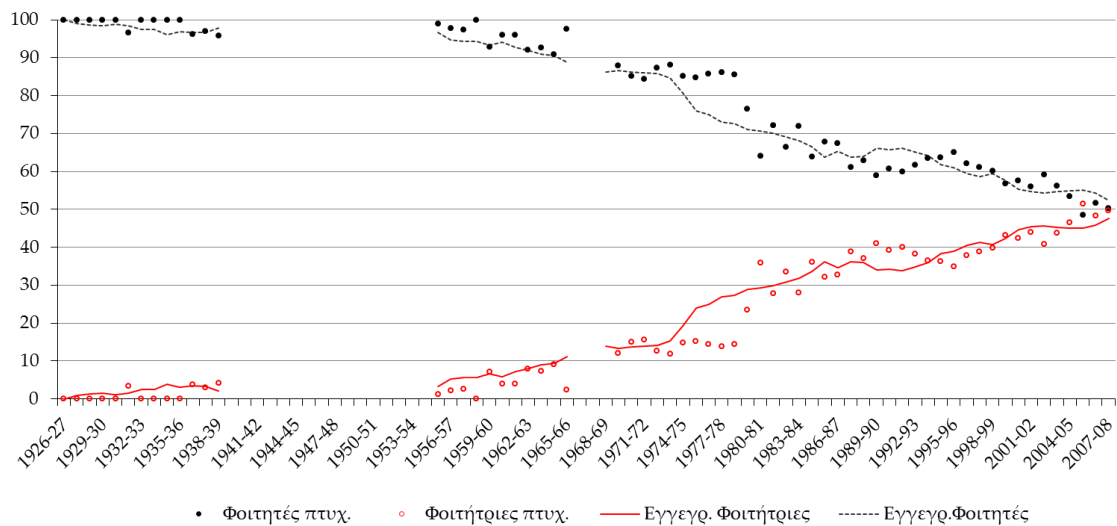
Διάγραμμα Π.Τ.Γ' 14: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Επιστήμες Μηχανικού και Τεχνολογίας



Διάγραμμα Π.Τ.Γ' 15: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Ιατρικές επιστήμες



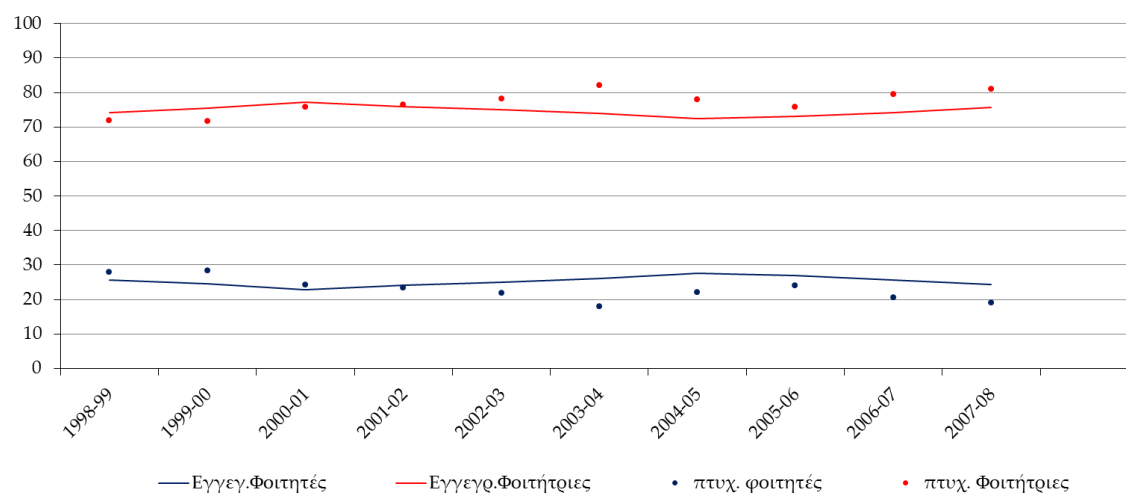
Διάγραμμα Π.Τ.Γ' 16: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Γεωπονοδασολογικές επιστήμες



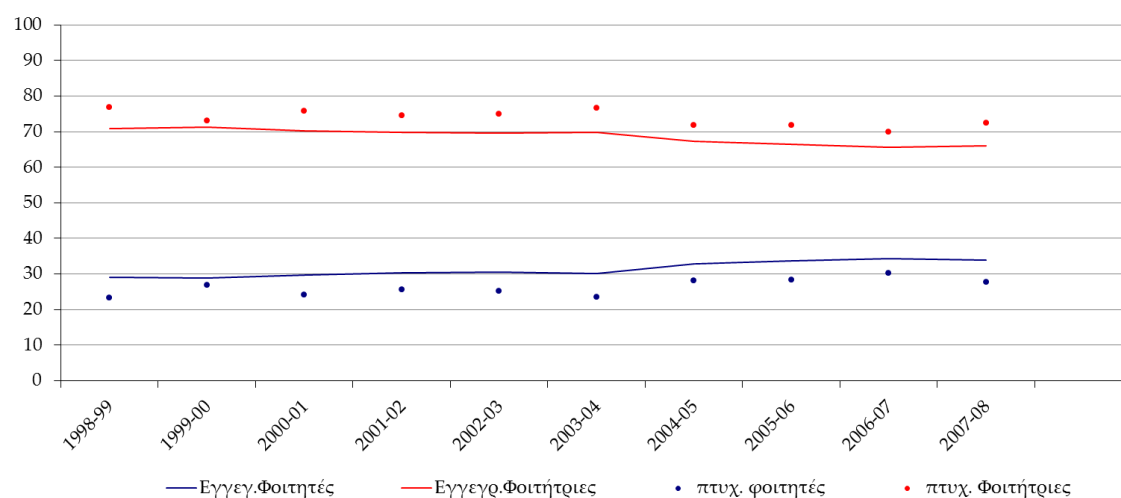
Εγγεγραμμένοι και πτυχιούχοι στις 16 επιστημονικές κατευθύνσεις της ανώτατης εκπαίδευσης σύμφωνα με την ISCED – 1997

(1998-2006)

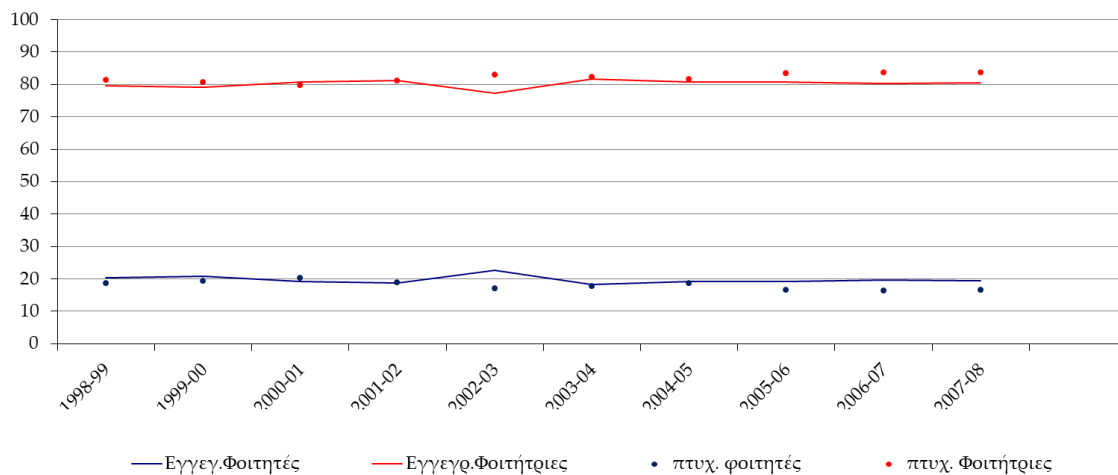
Διάγραμμα Π.Τ.Γ' 17: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες εκπαίδευσης και κατάρτισης των διδασκόντων



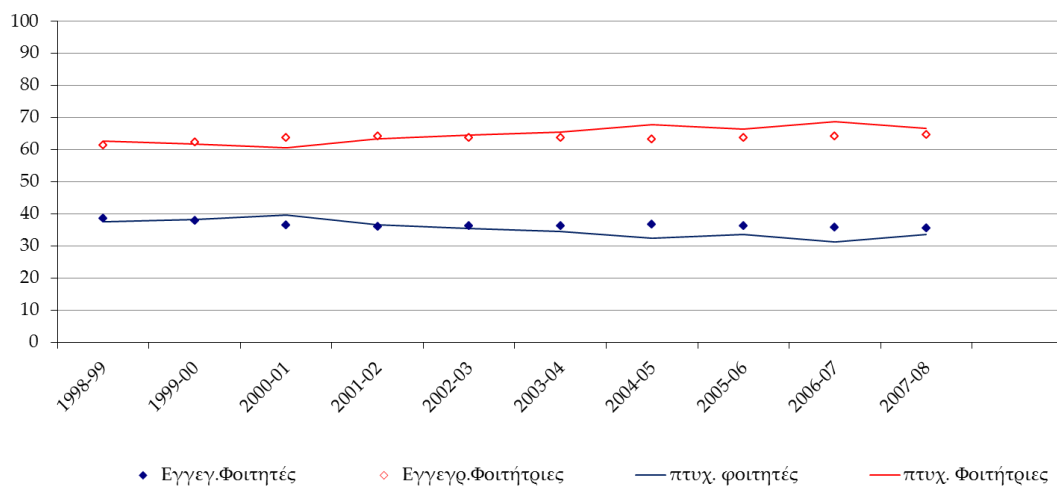
Διάγραμμα Π.Τ.Γ' 18: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Καλές και Εφαρμοσμένες τέχνες



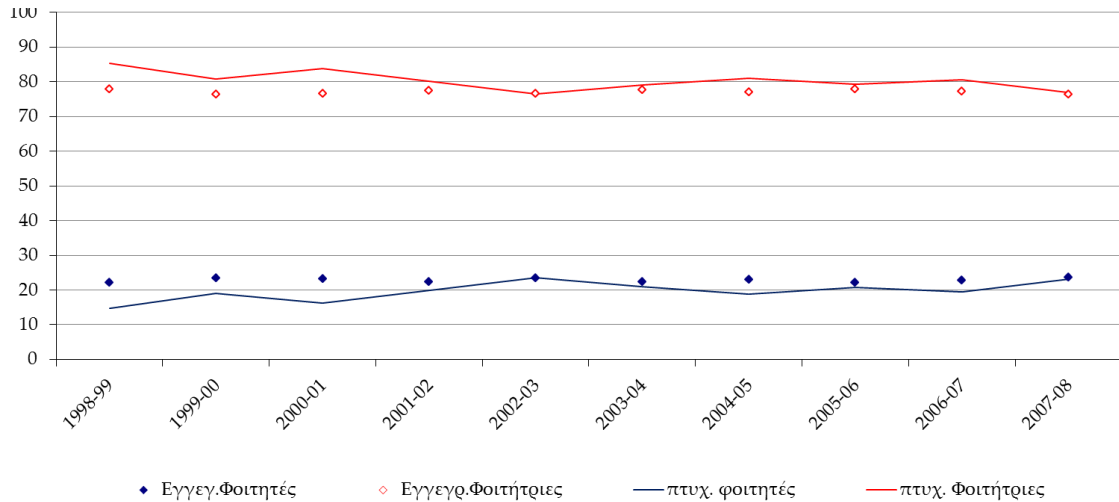
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'19: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις ανθρωπιστικές επιστήμες



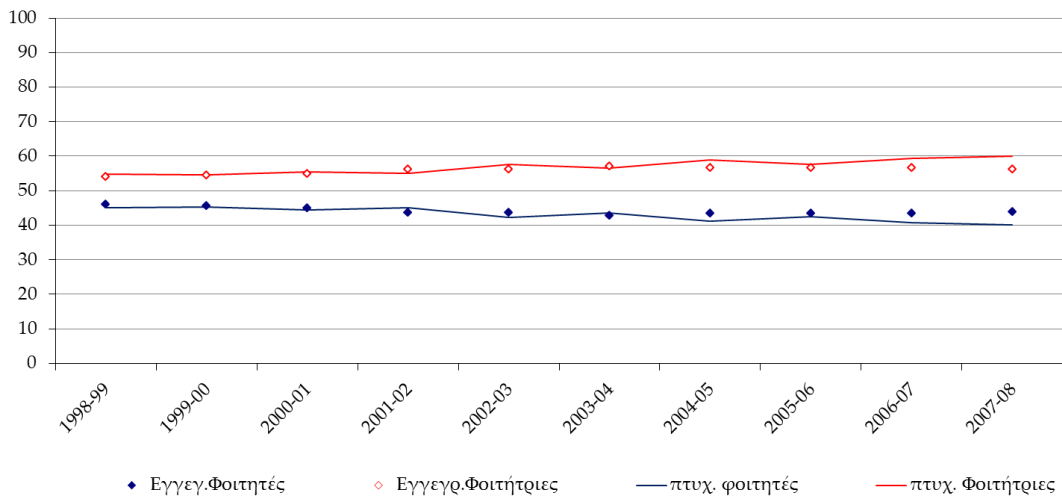
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'20: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Κοινωνικές επιστήμες & επιστήμες της Συμπεριφοράς



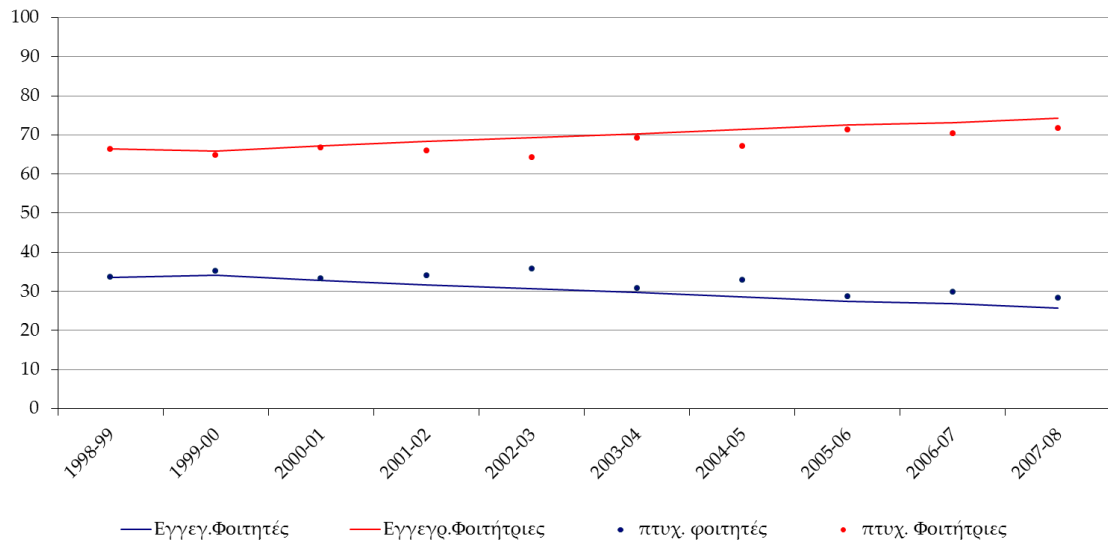
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'21: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης



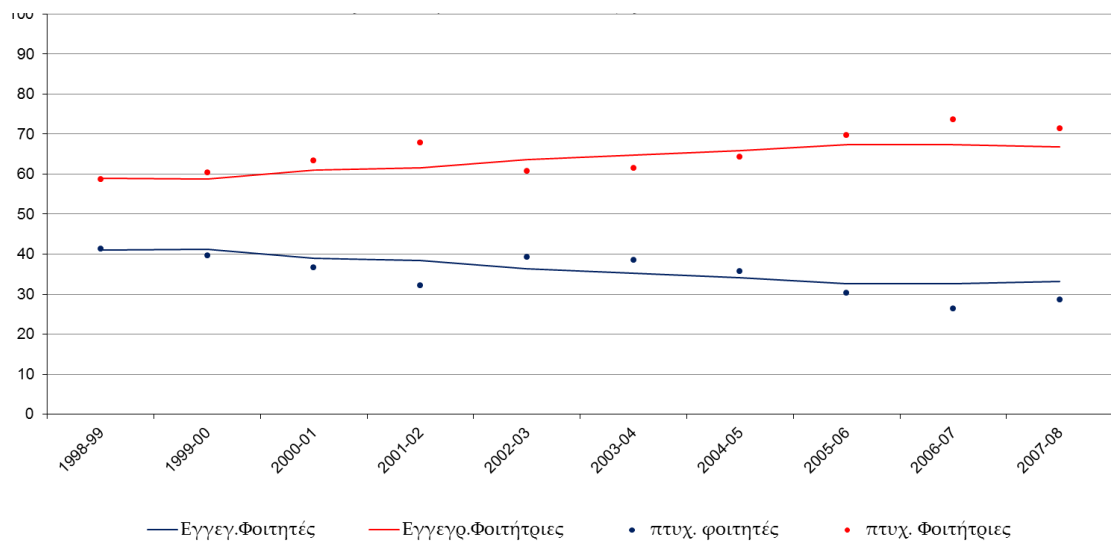
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'22: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες Κατάρτισης στο εμπόριο και στη Διοίκηση επιχειρήσεων



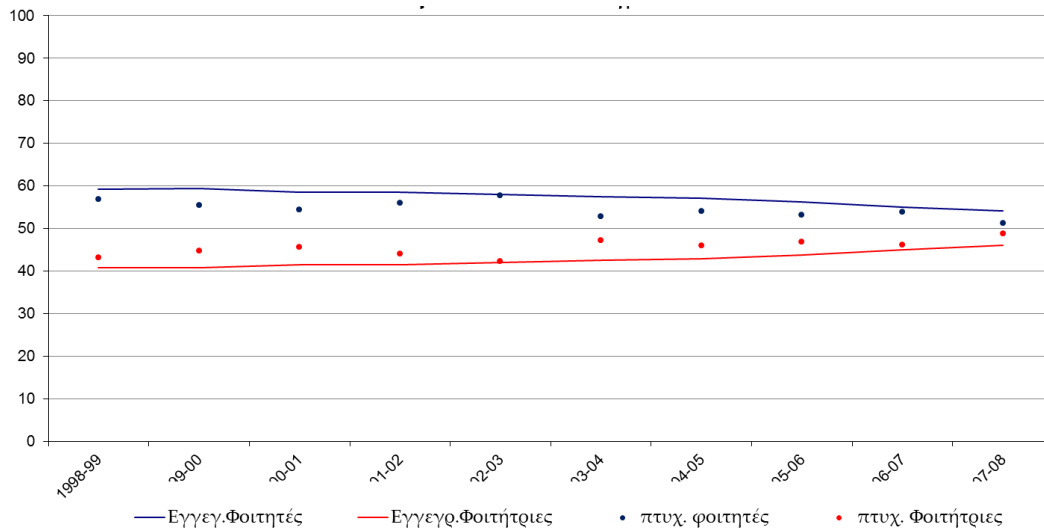
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'23: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στο δίκαιο



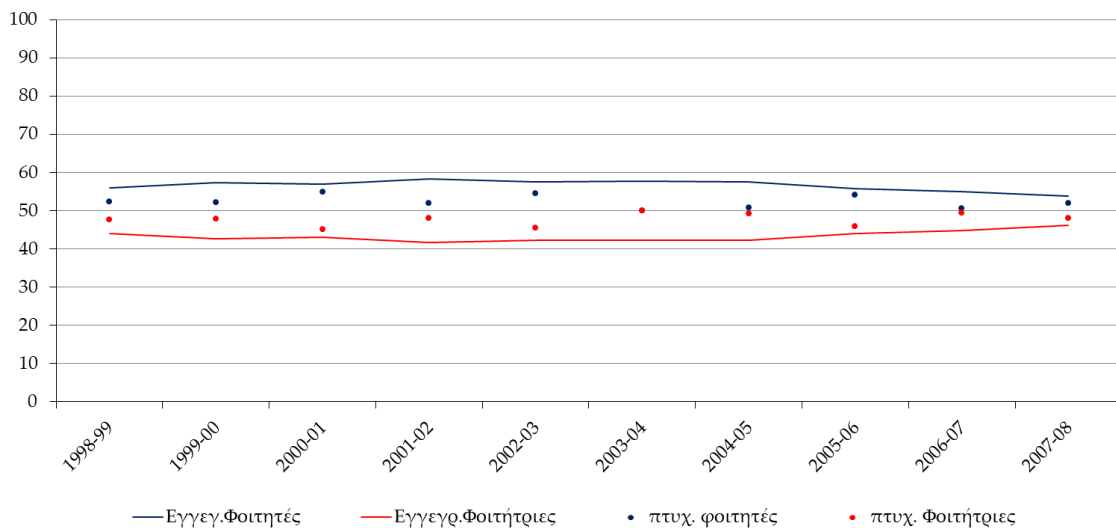
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'24: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στη βιολογία και το περιβάλλον



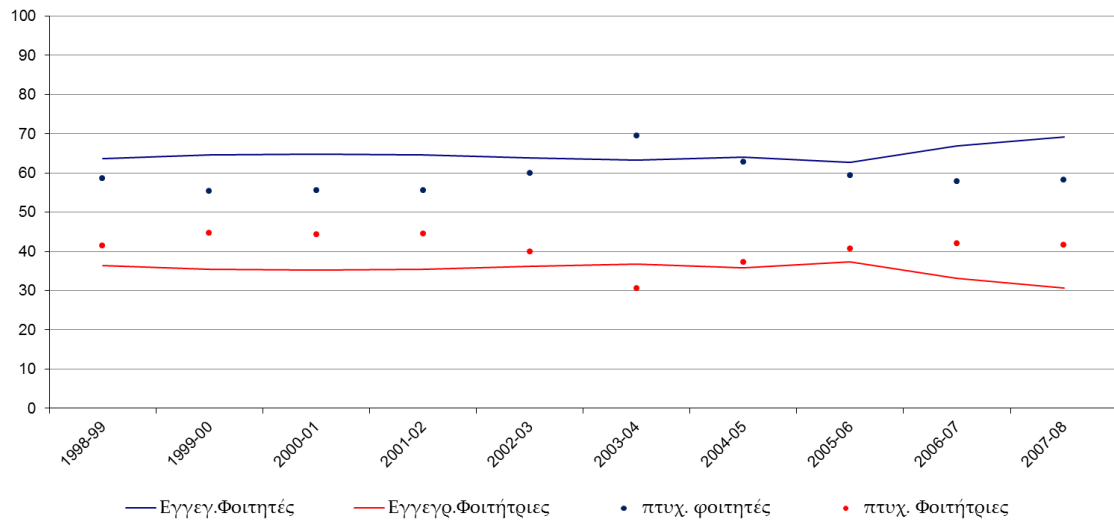
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'25: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις φυσικές επιστήμες



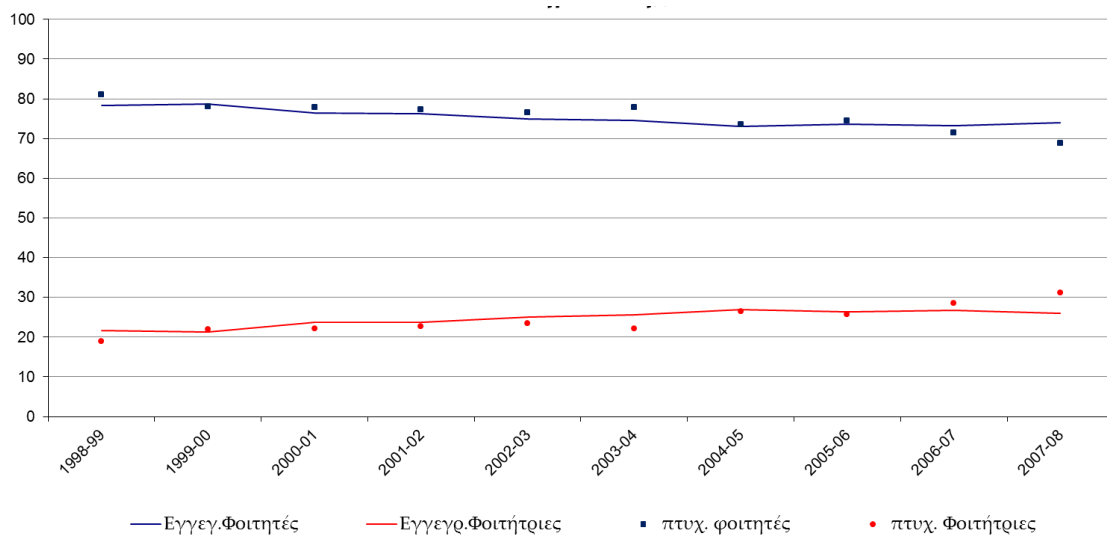
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'26: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις Εφαρμοσμένες επιστήμες (Μαθηματικά- Στατιστική)



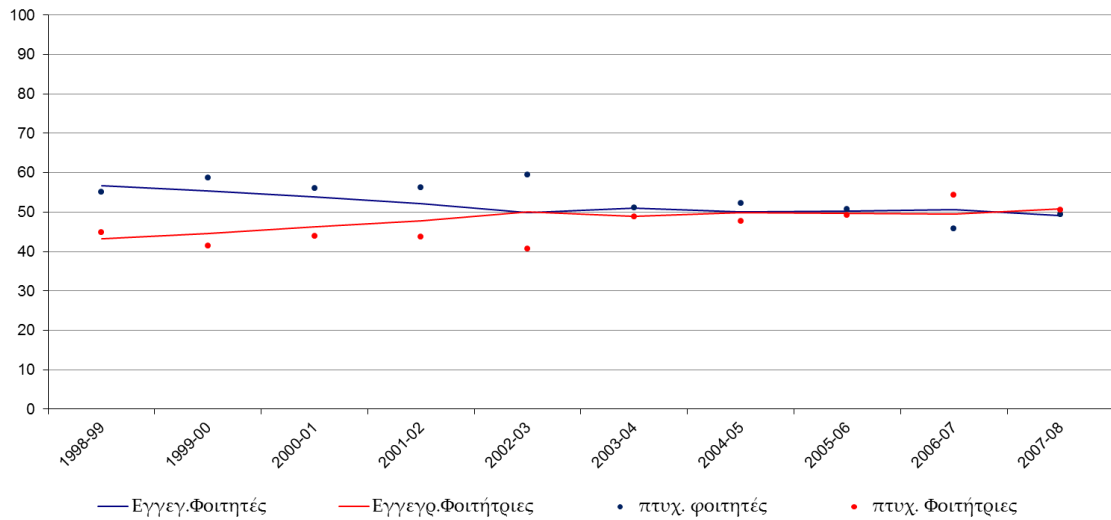
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'27: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες Πληροφορικής



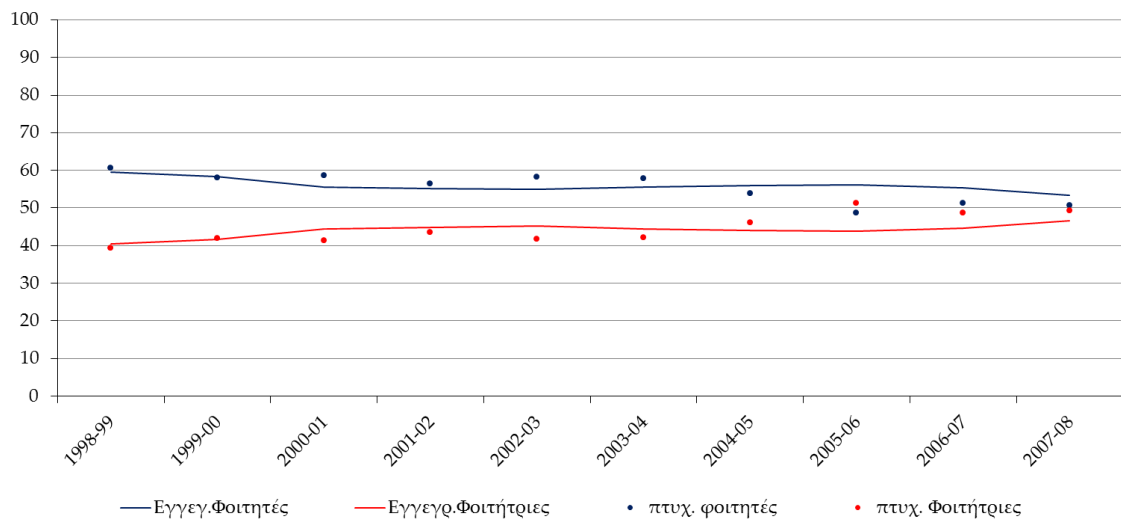
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'28: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες Μηχανικού



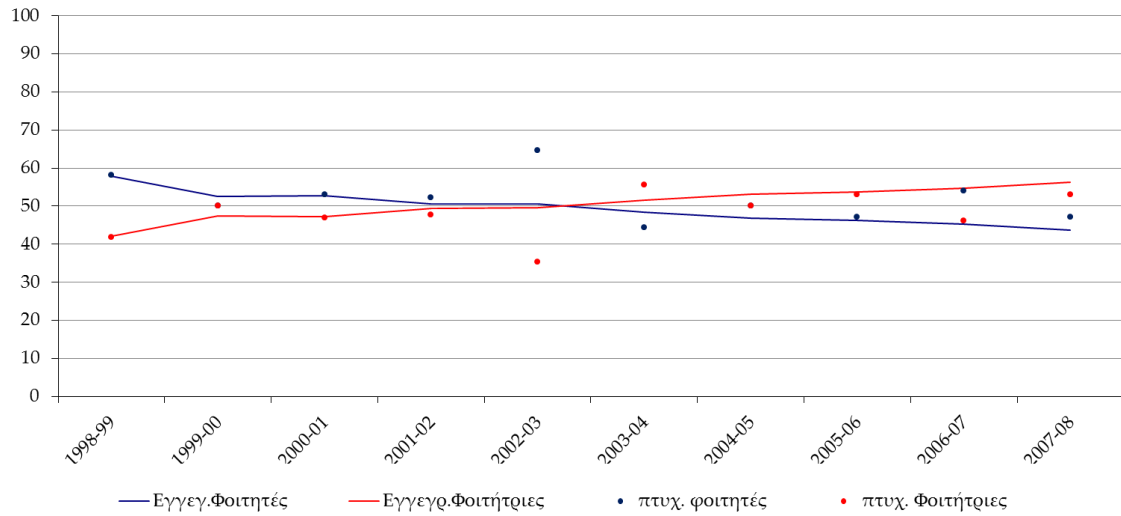
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'29: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στην Αρχιτεκτονική Χωροταξία και τους Μηχανικούς Κτιρίων



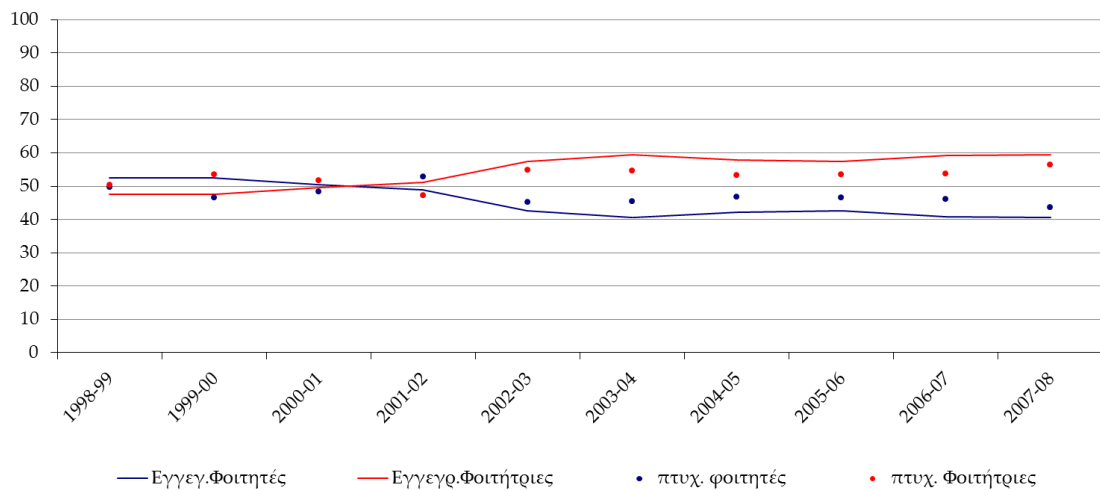
Διάγραμμα Π.Τ.Γ'30: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στη Γεωργία, Δασονομία, Αλιευτική (Τεχνολογία-Γεωπονία)



Διάγραμμα Π.Τ.Γ'31: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στην κτηνιατρική



Διάγραμμα Π.Τ.Γ'32: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων στις επιστήμες Υγείας και Υγιεινής



Εγγεγραμμένοι φοιτητές, την περίοδο 1998-2008 κατά την διάρκεια των κανονικών τους σπουδών, πέραν των κανονικών εξαμήνων και συνολικά στην Πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Πίνακας Π.Τ.Γ' 13: Εγγεγραμμένοι φοιτητές (1998-2008)

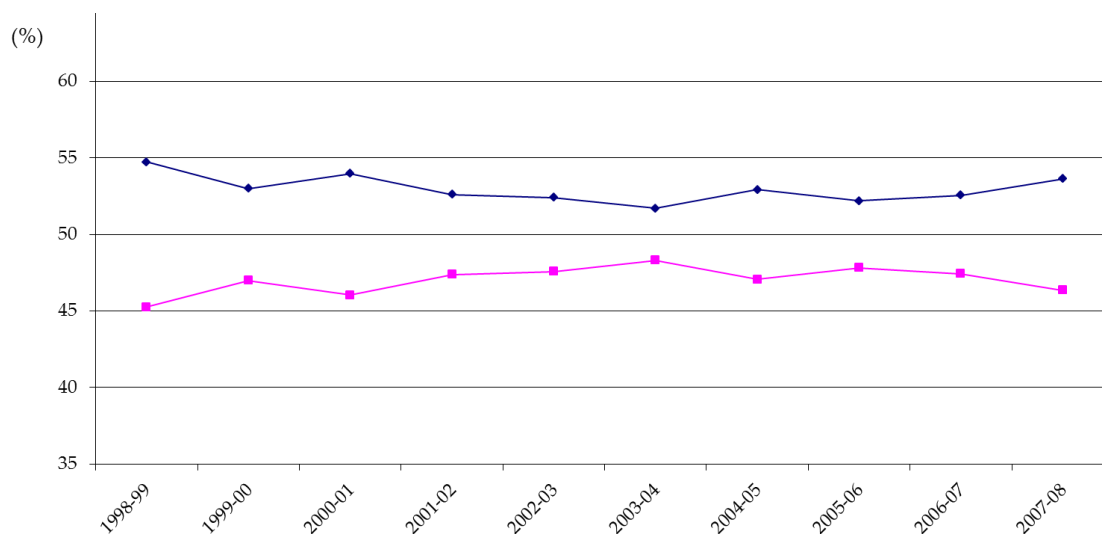
Ακαδημαϊκό Έτος	Εγγεγραμμένοι κατά την διάρκεια των κανονικών τους σπουδών			Εγγεγραμμένοι πέραν των κανονικών εξαμήνων		Σύνολο εγγεγραμμένων		
	Φοιτητές	Φοιτήτριες	Σύνολο	Φοιτητές	Φοιτήτριες	Φοιτητές	Φοιτήτριες	Σύνολο
1998-99	49.454	66.795	116.249	51.941	42.954	101.395	109.749	211.144
1999-00	55.123	74.468	129.591	50.262	44.564	105.385	119.032	224.417
2000-01	60.818	86.980	147.798	56.962	48.578	117.780	135.558	253.338
2001-02	66.033	94.549	160.582	56.456	50.849	122.489	145.398	267.887
2002-03	68.131	97.555	165.686	56.327	51.129	124.458	148.684	273.142
2003-04	68.483	100.705	169.188	55.281	51.644	123.764	152.349	276.113
2004-05	69.268	99.392	168.660	62.191	55.303	131.459	154.695	286.154
2005-06	69.568	101.061	170.629	72.791	66.702	142.359	167.763	310.122
2006-07	67.780	99.180	166.960	81.790	73.805	149.570	172.985	322.555
2007-08	66.494	98.969	165.463	86.667	74.924	153.161	173.893	327.054

Πηγή: ΕΣΥΕ

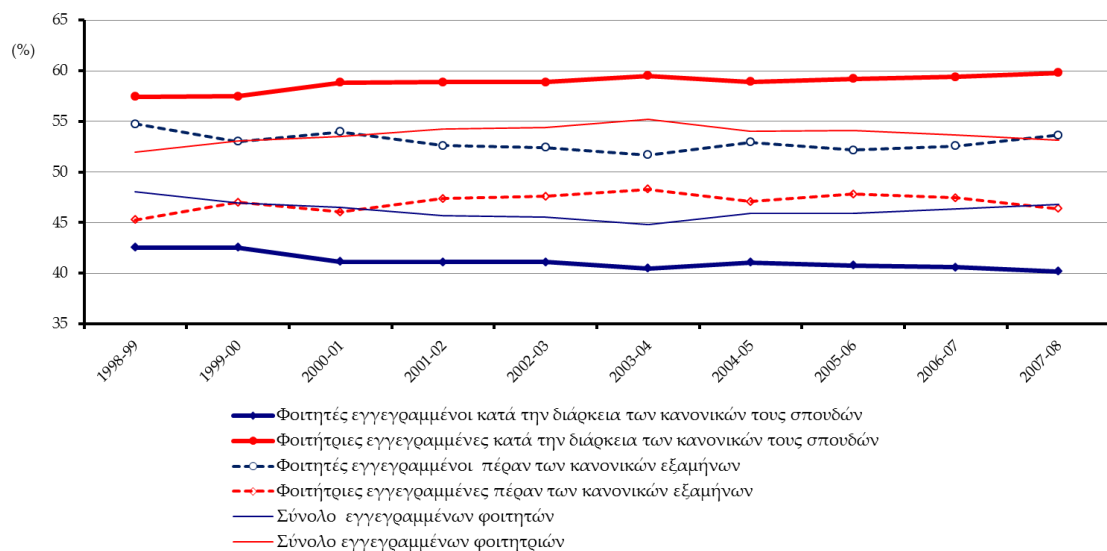
Πίνακας Π.Τ.Γ' 14: Ποσοστιαία κατανομή του πίνακα Π.Τ.Γ'.13 και ο δείκτης ER₃

Ακαδημαϊκό Έτος	Εγγεγραμμένοι (%) κατά την διάρκεια των κανονικών τους σπουδών		Εγγεγραμμένοι (%) πέραν των κανονικών εξαμήνων		Σύνολο εγγεγραμμένων (%)	
	Φοιτητές	Φοιτήτριες	Φοιτητές	Φοιτήτριες	Φοιτητές	Φοιτήτριες
1998-99	42,54	57,46	54,74	45,26	48,02	51,98
1999-00	42,54	57,46	53,00	47,00	46,96	53,04
2000-01	41,15	58,85	53,97	46,03	46,49	53,51
2001-02	41,12	58,88	52,61	47,39	45,72	54,28
2002-03	41,12	58,88	52,42	47,58	45,57	54,43
2003-04	40,48	59,52	51,70	48,30	44,82	55,18
2004-05	41,07	58,93	52,93	47,07	45,94	54,06
2005-06	40,77	59,23	52,18	47,82	45,90	54,10
2006-07	40,60	59,40	52,57	47,43	46,37	53,63
2007-08	40,19	59,81	53,63	46,37	46,83	53,17

Διάγραμμα Π.Τ.Γ'33: Ποσοστιαία κατά φύλο κατανομή (%) των εγγεγραμμένων φοιτητών και φοιτητριών πέραν των κανονικών εξαμήνων



Διάγραμμα Π.Τ.Γ'34: Εγγεγραμμένοι φοιτητές και φοιτήτριες (%) κατά τη διάρκεια των κανονικών τους σπουδών, πέραν των κανονικών εξαμήνων και συνολικά στην ανώτατη εκπαίδευση



Παράρτημα Δ΄

Τριτοβάθμια μη πανεπιστημιακή Εκπαίδευση

(Π.Τ.Δ΄)

Για την σύνταξη των πινάκων Π.Π.Δ΄1 έως Π.Π.Δ΄8 και Π.Π.Δ΄11 χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τις ακόλουθες εκδόσεις της ΕΣΥΕ: ΕΣΥΕ, 1934ε&στ, 1935γ&δ&ε, 1937γ, 1938γ&δ, 1940γ&δ, 1959δ, 1960γ, 1962ε&στ, 1964, 1966δ&ε, 1967β, 1968ε, 1971ε&στ, 1974β, 1975, 1976, 1977, 1978α&β, 1979, 1981, 1982, 1983, 1986, 1987, 1990, 1992, 1994, 1995, 1997, 2000, 2002

Πίνακας Π.Τ.Δ'1: Αριθμός εγγεγραμμένων κατά φύλο στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες (1937-1939)

α/α	Παιδαγωγική Ακαδημία (Π.Α.)	1937-38			1938-39		
		Άνδρες	Γυναίκες	Ποσοστό γυναικών (%)	Άνδρες	Γυναίκες	Ποσοστό γυναικών (%)
1	Μαράσλειος Π.Α. Αθηνών	102	15	12,82	217		0
2	Π.Α. Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας Θηλέων Ψυχικού		79	100		101	100
3	Ζαρίφειος Π.Α. Αλεξανδρουπόλεως	60	14	18,92	85	53	38,41
4	Π.Α. Θεσσαλονίκης	96	16	14,29	159	51	24,29
5	Π.Α. Ηρακλείου Κρήτης	65	11	14,47	86		0
6	Ζωσιμαία Π.Α. Ιωαννίνων	120	9	6,98	203	2	0,98
7	Π.Α. Λαμίας	67	13	16,25	75		0
8	Π.Α. Θηλέων Πειραιώς		40	100		91	100
9	Π.Α. Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας Θηλέων Πατρών		74	100		89	100
10	Π.Α. Τριπόλεως	121	8	6,20	200		0
	Σύνολο	631	279	30,66	1.025	387	27,41

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1940γ&δ

Πίνακας Π.Τ.Δ'2: Αριθμός εγγεγραμμένων κατά φύλο στις σχολές γενικής εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού το ακαδημαϊκό έτος 1955-56

α/α	Παιδαγωγική Ακαδημία	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ποσοστό (%) των γυναικών
1	Αθηνών	217	120	337	35,61
2	Αλεξανδρουπόλεως	142	80	222	36,04
3	Θεσσαλονίκης	278	139	417	33,33
4	Ηρακλείου	154	84	238	35,29
5	Ιωαννίνων	290	128	418	30,62
6	Λαμίας	86	45	131	34,35
7	Λάρισας	76	39	115	33,91
8	Μυτιλήνης	93	42	135	31,11
9	Πατρών		128	128	100
10	Πειραιώς		124	124	100
11	Ρόδου	76	45	121	37,19
12	Τριπόλεως	132	75	207	36,23
13	Φλωρίνης	87	49	136	36,03
14	Ψυχικού		130	130	100
Σύνολο παιδαγωγικών Ακαδημιών		1.631	1.228	2.859	42,95
Εθνική Ακαδημία Σωματικής Αγωγής		73	66	139	47,48
Σύνολο		1.704	1.294	2.998	43,16

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1959δ

Πίνακας Π.Τ.Δ'3: Αριθμός των εγγεγραμμένων κατά φύλο και γεωγραφικό διαμέρισμα στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες το σχολικό έτος 1936-37

Γεωγραφικό Διαμέρισμα	Αριθμός Π.Α.	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ποσοστό (%) των γυναικών
Στερεά Ελλάδα	3	112	79	191	41,36
Πελοπόννησο	2	56	60	116	51,72
Μακεδονία	1	49	30	79	37,97
Ήπειρο	1	92	26	118	22,03
Κρήτη	1	54	22	76	28,95
Θράκη	1	57	21	78	26,92
Σύνολο	9	420	238	658	36,17

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1939α

Πίνακας Π.Τ.Δ'4: Αριθμός εγγεγραμμένων κατά φύλο στις σχολές γενικής εκπαίδευσης
 διδακτικού προσωπικού το ακαδημαϊκό έτος 1982-83

α/α	Παιδαγωγική Ακαδημία	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ποσοστό (%)
1	Αθηνών	404	145	549	26,41
2	Αλεξανδρουπόλεως	225	109	334	32,63
3	Θεσσαλονίκης	317	226	543	41,62
4	Ηρακλείου	204	94	298	31,54
5	Ιωαννίνων	253	94	347	27,09
6	Λαμίας	205	83	288	28,82
7	Λάρισας	288	141	429	32,87
8	Μυτιλήνης	148	83	231	35,93
9	Πατρών		137	137	100
10	Πειραιώς		276	276	100
11	Ρόδου	141	74	215	34,42
12	Τριπόλεως	181	85	266	31,95
13	Φλωρίνης	237	115	352	32,67
14	Ψυχικού		265	265	100
Σύνολο παιδαγωγικών Ακαδημιών		2.603	1.927	4.530	42,54
1	ΕΑΣΑ Αθηνών	1.041	626	1.667	37,55
2	ΕΑΣΑ Θεσσαλονίκης	670	382	1.052	36,31
Σύνολο ΕΑΣΑ		1.711	1.008	2.719	37,07
Χαροκόπειος αν. σχολή οικ. οικονομίας			151	151	100
Σχολές Νηπιαγωγών		13	1.562	1.575	99,17
Σύνολο		4.327	4.648	8.975	51,79

Πίνακας Π.Τ.Δ'5: Εγγεγραμμένοι κατά σχολή και φύλο στις σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού

Ακαδημαϊκό έτος	Σχολή	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Ποσοστό γυναικών (%)
1937-38	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	910	631	279	30,66
1938-39	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	1.412	1.025	387	27,41
1955-56	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	2.859	1.631	1.228	42,95
	ΕΑΣΑ	139	73	66	47,48
	Σύνολο	2.998	1.704	1.294	43,16
1960-61	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	2.314	1.260	1.054	45,55
	Σχολές Νηπιαγωγών	167		167	100,00
	ΕΑΣΑ	163	87	76	46,63
	Σύνολο	2.644	1.347	1.297	49,05
1970-71	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	242		242	100,00
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	2.726	1.521	1.205	44,20
	Σχολές Νηπιαγωγών	224		224	100,00
	ΕΑΣΑ	737	511	226	30,66
	Σύνολο	3.929	2.032	1.897	48,28
1971-72	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	242		242	100,00
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	2.514	1.333	1.181	46,98
	Σχολές Νηπιαγωγών	534		534	100,00
	ΕΑΣΑ	897	600	297	33,11
	Σύνολο	4.187	1.333	2.254	53,83
1973-74	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	276		276	100,00
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	2.508	1.224	1.284	51,20
	Σχολές Νηπιαγωγών	1.104		1.104	100,00
	ΕΑΣΑ	674	484	226	33,53
	Σύνολο	4.562	1.708	2.890	63,35
1974-75	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	391		391	100,00
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	2.497	1.399	1.098	43,97
	Σχολές Νηπιαγωγών	1.343		1.343	100,00
	ΕΑΣΑ	608		196	32,24
	Σύνολο	4.839	1.399	3.028	62,57
1975-76	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	382	0	382	100,00
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	2.258	1.317	941	41,67
	Σχολές Νηπιαγωγών	1.137	0	1.137	100,00
	ΕΑΣΑ	631	423	208	32,96
	Σύνολο	4.408	1.740	2.668	60,53

Πίνακας Π.Τ.Δ'5: Εγγεγραμμένοι κατά σχολή και φύλο στις σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού
(συνέχεια)

Ακαδημαϊκό έτος	Σχολή	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Ποσοστό γυναικών (%)
1976-77	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	269	0	269	100,00
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	2.002	927	1.075	53,70
	Σχολές Νηπιαγωγών	697	0	697	100,00
	ΕΑΣΑ	619	418	201	32,47
	Σύνολο	3.587	1.345	2.242	62,50
1977-78	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	101	0	101	100,00
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	1.765	816	949	53,77
	Σχολές Νηπιαγωγών	477	0	477	100,00
	ΕΑΣΑ	720	481	239	33,19
	Σύνολο	3.063	1.297	1.766	57,66
1978-79	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	89		89	100,00
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	2.389	1.304	1.085	45,42
	Σχολές Νηπιαγωγών	772		772	100,00
	ΕΑΣΑ	1.176	747	429	36,48
	Σύνολο	4.426	2.051	2.375	53,66
1982-83	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	151		151	100,00
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	4.530	2.603	1.927	42,54
	Σχολές Νηπιαγωγών	1.575	13	1.562	99,17
	ΕΑΣΑ*	2.719	1.711	1.008	37,07
	Σύνολο	8.975	4.327	4.648	51,79
1983-84	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	122	0	122	100
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	7.507	2.838	4.669	62,20
	Σχολές Νηπιαγωγών	2.069	42	2.027	97,97
	Σύνολο	9.698	2.880	6.818	70,30
1984-85	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	127	13	114	89,76
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	9.784	2.841	6.943	70,96
	Σχολές Νηπιαγωγών	2.926	99	2.827	96,62
	Σύνολο	12.837	2.953	9.884	77,00
1985-86	Σχολές Οικιακής Οικονομίας	145	19	126	86,90
	Παιδαγωγικές Ακαδημίες	10.577	3.329	7.248	68,53
	Σχολές Νηπιαγωγών	3.267	124	3.143	96,20
	Σύνολο	13.989	3.472	10.517	75,18

*Από το επόμενο ακαδημαϊκό έτος η ΕΑΣΑ αντικαθίσταται από τα ΤΕΦΑΑ που ανήκουν στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1992,1994,1995: Στατιστική της Ανωτάτης Εκπαιδύσεως

Πίνακας Π.Τ.Δ'6: Αριθμός των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων κατά φύλο στην
Ανώτερη Γενική Εκπαίδευση Διδακτικού Προσωπικού

Ακαδημαϊκό έτος (t)	Εγγεγραμμένοι			Πτυχιούχοι		
	Άνδρες <i>N_{ΕΘΤ-ΜΠ,ΔΠ}(t)</i>	Γυναίκες <i>N_{ΕΘΤ-ΜΠ,ΔΠ}(t)</i>	Σύνολο <i>N_{ΕΤ-ΜΠ,ΔΠ}(t)</i>	Άνδρες <i>P_{ΠΑΤ-ΜΠ,ΔΠ}(t)</i>	Γυναίκες <i>P_{ΠΘΤ-ΜΠ,ΔΠ}(t)</i>	Σύνολο <i>P_{ΠΤ-ΜΠ,ΔΠ}(t)</i>
1937-38	631	279	910			
1938-39	1025	387	1.412			
1955-56	1.704	1.294	2.998	810	627	1.437
1956-57	1.294	1.331	2.625	867	633	1.500
1957-58	1.312	1.053	2.365	657	527	1.184
1958-59	1.285	1.081	2.366	624	526	1.150
1959-60	1.356	1.394	2.750	640	637	1.277
1960-61	1.347	1.297	2.644	670	701	1.371
1961-62	1.350	1.225	2.575	579	498	1.077
1962-63	1.528	1.909	3.437	682	833	1.515
1963-64	1.595	1.992	3.587	804	923	1.727
1964-65	1.674	2.099	3.773	773	949	1.722
1965-66	1.752	1.987	3.739	777	949	1.726
1966-67*						
1967-68*						
1968-69	1.842	1.795	3.637	812	825	1.637
1969-70	1.776	1.789	3.565	557	668	1.225
1970-71	2.092	1.837	3.929	613	729	1.342
1971-72	1.933	2.254	4.187	780	799	1.579
1972-73	1.629	2.650	4.279	589	1.054	1.643
1973-74	1.672	2.890	4.562	541	1.171	1.712
1974-75	1.811	3.028	4.839	608	1.467	2.075
1975-76	1.740	2.668	4.408	724	995	1.719
1976-77	1.345	2.242	3.587	626	1.018	1.644
1977-78	1.297	1.766	3.063	514	931	1.445
1978-79	2.375	2.051	4.426	432	667	1.099
1979-80	2.597	3.185	5.782	668	1.070	1.738
1980-81	3.002	3.586	6.588	818	1.245	2.063
1981-82	3.330	3.923	7.253	900	1.385	2.285
1982-83	4.327	4.648	8.975	1.118	1.601	2.719
1983-84	2.880	6.818	9.698	1.192	1.967	3.159
1984-85	2.953	9.884	12.837	1.365	3.621	4.986
1985-86	3.472	10.517	13.989	1.416	4.777	6.193
1986-87	1.619	3.310	4.929	627	1.568	2.195
1987-88	1.089	2.458	3.547	800	1.773	2.573
1988-89	22	137	159	5	32	37
1989-90	19	128	147	0	15	15
1990-91	16	135	151	2	22	24
1991-92	15	88	103	5	33	38
1992-93	6	47	53	4	39	43

Πίνακας Π.Τ.Δ'7: Αριθμός των εγγεγραμμένων και των πτυχιούχων κατά φύλο της
Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

Ακαδημαϊκό έτος (t)	Εγγεγραμμένοι			Πτυχιούχοι		
	Άνδρες $N_{ΕΘΤ-ΜΠ,ΤΕ}(t)$	Γυναίκες $N_{ΕΘΤ-ΜΠ,ΤΕ}(t)$	Σύνολο $N_{ΕΤ-ΜΠ,ΤΕ}(t)$	Άνδρες $N_{ΠΘΤ-ΜΠ,ΤΕ}(t)$	Γυναίκες $N_{ΠΘΤ-ΜΠ,ΤΕ}(t)$	Σύνολο $N_{ΠΤ-ΜΠ,ΤΕ}(t)$
1971-72	7.492	3.161	10.653	1.258	809	2.067
1972-73	7.847	3.148	10.995	1.230	844	2.074
1973-74	9.479	3.610	13.089	1.392	858	2.250
1974-75	9.980	3.702	13.682	2.409	765	3.174
1975-76	12.461	4.992	17.453	2.103	984	3.087
1976-77	16.776	7.453	24.229	2.975	1.472	4.447
1977-78	16.319	7.397	23.716	2.434	1.252	3.686
1978-79	17.209	8.710	25.919	3.269	2.101	5.370
1979-80	19.052	9.088	28.140	3.853	2.172	6.025
1980-81	18.527	10.283	28.810	4.448	2.715	7.163
1981-82	18.172	11.793	29.965	4.607	3.004	7.611
1982-83	19.046	14.565	33.611	3.955	2.862	6.817
1983-84	21.749	16.814	38.563	3.596	2.854	6.450
1984-85	25.400	18.274	43.674	4.358	3.116	7.474
1985-86	30.519	25.476	55.995	2.606	2.459	5.065
1986-87	36.416	31.028	67.444	2.774	2.914	5.688
1987-88	36.852	31.581	68.433	3.104	3.425	6.529
1988-89	40.176	32.376	72.552	3.545	4.015	7.560
1989-90	42.033	34.979	77.012	4.334	4.974	9.308
1990-91	42.919	35.237	78.156	4.001	4.757	8.758
1991-92	29.162	26.294	55.456	3.849	4.066	7.915
1992-93	27.809	25.744	53.553	4.034	4.520	8.554
1993-94	28.414	26.970	55.384	3.880	4.402	8.282
1994-95	29.410	28.469	57.879	3.825	4.216	8.041
1995-96	30.277	30.101	60.378	4.109	4.754	8.863
1996-97	30.890	31.685	62.575	4.153	4.834	8.987
1997-98	34.076	35.258	69.334	4.904	5.602	10.506
1998-99	36.336	39.465	75.801	4.853	5.577	10.430
1999-00	40.214	43.933	84.147	5.152	5.437	10.589
2000-01	50.910	53.383	104.293	5.158	6.152	11.310
2001-02	59.674	60.495	120.169	5.041	6.410	11.451
2002-03	68.971	69.020	137.991	5.843	7.804	13.647
2003-04	73.103	71.050	144.153	6.357	8.913	15.270
2004-05	73.499	69.534	143.033	7.128	10.553	17.681
2005-06	74.808	71.572	146.380	7.480	10.928	18.408

Πηγή: ΕΣΥΕ

Παράρτημα Ε΄

Τριτοβάθμια πανεπιστημιακή Εκπαίδευση

(συνολικά - πανεπιστημιακή και μη πανεπιστημιακή)

(Π.Τ.Ε΄)

Πίνακας Π.Τ.Ε΄1: Εγγεγραμμένοι κατά φύλο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά την περίοδο 1981-2007

Ακαδημαϊκό έτος	Εγγεγραμμένοι			Συμμετοχή (%)	
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρών	Γυναικών
1981-82	71.318	53.376	124.694	57,19	42,81
1982-83	76.474	60.979	137.453	55,64	44,36
1983-84	78.292	70.223	148.515	52,72	47,28
1984-85	86.580	81.377	167.957	51,55	48,45
1985-86	91.979	89.261	181.240	50,75	49,25
1986-87	97.469	90.699	188.168	51,80	48,20
1987-88	95.899	93.274	189.173	50,69	49,31
1988-89	95.382	92.262	187.644	50,83	49,17
1989-90	97.558	96.861	194.419	50,18	49,82
1990-91	97.337	97.908	195.245	49,85	50,15
1991-92	82.682	88.341	171.023	48,35	51,65
1992-93	78.822	86.695	165.517	47,62	52,38
1993-94	77.566	85.786	163.352	47,48	52,52
1994-95	76.995	86.198	163.193	47,18	52,82
1995-96	76.626	87.797	164.423	46,60	53,40
1996-97	77.544	91.335	168.879	45,92	54,08
1997-98	82.089	97.184	179.273	45,79	54,21
1998-99	85.790	106.260	192.050	44,67	55,33
1999-00	95.337	118.401	213.738	44,60	55,40
2000-01	111.728	140.363	252.091	44,32	55,68
2001-02	125.707	155.044	280.751	44,78	55,22
2002-03	137.102	166.575	303.677	45,15	54,85
2003-04	141.586	171.755	313.341	45,19	54,81
2004-05	142.767	168.926	311.693	45,80	54,20
2005-06	144.376	172.633	317.009	45,54	54,46
2006-07	142.588	170.752	313.340	45,51	54,49

Πίνακας Π.Τ.Ε'2: Η συμμετοχή (%) των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

	Χώρα	Ακαδημαϊκό Έτος					
		1975-76	1980-81	1985-86	1990-91	1996-97	1999-00
1	Βέλγιο	40,83	43,82	47,37	48,45	51,69	53,05
2	Δανία	46,52	47,09	47,92	50,98	54,55	56,90
3	Γερμανία	42,53	44,75	45,05	42,53	45,65	48,19
4	Ελλάδα	36,71	41,18	48,98	50,25	47,92	50,00
5	Ισπανία	36,31	43,82	48,98	50,98	52,83	52,83
6	Γαλλία	47,37	50,50	52,15	53,05	54,95	54,13
7	Ιρλανδία	34,64	40,12	42,86	45,65	13,79	53,70
8	Ιταλία	48,45	42,86	46,24	49,49	53,92	55,56
9	Λουξεμβούργο					50,00	
10	Κάτω Χώρες	32,43	39,39	40,83	44,44	48,19	50,00
11	Αυστρία	38,27	42,53	45,36	45,65	48,72	50,98
12	Πορτογαλία	47,09	48,98	55,16	55,75	57,08	56,52
13	Φινλανδία	45,65	46,81	48,45	52,15	52,83	53,70
14	Σουηδία			52,38	53,92	55,75	58,16
15	Ηνωμένο Βασίλειο	35,90	36,71	45,36	48,19	51,69	53,92
1	Ισλανδία*	33,33	50,00	50,00	60,00	62,55	61,98
2	Λιχτενστάιν*						
3	Νορβηγία*			52,15	53,05	56,14	58,51

*Χώρες της Ευρωπαϊκής ζώνης ελεύθερων συναλλαγών οι οποίες είναι μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου

	Υποψήφιες Χώρες	Ακαδημαϊκό Έτος			
		1995-96	1996-97	1997-98	1998-99
1	Βουλγαρία	61,24	60,94	59,51	57,26
2	Τσεχική Δημοκρατία	47,09	48,19	49,75	49,75
3	Εσθονία	55,75	56,71	57,81	58,51
4	Κύπρος	55,75	56,14	55,95	57,08
5	Λετονία	59,18	58,85	61,54	63,37
6	Λιθουανία	59,18	60,32	60,00	60,00
7	Ουγγαρία	53,70	53,92	54,13	53,92
8	Μάλτα			51,46	53,27
9	Πολωνία		56,90	57,08	57,45
10	Ρουμανία	50,00	50,00	50,98	51,92
11	Σλοβενία	56,14	55,16	55,95	56,14
12	Σλοβακία	50,25	50,98	51,69	50,50

Πηγή: Ευρωπαϊκή επιτροπή, Eurydice, EUROSTAT, 2002 Κεφάλαιο ΣΤ -8

Πίνακας Π.Τ.Ε'3: Η συμμετοχή (%) των πτυχιούχων γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2000

1	Βέλγιο	55,9
2	Δανία	58,5
3	Γερμανία	50,2
4	Ελλάδα	
5	Ισπανία	57,3
6	Γαλλία	55,4
7	Ιρλανδία	55,2
8	Ιταλία	55,9
9	Λουξεμβούργο	
10	Κάτω Χώρες	54,1
11	Αυστρία	47,4
12	Πορτογαλία	65,0
13	Φινλανδία	60,0
14	Σουηδία	58,3
15	Ηνωμένο Βασίλειο	55,0
1	Ισλανδία*	64,4
2	Λιχτενστάιν*	
3	Νορβηγία*	60,0
	Υπονήφιες Χώρες	
1	Βουλγαρία	64,4
2	Τσεχική Δημοκρατία	55,6
3	Εσθονία	66,0
4	Κύπρος	66,0
5	Λετονία	63,4
6	Λιθουανία	62,7
7	Ουγγαρία	55,4
8	Μάλτα	51,7
9	Πολωνία	64,7
10	Ρουμανία	52,6
11	Σλοβενία	57,1
12	Σλοβακία	55,0

* Χώρες της Ευρωπαϊκής ζώνης ελεύθερων συναλλαγών οι οποίες είναι μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου

Πηγή: Ευρωπαϊκή επιτροπή, Eurydice, EUROSTAT, 2002 Κεφάλαιο ΣΤ - 20

Πίνακας Π.Τ.Ε'4: Η συμμετοχή (%) των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό των χωρών του ΟΟΣΑ

	Χώρα	Έτος				
		1985	1990	1995	2000	2005
1	Αυστραλία			50	54	54
2	Αυστρία	44	45	48	51	54
3	Βέλγιο	47	49	49	52	54
4	Καναδάς	49	54	53	56	58
5	Τσεχία			50	53	53
6	Δανία	48	50	52	57	59
7	Φιλανδία	49	52	53	54	54
8	Γαλλία	52	53	55	54	55
9	Γερμανία			43	48	50
10	Ελλάδα			49	50	54
11	Ουγγαρία			52	54	58
12	Ισλανδία			58	62	65
13	Ιρλανδία	43	45	49	54	55
14	Ιταλία	45	48	52	56	57
15	Ιαπωνία		41	44	45	46
16	Κορέα			35	36	37
17	Λουξεμβούργο					
18	Μεξικό			47	49	50
19	Ολλανδία	41	44	47	50	51
20	Νέα Ζηλανδία	46	52	55	59	59
21	Νορβηγία	50	53	55	58	60
22	Πολωνία				58	58
23	Πορτογαλία	53		57	57	56
24	Σλοβακία				50	55
25	Ισπανία	48	51	53	53	54
26	Σουηδία	52	53	55	58	60
27	Ελβετία	32	34	37	43	46
28	Τουρκία	31	34	38	40	42
29	Ηνωμένο Βασίλειο	45	48	51	54	57
30	Ηνωμένες Πολιτείες	52	54	55	56	57

Πηγή: OECD, 2008 Πίνακας 10.1 σελ.267

Παράρτημα 4.

(Π.Κ.6)

1. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Πίνακας Π.Κ.6-1. 1: Η ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κοριτσιών στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $\varepsilon_{\delta}(t)$

Σχολικό Έτος t	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων $P_{E\theta\pi}(t)$	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων $\varepsilon_{\delta}(t)$	Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων $P_{E\theta\pi}(t)$	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων $\varepsilon_{\delta}(t)\varepsilon_{\delta}(t)$
1851-52		16,18	1881-82		18,35
1852-53		16,20	1882-83		18,55
1853-54	14,75	16,21	1883-84		18,76
1854-55	16,60	16,23	1884-85		18,99
1855-56		16,25	1885-86		19,24
1856-57	12,93	16,28	1886-87		19,51
1857-58		16,30	1887-88		19,79
1858-59		16,33	1888-89		20,10
1859-60		16,36	1889-90	19,61	20,42
1860-61		16,39	1890-91		20,77
1861-62		16,43	1891-92		21,14
1862-63		16,47	1892-93		21,53
1863-64		16,51	1893-94		21,95
1864-65		16,56	1894-95		22,39
1865-66		16,61	1895-96		22,85
1866-67		16,66	1896-97		23,34
1867-68	19,79	16,72	1897-98		23,85
1868-69		16,79	1898-99		24,39
1869-70	18,74	16,86	1899-00		24,95
1870-71		16,93	1900-01		25,53
1871-72		17,02	1901-02		26,13
1872-73		17,11	1902-03		26,76
1873-74		17,21	1903-04		27,40
1874-75	16,06	17,31	1904-05		28,06
1875-76		17,43	1905-06		28,73
1876-77		17,55	1906-07		29,42
1877-78		17,69	1907-08		30,12
1878-79	18,45	17,84	1908-09		30,82
1879-80		17,99	1909-10		31,54
1880-81		18,16	1910-11	32,47	32,25

Πίνακας Π.Κ.6-1.1 (συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων
1971-72	47,90	48,35	1989-90	48,43	48,47
1972-73	47,94	48,36	1990-91	48,47	48,47
1973-74	48,01	48,37	1991-92	48,50	48,47
1974-75	48,03	48,38	1992-93	48,49	48,48
1975-76	48,10	48,39	1993-94	48,50	48,48
1976-77	48,19	48,40	1994-95	48,48	48,48
1977-78	48,27	48,41	1995-96	48,50	48,48
1978-79	48,19	48,42	1996-97	48,57	48,48
1979-80	48,14	48,43	1997-98	48,54	48,48
1980-81	48,30	48,43	1998-99	48,55	48,49
1981-82	48,28	48,44	1999-00	48,53	48,49
1982-83	48,40	48,44	2000-01	48,50	48,49
1983-84	48,43	48,45	2001-02	48,43	48,49
1984-85	48,42	48,45	2002-03	48,41	48,49
1985-86	48,43	48,46	2003-04	48,45	48,49
1986-87	48,42	48,46	2004-05	48,56	48,49
1987-88	48,50	48,46	2005-06	48,55	48,49
1988-89	48,50	48,47	2006-07	48,63	48,49

Πίνακας Π.Κ.6-1.2 (συνέχεια)

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων	Σχολικό Έτος	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων	Προσέγγιση του ποσοστού των φοιτησάντων κοριτσιών
1970-71	47,75	48,22	1989-90		48,44
1971-72	47,92	48,24	1990-91		48,44
1972-73	47,92	48,26	1991-92	48,50	48,44
1973-74	48,01	48,28	1992-93	48,49	48,45
1974-75	48,03	48,30	1993-94	48,51	48,45
1975-76	48,10	48,31	1994-95	48,49	48,46
1976-77	48,18	48,33	1995-96	48,51	48,46
1977-78	48,27	48,34	1996-97	48,60	48,46
1978-79	48,19	48,35	1997-98	48,56	48,47
1979-80	48,14	48,36	1998-99	48,56	48,47
1980-81	48,30	48,37	1999-00	48,55	48,47
1981-82	48,29	48,38	2000-01	48,52	48,47
1982-83	48,39	48,39	2001-02	48,44	48,47
1983-84	48,43	48,40	2002-03	48,43	48,48
1984-85	48,43	48,41	2003-04	48,49	48,48
1985-86	48,43	48,41	2004-05	48,56	48,48
1986-87		48,42	2005-06	48,56	48,48
1987-88		48,42	2006-07	48,63	48,48
1988-89	48,51	48,43			

Πίνακας Π.Κ.6-1. 3: Η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων κοριτσιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $\alpha_6(t)$

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων	Σχολικό Έτος	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των αποφοίτων	Προσέγγιση του ποσοστού των αποφοίτων κοριτσιών
1926-27	31,15	29,38	1967-68	47,79	47,59
1927-28	30,11	30,37	1968-69	47,79	47,66
1928-29	30,75	31,34	1969-70	48,06	47,73
1929-30	29,55	32,28	1970-71	47,94	47,79
1930-31	32,12	33,19	1971-72	48,06	47,85
1931-32	34,51	34,08	1972-73	47,81	47,90
1932-33	35,54	34,94	1973-74	47,84	47,95
1933-34	35,27	35,76	1974-75	47,92	48,00
1934-35	36,00	36,55	1975-76	48,04	48,04
1935-36	36,94	37,31	1976-77	48,32	48,08
1936-37	37,86	38,03	1977-78	48,18	48,11
1937-38	38,73	38,72	1978-79	48,24	48,14
1938-39	41,52	39,37	1979-80	48,30	48,17
1939-40		39,99	1980-81	48,20	48,20
1940-41		40,58	1981-82	48,19	48,22
1941-42		41,13	1982-83	48,55	48,25
1942-43		41,66	1983-84	48,33	48,27
1943-44		42,15	1984-85	48,31	48,29
1944-45		42,61	1985-86	48,05	48,30
1945-46		43,04	1986-87		48,32
1946-47		43,44	1987-88		48,33
1947-48		43,82	1988-89	48,74	48,35
1948-49		44,17	1989-90		48,36
1949-50		44,50	1990-91		48,37
1950-51		44,80	1991-92	48,44	48,38
1951-52		45,08	1992-93	48,63	48,39
1952-53		45,35	1993-94	48,51	48,40
1953-54		45,59	1994-95	48,53	48,41
1954-55		45,82	1995-96	48,51	48,42
1955-56	44,57	46,03	1996-97	48,47	48,42
1956-57	46,17	46,22	1997-98	48,46	48,43
1957-58	47,17	46,40	1998-99	48,73	48,44
1958-59	47,09	46,57	1999-00	48,48	48,44
1959-60	46,69	46,72	2000-01	48,69	48,45
1960-61	46,88	46,86	2001-02	48,99	48,45
1961-62	47,29	46,99	2002-03	48,28	48,45
1962-63	47,36	47,11	2003-04	48,23	48,46
1963-64	47,48	47,23	2004-05	48,71	48,46
1964-65	47,41	47,33	2005-06	48,16	48,46
1965-66	47,43	47,42	2006-07	48,27	48,47
1966-67	47,77	47,51			

2. Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

α) Γενική εκπαίδευση (συνολικά γυμνάσια και λύκεια)

Πίνακας Π.Κ.6-2. 1: Η ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\varepsilon_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\varepsilon_{\delta\gamma 2}(t)$

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων
1929-30	22,86	22,65	1968-69	46,44	46,68
1930-31	23,73	24,19	1969-70	46,95	46,76
1931-32	25,80	25,65	1970-71	47,41	47,66
1932-33	27,72	27,00	1971-72	47,83	48,06
1933-34	28,50	28,25	1972-73	48,20	48,52
1934-35	29,23	29,38	1973-74	48,52	49,04
1935-36	30,31	30,39	1974-75	48,81	49,17
1936-37	32,70	31,29	1975-76	49,06	49,28
1937-38	31,47	32,09	1976-77	49,28	49,17
1938-39	31,99	32,78	1977-78	49,47	49,02
1939-40		33,39	1978-79	49,64	48,97
1940-41		33,91	1979-80	49,78	49,32
1941-42		34,35	1980-81	49,90	49,69
1942-43		34,74	1981-82	50,00	49,80
1943-44		35,06	1982-83	50,09	49,91
1944-45		35,34	1983-84	50,17	50,28
1945-46		35,57	1984-85	50,23	50,41
1946-47		35,77	1985-86	50,29	50,46
1947-48		35,94	1986-87	50,34	50,33
1948-49		36,08	1987-88	50,38	50,51
1949-50		36,19	1988-89	50,41	50,63
1950-51		36,29	1989-90	50,44	50,80
1951-52		36,38	1990-91	50,46	50,87
1952-53		36,45	1991-92	50,48	50,81
1953-54		36,50	1992-93	50,50	50,72
1954-55	36,84	36,55	1993-94	50,58	50,52
1955-56		36,59	1994-95	50,57	50,53
1956-57		38,17	1995-96	50,55	50,54
1957-58		38,84	1996-97	50,72	50,55
1958-59		39,53	1997-98	50,69	50,56
1959-60		40,26	1998-99	50,55	50,56
1960-61		41,00	1999-00	50,60	50,57
1961-62	42,20	41,75	2000-01	50,42	50,57
1962-63	42,91	42,50	2001-02	50,42	50,58
1963-64	43,33	43,23	2002-03		50,58
1964-65	43,23	43,95	2003-04		50,58
1965-66	44,29	44,63	2004-05	50,05	50,59
1966-67	44,69	45,28	2005-06	50,05	50,59
1967-68	45,87	45,88	2006-07	49,97	50,59

Πίνακας Π.Κ.6-2. 2: Η ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\varphi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\delta\gamma 2}(t)$

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων	Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων
1929-30	23,06	23,11	1968-69	47,07	47,11
1930-31	23,90	24,51	1969-70	47,73	47,60
1931-32	25,91	25,84	1970-71	48,57	48,05
1932-33	27,79	27,10	1971-72	48,76	48,44
1933-34	28,55	28,28	1972-73	49,04	48,79
1934-35	29,36	29,37	1973-74	49,54	49,10
1935-36	30,18	30,37	1974-75	49,56	49,37
1936-37	32,18	31,28	1975-76	49,65	49,60
1937-38	31,65	32,11	1976-77	49,52	49,80
1938-39	32,13	32,85	1977-78	49,41	49,98
1939-40		33,51	1978-79	49,31	50,13
1940-41		34,09	1979-80	49,75	50,26
1941-42		34,61	1980-81	50,07	50,37
1942-43		35,07	1981-82	50,20	50,46
1943-44		35,46	1982-83	50,40	50,54
1944-45		35,81	1983-84	50,68	50,61
1945-46		36,11	1984-85	50,79	50,67
1946-47		36,38	1985-86	50,77	50,72
1947-48		36,60	1986-87		50,76
1948-49		36,80	1987-88		50,80
1949-50		36,97	1988-89	51,05	50,83
1950-51		37,12	1989-90		50,86
1951-52		37,24	1990-91		50,88
1952-53		37,35	1991-92	51,34	50,90
1953-54		37,44	1992-93	51,13	50,91
1954-55	37,69	37,52	1993-94	50,94	50,93
1955-56	37,35	37,87	1994-95	51,00	50,94
1956-57	38,74	38,56	1995-96	51,06	50,95
1957-58	39,03	39,28	1996-97	51,17	50,96
1958-59	40,13	40,04	1997-98	51,13	50,96
1959-60	40,68	40,81	1998-99	51,14	50,97
1960-61	41,65	41,60	1999-00	51,10	50,97
1961-62	42,94	42,39	2000-01	51,00	50,98
1962-63	43,43	43,16	2001-02	50,90	50,98
1963-64	43,87	43,92	2002-03		50,98
1964-65	44,61	44,64	2003-04		50,99
1965-66	44,97	45,33	2004-05	50,60	50,99
1966-67	45,40	45,97	2005-06	50,61	50,99
1967-68	47,11	46,57	2006-07	50,54	50,99

Πίνακας Π.Κ.6-2. 3: Η ποσοστιαία κατανομή των προαχθέντων κοριτσιών στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\pi_{\delta\gamma 1}(t)$ και $\pi_{\delta\gamma 2}(t)$

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων	Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων
1929-30	25,13	24,33	1968-69	48,63	48,76
1930-31	26,04	26,15	1969-70	49,19	49,20
1931-32	27,56	27,86	1970-71	49,90	49,59
1932-33	27,40	29,44	1971-72	50,59	49,94
1933-34	31,70	30,88	1972-73	50,71	50,24
1934-35	32,05	32,16	1973-74	50,96	50,50
1935-36	33,83	33,31	1974-75	50,66	50,73
1936-37	35,58	34,31	1975-76	50,84	50,93
1937-38	35,33	35,18	1976-77	50,90	51,10
1938-39	36,44	35,92	1977-78	50,79	51,24
1939-40		36,56	1978-79	50,57	51,36
1940-41		37,10	1979-80	50,97	51,46
1941-42		37,55	1980-81	51,18	51,55
1942-43		37,94	1981-82	51,66	51,62
1943-44		38,26	1982-83	52,05	51,68
1944-45		38,52	1983-84	51,85	51,73
1945-46		38,75	1984-85	52,09	51,78
1946-47		38,93	1985-86	51,82	51,81
1947-48		39,08	1986-87	0,00	51,84
1948-49		39,21	1987-88	0,00	51,87
1949-50		39,31	1988-89	52,17	51,89
1950-51		39,40	1989-90		51,96
1951-52		39,47	1990-91		51,96
1952-53		39,53	1991-92	52,57	51,97
1953-54		39,58	1992-93	52,19	51,97
1954-55	39,76	39,62	1993-94	51,97	51,98
1955-56	40,77	40,55	1994-95	52,03	51,98
1956-57		41,13	1995-96	52,02	51,99
1957-58		41,75	1996-97	52,02	51,96
1958-59		42,40	1997-98	51,96	51,96
1959-60		43,08	1998-99	52,01	51,97
1960-61		43,78	1999-00	51,91	51,97
1961-62	44,91	44,48	2000-01	51,74	51,99
1962-63	45,49	45,18	2001-02	51,61	51,99
1963-64	45,88	45,87	2002-03		51,99
1964-65	45,84	46,53	2003-04		51,99
1965-66	46,72	47,15	2004-05	51,34	51,99
1966-67	47,09	47,73	2005-06	51,37	51,99
1967-68	48,77	48,27	2006-07	51,31	52,00

α2) Γυμνάσια

Πίνακας Π.Κ.6-2. 4: Η ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κοριτσιών στα γυμνάσια και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\varepsilon_{\gamma 1}(t)$ και $\varepsilon_{\gamma 2}(t)$

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων
1929-30	21,88	22,09	1968-69	46,09	45,99
1930-31	22,95	23,56	1969-70	46,17	46,52
1931-32	24,90	24,94	1970-71	47,13	46,99
1932-33	26,75	26,22	1971-72	47,44	47,38
1933-34	28,14	27,40	1972-73	47,83	47,71
1934-35	28,70	28,46	1973-74	48,10	47,99
1935-36	29,28	29,42	1974-75	48,16	48,22
1936-37	31,87	30,26	1975-76	48,21	48,41
1937-38	29,48	31,01	1976-77	48,37	48,56
1938-39	30,46	31,66	1977-78	48,09	48,68
1939-40		32,22	1978-79	49,44	48,79
1940-41		32,71	1979-80	49,52	48,87
1941-42		33,13	1980-81	49,40	48,93
1942-43		33,48	1981-82	49,67	48,99
1943-44		33,79	1982-83	49,50	49,03
1944-45		34,04	1983-84	49,63	49,06
1945-46		34,26	1984-85	48,78	49,09
1946-47		34,44	1985-86	49,10	49,11
1947-48		34,60	1986-87	48,80	49,13
1948-49		34,73	1987-88	49,11	49,14
1949-50		34,84	1988-89	48,90	49,16
1950-51		34,93	1989-90	49,35	49,16
1951-52		35,01	1990-91	49,63	49,17
1952-53		35,07	1991-92	49,74	49,18
1953-54		35,13	1992-93	49,74	49,18
1954-55	35,58	35,17	1993-94	49,39	49,19
1955-56		36,28	1994-95	49,10	49,19
1956-57		36,81	1995-96	49,18	49,19
1957-58		37,42	1996-97	49,31	49,19
1958-59		38,11	1997-98	49,18	49,19
1959-60		38,86	1998-99	49,01	49,20
1960-61		39,67	1999-00	48,91	49,20
1961-62	41,17	40,53	2000-01	48,99	49,20
1962-63	41,72	41,40	2001-02	49,21	49,20
1963-64	42,19	42,27	2002-03		49,20
1964-65	42,50	43,13	2003-04		49,20
1965-66	43,90	43,94	2004-05	48,97	49,20
1966-67	44,32	44,69	2005-06	48,54	49,20
1967-68	45,34	45,38	2006-07	48,45	49,20

Πίνακας Π.Κ.6-2. 5: Η ποσοστιαία κατανομή των φοιτησάντων κοριτσιών στα γυμνάσια και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\varphi_{\gamma 1}(t)$ και $\varphi_{\gamma 2}(t)$

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων	Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των φοιτησάντων
1929-30	22,00	22,50	1968-69	46,39	46,60
1930-31	23,14	23,79	1969-70	46,96	47,09
1931-32	25,07	25,02	1970-71	47,99	47,50
1932-33	26,75	26,18	1971-72	47,92	47,86
1933-34	28,18	27,27	1972-73	48,15	48,15
1934-35	28,72	28,27	1973-74	48,46	48,39
1935-36	29,27	29,19	1974-75	48,42	48,58
1936-37	30,92	30,02	1975-76	48,48	48,75
1937-38	29,45	30,78	1976-77	48,62	48,88
1938-39	30,42	31,45	1977-78	48,38	48,98
1939-40		32,06	1978-79	49,46	49,06
1940-41		32,59	1979-80	49,64	49,13
1941-42		33,07	1980-81	49,45	49,19
1942-43		33,48	1981-82	49,74	49,23
1943-44		33,85	1982-83	49,64	49,26
1944-45		34,17	1983-84	49,74	49,29
1945-46		34,44	1984-85	48,85	49,31
1946-47		34,69	1985-86	49,16	49,33
1947-48		34,89	1986-87		49,35
1948-49		35,08	1987-88		49,36
1949-50		35,23	1988-89	49,03	49,37
1950-51		35,37	1989-90	0,00	49,37
1951-52		35,49	1990-91	0,00	49,38
1952-53		35,59	1991-92	49,91	49,38
1953-54		35,67	1992-93	49,83	49,39
1954-55	36,18	35,75	1993-94	49,50	49,39
1955-56		35,81	1994-95	49,24	49,39
1956-57		37,30	1995-96	49,38	49,39
1957-58		37,96	1996-97	49,48	49,39
1958-59		38,70	1997-98	49,30	49,40
1959-60		39,50	1998-99	49,32	49,40
1960-61		40,35	1999-00	49,14	49,40
1961-62	41,64	41,24	2000-01	49,18	49,40
1962-63	42,13	42,14	2001-02	49,38	49,40
1963-64	42,65	43,02	2002-03		49,40
1964-65	44,09	43,87	2003-04		49,40
1965-66	44,50	44,66	2004-05	49,22	49,40
1966-67	44,92	45,38	2005-06	48,84	49,40
1967-68	46,47	46,03	2006-07	48,79	49,40

Πίνακας Π.Κ.6-2. 6: Η ποσοστιαία κατανομή των προαχθέντων κοριτσιών στα γυμνάσια και η εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από τα μοντέλα $\pi_{\gamma 1}(t)$ και $\pi_{\gamma 2}(t)$

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων	Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των προαχθέντων
1929-30	23,71	23,66	1968-69	48,20	48,50
1930-31	25,21	25,56	1969-70	48,63	48,82
1931-32	26,95	27,32	1970-71	49,68	49,05
1932-33	29,35	28,94	1971-72	49,96	49,22
1933-34	31,19	30,39	1972-73	50,07	49,33
1934-35	31,55	31,67	1973-74	50,06	49,41
1935-36	32,66	32,78	1974-75	49,63	49,47
1936-37	34,36	33,73	1975-76	49,83	49,51
1937-38	33,37	34,55	1976-77	49,98	49,54
1938-39		35,23	1977-78	50,05	49,56
1939-40		35,80	1978-79	49,56	49,57
1940-41		36,28	1979-80	49,67	49,58
1941-42		36,67	1980-81	49,31	49,59
1942-43		36,99	1981-82	49,71	49,59
1943-44		37,26	1982-83	49,95	49,59
1944-45		37,47	1983-84	49,34	49,60
1945-46		37,65	1984-85	49,31	49,60
1946-47		37,79	1985-86	49,07	49,60
1947-48		37,91	1986-87		49,60
1948-49		38,00	1987-88		49,60
1949-50		38,08	1988-89	49,57	49,60
1950-51		38,14	1989-90	0,00	49,60
1951-52		38,19	1990-91	0,00	49,60
1952-53		38,23	1991-92	50,00	49,60
1953-54		38,26	1992-93	49,58	49,60
1954-55	38,42	38,29	1993-94	49,44	49,60
1955-56	39,42	38,98	1994-95	49,48	49,60
1956-57		39,30	1995-96	49,52	49,60
1957-58		39,73	1996-97	49,39	49,60
1958-59		40,29	1997-98	49,23	49,60
1959-60		41,01	1998-99	49,36	49,60
1960-61		41,87	1999-00	49,42	49,60
1961-62	43,71	42,85	2000-01	49,34	49,60
1962-63	44,38	43,90	2001-02	49,30	49,60
1963-64	44,73	44,95	2002-03	0,00	49,60
1964-65	45,13	45,93	2003-04	0,00	49,60
1965-66	46,63	46,79	2004-05	49,23	49,60
1966-67	47,10	47,51	2005-06	49,27	49,60
1967-68	48,72	48,07	2006-07	49,17	49,60

Πίνακας Π.Κ.6-2. 7: Ποσοστά των αποφοίτων κοριτσιών των γυμνασίων και εκτιμώμενα ποσοστά από τα μοντέλα $\alpha_1(t)$ και $\alpha_2(t)$

Σχολικό Έτος	Ποσοστό φοιτησάντων κοριτσιών	Προσέγγιση του ποσοστού των φοιτησάντων κοριτσιών	Σχολικό Έτος	Ποσοστό φοιτησάντων κοριτσιών	Προσέγγιση του ποσοστού των φοιτησάντων κοριτσιών
1929-30	22,74	23,15	1968-69	48,68	48,71
1930-31	27,07	25,01	1969-70	49,03	49,07
1931-32	25,49	27,09	1970-71	49,79	49,34
1932-33	27,49	29,27	1971-72	49,77	49,56
1933-34	32,94	31,39	1972-73	50,18	49,72
1934-35	34,45	33,30	1973-74	50,34	49,84
1935-36	34,68	34,91	1974-75	49,91	49,94
1936-37	36,85	36,20	1975-76	49,76	50,01
1937-38	35,97	37,18	1976-77	49,86	50,06
1938-39	37,46	37,90	1977-78	50,93	50,09
1939-40		38,42	1978-79	50,07	50,12
1940-41		38,79	1979-80	50,27	50,14
1941-42		39,05	1980-81	49,87	50,16
1942-43		39,22	1981-82	50,76	50,17
1943-44		39,34	1982-83	51,24	50,18
1944-45		39,43	1983-84	50,69	50,18
1945-46		39,48	1984-85	49,98	50,19
1946-47		39,52	1985-86	49,94	50,19
1947-48		39,55	1986-87	0,00	50,19
1948-49		39,56	1987-88	0,00	50,20
1949-50		39,58	1988-89	50,22	50,20
1950-51		39,58	1989-90		50,20
1951-52		39,59	1990-91		50,20
1952-53		39,59	1991-92	51,01	50,20
1953-54		39,59	1992-93	50,59	50,20
1954-55	39,99	39,60	1993-94	50,27	50,20
1955-56	40,18	40,33	1994-95	50,09	50,20
1956-57		40,69	1995-96	50,18	50,20
1957-58		41,13	1996-97	50,16	50,20
1958-59		41,68	1997-98	49,96	50,20
1959-60		42,32	1998-99	50,16	50,20
1960-61		43,05	1999-00	49,86	50,20
1961-62	45,19	43,86	2000-01	49,86	50,20
1962-63	45,11	44,70	2001-02	49,95	50,20
1963-64	45,01	45,54	2002-03		50,20
1964-65	44,80	46,35	2003-04		50,20
1965-66	46,70	47,08	2004-05	49,89	50,20
1966-67	47,94	47,72	2005-06	49,60	50,20
1967-68	48,76	48,27	2006-07	49,49	50,20

α3) Λύκεια

Πίνακας Π.Κ.6-2. 8: Ποσοστά των εγγεγραμμένων κοριτσιών στα λύκεια και εκτιμώμενα ποσοστά από τα μοντέλα $e_{λ1}(t)$ και $e_{λ2}(t)$

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των κοριτσιών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων
1929-30	19,77	18,76	1968-69	48,45	48,38
1930-31	18,92	19,36	1969-70	49,50	49,04
1931-32	19,80	20,20	1970-71	49,39	49,67
1932-33	20,40	21,32	1971-72	49,88	50,26
1933-34	24,46	22,77	1972-73	51,09	50,83
1934-35	23,62	24,55	1973-74	51,52	51,36
1935-36	24,93	26,57	1974-75	51,54	51,85
1936-37	29,78	28,73	1975-76	52,05	52,30
1937-38	32,48	30,86	1976-77	51,85	52,71
1938-39	31,83	32,80	1977-78	51,99	53,08
1939-40		34,45	1978-79	51,60	53,42
1940-41		35,76	1979-80	51,79	53,71
1941-42		36,77	1980-81	53,46	53,98
1942-43		37,51	1981-82	54,80	54,22
1943-44		38,03	1982-83	55,38	54,42
1944-45		38,40	1983-84	55,88	54,61
1945-46		38,66	1984-85	56,28	54,76
1946-47		38,83	1985-86	56,56	54,90
1947-48		38,95	1986-87		55,03
1948-49		39,03	1987-88		55,13
1949-50		39,09	1988-89	56,04	55,22
1950-51		39,12	1989-90		55,30
1951-52		39,15	1990-91		55,37
1952-53		39,17	1991-92	56,44	55,43
1953-54		39,18	1992-93	56,10	55,48
1954-55	39,34	39,18	1993-94	56,16	55,53
1955-56		40,86	1994-95	56,26	55,57
1956-57		41,25	1995-96	55,42	55,60
1957-58		41,67	1996-97	55,71	55,63
1958-59		42,14	1997-98	55,62	55,65
1959-60		42,65	1998-99	55,73	55,67
1960-61		43,19	1999-00	55,93	55,69
1961-62	44,23	43,77	2000-01	54,79	55,71
1962-63	45,19	44,38	2001-02	54,94	55,72
1963-64	46,65	45,02	2002-03		55,73
1964-65	46,07	45,68	2003-04		55,74
1965-66	46,54	46,36	2004-05	54,41	55,75
1966-67	45,33	47,04	2005-06	53,54	55,76
1967-68	47,30	47,71	2006-07	53,85	55,76

Πίνακας Π.Κ.6-2. 9: Ποσοστά των κοριτσιών που φοιτούσαν στα λύκεια και εκτιμώμενα ποσοστά από τα μοντέλα $\varphi_{\lambda 1}(t)$ και $\varphi_{\lambda 2}(t)$

Σχολικό Έτος	Ποσοστό φοιτησάντων κοριτσιών	Προσέγγιση του ποσοστού των φοιτησάντων κοριτσιών	Σχολικό Έτος	Ποσοστό φοιτησάντων κοριτσιών	Προσέγγιση του ποσοστού των φοιτησάντων κοριτσιών
1929-30	19,87	19,11	1968-69	48,34	48,98
1930-31	19,17	19,60	1969-70	50,09	49,57
1931-32	20,07	20,33	1970-71	50,28	50,14
1932-33	20,58	21,37	1971-72	50,45	50,69
1933-34	24,70	22,80	1972-73	51,50	51,20
1934-35	24,02	24,67	1973-74	52,12	51,69
1935-36	25,48	26,92	1974-75	51,94	52,13
1936-37	29,86	29,40	1975-76	52,25	52,54
1937-38	33,31	31,88	1976-77	52,07	52,92
1938-39	33,06	34,13	1977-78	52,44	53,26
1939-40		36,00	1978-79	51,96	53,56
1940-41		37,43	1979-80	52,00	53,84
1941-42		38,47	1980-81	53,71	54,08
1942-43		39,20	1981-82	55,08	54,30
1943-44		39,69	1982-83	55,41	54,49
1944-45		40,01	1983-84	55,88	54,66
1945-46		40,22	1984-85	56,51	54,81
1946-47		40,36	1985-86	56,63	54,94
1947-48		40,44	1986-87		55,06
1948-49		40,50	1987-88		55,16
1949-50		40,54	1988-89	56,13	55,24
1950-51		40,56	1989-90		55,32
1951-52		40,57	1990-91		55,38
1952-53		40,58	1991-92	56,60	55,44
1953-54		40,59	1992-93	56,19	55,49
1954-55	40,79	40,59	1993-94	56,27	55,53
1955-56		40,60	1994-95	56,39	55,57
1956-57		42,38	1995-96	55,53	55,60
1957-58		42,78	1996-97	55,86	55,63
1958-59		43,22	1997-98	55,76	55,65
1959-60		43,70	1998-99	55,82	55,67
1960-61		44,21	1999-00	56,05	55,69
1961-62	45,16	44,74	2000-01	54,95	55,71
1962-63	45,95	45,31	2001-02	55,10	55,72
1963-64	47,24	45,90	2002-03		55,73
1964-65	46,68	46,51	2003-04		55,74
1965-66	47,10	47,13	2004-05	54,67	55,75
1966-67	45,99	47,75	2005-06	53,77	55,76
1967-68	48,55	48,37	2006-07	54,14	55,76

Πίνακας Π.Κ.6-2. 10: Ποσοστά των προαχθέντων κοριτσιών στα λύκεια και εκτιμώμενα ποσοστά από τα μοντέλα $\pi_{\lambda 1}(t)$ και $\pi_{\lambda 2}(t)$

Σχολικό Έτος	Ποσοστό προαχθέντων κοριτσιών	Προσέγγιση του ποσοστού των προαχθέντων κοριτσιών	Σχολικό Έτος	Ποσοστό προαχθέντων κοριτσιών	Προσέγγιση του ποσοστού των προαχθέντων κοριτσιών
1929-30	21,32	20,49	1968-69	49,25	50,09
1930-31	21,26	21,49	1969-70	51,21	50,64
1931-32	22,66	22,82	1970-71	51,00	51,16
1932-33	24,15	24,50	1971-72	51,74	51,65
1933-34	26,88	26,50	1972-73	52,36	52,11
1934-35	28,04	28,73	1973-74	52,99	52,53
1935-36	32,04	31,03	1974-75	52,75	52,93
1936-37	34,10	33,22	1975-76	52,96	53,29
1937-38	34,96	35,17	1976-77	52,88	53,62
1938-39	36,02	36,78	1977-78	52,87	53,91
1939-40		38,03	1978-79	52,45	54,18
1940-41		38,98	1979-80	52,93	54,42
1941-42		39,66	1980-81	54,52	54,63
1942-43		40,15	1981-82	55,97	54,82
1943-44		40,48	1982-83	56,03	54,99
1944-45		40,71	1983-84	56,02	55,14
1945-46		40,87	1984-85	57,35	55,28
1946-47		40,98	1985-86	57,39	55,39
1947-48		41,05	1986-87		55,49
1948-49		41,10	1987-88		55,58
1949-50		41,13	1988-89	56,71	55,66
1950-51		41,16	1989-90		55,73
1951-52		41,17	1990-91		55,79
1952-53		41,18	1991-92	57,11	55,85
1953-54		41,19	1992-93	56,66	55,89
1954-55	41,49	41,19	1993-94	56,63	55,93
1955-56		41,19	1994-95	56,78	55,97
1956-57		43,27	1995-96	55,92	56,00
1957-58		43,74	1996-97	56,06	56,02
1958-59		44,25	1997-98	56,03	56,05
1959-60		44,78	1998-99	56,18	56,07
1960-61		45,33	1999-00	56,28	56,08
1961-62	47,12	45,91	2000-01	55,17	56,10
1962-63	47,89	46,51	2001-02	55,58	56,11
1963-64	48,42	47,11	2002-03		56,12
1964-65	48,33	47,72	2003-04		56,13
1965-66	48,00	48,33	2004-05	55,03	56,14
1966-67	46,68	48,93	2005-06	54,18	56,15
1967-68	48,52	49,52	2006-07	54,60	56,16

Πίνακας Π.Κ.6-2. 11: Ποσοστά των αποφοίτων κοριτσιών των λυκείων και εκτιμώμενα ποσοστά από τα μοντέλα $\alpha_{\lambda 1}(t)$ και $\alpha_{\lambda 2}(t)$

Σχολικό Έτος	Ποσοστό φοιτησάντων κοριτσιών	Προσέγγιση του ποσοστού των φοιτησάντων κοριτσιών	Σχολικό Έτος	Ποσοστό φοιτησάντων κοριτσιών	Προσέγγιση του ποσοστού των φοιτησάντων κοριτσιών
1929-30	21,22	20,18	1968-69	49,25	49,88
1930-31	19,92	20,80	1969-70	51,21	50,40
1931-32	21,02	21,67	1970-71	51,00	50,90
1932-33	22,72	22,88	1971-72	51,74	51,38
1933-34	27,60	24,48	1972-73	52,36	51,84
1934-35	25,17	26,46	1973-74	52,99	52,26
1935-36	26,89	28,77	1974-75	52,75	52,66
1936-37	32,55	31,25	1975-76	52,96	53,02
1937-38	34,40	33,68	1976-77	52,88	53,35
1938-39	35,42	35,88	1977-78	52,87	53,65
1939-40		37,71	1978-79	52,45	53,91
1940-41		39,15	1979-80	51,79	54,15
1941-42		40,21	1980-81	53,46	54,37
1942-43		40,98	1981-82	54,80	54,55
1943-44		41,51	1982-83	55,38	54,72
1944-45		41,87	1983-84	55,88	54,86
1945-46		42,12	1984-85	56,28	54,99
1946-47		42,28	1985-86	56,56	55,10
1947-48		42,39	1986-87	55,99	55,20
1948-49		42,46	1987-88	56,10	55,28
1949-50		42,51	1988-89	56,04	55,35
1950-51		42,54	1989-90	56,30	55,41
1951-52		42,56	1990-91	56,51	55,47
1952-53		42,57	1991-92	56,44	55,52
1953-54		42,58	1992-93	56,10	55,56
1954-55	42,73	42,59	1993-94	56,16	55,59
1955-56		42,59	1994-95	56,26	55,62
1956-57		44,25	1995-96	55,42	55,65
1957-58		44,58	1996-97	55,71	55,67
1958-59		44,94	1997-98	55,62	55,69
1959-60		45,34	1998-99	55,73	55,70
1960-61		45,76	1999-00	55,93	55,72
1961-62	47,12	46,22	2000-01	54,79	55,73
1962-63	47,89	46,70	2001-02	54,94	55,74
1963-64	48,42	47,20	2002-03		55,75
1964-65	48,33	47,72	2003-04		55,75
1965-66	48,00	48,26	2004-05	54,41	55,76
1966-67	46,68	48,80	2005-06	53,54	55,77
1967-68	48,52	49,34	2006-07	53,85	55,77

β) τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση

Πίνακας Π.Κ.6-2. 12: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων κοριτσιών στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $\varepsilon_{\pi}(t)$

Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Σχολικό Έτος	Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων
1966-67	11,22	11,65	1987-88	30,02	31,80
1967-68	11,85	11,83	1988-89	30,19	32,96
1968-69	11,83	12,05	1989-90	31,97	33,99
1969-70	12,31	12,32	1990-91	32,71	34,89
1970-71	14,13	12,65	1991-92	34,91	35,67
1971-72	14,98	13,05	1992-93	36,83	36,32
1972-73	14,74	13,53	1993-94	38,74	36,88
1973-74	14,13	14,10	1994-95	39,32	37,34
1974-75	13,44	14,78	1995-96	39,10	37,72
1975-76	13,09	15,58	1996-97	39,22	38,04
1976-77	14,35	16,50	1997-98	39,82	38,30
1977-78	17,18	17,56	1998-99	37,79	38,51
1978-79	20,96	18,75	1999-00	39,12	38,68
1979-80	18,66	20,06	2000-01	41,05	38,82
1980-81	19,87	21,47	2001-02	41,31	38,93
1981-82	24,61	22,97	2002-03	39,35	39,02
1982-83	25,96	24,52	2003-04	38,06	39,10
1983-84	30,14	26,09	2004-05	37,02	39,16
1984-85	29,86	27,63	2005-06	39,12	39,20
1985-86	29,01	29,12	2006-07	35,43	39,24
1986-87	29,36	30,52			

3. Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Πίνακας Π.Κ.6-3 1: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων φοιτητριών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση και εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $E_{\pi}(t)$

Ακαδημαϊκό Έτος	Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Ακαδημαϊκό Έτος	Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων
1926-27	7,21	7,67	1967-68		29,94
1927-28	8,19	7,84	1968-69	31,58	30,93
1928-29	8,09	8,03	1969-70	31,43	31,93
1929-30	7,86	8,22	1970-71	30,97	32,94
1930-31	7,75	8,43	1971-72	31,58	33,96
1931-32	7,78	8,65	1972-73	33,69	34,98
1932-33	8,66	8,88	1973-74	34,87	36,00
1933-34	9,02	9,13	1974-75	35,18	37,02
1934-35	9,43	9,39	1975-76	37,43	38,04
1935-36	8,91	9,67	1976-77	38,62	39,06
1936-37	9,36	9,96	1977-78	38,72	40,07
1937-38	10,23	10,27	1978-79	40,10	41,07
1938-39	10,97	10,60	1979-80	39,11	42,06
1939-40		10,94	1980-81	42,39	43,04
1940-41		11,31	1981-82	43,05	44,00
1941-42		11,69	1982-83	44,03	44,95
1942-43		12,10	1983-84	46,47	45,87
1943-44		12,52	1984-85	47,75	46,78
1944-45		12,97	1985-86	47,88	47,67
1945-46		13,44	1986-87	48,67	48,54
1946-47		13,93	1987-88	50,54	49,38
1947-48		14,45	1988-89	51,99	50,20
1948-49		14,99	1989-90	52,66	51,00
1949-50		15,55	1990-91	53,48	51,77
1950-51		16,14	1991-92	53,66	52,52
1951-52		16,76	1992-93	54,42	53,24
1952-53		17,40	1993-94	54,48	53,93
1953-54		18,07	1994-95	54,82	54,60
1954-55		18,76	1995-96	55,45	55,24
1955-56	20,65	19,48	1996-97	56,11	55,86
1956-57	20,43	20,23	1997-98	56,33	56,45
1957-58	22,90	21,00	1998-99	57,46	57,01
1958-59	22,20	21,80	1999-00	57,46	57,55
1959-60	22,62	22,62	2000-01	58,85	58,07
1960-61	23,01	23,46	2001-02	58,88	58,56
1961-62	23,96	24,33	2002-03	58,88	59,03
1962-63	25,54	25,22	2003-04	59,52	59,48
1963-64	26,61	26,13	2004-05	58,93	59,90
1964-65	27,44	27,05	2005-06	59,23	60,31
1965-66	30,45	28,00	2006-07	59,40	60,69
1966-67		28,96	2007-08	59,81	61,06

Πίνακας Π.Κ.6-3 2: Ποσοστιαία κατανομή των πτυχιούχων γυναικών της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μοντέλο $P_{\pi}(t)$

Ακαδημαϊκό Έτος	Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων	Ακαδημαϊκό Έτος	Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των πτυχιούχων
1926-27	7,43	8,27	1967-68		28,52
1927-28	7,53	8,37	1968-69		29,64
1928-29	7,65	8,48	1969-70	32,71	30,79
1929-30	9,77	8,60	1970-71	33,18	31,96
1930-31	8,68	8,72	1971-72	39,51	33,14
1931-32	9,33	8,86	1972-73	38,49	34,34
1932-33	7,50	9,01	1973-74	33,98	35,56
1933-34	8,96	9,17	1974-75	35,39	36,78
1934-35	9,41	9,34	1975-76	35,18	38,00
1935-36	10,76	9,52	1976-77	36,60	39,22
1936-37	10,59	9,72	1977-78	41,09	40,44
1937-38	8,82	9,93	1978-79	41,59	41,66
1938-39	8,76	10,16	1979-80	41,27	42,86
1939-40		10,41	1980-81	41,84	44,04
1940-41		10,67	1981-82	43,19	45,21
1941-42		10,96	1982-83	44,53	46,36
1942-43		11,26	1983-84	44,24	47,48
1943-44		11,58	1984-85	48,28	48,58
1944-45		11,93	1985-86	49,45	49,65
1945-46		12,30	1986-87	51,54	50,68
1946-47		12,70	1987-88	52,66	51,68
1947-48		13,12	1988-89	55,94	52,65
1948-49		13,57	1989-90	54,05	53,59
1949-50		14,05	1990-91	54,28	54,48
1950-51		14,55	1991-92	56,94	55,34
1951-52		15,09	1992-93	59,09	56,16
1952-53		15,67	1993-94	58,78	56,95
1953-54		16,27	1994-95	57,65	57,70
1954-55		16,91	1995-96	57,66	58,41
1955-56	17,22	17,59	1996-97	59,63	59,09
1956-57	19,38	18,30	1997-98	58,34	59,73
1957-58	20,37	19,05	1998-99	59,86	60,33
1958-59	16,21	19,84	1999-00	59,82	60,91
1959-60	20,36	20,66	2000-01	60,72	61,45
1960-61	21,06	21,52	2001-02	60,57	61,95
1961-62	19,69	22,41	2002-03	62,99	62,43
1962-63	24,23	23,35	2003-04	64,00	62,88
1963-64	26,82	24,32	2004-05	64,29	63,30
1964-65	24,55	25,32	2005-06	64,33	63,70
1965-66	25,52	26,35	2006-07	64,81	64,07
1966-67		27,42	2007-08	64,83	64,42

Πίνακας Π.Κ.6-3 3: Ποσοστιαία κατανομή των εγγεγραμμένων φοιτητριών στην τριτοβάθμια επαγγελματική τεχνική και εκκλησιαστική εκπαίδευση και εκτιμώμενη ποσοστιαία κατανομή από το μαθηματικό μοντέλο $E_{TE}(t)$

Ακαδημαϊκό Έτος	Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Ακαδημαϊκό Έτος	Η συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων	Εκτιμώμενη συμμετοχή των γυναικών στον πληθυσμό των εγγεγραμμένων
1966-67	25,74	26,55	1986-87	46,01	45,29
1967-68	27,74	26,66	1987-88	46,15	46,26
1968-69	25,74	26,81	1988-89	44,62	47,06
1969-70	27,99	27,00	1989-90	45,42	47,71
1970-71	28,16	27,25	1990-91	45,09	48,23
1971-72	29,67	27,56	1991-92	47,41	48,64
1972-73	28,63	27,97	1992-93	48,07	48,95
1973-74	27,58	28,49	1993-94	48,70	49,20
1974-75	27,06	29,14	1994-95	49,19	49,39
1975-76	28,60	29,94	1995-96	49,85	49,54
1976-77	30,76	30,91	1996-97	50,64	49,65
1977-78	31,19	32,06	1997-98	50,85	49,73
1978-79	33,60	33,38	1998-99	52,06	49,80
1979-80	32,30	34,85	1999-00	52,21	49,85
1980-81	35,69	36,44	2000-01	51,19	49,88
1981-82	39,36	38,10	2001-02	50,34	49,91
1982-83	43,33	39,76	2002-03	50,02	49,93
1983-84	43,60	41,35	2003-04	49,29	49,95
1984-85	41,84	42,82	2004-05	48,61	49,96
1985-86	45,50	44,14	2005-06	48,89	49,97

Αλγόριθμος για τον υπολογισμό των παραμέτρων του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου

Στη συνέχεια παρατίθεται ο κώδικας σε γλώσσα προγραμματισμού Java ο οποίος χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό των παραμέτρων του γενικευμένου λογιστικού μοντέλου με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων.

```
1 package logisticf;
2
3 public class main {
4     public static double a=0, m=0, M=0, r=0, to=0, c=1000000;
5     public static int i=0, j=0, N=41;
6     public static double W[] = new double[N];
7     public static double Data[]=new double [N];
8
9     public static double [] list=new double [4];
10
11     public static void main(String[] args) {
12
13         initialize();
14
15         System.out.println(c);
16         for (i=0;i<=3;i++){
17
18             System.out.println(list[i]);
19
20         }
21         System.out.println(" ");
22     }
23
24     public static void initialize(){
25
26         /*
27         for (int j=0;j<=N;j++){
28
29         }
30         */
31
32         double Data[]={11.22,11.85,11.83,12.31,14.13,14.98,14.74,14.13,13.44,13.09,14.35,17.18,20.96,18.66,19.87,24.61,
33             25.96,30.14,29.86,29.01,29.36,30.02,30.19,31.97,32.71,34.91,36.83,38.74,39.32,39.10,39.22,39.82,
34             37.79,39.12,41.05,41.31,39.35,38.06,37.02,39.12,35.43};
35
36         for (int i=0;i<N;i++){
37             W[i]=0.0;
38         }
39
40         calculation(Data, W);
41     }
42
43     public static void calculation (double[] Data, double[] W) {
44         System.out.println("i="+i);
45
46         for (m=9.0;m<=12.0;m+=0.2) {
47
48             for (M=36.0;M<=42.0;M+=0.2) {
49
50                 for (to=15.0;to<=19.0;to+=0.2) {
51
52                     for (r=0.1;r<=0.3;r+=0.001) {
53
54                         for (int t=1;t<=41;t++){
55
56                             W[i]=m+((M-m)/(1+Math.exp(-r*(t-to))));
57                             if(Data[i]!=0) {
58
59                                 W[i]-=Data[i];
60
61                                 W[i]*=W[i];
62
63                                 a+=W[i];
64
65                             }
66
67                             //W[i]= 6.5+((37-6.5)/(1+Math.exp(-0.198*(t-0.3))));
68                             //W[i]= 16+((48.5-16)/(1+Math.exp(-0.088*(t+15))));
69
70     }
```

```
72 |         }
73 |         comparison(m,M,r,to,a);
74 |         a=0;
75 |         i=0;
76 |     }
77 |
78 |     }
79 | }
80 |
81 | }
82 |
83 | }
84 | }
85 | }
86 | public static void comparison (double nm, double nM, double nr, double nto, double na){
87 |
88 |
89 |     if (na<=c){
90 |         c=na;
91 |         list[0]=nm;
92 |         list[1]=nM;
93 |         list[2]=nr;
94 |         list[3]=nto;
95 |
96 |     }
97 |
98 | }
99 | }
100 | }
```